

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista annetut lausunnot ja kannanotot

**Hannu Linkola, Laura Eloranta, Sonja Forss,
Tapio Heikkilä ja Janne Heliölä**

Ympäristöministeriön raportteja 14/2018

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista annetut lausunnot ja kannanotot

Hannu Linkola, Laura Eloranta, Sonja Forss, Tapio Heikkilä ja Janne Heliölä

Ympäristöministeriö

ISBN nid.: 978-952-11-4792-0

ISBN PDF: 978-952-11-4793-7

Kansi: Ilomantsi, Kirvesvaara.

Valokuva: Tapio Heikkilä

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Ympäristöministeriö	Toukokuu 2018	
Tekijät	Hannu Linkola, Laura Eloranta, Sonja Forss, Tapio Heikkilä ja Janne Heliölä		
Julkaisun nimi	Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista annetut lausunnot ja kannanotot		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöministeriön raportteja 14/2018		
Diaari/hankenumero	YM1/500/2016	Teema	Luonto
ISBN painettu	978-952-11-4792-0	ISSN painettu	1796-1696
ISBN PDF	978-952-11-4793-7	ISSN PDF	1796-170X
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4793-7		
Sivumäärä	336	Kieli	suomi
Asiasanat	maisemansuojelu, kulttuurimaisema, maisemasuunnittelu, maisemanhoito, inventointi		
Tiivistelmä	<p>Tässä raportissa esitetään yhteenveto vuosina 2010–2015 toteutetun valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin johdosta esitetyistä lausunnoista ja kannanotoista. Kuuleminen järjestettiin keväällä 2016.</p> <p>Inventoinnissa selvitettiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 1995 vahvistettujen 156 valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen nykytila, sekä etsittiin uusia valtakunnallisesti arvokkaita kohteita. Päivitysinventoinnin tuloksena Suomeen esitettiin 183 valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Valtaosa näistä on jo olemassa olevia maisema-alueita, mutta ehdotukseen sisältyy myös uusia kohteita.</p> <p>Maisema-alueiden päivitysinventointi on asiantuntijatyöhön perustuva ehdotus maamme valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista. Ehdotuksen johdosta toteutetun lausunto- ja kuulemiskierroksen avulla haluttiin selvittää laajempi yhteiskunnallinen näkemys maisema-alueita koskevan jatkovalmistelun ohjaamiseksi.</p> <p>Kuulemisen johdosta saatiin yhteensä 168 lausuntoa ja etupäässä yksittäisten kansalaisten tekemiä kannanottoja 256. Lausunnoissa maisema-alueisiin suhtauduttiin etupäässä myönteisesti, kannanotoissa osin kriittisemmin. Saadusta palautteesta tehtävät päätelmät ja niiden pohjalta valittavat toimenpiteet tehdään hankkeen jatkovalmistelun, ja viime kädessä poliittisen päätöksenteon yhteydessä.</p>		
Kustantaja	Ympäristöministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Grano Oy, 2018		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Miljöministeriet	Maj 2018	
Författare	Hannu Linkola, Laura Eloranta, Sonja Forss, Tapio Heikkilä och Janne Heliölä		
Publikationens titel	Utlåtanden och åsikter om den uppdaterande inventeringen av nationellt värdefulla landskapsområden		
Publikationsseriens namn och nummer	Miljöministeriets rapporter 14/2018		
Diarie-/ projektnummer	YM1/500/2016	Tema	Natur
ISBN tryckt	978-952-11-4792-0	ISSN tryckt	1796-1696
ISBN PDF	978-952-11-4793-7	ISSN PDF	1796-170X
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4793-7		
Sidantal	336	Språk	finska
Nyckelord	landskapsskydd, kulturlandskap, landskapsplanering, landskapsvård, inventering		
Referat	<p>Denna rapport presenterar ett sammandrag av utlåtanden och åsikter inlämnade under samrådet om den uppdaterade inventeringen av nationellt värdefulla landskapsområden. Inventeringen genomfördes under åren 2010–2015, och samrådet under våren 2016.</p> <p>I inventeringen granskades de nationellt värdefulla landskapsområdena som faststälts med statsrådets principbeslut år 1995, samt undersöktes eventuella nya nationellt värdefulla objekt. Som resultat av inventeringen föreslogs 183 nationellt värdefulla landskapsområden i Finland. Största delen är befintliga landskapsområden, men förslaget innehåller även nya objekt.</p> <p>Den uppdaterande inventeringen av landskapsområden är ett förslag till nationellt värdefulla landskapsområden i Finland, som baserar sig på sakkunnigarbete. Målsättningen med samrådet var att reda ut uppfattningarna om förslaget i ett bredare samhälleligt perspektiv, för att styra det fortsatta arbetet med landskapsområdena.</p> <p>Under samrådet lämnades 168 utlåtanden samt 256 åsikter främst från privatpersoner in. I utlåtandena var förhållningen till landskapsområdena i första hand positiv, medan åsikterna delvis var kritiska. Åtgärder på basis av slutsatser dragna av samrådet görs inom det fortsatta arbetet med landskapsområdena, och i sista hand i samband med politiskt beslutsfattande.</p>		
Förläggare	Miljöministeriet		
Tryckort och år	Grano Ab, 2018		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of the Environment		May 2018
Authors	Hannu Linkola, Laura Eloranta, Sonja Forss, Tapio Heikkilä and Janne Heliölä		
Title of publication	Statements and comments regarding the hearing on the second inventory of nationally valuable landscape areas		
Series and publication number	Reports of the Ministry of the Environment 14/2018		
Register number	YM1/500/2016	Subject	Nature
ISBN (printed)	978-952-11-4792-0	ISSN (printed)	1796-1696
ISBN PDF	978-952-11-4793-7	ISSN (PDF)	1796-170X
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4793-7		
Pages	336	Language	Finnish
Keywords	landscape conservation, cultural landscape, landscape planning, landscape management, inventory		
Abstract	<p>This report summarizes the statements and comments on the results of the second inventory of the nationally valuable landscape areas, conducted in 2010-2015. The public hearing on its results was held in the spring of 2016.</p> <p>The inventory aimed to find out the current state of the 156 nationally valuable landscape areas confirmed by the government's decision in 1995, and to seek out new nationally valuable areas. As a result, a total of 183 areas were proposed as nationally valuable landscape areas. The majority of these are included in the previously designated areas, but also some new areas were proposed.</p> <p>The results of this second national inventory are an expert-based proposal for a set of nationally valuable landscape areas in Finland. The public hearing summarized here was arranged in order to gain the viewpoints and opinions of the wider society, for instructing the decision makers on how to proceed with the matter.</p> <p>The hearing produced a total of 168 statements from requested public bodies, and 256 comments mostly from individual citizens. Most of the statements were positive towards the proposed landscape areas, while the comments were somewhat more critical. The conclusions from the results of this hearing, as well as the measures to be taken will be decided during the later stages of this process, eventually by the political decision makers.</p>		
Publisher	Ministry of the Environment		
Printed by (place and time)	Grano Ltd, 2018		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Johdanto	9
1.1	Inventoinnin tausta ja toteutus	10
1.2	Kuulemis- ja lausuntokierros	12
1.3	Päiväysinventoinnin näkyvyys ja vastaanotto julkisuudessa	13
2	Yhteenveto saadusta palautteesta	15
2.1	Päiväysinventoinnin tarpeellisuus	20
2.2	Päiväysinventoinnin aineisto ja taustamateriaalit	21
2.3	Suhde aiempaan inventointiin ja maakunnallisiin inventointeihin	23
2.4	Inventoinnin maisemakäsitys	24
2.5	Maisema-alueiden rajausperusteet ja maisematyypit	26
2.6	Tiedotus, kuulemisaineisto ja osallistaminen	29
2.7	Ympäristövaikutusten arviointi (SOVA)	33
2.8	Maisema-alueiden suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT)	36
2.9	Maisema-alueet ja kaavoitus	38
2.10	Päiväysinventoinnin suhde muihin kulttuuriympäristön inventointeihin ja Eurooppalaiseen maisemayleissopimukseen	41
2.11	Maisema-alueiden vaikutus maa- ja metsätalouteen sekä muihin luonnonvarapohjaisiin elinkeinoihin	43
2.12	Yhteiskunnan tuki ja rahoitus maisema-alueille	47
2.13	Maisema-alueiden merkitys alueiden identiteetille ja imagolle	48
3	Aluekohtaiset kommentit	52
3.1	Uusimaa	52
3.2	Varsinais-Suomi	61
3.3	Satakunta	73
3.4	Kanta-Häme	79
3.5	Päijät-Häme	85
3.6	Pirkanmaa	89
3.7	Kymenlaakso	97
3.8	Etelä-Karjala	101
3.9	Etelä-Savo	104
3.10	Pohjois-Savo	111
3.11	Pohjois-Karjala	115
3.12	Keski-Suomi	120

3.13 Etelä-Pohjanmaa.....	128
3.14 Pohjanmaa.....	133
3.15 Keski-Pohjanmaa.....	140
3.16 Pohjois-Pohjanmaa.....	143
3.17 Kainuu.....	153
3.18 Lappi.....	156
4 Valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista poistettavat kohteet.....	173
5 Lausunnoissa ja kannanotoissa ehdotetut uudet maisema-alueet.....	178
Lähteet.....	185
Liite 1 Luettelo lausunnonantajista.....	186
Liite 2 Tiivistelmät yksittäisistä lausunnoista.....	192
Liite 3 Luettelo kannanottajista maakunnittain eriteltyinä.....	326

1 Johdanto

Tässä raportissa esitetään yhteenveto valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin johdosta esitetyistä lausunnoista ja kannanotoista. Yhteenveto on laadittu Suomen ympäristökeskuksessa (SYKE) ja ympäristöministeriössä. Aineiston käsittelystä ja raportin kirjoittamisesta vastasivat ensisijaisesti Hannu Linkola (SYKE) ja Laura Eloranta (ympäristöministeriö). Käsikirjoituksen viimeisteli julkaistavaksi Janne Heliölä (SYKE).

Maisema-alueiden päivitysinventointi on asiantuntijatyöhön perustuva ehdotus maamme valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista. Ehdotuksen perusteella käydyin lausunto- ja kuulemiskierroksen on tarkoitus tuottaa laajempi yhteiskunnallinen näkemys maisema-alueita koskevan jatkovalmistelun ohjaamiseksi. Tässä raportissa tehdään yhteenveto saadusta palautteesta.

Lausuntojen ja kannanottojen pohjalta ei tässä yhteydessä tehdä mitään johtopäätöksiä tai suosituksia. Päätelmät ja niiden pohjalta valittavat toimenpiteet tehdään hankkeen jatkovalmistelun ja viime kädessä poliittisen päätöksenteon yhteydessä.

Yhteenvedon laadinta alkoi saadun lausunto- ja kannanottoaineiston referoimisella sekä saadun palautteen luokittelulla teemoittain, maisema-alueittain ja lausujittain. Palautteista tunnistettiin toistuvia teemoja, jotka muotoiltiin yleisemmiksi väittämiksi. Tämän jälkeen yksittäisistä palautteista laskettiin kutakin väittämää vastaavien näkemysten lukumäärät. Kannanotoissa taustamateriaalina käytettiin myös kuulemisesta vastanneiden Elinkeino- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) kommentteja. Yhteenvedossa on otettu huomioon sekä yleisempiä teemoja että tapauskohtaisia näkemyksiä.

Tämä raportti on jäsennelty temaattisesti. Aluksi käydään läpi inventoinnin tausta ja toteutus sekä inventoinneista yleisesti esitetyjä huomioita. Näiden jälkeen käydään läpi tiedottamisesta ja osallistamisesta esitetyt näkemykset, SOVA-lain mukaisesta ympäristövaikutusten arvioinnista annettu palaute sekä maisema-alueiden, elinkeinojen, alueiden kehittämisen ja identiteettiarvojen välisiä suhteita käsittelevät mielipiteet. Lisäksi esitetään erilaisia yhteenvetoja saaduista lausunnoista ja kannanotoista, sekä kuvaillaan niissä

esitettyjen näkemysten yleisimmin toistuneet päälinjat. Näiden jälkeen käydään maakunnittain läpi kustakin esitetystä maisema-alueesta saatu palaute. Raportin lopussa esitetään arvokkaiden maisema-alueiden listauksesta poistettuja alueita koskeneet palautteet sekä luetellaan lausujien ja kannanottajien ehdottamat uudet maisema-alueet perusteluineen. Kaikki lausuntonsa antaneet tahot on lueteltu Liitteessä 1, ja kustakin lausunnosta on koostettu tiivistelmä Liitteeseen 2. Kannanoton toimittaneet tahot on lueteltu Liitteessä 3.

1.1 Inventoinnin tausta ja toteutus

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi toteutettiin vuosina 2010–2015. Inventoinnissa selvitettiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 1995 vahvistettujen 156 valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen nykytila sekä etsittiin uusia valtakunnallisesti arvokkaita kohteita. Inventoinnit toteutettiin maakunnittain siten, että kukin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) organisoisi ja hallinnoi ne omalla toimialueellaan ympäristöministeriön toimeksiannosta. Inventointien tukena oli alueellinen yhteistyöverkosto, esimerkiksi maakunnan kulttuuriympäristöryhmä. Pääosin ELYt vastasivat inventointitöiden tekemisestä, mutta muutamilla alueilla ne tehtiin maakuntaliiton toimesta. Lopullisen ehdotuksen valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista kokosi ympäristöministeriön asettama Maisema-alueiden päivitysinventointien ohjaus- ja arviointiryhmä (MAPIO) maakunnittaisten inventointien pohjalta.

Päivitysinventoinnin tuloksena Suomeen esitettiin 183 valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Suurin osa alueista on jo olemassa olevia maisema-alueita, mutta ehdotukseen sisältyy joukko aivan uusia alueita. Muutamia vanhoja maisema-alueita ehdotetaan poistettavaksi, ja lähes kaikkiin aluerajauksiin on tehty tarkistuksia, laajennuksia tai supistuksia. Kun hankkeen jatkovalmistelu saadaan valmiiksi, asiasta on tarkoitus valmistella valtioneuvoston päätös, jonka on määrä korvata vuonna 1995 vahvistettu valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listaus valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) tarkoittamana viranomaisinventointina.

Arvokkaiden maisema-alueiden päivittäminen oli tarpeen, sillä sekä suomalainen maisema että sitä muokkaavat elinkeinot ja yhteiskunnalliset olosuhteet ovat muuttuneet ensimmäisen valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnin (1986–1992; Maisema-alue työryhmän mietinnöt I ja II, 1993) jälkeen. Ajankohtaisella tiedolla varmistetaan parhaiten se, että suomalaisen kulttuurimaiseman arvokkaimmat kokonaisuudet otetaan huomioon maankäytön suunnittelussa mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja tasapuolisesti koko maassa. Tärkein suora peruste päivitysinventoinnille tuleeekin maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL, 132/1999) sisällytetyistä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (MRL § 22–24), joiden mukaan alueidenkäytössä on varmistettava, että valta-

kunnallisesti merkittävät kulttuuri- ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Maisema-alueiden tavoitteena on ylläpitää ja edistää suomalaisen maaseudun elinvoimaisuutta, sillä laadukas, ekologisesti monimuotoinen ja kulttuurihistorialtaan arvokas maisema voi perustua vain paikallisesti toimiviin alkutuotannon elinkeinoihin. Monille valtakunnallisesti arvokaille maisema-alueille on kohdistettu alueiden elinvoimaisuutta ja yhteisöllisyyttä edistäviä hankepohjaisia hoitotoimia, joiden avulla alueiden arvot on pyritty turvaamaan. Vastaavasti maisema-alueet ovat voineet vakiintua matkailullisiksi vetovoimatekijöiksi sekä tarjota malleja maisemanhoidon kautta rakentuvalle yhteistyö- ja yritystoiminnalle.

Päivitysinventoinnissa on poistettu päällekkäisyyksiä valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventoinnin (RKY; Museovirasto 2009) kanssa. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnissa on kiinnitetty erityistä huomiota RKY-kohteiden edellisen inventoinnin yhteydessä kohdevalikoiman ulkopuolelle jääneisiin maisemallisesti merkittäviin kohteisiin. Kaikilta osin päällekkäisyyksiä ei kuitenkaan ole poistettu, koska kyse on kahdesta erilaisesta inventoinnista, joissa kulttuuriympäristöä on arvioitu erilaisin kriteereihin. Selkeyttämällä suhdettaan RKY-inventointiin päivitysinventointi vastaa *Kulttuuriympäristöstrategian* (Valtioneuvoston periaatepäätös 20.3.2014) linjausta, jonka mukaan kulttuuriympäristöön liittyvää hallintoa pyritään tehostamaan ja ihmisten tietoisuutta kulttuuriympäristön arvoista vahvistetaan. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi toteuttaa myös valtaosaa *Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen* (European... 2008) asettamista velvoitteista joko suoraan tai välillisesti.

Päivitysinventoinnissa on otettu huomioon joitakin erityisteemoja. Kohteita valittaessa on keskitytty edellisen inventoinnin tapaan pääosin maaseudun perinteisiin elinkeinomaisemiin sekä valtakunnallisesti merkittäviin maisemanähtävyyksiin. Päivitysinventoinnissa näiden teemojen rinnalle ovat nousseet muun muassa kalastuskulttuuriin ja merenkulkuun liittyvät maisemat, erä- ja metsätalouden maisemat sekä pika-asutusmaisemat. Lisäksi inventoinnissa on kiinnitetty erityistä huomiota porotalouteen sekä saamelaiskulttuuriin liittyviin elinkeinomaisemiin ja muihin saamelaiskulttuurin kannalta tärkeisiin maisemiin.

Päivitysinventoinnin yhteydessä kiinnitettiin erityistä huomiota tiedottamiseen. Inventoinnin alkaessa maakunnissa järjestettiin tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia kuntatason toimijoille, sidosryhmille ja paikallisille asukkaille sekä kerrottiin inventoinnin kulusta lehdistölle ja kunnille osoitetuilla tiedotteilla. MAPIO -työryhmän jäsenet ja inventoijat osallistuivat moniin näistä keskustelutilaisuuksista. Lisäksi inventointien etenemisestä tiedotettiin niin paikallislehdissä kuin sosiaalisessa mediassakin. Inventointien valmistuttua monissa kunnissa järjestettiin yleisötilaisuus, jossa keskusteltiin ehdotetuista aluerajauksista ja maisema-alueiden vaikutuksista. Myös erilaisia kyselyitä ja karttaliittymiä käytettiin hyväksi inventoinnin aikana. Monissa maakunnissa paikalliset ELY-keskukset ovat suoraan vas-

tanneet kannanottajien esittämiin kysymyksiin. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi maisema-alueiden tuomiin mahdollisiin oikeusvaikutuksiin ja lupamenettelyihin liittyvät kysymykset.

Päivitysinventointia ohjannut MAPIO-työryhmä tarkisti maakunnittain tehtyjen inventointien tulokset ja laati niistä valtakunnallisen yhteenvedon. Inventoinnin kuluessa MAPIO-työryhmä teki tiivistä yhteistyötä etenkin inventoinnin alueellisten ohjausryhmien, maakuntien liittojen sekä ELY-keskusten kanssa. MAPIO-työryhmässä oli edustus ympäristöministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä, Metsähallituksesta, Museovirastosta, Suomen ympäristökeskuksesta, ELY-keskuksista (Keski-Suomen ELY-keskus) ja maakuntien liitoista (Uudenmaan liitto).

1.2 Kuulemis- ja lausuntokierros

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin tuloksista järjestettiin hallintolain mukainen yleinen kuuleminen 18.1.–19.2.2016 välisenä aikana. Kuultavana ollut aineisto koostui kaikkien esitettyjen maisema-alueiden aluekuvauksista ja rajausehdotuksista sekä inventoinnin taustamuistiosta, jossa käytiin läpi muun muassa inventoinnin taustoja ja oikeusvaikutuksia. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) mukainen ympäristövaikutusten arviointi (SOVA) esitettiin taustamuistion liitteenä.

Kuultavana ollut aineisto oli virallisesti nähtävillä ympäristöministeriön neuvonnassa sekä ympäristöministeriön internet-sivuilla osoitteessa www.ym.fi/maisemakuuleminen ja vastaavalla ruotsinkielisellä verkkosivulla. Aineistoon oli mahdollista tutustua myös ELY-keskuksissa ja ao. kunnissa. Kuulemisesta tiedotettiin hallintolain mukaisella yleistiedoksiantolla, ja kaikilla oli mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ehdotuksesta valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi sekä inventointihankkeeseen liittyvästä ympäristövaikutusten arvioinnista. Tiedote kuulemisen alkamisesta julkaistiin virallisessa lehdessä, Helsingin Sanomissa, maakuntalehdissä, tärkeimmissä ruotsinkielisissä sanomalehdissä ja Maaseudun Tulevaisuudessa. Kaksikielisissä kunnissa tiedotteet julkaistiin myös ruotsiksi ja Lapissa vastaavasti pohjoissaameksi, inarinsaameksi ja kolttasaameksi. Lisäksi ympäristöministeriö järjesti kuulemisesta tiedotuskampanjan sosiaalisessa mediassa.

Päivitysinventointia koskevat kannanotot tuli toimittaa kyseisen alueen ELY-keskuksen kirjaamoon sähköisesti tai paperilla. Kukin ELY-keskus kokosi saamansa palautteen ja toimitt sen kuulemisen päätyttyä ympäristöministeriöön. ELY-keskuksia pyydettiin myös laatimaan yhteenveto alueensa kannanotoista sekä kommentoimaan niiden sisältöä. Kannanotot ja ELY-keskusten kommentit käsiteltiin keskitetysti ympäristöministeriössä.

Kuulemisen yhteydessä ympäristöministeriö järjesti erikseen keskeisille sidosryhmille suunnatun lausuntokierroksen. Lausuntopyynnöt lähetettiin 15.1.2016 ja niille asetettiin määräajaksi 15.3.2016. Lausuntopyyntö lähetettiin yhteensä 280 taholle. Näistä suurin osa (186) oli kuntia, joiden alueille sijoittui esitettyjä maisema-alueita tai joiden alueilla olevia maisema-alueita esitettiin poistettaviksi. Lisäksi lausuntopyyntö esitettiin Suomen Kuntaliitolle sekä maakuntien liitoille (18). Aluehallinnon viranomaisista lausuntopyyntö esitettiin myös ELY-keskuksille (15). Valtionhallinnon alaisista toimijoista lausuntopyynnön saivat myös Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus sekä kolme virastoa (Maaseutuvirasto, Liikennevirasto ja Museovirasto), yksi liikelaitos (Metsähallitus), rajajoki- ja rajavesikomissiot (3), Saaristoasiain neuvottelukunta ja Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Lausuntopyyntö esitettiin myös Saamelaiskäräjille. Hallinnon ulkopuolisista toimijaryhmistä lausuntopyyntö lähetettiin 23 maakuntamuseolle, neljälle teemamuseolle, 17 keskusliitolle, edunvalvontajärjestölle sekä maisema-alaa sivuavalle liitolle ja säätiölle sekä kahdelle tieteelliselle seuralle ja kahdelle ammattiliitolle. Lausunnot pyydettiin lähettämään ympäristöministeriöön.

Kuulemista kohtaan julkisuudessa esitetyn kritiikin vuoksi myös kaikki myöhästyneet kannanotot päätettiin hyväksyä käsiteltäväksi. Viimeinen niistä saapui 18.6.2016. Niinkään lausunnoille myönnettiin jatkoaikaa lausunnonantajien esittämien toivomusten mukaisesti.

Mikäli esitettyihin maisema-alueisiin tehdään palautteiden johdosta merkittäviä täydennyksiä, järjestetään muuttuneiden alueiden osalta toinen kuulemiskierros.

Kuulemisten päätyttyä ympäristöministeriö käsittelee päivitysinventoinnin tulokset saamansa palautteen nojalla ja viimeistelee maisema-alue-ehdotuksen esitykseksi, joka lähetetään lausunnoille ministeriöihin. Ministeriöille suunnatun lausuntokierroksen jälkeen esitys etenee valtioneuvoston käsittelyyn. Valtioneuvoston odotetaan tekevän maisema-alueista päätöksen, jossa tämä päivitysinventointi korvaa aiemman inventoinnin MRL:n mukaisten valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamana viranomaisinventointina.

1.3 Päivitysinventoinnin näkyvyys ja vastaanotto julkisuudessa

Syksyllä 2017 tehtiin ympäristöministeriön toimeksiannosta media-analyysi, jossa selvitettiin miten päivitysinventointia käsiteltiin kuulemisprosessin aikana eri tiedotusvälineissä. Selvityksessä etsittiin päivitysinventointia koskevia osumia sekä valtakunnallisista että maakunnallisista medioista 1.1.-31.8.2016 väliseltä ajalta. Tavoitteena oli arvioida uuti-

soinnin laajuuden ja näkyvyyden ohella myös sen sävyä, eli esiteltiinkö asia myönteisessä, neutraalissa vai kielteisessä valossa.

Tulosten perusteella päivitysinventointi näkyi sähköisessä mediassa eniten heti maisema-alue-ehdotuksen julkistamisen jälkeen, tammikuussa 2016. Määrällisesti eniten lukijoita tavoitettiin maaliskuussa, minkä jälkeen aiheen näkyvyys väheni nopeasti. Eniten artikkeleita aiheesta julkaisi Yle, mutta se kiinnosti laajalti myös maakunnallisia medioita. Alueellisesti aihe kiinnosti eniten Pohjois-Karjalassa ja Savossa, kun taas pääkaupunkiseudulla uutisointi oli vähäistä.

41 % kaikesta päivitysinventoinnin saamasta medianäkyvyydestä tulkittiin sävyltään myönteiseksi. Tämä sisälsi maisema-alueita positiivisesti käsitelleitä artikkeleita sekä juttuja kuntien kannattamista maisema-alue-ehdotuksista. 35 % viestinnästä katsottiin sävyltään neutraaliksi, eli asiaa esiteltiin faktapohjaisesti ilman selkeitä kannanilmaisuja. 24 % medianäkyvyydestä oli kielteistä. Näissä artikkeleissa aihetta käsiteltiin ainoastaan negatiivisesti, esimerkiksi tuomalla esiin kuntien tai kansalaisten vaatimuksia tiettyjen alueiden poistamiseksi ehdotuksesta. Viestintä oli erityisen kielteistä Pohjois-Karjalassa. Tämä oli kuitenkin ristiriidassa sen kanssa, että alueelta saaduissa kannanotoissa päivitysinventointiin suhtauduttiin lähes yksinomaan myönteisesti (ks. kuva 2).

Uutisoinnin pääasiallinen sävy muuttui merkittävästi kuulemisajan edetessä. Alkuvaiheessa uutisointi oli hyvin myönteistä, mutta kääntyi kielteiseksi helmikuussa 2016. Huhti-toukokuussa maisema-alueista uutisoitiin yksinomaan kielteisessä valossa. Taustalla olivat etenkin joidenkin kuntien jyrkän kielteiset kannanotot aiheeseen. Tämän jälkeen median kiinnostus alkoi laantua ja kääntyi taas sävyltään neutraaliksi. Eniten myönteisiä artikkeleita julkaisi Yle ja kielteisiä maakunnalliset mediat sekä Maaseudun Tulevaisuus.

Viestinnän kannalta päivitysinventoinnin suurimmaksi haasteeksi nähtiin osin epäonnistunut tiedonvälitys maakunnissa. Osa maanomistajista tunsu epätietoisuutta siitä, mitä arvokkaan maisema-alueen status heidän kohdallaan tarkoittaa ja mitä siitä seuraa. Tämä herätti epäluuloa ja pelkoja, jotka heijastuivat osin kärjekkäinäkin esiintymisinä medioissa. Poistaakseen näitä epäselvyyksiä ympäristöministeriö rahoitti maisema-alueiden maankäyttövaikutuksia selventävän julkaisun ”MAISEMA – opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun”. Tämä Maa- ja kotitalousnaisten keskuksen laatima opas julkaistiin syksyllä 2016.

2 Yhteenvedo saadusta palautteesta

Maisema-alueiden päivitysinventointia koskevia lausuntoja saatiin yhteensä 168 (taulukko 1). Lausuntonsa antoivat 10 ELY-keskusta, 18 maakuntien liittoa sekä 135 kuntaa (mukaan lukien Pyhäjärven kunta, jolta ei ollut pyydetty lausuntoa). Lisäksi lausuntonsa esittivät Liikennevirasto, Luonnonvarakeskus, Maaseutuvirasto, Metsähallitus, Museovirasto, Suomen ympäristökeskus, 15 maakuntamuseota, Suomen Kuntaliitto, Maanomistajain Liitto, Metsäteollisuus ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK, Paliskuntain yhdistys, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC), Suomen metsäkeskus, Tapio Oy, Suomen luonnonsuojeluliitto, Kulttuuriympäristötutkimuksen seura, Suomen Kotiseutuliitto, Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, Kallan karineuvosto, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (ekosysteemipalvelut), Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen esikunta, Saamelaiskäräjät sekä Suomalais-ruotsalainen rajajokikomisio.

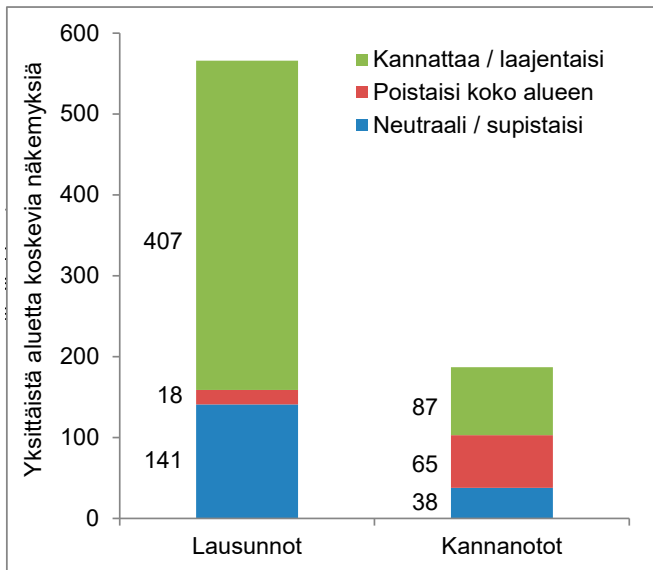
Kuulemisen perusteella annettuja kannanottoja saatiin yhteensä 256 (taulukko 1). Kannanotoista osa oli useita allekirjoituksia sisältäneitä adresseja. Kannanotoiksi kirjattiin myös kuulemisajan jälkeen saapuneet mielipiteet. Viimeinen kannanotto saapui 18.6.2016. Kannanottajista suurin osa oli yksityisiä kansalaisia. Erilaisia intressiryhmiä ja järjestöjä oli myös runsaasti. Uusien ja laajennettujen kohteiden kohdalla kannanotoissa korostuivat alueiden maanomistajat.

Taulukko 1. Maisema-alueiden päivitysinventointia koskevat lausunnot ja kannanotot maakunnittain. Kolmen ELY-keskuksen toimialue sisältää useammankin maakunnan. Tällöin ELY-keskuksen lausunto on merkitty taulukossa kaikkiin ao. maakuntiin.

Maakunta	Maisema-alueita	Lausuntoja	Kannanottoja
Uusimaa	12	8	17
Varsinais-Suomi	10	14	29
Satakunta	6	10	3
Kanta-Häme	9	10	11
Päijät-Häme	5	6	11
Pirkanmaa	9	16	21
Kymenlaakso	9	5	11
Etelä-Karjala	4	8	5
Etelä-Savo	13	6	9
Pohjois-Savo	6	8	21
Pohjois-Karjala	11	8	20
Keski-Suomi	12	12	37
Etelä-Pohjanmaa	7	5	7
Pohjanmaa	10	11	9
Keski-Pohjanmaa	3	5	3
Pohjois-Pohjanmaa	16	17	21
Kainuu	6	5	6
Lappi	35	12	15
Yhteensä	183	168	256

Useimmissa lausunnoissa otettiin kantaa moniin eri maisema-alueisiin, kun taas suurin osa kannanotoista käsitteli vain tiettyä kohdetta. Lausunnoissa otettiin siksi huomattavasti laaja-alaisemmin kantaa inventoinnin tuloksiin ja yksityiskohtiin, vaikka kappalemääräisesti lausuntoja kertyi lähes puolet vähemmän kuin kannanottoja. Tämä ero ilmenee havainnollisesti kuvasta 1, joka osoittaa myös että lausunnoissa maisemainventointiin ja sen tuloksena esitettyihin alueisiin suhtauduttiin huomattavasti myönteisemmin kuin kannanotoissa. Lausunnoissa kohteet hyväksyttiin pääsääntöisesti sellaisinaan, ja vain harvassa vaadittiin kokonaisten maisema-alueiden poistamista listalta. Kannanotoista taas yli puolessa vaadittiin joko aluerajausten supistamista tai kokonaisten alueiden poistamista.

Lausunnoissa otettiin monin tavoin kantaa inventoinnin periaatteellisiin kysymyksiin, mikä ilmenee tämän raportin lukujen 2.1-2.13 sisällössä. Kannanotot painottuivat enemmän enemmän yksittäisiin alueisiin, joten ne ovat vahvemmin esillä raportin luvun 3. sisältämissä alueittaisissa yhteenvedoissa sekä lukujen 4. ja 5. mukaisissa, poistettuja sekä aivan uusia kohteita koskeneissa kommentteissa.

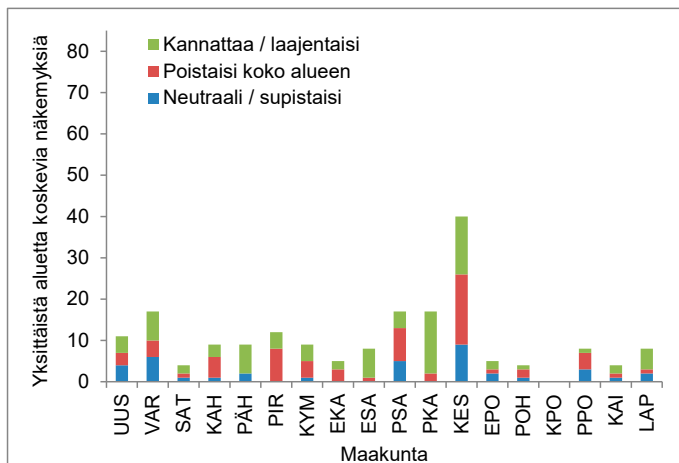
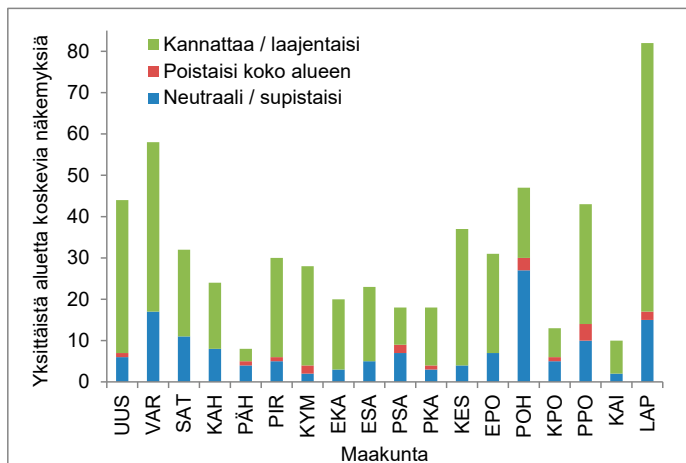

Kuva 1. Yhteenveto lausuntojen ja kannanottojen yksittäistä maisema-aluetta koskeneiden näkemysten lukumääristä. Huomaa, että samassa lausunnossa/kannanotossa voitiin ottaa kantaa useankin alueeseen, joten pylväävät eivät summaudu taulukossa 1 esitettyihin lukuihin. Kaikki tietyä aluetta koskeneet näkemykset jaoteltiin yllä mainittuihin kolmeen pääluokkaan: kannattaa ja/tai esittää laajennuksia alueeseen, ei ota selvää kantaa ja/tai ehdottaa alueeseen supistuksia, tai vaatii koko alueen poistamista listalta.

Kuvassa 1 osoitetut eroavuudet lausuntojen ja kannanottojen välillä näkyivät osin myös maakuntien tasolla (kuva 2). Yleisesti ottaen palautteita kertyi maan eri osista jokseenkin samassa suhteessa kuin niillä esiintyi arvokkaita maisema-alueita. Selvimmän poikkeuksen tähän muodosti Lappi, mistä kannanottoja tuli niukasti vaikka sinne esitettiin ylivoimaisesti eniten uusia maisema-alueita. Lausunnoissa suhteellisesti myönteisimmät näkökulmat tulivat Keski-Suomesta, Etelä-Karjalasta, Kainuusta, Kymenlaaksosta ja Uudeltamaalta, kun taas eniten kritiikkiä nousi Päijät-Hämeestä, Keski-Pohjanmaalta ja Pohjanmaalta. Kannanotoissa puolestaan maisema-alueisiin suhtauduttiin myönteisimmin Pohjois-Karjalassa, Etelä-Savossa ja Päijät-Hämeessä. Suhteellisesti eniten vastustavia kannanottoja saapui Pohjois-Pohjanmaalta ja Pohjanmaalta, joskin varsinkin jälkimmäiseltä alueelta kannanottoja tuli hyvin niukasti. Määrällisesti eniten kriittisiä kannanottoja tuli Keski-Suomesta ja Pohjois-Savosta. Keski-Suomesta tuli toisaalta myös runsaasti myönteisiä kannanottoja. Useamman maakunnan osalta kannanotot jakoutuivat enemmän tai vähemmän selkeästi myönteisiin ja kriittisiin ryhmiin. Kannanottoja tuli kaikkiaan niin niukasti, että niissä korostui muutaman yksittäisen kohteen herättämä voimakas vastustus. Tämä ilmeni selkeimmin Keski-Suomen kohdalla.

A. Lausunnot

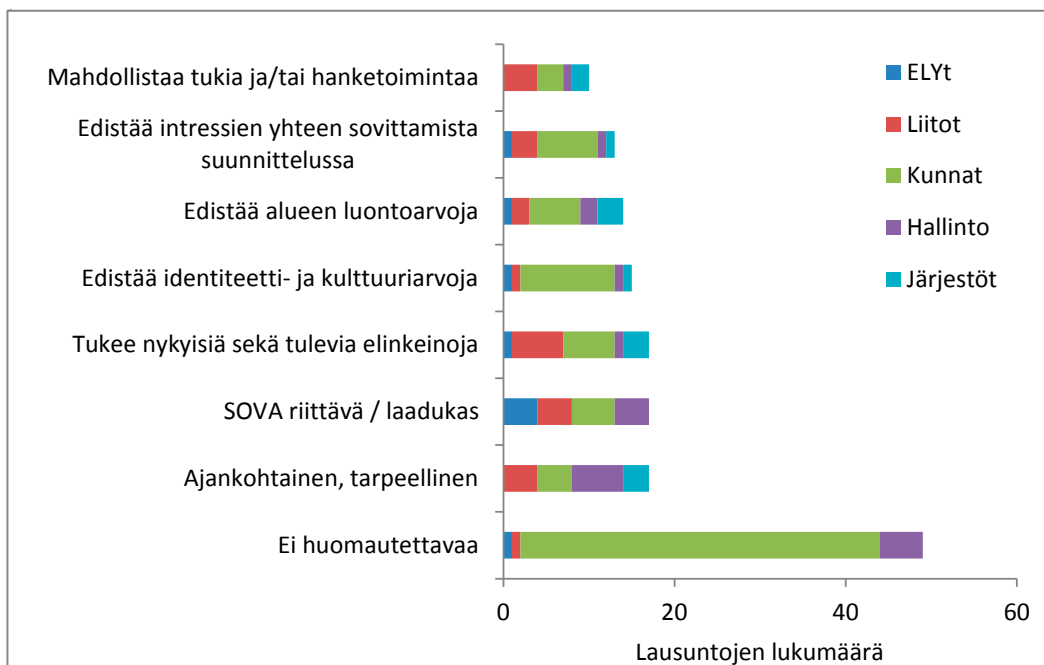
B. Kannanotot

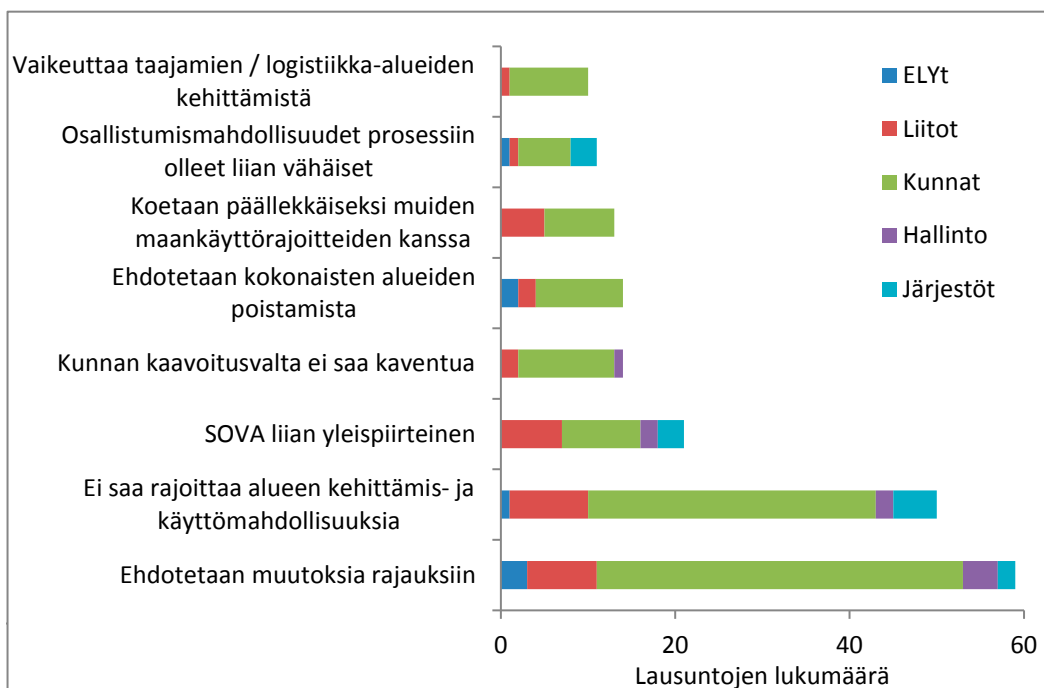
Kuva 2. Maakunnittain eritelty yhteenveto A) lausuntojen ja B) kannanottojen yksittäistä maisema-aluetta koskeneiden näkemysten lukumääristä. Kuvaajissa eritelty kolme yleisnäkemystä kuten kuvassa 1.

Lausunnoista tunnistettiin niissä usein toistuvia teemoja. Nämä tiivistettiin edelleen joukoksi väittämiä, joiden lukumäärät lopulta laskettiin aineistosta. Yhteenveto lausunnoissa yleisimmin toistuneista myönteisistä/neutraaleista sekä kriittisistä näkemyksistä on esitetty kuvassa 3. Etenkään viranomaistahoilla ei useinkaan ollut inventoinnista sinänsä mitään huomautettavaa, eli suhtautuminen asiaa kohtaan oli myönteistä tai vähintään neutraalia. Inventointia pidettiin yleisesti tarpeellisena. Siitä tehty ympäristövaikutusten arviointi (SOVA) sai sekä kiitosta että kritiikkiä, ensin mainittua etenkin keskushallinnon edustajilta ja kritiikkiä taas etujärjestöiltä. Maisema-alueiden katsottiin edistävän alueiden elinkeinoja, identiteetti-, kulttuuri- ja luontoarvoja, hanketoimintaa sekä erilaisten intresien yhteensovittamista maankäytön suunnittelussa. Kriittisissä kommentteissa ehdotettiin yleisimmin muutoksia alueiden rajauksiin. Monet kunnat, maakuntien liitot ja etenkin etujärjestöt halusivat myös varmistaa, ettei normaalia kehittämis- ja elinkeinotoimintaa tulisi rajoittamaan maisema-alueilla. Samaan liittyi myös kuntien huoli siitä, ettei niiden kaavoitusvaltaa saa mitenkään rajoittaa. Moni karsasti myös maisema-alueiden päällekkäisyyksiä merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) kohteiden tai luonnonsuojelualueiden kanssa. Osa koki inventointiin osallistumisen mahdollisuudet riittämättömiksi ja tiedottamisen puutteelliseksi.

A.

B.

Kuva 3. Lausunnoissa yleisimmin toistuneet A) myönteiset tai neutraalit, sekä B) kriittiset näkemykset maisema-alueiden päivitysinventoinnista, eriteltyinä eri vastaajaryhmien mukaan.

Alla on käsitelty päivitysinventoinnin tavoitteita ja toteutusta sekä niistä saatua palautetta tarkempiin teemoihin jaoteltuna.

2.1 Päivitysinventoinnin tarpeellisuus

Valtaosassa lausunnoista ei otettu kantaa inventoinnin lähtökohtiin tai toteutustapoihin. Osassa näistäkin lausunnoista esitettiin silti toiveita tai täsmennyksiä yksittäisiin alueisiin sekä niiden rajauksiin. Toiseksi suurimman palauteryhmän muodostivat lausunnot, joissa ei esitetty suoranaisia huomautuksia inventoinnista. Useissa lausunnoissa inventointia pidettiin lähtökohtaisesti perusteltuna, tarpeellisena tai ajankohtaisena. Inventointia pidettiin monessa lausunnossa myös asiantuntevana, kattavana tai ainakin aiempaa, vuonna 1995 vahvistettua inventointia kattavampana. Inventoinnin myös todettiin edistävän Suomen kansainvälisiä sitoumuksia, etenkin *Eurooppalaista maisemayleissopimusta* (European... 2008).

Yleisimmin inventoinnin tarpeellisuutta perusteltiin sillä, että kaavoituksen tueksi on syytä saada ajankohtaista ja laajaan, yhdenmukaiseen analyysiin perustuvaa tietoa arvokkaista maisemista ja kulttuuriympäristöistä. Esimerkiksi Keski-Suomen ELY-keskus kiitteli päivitysinventointia merkittäväksi kansalliseksi panostukseksi kulttuuriympäristön osa-alueiden tietotaustan päivittämiseksi. Lapin ELY-keskus ja Kainuun liitto vastaavasti totesivat maisema-alueiden sekä niistä laadittujen kuvausten antavan hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Myös moni kunta kiitteli inventoinnin toteutusta ja sen tarjoamaa tietopohjaa niin kaavoituksen kuin kehittämisenkin tueksi. Esimerkiksi Nurmeksen kaupunki totesi, että inventoinnin tavoitteet ovat hyviä ja niillä pyritään turvaamaan edustavien ja elinvoimaisten maaseutumaisemien säilyminen vapaaehtoisuuteen, eri tukijärjestelmiin ja maankäytön suunnitteluun perustuen. Naantalın kaupunki puolestaan totesi, että maisema-alueiden ohjaava vaikutus suunnitteluvaiheessa edesauttaa alueiden ominaispiirteiden säilymistä. Suomen luonnonsuojeluliitto piti selvitystä laajimpana ja parhaana tähän asti tehdyistä, koska maisemien arvojen tunnistamisessa käytetyt menetelmät ja maisemiin sekä kulttuuriympäristöihin liittyvät tiedot ovat ajan myötä kehittyneet.

Inventoinnin tarpeellisuus kyseenalaistettiin vain harvassa lausunnossa. Esitetty kritiikki kohdistui pikemminkin inventoinnin taustalla olleisiin arvoalintoihin, tiedotukseen, osallistavuuteen, rajausperusteisiin ja mahdollisiin oikeusvaikutuksiin. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK kuitenkin koki, että vuonna 1995 tehty maisemainventointi tulisi edelleen katsoa riittäväksi listaukseksi maisema-alueista. Lisäksi muutamat kunnat ja muut lausujat ilmoittivat, että maiseman säilyminen perustuu pikemminkin paikalliseen työhön, elinkeinotoimintaan ja maisemanhoitohalukkuuteen kuin inventoinnin kaltaisiin hallinnollisiin instrumentteihin.

Myös monessa kannanotossa pohdittiin inventoinnin ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden tarpeellisuutta. Inventoinnin hyötyjä korostivat pääasiassa monet paikalliset järjestöt ja yhdistykset, mutta myös useat yksityishenkilöt kokivat inventoinnin tärkeäksi ja hyödylliseksi. Inventointia puoltaneet kannanotot kantoivat muun muassa huolta lähialueiden ympäristön ja maisemien kunnosta sekä niiden tulevaisuudesta. Useassa kannanotossa nostettiin esille arvokkaiden maisemien säilyminen tuleville sukupolville. Tämä nähtiin hyvin tärkeänä tavoitteena. Maisema-alueet nähtiin lisäksi merkittävänä työkaluna suomalaisen kulttuurihistorian vaalimisessa. Maisema-aluestatuksen toivottiin myös lisäävän alueen asukkaiden kiinnostusta ja arvostusta lähiympäristöään kohtaan.

Toisaalta monessa kannanotossa myös kyseenalaistettiin inventointi ja sen tarpeellisuus. Joissain kielteisissä kannanotoissa nostettiin esille muun muassa pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman (hallituksen tiedonanto eduskunnalle 29.5.2015) mukainen sääntelyn purkamisen. Näissä kannanotoissa koettiin, että maisema-alueiden määrittely on ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Byrokratian ja sääntelyn uskottiin lisääntyvän maisema-alueiden myötä ja rajoittavan siten elinkeinojen harjoittamista. Inventoinnin virkamiesvetoisuutta pidettiin myös ongelmana. Inventoinnin muun muassa katsottiin määrittelevän liian yksikantaisesti sen, miltä maiseman kuuluu näyttää.

2.2 Päivitysinventoinnin aineisto ja taustamateriaalit

Päivitysinventoinnissa koostettuun tietoaaineistoon suhtauduttiin lausunnoissa pääsääntöisesti positiivisesti, ja aluekuvausten katsottiin suurilta osin vastaavan alueiden luonnetta ja olemusta. Pohjois-Pohjanmaan liitto esimerkiksi kiitteli aluekuvauksia siitä, että ne tuovat selkeästi esille maisema-alueiden ominaiset arvot, piirteet, muuttuvan luonteen sekä kulttuurimaisemille ominaisen kerroksellisuuden. Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK puolestaan totesi, että inventointiaineiston kohdekuvaukset vaikuttavat huolella laadituilta ja että niiden alussa oleva lyhyt tiivistelmä muutoksista on hyödyllinen aineistoon tutustuttaessa. MARK kuitenkin huomautti, että joidenkin alueiden kohdalla muutokset suhteessa edelliseen inventointiin ovat melko pieniä ja syitä niihin on vaikea todentaa aineiston perusteella. Myös joissakin muissa lausunnoissa kaivattiin aineistolta parempaa vertailtavuutta. Aineiston olisi etenkin toivottu ottavan yksilöidysti kantaa niihin alueisiin, jotka pudotettiin nyt pois valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden joukosta. Esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliitto toivoi, että sinällään hyvään aineistoon olisi liittynyt luettelo sekä perustelut ja vertailukartat poistetuista tai supistettavista kohteista.

Kuultavana ollutta aineistoa toisaalta myös moitittiin ylimalkaisuudesta ja vaikeaselkoisuudesta. Esimerkiksi Kuopion kaupunki totesi, että aineisto on hajanainen ja se on syytä muokata yhdeksi raportiksi, josta käyvät esille keskeiset asiakokonaisuudet sekä mai-

sema-alueiden oikeusvaikutukset ja rooli maankäytön suunnittelussa. Useissa lausunnoissa toivottiin konkreettisia esimerkkejä maisema-alueiden oikeusvaikutuksista sekä koostetta oikeuspäätöksistä, joiden sisältöön maisema-alueet ovat vaikuttaneet. Kritiikki kohdistui etenkin päivitysinventoinnin taustamuistioon. Muun muassa Paimion kaupunki huomautti, että tausta-aineistossa esitetyt perustelut alueiden valinnalle jäävät liian yleiselle tasolle, eivätkä ne tue riittävästi viranomaisia lupien valmistelussa tai kaavoituksessa. Paimion kaupunki myös epäili, että väljät määrittelyt lisäävät tarpeettomasti viranomaiskäsitelyä ja hidastavat lupaprosesseja. Myös Pohjois-Karjalan liitto huomautti, että vaikka aineiston kuvaukset joistakin maisemapiirteistä ovat ymmärrettäviä, on maanomistajan vaikea ymmärtää yksittäisten alueiden rajausten perusteluja. Joissakin lausunnoissa pelättiin oikeusvaikutusten tulkinnanvaraisuuden johtavan siihen, että maisema-alueiden johdosta tehtävät maankäyttöratkaisut voivat vaihdella eri alueilla. Monet lausujat olisivatkin toivoneet tuntuvasti konkreettisempia esimerkkejä maisema-alueiden vaikutuksista maankäyttöön ja kaavoitukseen. Joissakin lausunnoissa myös todettiin, että tausta-aineistossa pohdittiin riittämättömästi miten käy niille alueille, jotka on pudotettu nyt pois valtakunnallisesti arvokkaiden joukosta.

Porvoon museo totesi, että vaikka maisemainventoinnin kriteeristö olikin kuvattu yleisellä tasolla, inventoinnin tulokset olisivat olleet läpinäkyvämpiä, jos yksittäisten rajausmuutosten perusteluja olisi avattu kunkin kohteen kuvailuteksteissä. Myös maisemaa ja maisemien tulkintaa koskevien muutosten problematisoinnille olisi voinut museon mielestä antaa enemmän sijaa tausta-aineistossa. Museo tähdensi erityisesti, että vaikka taustamuistiossa todetaan muutoksen, kerroksellisuuden ja tulkinnallisuuden kuuluvan kulttuurimaisemien olennaisiin arvotekijöihin, olisi inventoinnissa tullut käsitellä enemmän maisema-alueiden omaa historiallisuutta, maisemien erityisyyden perusteita sekä yleisesti suomalaisen maisemamaakunta-ajattelun historiallisuutta.

Päivitysinventointiin liittyvien aluekuvauksien yksityiskohtaisuudesta esitettiin vaihtelevia näkemyksiä. Etelä-Pohjanmaan museo esimerkiksi toivoi, että maisema-alueiden otsikoiden yhteydessä mainittaisiin kuntatiedot, ja että kuvauksen alussa olisi täsmentävä tieto sijainnista. Museo myös totesi, ettei yksittäisten rakennusten luetteleminen ole tarpeen kuvausteksteissä, sillä kysymys on maisemista ja maisema-alueista. Joissakin lausunnoissa kuitenkin pahoiteltiin tällaisen yksityiskohtaisen rakennustiedon sivuuttamista. Vantaan kaupunginmuseo esimerkiksi piti valitettavana, että aluekuvauksesta on jätetty pois kaikki Vantaanjokilaakson maatilakokonaisuudet, eikä tiloja enää mainita nimeltä. Tämä on museon mielestä rakennusperintökohteiden kannalta harmillista, sillä tieto arvokkaimista kohteista katoaa.

Maisema-alueiden kohdekuvauksien yhteydessä ollutta kartta-aineistoa moitittiin pääsääntöisesti turhan yleispiirteiseksi etenkin laajojen alueiden osalta. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan liitto huomautti, että kartta-aineistosta puuttui maiseman ominaispiirteitä

kuvaavia ja rajausten perusteena olleita olennaisia karttamerkintöjä, kuten korkeuskäyriä. Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK esitti kuitenkin erityiskiitoksen kuulemisen tukiaineistona olleesta sähköisestä karttapalvelusta, joka havainnollisti nopeasti ja selkeästi maisema-alueiden rajaukset eri mittakaavoissa sekä helpotti alueiden tarkastelua suhteessa toisiinsa ja muihin inventointeihin.

Inventoinnin pohjana käytettyyn lähdeaineistoon otettiin hyvin niukasti kantaa, joskin esimerkiksi aluekuvauksista osoitettiin joitakin pieniä asiavirheitä. Etenkin esihistoriallisen ajan kuvauksista löydettiin niin vanhentuneita kuin virheellisiäkin tietoja. Esimerkiksi Pirkanmaan museo harmitteli, että aineiston antama kuva kulttuurimaiseman vanhimasta kerrostumasta jää puutteelliseksi tai vääristyneeksi. Museon mielestä aineistossa ei esimerkiksi tuotu riittävästi esille kiinteiden muinaisjäännösten ja muiden arkeologisten kulttuuriperintökohteiden merkitystä maiseman tärkeiden muutosvaiheiden ilmentyminä. Kuvauksista jäi museon mielestä puuttumaan myös rautakauden ja keskiajan asutuksen ja elinkeinojen jatkuvuus sekä maiseman arvo osana arkeologisen kohteen ympäristöä. Museovirasto viittasi lausunnossaan tarpeeseen täydentää esihistoriallisten arvokohteiden tietopohjaa. Aluekuvauksiin päätyneistä virheistä huolimatta virasto piti lähtökohtaisesti hyvänä, että päivitysinventoinnissa hyödynnettiin lähteenä Museoviraston muinaisjäännösrekisteriä vanhentuneeksi osoittautuneen valtakunnallisesti merkittävien esihistoriallisten suojelualuekokonaisuuksien inventoinnin sijasta.

Kestävän metsätalouden kehittämis- ja asiantuntijaorganisaatio Tapio Oy ilmaisi omassa lausunnossaan ilonsa siitä, että päivitysinventoinnissa on noteerattu sen metsänhoitosuositukset. Tapio kuitenkin harmitteli, ettei inventointi noteeraa lainkaan *Kansallista metsästrategia 2025*:ttä, jossa muun muassa edellytetään metsälain ja maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) rajapintojen selkeyttämistä siten, että päällekkäinen ohjaus poistuu. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä moitti inventointia *Maaseutupoliittiseen kokonaisohjelmaan 2014–2020* kirjatun toimenpiteen 57 sivuuttamisesta. Toimenpiteen tavoitteena on kehittää maisema-arvoja hyödyntävien tahojen ja metsänomistajien välistä sopimuksellisuutta sekä uudenlaisen rahoituksen luomista maisemanhoitoon. Yhteistyöryhmän mielestä tämä toimenpide olisi hyvä lisätä selvitykseen ennen sen hyväksymistä.

2.3 Suhde aiempaan inventointiin ja maakunnallisiin inventointeihin

Yhtenä päivitysinventoinnin tavoitteena oli ottaa kantaa vuonna 1995 hyväksytyyn inventoinnin jälkeen tapahtuneisiin maisemamuutoksiin, sekä arvioida tuolloin valittujen valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden nykyinen tila. Tavoite tunnustettiin useassa lausunnossa mielekkääksi, mutta samalla päivitysinventoinnilta olisi kaivattu vertailevam-

paa otetta sekä läpinäkyvämpää analyysiä maisemien muutoksista viimeisen 20 vuoden aikana. Erityisesti inventoinnin olisi toivottu ottavan kantaa siihen, miksi tietyt aiemmin valtakunnallisesti arvokkaiksi katsotut alueet pudotettiin pois maisema-alueiden uudesta listauksesta. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen mielestä alueiden pudottamisen syytä olisi pitänyt käydä läpi tapauskohtaisesti ja tarjota poistettujen alueiden maanomistajille, osallisille sekä kunnille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua prosessiin. Samalla perustelut olisivat voineet ELY-keskuksen mielestä auttaa ihmisiä hahmottamaan päivityksen valtakunnallisia tavoitteita.

Inventoinnilta olisi kaivattu myös selkeää analyysiä siitä, miten aiemmin myönnetty maisema-aluestatus on vaikuttanut alueiden maankäyttöön sekä maiseman kehittymiseen kuluneiden 20 vuoden aikana. Esimerkiksi Luonnonvarakeskus (Luke) huomautti, että päivitysinventoinnissa ei arvioida mitenkään edellisen inventoinnin johdosta syntyneitä maisematai muita vaikutuksia. Luken mielestä tällainen arviointi olisi ollut tärkeää myös päivitysinventoinnin vaikutusten ennakkoinnin kannalta. Luke myös pohti, onko valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden joukosta pudotettujen alueiden kohtaamien muutosten taustalla ollut maankäyttöön, oikeusvaikutuksiin tai päätöksentekoon liittyviä ongelmia ja ristiriitoja.

Inventointiaineistoa kritisoitiin myös jonkin verran siitä, ettei siinä esitetty konkreettisia perusteita niille muutoksille, joita MAPIO-työryhmä teki maakunnallisissa inventoinneissa esitettyihin alueisiin ja niiden rajauksiin. Monet maakunnallisiin inventointeihin osallistuneet tahot esimerkiksi huomauttivat, että maakunnalliset inventoinnit perustuivat laajaan paikalliseen asiantuntemukseen ja esittelivät edustavasti alueen maisemia. Joissakin lausunnoissa toivottiinkin eräiden maakunnallisissa inventoinneissa valtakunnalliseksi ehdotettujen alueiden palauttamista lopulliseen esitykseen valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi. Myös joihinkin MAPIO:n tekemiin rajausmuutoksiin otettiin kantaa aluekohtaisessa palautteessa. Toisaalta myös maakunnalliset inventoinnit keräsivät jonkin verran kritiikkiä. Jyrkimmin niitä vastaan otti kantaa Reisjärven kunta, joka mielsi Pohjois-Pohjanmaalla toteutetun maakunnallisen inventoinnin virheelliseksi. Kunta piti kohtuuttomana, että valtakunnallisen inventoinnin tukena on käytetty huonosti valmisteltua maakunnallista inventointia.

2.4 Inventoinnin maisemäkäsitelmä

Päivitysinventoinnissa on keskitytty ennen kaikkea maaseudun perinteisiin elinkeinomaisemiin. Vaikka tarkasteluperspektiiviä laajennettiin esimerkiksi merenkulun, erätalouden sekä saamelaiskulttuurin maisemiin, pidettiin päivitysinventoinnin lähtökohtia muuttamissa lausunnoissa vanhakantaisina ja rajallisina. Kulttuuriympäristötutkimuksen seura ry.

esimerkiksi totesi, että inventoinnissa tukeuduttiin pitkälti edellisen inventoinnin maisemäkäsitykseen, joka ei ota huomioon lukuisia maankäytössä ja ympäristöissä tapahtuneita muutoksia, eikä näin ollen täysin vastaa ajan vaatimuksia. Maisema-alueiden määrittelyssä ja kehittämisessä tulisi seuran mielestä ottaa huomioon maisemien tosiasiallinen monimuotoisuus ja yhteisöllisyyteen perustuva monitulkintaisuus, mukaan lukien kaikki ympäristötyypit ja maiseman muutos. Lausunnossa kuitenkin iloittiin siitä, että maisema-alueiden alueellista kattavuutta on merkittävästi parannettu ja tunnistettu siten uusia laajoja ja monipuolisia aluekokonaisuuksia.

Inventoinnin maaseutukeskeisyys mietitytti muitakin lausujia. Pirkanmaan museo esimerkiksi moitti inventointia maatalouden tuottamaan maisemaan keskittymisestä sekä uudempien, modernisoituvaa Suomea kuvastavien ilmiöiden sivuuttamista. Museo kuitenkin kiitteli sitä, että kriteereiden rajoittuneisuus ja siihen liittyvät haasteet tuotiin selkeästi esille taustamuistiossa. Erityisen voimakkaasti maaseudun maisemien lähtökohdista rakentuneet arvoasetelmat ja tavoitteet mietityttivät suurempia kaupunkeja. Savonlinnan kaupunki esimerkiksi piti inventoinnin ymmärrystä kaupunkialueista puutteellisenä ja huomautti, että alueellisen inventoinnin laatineen tahon asiantuntemus oli suuntautunut maaseutualueisiin ja -maisemiin. Tampereen kaupunki ja Vantaan kaupunginmuseo puolestaan totesivat, että kaupunkien sisälle rajautuviin maisema-alueisiin kohdistuu tulevaisuudessa väistämättä maankäytön muutostarpeita, jotka muokkaavat maisemaa kaupunkimaisemmaksi.

Inventoinnin maaseutukäsityksen katsottiin olevan osin ristiriidassa myös maaseudun todellisuuden kanssa. Monessa lausunnossa muistutettiin muutoksen kuuluvan maaseudunkin maisemaan, ja pelättiin inventoinnin lähtökohtien ja tavoitteiden estävän maaseutualueiden luontevaa kehitystä. Raaseporin kaupunki esimerkiksi tulkitsi, että valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen statuksen tavoitteena on rajoittaa maatalouden kehitystä ja maiseman muutosta, vaikka viljelymaiseman säilymisen edellytyksenä on juuri taloudellisin perustein toimiva maatalous. Myös monet muut lausujat painottivat sitä, että maisema-alueisiin liittyvät tavoitteet ja niiden taustalla vaikuttava maisema- ja maaseutukäsitys eivät saa vaikuttaa kielteisesti maaseudun kehittämiseen ja elävänä pitämiseen.

Toisaalta päivitysinventoinnin lähtökohdille löytyi myös runsaasti ymmärrystä. Monessa lausunnossa pidettiin tärkeänä, että maaseutualueiden arvokkaat maisemakokonaisuudet on arvioitu. Lisäksi todettiin, että inventoinnissa saatua kulttuuriperintötietoa voidaan hyödyntää alueiden suunnittelussa ja kehittämisessä sen sijaan, että inventoinnin tavoitteet olisivat ristiriidassa maaseutualueiden kehitystavoitteiden kanssa. Jotkin lausujat linjasivat, että vastuu eri intressien yhteen sovittamisesta on tulevien suunnitteluprosessien vastuuhenkilöillä, joiden työtä tuore tieto maisema-alueista helpottaa. Esimerkiksi Luke linjasi, että maisemansuojelusta on tärkeä huolehtia erillisillä toimilla ja maankäyttöön vaikuttavan politiikan yhteydessä, sillä maaseutumaisema on julkishyödyke, jota ei

oteta luonnonvarojen käytössä automaattisesti huomioon. Luke kuitenkin moitti sitä, että maaseutu ymmärretään päivitysinventoinnissa jokseenkin yksipuolisesti. Luken mukaan inventoinnissa olisi voinut hyödyntää Suomen ympäristökeskuksen laatimaa tuoretta kaupunki-maaseutu -alueluokitusta (Helminen ym. 2014), johon tukeutuen maaseutualueiden sisäisiä eroavaisuuksia ja arvokkaiksi valittujen maisema-alueiden alueellista edustavuutta olisi voitu analysoida syvällisemmin.

Inventoinnilta toivottiin monessa lausunnossa myös tiiviimpää suhdetta valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventointiin (RKY; Museovirasto 2009). Kokonaisvaltaista kulttuuriympäristökäsitystä peräänkuulutti muun muassa Kulttuuriympäristötutkimuksen seura, joka toivoi hallinnon pyrkivän arvokkaiden maisemien ja kulttuuriympäristöjen kokonaisvaltaiseen suojeluun ja hoitoon hallinnollisten reviirijakojen sijasta. Museovirasto puolestaan totesi inventoinnin olevan omien tavoitteidensa puitteissa onnistunut, mutta toivoi inventointia täydennettävän jatkossa muilla maisemakonaisuuksilla. Tällaisen uudistamisen yhteydessä olisi Museoviraston mielestä harkittava paitsi kaikkien kulttuuriympäristöön liittyvien intressien yhteistarkastelua myös laajemmin luontoon ja kulttuuriin liittyvien tavoitteiden huomioon ottamista. Inventointien välisen suhteen perusteellisempaa selvittämistä sekä niihin liittyvän tieto- ja tavoitepohjan yhdistämistä kaipasivat myös monet kaavoituksesta vastaavat viranomaistoimijat, kuten maakuntien liitot ja kunnat.

Lausunnoissa nostettiin esille myös joitakin yksittäisiä teemoja, joita olisi toivottu käsiteltävän päivitysinventoinnissa nykyistä laajemmin. Maakunnallisessa inventoinnissa äänimaisemia kartoittanut Satakuntaliitto toivoi, että ympäristöministeriö käynnistäisi äänimaisemaa koskevan projektin, jossa kerättäisiin tietoa maisema-alueiden äänellisistä ominaispiirteistä. Suomen luonnonsuojeluliitto puolestaan esitti inventoinnin suurimaksi puutteeksi luonnonkauniiden paikkojen sivuuttamisen. Liitto totesi, että esitykseen on valittu hienoja luonnonmaisemia, mutta tähdensi että tätä puolta pitäisi tulevilla kierroksilla kehittää. Tulevaisuuden teemoiksi Suomen luonnonsuojeluliitto esitti myös vedenalaisia maisemia ja äänimaisemia, joiden se katsoi ansaitsevan omat inventointinsa.

2.5 Maisema-alueiden rajausperusteet ja maisematyypit

Alueiden yleisiin rajausperusteisiin ei otettu kovin voimakkaasti kantaa, vaikka yksittäisiin rajauksiin ehdotettiin monissa lausunnoissa muutoksia. Lähes kaikki inventoinnissa esiin nostetut alueet todettiin lähtökohtaisesti perustelluiksi, ja muutosehdotukset liittyivät ensisijaisesti yksittäisiin kohteisiin. Joissakin lausunnoissa kuitenkin kyseenalaistettiin maisema-alueiden rajojen jyrkkyys, sillä sen ei katsottu vastaavan maiseman jatkuvaa luonnetta. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan liitto piti tarkkojen rajojen esittämistä kartoilla

ongelmallisena. Liitto huomautti, että rajan tarkkaa paikkaa maisemassa on käytännössä vaikea määritellä ja täsmälliset rajaukset vanhenevat helposti. Myös Joensuun kaupungin mielestä rajojen täsmällisempää sijaintia ei ole tarpeen määritellä tällä tarkkuustasolla. Salon kaupunki puolestaan huomautti, että liian väljät rajaukset lisäävät turhaa viranomaiskäsittelyä, hidastavat lupaprosesseja ja aiheuttavat mahdollisesti tulkintojen vaihtelua eri puolilla maata. Kouvolan kaupunki oli vastaavasti huolissaan siitä, että rajaustarkkuuden vaihtelut voivat johtaa erilaisiin käytäntöihin eri puolilla Suomea.

Pohdinta rajojen luonteesta laajeni joissakin lausunnoissa rajojen esittämisen tapoihin. Varsinais-Suomen ELY-keskus esimerkiksi esitti, että maisema-alueiden rajat olisi hyvä merkitä lopullisiin dokumentteihin katkoviivalla tai rasterimerkinnällä. Myös Kouvolan kaupunki ehdotti rasterimerkintää tai pienimmän käytettävän tarkastelumittakaavan määrittämistä. Lisäksi Kouvolan kaupunki toivoi, että maisema-alueista mahdollisesti tehtävään päätökseen lisätään tekstimuotoinen rajauksen tulkintaohje. Kuopion kaupunki oli samoilla linjoilla painottaessaan, että rajauksien esittämistapaan tulee kiinnittää huomiota ja rajauksissa tulee ottaa huomioon mittakaava ja sen mukainen tarkkuustaso. Pohjois-Pohjanmaan liitto puolestaan muistutti, että tarkka raja- ja avoimen viljelymaiseman rajakohtaan ei saa estää yhdyskuntarakenteen leviämistä maisema-alueelle.

Inventoinnin temaattisesti laajentunut tarkasteluperspektiivi sai osakseen ensisijaisesti kehuja. Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK totesi, että erityisesti saaristoelinkeinojen sekä Lapin kohteiden huomioon ottaminen on merkittävä parannus, joka ohjaa maisemiin liittyvää selvitys- ja suunnittelutyötä entistä pätevämmiin. Lisäksi metsätalouteen ja kylien ympärille muodostuneisiin historiallisiin erä- ja nautinta-alueisiin liittyvien kulttuurimaisemien mukaan lukeminen on MARK:in mielestä tärkeää. Liitto tunnusti inventoinnin kriteerit monipuolisiksi ja totesi niiden ottavan erilaiset maisemaan liittyvät arvot kattavasti huomioon. Samalla MARK kuitenkin epäili, että kriteereitä ja arvioinnin lähtökohtia on niin runsaasti, että ne eivät toteudu kaikilla alueilla yhteismitallisina. Liitto myös arveli, että päivitysinventoinnin laajuus, pitkä ajallinen kesto ja alueellisten toteuttajien väliset eroavuudet ovat aiheuttaneet jonkin verran kirjavuutta kohteiden valintaperusteisiin ja dokumentointiin. Arvioinnin ja vertailun selkeyttämiseksi inventoinnissa olisi MARK:in mielestä voinut määritellä tarkemmin kunkin kohteen ja alueen tärkeimmät arvottamisperusteet. Tämä olisi tehnyt inventoinnista maallikolle ja asiantuntijoillekin helppotajuisemman ja ohjaisi paremmin alueiden kehittämistä.

Päivitysinventoinnin uusista teemoista myönteisimmin suhtauduttiin saamelaiskulttuurin maisemiin sekä laajennettuihin merialueisiin. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan liitto kiitteli myös sitä, että inventoinnissa on otettu huomioon matkailunähtävyyksinä merkittäviä maisemia ja matkailualueita. Liitto kehui myös pika-asutusmaiseman ja suomaise-

man huomioon ottamista. Lapin ELY-keskus kiitteli sitä, että jokseenkin suppeaa ja maa-seutukeskeistä maisemäkäsitettä laajennettiin ottamaan huomioon myös Keski-Lapin sekä erityisesti pohjoisimman Lapin ja saamelaisalueiden erityispiirteet eränkävynnin, poronhoidon, luontaistalouden, metsätalouden ja matkailun maisemien osalta. Saamelaisalueiden maisemien käsittelystä jakoivat kiitosta myös Saamelaiskäräjät ja Paliskuntain yhdistys. Saamelaiskäräjät oli erityisen tyytyväinen saamelaisen holistisen maailmankatsomuksen ja siitä juontuvan maisemäkäsitteen huomioon ottamisesta. Käräjien mielestä oli tärkeää, että saamelaisalueella inventoinnista vastasivat saamelaiset asiantuntijatahot. Samalla Saamelaiskäräjät kuitenkin muistutti, että saamelaisten maisemäkäsitteen mukaisesti koko saamelaisten kotiseutualue on arvokasta maisema-alueita, joten maisema-alue-ehdotukset olisivat voineet olla jopa nyt esitettyä laajempia. Paliskuntain yhdistys piti vastaavasti poronhoidon maisemien mukaan ottamista erittäin perusteltuna ja tarpeellisenä. Yhdistys myös korosti, että elinvoimainen poronhoidon harjoittaminen ylläpitää maisema-arvojen säilymistä.

Saaristolaiselinkeinojen ja merenkulun maisemien puolesta puhui voimakkaimmin Paraisten kaupunki. Kaupunki totesi lausunnossaan, että Paraisten saaristoon esitetyt merelliset maisema-alueet ottavat aiempaa paremmin huomioon saaristolaiskulttuurin, kuten perinteisen saaristoasutuksen ja -elinkeinot sekä niiden luomat maisemat. Myös merenkulun reitit ja saarten yhteydet toisiinsa tulevat Paraisten mielestä käsitellyiksi aiempaa paremmin. Kokonaisuudessaan Paraisten kaupunki katsoi uusien, laajempien merialueiden sisältävän edustavan otoksen niin sisä-, väli- kuin ulkosaaristonkin piirteitä. Kaupunki kiitteli myös sitä, että maisema-alueita on käsitelty paitsi visuaalisina myös toiminnallisina kokonaisuuksina. Samalla kaupunki piti tärkeänä, että merellisiin maisema-alueisiin kohdistuvissa hankkeissa ja kaikessa päätöksenteossa varmistetaan, että saaristolaiselinkeinojen toimintaedellytykset turvataan ja saariston elävänä säilymistä tuetaan.

Toisaalta laajoja merialueita sisältäneitä rajauksia myös kritisoitiin, sillä mereen liitettävien maisema-arvojen ei katsottu vastaavan kulttuuri- ja elinkeinomaisemaan keskittyneen inventoinnin tavoitteita. Muutamissa lausunnoissa esitettiin, että alueiden tulisi käsitellä laajojen avomerialueiden sijasta vain yksittäisiä kalastuskulttuurin synnyttämiä kohteita, kuten kyliä ja niiden lähimaisemia. Lisäksi todettiin, että avomerellä kulkevat alueiden rajat ovat helposti mielivaltaisia. Varsinais-Suomen ELY-keskus esimerkiksi huomautti, että merialueilla rajauksiin liittyy enemmän tulkintakysymyksiä kuin selkeästi rajautuvilla maisema-alueilla. Varsinais-Suomen liitto puolestaan linjasi, että saaristomaiseman rajaaminen ja arvottaminen perinteisin maisematilakriteerein osoittautui jo maakunnallisessa inventoinnissa lähes mahdottomaksi. Tämän vuoksi maakunnallisessa inventoinnissa ainoastaan tarkennettiin aiempien rajausten ulkoreunoja. Rajauskriteereinä olivat liiton mukaan ulko- ja välisaaristolle tyypilliset kylät ja rakennuskanta, kulttuurimaiseman monipuolisuus ja vanhan rakennuskannan säilyneisyys.

Joissakin lausunnoissa huomautettiin, että alueisiin sisältyy yleispiirteisten rajausten ja piirtotarkkuuden yleispiirteisyyden takia myös maisemallisesti vähemmän arvokkaita kohteita, esimerkiksi talousmetsää. Salon kaupunki totesi, että joitakin rajauksia on vaikea perustella edes yleispiirteisyydellä. Esimerkkeinä kaupunki mainitsi alueet, joihin on sisällytetty laajoja metsiä tai suurmaisemasta irrallisia pienehköjen peltoalueiden mosaiikkeja. Lisäksi joissakin lausunnoissa toivottiin, että rajausten suuntaa-antavuutta ja välittömästi maisema-alueiden ulkopuolelle jäävien maisemaelementtien merkitystä alueiden yleisilmeelle olisi avattu tarkemmin. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen mielestä olisi ollut tärkeää tuoda esille avointa maisematilaa rajaavien reunavyöhykkeiden merkitys rajapintana ja taustamaisemana. Myös MARK mainitsi metsäselänteiden roolin maisematilan muodostumisessa. MARK:n mielestä olisi ollut tärkeää ottaa selänteisiin kantaa kohdekuvauksissa ja kriteereissä, sillä ne rajaavat merkittäviä tai ehyitä näkymiä ja ohjaavat siten visuaalisia rajausperusteita.

Inventoinnissa esitettiin valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi myös joitakin tienlinjojen yhteyteen rakentuneita maisemakokonaisuuksia. Tällaisiin toiminnallisesti muodostuneisiin maisema-alueisiin suhtauduttiin lähtökohtaisesti positiivisesti tai neutraalisti. Liikennevirasto tähdensi, että liikenneväylillä ja -yhteyksillä on ollut ratkaiseva merkitys käytännöllisesti katsoen kaikkien kulttuurimaisema-alueiden kehittymiselle nykyiseen muotoonsa. Virasto pitikin liikenneväyliä olennaisena maisemaelementtinä, mutta muistutti samalla ettei maisema-aluestatus saa haitata niiden kehittämistä. Myös Pohjois-Savon ELY-keskus huomautti, ettei inventointi saa estää tiestön parantamis- ja kehittämishankkeita. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen liikennevastuualue esitti omassa lausunnossaan maantiedealueiden rajaamista kokonaan pois maisema-alueista, jotta maanteiden hoito-, kunnostus- ja parantamistoimenpiteitä olisi mahdollista toteuttaa jatkossakin. ELY-keskuksen ympäristövastuualue ei kuitenkaan pitänyt liikenneväylien poistamista perusteltuna. Ympäristö-vastuualue muistutti, että liikenneväylät rakenteineen liittyvät oleellisesti kulttuurimaisemaan ja kertovat logististen ratkaisujen kehitymisestä ja historiasta. Ympäristö-vastuualueen mielestä on selvää, että maisema-aluestatus asettaa joillekin reiteille toteutukseen liittyviä erityisvaatimuksia, joita ei voi sivuuttaa aluerajoja tarkistamalla.

2.6 Tiedotus, kuulemisaineisto ja osallistaminen

Inventointiin liittyvät tiedotus sekä kuntien ja kansalaisten osallistumismahdollisuudet saivat lausunnoissa osakseen huomattavaa kritiikkiä. Yhtenä ongelmana pidettiin tiedottamisen ja keskustelutilaisuuksien epätasaista jakautumista sekä keskittymistä tiettyihin maisema-alueisiin. Myös saatavilla olleen tiedon epäselvyyttä ja vaikeaselkoisuutta moitittiin. Monissa lausunnoissa todettiin lisäksi, että kuulemistilaisuuksia ja muita vuorovaikutuksen mahdollistaneita tapahtumia olisi kannattanut järjestää jo inventoinnin edetessä. Joissakin

lausunnoissa toivottiin, että maisema-alueiden ja arvotamiskriteereiden määrittely olisi ollut rakenteellisesti osallistavampaa ja moniäänisempää. Kritiikki ei rajoittunut ainoastaan inventointivaiheen osallistumismahdollisuuksiin. Suomen maisema-arkkitehti liitto MARK huomautti lausunnossaan, että jo päivitysinventoinnin ohjeistuksesta olisi ollut syytä pyytää lausuntoja. Tällöin kriteereistä olisi voitu liiton mielestä keskustella varhaisemmassa vaiheessa ja laajemmin alan asiantuntijoiden ja osallisten kesken.

Osallistumismahdollisuuksien vähyys yhdistettiin monessa lausunnossa päivitysinventoinnin virkamiesvetoisuuteen. Esimerkiksi Kulttuuriympäristötutkimuksen seura olisi kaivannut inventoinnilta pikemminkin yhtenäistä osallistavaa joukkoistamista kuin yksisuuntaiseen tiedottamiseen perustunutta otetta. Seura huomautti, että paikallisen osallistumisen laajempi hyödyntäminen olisi ollut tärkeää ympäristöviranomaisten toimien yhteiskunnallisen hyväksynnän kannalta. Hallintovetoinen toimintatapa herättää seuran mielestä nyky-yhteiskunnassa aiempaa enemmän vastustusta sektorista riippumatta ja vaikeuttaa usein hoidon ja kehittämisen suunnittelua ja toteutusta. Viimeistään maisema-alueiden hyväksymisen jälkeisessä jatkokehittämisessä tulisi seuran mukaan pyrkiä saamaan osallisten näkemykset johdonmukaisesti mukaan samalla kun olemassa olevaa tutkimustietoa tulisi hyödyntää monipuolisemmin. Lisäksi tulevien hoito- ja kehittämissuunnitelmien laatiminen tulisi ohjeistaa niin, että maisema-alueita tarkasteltaisiin paikallisesti osallisten, asiantuntijoiden ja viranomaisten kesken, yhteiskehittämisen hengessä. Seura kritisoi inventointia myös ohuesta tutkimusyhteydestä todeten, että inventoinnin käsitteiden määrittelyssä, valintakriteereissä ja toimintamalleissa olisi seuran mielestä kannattanut hyödyntää nykyistä enemmän uusinta tutkimustietoa.

Osallistumisen suhde maisemanhoitoon korostui myös Suomen Kotiseutuliiton lausunnossa, jossa todettiin että maaseudun muutos tulee jatkossakin vaikuttamaan myös nyt valtakunnallisesti arvokkaiksi nimetyillä maisema-alueilla. Tätä muutosta voi liiton mielestä ohjata parhaiten osallistamalla paikallisia asukkaita ja hyödyntämällä heidän asiantuntemustaan niin maisema-alueiden rajaamisessa kuin niiden ylläpidossakin. Paikallistason tietoon tukeutumalla voi liiton mielestä parhaiten taata maisemaan liittyvien suunnitteluvaikutusten ja maisemanhoidon toimenpiteiden perustellun, tehokkaan ja oikeudenmukaisen kohdentumisen. Päivitysinventoinnin taustamuistioon viitaten liitto muistutti, että onnistuneen maisemanhoidon tavoitteet ja toteutustavat määritellään lähtökohtaisesti paikallisten asukkaiden, maanomistajien, viranomaisten ja monien muiden toimijoiden yhteistyönä. Samoja näkemyksiä toivat esille myös useat kunnat, muut viranomaistahot ja tuottajaliitot.

Osallistumisedellytykset yhdistettiin monessa lausunnossa saatavilla olleen tiedon määrään ja laatuun. Useat ELY-keskukset kuvasivat omissa lausunnoissaan tiedottamisen järjestämistä toimialueellaan todeten sen olleen monin paikoin laadukasta. Lisäksi Pirkanmaan ELY-keskus kehui valtakunnallisen tason tiedottamisen olleen monipuolista. Useiden

muiden tahojen antamissa lausunnoissa kuitenkin katsottiin, että tietoa on jaettu huonosti ja että maanomistajat sekä kunnat on sivuutettu inventointia laadittaessa. Pohjois-Karjalan liitto muun muassa koki, että lausunto- ja kuulemismenettely eivät täyttäneet hyvän hallinnon mukaista kansalaisten mahdollisuutta tulla kuulluksi omassa asiassaan. Liitto huomautti ministeriön valmistelleen hanketta hiljaisuudessa ja antaneen epäselvää tietoa hankkeen aikataulusta. Liitto linjasi kuulemisen järjestelyt maanomistajien ja asukkaiden oikeuksiin liittyen perustuslain vastaisiksi. Lainvastaisena inventointia pitivät myös Kälviän kaupunki, Reisjärven kunta sekä Pohjois-Karjalan liiton lausuntoon viitannut Valtimon kunta, jotka kummeksuivat kuntien huonoja vaikutusmahdollisuuksia. Lisäksi esimerkiksi Pohjois-Savon liitto ja Kuopion kaupunki muistuttivat, että vaikka hallintolain näkökulmasta prosessi on ollut laajempi kuin laki edellyttää, on valmistelu ollut osallisten näkökulmasta puutteellista.

Savonlinnan kaupunki oli kokonaisuudessaan sitä mieltä, että inventointi ei täytä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) edellyttämiä perusteellisuuden eikä laaja-alaisuuden vaatimuksia. Kaupungin mielestä inventointi syntyi Etelä-Savossa hyvin pienen ja suppean piirin työn tuloksena ilman avointa vuorovaikutusta eri osapuolten ja osallisten kanssa. Kaupunki tähdensi lausunnossaan, ettei kaupungin virka- tai luottamushenkilöillä ollut mahdollisuutta osallistumiseen inventoinnin aikana, ja muistutti että valmistelutyön aikana olisi ollut hyvä olla yhteydessä kuntiin ja pyytää kuntien edustajia osallistumaan ohjausryhmään. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK oli samoilla linjoilla todetessaan, että kutakin maanomistajaa olisi tullut kuulla maisema-alueinventoinnin yhteydessä henkilökohtaisesti ja kullakin paikkakunnalla olisi tullut järjestää laajasti tiedotettu tiedotustilaisuus. Nyt inventointi on tullut MTK:n mukaan yllätyksenä monelle maanomistajalle.

Joissakin lausunnoissa pohdittiin puutteellisen tiedotuksen vaikutusta inventoinnin saamaan vastaanottoon. Keski-Suomen, Pohjois-Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukset esimerkiksi arvioivat, että ihmiset eivät ole joko lukeneet tai ymmärtäneet taustamuistiota ja sen yhteydessä ollutta ympäristövaikutusten arviointia. Ihmisten vähäisen tietämyksen arveltiin johtaneen kriittisiin kannanottoihin. Joissakin lausunnoissa otettiin kantaa myös ihmisten tietoisuuden lisäämiseksi jatkossa. Kainuun ELY-keskus esimerkiksi ehdotti, että maisema-alueiden läheisyyteen järjestettäisiin tienvarsi-informaatiota alueiden maisema-arvoista. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus sekä Paimion ja Salon kaupungit puolestaan totesivat, että inventoinnin yhteyteen tulisi laatia nykyistä selvemmat toiminta- ja toteutusohjeet, joissa esitettäisiin maankäytön ja rakentamisen hyvät käytännöt maisema-alueilla. Ohjeissa tulisi ottaa kantaa myös siihen, miten mahdolliset konfliktitilanteet ratkaistaan. Aluestatuksen merkitystä, inventoinnin hyväksyttävyyttä ja asukasnäkökulman parempaa toteutumista voi lausuntojen mukaan vahvistaa myös nykyistä selvemmillä ja johdonmukaisemmillä tuki- ja toimenpideohjelmilla.

Eräissä lausunnoissa toivottiin myös uusien kuulemistilaisuuksien ja vuorovaikutusmahdollisuuksien järjestämistä ennen päivitysinventoinnin vahvistamista. Pohjois-Karjalan liitto ja Kiteen kaupunki esimerkiksi ehdottivat uutta alueellista kuulemistilaisuutta, jonka jälkeen kunnille ja muille osallisille tarjottaisiin mahdollisuus tarkentaa antamaansa lausuntoa tai mielipidettä. Samoilla linjoilla oli Vöyrin kunta, joka toivoi voivansa katsoa ympäristöministeriön kanssa yhdessä ne alueet, jotka lopulta määritellään valtakunnallisesti arvokkaiksi. Ympäristöministeriön ja kuntien edustajien välisiä viranomaisneuvotteluja toivottiin myös muissa lausunnoissa. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan liitto linjasi, että alueiden rajauksia tulisi käydä läpi kaikkien osallisten kanssa, jotta paikalliset tahot voisivat kokea rajaukset hyväksyttäviksi. Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC yhtyi tähän näkemykseen todetessaan, että arvokkaiden maisema-alueiden rajaukset tulisi täsmentää maanomistajien toiveet ja näkemykset huomioon ottaen sekä maanomistajien paikallistuntemukseen tukeutuen.

Osallistumismahdollisuuksia käsiteltiin myös monessa kannanotossa, ja usein kriittiseen sävyyn. Kannanottajat kokivat, että tieto inventoinnista ei välittynyt riittävän laajasti ja kattavasti. Inventoinnin pitkää kestoa pidettiin myös huonona asiana, sillä maisemien katsottiin muuttuvan jatkuvasti. Kannanottajat olisivat myös toivoneet aktiivista tiedotusta koko inventoinnin ajalta, ja vuosien mittaista hiljaiseloa pidettiin epäilyttävänä. Monet maanomistajat katsoivat saaneensa huonosti tietoa omistamiaan maita koskevista inventoinneista. Heidän mielestään heitä olisi tullut osallistaa suunnittelu- ja inventointityöhön tuntuvasti paremmin, sillä maisema-alueiden vaikutukset kohdistuvat ensisijaisesti heihin. Useassa kannanotossa todettiin, että henkilökohtainen kontakti kuulemisvaiheen yhteydessä olisi ollut tarpeen. Kuulemisaikaa moitittiin liian lyhyeksi.

Myös informaation laatu ja saatavuus koettiin monissa kannanotoissa heikohkoksi. Kannanottajat esimerkiksi katsoivat, että paikallislehdet sekä muut tahot eivät tiedottaneet hankkeesta riittävästi, ja että tieto inventoinnista saavutti heidät liian myöhään. Myös kuulemistilaisuuksia jäätettiin kaipaamaan usean kunnan alueella. Lisäksi taustamuistiota ja sen yhteyteen laadittua oikeusvaikutusten esittelyä moitittiin monessa kannanotossa epäselväksi, joskin inventointiaineiston kattavuus ja kuulemisaineiston tueksi laadittu sähköinen karttapalvelu keräsivät myös kiitosta. Kannanotoissa annettu palaute tuki joidenkin viranomaistahojen esittämiä epäilyksiä heikon tietämyksen vaikutuksesta päivitysinventoinnin herättämiin huoliin. Joitakin ennestään valtakunnallisesti arvokkaiksi merkittyjä maisema-alueita muun muassa vastustettiin mahdollisten rajoitusten pelossa, vaikka maisema-alueiden päivitysinventoinnista ei aiheudu muutoksia maisema-alueisiin kohdistuviin oikeusvaikutuksiin. Vastaavasti niistä kunnista, joissa järjestettiin tiedotus- ja yleisötilaisuuksia, saapui pääsääntöisesti vain vähän negatiivista palautetta.

2.7 Ympäristövaikutusten arviointi (SOVA)

Inventoinnin kuulemisaineistoon liittyi SOVA-lain (Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista, 8.4.2005/200) mukainen ympäristövaikutusten arviointi (SOVA), josta pyydettiin erikseen palautetta lausunto- ja kuulemispyynnössä. Arvioinnin saama vastaanotto oli kaksijakoinen. Monessa lausunnossa SOVA:a kiiteltiin tärkeäksi, perusteelliseksi ja informatiiviseksi, ja sen katsottiin tarkastelevan monipuolisesti maisema-alueiden vaikutuksia ympäristöön ja maankäyttöön. Useat lausijat myös pitivät arviointia riittävänä suhteessa SOVA-lakiin tai totesivat, ettei heillä ole huomautettavaa arvioinnista. Myös arvioinnin yleispiirteistä käsittelytasoa ymmärrettiin. Pirkanmaan ELY-keskus esimerkiksi totesi, että maisema-alueittaisten vaikutusten tapauskohtainen tai ennakoiva tulkinta ei ole vielä mahdollista, sillä esityksellä ei ole suoria oikeusvaikutuksia. Toisaalta arviointia myös moitittiin ylimalkaiseksi, epäkonkreettiseksi ja valikoivaksi, jopa subjektiiviseksi ja tekijöidensä arvopohjan mukaan värityneeksi. Lisäksi Kulttuuriympäristötutkimuksen seura huomautti, että inventoinnin aineistossa maisema-alueisiin liitettyt vaikutukset ovat heikosti todennettavissa. Seuran mukaan arvioinnissa myös esitetään tavoitteita vaikutuksina ja mahdollisista epäsuorista vaikutuksista puhutaan suorina. Lapin liitto puolestaan muistutti, ettei arvioinnissa ole otettu huomioon sitä, että joissakin oikeuspäätöksissä maisema-alueiden vaikutus on ulottunut myös niiden rajojen ulkopuolelle.

Monessa lausunnossa arvioinnilta kaivattiin ennen kaikkea käytännön esimerkkejä inventoinnin oikeusvaikutuksista. Pohjois-Karjalan ja Uudenmaan liitot sekä Luonnonvarakeskus (Luke) esimerkiksi huomauttivat, ettei maanomistajiin kohdistuvia oikeusvaikutuksia ole avattu riittävän yksiselitteisesti. Luken sekä Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän mukaan maisema-alueilla voi olla huomattava negatiivinen vaikutus maanomistajaan, jos yleiskaavoituksessa määrätään maa- ja metsätalouteen varattavien alueiden elinkeinojen toimintaedellytyksistä (esim. metsätalouden lupa-asiat). Tällaiset ristiriitatilanteet vältettäisiin Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän mielestä, mikäli toimittaisiin *Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman 2014–2020* mukaisesti ja kytkettäisiin toiminnanharjoittajat mukaan maankäytön strategiatyöhön alusta alkaen.

Lausunnoissa epäiltiin myös, ettei arvioinnissa käytetty temaattinen jaottelu kattanut kaikkia niitä osa-alueita, joihin inventointi ja maisema-alueet vaikuttavat. Myös arvioinnin yleispätevyyttä pohdittiin. Lieksan kaupunki esimerkiksi toivoi että vaikutuksia olisi käsitelty muidenkin elinkeinojen kuin matkailun, kulttuuriperinnön, maisemanhoidon, hyvinvointipalvelujen ja liikunnan osalta. Samoilla linjoilla oli muun muassa Ruoveden kunta, jonka lausunnossa kaivattiin maa- ja metsätaloudelle koituvia todellisia vaikutuksia. Etelä-Savon maakuntaliitto puolestaan totesi, että arvion yhteydessä olisi pitänyt esittää koo-justi eri maakunnissa tehtyjen inventointien vaikutukset ja verrata niitä nollavaihtoehtoon ("maisema-alueita ei ole"). Liitto painotti, että vaikutukset voivat olla erilaisia eri puolilla Suomea. Maakunnittaisen tarkastelun puutetta harmittelivat myös muutamat kunnat sekä

Päijät-Hämeen liitto, joka olisi kaivannut maakunnittaisia yhteenvetoja ja mahdollisuutta verrata omaa aluetta muihin maakuntiin.

Arvioinnin myös huomautettiin keskittyvän ensisijaisesti inventoinnin positiivisiin vaikutuksiin sekä sivuuttavan vertailun nykytilaan ja suunniteltuun maankäyttöön. Joissakin lausunnoissa huomautettiin, että arviointi ei perustu paikallistason tarkkaan tuntemukseen. Lisäksi Lapin liitto mainitsi arvioinnin yhtenä ongelmana, että siinä korostetaan kunnan ja maakuntaliiton päättävää asemaa. Kuitenkin oikeusvaikutuksia arvioidaan liiton mukaan suunnitteluprosessissa viranomaistulkintojen linjaamina ja viime kädessä hallintotuomioistuinten päätöksiin. Samoilla linjoilla oli myös Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, jonka mukaan on virheellistä todeta, että maisema-alueiden oikeusvaikutukset syntyvät vasta kun maakunta- ja yleiskaavassa osoitetut maisema-alueet välittyvät ja tarkentuvat asemakaavatasolle. Oikeusvaikutuksia voi MTK:n mielestä syntyä jo maakunta- ja yleiskaavatasoilla eri lakien lupaharkintojen yhteydessä sekä yleiskaavatasolla muun muassa maisematyöpalveloitteen muodossa. MTK katsoi lisäksi, että maisema-alue selvitys vaikuttaa suunnittelutarvealueiden määrittelyyn yleiskaavassa ja rakennusjärjestyksessä sekä suunnittelutarvealueita koskevaan päätösharkintaan. Tämä koskee myös suoraan lakiperustaisia suunnittelutarvealueita. MTK huomautti, että jos päivitysinventoinnilla ei ole suoria maanomistajiin kohdistuvia oikeusvaikutuksia, on ympäristöministeriön varmistettava hankkeen oikeusvaikutuksettomuus myöhemmässä maankäytössä, tiedotettava tästä laajasti viranomaisille ja sisällytettävä niistä maininta valtioneuvoston päätöksen perusteluihin. Vaihtoehtoisesti valtioneuvoston mahdollisesta maisema-aluepäätöksestä tulisi käydä selkeästi ilmi, että inventointi tehdään maanomistajia henkilökohtaisesti kuullen ja vapaaehtoisuuden pohjalta.

Inventoinnin vaikutuksia epäiltiin muissakin lausunnoissa suuremmiksi kuin vaikutusten arviointi antaa ymmärtää. Lapin ELY-keskus esimerkiksi huomautti, että arvioinnissa todetaan lähinnä maisema-arvojen huomioon ottamisen tarve. Maankäyttö- ja rakennuslain 24 § kuitenkin edellyttää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamista siten, että samalla edistetään tavoitteiden toteuttamista. Koska päivitysinventointia esitetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) tarkoittamaksi viranomaisinventoinniksi, tulisi arvioinnin sisältää Lapin ELY-keskuksen mielestä myös VAT:ien edistäminen ja kaavojen sisältövaatimusten edellyttämä maiseman vaaliminen. Lisäksi ELY-keskus muistutti, että arvioinnissa on nyt käsitelty yleiskaavoitusta ainoastaan yleispiirteisenä suunnittelutasona. Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 44 § kuitenkin mahdollistaa myös suoraan rakentamista ohjaavat yleiskaavat, joiden vaikutus kohdistuu suoraan maanomistajiin. Koska tavanomaisessa aluevarausyleiskaavassa kaikki käyttötarkoitukset eivät ole mahdollisia valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla, voi myös yleiskaava vaikuttaa ELY-keskuksen mukaan välillisesti maanomistajaan.

Arvioinnin olisikin toivottu ottavan tiiviimmin kantaa kaavoituksen kautta syntyviin välillisiin vaikutuksiin. MTK esimerkiksi huomautti, että vaikutuksen suoruudella tai epäsuoruudella ei ole sinänsä merkitystä, sillä välillistenkin vaikutusten kohdalla vaikutusten alkuperä on inventointi. Keskusliitto tähdensi, että välilliset vaikutukset rajoittavat maankäyttöä ja aiheuttavat kustannuksia samalla tavalla kuin välittömät. Inventoinnin välillisiin vaikutuksiin otti kantaa myös esimerkiksi Lieksan kaupunki, jonka mielestä arvioinnissa olisi pitänyt pohtia niitä taloudellisia vaikutuksia, joita jonkin kaavoitushankkeen pysähtymisestä koituu. Ruoveden kunta puolestaan toivoi arvioinnilta tulkinnanvaraisuudesta johtuvien ristiriitaisuuksien ja niiden ratkaisutarpeen tarkempaa käsittelyä.

Arvioinnilta toivottiin myös yksiselitteisiä yhteenvetoja inventoinnin vaikutuksista eri maankäyttömuodoille ja elinkeinoille. Siuntion kunta peräänkuulutti arvioinnin yhteyteen tiivistelmää, jossa kerrottaisiin läpinäkyvästi, mitä kieltoja ja rajoituksia inventoinnista seuraa maankäytölle. Lapin ELY-keskus puolestaan toivoi konkreettista listaa siitä, millä MRL:n mukaisilla luvilla ohjataan tuulivoimarakentamisen maisemavaikutusten hallintaa. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus olisi vastaavasti toivonut, että turvetuotannon asemaa maisema-alueilla tai niiden lähetyvillä olisi käsitelty runsaammin. Tapio Oy huomautti, että maisema-alueet voivat vaikuttaa yksittäisiin maa- ja metsätiloihin negatiivisesti. Yksi esimerkki tällaisesta vaikutuksesta syntyy Tapion mukaan, jos yleiskaavassa määrätään, ettei maa- ja metsätalousalueilla saa suorittaa maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatoa tai näihin verrattavaa toimenpidettä. Myös Pohjois-Karjalan liitto olisi toivonut vaikutusten selkeämpää käsittelyä rakentamisen, maa-ainesten oton sekä tuulivoima- ja liikenerakentamisen osalta.

SOVA:a moitittiin myös siitä, että se on laadittu ”tyypillisen” maaseutualueelle sijoittuvan maisema-alueen näkökulmasta. Esimerkiksi Lapin ELY-keskus totesi, että arvioinnissa ei ole käsitelty riittävästi maisema-alueiden vaikutusta luontaiselinkeinoihin ja saamelaisen kulttuuriperimään. Myös Saamelaiskäräjät huomautti, että arviossa olisi syytä todeta perinteisen saamelaisen maankäytön merkitys maisema-alueille. Vastaavasti Kalajoen kunta huomautti, ettei arviointi kuvaa esimerkiksi Kalajoen hiekkasärkkien kaltaisen matkailukohteen tilannetta. Vantaan kaupunki totesi puolestaan, ettei arviointi vastaa kaupunkialueen viljelymaisemaa ja että aluetalouteen kohdistuvat vaikutukset ovat kaupunkialueilla vähäisemmät kuin maaseudulla. Joitakin arvioinnissa esitettyjä vaikutuksia pidettiin puolestaan liioiteltuina. Reisjärven kunta oli esimerkiksi sitä mieltä, että maisema-alueiden vaikutukset matkailuun jäävät vähäisiksi. Liikennevirasto puolestaan totesi, että päivitysinventointi ei luultavasti lisää liikennettä niin paljon, että teiden hoitoluokitusta pitäisi sen johdosta muuttaa.

Arvioinnin tekstiä osa piti informatiivisena, jotkut taas vaikeasti ymmärrettävänä. Esimerkiksi Keski-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset arvioivat, että maanomistajien on voinut olla vaikea hahmottaa arvioinnin sisältöä. Käytännön esimerkit olisivat lausujen

mukaan voineet auttaa viestin sisäistämistä. Arvioinnilta kaivattiin myös tiiviimpää suhdetta aiempaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointiin. Pirkanmaan ELY-keskus esimerkiksi toivoi, että päivitysinventoinnissa mahdollisesti havaitut haitalliset vaikutukset ja jo tapahtuneet välilliset oikeusvaikutukset tai niiden puute olisi tuotu esille SOVA:ssa. Jyrkimmän näkökulman arviointiin omaksuivat Kalajoen kunta ja Savonlinnan kaupunki, joiden mukaan arviointi ei ole SOVA-lain mukainen ja se on tehtävä uudelleen aluekohtaisesti. Samalla tulee lausujien mielestä arvioida rajausten vaikutukset alueiden elinkeinoihin ja asukkaiden elämään.

Kannanotoissa maisema-alueiden oikeusvaikutuksia pidettiin epäselvinä ja kuulemisaineistossa esiteltyjä tietoja oikeusvaikutuksista puutteellisina. Useassa kannanotossa nousivat esille mahdolliset suorat sekä epäsuorat oikeusvaikutukset, jotka näyttäytyivät maanomistajille omaa itsemääräämisoikeutta rajoittavina toimina. Myös maisema-alueiden vaikutukset kaavoitukseen koettiin useassa kannanotossa ongelmallisiksi. Maisema-alueiden pelättiin muun muassa estävän hankkeita ja johtavan raskaisiin lupamenettelyihin. Kannanotoissa nostettiin lisäksi esille toiveet korvausten maksamisesta esimerkiksi hankkeiden estyessä. Monessa kannanotossa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden pelättiin olevan luonnonsuojelualueisiin rinnastettavia kohteita laajoine rajoituksineen.

2.8 Maisema-alueiden suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT)

Monessa lausunnossa otettiin kantaa valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT; valtioneuvoston päätös 30.11.2000, tarkistettu 13.11.2008) sekä niiden ja maisema-alueiden välisiin suhteisiin. Useat lausijat esimerkiksi tunnustivat alueidenkäyttötavoitteiden taustalla olevat arvot, ja katsoivat että inventointi edesauttaa niiden toteutumista suunnitteluprosessissa. Lapin ELY-keskus korosti inventoinnin asemaa osana alueidenkäytön suunnittelua korostamalla, että maisema-alueen asettaminen suunnittelun lähtökohdaksi tarkoittaa ensisijaisesti kaavalla osoitettavien aluevarausten ja niihin liittyvien määräysten kokonaisuutta siten, että edistetään maisemallisten tavoitteiden toteutumista yhdessä muiden VAT:ien kanssa. ELY-keskus huomautti samalla, että inventoinnin yhteydessä tulee puhua maankäytön suunnittelun sijasta alueidenkäytön suunnittelusta.

Suomen luonnonsuojeluliitto puolusti alueidenkäyttötavoitteiden asemaa ja sisältöä sekä inventoinnin roolia osana tavoitteita muistuttaen, että maisema-alueiden toteuttamiskeinoissa lasketaan paljon VAT:ien kautta tulevien välillisten oikeusvaikutusten varaan. Tämä pitää ottaa liiton mielestä huomioon VAT:ien päivityksessä sekä ELY-keskusten roolin ja muutoksenhakuoikeuden muutoksissa. Luonnonsuojeluliitto tähdensi, että jos niitä heikennetään, maisema-alueita turvaavat tavoitteet tulee lisätä suoraan maan-

käyttö- ja rakennuslain (MRL, 132/1999) tai maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA, 895/1999) säädöksiin, sillä muuten näille kohteille ei jää edes VAT:ien epäsuoraa turvaa. Liitto huomautti lisäksi, että jotkin tahot yrittävät käyttää maisema-alueista järjestettyä kuulemista hyväksi yrittäessään poistaa metsätalousalueita kaavoituksen piiristä. Tähän ei pidä luonnonsuojeluliiton mukaan suostua. Uudessa MRL:ssä on ollut jo 15 vuotta sekä maisema-alueita että metsien kaavoitusta koskevat pykälät. Niistä on myös Korkeimman Hallinto-oikeuden (KHO) vakiintunut oikeuskäytäntö. Sitä ja maisemainventoinnin merkitystä ei pidä Luonnonsuojeluliiton mielestä heikentää, jotta maisema-alueiden yhteydessä tehty työ ja siihen liittyvä maankäytön suunnittelu eivät menetä merkitystään. Luonnonsuojeluliitto kannatti asiantuntijoiden tekemää esitystä ja toivoi, ettei sitä supistettaisi esimerkiksi poliittisista syistä.

Päivitysinventoinnin rooli VAT-inventointina keräsi kuitenkin myös kritiikkiä. Kielteisimmin päivitysinventointiin suhtautui Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, jonka mielestä on väärin, että maisema-alueet sisällytetään poikkeuksetta maakuntakaavaan sekä kuntien yleis- ja asemakaavoihin. MTK:n mukaan VAT:eja tulee uudistaa siten, että inventoituja maisema-alueita ja muita samankaltaisia selvityksiä ei enää sisällytetä maakunta- ja kuntakaavoihin. Tämän linjauksen tulisi MTK:n mielestä toteutua jo nyt vireillä olevassa maisema-aluehankkeessa siten, että maankäyttöä vaikeuttavasta kaavaohjauksesta luovuttaisiin. Kantaansa MTK perusteli perusoikeuksien rajoitusedellytyksillä, joiden mukaan muun muassa omaisuudensuojan rajoituksista täytyy säätää täsmällisesti ja tarkkarajaisesti lailla. MTK totesi, että vaikka VAT:eista säädetään MRL:ssä, vahvistetaan tavoitteiden yksityiskohtaisempi sisältö valtioneuvoston päätöksellä. Koska valtioneuvoston päätös on normihierarkkisesti lakia alemmantasoinen säännös, ovat VAT:t ja niihin liittyvät maisema-alueet katsottava MTK:n mukaan valtiosääntöoikeudellisesti ongelmalliseksi kokonaisuudeksi.

Lausunnoissa otettiin kantaa myös lausuntoaikana käynnistettyyn VAT-uudistukseen. MTK huomautti, että pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaan VAT:n ohjausvaltaa selvennetään kuntien maankäyttövallan ja -vastuun lisäämiseksi. Tämän ohjausvallan tulisi MTK:n mukaan näkyä jo nyt inventoinnissa. Myös muutamissa muissa lausunnoissa huomautettiin, että inventointien taustalla vaikuttavat VAT:t ovat muuttumassa ja ettei inventointia pitäisi hyväksyä ennen kuin tiedetään uusien tavoitteiden sisältö ja inventoinnin rooli alueidenkäytön suunnittelussa. Suomen Kuntaliitto totesi, että muistion perustuminen nykyisiin alueidenkäyttötavoitteisiin vaikeuttaa sekä nyt tehtyjen inventointien että muistion arviointia. Kuntaliiton mielestä olisi lisäksi selkeämpää, jos VAT-kytkentä esitettäisiin tausta-aineistossa kokonaan omana lukunaan eikä ripoteltuna pitkin muistiota.

2.9 Maisema-alueet ja kaavoitus

Lausunnoissa otettiin kantaa myös maisema-alueiden rooliin osana yksityiskohtaisempaa kaavoitusta. Useassa lausunnossa inventointia pidettiin tärkeänä ja ajankohtaisena työkaluna, joka tukee esimerkiksi maakuntakaavojen laatimista ja varmistaa kulttuuriympäristön arvojen huomioimisen kaavatyössä. Salon kaupunki tosin huomautti, että perustelut alueiden valinnalle jäävät usein yleiselle tasolle, eivätkä tue riittävästi viranomaisia lupien valmistelussa tai kaavoituksessa. Monissa lausunnoissa myös muistutettiin, ettei inventointi saa muuttua liian voimakkaasti kaavoitusta ja alueiden kehitystä ohjaavaksi elementiksi. Esimerkiksi Lieksan kaupunki mainitsi, että kaupunkien elinvoimaisuus koostuu monista osa-alueista, joita on voitava kehittää tasapuolisesti. Eri osa-alueiden arvottaminen ei kaupungin mielestä saa johtaa siihen, että maankäytön tavoitteista tulee liian ristiriitaisia. Monissa lausunnoissa korostettiin myös maakuntien liittojen ja kuntien olennaista roolia ja määräysvaltaa kaavoituksessa. Esimerkiksi Päijät-Hämeen liitto oli huolissaan maisema-alueisiin liittyvistä mahdollisesti ennakoimattomista vaatimuksista, joita ympäristöministeriö voi liiton näkemyksen mukaan esittää kaavaohjauksen aikana.

Useat maisemainventoinnin ja kaavoitustyön suhdetta käsitelleet lausunnot keskittyivät pohtimaan, miten inventointi soveltuu osaksi jo tehtyjä kaavoja. Näissä lausunnoissa kannettiin etenkin huolta maisema-alueiden osiksi esitetyistä kohteista, joihin on kaavoitettu esimerkiksi taajama- tai logistiikka-alueita. Näitä kohteita käsitellään tarkemmin aluekohtaisissa palautteissa. Lausunnoissa otettiin kantaa suunnittelu- ja kaavoitustyöhön myös yleisemmällä tasolla. Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK esimerkiksi painotti, että vaikka alueidenkäytön ja maisema-arvojen yhteensovittaminen olisi kokonaisvaltaista ja laaja-alaista, saatetaan käytännön suunnittelutyössä tarvita selkeitä ja mahdollisimman yksiselitteisiä aluerajauksia sekä käytännönläheistä ohjeistusta siitä, miten maiseman arvot ja ominaispiirteet voidaan turvata. Liitto pohti, olisiko syytä laatia maisema-alueille hoito-ohjeistus tai ainakin selkeä listaus kunkin alueen tärkeimmistä ominaispiirteistä, joita tulisi kehittää tai ylläpitää. Myös Suomen Kuntaliitto huomautti, että muistiossa olisi hyvä tuoda nykyistä selvemmin esille kaavoituksen rooli eri tavoitteita yhteen sovittavana foorumina. Maisema-alueen rajaus ei välity Kuntaliiton mukaan sellaisenaan lopulliseen kaavaan, vaan lopputulos on aina kompromissi, jossa otetaan suojeluarvo huomioon. Kuntaliitto myös totesi, että muistion kohdassa 6.3.3 tulisi avata suojelumääräysten korvausproblematiikkaa. Hämeen liitto puolestaan korosti alueiden omaehtoisuuden ymmärtämisen ja siitä juontuvan tapauskohtaisuuden merkitystä. Liitto huomautti, että tulkinta arvokkaille maisema-alueille suunniteltujen hankkeiden aiheuttamista maisemallisista muutoksista ei saa olla liian kapea-alainen, ja että se on aina tehtävä tapauskohtaisesti. Tapauskohtaista harkintaa sekä maakuntien ja kuntien kaavoitusautonomiia painottivat useat muutkin lausujat.

Monet kunnat lähestyivät maisema-alueiden ja kaavoituksen suhteita käytännön esimerkkien kautta. Kunnat kantoivat erityisesti huolta siitä, tuleeko kaavaprosesseista maisema-alueiden myötä nykyistä vaivalloisempia ja vaativatko ne siten enemmän resursseja. Yksi olennaisin maisema-alueiden ja kaavoituksen välinen ristiriita paikallistui taajamarakentamiseen, jota inventoinnin katsottiin tarpeettomasti rajoittavan monilla alueilla. Useassa lausunnossa korostettiin, että taajama-alueiden kehittäminen on maisema-alueilla tai niiden tuntumassa mahdotonta, sillä maaseutumaisia maisema-arvoja korostava inventointi estää tiiviin yhdyskuntarakenteen kehittämisen. Esimerkiksi Oripään kunta muistutti, että nykyiset toiminnot ja niiden kehittäminen on tärkeä turvata jatkossakin mahdollisella maisema-alueella. Myös Paimion ja Salon kaupungit olivat huolissaan taajama-alueiden kehittämisestä. Ne totesivat lausunnoissaan, että maisema-alueista tehtävässä päätöksessä tulee selkeästi todeta, ettei maisema-alue voi esimerkiksi estää olemassa olevien taajamien rakentamista tai muuta kehittämistä, jos laajennus maisema-alueelle tai sellaisen tuntumaan todetaan kaava- tai lupaprosessissa muuten tarkoituksenmukaiseksi tai välttämättömäksi. Kaupungit tähdensivät, että maisema-alueen perusteella ei saa myöskään estää maaseudun elinkeinotoimintoihin liittyvää rakentamista. Maisema-alueen tullen sijaan kannustaa etsimään rakentamiselle maisemallisesti mahdollisimman suotuisa sijainti ja ympäristöön sopiva ulkonäkö ja -muoto. Vastaavia näkemyksiä esittivät lukuisat muutkin kunnat.

Lausunnoissa kannettiin myös huolta infrastruktuurin kehittämisestä. Liikennevirasto totesi inventoinnin ympäristövaikutusten arvioinnin mainitsevan, että velvollisuus ottaa maisema-arvot huomioon koskee kaavoituksen lisäksi erityisesti maa-ainesten ottamista, teiden rakentamista ja rakennusten purkamista. Virasto korosti, että arvokkaiden maisema-alueiden piiriin sijoittuvilla liikenneväylillä kunnossapito- ja parannustoimenpiteet tulee voida toteuttaa nykykäytännön mukaisesti, resurssien suomissa puitteissa. Myös uusia väyliä tulee viraston mielestä voida rakentaa maisema-alueen arvot huomioon ottaen. Liikennevirasto tähdensi, että joillakin arvokkailla maisema-alueilla voi olla tarvetta esimerkiksi maantien leventämiseen, ohituskaistaan, mutkien oikomiseen, uusiin liittymiin, siltoihin, lisärakentamiseen. Lisäksi radan läheisyydessä on tarvetta ajoittain kaataa liikenteen turvallisuutta vaarantavia puita. Tällaisen kehitys- ja ylläpitotoiminnan tulee olla viraston mielestä jatkossakin mahdollista maisema-alueilla ilman erillistä maisema-arvoihin liittyvää erityistarkastelua.

Myös inventoinnin suhde metsätalouden kaavaohjaukseen puhutti lausunnoissa. Suomen Metsäkeskuksen mielestä kaavoittajat tulee ohjeistaa käyttämään tiukkaa harkintaa yleiskaava-alueen rajauksessa. Maisema-alueiden sisällyttämiselle yleiskaava-alueeseen tulee samalla olla erityisen painavat perusteet, jotka pohjaavat maankäytön suunnittelu- ja ohjaustarpeeseen. Metsäkeskus myös tähdensi, että metsänomistajat tulee saada mukaan kaavoitusprosesseihin henkilökohtaisesti kutsuttuina. Maisema-alueiden metsien hoidossa tulee keskuksen mielestä painottaa metsätalouden harjoittamisen mah-

dollistamista, kunhan metsänhoidossa vain noudatetaan maiseman huomioon ottavia periaatteita. Yleiskaavojen kaavamääräyksiin ei tule Metsäkeskuksen mukaan sisällyttää metsäalueille oikeusvaikutteista maisematyölupavelvoitetta, sillä maisematyö lupa voi estää alueen hoidon ja ränsistyttää maisema-alueen, jos luvan hakemisesta aiheutuvat kustannukset ja sen käsittelyyn kuluva aika estävät alueen hoitamiseen tähtäävät toimenpiteet. Metsäkeskuksen mielestä on tärkeää, että alempiasteisessa kaavoituksessa otetaan huomioon maisema-alueiden metsätalousvaikutukset. Jos kaavamääräykset rajoittavat metsien käyttöä, kaavoittajan tulee suorittaa metsänomistajalle korvaus maisema-alueista johtuvista suorista ja epäsuorista maankäytön rajoituksista. Metsäkeskus myös tähdensi, että tavoitteena tulee olla vapaaehtoinen sitouttaminen arvokkaiden maisema-alueiden hoitoon esimerkiksi erityishakkuiden kautta arvokkaimmissa kohteissa. Samalla keskus toivoi, että paikkatieto maisema-alueista saatetaan viranomaisten käyttöön vektorimuodossa kaavojen rajapintapalvelun kautta.

MARK esitti, että inventointityössä tulisi ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon metsälain uudistamisen vaikutukset ja valtakunnallisten maisema-alueiden suhde niihin. Metsien käytön sekä maisema- ja luontoarvojen vaikutukset ovat MARK:in mukaan käytännön kaavasuunnittelussa vahvasti näkyviä ja yhteensovitettavia tekijöitä, jotka edellyttäisivät eri toimijoiden yhdessä laatimia ja hyväksymiä ohjeistuksia. MARK huomautti, että metsälain ja MRL:n maisematyölupavelvoitteen yhteensovittaminen nousee käytännön kaavoitustyössä vahvasti esiin ja edellyttää parempaa ohjeistusta. Vaikka kunnat voivat sisällyttää yleiskaavan maisematyöluvan hakuvelvoitteen metsän hakkuuseen valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella, voi tämä olla metsänomistajan ja kunnan kannalta työläs toimenpide, joka ei lopulta turvaa riittävästi maisema-arvojen säilymistä.

MTK totesi, että maisema-alueista voi aiheutua maanomistajan oikeusasemaan kohdistuvia tosiasiallisia vaikutuksia asemakaava-, rakentamis- ja muiden toimenpidelupien yhteydessä. Samalla MTK huomautti, että maisema-arvojen huomioon ottamisesta säädetään MRL:n ohella muissakin laeissa, joiden kautta inventointi vaikuttaa esimerkiksi maa-ainesten ottamiseen, tuulivoimaloiden rakentamiseen ja metsien käyttöön. MTK huomautti, että tämä tiedostetaan päivitysinventoinnin tausta-aineistossakin. Kokonaisuudessaan MTK katsoi, ettei maisema-alueiden tulisi johtaa kaavoituksessa maa- ja metsätaloutta sekä maaseutuuyrittäjyyttä haittaavien suojelumääräysten antamiseen. Jos kaavoituksesta aiheutuu maanomistajalle rajoituksia, aiheutuneista vahingoista ja haitoista tulee MTK:n mielestä suorittaa maanomistajalle täysi korvaus.

2.10 Päivitysinventoinnin suhde muihin kulttuuriympäristön inventointeihin ja Eurooppalaiseen maisemayleissopimukseen

Päivitysinventoinnin tarkoituksena on ollut lisätä ja ajankohtaistaa kulttuuriympäristöön liittyvää pohjatietoa sekä poistaa päällekkäisyyksiä VAT:n tarkoittamien viranomaisinventointien välillä. Tämän tavoitteen onnistumista käsiteltiin runsaasti annetuissa lausunnoissa, joista monessa lähtökohtaa pidettiin tärkeänä mutta toteutusta moitittiin vain puolittain onnistuneeksi. Useassa lausunnossa todettiin, että kaavoitukseen jää edelleen päällekkäisiä kategorioita ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden suhde valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristön kohteisiin (RKY) jää osin epäselväksi. Kymen liitto esimerkiksi harmitteli, että päällekkäisyydet aiheuttavat edelleen tarpeetonta sekaannusta niin kansalaisille, maanomistajille kuin kaavoittajillekin. Varsinais-Suomen liitto puolestaan huomautti, että maisemainventointien tekeminen erillään RKY 2009 -inventoinnista pilkkoo ja sektoroi maisemäkäsitteitä turhaan. MARK vastaavasti totesi, että vaikka RKY-kohteiden rajaaminen inventoinnin ulkopuolelle on ollut tietoinen tavoite, ratkaisun voidaan nähdä latistavan arvokkaita alueita ja korostavan hallinnon sektorirajoja. Pirkanmaan museo oli samoilla linjoilla todetessaan, että pyrkimys välttää arvoalueiden päällekkäisyyttä on ymmärrettävä, mutta maisema-alueiden tiukka määrittely jättää ulkopuolelleen kohteita, joilla on myös maisemallista arvoa. Esimerkiksi laajojen teollisuusmaisemien käsittely arvokkaina maisema-alueina olisi museon mielestä monesti tehokkaampaa kuin kohteiden jakaminen eri inventointien kesken.

Lausunnoissa haluttiin karsia myös päällekkäisyyksiä Natura 2000 -alueiden ja muiden luonnonsuojelualueiden kanssa, selkiyttää eri suojelutoimenpiteiden välisiä vastuunjakoja sekä kartoittaa tarkemmin erilaisten suojelutasojen yhteisvaikutuksia. Esimerkiksi Päijät-Hämeen liitto totesi, että eri ministeriöistä ja niiden haaroilta tulevia päällekkäisyyksiä ja toteutusten vastuunjakoja pitäisi selkiyttää. Inarin kunta puolestaan kaipasi päivitysinventointiin kokonaistarkastelua erilaisten suojelualueiden päällekkäisyyksistä sekä alueiden kokonaissuojelun tasosta. Etelä-Savon liitto puolestaan muistutti, että luonnonsuojelualueisiin liittyy yleisesti ottaen maisema-aspekti, joten päällekkäiset kategoriat ovat lähtökohtaisesti tarpeettomia. Kaikkia Suomen kansallispuistoja, luonnonpuistoja ja valtion retkeilyalueita sekä Lapin laajoja erämaa-alueita hallinnoiva Metsähallitus kuitenkin totesi, ettei koe maisema-alueiden olevan ristiriidassa hallinnoimiinsa suojelualueisiin liittyvien tavoitteiden kanssa, etenkin jos maisemanhoidolliset tavoitteet toteutetaan suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelun yhteydessä.

Joissakin lausunnoissa maisema-alueiden koettiin myös täydentävän luonnonsuojelun tavoitteita tarjoamalla instrumentin, jolla myös voimakkaasti kulttuurivaikutteisten alueiden luontoarvoja voi vaalia. Esimerkiksi Kouvolan kaupunki muistutti, että linnustollisesti

tärkeiden kulttuurialueiden säilymistä ei voi turvata luonnonsuojelulainsäädännöllä. Siksi laajat ja yhtenäiset maisema-alueet ovat ympäristönsuojelun näkökulmasta hyviä ja voivat edistää laajojen ja yhtenäisten peltoalueiden säilymistä. MARK vastaavasti painotti, että kulttuurimaiseman yhteyttä ekologiseen monimuotoisuuteen voisi tuoda inventoinnissa esille jopa nykyistä enemmän. Maisemakuvan säilymisen ja kehittämisen kannalta biologisen monimuotoisuuden ylläpitäminen on liiton mielestä eräs tärkeimmistä syistä hoitaa kulttuurimaisemaa. Myös Kulttuuriympäristökasvatuksen seura katsoi maisema-alueiden edistävän ekologisia arvoja. Seuran mielestä maisema-alueet hidastavat lainsäädäntöön liittyvien mekanismien kautta luontoarvoja heikentäviä prosesseja, kun taas konkreettisesti maisemanhoidolla edistetään hyvin paikallista lajirunsausta. Seura iloitsi myös maisema-alueiden edellytyksistä tarjota hyvinvointiin, virkistymiseen, rauhoittumiseen ja esteettisiin arvoihin liittyviä ekosysteemipalveluja.

Inventoinnin suhdetta kansainvälisiin sitoumuksiin pohdittiin muutamissa lausunnoissa, joissa inventointia käsiteltiin etenkin *Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen* (European... 2008) näkökulmasta. Museovirasto linjasi, että päivitysinventointi vastaa hyvin maisemayleissopimuksen yleisiin tavoitteisiin ja etenkin sopimuksen II luvun artikkelissa 6 määriteltyyn erityistoimenpiteeseen: lisäämään kansalaisyhteiskunnan, järjestöjen ja viranomaisten tietoisuutta maisemien arvosta, merkityksestä ja muuttumisesta. Virasto kuitenkin huomautti, ettei Suomessa ole tällä hetkellä yleissopimuksen tarkoittamaa kattavaa maisemapolitiikkaa, sillä maisemaan huomiota kiinnittävät ja maisemaan vaikuttavat hallinnon eri osa-alueilla laaditut strategiat ja ohjelmat eivät muodosta tavoitteellista kokonaisuutta. Kulttuuriympäristötutkimuksen seura oli samoilla linjoilla todetessaan, että maisema-alueiden määrittelyssä käytettyä tietopohjaa tulisi täydentää maisemayleissopimuksen näkökulmaa tukevalla tutkimuksella maisemien yhteisöllisistä merkityksistä ja käytöistä. Seura katsoi tämän edellyttävän maisema-alueiden jatkokehittämisessä tarvittavan tutkimuksellisen pohjan laajentamista humanististen ja yhteiskuntatieteiden suuntaan. Vuoropuhelu näiden alojen tutkimuksen kanssa mahdollistaisi seuran mielestä myös maisemiin liittyvän yhteistoimijuuden kehittämistä Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen hengessä. Luonnonvarakeskus puolestaan muistutti, että Eurooppalainen maisemayleissopimus edellyttää sekä kansalaisten mielipiteen huomioon ottamista että heidän osallistamistaan. Sopimuksessa korostetaan myös sitä, että maisema merkitsee eri asioita eri ryhmille. Päivitysinventoinnissa olisi tullut muutaman lausunnon mukaan ottaa tämä näkökulma paremmin huomioon. Jyrkimmin näkemyksensä esitti Reisjärven kunta, jonka mielestä inventointia on hoidettu Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen ja *Kulttuuriympäristöstrategian* (Valtioneuvoston periaatepäätös 20.3.2014) hengen vastaisesti, sillä kenttäkierrokseen ei kunnan mukaan sisällynyt julkista esittelytilaisuutta.

2.11 Maisema-alueiden vaikutus maa- ja metsätalouteen sekä muihin luonnonvarapohjaisiin elinkeinoihin

Maisema-alueiden vaikutukset eri elinkeinoihin ja alueiden kehittämiseen huolestuttivat monia lausujia, etenkin kuntia ja etujärjestöjä (kuva 3). Huomattavan monessa lausunnossa linjattiin, että elinkeinojen harjoittamis- ja kehittämismahdollisuuksien tulee pysyä maisema-alueilla ennallaan. Maisema-alueiden pelättiin hankaloittavan erityisesti maa- ja metsätalouden harjoittamista sekä maa-ainesten ottoa ja tuulivoimarakentamista. Joissakin lausunnoissa arvioitiin suorastaan, että maisema-alueet varmuudella estävät näihin liittyvien hankkeiden toteuttamista. Lisäksi monessa lausunnossa epäiltiin maisema-alueiden lisäävän byrokratiaa. Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC) kiteytti usean lausunnon sisällön todetessaan, että uudet maisema-alueet herättävät levottomuutta maanomistajien keskuudessa, koska niiden uskotaan rajoittavan maankäytön mahdollisuuksia. Uudenmaan liitto muistutti, että maatalouden harjoittaminen on jo nyt vahvasti maatalouspolitiikan ja lainsäädännön säätelemää. Liitto epäilikin maisema-alueiden oikeusvaikutuksien huolestuttavan siksi maanomistajia. Liiton ajatuksia tukivat monet lausunnot, joissa korostettiin etteivät maisema-alueet saa lisätä maatalouselinkeinojen harjoittamiseen liittyvää byrokratiaa, tai tehdä lupaprosesseista nykyistä hankalampia.

SLC perusteli maanomistajien näkökantaa myös taloudellisella huolella. Liitto totesi, että arvokas maisema-alue ei ole sellainen suojelualue, jonka perusteella maanomistajan olisi mahdollista saada minkäänlaista korvausta tulonmenetyksistään. Kuitenkin valtakunnallinen maisemastatus voi aiheuttaa hänelle merkittäviä käyttörajoituksia, erityisesti kaavoituksen ja lupamenettelyn kautta. SLC näki, että maisema-alueiden vaikutukset voivat olla pahimmillaan ristiriidassa niihin liitettävien tavoitteiden kanssa, sillä maisema-arvot ovat erityisen riippuvaisia alueen maa- ja metsätaloudesta. Liitto linjasikin, että maaseudun kulttuurimaisemaa säilytetään ja kehitetään parhaiten, kun maaseutu pysyy asuttuna ja siellä harjoitetaan kannattavaa maa- ja metsätaloutta. Yksityisten maanomistajien oikeutta harjoittaa elinkeinojaan ei tulisi sen takia SLC:n mielestä rajata valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla. Suunnittelussa pitäisi liiton mukaan turvata sekä arvokkaiden maisemien säilyminen että elinvoimaisten maaseutuelinkeinojen mahdollistaminen. SLC tähdensi, että maanviljelyn ja metsänhoidon avulla on mahdollista myötävaikuttaa biologisen monimuotoisuuden ja ekologisten verkostojen kestävään ylläpitoon. Ekologisesti kestävät elinkeinot ja maaseutuyrittämisen eri muodot ovat puolestaan pohja elinvoimaiselle maaseudulle.

Monessa muussakin lausunnossa tunnistettiin jännite elinkeinonharjoittamisesta aiheutuvien maisemallisten muutosten sekä maisema-alueisiin liittyvien tavoitteiden välillä. Pohjois-Pohjanmaan liitto esimerkiksi esitteli maakunnan 2. vaihemaakuntakaavasta annettua palautetta, jossa korostui kuntien huoli siitä, että maisema-alueet voivat rajoittaa tai estää taajama-alueiden kehittämistä. Monet kunnat pelkäsivät myös maisema-alueiden hei-

kentävän mahdollisuuksia kehittää maataloutta, metsätaloutta ja rakennuskantaa. Lisäksi epäiltiin kylien kehittämisen ja sopivien rakennuspaikkojen löytämisen vaikeutuvan. Monet kunnat myös uskoivat maisema-aluestatuksen vaikeuttavan osayleiskaavoitusta, hidastavan asemakaavoitusta, lisäävän kaavoituksen kustannuksia, lisäävän tarpeettomasti selvitysten tarvetta, aiheuttavan luparajoituksia tuotantorakennusten sijoittelussa, rajoittavan metsänhoitoa tai estävän matkailukeskuksissa kasvun ja uudisinvestoinnit. Pohjois-Pohjanmaan liitto edellytti lausunnossaan, että nämä huolet otetaan huomioon inventoinnin viimeistelyssä ja samalla vastataan esimerkkien avulla, miten maisema-alueen määrittely valtakunnallisesti arvokkaaksi vaikuttaa alueen kehittämiseen.

Pohjois-Savon ELY-keskus puolestaan huomautti, että monet maanomistajat ja muut toimijat yhdistävät maisema-alueet virheellisesti luonnonsuojeluun tai kulttuurikohteiden "museointiin". Tästä johtuen esitettyjen alueiden pelätään rajoittavan elinkeinonharjoittamisen mahdollisuuksia ja ohjaavan alueiden kehitystä elinkeinonharjoittajille epäsuotuisaan suuntaan. Tätä huolta korosti myös Suomen Kotiseutuliitto todetessaan, että merkittävä osa arvokkaista maisema-alueista on syntynyt ja muovautunut luonnon ja kulttuurin vuorovaikutuksessa. Molemmat tekijät muuttavat maisemaa jatkuvasti, eikä muutoksen pysäyttäminen jollekin "oikealle" tasolle ole liiton mielestä ongelmatonta. Toisaalta liiton mukaan on hyvä, että arvokkaiden maisema-alueiden nimeämisellä suojataan niitä sellaisilta muutoksilta, jotka muuttavat pysyvästi maisemaa ja alueen luonnetta. Pohjois-Pohjanmaan liitto puolestaan tähdensi, että tärkeintä olisi pystyä turvaamaan alueiden historiallisen kehityksen jatkumo ajanmukaisessa kontekstissa. Liitto myös arvioi, että viranomaispäätöksissä ei ole aina osattu ottaa huomioon maiseman luonnetta, mikä on johtanut liiallisiin rajoituksiin. Tämä on saattanut liiton mielestä osaltaan vaikuttaa käsitykseen, jonka mukaan maisema-alueiden tavoitteena on pysäyttää maiseman kehitys. Samat näkemykset toistuivat myös monissa muissa lausunnoissa, joissa huomautettiin että rajoittamisen sijasta maisema-arvot turvataan tukemalla nykyisiä elinkeinoja.

Useissa lausunnoissa tähdennettiin, että maisema-alueiden arvot säilyvät parhaiten, mikäli maanomistajat otetaan mukaan määrittelemään arvokasta maisemaa sekä suunnittelemaan maisema-alueiden rajauksia ja maisemanhoitoa. Muun muassa Maanomistajain Liitto korosti, että inventoinnin rajauksia vahvistettaessa on otettava erityisen tarkasti huomioon alueen maanomistajien perustellut kommentit ja muutosesitykset. Liitto huomautti, ettei yhteiskunta saa vaarantaa elinkeinotoiminnan edellytyksiä erilaisilla inventoinneilla ja niistä seuraavilla toimintarajoituksilla. Sen sijaan tulee tukea ja kannustaa maanomistajien vapaaehtoisesti tekemää suojelutyötä niin maisemien, rakennettujen kulttuuriympäristöjen kuin luonnon monimuotoisuudenkin säilymisen puolesta. Liitto muistutti, että maanomistajia tulee kuulla ja kunnioittaa tasavertaisina neuvottelukumppaneina tämänkaltaisten prosessien alusta lähtien. Samoilla linjoilla oli Pohjois-Savon ELY-keskus huomauttaessaan, että alueiden kehittämisen pitää perustua vapaaehtoisuuteen, ja asukkaiden, kuntien ja toimijoiden näkökulmat tulee ottaa lähtökohdiksi. ELY-kes-

kus myös totesi, että maisema-alueita tulee kehittää jatkossakin samoilla edellytyksillä kuin ne ovat tähän asti muodostuneet. Tämä tarkoittaa ELY-keskuksen mielestä monella maisema-alueella maa- ja metsätalouden ajantasaisuutta, tulevia investointeja ja talousmetsien hoitamista. Useissa lausunnoissa myös edellytettiin, että tuotantorakennusten rakentamisen tulee olla jatkossakin mahdollista maisema-alueilla. Esimerkiksi Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK katsoi, että maa- ja metsätaloudessa sekä maaseutuyrittäjyyteen liittyvässä rakentamisessa tulee soveltaa ensisijaisesti rakennustapaan liittyvää säätelyä ilman pakottavaa lakisääteistä tai maisema-alueinventointien kaltaista ohjausta. Maanomistajan tulisi siis saada rakentaa maalleen, kunhan hän kiinnittää maise- mallisesti huomiota siihen, miten ja mihin rakennus rakennetaan.

Joissakin lausunnoissa peräänkuulutettiin käyttörajoitusten minimoimisen ohella myös selkeitä ja johdonmukaisia korvausjärjestelmiä, joiden avulla olisi mahdollista kompensoida elinkeinonharjoittamiselle koituvia kohtuuttomia tappioita. Esimerkiksi Tapio Oy toivoi, että päivitysinventoinnin taloudellinen vaikutus maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiin selvitetään ja ympäristöministeriö suunnittelee pikaisesti korjaavia toimenpiteitä ennen kuin maisemaselvityksen maine heikkenee. Erityistä huomiota tulee Tapion mielestä kiinnittää metsänomistajien taloudellisten tappioiden korvaamiseen, mikä käytännössä tarkoittaisi päivityksiä maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä lunastuslakiin. Tapio tähdensi, että luonnonsuojeluun on viime aikoina vahvasti tullut vapaaehtoisuuden periaate, ja että metsätalouden toimijat ovat kehittäneet sopimuksellisuutta jo kymmenen vuoden ajan. Tästä kehitystyöstä saatuja kokemuksia tulisi Tapion mielestä hyödyntää myös maisemasuojelun menettelytapojen kohdalla. Tapio toivoi lisäksi, että inventoinnin sinällään kattavassa tausta-aineistossa tuotaisiin selvästi esille se, että metsälaki ohjaa metsätaloutteen varattujen metsien hoitoa ja käyttöä. Myös Metsähallitus muistutti, ettei inventoinnin tulisi heikentää metsätalouden harjoittamisen edellytyksiä. Metsien hyödyntäminen on kuulunut Metsähallituksen mukaan aina kulttuurimaisemaan, ja hyvällä metsien käsitte- lyllä maisemaa voidaan jopa parantaa.

Mahdollisuudet harjoittaa maa- ja metsätalouselinkeinoja mietityttivät myös useita yksityisiä kannanottajia. Monissa kannanotoissa painotettiin, että maaseutua ei saa museoida, vaan elinkeinoja tulee voida harjoittaa nykyaikaisin menetelmin ja tuottavalla tavalla. Elinkeinoharjoittajat myös esittivät, että talousrakennuksia tulisi voida rakentaa ja purkaa nykyiseen tapaan, ja että ne tulisi olla mahdollista sijoittaa alueille ensisijaisesti toimintoja palvelevalla tavalla. Useat kannanottajat muistuttivat, että maaseudun elinvoimaisuus ja elinkeinon kannattavuus ovat arvokkaan maaseutumaiseman edellytys. Kannanotoissa tähdennettiin, että liialliset rajoitukset ja kustannukset tulevat haittaamaan maaseutumai- seman vaalimista.

Erityisen voimakkaasti kannanotoissa korostui huoli metsätalouden harjoittamisen edellytyksistä. Nämä kannanottajat reagoivat voimakkaasti muun muassa maisema-alueisiin

sisällytettyihin talousmetsäalueisiin. Useat kannanottajat katsoivat maisema-alueen estävän hakkuiden suorittamisen kokonaisuudessaan, ja toivoivat omistamiensa talousmetsäalueiden poistamista aluerajauksista. Epäilyksiä herätti myös hakkuiden mahdollinen luvanvaraisuus. Moni kannanottaja huomautti lisäksi, että metsätalouteen liittyy jo nyt lukuisia rajoituksia. Näistä mainittiin muun muassa rantojensuojeluohjelma, metsälaki, Natura-alueet sekä yksityismaiden luonnonsuojelualueet. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden pelättiin lisäävän entisestään sellaisten suojelualueiden määrää, jotka tulee ottaa huomioon hakkuita suunniteltaessa.

Vaikka valtaosassa lausuntoja maisema-alueiden vaikutuksia elinkeinoihin käsiteltiin ennen kaikkea maa- ja metsätalouden kautta, pohdittiin joissakin lausunnoissa myös maisema-alueiden vaikutusta kaivannaisteollisuuteen, maa-ainesten ottoon ja tuulivoimarakentamiseen. Erityisesti näistä puhutti tuulivoimarakentaminen, sillä yksi tuulivoimaloiden olennaisimmista ympäristövaikutuksista on juuri maisemallinen vaikutus. Erityisen ongelmalliseksi maisema-alueiden ja tuulivoimarakentamisen välisen suhteen teki se, että myös maisema-alueiden ulkopuolelle jäävien tuulivoimaloiden voidaan katsoa vaikuttavan alueiden maisemakuvaan. Muun muassa MTK muistutti, että maisema-alueet voivat käytännössä estää tuulivoimarakentamisen ja siihen liittyvän elinkeinonharjoittamisen pitkänkin etäisyyden päästä. Alueen rajat ylittävää vaikuttavuutta pohti myös esimerkiksi Lapin liitto.

Vaikka lausunnoissa korostui huoli maisema-alueiden elinkeinotoiminnalle aiheuttamista rajoituksista, viitattiin useissa lausunnoissa myös alueiden tarjoamiin uusiin mahdollisuuksiin. Konkreettisimmin maisema-alueiden katsottiin hyödyttävän matkailuelinkeinoja, mutta joissakin lausunnoissa maisema-alueiden katsottiin luovan laajemminkin pohjaa uusien maaseutuelinkeinojen kehittämiseksi. Keski-Suomen museo esimerkiksi totesi, että maisemilla on yhä enemmän annettavaa elinkeinotoiminnan kehityksessä, ja Tapio Oy muistutti alueiden tuottavan paljon paikallistason yhteisöllisiä hyötyjä, joita on hyödynnetty runsaasti esimerkiksi matkailussa. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä oli samoilla linjoilla muistuttaessaan, että alueet tuottavat paljon paikallisia yhteisöllisiä hyötyjä, joita voisi vielä enemmän korostaa päivitysinventoinnin aineistossa. Uudenmaan liitto puolestaan katsoi maisema-alueiden auttavan vastaamaan lähivuosien haasteisiin tukemalla luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutoksen torjumista, kestävästä kehityksestä sekä puhtaasta ja ekologisesti lähiruuan tuottamisesta. Samalla liitto totesi maisema-alueiden edistävän maaseudun perinteisten elinkeinojen ohella esimerkiksi biotaloutta ja hyvinvointiin liittyviä palveluita.

Toisaalta Päijät-Hämeen liitto muistutti, että esimerkiksi matkailun ja vapaa-ajan asumisen kehittäminen on herättänyt maisema-alueiden asukkaissa ristiriitaisia ajatuksia. Samoja näkemyksiä esitettiin muutamassa muussakin lausunnossa. Ruoveden kunta esimerkiksi arvioi, että inventointi voi olla matkailun kannalta positiivinen asia, mutta muita elinkei-

noja kohtaan haitallinen. Uudenkaarlepyyn kaupunki puolestaan totesi, että satsaukset matkailuun ja vapaa-ajan asumiseen eivät välttämättä ole positiivisia asioita vakiasukkaiden viihtyvyyden näkökulmasta. Reisjärven kunta suhtautui maisema-alueiden aluetaloudellisiin hyötyihin kauttaaltaan kriittisesti todeten, että kunnan alueelle ei ole syntynyt mitään maisema-arvoihin nojaavia matkailupalveluita.

Maisema-alueiden mahdollisia hyötyjä elinkeinotoiminnalle sivuttiin myös kannanotoissa. Monessa niistä esitettiin esimerkiksi ajatuksia siitä, miten maisema-alueita tulisi kehittää tai hoitaa. Etenkin matkailualan yrittäjät puolsivat ehdotettuja maisema-alueita hyvin laajalti, sillä statuksen koettiin voimistavan alueen matkailullista vetovoimaa. Toisaalta joidenkin hotelli- ja matkailukeskuksiin liittyvien kehittämishankkeiden nähtiin olevan uhattuna ehdotettujen maisema-alueiden takia. Mahdollisten maisemanhoidon tukien uskottiin edistävän alueiden vetovoimaa. Joissakin kannanotoissa maisema-alueiden myös toivottiin tulevaisuudessa vaikuttavan entistä voimakkaammin maankäytön suunnitteluun ja harkintaan. Monet kannanottajat näkivät maisema-aluestatuksen välineenä itselleen tärkeiden maisemien vaalimisessa, ja sen toivottiin toimivan työkaluna suunniteltaessa maankäyttöä kestävästä kehityksen periaatteilla.

2.12 Yhteiskunnan tuki ja rahoitus maisema-alueille

Samalla kun monissa lausunnoissa pelättiin maisema-alueiden asettavan rajoituksia alueilla harjoitettavalle elinkeinotoiminnalle, esittivät monet myös toiveita maisema-alueille kohdistettavista taloudellisista tuista. Hämeen liitto esimerkiksi totesi, että statuksen tulisi olla tärkeä kriteeri, kun maatalous- ja ympäristöhallinnon tukia jaetaan maisemansuojeluun ja -hoitoon sekä rakennusperinnön kunnostamiseen. Satakuntaliitto puolestaan toivoi, että inventoinnista seuraisi riittävästi rahoitusmahdollisuuksia luonnonsuojelun mukaisen maisemanhoitoalueiden perustamiseen, maisemanhoitoalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimiseen, konkreettisiin hoitotoimenpiteisiin ja matkailulliseen kehittämiseen. Uudenkaupungin kaupunki vastaavasti esitti, että ympäristöministeriön tulee varata rahoitusta mahdollisiin alueella tehtäviin maisemanhoidollisiin toimenpiteisiin. Myös Luonnonvarakeskus (Luke) korosti tukijärjestelmien merkitystä. Sen mukaan maisema-alueiden säilyttämistä ja hoitamista tulisi tukea kaavoituksen sijasta kehittämällä kannustimia maanomistajille. Luke muistutti, että Maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan 2014–2020 on kirjattu toimenpide 57, jossa tavoitteena on kehittää maisema-arvoja hyödyntävien tahojen ja metsänomistajien välistä sopimuksellisuutta ja uudenlaisen rahoituksen saamista maisemanhoitoon. Luke pahoitteli tämän toimenpiteen sivuuttamista inventoinnissa ja toivoi, että se täydennettäisiin selvitykseen ennen valtioneuvostokäsittelyä.

Rahallisten kannustimien ohella lausunnoissa peräänkuulutettiin osallistavia menetelmiä ja laajaa tietopohjaa maisema-alueiden kehittämisen tueksi. Esimerkiksi Suomen Kotiseutuliitto piti tärkeänä, että valtakunnallisesti ja alueellisesti tärkeille maisema-alueille laaditaan maisema- ja ympäristönhoitosuunnitelmat viranomaisten, maisema-alan ammattilaisten sekä alueen asukkaiden ja toimijoiden kesken. Liitto myös nosti esiin paikalliset kotiseutu- ja kyläyhdistykset, joiden toiminnan tavoitteena on usein kotiseudun ominaispiirteiden säilyttäminen ja vahvistaminen. Lausunnossa tähdennettiin, että asukkaita osallistettaessa on tärkeää tarjota riittävästi resursseja ja asiantuntija-apua esimerkiksi suunnitelmien laatimiseen ja maisemanhoitotyöhön. Tornion kaupunki oli samoilla linjoilla todetessaan, että inventoinnin yhteydessä tarvitaan tietoa siitä, mitä keinoja, varoja, avustus- ja tukimahdollisuuksia maisema-alueiden ylläpitoon on tarjolla. Tarjoamalla tietoa ja tukea maanomistajille varmistetaan kunnan mielestä maisema-alueiden säilyminen suomalaisuuden fyysisinä ilmentyminä myös jatkossa.

Monissa lausunnoissa toivottiin, että maisema-alueita varten rakennettaisiin korvausjärjestelmä, jonka avulla olisi mahdollista kompensoida maanomistajille mahdollisesti koituvia kustannuksia. Esimerkiksi muutamat kunnat ja Metsäteollisuus ry totesivat, että jos alueet aiheuttavat rajoituksia tai lisäkustannuksia maankäyttöön, valtion tulee maksaa niistä täysi korvaus. MTK puolestaan linjasi, että maanomistajille tulisi aina suorittaa korvaus maisema-alueista johtuvista suorista ja epäsuorista maankäytön rajoituksista. Ympäristöministeriön olisi pitänyt MTK:n mielestä varmistaa tulevien maankäyttörajoitusten korvausten edellytykset jo inventointivaiheessa. Korvausharkinnan jättäminen kutakin yksittäistapausta koskevaan myöhempään lupa-, kaavoitus- tai muun maankäyttöpäätöksen yhteyteen johtaa MTK:n tulkinnan mukaan maanomistajan kannalta perustuslain 15 §:n omaisuus- ja elinkeinonharjoittajalle aiheutuu maisema-alueesta ylimääräisiä kustannuksia, ne tulee korvata.

2.13 Maisema-alueiden merkitys alueiden identiteetille ja imagolle

Maisema-alueiden vaikutus alue- ja paikallistason identiteettiin ja imagoon todettiin monessa lausunnossa ensisijaisesti positiiviseksi. Muun muassa Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoi, että maisema-alueet on tärkeä nähdä ennen muuta vahvuutena ja voimavarana, kehittyvinä ja muuttuvina kokonaisuuksina. Samoilla linjoilla oli myös Pohjois-Karjalan liitto, jonka mukaan alueet ovat tärkeä osa maakunnan luonnonarvoja ja identiteettiä. Liitto muistutti, että maakunnassa on useita aktiivisia kyliä ja maanomistajia, jotka tekevät maisemanhoitotöitä muun muassa ProAgrian ja Maaseudun sivistysliiton kanssa.

Maiseman merkitys osana alueellista ja paikallista identiteettiä sidottiin muutamissa lausunnoissa osallistamisen tematiikkaan ja paikallisten toimijoiden aktivointiin. Erityisen vahvana korostui ajatus, jonka mukaan oman alueen arvojen määrittelyyn osallistuminen sitouttaa asukkaita maisemanhoidon tavoitteisiin ja tukee inventoinnin pyrkimystä tehdä maisema-alueista voimavaroja asukkailleen. Luke muun muassa totesi lausunnossaan, että maisema-alueet tuottavat maaseudulla paljon paikallista yhteisöllistä hyötyä. Se kuitenkin kehotti pohtimaan, kuinka näitä hyötyjä arvioidaan. Luke muistutti, että maisematutkimuksessa on tuotettu välineitä sille kuinka erilaiset mielipiteet voidaan ottaa huomioon maisemaan liittyvässä päätöksenteossa. Myös hyötyjen ja suojelusta aiheutuvien kustannusten yhteismitallistamiseen on Luken mukaan välineitä. Lisäksi maisemaan eri lailla suhtautuvien väestöryhmien määrittäminen on tärkeää. MTK toi saman näkökulman esille vetoamalla *Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen* määritelmään maisemasta. Yleissopimuksen mukaan maisema on "alue sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät ja jonka ominaisuudet johtuvat luonnon ja/tai ihmisen toiminnasta sekä niiden vuorovaikutuksesta".

Maisema-alueilla nähtiin olevan merkitystä myös ympäristökasvatuksen näkökulmasta. Ympäristökasvatuksen seura totesi, että maisema-alueet auttavat luonnon monimuotoisuuden edistämistä sekä ihmisten hyvinvointiin ja kulttuuriperintöön liittyvien arvojen vaalimista. Seura korosti etenkin maisema-alueiden roolia ympäristöön liittyvien arvojen ja odotusten muodostamisessa. Se myös pohti, miten olisi mahdollista elvyttää, luoda ja kehittää uudenlaista maisema-arvostusta muuttuvassa toimintaympäristössä esimerkiksi matkailun ja harrastustoiminnan avulla. Samalla seura esitti, että maisema-alueita tulisi jatkoa hyödyntää entistä tehokkaammin yhteisöviljelyyn, kaupunkilaisia aktivoivien ruoka-piirien, ekologisen asumisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kehittämisessä.

Myös monet muut lausujat uskoivat, että maisema-alueiden avulla on mahdollista tunnistaa ja kehittää maaseudun uusia vetovoimatekijöitä. Vesilahden kunta esimerkiksi kirjoitti, että valtakunnallinen status motivoi ja edesauttaa kunnassa maisema-alueen hoitoa, suojelua ja suunnittelua valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti. Maisema-alueella on Vesilahden mielestä täten positiivinen vaikutus kunnasta saatavaan mielikuvaan ja se muodostaa vetovoimatekijän, joka edesauttaa uusien asukkaiden ja yritystoiminnan tulemista kuntaan. Myös Pohjois-Savon ELY-keskus viittasi alueiden vetovoimaisuuteen todetessaan, että valtakunnallisessa viestinnässä tulisi tuoda aiempaa paremmin esille maisema-alueiden vaikutus alueen vetovoimaisuuteen. Maisema-alueiden on ELY-keskuksen mukaan tarkoitus auttaa turvaamaan sukupolvien perintö myös tulevaisuuden menestystekijäksi. ELY-keskus korosti lausunnossaan, että luonnon ja maiseman monimuotoisuus ovat aineettomia, mutta silti suoraan tai välillisesti hyödynnettävissä olevia resursseja.

Myös Uudenmaan liitto määritteli maisema-alueet maaseudun elinvoimatekijäksi. Liitto kuitenkin muistutti, että maisemaan liittyy myös subjektiivinen ulottuvuus. Jämsän kaupunki puolestaan totesi, että maisema-alueiden säilyttämisellä on useita positiivisia vaikutuksia alueiden viihtyisyyden, vetovoiman ja identiteetin sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Positiivista potentiaalia toi erityisen voimakkaasti esille Orimattilan kaupunki, joka korosti maisemanhoidon olevan esimerkki uudenaikaisesta lähidemokratiaa korostavasta ympäristöpolitiikasta. Kaupungin lausunnon mukaan maisema-alueet luovat pohjaa kylätoiminnan kehittämiseksi, asukaslähtöisten yhteistyöverkostojen luomiselle, uusien toimijaryhmien integroimiselle paikallistason toimintaan, asukkaiden ja hallinnon välisen vuoropuhelun lisäämiselle sekä hankeperusteisen alueiden kehittämisen tehostamiselle. Orimattila kiitteli myös maisemanhoitoa edistävälle toiminnalle luotua monipuolista tuki- ja hankerahoitusta. Sastamalan kaupunki puolestaan listasi omassa lausunnossaan monia maisema-alueiden ympärille rakentuneita hankkeita, joissa kaupunki on ollut aktiivisesti mukana. Kaupungin mukaan maiseman voimakas positiivinen merkitys matkailulle ja kaupungin vetovoimaisuudelle on ollut itsestäänselvyys, vaikka maisema-arvoja on toisinaan pidetty maankäyttöä rajoittavina tekijöinä. Kansallismaisemasta on ollut kaupungin mukaan helppo olla ylpeä.

Maisema-alueiden vaikutuksia kuntien tai alueiden imagoon ei tulkittu selvästi negatiiviseksi yhdessäkään lausunnossa. Kuitenkin maisemaan vetovoimatekijänä suhtauduttiin muutamassa lausunnossa kriittisesti. Ruoveden kunta esimerkiksi totesi vastustavansa sen alueelle esitettyä maisema-alueita, vaikka luonto ja ympäristö ovat kunnan elinvoimaisuuden peruskiviä ja niihin liittyvät arvot sekä elinvoimatekijät yhdistävät kunnan strategiaa ja maisemainventointia. Kunta epäili, että maisema-alue tuskin edistäisi elinkeinojen kehittymistä, ja näki maisema-alueiden aiheuttamat vaikutukset pääsääntöisesti kielteisinä. Reisjärven kunta puolestaan totesi, että statukseen viittaavat vetovoimatekijät ovat olleet kunnan alueella ”kaunista sanahelinää”, ja että alueen elinvoima syntyy todellisista toimeentulomahdollisuuksista, joita maisema-alueen arvo ei ole synnyttänyt. Kunnan mielestä myöskään ekologisista vaikutuksista ei ole paikallista näyttöä.

Maisema-alueiden identiteetti- ja imagoarvot korostuivat myös kannanotoissa, joista monessa korostettiin maisema-alueiden positiivisia vaikutuksia. Kannanotoissa nostettiin esille esimerkiksi kansallismaisemien merkitys suomalaiselle kulttuurille kirjallisuuden ja taiteen innoittajina. Elinvoimaiset maisemat myös nähtiin kaikkien suomalaisten yhteisenä ja arvokkaana omaisuutena. Lisäksi maisema-alueiden katsottiin kertovan merkittävällä tavalla suomalaisesta historiasta useiden sukupolvien tekemän työn kautta. Tätä työtä toivottiin jatkettavan, jotta perinteiset maisemat pysyisivät ennallaan. Kannanotoissa korostettiin myös maisemien itseisarvoa, ja niiden säilyminen tuleville sukupolville nähtiin tärkeänä tavoitteena.

Kannanotoissa nostettiin esille myös oman elinympäristön maisemien tärkeys. Itselle merkittävien alueiden päätymistä arvokkaiden maisema-alueiden listalle pidettiin monessa kannanotossa ylpeydenaiheena ja maisema-alueen statuksen katsottiin lisäävän paikallisen kulttuuriympäristön ja -perinnön arvostusta. Monessa kannanotossa kerrattiin maisema-alueisiin liittyviä omakohtaisia kokemuksia ja muistoja sekä alueisiin liittyvää historiaa esimerkiksi oman suvun tilaan ja sen rakennuksiin liittyen. Osassa kannanottoja katsottiin, että maiseman vaalimisen tulee lähteä vahvasta kyläyhteisöstä. Joissakin kannanotoissa esimerkiksi todettiin, että maisema-alueen status on innostanut yhteisöä vaalimaan maisemiaan ja hakemaan tukia maisemanhoitotöihin. Maisemien vahvan paikallisen luonteen koettiin kuitenkin olevan ristiriidassa valtakunnallisten tavoitteiden kanssa. Osa maanomistajista esimerkiksi koki ulkopuolelta tulevat ohjeet loukkaaviksi. Nämä kannanottajat näkivät maisemien muodostuneen vuosikymmenten kovalla työllä ja totesivat siten paikallisten elinkeinonharjoittajien olevan parhaita asiantuntijoita kunkin maiseman kohdalla. Eräät maanomistajat jopa kokivat maisema-alueiden määrittelyn vaikuttavan kielteisesti heidän itsemääräämisoikeuteensa.

3 Aluekohtaiset kommentit

Tässä luvussa esitetään maakunnittain järjestettynä yhteenvedot yksittäisiä maisema-alueita koskeneista lausunnoista sekä kannanotoista. Kunkin maakunnan kohdalla kuvaus alkaa taulukolla, johon on koostettu kutakin maisema-aluetta käsitelleiden lausuntojen ja kannottojen lukumäärät. Nämä on edelleen jaoteltu sisältönsä perusteella kyseiseen alueeseen myönteisesti (+), neutraalisti (0) tai kielteisesti (-) suhtautuviin. Taulukon tavoitteena on antaa tiivis yleiskuva siitä, missä määrin kuuleminen herätti kiinnostusta kussakin maakunnassa sekä mihin alue-ehdotuksiin otettiin eniten kantaa ja missä sävyssä.

Kaikki lausunnonantajat on lueteltu liitteessä 1. Tämän lisäksi liitteessä 2 on esitetty yksityiskohtaisempi yhteenvedo kunkin lausunnon keskeisestä sisällöstä. Lausunnot on arkistoitu ympäristöministeriöön. Liitteessä 3 on luettelo kaikista kannanoton tehneistä. Kannanotot on arkistoitu ao. ELY-keskuksiin.

3.1 Uusimaa

Esitetyt maisema-alueet, Uusimaa				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
1. Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat	4	3/0/1	2	0/2/0
2. Skärlandetin saaristokulttuurimaisema	3	3/0/0	0	
3. Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat	3	3/0/0	0	
4. Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat	3	3/0/0	0	
5. Mustionjokilaakson viljelymaisema	3	3/0/0	0	
6. Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso	3	3/0/0	1	0/1/0
7. Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat	3	2/1/0	0	
8. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema	6	5/1/0	3	1/0/2
9. Helsingin edustan merimaisema	6	6/0/0	0	
10. Vantaanjokilaakson viljelymaisema	5	3/2/0	4	2/1/1
11. Porvoonjokilaakson viljelymaisema	3	2/1/0	0	
12. Pernajalahden ja Koskenkylänjoen kulttuurimaisema	2	1/1/0	1	1/0/0

1. Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat

Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Uudenmaan liitto kannatti esitettyä aluetta, jonka se katsoo täydentävän Uudenmaan aluevalikoimaa. Liiton mukaan Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat edustavat Toisen Salpausselän maisemaa sekä saaristomaisemaa. Nämä teemat ovat olleet niukalti esillä Uudenmaan aiemmassa aluevalikoimassa, joka on painottunut pääosin jokilaaksojen viljelymaisemiin.

Myös Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo puolsi alueen vahvistamista. Museo totesi lausunnossaan Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemien laajentavan aluevalikoiman monipuolisuutta ja edustavuutta Länsi-Uudenmaan maisematyyppien ja maakunnan eri osa-alueille ominaisten kulttuuriympäristöjen osalta. Museon mielestä alueen maiseman ja kulttuuriympäristöjen arvojen ja perinteisen maisemakuvan säilymisedellytykset paranevat valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen statuksen myötä. Lausunnossaan museo ehdotti rajauksen jatkamista Bromarvin kirkon lounaispuolella niin, että mukaan tulee Bryggarvikenin alueen vanha satamapaikka ja sen läheiset Salpausselän reunamuodostumat tien ja merenlahden tuntumassa.

Suomen luonnonsuojeluliitto ilmoitti lausunnossaan Uudenmaan piirin kannattavan kohdetta.

Raaseporin kaupunki sitä vastoin vastusti Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemien sisällyttämistä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listaukseen. Kaupunki katsoi lausunnossaan, että maisema-alue ei ole vertailukelpoinen muiden alueiden kanssa maisemaan kohdistuvien uhkien osalta. Maisema-alue sijaitsee kaupungin mukaan yhdyskuntarakenteessa suhteellisen erillään ja on selvästi maaseutumaista. Siksi suurin uhka maisema-alueelle on kaupungin näkemyksen mukaan maatalouselinkeinojen rajoittaminen. Raaseporin kaupunki katsoikin, että maisemansuojelulle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa maakuntakaavasuunnittelussa seudullisesti merkittävien maisema-alueiden inventointien sekä RKY-päätöksen turvin.

Maisema-aluetta käsiteltiin yhdessä kannanotossa. Nylands Svenska Producentförbund (NSP) katsoi, että alueen maisema on merkittävä, mutta valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen status muodostaisi uhkakuvia alueen elinkeinoille. Kannanoton mukaan ehdotusta ei voida hyväksyä, ellei ympäristöministeriö tiedota selvästi statuksen vaikutuksista. NSP painotti erityisesti, ettei alueen tulevaa kehittämistä saa estää. Kannanotossa oli mukana liitteitä, joissa käsiteltiin Bromarvin ja Tenholan alueelle ulottuvaa Toisen Salpausselän harjannetta. Liitteet pyydettiin ottamaan huomioon maiseman arvoja arvioitaessa.

2. Skärlandetin saaristokulttuurimaisema

Skärlandetin saaristokulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa myönteisesti. Raaseporin kaupungin mukaan alueen yhteiskuntarakenteellinen sijainti on keskeisempi kuin esimerkiksi Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemilla, joten maisema-alueen statusta ja oikeusvaikutuksia voidaan pitää perusteltuina. Myös Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri kannattivat kohdetta. Muissa lausunnoissa ei otettu kantaa maisema-alueeseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3. Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat

Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemiin suhtauduttiin pyydetyissä lausunnoissa myönteisesti. Raaseporin kaupungin mukaan alueen yhteiskuntarakenteellinen sijainti on keskeisempi kuin esimerkiksi Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemilla, joten maisema-alueen statusta ja oikeusvaikutuksia voidaan pitää perusteltuina. Myös Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri kannattivat kohdetta. Maakuntamuseo ehdotti, että alueeseen liitetään entisen Pohjan kunnan länsirajalla sijainneen Persbölen kylän maisemat Kuninkaantien varrella. Ehdotettuun lisäykseen kuuluvat muun muassa tienvarren pienipiirteinen viljelymaisema, Persbölen tila, maisemallisesti kaunis maantie sekä Suomen ensimmäisen paperitehtaan paikka Tomasbölen koskessa (v.1667–1713). Museo huomautti, että kylä ja mylly mainitaan jo alueen kuvaustekstissä.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

4. Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemiin suhtauduttiin pyydetyissä lausunnoissa myönteisesti. Raaseporin kaupungin mukaan alueen yhteiskuntarakenteellinen sijainti on keskeisempi kuin esimerkiksi Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemilla, joten maisema-alueen statusta ja oikeusvaikutuksia voidaan pitää perusteltuina. Myös Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri kannattivat kohdetta. Museo ehdotti rajauksen laajentamista alueen eteläkärjessä siten, että maisema-alueeseen esitetty Raaseporinjoen ranta otetaan mukaan esitettyä laajemmin joen länsipuolella ja meren puolella. Alueella on sijainnut Raaseporin linnan satama-alue, josta ovat jääneenä Prästholmenin kalliohakkaukset vuodelta 1488. Alue liittyy museon mukaan maisemallisesti jokisuistoon ja toiminnallisesti vesireitin ja Raaseporin linnan historiaan.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

5. Mustionjokilaakson viljelymaisema

Mustionjokilaakson viljelymaisemaan suhtauduttiin pyydetyissä lausunnoissa myönteisesti. Raaseporin kaupungin mukaan alueen yhteiskuntarakenteellinen sijainti on keskeisempi kuin esimerkiksi Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemilla, joten maisema-alueen statusta ja oikeusvaikutuksia voidaan pitää perusteltuina. Myös Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo ja Suomen Luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri kannattivat kohdetta. Museo ehdotti, että rajaukseen sisällytetään Mangårdin kylän eteläpuolella sijaitseva vaatimattomampi kyläasutus Mangårdin ja Mjölbolstan kylien välillä. Nykyisellään rajaus leikkaa pois pätjän metsäisempää tiemaisemaa ja sen vanhaa pienipiirteistä asutusta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

6. Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso

Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaaksoon suhtauduttiin pyydetyissä lausunnoissa myönteisesti. Lohjan kaupungin mielestä uusi rajaus selkeyttää ja konkretisoi maisema-alueen arvoja. Olennaisimmaksi arvoksi lausunnossa nostettiin jokilaaksojen viljelymaisema, jota leimaa alueella pitkään harjoitetun maatalouselinkeinon muovaama ympäristö. Myös Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo ja Suomen Luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri kannattivat kohdetta. Muissa lausunnoissa ei otettu kantaa maisema-alueeseen.

Maisema-aluetta käsiteltiin yhdessä kannanotossa. Kannanottaja toivoi, että maisema-aluetta ei supistettaisi Huhti-Saukkolan alueella, vaan pitäydyttäisiin vuoden 1995 periaatepäätöksen mukaisessa rajauksessa.

7. Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat

Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Aluetta kannattivat Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo ja Suomen Luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri. Museo tosin ehdotti, että rajaukseen liitetään myös Sjunbyn kartanon itäpuolelle jäävä peltoalue. Museo myös toivoi, että rajaus ulotettaisiin Suitian kartanon pohjoispuolella noin kolmen kilometrin päähän kartanon takamaihin kuuluneeseen Tupalaan. Tupalassa sijaitsi Erik Flemingin 1530-luvulla perustama masuuni "Hyttiskogen", jonka jäännös paikannettiin vuonna 2007. Kyseessä on Suomen vanhimman masuunin paikka siihen liittyvine tuotantolaitoksineen.

Siuntion kunta puolestaan esitti lausunnossaan, että alueen rajausta tulee supistaa. Kunta katsoi, että rajaus estää nykymuodossaan kuntakeskuksen (Siuntion aseman alueen) kasvumahdollisuudet ja rajoittaa siten alueen elinolojen ja yhdyskuntarakenteen kehittämistä. Kunnan tavoitteena on lausunnon mukaan laajentaa kuntakeskusta Tjusträsketin

suuntaan ja yhdistää Siuntionjoki kuntakeskuksen aktiiviseksi elementiksi. Lausunnossa todettiin myös kunnan tavoitteista laajentaa Haagan, Palonummen, Härkähaan ja Krejansin alueita sekä kehittää Virkkulan kylää.

Kunta moitti päivitysinventointia siitä, ettei arvoluokitusten perusteluja tuoda missään esille selkeästi. Kunta edellyttikin, että ympäristöministeriö järjestää kunnan kanssa neuvottelun, jossa alueen rajaukset muutetaan tarkoituksenmukaisiksi ja kuntakeskuksen kehityssuunnitelmat otetaan huomioon. Kunta ilmoitti puoltavansa Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemien sisällyttämistä valtakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiin ainoastaan jos rajausta muutetaan ja alueesta laaditaan oikeusvaikutuksia koskeva tiivistelmä sekä karttarajauksen tulkintaa tarkentava selvitys. Kunta vaati myös, että ympäristöministeriö kustantaa maisema-alueille osittain tai kokonaan tulevat kaavoitukset ja edesauttaa niiden toteutumista. Lisäksi kunta edellytti, että ympäristöministeriön on vuosittain kohdennettava määrärahoja Siuntion kunnan alueelle, jotta kunta voi kehittää maaseutuolinkoja, liikennettä ja teollisuutta, ja edesauttaa teollisuuden sijoittumista kunnan alueelle.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

9. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Uudenmaan liitto kannatti esitettyä aluetta, jonka se katsoi täydentävän Uudenmaan aluevalikoimaa. Liiton mukaan Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema edustaa saaristomaisemaa, joka on otettu niukalti huomioon aiemmassa, pääosin jokilaaksojen viljelymaisemiin painottuneessa aluevalikoimassa. Liitto muistutti rahoittaneensa ProAgrian laatimaa maisemaopasta pohjustanutta pilottihanketta, joka tehtiin vuorovaikutuksessa Porkkalan alueen maanomistajien ja Kirkkonummen kunnan viranhaltijoiden kanssa. Hankkeen taustalla oli liiton halu selvittää maisema-alueen vaikutuksia ja mahdollisuuksia maanomistajille.

Myös Helsingin kaupunki, Espoon kaupunginmuseo, Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri suhtautuivat kohteeseen myönteisesti. Helsingin kaupunki totesi, että sillä ei ole suunnitteilla muutoksia maankäyttöön omistamallaan alueilla (Lähteelän pienvenesatama palveluineen), eikä ehdotetusta uudesta maisema-alueesta ole näin olleen huomautettavaa. Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo totesi Porkkalan saaristo- ja viljelymaiseman laajentavan aluevalikoiman monipuolisuutta ja edustavuutta Länsi-Uudenmaan maisematyyppien ja maakunnan eri osa-alueille ominaisten kulttuuriympäristöjen osalta. Museon mielestä alueen maiseman ja kulttuuriympäristöjen arvojen ja perinteisen maisemakuvan säilymisedellytykset paranevat valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen statuksen myötä. Espoon kaupunginmuseo piti aluetta tervetulleena ja perusteltuna.

Kirkkonummen kunta edellytti lausunnossaan, että esitettyä maisema-aluetta pienennetään erityisesti alueen pohjoisosassa, jossa raja- ulottuu lähes Kantatielle 51. Kunta muistutti, että vaikka maisema-alueiden karttarajauksia käytetään alueidenkäytön suunnittelussa toimintaa ohjaavina konkreettisina elementteinä, tulee rajat nähdä myös suunta-antavina. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemien laajan rajauksen vuoksi kaikkien rajauksia tulkitsevien tahojen on kunnan mielestä tärkeä tiedostaa ja hyväksyä suunta-antavuus. Kunta myös totesi, että maankäytön suunnittelua tulee voida jatkossakin toteuttaa ja ohjata ensisijaisesti Kirkkonummen lainvoimaisten yleiskaavan 2020 ja saaristo- ja rannikkoalueiden osayleiskaavan perusteella. Maisema-alueen osoittamisesta ei saa lausunnon mukaan seurata esimerkiksi sellaisia kaavoitusvelvoitteita tai kaavoituksen esteitä, jotka eivät pohjautu Kirkkonummen omaan päätöksentekoon.

Lisäksi kunnan organisaatiolle sekä alueen asukkaille ja maanomistajille ynnä muille toimijoille lankeavat velvollisuudet tulee pitää Kirkkonummen kunnan mielestä mahdollisimman vähäisinä. Kunnan linjauksen mukaan ihannelanteessa niitä ei tulisi lainkaan. Kunta muistutti, että maisema-alueen lähtökohtana tulee olla luottamus alueen asukkaisiin, maanomistajiin ja muihin toimijoihin, joiden työn tuloksena alueen maisema-arvot ovat säilyneet ja kehittyneet vuosisatojen saatossa. Kunta ilmoitti puoltavansa maisema-aluetta vain edellä mainituin ehdoin.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemasta annettiin kolme kannanottoa. Kirkkonummen ympäristöyhdistys piti esitystä rajauksineen onnistuneena ja hyvin perusteltuna. Yhdistyksen mukaan alue ja maisema ovat säilyneet arvokkaina maatalouden harjoittajien ansiosta. Nylands Svenska Producentförbund Kirkkonummen yhdistys puolestaan totesi, että maisema-alue ei saa estää nykyaikaisen maatalouden harjoittamista. Yhdistys ilmoitti vastustavansa aluetta, mikäli se haittaa elinkeinonharjoittamista. Aluetta vastusti myös yksi kannanottaja, jonka mukaan maisema-alue vaikeuttaisi maa- ja metsätaloutta sekä rakentamista. Hän ei maanviljelijänä halua enempää byrokratiaa.

9. Helsingin edustan merimaisema

Helsingin edustan merimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa myönteisesti. Uudenmaan liiton mukaan esitetty alue vastaa aiempaa paremmin maisema-alueen kriteereitä nyt, kun rajausta on laajennettu merialueille. Liitto muistutti kuitenkin, että Helsingin rannikkoa ja kantakaupunkia tulee voida kehittää kaupunkimaisina.

Helsingin kaupungin mukaan esitetty raja- us tukee Helsingin edustan merimaiseman merkittävyyden tunnustamista. Maisema-alueiden rajaukset ja arvoluokitukset ovat kaupungin mukaan perusteltavissa, vaikka alueella on maankäytön muutostarpeita. Helsingin kaupunki totesi, että merimaisema on tärkeä Helsingin identiteetille ja puoleensavetävyydelle. Saaret, rannat ja vesialueet ovat osa paikallista, seudullisesti ja valtakunnallisestikin

merkittävää merellistä virkistys- ja matkailuvyöhykettä, jonka maisemallisia, kulttuurisia ja luonnonarvoja tulee kaupungin mielestä vaalia.

Kaupunki esitti pieniä täsmennyksiä maisema-alueen kuvaukseen. UNESCO-kohteeksi valitun Suomenlinnan kansainvälisen arvon maisemanähtävyytenä voisi kaupungin mielestä mainita aluekuvauksen alkutiivistelmässä. Kaupunki myös totesi, että Helsingin ympäristölautakunta hyväksyi syksyllä 2015 *Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024*. Ohjelmassa on kolme maisema-alueen sisäin sijoittuvaa kohdetta, Tiirakari, Pitkäouri ja Pormestarinluodot, jotka voisi kirjata aluekuvaukseen.

Maisema-alueen status ei ole Helsingin kaupungin mukaan ristiriidassa kaupungin kaavoituksen kanssa. Ehdotettu maisema-alue sisältää *Helsingin yleiskaava 2002*:ssa sekä Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa määritellyn Helsingin ulkosaaristo-osan. Uudessa yleiskaavaehdotuksessa on kaupungin mukaan nostettu esiin merellisyyden kehittäminen niin virkistykseen, matkailuun, saavutettavuuteen kuin asumiseen ja elinkeinojenkin kannalta. Uudessa yleiskaavan ehdotuksessa Suomenlinnan aluekokonaisuus on merkitty omalla merkinnällä ja siihen liittyvällä määräyksellä. Lisäksi alueen maisema-arvojen säilyminen arvioidaan ja otetaan huomioon mahdollisten tuulivoimahankkeiden jatkosuunnittelussa.

Aluetta kannattivat myös Helsingin ja Espoon kaupungin museot, jotka pitävät uutta rajausta perusteltuna. Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK totesi uuden ehdotuksen vanhaa paremmaksi. Liitto ehdottaa kuitenkin alueen laajentamista Santahaminaan, joka on osa linnoitusketjua sekä maisemallista ja kulttuurihistoriallista kokonaisuutta. Liiton mielestä ainakin Santahaminan länsiranta olisi hyvä sisällyttää rajaukseen. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri kannatti kohdetta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

10. Vantaanjokilaakson viljelymaisema

Vantaanjokilaakson viljelymaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa pääosin myönteisesti. Vantaan kaupunki piti inventointia tarpeellisena ja huomautti, että maisema-alueen vanha raja on vaikeuttanut maankäytön suunnittelua pitkään. Nyt lausunnonalla oleva esitys on pääosaltaan Vantaan yleiskaavan mukainen. Poikkeamat yleiskaavan ja päivitysinventoinnin välillä ovat Vantaan kaupungin mielestä vähäisiä ja perustuvat rajauksen yleispiirteisyyteen. Kaupunki totesi, että Kivistössä maisema-alueeseen on sisällytetty nyt peltona oleva alue, joka on varattu yleiskaavassa Kivistön kaupunginosan palvelurakentamiseen. Vantaan kaupunki myös huomautti, että esitetty maisema-alue on Backaksen kartanon osalta päällekkäinen valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) kanssa. Muut RKY-päällekkäisyydet on kuitenkin poistettu maisema-alue-ehdotuksesta. Kaupunki esitti, että aluerajaus muutetaan sen lähettämän liitekartan mukaiseksi.

Vantaan kaupunki käsitteli päivitysinventoinnin kriteerien ja kaupunkialueiden kehittämispaineiden välistä suhdetta toteamalla, että Vantaanjokilaakso on kaupunkirakenteen keskelle jäänyt viljelymaisema, jossa on väistämättä maiseman eheyttä rikkovia elementtejä, kuten liikenneväyliä ja kaupunkimaista asutusta. Vantaanjokilaakso ei täytä kaupungin mielestä uuden inventointiohjeen kriteereitä ”maisemakuvan yhtenäisyydestä” tai ”perinteisestä maisemarakenteesta poikkeavien elementtien vähäisyydestä”, joten alueella on hyväksyttävä maisemakuvan muuttuminen kaupungin kasvaessa. Samalla kunta huomautti, että maisema-alueen merkitys matkailupalveluiden kehittämiseksi on kaupunkiseudulla suhteellisesti vähäisempi kuin maaseudulla, eikä arviointi inventoinnin vaikutuksista muutenkaan vastaa täysin kaupunkialueen tilannetta. Kaupunki myös totesi, että maisema-alue rajoittaa alueelle pyrkivää, maataloudesta riippumatonta haja-asutusta. Samoihin näkemyksiin päätyi Vantaan kaupunginmuseo.

Vantaan kaupunki ja Vantaan kaupunginmuseo ehdottivat aluekuvaukseen tiettyjä lisäyksiä. Molemmat tahot muistuttivat, että aluekuvaukset ovat tärkeää kaavoituksen taustamateriaalia, jotka tukevat muun muassa rakennusten purkamisen luvittamista. Aluekuvauksia tulee siksi ajantasaistaa ja niissä tulee mainita maisemaan olennaisesti liittyvä kulttuuriperintö. Vantaanjokilaakson aluekuvaukseen tulisi lausuntojen mukaan lisätä Linnan kartano, joka on Katrinebergin ja Königstedtin kartanoiden ohella mainittu RKY 1993-kohteeksi. Koska päällekkäisyys maisema-alueen kanssa on poistettu RKY-inventoinnissa vuonna 2009, on maisema-alueen aluekuvauksessa tärkeää tuoda esiin alueen arvokkain rakennusperintö. Lausunnoissa myös pahoiteltiin, että aluekuvauksesta on jätetty pois kaikki Vantaanjokilaakson maatilakokonaisuudet. RKY 1993-listaukseen sisältyi neljä tilakeskusta, jotka sijaitsevat keskiaikaisilla kylätonteilla: Meilby Seutulassa sekä Backas-Vestergård, Stambo ja Petas Keimolassa. Nämä tulisi Vantaan kaupungin ja Vantaan kaupunginmuseon mielestä mainita aluekuvauksessa.

Helsingin kaupunki totesi, että maisema-alue on *Helsingin yleiskaava 2002:ssa* sekä uudessa yleiskaavaehdotuksessa määriteltyä Helsingipuiston ydinaluetta, johon Tuomarinkylän ja Haltialan kartanomiljööt sijoittuvat. Esitetty maisema-alue on merkittävä osa seudullista viher- ja virkistysverkostoa sekä Keskuspuiston ja Helsingipuiston pohjoisosaa. Alueen maisemallisia, kulttuurisia ja luonnonarvoja tulee kaupungin mukaan vaalia. Uudessa yleiskaavaehdotuksessa esitetään rakentamista Tuomarinkylänkartanon ja Tuusulantien väliselle alueelle *RKY 2009* -alueelle, valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle sekä maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön alueelle. Lisäksi Torparinmäen ympärille on esitetty uutta maankäyttöä. Vaikka suunnitellut rakentamisalueet ulottuvat pieniltä osin maisema-alueelle, on maisema-alueen rajausta kaupungin mielestä nykytilanteeseen ja alueen historiaan nojaten perusteltu. Helsingin kaupunki kuitenkin tähdensi, ettei rajausta saa estää uuden yleiskaavan aluevarausten kaavoittamista asuinkäyttöön. Maiseman arvot ja uudisrakentaminen pyritään kaupungin mukaan sovittamaan yhteen jatkosuunnittelussa. Kaupungin mielestä aluekuvauksessa tulee myös mainita, että

Vantaanjoen pääuoma kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Maisema-alueelle ja sen rajalle sijoittuu lisäksi kolme luonnonmuistomerkkiä sekä valtaosa Paloheinän–Haltialan metsä-alueesta.

Helsingin kaupunginmuseon mielestä rajauksen laajentaminen Itä-Pakilan siirtolapuutarhaan on perusteltua, sillä alue (joka pitää sisällään myös Klaukkalanpuiston siirtolapuutarhan) on hiljattain suojeltu asemakaavalla. Museolla ei ollut huomautettavaa maisema-alueen supistamisesta Pukinmäessä, Tapaninvainiossa ja Paloheinässä, sillä uusi rajaus noudattaa jo tapahtuneita muutoksia. Myös Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri kannatti kohdetta. Muissa lausunnoissa ei otettu kantaa maisema-alueeseen.

Maisema-alueesta lähetettiin neljä kannanottoa. Pro Tuomarinkylä katsoi, että maisema-alueen nykyinen rajaus tulee säilyttää. Pukinmäki-seura totesi vastaavasti, että Vantaanjokilaakson maisema-alueen rajauksen supistamisesta voi aiheutua vahinkoa perinteisille ja arvokkaille maisema-arvoille. Lisäksi yhden kannanottajan mukaan monet maisema-alueen ominaispiirteet puoltavat rajauksen säilyttämistä ennallaan. Kannanoton mukaan statuksen säilyttäminen voisi estää arvokkaan ympäristön sopimatonta käyttöä. Yksi kannanottaja katsoi, että alueen arvokas maisema on hieno kokonaisuus metsäisiltä harjanteilta aina jokeen saakka.

11. Porvoonjokilaakson viljelymaisema

Porvoonjokilaakson viljelymaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa myönteisesti. Porvoon kaupunki totesi, että päivitysinventoinnissa esitettävät muutokset ovat pääosin onnistuneita. Kaupungin mielestä muun muassa maisema-alueen laajentaminen Pikkujokilaaksoon on erittäin perusteltua. Kaupunki kannatti myös esityksen mukaisia rajauksia, jotka rajaavat maisema-alueen ulkopuolelle Mäntsälätien tuntumassa olevat peltoalueet Kiialassa ja Saksalassa sekä moottoritien eteläpuolella sijaitsevat peltoalat Kiialassa ja Järnbölessä. Sitä vastoin uusi rajaus Kuninkaanportin pohjoispuolella Kiialassa on kaupungin mielestä osittain keinotekoinen, sillä se kulkee kiinteistönrajaa pitkin. Tältä osin vuoden 1995 rajaus tulee kaupungin mukaan säilyttää.

Porvoon kaupunki totesi myös, että inventoinnin aluekuvaukset ovat tärkeää taustamateriaalia kaavoitukselle ja muulle maankäytön suunnittelulle. Tämän takia kuvauksia tulisi vielä täsmentää ja täydentää. Porvoonjokilaakson viljelymaiseman tiedoista puuttuvat kaupungin mukaan maininnat muun muassa Kerkkoon, Henttalan, Tuorilan ja Vanhamoision maisemallisestikin arvokkaista kyläalueista ja kylien rakennusperinnöstä.

Esitettyä aluetta kannattivat myös Porvoon museo ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri. Museo totesi Pikkujoen sivu-uoman lisäämisen maisema-alueeseen tervetulleeksi ja kannattaa kohdetta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

12. Pernajanlahden ja Koskenkylänjoen kulttuurimaisemat

Pernajanlahden ja Koskenkylänjoen kulttuurimaisemia kommentoitiin lausunnoissa niukasti. Espoon kaupunginmuseo huomautti, että alueen kohde-esittelyyn on valittu alueen ulkopuolella oleva kuva. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ilmoitti kannattavansa kohdetta. Muissa lausunnoissa ei otettu kantaa maisema-alueeseen.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Sen allekirjoittajat (3) esittivät alueen laajentamista siten, että heidän omistamansa laidunalue kuuluisi maisema-alueeseen. Kannanotossa esitetyllä laajennusalueella on perinnebiotooppi. Muutosehdotus esitettiin kannanoton yhteydessä olleella liitekartalla.

3.2 Varsinais-Suomi

Esitetyt maisema-alueet, Varsinais-Suomi				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
13. Saaristomeren merimaisemat	6	5/1/0	1	1/0/0
14. Ströömin meriväylä	4	4/0/0	0	
15. Airiston merimaisema	8	5/3/0	10	4/2/4
16. Mynälähdän kulttuurimaisema	5	4/1/0	2	0/0/2
17. Laitilan lakeus	6	4/2/0	1	0/1/0
18. Aurajokilaakson viljelymaisema	9	5/4/0	3	1/0/2
19. Paimionjokilaakson viljelymaisema	5	3/2/0	0	
20. Perniön viljelymaisemat	4	3/1/0	9	1/2/6
21. Halikonjokilaakson viljelymaisema	6	4/2/0	0	
22. Uskelanjokilaakson viljelymaisema	5	4/1/0	1	0/1/0

13. Saaristomeren merimaisemat

Saaristomeren merimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa pääasiassa positiivisesti. Varsinais-Suomen ELY-keskus ja Varsinais-Suomen liitto ottivat kantaa merellisten alueiden rajaamisen vaikeuksiin. Liitto esimerkiksi huomautti, että maisema-alueen rajojen arviointi on ollut vaikeaa, sillä inventoinnin lähtökohdat on sidottu ennen kaikkea maaseudun kulttuurimaisemakäsitteeseen. Liitto totesikin, että valmisteluvaiheessa päädyttiin ainoastaan tarkentamaan alueen aiempien rajausten ulkoreunoja ja siten parantamaan maisemallisten kokonaisuuksien hahmottamista. Kriteereinä olivat ulko- ja välisaaristolle tyypilliset kylät ja rakennuskanta, kulttuurimaiseman monipuolisuus ja vanhan rakennuskannan säilyminen. Lausunnoissa kuitenkin tunnustettiin saaristoelinkeinoihin liittyvien teemojen ja niitä edustavien alueiden yhdistäminen laajaksi Saaristomeren merimaisemien koko-

naisuudeksi pääosin oikeaksi ratkaisuksi. Tunnhamnin, Högsåran ja muiden yhtä merkittävien saariryhmien jättäminen alueen ulkopuolelle kyseenalaistaa kuitenkin liiton mielestä rajaamisen tarpeen ja mielekkyyden. Varsinais-Suomen ainutlaatuisen saariston maisemakysymysten tarkastelua tulisi liiton mielestä kehittää omana kokonaisuutenaan alueen omista lähtökohdista käsin.

Varsinais-Suomen liiton ohella Turun museokeskus ja Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK oudoksuiivat itäisen Saaristomeren rajaamista maisema-alueen ulkopuolelle. Museokeskus totesi, että alueesta on muodostettu yhtenäinen kokonaisuus, jossa ovat aiheellisesti mukana Utö, Aspö ja Lom. Vastaavasti Högsåran idyllisen ja historiallisesti merkittävän saaristokylän jättäminen rajauksen ulkopuolelle mietitytti museokeskusta, joka kuitenkin tiedosti Högsåran olevan RKY 2009-kohde. MARK:n mukaan alueen rajaus voisi olla esitettyä suurpiirteisempi ja siinä pitäisi ottaa huomioon myös pitkiä näkymiä. Liitto ehdotti, että Sälskärsfjärden sisältyisi rajaukseen.

Paraisten kaupunki kiitteli maisema-alueen laajentamista Utön ja Aspön saarille. Molemmilla alueilla on vanhaa saaristoasutusta ja ne ovat olleet tärkeitä satamapaikkoja. Niinpä niiden kulttuurihistoriallista ja maisemallista merkitystä ei voi kaupungin mielestä ohittaa. Kaupunki totesi, että monet Saaristomeren maisema-alueen kylistä ovat osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Utö muodostaa lisäksi oman RKY-alueensa. Paraisten kaupunki pitää perusteltuna saaristokyläiden sisällymistä sekä valtakunnallisiin maisema-alueisiin että RKY-kohteisiin. Inventointien painotuksissa on kaupungin mukaan eroja, ja maisema-alueet huomioivat RKY-alueita laajemmin sekä maisemakokonaisuudet että luonnon- ja kulttuuriympäristön.

Paraisten kaupunki totesi, että merialueelle tehtävät rajaukset ovat jossakin määrin mielivaltaisia ja alueen raja voisi yksittäisten saarten kohdalla kulkea toisaallakin. Kokonaisuutena kaupunki piti rajausta kuitenkin onnistuneena. Rajaus ottaa kaupungin mielestä aiempaa paremmin huomioon saaristolaiskulttuurin, kuten perinteisen saaristoasutuksen ja -elinkeinot sekä niiden luomat maisemat. Myös merenkulun reitit ja saarten yhteydet toisiinsa otetaan nyt paremmin huomioon.

Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta. Muissa lausunnoissa ei otettu kantaa maisema-alueeseen.

Saaristomeren merimaisemista annettiin yksi kannanotto. Kannanottaja kannatti aluerajasta ja totesi, että alue on matkailullisesti ja maisemallisesti yksi tärkeimmistä ja edustavimmista rannikko- ja merialueista Suomessa. Hän mielsi nyt esitetyn maisema-alueen laajuuden riittäväksi myös *Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen* kriteerien kannalta.

14. Ströömin meriväylä

Ströömin meriväylään suhtauduttiin pyydetyissä lausunnoissa myönteisesti. Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta piti inventoinnin rajauksia pääosin perusteltuina. Varsinais-Suomen liitolla ja Kustavin kunnalla ei ollut huomautettavaa alueesta. Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta. Muissa lausunnoissa ei otettu kantaa maisema-alueeseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

15. Airiston merimaisema

Airiston merimaisemaan suhtauduttiin pyydetyissä lausunnoissa vaihtelevasti. Varsinais-Suomen ELY-keskus huomautti lausunnoissaan, että merialueiden rajaukset ovat ongelmallisia maisematilallisten ja maisemarakenteellisten rajojen puuttuessa. Varsinais-Suomen liitto puolestaan totesi, että alueen rajausta vastaa liiton näkemystä.

Paraisten kaupungin mielestä uusi rajausta korostaa Airiston merkitystä tärkeänä merireitinä ja on siten entistä luontevampi sekä yhtenäisten, avoimien merimaisemien kannalta toimivampi. Kaupunki piti kuitenkin valitettavana, että alueen laajentumisen myötä Seili tippuu pois alueen nimestä. Seili on Airiston matkailullisesti ja maisemakuvallisesti merkittävin saari ja sillä on koko maan tasolla merkittävä historia. Kaupunki toivoi, ettei näistä arvoista menetetä mitään, kun saarta ei enää mainita maisema-alueen nimessä.

Paraisten kaupunki totesi myös, että merialueelle tehtävät rajaukset ovat jossakin määrin mielivaltaisia ja alueen raja voisi yksittäisten saarten kohdalla kulkea toisaallakin. Kokonaisuutena kaupunki piti rajausta kuitenkin onnistuneena. Rajausta ottaa kaupungin mielestä aiempaa paremmin huomioon saaristolaiskulttuurin, kuten perinteisen saaristoasutuksen ja -elinkeinot sekä niiden luomat maisemat. Myös merenkulun reitit ja saarten yhteydet toisiinsa otetaan nyt paremmin huomioon.

Naantalinnon kaupungin mielestä rajausta on perusteltu hyvin ja maisemakuvaus antaa hyvän lähtökohdan maankäytön tuleville tavoitteille maisema-alueella tai sen vaikutusalueella. Myös Turun kaupunki piti Ruissalon ja Airiston alueiden yhdistämistä perusteltuna. Kokonaisuus on Turun kaupungin mielestä maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävä. Airisto rantoineen edustaa Turun vaikuttavimpia merimaisemia. Turun kaupunki kuitenkin moitti aiempaa suppeampaa rajausta Hirvensalossa. Lauttarannassa uusi rajausta on kaupungin mielestä aiempaa parempi ja jättää esimerkiksi uuden Arolan alueen maisema-alueen ulkopuolelle. Sen sijaan Maanpäässä ja Jänessaassa rajausta on kavennettu kaupungin mielestä perusteetta. Uusi rajausta ei lausunnon mukaan noudattele maisemallisia linjoja, vaan halkoo sattumanvaraisesti peltoja ja jopa vanhan pihapiirin. Turun kaupunki totesi lisäksi, että Maanpäässä ja Jänessaassa on useita kulttuurihistoriallisesti

merkittäviä maalaistaloja: Länsitalo, Itätalo, Jänessaari sekä Pehr Kalmin koeviljelytilana 1700-luvulla toiminut Sipsalo. Lisäksi maalaistalojen ja Särkilahden välissä aukeavat pellot ovat olennainen osa Maanpään ja Jänessaaren sopusointuisena säilynyttä sisäsaariston kulttuurimaisemaa. Maisema-alueen rajausta tulee kaupungin mukaan palauttaa kulkemaan Särkilahtea ja Myllyraumaa pitkin siten, että rantapellot, samoin kuin Maanpään Itätalon koko pihapiiri, sisältyvät rajaukseen.

Myös Turun museokeskus moitti rajauksen muutosta Hirvensalossa. Särkilahteen rajautuvat avoimet peltomaisemat jäävät lausunnon mukaan rajauksen ulkopuolelle ja uusi rajausta on vedetty summittaisesti. Museokeskus huomautti, että rajausta ei kulje Maanpäätietä pitkin, vaan on vedetty tien pohjoispuolelle keskelle peltoa. Sama rajalinja kulkee myös Maanpään itätalon asuinrakennuksen ja navetan välistä.

Suomen maisema-arkkitehti liitto MARK pohti, voisiko Airiston määrittellä maisemanähtävyydeksi Ströömin tavoin. Nyt määritelmien välillä on liiton mielestä ristiriita. Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Airiston merimaisemasta lähetettiin kymmenen kannanottoa. Maataloustuottajain Kakkerran yhdistys MTK esitti kannanotossaan, että kaikkien maisema-alueista aiheutuvien maisematyöluopien tulisi olla maksuttomia maanomistajille ja luvat pitäisi myöntää kohtuujassa. MTK-Rymättylä puolestaan katsoi, että esitetyt laajennukset maisema-alueisiin ovat hyväksyttäviä vain, mikäli maisema-alueet eivät vaikuta kielteisesti elinkeinojen harjoittamiseen. Kannanotossa esitettiin, että maisemaan soveltuva rakentamista voidaan edistää, mutta rakentamista itsessään ei saa rajoittaa. Rausanne Oy katsoi, ettei Airiston merialuetta tulisi katsoa valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Kannanoton mukaan vuoden 1995 periaatepäätöksen mukaiset aluerajaukset ovat riittävät. Mikäli alue hyväksytään, sitä tulisi Rausannen mielestä supistaa varsinkin pohjoisosissa.

Muissa kannanotoissa suhtauduttiin alueeseen pääosin myönteisesti. Yksi kannanottaja katsoi Airiston maiseman säilyneen arvokkaana vuosikymmenien ajan. Hän totesi maiseman olevan valtakunnallisesti merkittävä, sillä matkailijat ympäri Suomea ja ulkomaita saapuvat ihailemaan alueen maisemia. Kannanottaja toivoi maiseman säilyvän ennallaan myös jatkossa ja vastusti alueelle suunniteltua uutta siltaa. Myös toisessa aluetta puoltavassa kannanotossa painotettiin, että alue on matkailullisesti ja maisemallisesti yksi edustavimmista merialueista Suomessa. Haverön saari ja Seilin saaristo ovat kannanoton mukaan tunnettuja myös osana kansainvälistä biosfäärialuetta. Kannanottaja katsoi, että nyt esitetty maisema-alue kattaa alueen edustavimmat maisemat. Alue on hänen mukaansa upea kaikkina vuodenaikoina ja siellä on ainutlaatuinen tunnelma.

Airiston merimaisemasta annetuissa kannanotoissa kannettiin huolta alueen maiseman kehityksestä ja statuksen oikeusvaikutuksista. Kaksi kannanottajaa eivät nähneet syytä

vastustaa alueidensa kuulumista valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. He kuitenkin esittivät huolensa maisema-alueen tuomista velvollisuuksista ja toteavat, että ympäristöhallinnon maine maaseudulla on heikko Natura-hankkeen seurauksena. Kannanottajat toivoivat maisema-alueiden kohdalla parempaa yhteisymmärrystä. Myös kolmas kannanottaja pelkäsi maisema-alueen vaikuttavan rakentamiseen. Hän oli lisäksi huolissaan ruoppausmassojen läjittämissuunnitelmasta alueella Rajakarin länsi- ja luoteispuolella. Kannanoton mukaan näillä toimilla tulee olemaan vaikutuksia myös maisemaan. Neljännen kannanoton mukaan maisema-alueen maisemat ovat laivaliikenteen ja merimetsojen pilaamat, eivätkä maiseman arvot ole enää entisellään. Kannanottaja ehdotti alueen kauppamerenkulun väylille nopeusrajoituksia, jotta sen aiheuttamat vahingot eivät enää jatkossa pilaisi maisemia.

Yhdessä kannanotossa ehdotettiin, että rajaukseen lisätään Kaks Kerranjärven ympäri kulkeva maisematie. Kannanoton mukaan maisemaa ei saisi tärvellä uudisrakentamisella.

16. Mynälahden kulttuurimaisema

Mynälahden kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Vehmaan kunta toivoi, että alueen rajausta noudattaisi länsirajaltaan nykyistä rajausta. Tällöin raja myötäilisi Vehmaan kunnan ja Mynämäen kunnan rajaa, joka on myös Natura-alueen raja. Vehmaan kunnan puolelle laajennettu ranta-alue on Vehmaan kunnan mukaan rakennettua vapaa-ajan asuntojen aluetta, jolla ei ole erityisiä maisemallisia tai luonnonsuojellisia arvoja. Turun museokeskus vastaavasti piti esitettyä rajausta aiempaa parempana, sillä nykyinen vesialueen halki kulkeva rajausta on sen mielestä vaikeasti ymmärrettävissä. Varsinais-Suomen liiton mukaan esitetty rajausta vastaa liiton näkemystä. Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Varsinais-Suomen ELY-keskus huomautti, että alueen kohdekuvauksessa Kantatie 192 on seututie 192 ja Yhdystie 1930 yhdystie 1930. Muissa lausunnoissa ei otettu kantaa maisema-alueeseen.

Maisema-alueesta esitettiin kaksi kannanottoa. Maataloustuottajain Mietoisten yhdistys MTK ja MTK-Vehmaa ehdottivat yhteisessä kannanotossaan, että alueen rajausta noudattaisi Natura-alueen rajaa. Kannanottajat katsoivat, että näin varmistettaisiin maatalouselinkeinon elinvoimaisuus. Kannanotossa todettiin MTK:n keskusjärjestön lausuntoon viitaten, että maisema-alueilla on sekä suoria että epäsuoria vaikutuksia maankäyttöön. Toisessa kannanotossa todettiin, että mikäli mahdollinen kaava estää maatalousrakentamista, asuinrakentamista tai maatalous- ja yritystoimintaa, tulee valtion korvata tästä johtuvat tulonmenetykset.

17. Laitilan lakeus

Laitilan lakeuteen suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta ilmoitti pitävänsä inventoinnin rajausten muutoksia pääosin hyvin perusteltuina. Varsinais-Suomen liitto puolestaan totesi, että maisema-alueen rajojen tulisi noudattaa maakuntakaavassa vahvistettuja lainvoimaisia rajauksia, jotka perustuvat laajaan asiantuntijanäkemykseen ja ovat saaneet poliittisen sekä Korkeimman hallinto-oikeuden hyväksynnän. Rajausten muuttamisella ei tuoteta liiton mukaan lisäarvoa maisemansuojelun käytännön toteuttamiselle.

Laitilan kaupunki piti esitettyä rajausta oikeansuuntaisena, mutta pelkäsi sen rajoittavan edellisen rajauksen tavoin taajamarakenteen tiivistämistä ja kehittämistä. Kaupunki esitti rajausta muutettavaksi liitekartalla määriteltyjen rajausten mukaisesti. Tällöin rajausta noudattaisi vahvistettuja asema- ja yleiskaavoja ja ottaisi huomioon keskustarakenteen välttämättömän laajentumisen. Liian ahdas maisema-alueen rajausta johtaisi kaupungin mukaan keskustarakenteen tarpeettomaan hajauttamiseen. Kaupunki täsmensi, että sen esittämä aluerajaus ei vaaranna valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen toteutumista ja säilymistä. Kaupunki esitti tarvittaessa viranomaisneuvotteluja asiasta.

Laitilan kaupunki huomautti lisäksi, että alueen nimessä käytetty ”lakeus” synnyttää harhaanjohtavasti mielikuvan Pohjanmaan lakeuksista. Alueen nimenä tulee kaupungin mielestä säilyttää ”Untamalan–Kodjalan maisema-alue” jo sillakin perusteella, että Untamala tunnetaan valtakunnallisesti kulttuurihistoriallisista ja arkeologisista arvoistaan. Myös Turun museokeskus huomautti esitetyn nimen kuulostavan ”pohjalaiselta”. Perinteinen ”Laitilan viljelymaisema” sopisi museon mielestä paremmin varsinaissuomalaisen alueen nimeksi.

Uudenkaupungin kaupungilla ei ollut huomautettavaa rajauksesta. Kaupunki kuitenkin tähdensi, että alue on kaupungin mukaan perinteistä maaseutu- ja viljelymaisemaa, jonka säilyminen on alueella asuvien viljelijöiden käsissä. Maisema-aluerajaus ei saa siksi haitata alueen elinkeinoja. Lisäksi ympäristöministeriön tulee kaupungin mielestä varata rahoi-
tusta mahdollisiin alueella tehtäviin maisemanhoidollisiin toimenpiteisiin.

Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Alueesta esitettiin yksi kannanotto. Siinä MTK-Laitila nimesi maisema-aluestatuksen ylpeydenaiheeksi. Yhdistys totesi, että statuksella annetaan tunnustus viljelymaata raivanneiden esi-isien tekemälle työlle. Samalla yhdistys totesi, että alueen säilyttäminen esimerkiksi elinvoimaisen maatalouden merkityksestä maisemalle on tärkeää. Siksi maatalouden harjoittamista ei tulisi yhdistyksen mielestä vaikeuttaa jatkossakaan.

18. Aurajokilaakson viljelymaisema

Aurajokilaakson viljelymaisemista annetut lausunnot olivat pääosin myönteisiä, mutta niissä esitettiin runsaasti tarkennuksia rajaukseen. Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta ilmoitti pitävänsä inventoinnin rajausten muutoksia pääosin hyvin perusteltuina. Varsinais-Suomen liitto puolestaan totesi, että maisema-alueen rajojen tulisi noudattaa maakuntakaavassa vahvistettuja lainvoimaisia rajauksia, jotka perustuvat laajaan asiantuntijanäkemykseen ja ovat saaneet poliittisen sekä Korkeimman hallinto-oikeuden hyväksynnän. Rajausten muuttamisella ei tuoteta liiton mukaan lisäarvoa maisemansuojelun käytännön toteuttamiselle.

Turun kaupunki totesi lausunnossaan, että Kuralan Kylämäen ja läheisten peltoalueiden sisällyttäminen rajaukseen on perusteltu. Nyt rajaus noudattelee kaupungin mielestä aiempaa paremmin Aurajokilaakson maisemallisia linjoja. Uusi asemakaavoitettu, mutta vielä rakentamaton Säkömäen alue on jätetty rajauksen ulkopuolelle. Kaupunki huomautti, että Halisissa rajaukseen sisältyy muun muassa 1980-luvulla kaavoitettuja kerros- ja pientaloja. Rajaus perustuu kaupungin arvion mukaan vuosikymmenien takaiseen tilanteeseen, ja 1980-luvun tai myöhemmän ajan kaavoitukseen perustuva rakentaminen tulisi rajata maisema-alueen ulkopuolelle. Turun kaupunki tähdensi, että Koroisissa rajaus ei saa estää Vähäjoen varrelle kaavoitetun siirtolapuutarhan toteuttamista. Rajauksessa tulee kaupungin mielestä myös ottaa huomioon muut maankäytön ja liikenteen kehittämishankkeet. Kaupunki esitti Koroisten pellon poikki kulkevan sähkölinjan pohjois- ja koillispuolisten alueiden sekä Koroisten muuntoaseman jättämistä rajauksen ulkopuolelle.

Kaarinan kaupunki esitti, että Turun Kuralan Kylämäen alueeseen rajoittuva Muikunvuoren alue lisätään inventointiin. Lisäksi aluekuvaukseen on kaupungin mielestä lisättävä maininta Aurajoen pohjoispuolelta Ravattulan alueelta muutama vuosi sitten löydetyistä Suomen vanhimman kirkollisen rakennuksen jäännöksistä.

Liedon kunta huomautti, että maakunnallisten inventointien yhteydessä esitetty suppeampi maisema-aluerajaus on MAPIO-ohjausryhmän esitystä parempi. Vuoden 1995 rajauksessa on kunnan mukaan mukana alueita, jotka eivät todellisuudessa ole osa maisemakokonaisuutta vaan jäävät metsäisten selänteiden ja asutuksen taakse, eivätkä hahmotu osana jokilaakson maisemaa. Kunta muistutti, että Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ehdotuksissa (2013 ja 2014) käytetty rajaus pohjautui analyysiin todellisesta maisema-alueesta, ja vastasi siten paremmin maastossa tunnistettavaa maisemaa. Liedon kunnan mielestä maakunnallisessa inventoinnissa laadittu rajaus tulisi vahvistaa uudeksi rajaukseksi liitekarttaan merkityillä pienillä muutoksilla. Vastaavasti Kaurinkosken laajennus on Liedon kunnan mielestä perusteltu, sillä alueella on laajat peltoalueet sekä pitkät näkymät Aurajokilaaksoon asti.

Ravattulan–Sillilän alueella Liedon kunta esitti, että Aurajoen eteläpuolinen rajausta muutetaan kulkemaan Hämeen Härkätien linjauksen mukaisesti. Tielinja muodostaa kunnan mielestä luonnollisen rajan maastossa ja noudattaa rakennetun ympäristön rajausta Aurajokilaakson viljelymaisemassa. Lisäksi kunta esitti, että Sauvalan–Ristinpellon–Ala-Lonttisen aluetta ei oteta mukaan maisema-alueeseen. Sauvala ja Ristinpelto muodostavat kunnan mukaan itsenäiset muinaisjäännöskokonaisuudet. Lisäksi Liedon kunta piti puutteellisina perusteluja, joilla aluerajaus on palautettu maakunnallisesta esityksestä pääosin vuoden 1995 rajauksen mukaiseksi. Dokumentaatiossa ei kunnan mukaan perusteltu, miksi nähtävillä ollutta ja valmisteluvaiheessa hyväksyttyä rajausta on yhtäkkiä muutettu.

Oripään kunta piti merkittävänä, että maisema-alueetta on jatkettu Pöytyän rajalta Oripään keskustaan asti. Oripään keskustan eteläpuoleinen koulukeskuksen, liikuntahallin ja julkisten palveluiden alue sekä Ladonmäen itäpuolinen omakotitaloalue jäävät kokonaisuudessaan maisema-alueelle. Muuten alue on kunnan mukaan pääosin dynaamista, maisemallisesti sopusuhtaista, yhtenäisesti viljeltyä peltoaluetta tilakeskuksineen, purouomineen ja pienine metsäsaarekkeineen. Kunnalla ei ole lausuntonsa mukaan paineita laajentaa Oripään keskustaa maisema-alueelle, mutta sen mielestä on tärkeää säilyttää mahdollisuus kehittää aluetta jatkossa. Täydennysrakentaminen sekä maatalousrakentaminen ja pienimuotoinen asuinrakentaminen ovat kunnan mukaan sopeutettavissa valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille osoitettuihin tavoitteisiin. Oripään kunta tähdensi, että kulttuuriympäristön historiallisten piirteiden ja muiden maisemallisten arvojen säilyminen on myös kunnan tavoite.

Pöytyän kunta totesi, että maisema-alueeseen vaikuttaneet maankäytön muutokset ovat olleet viime vuosina vähäisiä. Kunta muistutti, että maankäytön tulee maakuntakaavan mukaan turvata ja edistää maiseman arvoa. Arvokkaalla maisema-alueella rakentamisen tulee kohdistua aukeiden reunoille olemassa olevaan rakenteeseen ja edistää peltojen, niittyjen sekä muiden avoimien maisematilojen säilymistä. Rajausehdotuksenaan kunta esitti, että inventointia tarkistetaan rajaamalla Lallin teollisuusalueen eteläosa maisema-alueen ulkopuolelle.

Turun museokeskuksen mielestä alueen ulottaminen Oripään keskustaan on perusteltua. Museokeskus kiitti Liedon Sauvalan merkittävää muinaisjäännösaluekokonaisuuden sisällyttämistä aluerajaukseen. Rajausta tulisi kuitenkin ulottaa museokeskuksen mielestä Pakurlan peltoalueelle ja Vanhalle Tampereentielle. Museokeskus tähdentää, että Pakurlan peltoalueen ja Liedon Vanhalinnan mäkilinnan välillä on suora näköyhteys ja peltoalueella on useita muinaisjäännöksiä. Turun alueen rajauksia museokeskus luonnehti paikoin summittaisiksi. Rajauksen sisälle jää sen mukaan esimerkiksi Halisten uutta tiiviisti rakennettua kerros- ja rivitaloaluetta, kun taas vastarannalla sijaitseva Paaskunnan kantatila ei ole kokonaisuudessaan rajauksessa.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Alueesta esitettiin kolme kannanottoa. Niistä ensimmäisessä todettiin, että maisema-aluestatuksella on suuri merkitys sille, miten tulevaa rakennuskantaa on mahdollista sijoittaa ja miten alueidenkäyttöä voidaan suunnitella. Kannanottaja koki, että ehdotettu maisema-alue museoi maaseudun ja estää nykyaikaisen maataloustoiminnan. Toisessa kannanotossa katsottiin, että suunnitelma ”betonoi” virkamiesten näkemyksen siitä, miltä maiseman kuuluisi näyttää. Maisemaa tulisi kirjoittajien mukaan saada jatkossakin muokata elinkeinotoiminnan vaatimusten mukaan. Kannanottajat kokivat, että heitä ei tiedotettu tai kuultu tarpeeksi hyvin inventointia tehtäessä. Kolmannessa kannanotossa mainittiin kauniiksi koettuja paikkoja, kuten Pöytyän kirkko ja Sätälän tila Aurajokilaakson kirkkotien läheisyydessä.

19. Paimionjokilaakson viljelymaisema

Paimionjokilaakson viljelymaisemasta annetuissa lausunnoissa käsiteltiin vain vähäisesti alueen rajausta. Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta ilmoitti pitävänsä inventoinnin rajausten muutoksia pääosin hyvin perusteltuina. Varsinais-Suomen liitto puolestaan totesi, että maisema-alueen rajojen tulisi noudattaa maakuntakaavassa vahvistettuja lainvoimaisia rajauksia, jotka perustuvat laajaan asiantuntijanäkemykseen ja ovat saaneet poliittisen sekä Korkeimman hallinto-oikeuden hyväksynnän. Rajausten muuttamisella ei tuoteta liiton mukaan lisäarvoa maisemansuojelun käytännön toteuttamiselle.

Paimion kaupunki kritisoi inventoinnin tausta-aineistoa ja vaikutusten arviointia, mutta ei ottanut suoraan kantaa itse maisema-alueeseen. Kaupunki kuitenkin huomautti, ettei maisema-alue saa estää olemassa olevien taajamien rakentamista tai niiden muuta kehittämistä, jos laajennus todetaan kaava- tai lupaprosessissa tarkoituksenmukaiseksi tai välttämättömäksi. Maisema-alueen perusteella ei saa myöskään estää maaseudun elinkeinotoimintoihin liittyvää rakentamista. Maisema-alueen tulee sen sijaan kannustaa etsimään rakentamiselle maisemallisesti mahdollisimman suotuisa sijainti ja ympäristöön sopiva ulkonäkö ja -muoto. Kaupungin ympäristölautakunta halusi lisäksi kiinnittää huomiota normaalien metsänhoitotoimenpiteiden sallimiseen valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla.

Liedon kaupungilla ei ollut huomautettavaa esityksestä. Suomen Luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

20. Perniön viljelymaisemat

Perniön viljelymaisemiin suhtauduttiin pyydytyissä lausunnoissa pääosin myönteisesti. Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta ilmoitti pitävnsä inventoinnin rajausten muutoksia pääosin hyvin perusteltuina. Varsinais-Suomen liitolla ei ollut huomautettavaa alueesta. Salon kaupunki esitti, että maisema-alueeseen sisällytetään ainoastaan peltomaiseman suojelun kannalta tärkeät alueet. Kaupunki huomautti, että rajaukset ulottuvat Perniön taajamassa ja asemalla paikoin kauas varsinaisesta jokimaisemasta sisältäen sekä metsäalueita että tavanomaisia asuinkortteleita. Kaupunki myös korosti, ettei alueiden vahvistaminen saa estää järkiperaistä taajama-, yritys- ja maatalouden rakentamista tai muita perusteltuja toimenpiteitä, kuten metsänhoidollisia hakkuita.

Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Maisema-alueesta esitettiin yhdeksän kannanottoa, jotka olivat sisällöltään pääosin kriittisiä. MTK-Perniö katsoi, että alueen maisema-arvot ovat perniöläisten maanviljelijöiden vuosisatojen ajan tekemän työn tulosta ja esitetty status koetaan ylpeydenaiheeksi. Yhdistys huomautti kuitenkin, että maisemaa ei tule museoida, vaan nykyaikaisen maa- ja metsätalouden harjoittamisen tulee olla jatkossakin mahdollista. Toisessakin kannanotossa pidettiin tärkeänä, että maisemaa ei museoida, vaan maa- ja metsätaloutta on mahdollista harjoittaa nykyaikaisin menetelmin. Tämän vuoksi allekirjoittaneet pyysivät maidensa poistamista aluerajauksesta, mikäli maa- ja metsätalouden harjoittamista alueella tullaan rajoittamaan. Myös kolmannessa kannanotossa linjattiin, että maisema-alueeseen kuulumisen ei saa estää, haitata tai rajoittaa maa- ja metsätalouden kehittämistä. Muussa tapauksessa kannanottaja vaati tilojensa poistamista maisema-alueen rajauksesta. Yhdessä kannanotossa todettiin, että alueella tulee saada harjoittaa nykyisenkaltaista maa- ja metsätaloutta. Metsätaloudessa ei tule kannanottajan mukaan vaatia maisematyö- lupia ja rajoituksista tulee maksaa maanomistajalle täysi korvaus.

Yksi kannanottaja vastusti koko täydennysinventointia. Hän koki hankkeen uhkaavan maaseudun kehitystä, eikä halunnut lisärajoitteita tai velvoitteita, jotka vaikuttavat elinkeino toimintaan tai kaventavat yksityisomistuksen suojaa. Kannanottaja vaati omien maidensa poistamista rajauksesta sekä korvauksia aiheutuneista haitoista. Hän katsoi lisäksi ympäristövaikutusten arvioinnin palvelevan ympäristöministeriön tarkoitusperiä ja olevan sävyltään liioitellun positiivinen. Myös kolme muuta kannanottajaa esitti maidensa poistamista maisema-alueen rajauksesta. Yksi näistä kannanottajista vaati kirjallisen tiedon siitä, mihin maisema-alueeseen kuulumisen velvoittaa. Toinen katsoi, että hanke rajoittaa maa- ja metsätaloutta, eikä ole siitä johtuen tarpeellinen. Hän vaatii täysimääräistä korvausta aiheutuvista haitoista, mikäli hänen tilansa otetaan mukaan alueeseen. Kolmas kannanottaja esitti omien metsäpalstojensa poistamista alueen rajauksesta. Hän katsoi, että metsäpalstojen tulee säilyä yhtenäisinä ilman ylimääräisiä rajoitteita.

Maisema-alueeseen suhtauduttiin myönteisesti yhdessä kannanotossa. Kannanottaja esitti korjaus- ja täydennysehdotuksia aluekuvaukseen muun muassa rakennuskannan ja historian osalta. Lisäksi hän katsoi, että alueen ruukki-, joki- ja koskiympäristöt ovat luonnonpiirteiltään arvokkaita kohteita.

21. Halikonjokilaakson viljelymaisema

Halikonjokilaakson viljelymaisemasta annetut lausunnot olivat pääosin myönteisiä. Varsinais-Suomen liitto totesi, että alueen rajaus vastaa sen näkemyksiä. Paimion kaupunki totesi itse alueesta ainoastaan, että Pitkäportaan alue tulisi poistaa maisema-alueesta. Samalla kaupunki huomautti, ettei maisema-alue voi estää olemassa olevien taajamien rakentamista tai niiden muuta kehittämistä, jos laajennus todetaan kaava- tai lupaprosessissa tarkoituksenmukaiseksi tai välttämättömäksi. Maisema-alueen perusteella ei saa myöskään estää maaseudun elinkeinotoimintoihin liittyvää rakentamista. Maisema-alueen tulee sen sijaan kannustaa etsimään rakentamiselle maisemallisesti mahdollisimman suotuisa sijainti ja ympäristöön sopiva ulkonäkö ja -muoto. Kaupungin ympäristölautakunta halusi lisäksi kiinnittää huomiota normaalien metsänhoitotoimenpiteiden sallimiseen valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla. Turun museokeskus piti perusteltuna alueen laajentamista länteen, jossa Vanhan Rantatien avoimet peltoalueet jatkuvat kohti Paimiota.

Salon kaupunki piti Halikonjokilaakson ja Uskelanjokilaakson välissä sijaitsevan Salaisen alueen ja Hajalassa moottoritien pohjoispuolisten alueiden poistamista rajauksesta perusteltuna. Alueet eivät nouse kaupungin mielestä maisemallisesti samalle tasolle kuin jokilaaksot. Lisäksi ne kestävät rakentamisen osalta huomattaviakin muutoksia johtuen viljelyaukeiden suppeudesta ja sulkeutuneisuudesta, kaukonäkymäakseliensa puuttumisesta, maanpinnan vähäisemmistä vaihteluista ja pienemmästä rakennuskannan suojelutarpeesta. Sen sijaan maisema-alueen jatkamista Hajalasta länteen Maantielle 110 saakka kaupunki ei pitänyt perusteltuna. Salon kaupungin mielestä olisi loogista ja perusteltua tutkia maisema-alueen ulottamista Hajalan kylässä purouomia seuraten etelään aina mahdollisesti Halikonlahteen saakka. Tämä vyöhyke muodostaa lausunnon mukaan sekä näkymäakseliensa että kulttuuriekologisen rakenteen kannalta yhtenäisen ja arvokkaan kokonaisuuden.

Salon kaupunki totesi lisäksi, että Märyn liittymän eteläpuolella kauas Tavolan kylästä itään ulottuva alue on yksi Salon kaupungin keskustan tärkeimpiä kehittämissuuntia ja alueen maankäyttö on määritelty osayleiskaavassa muutama vuosi sitten. Tavolan kyläasutus on kaupungin mukaan varsin nuorta eikä sillä ole välitöntä yhteyttä Halikonjoen maisemaan tai jokilaakson käyttöön. Salon kaupunki esitti, että rajaus siirretään Märyn moottoritien liittymän eteläpuolella Vaskiontiehen (Maantie 224). Kaupunginhallitus myös muistutti, ettei alueiden vahvistaminen saa estää järkipäisiä taajama-, yritys- ja maatalouden

rakentamista tai muita perusteltuja toimenpiteitä, kuten metsänhoidollisia hakkuita. Erityisesti Perniön viljelyalue tulee kaupungin mielestä rajata siten, että alueeseen kuuluu vain peltomaisemia.

Varsinais-Suomen ELY-keskus huomautti, että aluekuvauksessa Valtatie 110 on Seututie 110. Suomen Luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

22. Uskelanjokilaakson viljelymaisema

Uskelanjokilaakson viljelymaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut kantaa alueeseen, mutta ilmoitti pitävänsä rajausten muutoksia pääosin hyvin perusteltuina. Varsinais-Suomen liiton mukaan rajausta vastaa liiton näkemystä. Turun museokeskus totesi, että alue on ulotettu Rekijokilaaksoon, jossa rikkumaton maisemakuva jatkuu monimuotoisena ja jokilaakso syvine sivu-uomineen leimaa maisemaa.

Salon kaupunki piti Halikonjokilaakson ja Uskelanjokilaakson välissä sijaitsevan Salaisen alueen ja Hajalassa moottoritien pohjoispuolisten alueiden poistamista rajauksesta perusteltuna. Alueet eivät nouse kaupungin mielestä maisemallisesti samalle tasolle kuin jokilaaksot. Lisäksi ne kestävät rakentamisen osalta huomattaviakin muutoksia johtuen viljelyaukeiden suppeudesta ja sulkeutuneisuudesta, kaukonäkymäakseliensa puuttumisesta, maanpinnan vähäisemmistä vaihteluista ja pienemmästä rakennuskannan suojelutarpeesta. Alueen laajennus koillisosiltaan Rekijoen suuntaan tavallisille talousmetsäalueille ei kuitenkaan vaikuta kaupungin mielestä perustellulta. Kaupunki myös kummeksui, että Häntälän notkot on jätetty suojelun ulkopuolelle, vaikka niillä on kiistatta poikkeuksellisia maisemallisia arvoja. Lisäksi Salon kaupunki esitti, että Uskelanjokilaakson viljelymaiseman aluerajaus kattaisi vain varsinaisen jokilaakson peltoineen ja niihin välittömästi rajautuvine metsänrinteineen. Kaupunginhallitus toivoi myös harkittavan, että maisema-alueen rajausta siirrettäisiin eteläpäästään ABC-Piihovin tasalle, kuitenkin siten että joen rantaa lähinnä kulkevan historiallisen Hiidentien ympäristö säilyy riittävän leveänä kaistaleena. Lisäksi Salon kaupunki muistutti, ettei alueiden vahvistaminen saa estää järkipäisiä taajama-, yritys- ja maatalouden rakentamista tai muita perusteltuja toimenpiteitä, kuten metsänhoidollisia hakkuita.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Salon yrittäjät ry. katsoi, että vaikutusten arvioinnin yhteydessä on otettu huomioon vain alkutuotanto, vaikka seuduilla on tosiasiaa muitakin elinkeinoja. Kannanotossa ehdotettiin muutosta rajaukseen moottoritien eteläpuolella,

joka on elinkeinoelämän kannalta tärkeä alue. Salon yrittäjät ry. katsoi, ettei moottoritien vaikutusta maisemaan ole huomioitu, eikä taajamavaikutteista aluetta voida pitää valtakunnallisesti merkittävänä maisema-alueena.

3.3 Satakunta

Esitetyt maisema-alueet, Satakunta				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
23. Euran ja Kiukaisten kulttuurimaisemat	4	3/1/0	2	1/0/1
24. Köyliönjärven kulttuurimaisema	2	1/1/0	1	1/0/0
25. Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat	12	5/7/0	0	
26. Yyterin rantamaisemat	5	5/0/0	0	
27. Ahlaisten kulttuurimaisema	4	3/1/0	1	0/1/0
28. Vihteljärven reitin ja Riihonlahden kulttuurimaisemat	5	5/0/0	0	

23. Euran ja Kiukaisten kulttuurimaisemat

Euran ja Kiukaisten kulttuurimaisemista esitettiin lausunnoissa pieniä huomautuksia. Euran kunta analysoi aluetta asettamalla kulttuurimaiseman arvojen ytimeen Eurajoen varren laajan tasankomaisen viljelyalueen. Maiseman arvot perustuvat pitkiin peltonäkymiin, joita puustoiset selänteet rajaavat. Sorkkisissa myös jokivarren puusto rajaa näkymiä. Tämän takia joen ja viljelylaaksoa lännestä rajaavan selänteen väliin jää kunnan mukaan selvästi pienempi peltoaukea. Sorkkistentien varren asutus ja jokivarren puusto rajaavat pienemmän peltoaukean omaksi maisematilakseen, jolta aukeaa näköyhteys laajempaan peltoaukeaan vain pohjoisesta.

Kunta totesi, että keskustan tuntumassa uudisrakentaminen ja teollisuus ovat laajentuneet vanhalle viljelyalueelle. Sorkkistentien varrella on alueelle tyypillistä nauhamaista asutusta ja arvokasta rakennuskantaa, joka ei kuitenkaan näy laajemmassa maisemassa. Lisäksi Sorkkistentien varressa on useita viljelymaisemasta irrallisia pienteollisuushalleja, joilla ei ole kytköstä Kauttuan tehtaiden historiaan. Euran osayleiskaavan pohjaksi tehdyssä maisemaselvityksessä maisemavauriona nostetaan kunnan mukaan esille vedenpuhdistamo Kantatie 43:n varrella sekä voimalinja. Kirkon ympäristössä maisemakokonaisuutta rikkoo paikoitellen uudempi rakentaminen. Myös Valtatie 12:n ja Kantatie 43:n risteyksen järjestelyt tulevat erottumaan perinteisestä viljelymaisemasta. Vastaavasti Euran tulevassa osayleiskaavassa osoitetaan maisemallisesti arvokkaina peltoalue kirkon koillispuolella joen itäpuolella sekä joen ja Kuurnamäen välinen peltoaukea kaava-alueen pohjoisosassa. Maisemakuvan säilyminen turvataan kunnan mukaan kaavamääräyksessä.

Kunta esitti, että ehdotetun maisema-alueen rajausta tarkistettaisiin Euran keskustan tuntumassa. Kunta katsoi, että Sorkkistentien länsipuoli Sorkkistentien ja Kantatie 43:n eteläpuolella ei yllä maisemallisilta arvoiltaan valtakunnalliselle tasolle. Kunnan ehdotus rajata maisema-alue Sorkkistentiehen ottaa huomioon joen valtakunnallisesti arvokkaan maiseman runkona ja maisematilaa rajaavana elementtinä, sekä kirkon osana maisemaa. Lisäksi kunta muistutti, että Sorkkistentien varren arvokkaat kulttuuriympäristöt on suojeltu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävänä rakennettuina kulttuuriympäristöinä. Alueella todettujen maisemavaurioiden takia niiden liittyminen laajempaan maisemakokonaisuuteen on kärsinyt, samoin kuin maisemahistorian luettavuus alueella. Kunta myös totesi, että Sorkkisten ja Souppaan pellot on osoitettu maatalousalueeksi yleiskaavassa. Myös maatalousalueiden kaavamääräyksessä edellytetään alueiden säilyttämistä avoimena ja pääosin rakentamattomana. Yleiskaavassa maatalousalueiksi varatuilla alueilla alueiden avoimena säilyttämisen perusteluksi katsotaan kunnan mukaan maatalouden toimintaedellytysten turvaaminen eikä maiseman arvot. Kunta esitti uuden rajausehdotuksen karttaliitteenä.

Satakunnan museo totesi, että aluekuvauksen tekstistä poiketen aluetta ei ole luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi, sillä maakunnallisia maisemia ei ole inventoitu Satakunnassa aiemmin. Sen sijaan museo mainitsi alueen sijoittuvan kahden RKY 1993 -inventointiin kuuluneen kulttuurimaiseman (Eurakoski–Kiukaistenkylä–Köylypolvi–Laihia–Harola-kulttuurimaisema; Euran kirkonkylä ja viljelysaukeat) alueelle.

Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut kantaa alueeseen, mutta ilmoitti pitävänsä rajausten muutoksia pääosin hyvin perusteltuina. Suomen Luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toinen kannanottaja vastusti alueen lisäystä valtakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiin. Hän oli huolissaan statuksen mahdollisista vaikutuksista rakentamiseen ja vanhojen rakennusten purkamiseen. Kannanottajan mukaan talousrakennukset tulee voida sijoittaa tarkoituksenmukaisesti. Perusteluissa mainittiin myös maiseman satavuotinen muuttumattomuus, joka on kannanottajan mielestä seurausta elinvoimaisesta maatalouden harjoittamisesta. Kannanottaja näki statuksen uhkana, sillä sen oikeusvaikutukset ovat epäselvät. Ala-Satakunnan vihreät ry. puolestaan piti alueen lisäämistä esitykseen positiivisena asiana.

24. Köyliönjärven kulttuurimaisema

Köyliönjärven kulttuurimaisemaa kommentoitiin lausunnoissa niukasti. Säskylän kunta ei esimerkiksi antanut alueesta lausuntoa. Varsinais-Suomen ELY-keskus otti kantaa ainoastaan aluekuvaukseen, jossa on mainittu, että ”Köyliön keskustaaajamasta Kepolasta johtaa Köyliönsaaren Vanhakartanoon noin kahden kilometrin pituinen komea koivukuja, joka

jäsentää Köyliönjärven avaraa kulttuurimaisemaa”. ELY-keskus huomautti, että koivukujan-
teesta on uudistettu noin 600 metrin pituinen osuus vuonna 2009. Vuonna 2015 vanhat
koivut kaadettiin noin 330 metrin osuudelta, ja tälle osuudelle on istutettu uudet koivut
kevällä 2016. Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri kannatti kohdetta.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto, jossa Ala-Satakunnan vihreät ry. kiitti esityksen val-
mistelijoita onnistuneesta esityksestä.

25. Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat

Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien maisema-alueesta esitettiin useita lausuntoja.
Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset eivät ottaneet suoraan kantaa alueeseen,
mutta Varsinais-Suomen ELY-keskus piti yleisesti rajausten muutoksia pääosin perustel-
tuina. Myös Pirkanmaan liiton mielestä maakuntaan esitettävät 11 aluetta ovat oikein valit-
tuja ja edustavat liiton näkemyksen mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen
synnyttämiä kulttuurimaisemia. Satakuntaliitto ei ottanut kantaa alueeseen.

Harjavallan kaupunki huomautti, että Kokemäenjoen pohjoispuolella Siltatiestä / Kettulan-
tiestä kaakkoon suuntatutuva rajausta ulottuu kaupunkirakenteen kannalta keskeiselle ti-
ivistämisalueelle. Alueen rakentamista puoltaa kaupungin mielestä yhdyskuntarakenne ja
se, että Harjavallassa ei voi rakentaa muualle kevyen liikenteen käyttöön tukeutuvaa pien-
taloasutusta. Kaupunki esitti liitekartalle merkityn pientaloasutukselle varattavan alueen
(Maantien 2440 molemmin puolin Auringonkehrän / Naakanpolun kohdalta vähintään
Eskolankujalle asti) poistamista maisema-alue-esityksestä. Kunta tähdensi, että maalais-
maiseman suojeluun soveltuu luontevasti varsinainen maaseutu, mutta ei kaupunkiraken-
teen sisälle jäävä taajaman osa-alue. Kaupunki myös muistutti, että maatalouden norma-
alia rakentamista ei saa rajoittaa liikaa.

Huittisten kaupungin mukaan maisema-alueen ehdotetut pienentämiset Huittisten kau-
pungin alueella ovat maankäytön kannalta tarkoituksenmukaisia. Kunta esitti, että ehdo-
tetussa rajauksessa tulisi arvioida vielä kriittisesti Vesiniityntien varressa olevan Turun
seudun vedenpumppaamon alueen sekä Tampereentien ylittävän Manninmäen alueen
maiseman arvoa. Pappilanniemen kohdan rajauksen tarkistuksen yhteydessä alue-esityk-
sestä voisi kaupungin mielestä lisäksi poistaa korttelissa 0917 olevan vedenpumppaamon
alueen, joka on vuonna 2004 hyväksytyssä asemakaavassa yhdyskuntateknistä huoltoa
palvelevien rakennusten ja laitosten korttelialuetta Pappilanniemen puhdistamon ase-
makaava-alueen tavoin. Lisäksi kunta totesi, että Nanhian alueen rajauksen poistamisen
yhteydessä luontevin uusi rajausta voisi kulkea Tampereentietä (vt 12) pitkin. Tien itäpuolelle
ehdotuksessa jäänyt kaistale Manninmäessä on kaupungin mukaan pirstoutunut lännessä
olevasta yhtenäisestä peltomaisemasta valtatie, kevyen liikenteen väylän ja melko tiiviin
rakentamisen johdosta. Alueella on osayleiskaavalla osoitettuja suojeltuja rakennuksia

sekä pihapiirejä tai muita merkittäviä rakennetun ympäristön kokonaisuuksia, jolloin päällekkäisten hallinnollisten kategorioiden merkitseminen ei ole kaupungin mukaan tarpeellista.

Kokemäen kaupungin mukaan kaupungin alueelle ehdotettu uusi alue on rajattu puutteellisin perusteluin, eikä rajauksessa ole noudatettu yhtenäisiä kriteereitä. Kokemäen keskustan kohdalla maisema-alue on vain joen levyinen, mutta heti taajaman ulkopuolella alueeseen on sisällytetty alueita, joilta ei ole näköyhteyttä joelle ja jotka ovat jopa kilometrien päässä siitä. Maisema-alueeseen sisällytetty Kauvatsan valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009) on esimerkiksi yli seitsemän kilometrin päässä joesta, eikä sitä voi kaupungin mukaan perustellusti nähdä osaksi Kokemäenjokilaakson perinnemaisemaa. Kaupunki myös oudoksui sitä, että nyt esitettyyn aluerajaukseen on luettu mukaan joitakin RKY-alueita ympäristöineen sekä maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittäviksi merkittyjä kohteita. Ehdotettuun uuteen alueeseen on sisällytetty esimerkiksi kokonaan Säpilänniemi, jolla on kaupungin mukaan osittain merkitystä maakunnallisesti mutta ei valtakunnallisesti. Kaupunki huomautti, että yli 500 hehtaarin kokonaisesta Säpilänniemestä on maakunnallisesti merkittäväksi osoitettu vain vähän yli 10 hehtaaria valtakunnallisesti arvokasta perinnemaisemaa.

Lisäksi Kokemäen kaupunki totesi, että Alakauvatsanjoen ja sen ympäristön sekä Tampere–Pori-radnan eteläpuoleisen Sonnilan kyläalueen sisällyttäminen maisema-alueeseen ei ole perusteltua. Molemmat alueet ovat merkittäviä kulttuuriympäristöjä, mutta niiden ei lueta maakuntakaavassa kuuluvan arvokkaaseen perinnemaisemaan. Alueilla on kaupungin mukaan valtakunnallista merkitystä vain rakennettuna kulttuuriympäristönä, ei osana Kokemäenjokeen liittyvää maisemakokonaisuutta. Niiden sisällyttäminen maisema-alueeseen on puutteellisesti perusteltua, kun kaikkia jokeen rajautuvia tai sen lähellä olevia RKY-kohteita ei ole sisällytetty alueeseen. Maisema-alueen ongelmallisuutta osoittaa kaupungin mielestä myös se, että samalla kun alueeseen on sisällytetty kaukana joesta olevia alueita, on alueen ulkopuolelle osittain jätetty esimerkiksi Raijalankylän RKY-kohde, joka rajautuu jokeen.

Kokemäen kaupunki myös huomautti, että rajausta ei ole tehty vain luonnon- ja asutushistorian perusteella toisin kuin rajauskuvauksessa sanotaan. Jos näin olisi, alueeseen olisi liitetty Ala-Kauvatsanjoki ja muita Kokemäenjokeen laskevia jokia ympäristöineen (esim. Sammunjoki, Loimijoki, Kikkälänjoki). Rajauksen perustelut ovat siten kaupungin mielestä erittäin horjuvia eivätkä noudata samaa periaatetta kaikkien kuntien osalta. Kaikkiaan Kokemäen kaupunki esitti, että maisema-alueeseen tulisi kuulua vain itse Kokemäenjoki ja siihen suoraan rajoittuvat valtakunnallisesti merkitykselliset kohteet korkeintaan 500 metrin etäisyyteen joesta. Rajauksen tekemisessä ei ole kaupungin mielestä käytetty riittävästi harkintaa eikä rajaamista ole tehty samoin perustein eri kuntien alueella. Aluerajauksen muutosta ei ole myöskään ehdotuksessa perusteltu oikein. Ehdotusta on kaupungin

mielestä muutettava seuraavasti: Sekä Tampere–Pori-radon eteläpuolelle jäävä Sonnilan kyläalue että rautatien pohjoispuolelle jäävä Ala-Kauvatsanjokivarren osuus on jätettävä aluerajauksen ulkopuolelle. Säpilänniemen osalta uuteen maisema-alueeseen tulee lukea vain ne perinnemaisema- ja RKY-kohteet, jotka on maakuntakaavatasolla osoitettu valtakunnallisesti merkittäviksi.

Nakkilan kunta totesi erittäin pienimittakaavaisesti esitetyn rajausehdotuksen vaikeuttavan esityksen tulkintaa. Kuitenkin kunta mainitsi, että vireillä olevan oikeusvaikutteisen taajamaosayleiskaavan määräykset sopivat nyt esitettyyn rajausehdotukseen. Kunta oli huolissaan asukasluvultaan Suomen seitsemänneksi suurimman taajaman (Pori–Harjavalta) ja Satakunnan keskeisen kehityskäytävän kehitysmahdollisuuksista ja huomautti, ettei alueen luontaista kehitystä tule vaikeuttaa kohtuuttomasti liian tiukoin maisema-aluerajoituksin.

Porin kaupungin mukaan maisema-alueen laajennus joen alajuoksulle käsittää monella tapaa huomionarvoisia alueita. Merkittävän maisema-alueen status ei ole kaupungin mielestä ristiriidassa sen kanssa, mitä alueen osien tarkemmassa suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon. Porin kaupunki piti tärkeänä, että maisema-alueen laajentamisessa on otettu huomioon Kokemäenjoen geologinen kehitys, luonnonhistoria ja erityiset luontoarvot.

Ulvilan kaupunki huomautti, että vaikka alueen raja-antava on nähtävä suunta-antavana, se on monelta osin ristiriidassa Ulvilan kaupungin lainvoimaisten yleis- ja asemakaavojen kanssa sekä osittain myös Satakunnan maakuntakaavan kanssa. Maisema-alueeseen on osoitettu näiden kaavojen mukaisia virkistys- ja ulkoilualueita sekä rautatie- ja valtateliikenteen alueita, joiden kehittäminen perustuu muihin kuin inventoinnin mukaisiin tavoitteisiin. Kaupungin mielestä on selvä virhe osoittaa maisema-alueeseen yleis- ja asemakaavan mukaisia rakennusalueita sekä yleis- ja maakuntakaavan mukaisia taajaman laajentumisalueita tai välittömiä laajentumissuuntia. Lisäksi on kyseenalaista osoittaa maisema-alueeksi muutoksen alla olevia viljelysalueita ja sijaintinsa tai kokonsa johdosta muutokselle herkästi alttiita viljelysalueita.

Ulvilan kaupunki tähdensi, että ristiriidat maankäytön suunnittelun eri tasoilla aiheuttavat ylimääräistä suunnittelu- ja hallintokuormaa sekä vaikeuttavat lupatoimia. Maisema-alueen rajauksen tulisikin kaupungin mielestä pysyä jo olemassa olevien maankäyttösuunnitelmien mukaisilla maisema-alueilla ja jättää taajamien laajentumiselle kasvuvaraa. Vireillä olevan *Satakunnan vaihemaakuntakaava 2:n* yhteydessä kaupunki on selvittänyt potentiaalisiksi aurinkosähkön tuotantoalueiksi rautatien ja valtatien varren häiriöalueita, jotka on myös syytä jättää pois maisema-alueesta. Kaupunki ehdotti maisema-alueen uutta rajausta liitteessä.

Sastamalan kaupungin alueella rajausmuutokset ovat vähäiset, eikä niillä ole kaupungin mukaan olennaista merkitystä alueiden käytön ja hoidon järjestämiseen. Esitettävät uudet alueet sisältyvät lähes kokonaan kaupungin rakennusjärjestyksessä määritettyihin suunnittelutarvealueisiin, ja niitä koskevat rakennusjärjestyksen maiseman huomioimista painottavat määräykset. Kaupunginhallitus totesi lausuntonaan, että sillä ei ole huomautettavaa maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri piti laaja-alaista aluetta tärkeänä. Kokemäenjoki on piirin mielestä historialtaan ja maisemaltaan niin merkittävä, että se ansaitsee ehdottomasti tulla huomioiduksi koko joen matkalta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

26. Yyterin rantamaisemat

Yyterin rantamaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Porin kaupunki piti alueen muutoksia perusteltuina. Lisäksi maisema-alue täyttää kaupungin mielestä maisemanähtävyyden kriteerit. Lausunnossaan Porin kaupunki totesi Yyterin olevan kiistatta maineikas ja valtakunnallisesti tunnettu maisema- ja luontomatkailukohde, joka muodostaa ainutlaatuisen, edustavan ja omaleimaisen maisemakokonaisuuden. Kaupunki kuitenkin esitti, että Yyterin maisema-alueen nimi muutetaan Yyterin rantamaisemien sijaan Yyterin maisemanähtävyydeksi. Satakuntaliitto ja Satakunnan museo yhtyivät lausunnoissaan tähän ehdotukseen. Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut kantaa alueeseen, mutta ilmoitti pitävänsä rajausten muutoksia pääosin hyvin perusteltuina. Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri piti rajausta hyvänä.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

27. Ahlaisten kulttuurimaisema

Ahlaisten kulttuurimaisemaan esitettiin lausunnoissa pieniä rajausmuutoksia. Satakuntaliiton mielestä olisi tarpeen tarkistaa alueen pohjoisosaa Porin kaupungin ja Merikarvian kunnan rajalta. Liiton mukaan Ahlaisten kulttuurimaiseman tulee selvyiden vuoksi sijoitua kokonaisuudessaan Porin kaupungin puolelle. Lisäksi liitto huomautti, että maisema-alueen aluekuvausta tulisi korjata.

Porin kaupunki mainitsi, että inventointiaineiston mukaan "Ämttöön alueen läheisyyteen perustetun teollisuuden kaatopaikan takia alueen arvot ovat alentuneet ja siksi alue jätetään uuden rajauksen ulkopuolelle". Kaupunki kaipasi inventointiaineistolta tarkempaa tietoa siitä, onko maakunnallisen inventoinnin jälkeen tapahtunut maiseman muutos (tuuli-

voimarakentaminen ja maa-ainestenotto maisema-alueen etelä- ja kaakkoisosassa) otettu huomioon nyt ehdotetussa rajauksessa.

Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut kantaa alueeseen, mutta ilmoitti pitävänsä rajausten muutoksia pääosin hyvin perusteltuina. Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri piti rajausta hyvänä.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kannanottaja koki jokisuiston lintuvesien luontoarvojen olevan menetettyjä. Hän ei nähnyt laajennuksen tuovan alueelle lisäarvoa.

28. Vihteljärven reitin ja Riihonlahden kulttuurimaisemat

Vihteljärven reitin ja Riihonlahden kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ottanut kantaa alueeseen, mutta ilmoitti pitävänsä rajausten muutoksia pääosin hyvin perusteltuina. Porin kaupunki totesi, että alueen laajennusosa (vesireitin jatke Karhijärveen asti ja Karhijärven rantamaisema Riihonlahdelle asti) on maisema-arvoiltaan samaa luokkaa nykyisen maisema-alueen kanssa. Kaupunki myös ilmoitti, ettei alueelle kohdistu rakentamis- eikä suunnittelupaineita. Satakuntaliitto ja Satakunnan museo esittivät, että alueen nimessä tulisi mainita vesireitti: ”Vihteljärven vesireitin ja Riihonlahden kulttuurimaisema”. Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri piti rajausta hyvänä.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.4 Kanta-Häme

Esitetyt maisema-alueet, Kanta-Häme				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
29. Loimijokilaakson viljelymaisemat	4	1/3/0	0	
30. Tammelan kulttuurimaisemat	2	1/1/0	0	
31. Hämeen Härkätien maisemat	5	2/3/0	0	
32. Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisema	2	2/0/0	1	1/0/0
33. Vanajaveden laakso ja Aulanko	2	1/1/0	4	1/1/2
34. Hauhon reitin kulttuurimaisemat	2	2/0/0	3	0/0/3
35. Montolan viljelymaisema	2	2/0/0	1	1/0/0
36. Lammin kulttuurimaisemat	2	2/0/0	0	
37. Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat	3	3/0/0	0	

29. Loimijokilaakson viljelymaisemat

Loimijokilaakson viljelymaisemiin suhtauduttiin pyydetyissä lausunnoissa suhteellisen positiivisesti. Forssan kaupunki esitti, että niin sanotun Autokeitaan alueella maisema-alueen rajausta muutetaan maakuntakaavan mukaiseksi siten, että maisema-alue ei ulotu Valtatielle 10 saakka. Kaupunki huomautti, että valtatie varteen on tarkoitus asema-kaavoittaa maakuntakaavan mukainen työpaikka- ja palvelutoimintojen alue. Lisäksi kaupunki totesi, että Vieremän kohdalla jokilaakson alueella on ympäristöministeriön luokitteleva valtakunnallisesti arvokas suo.

Jokioisten kunnan mukaan esitetty maisema-alue muodostaa laajan ja yhtenäisen kulttuurimaiseman, jota vuosisatoja jatkunut tehokas viljely, laidunnus ja kartanotoiminta Jokioisilla ja Ypäjällä ovat muokanneet. Kunta piti rajausehdotusta oikeasuuntaisena. Kunta kuitenkin huomautti, että Forssan rajan tuntumassa ehdotus poikkeaa kapean alueen osalta juuri lainvoimaiseksi tulleen *Jokioisten keskustan ja lähiympäristön osayleiskaavan* aluemerkinästä.

Ypäjän kunta katsoi, että rajausta ulottuu kunnan alueella turhan kauas etelään. Seututie 213:n eteläpuolelle esitetyt alueet eivät kunnan mielestä välttämättä edistä maaseudun elinvoimaisuutta ja laadukkaan paikallisen kulttuuriympäristön säilymistä. Kunta katsoikin, että eteläraja voidaan tuoda lähemmäksi Loimijokea kunnan keskustajaman kohdalta Loimaan suuntaan. Alue voi kunnan mielestä rajautua esimerkiksi Seututie 213:n varrella olevien metsäalueiden Loimijoen puoleiseen reunavyöhykkeeseen.

Ypäjän kunta myös huomautti, että aluekuvaus kaipaa täydennyksiä Ypäjän osalta. Kunta esitti alueen toimijoiden kanssa laaditun täydennysehdotuksen liitteessä. Alue-esittelyn yhteydessä oleva valokuva tulee kunnan mielestä myös vaihtaa paremmin Loimijokilaakson ominaispiirteitä kuvastavaksi. Lisäksi Ypäjän kunta tähdensi, että alueella tulee jatkossakin olla mahdollisuus rakentaa ja kehittää alueen toimintoja ilman erityistoimenpiteitä.

Hämeen liitto totesi yleisesti, että päivitysinventointi on perusteltu ja alueiden kuvaukset vastaavat niiden luonnetta ja olemusta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

30. Tammelan kulttuurimaisemat

Tammelan kulttuurimaisemiin otettiin niukasti kantaa lausunnoissa. Hämeen liitto totesi yleisesti, että päivitysinventointi on perusteltu ja alueiden kuvaukset vastaavat niiden luonnetta ja olemusta. Tammelan kunnan näkemyksen mukaan Tammelan alueella olevien valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden laajennuksista tulisi neuvotella maanomistajien kanssa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

31. Hämeen Härkätien maisemat

Hämeen Härkätien maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa varsin myönteisesti. Hämeenlinnan kaupunginhallitus antoi lausunnon sekä Hämeenlinnan että Hattulan maisema-alueista. Kaupungin mukaan *Hämeenlinnan Sampo-Alajärven osayleiskaavassa* Rääpiälän eteläpuoliset laajennusalueet on osoitettu palvelujen ja hallinnon alueeksi ja pientalovaltaiseksi asuinalueeksi sekä osin lähivirkistysalueeksi. Hämeenlinna esitti, että näiden alueiden osalta tulisi pitäytyä vanhassa rajauksessa ja rajata maisema-alue lähetetyn karttaliitteen mukaisesti Marssitiehen. Lausunnossa käytiin myös läpi alueen lajistoa, luonnonmuistomerkkejä ja ympäristön tilaa.

Lopen kunta ilmoitti, että inventoinnissa on esitetty Lopen alueelta oikeat ja riittävät tiedot. Kunnalla ei ole huomautettavaa inventoinnista. Tammelan kunnan näkemyksen mukaan Tammelan alueella olevien valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden laajennuksista tulisi neuvotella maanomistajien kanssa.

Museovirasto kummeksui maisema-alueen päällekkäisyyttä *RKY 2009* -inventoinnin kanssa. Kohteen kohdalla on Museoviraston mielestä perusteltua harkita, kannattaako sen sisältyä päivitysinventointiin. Hämeen liitto totesi yleisesti, että päivitysinventointi on perusteltu ja alueiden kuvaukset vastaavat niiden luonnetta ja olemusta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

32. Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisema

Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Janakkalan kunnalla ei ollut huomauttamista alueen rajaamisesta. Hämeen liitto totesi yleisesti, että päivitysinventointi on perusteltu ja alueiden kuvaukset vastaavat niiden luonnetta ja olemusta.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Siinä ehdotettiin, että alueeseen lisätään Unikkolinnan linnavuori.

33. Vanajaveden laakso ja Aulanko

Vanajaveden laaksoon ja Aulankoon suhtauduttiin lausunnoissa varsin positiivisesti. Hämeenlinnan kaupunginhallitus antoi lausunnon sekä Hämeenlinnan että Hattulan maisema-alueista. Kaupungin mukaan alue on Hämeenlinnan kaavoituksen kannalta tärkeä kokonaisuus, jonka maiseman säilyttämiseen kaupunki on sitoutunut. Alueelle on esimer-

kiksi perustettu Suomen ensimmäinen kansallinen kaupunkipuisto, jonka laajentamisesta on tehty aloite vuonna 2016. Kaupunki totesi, että lausuntohetkellä pohdittiin laajennus-alueiden arvotusperiaatteita, rahoitusmalleja, päivitettiin hoito- ja käyttösuunnitelmaa sekä mietittiin puiston yhteyksiä muihin virkistysverkostoihin.

Hämeenlinnan kaupungin mielestä maisema-alueen laajennus Aulangonjärven itäpuolella on luonteva ja sisältyy osin kaupunkipuiston rajaukseen. Ojoisten kohdalla uusi rajausten kuitenkin ulottuu lännemmäksi kuin on tarkoituksenmukaista. Näiltä osin tulisi kaupungin mukaan pidättäytyä vanhassa rajauksessa, sillä alueella on yhdyskuntarakenteen tiivistämistarpeita. Kaupunki myös totesi, että maisema-alueen sisäin jää oikeusvaikutusettomassa yleiskaavassa osoitettu toteutumaton asuinkerrostalojen ja keskustatoimintojen alue, joiden toteutuksesta on laadittu kaavarunko vuonna 2005. Hattulan puolella tulisi lausunnon mukaan pysyä vanhassa rajauksessa Parolassa, jossa maisema-alueella on laajennettu liitekartan mukaisesti pohjoiseen asutuskäyttöön osayleiskaavoitetulle alueelle.

Hämeenlinnan kaupunki esitti myös alueen kuvaukseen pieniä tarkennuksia. Alueen vedet ovat pääasiassa reheviä, aikoinaan runsaan teollisuuden ja nykyisin lähinnä maatalouden ja yhdyskuntien kuormittamia. Kaupunki huomautti, että arvokkaiden perinnebiotooppien luettelossa olevat Monaalan laitumet eivät sisälly esitettyyn rajaukseen. Lisäksi Hämeenlinnan kaupunki totesi, ettei se enää ylläpidä vankilamuseota, joka on ollut viime aikoina suljettuna. Kaupunki myös täsmensi kuvausta alueen lajistosta toteamalla, että hämeenkylmänkukkaa (*Pulsatilla patens*) tavataan useassa paikassa maisema-alueella ja että Hämeenlinnan rantareitin varrella esiintyy monipuolista kasvilajistoa, johon kuuluu muun muassa erilaisia muinaistulokkaita. Lisäksi lausunnossa käytiin läpi muuta alueen lajistoa, luonnonmuistomerkkejä ja ympäristön tilaa.

Hämeen liitto totesi yleisesti, että päivitysinventointi on perusteltu ja alueiden kuvaukset vastaavat niiden luonnetta ja olemusta.

Alueesta lähetettiin neljä kannanottoa. Ensimmäinen kannanottaja kritisoi maisema-alueiden vaikutuksia maankäytön suunnitteluun ja esitti, että hänen maansa tulisi yksiselitteisesti rajata alueen ulkopuolelle. Myös toinen kannanottaja vaati omien tilojensa poistamista aluerajauksesta. Kannanottaja perusteli kantaansa korkeimman hallinto-oikeuden vuonna 2004 antamalla päätöksellä, joka koski yleiskaava-asian valitusta alueella. Kannanottajan mukaan ympäristöhallinto pyrkii estämään yksityiskohtaisten kaavojen pohjalle perustuvan rakentamisen. Kolmas kannanottaja esitti, että alueen rajausta muutettaisiin hänen omistamiensa maiden osalta. Alueet on osoitettu taajamatyyppisen rakentamisen piiriin. Neljännessä kannanotossa ehdotettiin maisema-kokonaisuuden muuttamista kansallispuistoksi. Vanajaveden rantalehdot kynäjalavineen ovat kannanoton mukaan maise- mallisesti hyvin arvokas luontokohde.

34. Hauhon reitin kulttuurimaisema

Hauhon reitin kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Hämeenlinnan kaupunki totesi, että alue on arvoiltaan eittämättä valtakunnallinen. Kaupungin mielestä tekstissä olisi voinut mainita Hyypiön linnavuoren, jolta on hieno näköala varsinkin Pyhäjärven suuntaan. Kaupunki kävi lausunnossaan läpi myös alueen lajistoa, luonnonmuistomerkkejä ja ympäristön tilaa. Hämeen liitto totesi yleisesti, että päivitysinventointi on perusteltu ja alueiden kuvaukset vastaavat niiden luonnetta ja olemusta.

Alueesta lähetettiin kolme kannanottoa, jotka ovat sävyiltään kriittisiä. MTK-Hauho vastusti ehdottomasti alueen laajentamista. Kannanoton mukaan maisema-alueen rajausta on mielivaltaisen, sillä sen osoittamat alueet ovat hyvin tavanomaista hämäläistä maaseutumaisemaa. Vastaavanlaisia peltomaisemia on kannanoton mukaan Hämeessä runsaasti, eikä niitä kaikkia voida osoittaa arvokkaiksi maisema-alueiksi. MTK-Hauho katsoi maisema-alueesta koituvan haittaa maanomistajille sekä suorasti että epäsuorasti.

Toisessa kannanotossa vastustettiin Ilmoilan kylän liittämistä maisema-alueerajaukseen. Kannanottaja katsoi, että maisemat pysyvät jatkossa hyvässä kunnossa maanviljelyn jatkuessa. Hän vastusti byrokratian lisääntymistä ja lisäkustannuksia, sillä hän koki maataloustoiminnan jo entuudestaan haasteelliseksi. Kannanottajan mukaan Ilmoilan kyläläiset toimivat jatkossakin aktiivisesti kylän ja sen maiseman kehittämiseksi ja vaalimiseksi.

Kolmannessa, kahdeksan henkilön allekirjoittamassa kannanotossa vastustettiin Hauhon Rukkoilan kylän sisällyttämistä maisema-alueeseen. Perusteluksi esitettiin alueen pelto- ja metsämaiseman tavanomaisuus. Kannanotossa todettiin kuitenkin, että alue on hyvin hoidettu. Kannanottajat toivoivat saavansa jatkossakin harjoittaa maa- ja metsätaloutta ilman rajoitteita. He vaativat lisäksi kirjallisen tiedon maisema-alueen vaikutuksista sekä korvauksen maankäytön rajoituksista.

35. Montolan viljelymaisema

Montolan viljelymaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Hämeenlinnan kaupunki totesi alueen olevan jo maakunnallisesti arvokas maisema-alue ja valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY). Kaupungin mielestä melko pieneen alueerajaukseen olisi luonteva sisällyttää koko Hervonjärvi ja Kataloistenjärvi, sillä ne ovat samaa viljelymaisemaa ja valuma-aluetta, vaikka pellot eivät ulotu aivan rantaan asti. Lausunnossa käytiin myös läpi alueen lajistoa, luonnonmuistomerkkejä ja ympäristön tilaa. Hämeen liitto totesi yleisesti, että päivitysinventointi on perusteltu ja alueiden kuvaukset vastaavat niiden luonnetta ja olemusta.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto, jossa puollettiin alueen vahvistamista valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Kannanottaja toivoi, että maa-ainesten ottoa rajoitetaan myös esitetyn maisema-alueen ympärillä.

36. Lammin kulttuurimaisemat

Lammin kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Hämeenlinnan kaupunki totesi, että alueen raja-
us pysyy pääosin ennallaan ja maisema on edelleen valtakunnallisesti arvokas. Lausunnossa käytiin myös läpi alueen lajistoa, luonnonmuistomerkkejä ja ympäristön tilaa. Hämeen liitto totesi yleisesti, että päivitysinventointi on perusteltu ja alueiden kuvaukset vastaavat niiden luonnetta ja olemusta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

37. Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat

Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Hämeenlinnan kaupunki totesi, että alueen sisällyttäminen valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin tuntuu luontevalta. Tekstikuvaukseen voisi kaupungin mielestä lisätä maininnan Karvalammin lähteestä, joka on Hämeenlinnan hienoin lähdekokonaisuus. Lisäksi kaupunki ehdotti mainittavan, että alueella on monipuolinen luonnonvarainen puulajisto (mm. saarni ja metsälehmus), johon kuuluu myös ulkomaista istutuspuulajistoa. Kaupunki myös muistutti, että Mustajärven laitumet on valtakunnallisesti arvokas perinnebiotooppi, jolla tavataan muun muassa ketokatkeroa. Lisäksi alueella on paikallisesti arvokas Evon Onninmajan rantaniitty. Lausunnossa käytiin myös läpi alueen lajistoa, luonnonmuistomerkkejä ja ympäristön tilaa.

Metsähallitus muistutti, että alueen maisema on pääosin metsätalouden synnyttämää. Siksi metsätalouskäytölle ei tule asettaa maisema-alueen vahvistamiseen perustuen uusia toimintarajoituksia. Hämeen liitto totesi yleisesti, että päivitysinventointi on perusteltu ja alueiden kuvaukset vastaavat niiden luonnetta ja olemusta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.5 Päijät-Häme

Esitetyt maisema-alueet, Päijät-Häme				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
38. Hollolan kulttuurimaisemat	1	1/0/0	0	
39. Tiirismaan maisemat	4	1/2/1	4	3/1/0
40. Auttoisten ja Vesijaon kulttuurimaisemat	0		0	
41. Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaisemat	2	0/2/0	2	2/0/0
42. Artjärven viljelymaisema	1	1/0/0	3	2/1/0

38. Hollolan kulttuurimaisemat

Hollolan kulttuurimaisemia käsiteltiin lausunnoissa niukasti. Vain Hollolan kunta ilmoitti, että kunnanhallituksella ei ole alueesta huomautettavaa.

Aluetta sivuttiin yhdessä kannanotossa. Hollolan ympäristöyhdistys ry. esitti, että Hollolan kulttuurimaisemat ja Tiirismaan maisemat voisi yhdistää toisiinsa Kutajärven välityksellä.

39. Tiirismaan maisemat

Tiirismaan maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Päijät-Hämeen liitto totesi, että se on esittänyt maakuntakaava-aineistossa hieman pienempää rajausta kuin lausunnoilla olleessa esityksessä. Hollolan kunta huomautti, että kunnan hyväksymä yleiskaava käsittää maisema-alueen Hollolan puoleisen osuuden lähes täysin. Kaavan laatimisen yhteydessä on kunnan mukaan tutkittu alueen maisema-arvot, jotka on merkitty kaavakarttaan. Hollolan kunnan näkemyksen mukaan alueen merkitseminen valtakunnallisesti arvokkaaksi maisemanähtävyydeksi ei tuo alueelle mitään lisäarvoa. Riskinä sen sijaan saattaa olla, että kunnan elinvoiman ja työllisyyden kannalta merkittäviä investointihankkeita estetään tai rajoitetaan. Kunnan mielestä erilaiset aluerajaukset voivat myös aiheuttaa sekaannuksia. Esitetty maisema-alue on kunnan mukaan kiinteä osa kaava-aluetta ja taajamarakennetta, ja sen käyttöä ohjataan jo maisema-arvot huomioon ottavalla kaavoituksella. Tällä perusteella Hollolan kunta esitti alueen poistamista valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listauksesta.

Lahden kaupunki puolestaan totesi, että esitetty alue on kiistatta arvokas maisemakohde, jolla on suuri merkitys Lahden kaupunki- ja maisemakuvalle sekä imagolle. *Lahden yleiskaavassa 2025* aluetta koskee kaavamääräys, jonka mukaan alueella tulee ottaa huomioon reunamuodostuman merkitys maiseman, geologian, pohjaveden, luonnonympäristön, ilmaston, kulttuurihistorian ja virkistykseen kannalta. Lisäksi aluevarauksen suunnitteluohjeissa on tuotu esille niin maisemalliset kuin muutkin arvot. Ehdotetun maisemanähtävyyden alue on Lahden kaupungin mukaan suurelta osin asemakaavoitettu virkistysalueeksi.

Kaupunki totesi, että Salpausselkä on kaupunkilaisille tärkeä ulkoilu- ja virkistysalue, jonka urheilukeskuksessa järjestetään niin kansallisia kuin kansainvälisiäkin kilpailuja.

Lahden kaupunki piti esitystä periaatteessa hyvänä. Alueen kehittämisen tulee kuitenkin olla kaupungin mukaan edelleen mahdollista, jotta esimerkiksi perinteikkään urheilukeskuksen toimintaedellytykset voidaan turvata. Myös virkistysaluetta tulee kaupungin mielestä voida kehittää, jotta alueella voidaan jatkossakin järjestää niin paikallisia, kansallisia kuin kansainvälisiäkin tapahtumia.

Lahden kaupunki esitti rajaukseen muutoksia, jotka se oli merkinnyt liitekarttaan. Kaupunki muun muassa ehdotti Teivaanmäen alarinteen rajaamista pois ehdotuksesta. Sen mukaan Teivaanmäen kohdalla on vireillä asemakaava, jossa tutkitaan mahdollisuuksia sijoittaa mäen juurelle kylpylähotelli. Lahden oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa ranta-alue ja Teivaanmäen alarinne on merkitty lähivirkistysalueeksi. Kaavamerkinnällä on tarkoitus säilyttää rinne maisemallisesti merkittävänä virkistysalueena. Kaupunki myös muistutti, että Urheilukeskusten ja Radiomäen alueet ovat jo nyt valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY). Urheilukeskuksen ja Radiomäen välissä sijaitseva Salpausselän koulun alue on rajattu kaupungin mielestä tarpeettomasti mukaan maisemanähtävyyteen. Lisäksi Radiomäen itäosissa on urheilukenttä, jonka toimintoja ja pysäköintialuetta tulee voida kehittää tulevaisuudessa.

Lahden kaupunki huomautti, että maisemanähtävyyden nimestä ei käy nykyisellään ilmi, että alue ulottuu myös Lahden puolelle. Kaupunki toivoi, että maisemanähtävyyden nimessä otettaisiin huomioon Tiirismaan ohella esimerkiksi Salpausselkä: "Tiirismaan ja Salpausselän maisemat".

Lahden kaupunki totesi lausunnossaan lisäksi, ettei se ota kantaa yksityisten maanomistajien puolesta, vaan heitä tulee kaupungin mielestä kuulla erikseen.

Suomen luonnonsuojeluliiton lausunnossa viitattiin Hollolan ympäristöyhdistyksen kannanotossaan esittämiin laajennuksiin.

Alueesta lähetettiin neljä kannanottoa. Ensimmäisessä kannanotossa toivottiin alueen rajauksen muuttamista vastaamaan Hollolan kunnanvaltuuston hyväksymää osayleiskaavaa Messilän osalta. Alueelle on suunnitteilla matkailukeskuksen laajennus. Hollolan ympäristöyhdistys ry. puolestaan esitti muutoksia ja tarkennuksia kohteen aluekuvaukseen. Lisäksi kannanotossa ehdotettiin, että alueeseen lisätään muun muassa Kaporian puro, Kiiskoja sekä Räläksuo kokonaisuudessaan. Ympäristöyhdistys myös ehdotti alueen nimen vaihtamista "Tiirismaa-Salpausselän maisema-alueeksi", sillä Salpausselkä on oleellinen osa alueen maisemaa. Lisäksi kannanotossa esitettiin, että Hollolan kulttuurimaise-

mat ja Tiirismaan maisemat voisi yhdistää toisiinsa Kutajärven välityksellä. Myös Lahden museot kannattivat Salpausselän lisäämistä kohteen nimeen.

Liekki ry:n kannanotossa puollettiin esityksen mukaista maisema-aluetta. Kohde on kannanoton mukaan erityisen tärkeä saada mukaan valtakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiin Salpausselän harjun ja sieltä avautuvien maisemien säilymisen vuoksi. Liekki toivoi maisemainventoinnin turvaavan Radiomäeltä kohti Vesijärveä avautuvan maiseman. Päijät-Hämeen maakuntamuseon tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikkö puolestaan katsoi, että Tiirismaan maisemat nimeen tulisi lisätä ”Salpausselkä”, sillä maisema-alueeseen sisältyvät Lahden kaupungin puoleiset osat ovat Ensimmäisellä Salpausselällä. Aluekuvauksen historiaosiossa on kannanoton mukaan virheitä, jotka tulisi korjata. Yksikkö katsoi, että Päijät-Hämeen kuuden valtakunnallisen maisema-alueen valikoima edustaa maakunnalle tyypillisiä ja edustavia maisemia.

40. Autoisten ja Vesijaon kulttuurimaisemat

Alueeseen ei otettu kantaa lausunnoissa. Siitä ei myöskään lähetetty kannanottoja.

41. Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaisemat

Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa suhteellisen kriittisesti. Päijät-Hämeen liitto huomautti, että alueella on päällekkäisyyksiä Päijänteen kansallispuiston ja Natura-alueen kanssa. Liitto myös totesi, että Päijänteen kansallispuiston vedenpäällinen osa on poistettu maakuntakaavaehdotuksesta ELY-keskusten ehdotuksesta ja ympäristöministeriön ohjeistuksen perusteella, mutta maisema-alue-ehdotuksessa vedenpäällinen osa on mukana entistä laajempina. Asikkalan kunnan ympäristölautakunta puolestaan totesi, että jo olemassa olevien rajausten laajentamiseen tai uusien alueiden perustamiseen ei ole Asikkalassa tarvetta. Kunnan näkemysten mukaan useat voimassa olevat lait (mm. maankäyttö- ja rakennuslaki, metsälaki, maa-aineslaki) velvoittavat jo riittävässä määrin huomioimaan alueiden maisema-arvoja, ja turvaavat samalla kuntalaisten sekä elinkeinonharjoittajien tasapuolisen ja oikeudenmukaisen kohtelun.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa, jotka olivat sävyltään positiivisia. Toinen kannanottaja piti ehdotettua maisema-aluetta erinomaisena otoksena harjuja, saaria, vaihtelevaa maalaismaisemaa ja suurta järveä. Hän toivoi, että Päijänne otettaisiin huomioon laajemminkin maisemakokonaisuutena, sillä järvellä on runsaasti maisemallisia ja historiallisia arvoja. Kannanotossa toivottiin muun muassa Tehinselän mukaan ottamista rajaukseen.

Toinen kannanottaja kannatti maisema-alue-ehdotusta ja iloitsi Päijänteen harjusaarimaisemien ja niitä ympäröivän järviluonnon, avariin viljelymaisemien, merkittävien luontotyyppien sekä muiden maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti

tärkeiden kohteiden huomioon ottamisesta. Hänen mielestään nämä maisemat saavat nyt arvoisensa aseman riittävän laajana valtakunnallisesti arvokkaana maisema-alueena. Kannanottaja oli kuitenkin huolissaan maisema-alueen läheisyyteen suunnitellun tuulivoimateollisuusalueen vaikutuksista alueen luonnon- ja maisema-arvoille. Hän toivoi Päijänteen kansallispuiston ja sen ympäristön vetovoimaisten maisemien ja alueen luonnonrauhan säilyvän tuleville sukupolville.

42. Artjärven viljelymaisema

Artjärven viljelymaisemaan suhtauduttiin ainoassa lausunnossa positiivisesti. Orimattilan kaupunki katsoi, että maisema-alue edistää luonnon monimuotoisuutta. Artjärven viljelymaiseman nostaminen valtakunnan tasolle tukee kunnan mielestä alueen matkailun kehittämistä.

Artjärven viljelymaisemasta lähetettiin kolme kannanottoa. Artjärven kyläjohtokunta puolsi esitystä sillä edellytyksellä, ettei se estä asukkaiden maanviljelylle ja elinkeinoille tarpeellista rakentamista. Kannanotossa korostettiin, että kaavoitus maisema-alueella tulee suunnitella niin, että kylän asukkaiden elinkeinot ja toimeentulo huomioidaan. Toinen kannanottaja ehdotti rajauksen tarkistamista alueen kaakkoiskulmassa, jossa alue voisi rajautua maantiehen. Hän myös ehdotti koko Pyhäjärven sisällyttämistä alueeseen, jolloin muutkin luontoarvot tulisivat tasapuolisesti huomioon otetuiksi. Kannanottaja tiedusteli valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden vaikutuksista ja toivoi vastausta omistamiensa maa-alueiden osalta. Kolmannessa kannanotossa alue-esitystä pidettiin onnistuneena. Kannanotto korosti statuksen merkitystä paikallisille asukkaille. Toteutessaan maisema-alue edistäisi kannanoton mukaan maisema- ja kulttuuriarvojen paikallista arvostusta sekä nostaisi kunnan matkailullista vetovoimaa. Kannanottaja esitti lisäksi Pyhäjärven ja sen ranta-alueiden liittämistä kohteeseen. Hän perusteli Pyhäjärven maisemia sekä kulttuuriarvoja laajasti.

3.6 Pirkanmaa

Esitetyt maisema-alueet, Pirkanmaa				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
43. Punkalaitumenjoen viljelymaisemat	2	2/0/0	0	
44. Rautaveden kulttuurimaisema	2	2/0/0	0	
45. Hämeenkyrön viljelymaisema	2	2/0/0	0	
46. Vesilahden kulttuurimaisema	4	4/0/0	1	0/0/1
47. Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemat	4	2/2/0	1	1/0/0
48. Pirkanmaan harjumaisemat	10	7/3/0	3	2/0/1
49. Haralanharjun maisemat	2	2/0/0	0	
50. Ruoveden reitin maisemat	3	2/0/1	7	1/0/6
51. Juupajoen kulttuurimaisema	3	3/0/0	0	

43. Punkalaitumenjoen viljelymaisemat

Punkalaitumenjoen viljelymaisemia käsiteltiin lausunnoissa niukasti. Pirkanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta totesi pitävänsä maakuntaan esitettäviä alueita oikein valittuina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia. Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri piti alueen lisäämistä valtakunnallisesti arvokkaiden alueiden listalle tärkeänä.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

44. Rautaveden kulttuurimaisema

Rautaveden kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pirkanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta totesi pitävänsä maakuntaan esitettäviä alueita oikein valittuina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia. Sastamalan kaupunki totesi, että muutokset maisema-alueeseen ovat vähäisiä ja niillä ei ole olennaista merkitystä alueiden käytön ja hoidon järjestämiseen. Uudet maisema-alerajaukset sisältyvät lähes kokonaan kaupungin rakennusjärjestyksessä määritettyihin suunnittelutarvealueisiin, ja niitä koskevat rakennusjärjestyksen maiseman huomioimista painottavat määräykset. Kaupungilla ei ollut huomautettavaa maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

45. Hämeenkyrön viljelymaisema

Hämeenkyrön viljelymaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pirkanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta totesi pitävänsä maakuntaan esitettäviä

alueita oikein valittuina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia. Hämeenkyrön kunta korosti alueen maisemien kulttuurista merkittävyyttä ja identiteettiarvoja. ”Sillanpääläisillä” kansallismaisemilla on kunnan mukaan merkittävä symboliarvo. Maisemista ja alueen luontoarvoista on etua myös maaseutumatkailun näkökulmasta.

Hämeenkyrön kunta muistutti, että maisema-alueen nykyinen laajuus on perua historiallisesta maisemarakenteesta sekä suotuisista maanviljely- ja asuinpaikoista. Lausunnossa todettiin, että alueen maatalous on yhä elinvoimaista ja monipuolista, ja pellot ovat säilyneet avoimina ja harvinaisen ehyinä. Kunta tähdensi, että maisemien ja perinnebiotooppien säilyminen on pitkälti paikallisten maanomistajien ja asukkaiden ansiota. Myös kunnan viranomaistyö yhdessä ELY-keskuksen kanssa näkyy eheässä maisemakokonaisuudessa ja luonnonympäristön hyvinvoinnissa: maankäytön, rakentamisen sekä ympäristönsuojelun seuranta ja ohjaus lupapäätöksineen ja lausuntoineen kuuluu kunnan tehtäviin.

Kunta totesi käynnistäneensä yleiskaavan tarkistuksen, jonka yhtenä painopistealueena on mainittu ympäristö- ja maisemakysymykset. Vuonna 2001 vahvistettu *Hämeenkyrön Keskusta 2010* -yleiskaava kattaa maisema-alueen pohjoisimman osan. Yleiskaavassa kirkonkylän keskus ja Kirkkojärven pohjoisosa on rajattu muun muassa valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi (RKY). Sitä vastoin Häijääntien pohjoispuolella sijaitseva, maisema-alueeseen ehdotettu alue on osoitettu teollisuus- ja varastoalueeksi. Kunta myös totesi, että Hämeenkyrön kirkonkylän liike- ja virkamiestalojen kunto on kyseenalainen. Kunta toivoi, ettei kirkonkylään esitetty valtakunnallinen maisemarajaus ole esteenä alueen mahdollisesti korjauskelvottomiksi todettavien rakennusten purkamiselle ja uusien rakentamiselle.

Hämeenkyrön kunnan mukaan *Kirkkojärvi–Heinijärvi–Herttuala–Jumesniemi-osayleiskaavassa* (voimaan 2015) on otettu huomioon vuoden 1995 mukaiset valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Niiden raja-alue ei ole muuttunut olennaisesti. *Sasi–Mahnala–Laitilan osayleiskaava* (SML) on puolestaan saanut lainvoiman vuonna 1993. Alueen rakentaminen on ohjattu olemassa olevan kyläasutuksen yhteyteen jatkumona nauhamaiselle rakenteelle. Yleiskaavassa avoimet ja yhtenäiset pellot on enimmäkseen merkitty maa- ja metsätalousvaltaisiksi alueiksi, joilla on erityisiä maisemallisia arvoja. Osayleiskaavan uudistamista ovat hidastaneet Valtatie 3-linjauksen vaihtoehdot ja niiden tarkentuminen sekä koulu- ja päiväkotisuunnitelmiin liittyvä päätöksenteko. Mahnalaan on vireillä osayleiskaavan mukaisesti ensimmäinen asemakaava. Kunta ilmaisi tahtovansa laajentaa asutusta ja kehittää elinvoimaisia kyliään tuoreen strategisen yleiskaavan mukaisesti.

Kunta käsitteli myös maisema-alueen ehdotettua laajentamista idässä suoalueisiin asti (Killerinvuori, osia Jyrälän-, Seinä- ja Pukinvuorista). Osa laajennusalueista ylittää kunnan mukaan SML-osayleiskaavan alueelle ja on merkitty maa- ja metsätalousvaltaiseksi. Näillä

seuduilla ei ole kunnan mukaan rakentamispaineita, mutta maa- ja metsätalouden ohjaimiseksi näiden alueiden sisällyttäminen reunustamaan maisema-aluekokonaisuutta on kunnan mielestä perusteltua. Maisemarajauksen eteläosaa on puolestaan laajennettu siten, että se käsittää Ravonmaan ja Alhonlahden rannat, Pajulahden pohjoisrantaa sekä Mustikkavuoren. Mainituilla alueilla ei ole kunnan mukaan yleiskaavaa, eikä se kuulu kunnan suunnittelutarvealueelle kuten nykyinen maisema-alue. Rannat ovat pääasiassa vapaa-ajankäytössä. Alueen laajeneminen etelään ei aiheuta kunnan mukaan maankäytön suhteen erityisiä toimenpiteitä. ELY-keskus on ohjannut kaavoittamattomien rantojen uudisrakentamista tehokkaasti. Päätöksentekoa ollaan kuitenkin siirtämässä kunnille.

Kunta toivoi valtion järjestävän kunnan virkamiesten ja luottamushenkilöiden koulutustilaisuuksia maisema-alueiden säilyvyyden merkityksistä. Myös kuntalaisille tulisi jakaa tietoutta valtakunnallisten maisemien ympäristövaikutusten arvioinnin tuloksista ja mahdollisuuksista erilaisiin tukiin. Täten valtakunnalliset alueet, niiden merkitys ja arvo tulisivat kunnan mielestä paremmin sekä päättäjien että kuntalaisten tietoisuuteen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

46. Vesilahden kulttuurimaisema

Vesilahden kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pirkanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta totesi pitävänsä maakuntaan esitettäviä alueita oikein valittuina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia. Myös Lempäälän kunnan mukaan maisema-alueen laajentaminen Pyhäjärven pohjoisrannan viljelymaisemiin on perusteltua. Kunnassa ei ole vireillä sellaisia maankäytön suunnitelmia, jotka olisivat ristiriidassa ehdotetun rajauksen kanssa. Kunta mainitsi alueen pääosin sisältyvän voimassa olevaan Lempäälän rantaosayleiskaavaan. Säijän alueelle on käynnistynyt osayleiskaavan laatiminen. Sen yhteydessä on syksyllä 2013 valmistunut kulttuuriympäristöä koskenut yleiskaavatason inventointi. Hajarakentamisen ohjauksessa otetaan kunnan mukaan jo nykyisin huomioon hankkeiden mahdollinen sijoittuminen maisema-alueille, eikä hajarakentamista pidetä suotavana esimerkiksi avoimessa peltomaisemassa.

Vesilahden kunnan mielestä esitetty raja on perusteltu ja ottaa huomioon maisemallisen ja kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden, joka muodostuu Pyhäjärven Säijänselän ja Toutsosen rannoille. Alueella olevat merkittävät peltoalueet on otettu huomioon rajauksessa, joka sisältää kunnan merkittävimmät rakennetut kulttuuriympäristöt. Kunta totesi, että historiallinen kerroksellisuus on ominaista Vesilahden pitkään asutuille kyläalueille, joissa muinaisjäännökset, maaseudun perinteiset rakennetut ympäristöt ja pitkään viljelty maisematila muodostavat arvokkaan kokonaisuuden. Lausunnonssa toivottiin, että aluekuva-

uksessa tuotaisiin esiin myös Koskenkylän ympäristö sekä Saarikunta, joissa historiallisesti kerroksellinen maaseudun peltomaisema suurine peltoaukeineen on erittäin edustava.

Vesilahden kunta totesi myös, että nykyinen maisema-alue on kokonaisuudessaan määriteltä kunnan rakennusjärjestyksessä suunnittelutarvealueeksi. *Koskenkylän ympäristön osayleiskaava* (2015) kattaa maisema-alueesta noin 30 neliökilometriä. Kirkonkylän osalta maankäyttöä ohjaa *Kirkonkylän osayleiskaavan* muutos ja laajennus (2009). Vesilahden kunnan alueella uudisrakentamisen ja maankäytön ohjausta pidetään tärkeänä, ja sitä korostetaan maisema-alueella alueen arvojen ja ominaispiirteiden säilyttämiseksi.

Nokian kaupunki ilmoitti, ettei ota alueeseen tarkemmin kantaa, sillä inventoinnissa ei esitetä alueen Nokiaan kuuluvalla osalla oleellisia muutoksia.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kannanottaja esitti, että hänen omistamansa tilat tulee jättää rajauksen ulkopuolelle. Hän totesi, ettei ymmärrä mitä inventoinnilla haetaan, ja pitää sitä tässä taloustilanteessa turhana. Kannanotossa huomautettiin, että maisema muuttuu, eikä sen vaalimiselle ole siksi syytä. Kannanottaja korosti kuitenkin omaavansa vahvan siteen alueeseen ja kertoi kannanotossaan paikan historiasta oman sukunsa osalta.

47. Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemat

Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemiin esitettiin lausunnoissa jonkin verran muutoksia. Hämeen ja Pirkanmaan liitot eivät ottaneet suoraan kantaa kohteisiin, mutta kannattivat esitystä kokonaisuudessaan. Hämeen liiton mukaan esitys on perusteltu ja kuvaukset vastaavat alueiden luonnetta ja olemusta. Pirkanmaan liitto piti maakuntaan esitettäviä alueita oikein valittuina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia.

Hämeenlinnan kaupunki totesi, että litalan asemakaavoitetun taajaman lievealueella maisema-aluetta ei tulisi laajentaa Turkinmäen, rautatien ja lasitehtaan alueella. litalassa valmistellaan parhaillaan kaavarunkoa uusien asuin- ja työpaikkojen kartoittamiseksi. Alueet ovat kaupungin mukaan ensiarvoisen tärkeitä taajaman elinvoiman säilyttämiseksi. Kasvun ohjaaminen muihin suuntiin hajaannuttaa yhdyskuntarakennetta. Kaupungin mielestä alueen kuvaukseen voisi sisällyttää Kalvolan Kankaisten kartanon Pleunamäen ja Kontuniemen laitumet, joilla laiduntaa nykyisin lampaita. Lausunnossa käytiin läpi myös alueen lajistoa, luonnonmuistomerkkejä ja ympäristön tilaa.

Valkeakosken kaupunki huomautti, että maisema-alueen ulkopuolelle rajattu Viuha on ollut taajamarakenteen kasvusuuntana ja sen maisema on muuttunut. Jutikkalan moottoritien liittymän ympäristössä rajausluonnos on kaupungin mielestä summittainen. Se on laajentunut käsittämään talousmetsää ja moottoritien sekä 130-tien lieve- ja liittymä-

alueita. Vanha raja noudattaa vakiintunutta maisemarajaa ja kuvaa kaupungin mielestä paremmin olemassa olevaa tilannetta ja maisemarakennetta. Kaupunki tähdensi, että rajauksen tarkkuudella on merkitystä Jutikkalassa, koska alue on tärkeä elinkeinoelämälle logistisena työpaikka-alueena. Alueelle laadittu yleiskaava ottaa vanhan maisema-aluerauksen huomioon, ja asemakaavaa laaditaan kaupungin mukaan sen pohjalta. Valkeakosken kaupunki katsoikin, että Jutikkalan osalta tulee pitäytyä vanhassa rajauksessa. Muilta osin kaupungilla ei ollut rajausluonnoksesta huomautettavaa.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toinen kannanottaja pyysi aluekuvaukseen tarkennusta sekä lisäystä omistamansa kartanon osalta. Kartanon ja sen ympäristön arvo on hänen mukaansa erittäin merkittävä. Toinen kannanottaja korosti maiseman merkitystä itselleen. Hän totesi merkityksen syntyneen muistojen ja kiintymyksen kautta.

48. Pirkanmaan harjumaisemat

Pirkanmaan harjumaisemia käsiteltiin monessa lausunnossa, ja niihin suhtauduttiin pääasiassa positiivisesti. Pirkanmaan liitto piti kaikkia maakuntaan esitettäviä alueita oikein valittuina. Liitto kuitenkin esitti Pirkanmaan harjumaisemien kokonaisuutta täydennettävän Nokian Viiriharjulla ja Hämeenkyrön Lintuharjulla. Kohteet ovat olleet mukana maisemakokonaisuuden hankevaiheen suunnitelmissa, mutta ovat rajautuneet jossakin vaiheessa aluerajausten ulkopuolelle.

Hämeenkyrön kunnan mukaan Ulvaanharjulle on vuonna 2014 laadittu osayleiskaava, joka kattaa osan ehdotetusta maisemanähtävyydestä. Rajausalue on kaavoitettu pääosin maa- ja metsätalousalueeksi, joka mahdollistaa maa- ja metsätalouteen liittyvän rakentamisen, mutta myös asuinrakentamisen suunnittelutarveharkinnalla. Osayleiskaavassa maisema-alueelle on kunnan mukaan kaavoitettu myös maa-ainestenottoalueita. Nämä sijaitsevat paikoissa, joilla on jo vanhastaan maa-ainesten ottoa. Kunta totesi, että Ulvaanharjun kaavalla suojellaan arvokkaan maisema- ja harjualueen uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja sekä luonnonsuojelullisesti arvokkaita lähteitä ja metsiä. Harjulla on myös virkistyskäyttöä. Kunta katsoi, että Ulvaanharju täyttää valtakunnallisen maisema-alueen valintakriteerit ja on arvonsa ansainnut. Lausunnossa kuitenkin huomautettiin, että *Pirkanmaan maakunta-kaava 2040* -luonnoksessa Hämeenkyrön luoteisrajalle on osoitettu yksi tuulivoimaloiden alue sekä turvetuotannon kannalta tärkeä alue, jotka molemmat ovat maisema-aluerauksen ulkopuolella.

Ikaalisten kaupunki tunnusti Vatulanharjun–Ulvaanharjun alueelta päivitysinventoinnissa osoitetut maisema-arvot. Lisäksi alue on kaupungin mukaan virkistyskäytön kannalta merkittävä. Alueella ei ole vireillä kaavasunnittelua eikä alue kuulu vuosien 2016–2019 kaavoitusohjelman mukaisiin kohteisiin. Kaupunki totesi, että voimassa olevat soranottoluvat sekä mahdollinen uusi soranottotoiminta ovat ristiriidassa maisemallisten arvojen kanssa.

Aluerajaus pohjoisessa ei tue kaupungin puoltamaa soranottoa tukevaa elinkeinotoimintaa. Kaupunki katsoi siksi, että aluerajausta ei ole tarkoituksenmukaista ulottaa Tampin kankaan alueelle.

Ylöjärven kaupunki totesi, että Pirkanmaan harjualueet ovat kulttuurihistoriallisesti merkittäviä, koska niitä on käytetty kulkuväylinä ja ne ovat olleet vanhoja asuinpaikkoja. Harjualueet sisältävät kaupungin mielestä lähes poikkeuksetta merkittäviä pohjavesivarantoja ja kaukomaisemassa erottuvia elementtejä, minkä vuoksi ne ovat tärkeitä koko yhdyskuntarakenteen ja maiseman kannalta. Kaupungin alueella sijaitseva Teivaalanharju on arvokas kaupunkiasutuksen keskellä oleva viher- ja virkistysalue, jolla sijaitsee muinaisrantoja ja historiallisen ajan linnarakenteita. Kaupungin harjualueille on laadittu sekä yleis- että asemakaavoja, ja niissä on huomioitu alueen arvo virkistyksessä. Yleiskaavassa Teivaalanharjun alue on merkitty retkeily- ja ulkoilualueeksi ja asemakaavassa suurimmalta osaltaan retkeily- ja leirytymsialueeksi. Kaupungilla ei ole tekeillä aluetta koskevia suunnitelmia. Kaupungilla ei ollut myöskään huomautettavaa inventoinnista.

Myös Tampereen kaupunki tunnusti Pirkanmaan harjumaisemien edustavan suomalaista luonto- ja kulttuurimaisemaa parhaimmillaan. Niiden lisääminen valtakunnallisesti arvokaisiin maisema-alueisiin tukee kaupungin mielestä alueiden merkittävyyden tunnustamista. Harjut ovat osa Tampereen paikallishistoriaa ja keskeinen osa tamperelaista maisemaa. Maankäytön suunnittelussa valtakunnalliset maisema-alueet huomioidaan maakuntakaavan kautta myös alemmilla kaavatasoilla. Niiden säilyttäminen ja turvaaminen on kaupunkistrategian ja toimintaohjelmien mukaista. Kaupunki totesi, että Tampereella harjualueilla on vireillä asemakaavoja ja keskustaajamaa koskeva yleiskaava, *Kantakaupungin yleiskaava 2040*.

Kangasalan kunta totesi alueen harjujen sijaitsevan laajojen reittivesien välissä, mikä korostaa niiden maisemallista merkitystä. Harjut ovat kunnalle ylivoimainen imagotekijä, joiden säilyminen on ensiarvoista ja jotka edistävät alueen mainetta asuin- ja lomakuntana sekä matkailun ja muun elinkeinoelämän kehittämisessä. Maisema-alueeseen esitetyt harjut kuuluvat kunnan mukaan harjunsuojeluohjelmaan, ja ne ovat kunnan tärkeimpiä virkistysalueita. Tämä on otettu huomioon yleiskaavoja laadittaessa. Kunta totesi, että Vehoniemenharjulle kohdistuu edelleen maa-ainesten ottoa, jota ohjataan oikeusvaikutteisen *Vehoniemen osayleiskaavan* avulla. Sama osayleiskaava on voimassa myös Keisarinharjun alueella. Kirkkoharju kuuluu puolestaan oikeusvaikutteisten *Kangasalan keskustan* ja *Suoraman osayleiskaavojen* alueeseen. Kuohunharjulla on voimassa oikeusvaikutukseton taajamien osayleiskaava. Pirkanmaan maakuntakaavassa kaikki harjujakson osat on merkitty virkistys- tai suojelualueiksi. Kunnalla ei ollut huomauttamista tehdystä päivitysinventoinnista.

Pälkäneen kunta totesi, että Syrjänharjun huomioiminen osana Pirkanmaan harjumaisemia on perusteltua sen luonto-, virkistys- ja identiteettiarvojen vuoksi. Kunta kuitenkin esitti, että Isokankaan harjualue rajattaisiin ulos maisemanähtävyydestä, koska sitä ei laajamittaisena soranottoalueena enää voi pitää arvokkaana harjualueena.

Pirkanmaan maakuntamuseo huomautti, että kaikki kohteen harjut eivät ole perinteisiä maisemamatkailun kohteita tai nähtävyyksiä. Siksi museon mielestä olisi selkeämpää nimetä maisemanähtävyys maisema-alueeksi. Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK:n mielestä olisi hyödyllistä tutkia Tampereen keskustan kohdalla nykyistä laajemmin luonnonmaiseman ja rakennetun ympäristön suhdetta. Kaivannon alueen kohdalla tulisi puolestaan paremmin ottaa huomioon harjun ja sillä kulkevan tien suhde vesistömaisemaan (laajempi maisemarakenteellinen ja maisemakuvallinen rajautuminen). Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri piti kokonaisuutta tärkeänä lisänä maisema-aluevalikoimaan.

Alueesta lähetettiin kolme kannanottoa. Pispalan Moreeni ry. katsoi, että kohteeseen liittyvät pääpiirteet on tuotu hyvin esiin ehdotuksen teksteissä. Yhdistys esitti tarkennuksia kohteen aluekuvaukseen ja huomautti, että karttakuva ei havainnollista kohteiden yksittäisiä maisema-arvoja. Toinen kannanottaja esitti, että Ikaalisten Juhtimäki otettaisiin mukaan Pirkanmaan harjumaisemiin. Hän kertoi kokemuksistaan alueella sekä talostaan Juhtinmäen harjulla. Kannanottaja puolsi esitettyä maisema-aluetta. Kolmas kannanottaja kritisoi maa-aineksen ottamisen rajoittamista omistamallaan alueella ja vaati korvauksia mahdollisista taloudellisista vahingoista. Muussa tapauksessa hän esitti, että hänen omistamansa kiinteistö poistetaan rajauksesta Ikaalisten Vatulan kylässä. Kannanottaja ei nähnyt alueen olevan valtakunnallisesti arvokas.

49. Haralanharjun maisemat

Haralanharjun maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pirkanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta piti maakuntaan esitettäviä alueita oikein valituina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia. Kangasalan kunta ilmoitti ottaneensa maisema-alueen huomioon yleiskaavoja laadittaessa. Alueella on voimassa oikeusvaikutteinen *Suinulan osayleiskaava*. Lisäksi maisema-alue ulottuu oikeusvaikutteisen rantaosayleiskaavan ja vireillä olevan maaseudun osayleiskaavan alueille. Kunta totesi, että Haralanharjun merkitys on korostunut, kun Zachris Topeliuksen siellä laatimasta runosta on tullut koko Pirkanmaan maakuntalaulu. Kangasalan kunnalla ei ollut huomauttamista tehdystä päivitysinventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

50. Ruoveden reitin maisemat

Ruoveden reitin maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Pirkanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta piti maakuntaan esitettäviä alueita oikein valituina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia. Ruoveden kunta puolestaan vaati alueen poistamista valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listalta, perusteenaan alueen rantaosayleiskaavojen keskeneräisyydestä johtuva lainvoiman puuttuminen. *Ruoveden rantaosayleiskaava 1* on hyväksytty vuonna 2012. Tämä kaava kattaa kunnan mukaan maisema-alueen lähes kokonaan. Lisäksi alueen pohjoisosassa on *Ruoveden rantaosayleiskaava 2*, joka on hyväksytty vuonna 2015. Rantaosayleiskaavojen yhteydessä on tehty hyvin laajamittaiset ympäristöselvitykset. Kunta totesi, että rantaosayleiskaavojen tulee saada lainvoima ennen kuin alueelle voi antaa valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen statuksen.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri piti alueen lisäämistä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listaukseen tärkeänä.

Alueesta annettiin seitsemän kannanottoa. MTK-Ruovesi ry. ja Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Pirkka ry. esittivät, että Ruoveden reitin maisema-alue tulee poistaa ehdotuksesta. Yhdistykset katsoivat, että maisema-alue vaikeuttaa metsien taloudellista käyttöä. Lisäksi maisema-alueista ei ole heidän mukaansa ollut hyötyä alueiden asukkaille. Myös muut kannanotot olivat pääosin kriittisiä. Kaksi kannanottajaa vaati omistamiensa kiinteistöjen poistamista rajauksesta. Toinen heistä ilmoitti, ettei halua enempää rajoitteita maankäytölle. Hän myös esitti mahdollisia uhkakuvia rakennusinvestointien vaikeutumisesta omistamallaan mailla. Toinen tilansa poistamista esittänyt kannanottaja huomautti, etteivät ulkopuolelle jäävät alueet näkyisi vesistöreitille.

Kannanotoissa moitittiin inventoinnin huonoa tiedottamista. Yhden kannanottajan mielestä valmistelu on ollut "salamyhkäistä" ja tiedotus Ruoveden alueella puutteellista. Toinen kannanottaja kritisoi tiedotusta maanomistajille ja paikallislehden maisema-alueesta laatimaa kirjoitusta. Hän katsoi, että toteutuessaan maisema-alue tulee hankaloittamaan elämistä alueella. Lisäksi hanke lisää hänen mielestään eriarvoisuutta. Kannanottajan näkemyksen mukaan lisäsuojelu alueella ei ole tarpeellista. Maisema-aluetta pidettiin tarpeettomana myös toisessa kannanotossa, jossa todettiin että suojelu johtaisi elinkeinon näivettymiseen ja hoitamattomiin maisemiin. Kannanottaja esitti, että koko hanke tulisi keskeyttää. Yksi kannanottaja koki maisema-alueen suojelualueeksi, eikä halunnut lisäsuojelua omistamilleen maille.

Aluetta puollettiin yhdessä kannanotossa, jossa ehdotettiin alueen laajentamista pohjoiseen. Näin saataisiin mukaan kannanottajan tärkeäksi kokemia alueita, muun muassa Mustaselkä ja Teerisaari.

51. Juupajoen kulttuurimaisema

Juupajoen kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pirkanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta piti maakuntaan esitettäviä alueita oikein valittuina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia. Juupajoen kunnalla ja Oriveden kaupungilla ei ollut huomautettavaa päivitysinventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.7 Kymenlaakso

Esitetyt maisema-alueet, Kymenlaakso				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
52. Itäisen Suomenlahden saaristomaisemat	2	1/1/0	0	
53. Kymijokilaakson viljelysmaisema	5	4/1/0	1	1/0/0
54. Elimäen viljelysmaisema	3	3/0/0	1	0/0/1
55. Hiidenvuoren maisemat	3	3/0/0	1	0/0/1
56. Kimolan kulttuurimaisema	4	2/0/2	3	1/1/1
57. Jaalan kirkonseudun kulttuurimaisema	3	3/0/0	3	2/0/1
58. Sippolan- ja Summanjokilaaksojen kulttuurimaisema	3	3/0/0	0	
59. Klamilan kulttuurimaisema	2	2/0/0	0	
60. Vaalimaanjokilaakson kulttuurimaisema	3	3/0/0	0	

52. Itäisen Suomenlahden saaristomaisemat

Itäisen Suomenlahden saaristomaisemiin otettiin suoraan kantaa vain yhdessä lausunnossa. Kymenlaakson liitto piti ongelmallisena inventoinnin linjasta tarkastella yksittäisten saaristokylämaisemien sijasta laajaa perinteisen kalastuselinkeinojen ympäristöä ja maisemaa. Liitto katsoi, että rajaus käsittää ulkosaariston ja merialueen luonnonalueita niin laajasti, että rajauksen mahdollisia rajoitteita eri toiminnoille on vaikea tulkita. Se myös huomautti, että Itäisen Suomenlahden kansallispuistoon ja Natura 2000 -alueisiin sisältyvät osat ovat myös maiseman osalta merkittävän suojelun kohteena, joten maisema-alueella ei ole merkitystä niiden säilymisen kannalta. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti kaikkia kuultavina olleita perusteluja asianmukaisina, mutta ei kommentoinut suoraan tätä maisema-aluetta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

53. Kymijokilaakson kulttuurimaisema

Kymijokilaakson kulttuurimaisemaan esitettiin lausunnoissa joitakin rajausmuutoksia. Kymenlaakson liitolla ei ollut huomautettavaa esitykseen. Kouvolan kaupunki puolestaan totesi, että se on yleiskaavojen yhteydessä määritellyt maisema-aluerajauksia nyt lausunolla olevaa rajausta tarkemmin. Näitä rajauksia voisi kaupungin mielestä käyttää esitysmittakaavan puitteissa myös valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajauksen perusteena. Poikkeamat eivät kaupungin mukaan ole suuria, mutta eri tulkinnat voivat aiheuttaa epätietoisuutta. Kaupunki myös totesi, että osalle alueesta on laadittu lainvoiman saanut oikeusvaikutteinen *Kouvolan keskeisen kaupunkialueen osayleiskaava*, jossa arvokkaan maisema-alueen rajaus poikkeaa jonkin verran nykyisestä. Kaupungin mielestä olisi perusteltua muuttaa maisema-alueen rajaa taajama-alueella osayleiskaavan mukaisesti. Kaupunki havainnollisti näkemystään liitekartalla.

Kouvolan kaupunki myös huomautti, että teollisuusyhdyskunnat on selostuksessa esitetty yhdeksi alueen pääarvoksi, vaikka ne on jätetty lähes kokonaan rajauksen ulkopuolelle. Näiden osalta rajausta tai selostusta tulisi vielä tarkistaa. Lisäksi Pilkanmaan kartano ja Pilkanmaa-niminen muinaisjäänös tulisi kaupungin mukaan ottaa mukaan aluerajaukseen. Kouvolan keskustan pohjoispuolella olevan Kuusaanlammen eteläranta tulisi vastaavasti poistaa rajauksesta radan eteläpuoliselta osalta. Alueen nykyinen maankäyttö ei ole maa-seutumaista kulttuurimaisemaa. Kaupunki totesi lisäksi, että Keltakankaan eteläpuolella maisema-alueen rajaus ei noudattele avoimen maisematilan reunaa, vaan kulkee keskellä sitä. Rajaus tulisi siirtää metsän reunaan. Muutosehdotuksia on havainnollistettu liitekartoilla. Junkkarinjärven alueen, Teutjärven–Ruotsinkylän laajennuksen ja Keltin peltoalueen lisääminen valtakunnallisesti arvokkaaseen alueeseen on kaupungin mielestä merkittävää ympäristönsuojelun näkökulmasta.

Porvoon museo piti tervetulleena sitä, että maisema-alueeseen on otettu mukaan Ruotsinkylän alue. Sen sijaan Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri vastusti alueen supistamista sen eteläosassa ja esitti maisema-alueeseen liittyvän Haukkavuoren–Moronvuoren suo- ja metsämaiseman lisäämistä alueeseen. Piirin näkemys on esillä paitsi luonnonsuojeluliiton lausunnossa myös omana kannanottonaan.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti kaikkia kuultavina olleita perusteluja asianmukaisina, mutta ei kommentoinut suoraan tätä maisema-aluetta.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto (Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri), jota Suomen luonnonsuojeluliitto käytti oman lausuntonsa pohjana.

54. Elimäen viljelymaisema

Elimäen viljelymaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Kymenlaakson liitolla ei ollut huomautettavaa esitykseen. Kouvolan kaupungin mielestä rajausta voisi puolestaan jatkaa pohjoiseen, jolloin koko yhtenäinen avoin maisematila tulisi mukaan rajaukseen. Kaupunki huomautti, että maisema-alueen selostuksessa painotettuja pitkiä näkymiä ei ole nyt otettu huomioon alueen pohjoisosan rajauksessa. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti kaikkia kuultavina olleita perusteluja asianmukaisina, mutta ei kommentoinut suoraan tätä maisema-aluetta. Alueeseen ei otettu kantaa muissa lausunnoissa.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto, jossa kritisoitiin kohteen aluekuvausta. Kannanottajan mielestä maisemassa ei ole otettu huomioon valtatiehallitsemista ja haitallisia vaikutuksia tai muita maisemaan vaikuttavia tekijöitä. Rajausta tulisi kannanottajan mielestä muuttaa näihin seikkoihin tukeutuen.

55. Hiidenvuoren maisemat

Hiidenvuoren maisemiin esitettiin lausunnoissa vain vähäisiä huomioita. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti kaikkia kuultavina olleita perusteluja asianmukaisina, mutta ei kommentoinut suoraan maisema-aluetta. Kymenlaakson liitolla ja Kouvolan kaupungilla ei ollut huomautettavaa esitykseen. Iitin kunta esitti, että aluekuvauksen teksti "Alueella on esteetön nuotiopaikka ja uimaranta" tulisi korvata tekstillä "Alueella on rantautumis- ja nuotiopaikka". Alueeseen ei otettu kantaa muissa lausunnoissa.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto, jonka mukaan tiedottaminen maanomistajille on ollut puutteellista. Kannanottaja ei ollut tietoinen inventoinnista, vaikka toimii Iitin kunnanhallituksen jäsenenä.

56. Kimolan kulttuurimaisema

Kimolan kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti kaikkia esitettyjä perusteluja asianmukaisina, mutta ei kommentoinut suoraan tätä maisema-aluetta. Kymenlaakson liitolla ei ollut huomautettavaa esitykseen. Iitin kunta ja Kouvolan kaupunki sitä vastoin katsoivat, että Kimolan kulttuurimaisemaa ei tule merkitä valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Kouvolan kaupunki muistutti, että alueella sijaitsevaa Kimolan kanavaa tullaan kunnostamaan vesiliikennettä varten. Uusi käyttö johtaa uittorakenteiden purkamiseen, kanavan ruoppaamiseen, ruoppausmaiden läjittämiseen kanavan läheisyydessä oleville alueille ja varsinaisen kanavan penkereiden tukemiseen. Samassa yhteydessä kanavan ylittäviä siltoja nostetaan siten, että liikenne niiden alitse on mahdollista. Kouvolan kaupungin maan-

käytön suunnittelu epäili, että kanavan muutoshankkeen toteuttaminen muuttuu nykyistä haasteellisemmaksi, jos alue muuttuu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Myös litin kunta tähdensi, ettei alueen merkitseminen valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi saa estää kanavan kunnostamista vesiliikennettä varten. Kunnan mukaan kanavahankkeen tarkoituksena on toteuttaa vesikulkuyhteys Heinolan, litin ja Kouvolan välille. Kunnostushankkeen toteuttamisessa ollaan pitkällä. Hankealueella on voimassa *Kymenlaakson maakuntakaava* (taajamat ja niiden ympäristö / maaseutu ja luonto), jossa on esitetty kanavalle kanavavaraus maakunnallisesti merkittävänä veneilyn runkoväylänä. Alakanavan puolella on voimassa *Jaalan etelä- ja länsiosien rantayleiskaava*. Kanavan kunnostaminen on näiden kaavojen tavoitteiden mukaista.

litin kuntakin esitteli kanava-alueella tehtäviä muutoksia. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt luvan kunnostustoimiin (mm. ruoppaus, luiskien kaivaminen, kalliotunne-
lin avartaminen, venesulun rakentaminen, nipunsiirtonosturien purkaminen jne.). Uusi käyttö parantaa kanavan veden laatua juoksutusten lisääntyessä. Kanavan kunnostaminen on nimetty kärkihankkeeksi Kymenlaakson ja Päijät-Hämeen liitoissa ja se tukee vaikutus-
alueen kuntien elinkeinopoliittisia tavoitteita erityisesti matkailun ja matkailuelinkeinojen kannalta.

Alueesta lähetettiin kolme kannanottoa. Yhden kannanottajan mielestä maisema-alue-
tatus rajoittaa maanomistajien maankäyttöä kaavoituksen ja lupien kautta. Hänen mieles-
tään inventoinnista saa sen käsityksen, etteivät maanomistajat osaa hoitaa maitaan itse.
Jaalan yhteismetsä puolestaan piti kannanotossaan esitystä pääpiirteissään hyvänä ja
realistisena. Yhdistys totesi kuitenkin, että maisema-alueet eivät saa rajoittaa metsätalou-
den harjoittamista tai uhata kylien elinvoimaisuutta. Kolmannessa kannanotossa esitettiin
muutamia korjauksia aluekuvaukseen. Kannanottaja totesi, että "[o]n hienoa asua valta-
kunnallisesti arvokkaalla alueella. Hyvää työtä!"

57. Jaalan kirkonseudun kulttuurimaisema

Jaalan kirkonseudun kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Kaak-
kois-Suomen ELY-keskus piti kaikkia kuultavina olleita perusteluja asianmukaisina, mutta
ei kommentoinut suoraan tätä maisema-aluetta. Kymenlaakson liitolla ja Kouvolan kau-
pungilla ei ollut huomautettavaa esitykseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

58. Sippolan- ja Summanjokilaaksojen kulttuurimaisema

Sippolan- ja Summanjokilaaksojen kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti kaikkia kuultavina olleita perusteluja asianmukaisina, mutta ei kommentoinut suoraan tätä maisema-aluetta. Kymenlaakson liitolla ei ollut huomautettavaa esitykseen. Kouvolan kaupunki huomautti, että Orijärvi on ehdotuksessa rajattu alueen ulkopuolelle, mutta sisältyy kohdetekstissä alueeseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

59. Klamilan kulttuurimaisema

Klamilan kulttuurimaisemaa ei kommentoitu suoraan yhdessäkään lausunnossa. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti kaikkia kuultavina olleita perusteluja asianmukaisina, mutta ei kommentoinut suoraan tätä maisema-aluetta. Kymenlaakson liitolla ei ollut huomauttavaa esitykseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

60. Vaalimaanjokilaakson kulttuurimaisema

Vaalimaanjokilaakson kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti kaikkia kuultavina olleita perusteluja asianmukaisina, mutta ei kommentoinut suoraan tätä maisema-aluetta. Kymenlaakson liitolla ja Miehikkälän kunnalla ei ollut huomautettavaa esitykseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.8 Etelä-Karjala

Esitetyt maisema-alueet, Etelä-Karjala				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
61. Joutsenon viljelymaisema	5	4/1/0	2	2/0/0
62. Kyläniemen viljely- ja järvimaisemat	6	6/0/0		
63. Haukkavuoren maisemat	4	4/0/0		
64. Tarnalan viljely- ja järvimaisemat	5	3/2/0	3	0/0/3

61. Joutsenon viljelymaisema

Vaalimaanjokilaakson kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa pääosin positiivisesti. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti esitystä perusteltuna, mutta esitti liitekartalla pieniä rajausmuutoksia. Etelä-Karjalan liitto totesi olleensa mukana laatimassa maakunnallista inventointia, eikä sillä siksi ole huomautettavaa alueiden ja niiden rajausten suhteen. Lappeenrannan kaupunginhallitus totesi ainoana huomautuksenaan, että Konnunsuon tulisi säilyä maisema-alueen nimessä ("Konnunsuo–Joutsenon viljelymaisema").

Lappeenrannan kaupungin ympäristölautakunta tähdensi, että alue on mittakaavassaan ylivoimaisesti laajin viljelyyn liittyvä kulttuurimaisema koko Etelä-Karjalassa. Se on yhtenäinen kokonaisuus ja siten perusteltu kohde. Lautakunta muistutti, että viljelymaiseman säilyminen edellyttää toimivaa maataloutta myös tulevaisuudessa. Tekninen lautakunta ja rakennuslautakunta totesivat, että alueen kuvaus on hyvä ja valtakunnalliseen inventointiin riittävä. Kukkuroinmäen jätteenkäsittelylaitoksen alueen rajaaminen maisema-alueen ulkopuolelle on lausunnon mukaan perusteltua.

Etelä-Karjalan museo kiinnitti huomiota alueen nimenmuutokseen ja katsoi, että vuonna 1995 käytetyn "Konnunsuo–Joutsenon kirkonkylä"-nimityksen tavoin nimessä tulisi säilyttää Konnunsuo (esim. "Konnunsuo–Joutsenon viljelymaisema"). Varsinainen Konnunsuon suoalue on museon mukaan merkittävä osa aluetta, ja Konnunsuon vanhan vankilan merkitys on sekä kulttuurihistoriallisesti että maisemallisesti suuri.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Karjalan piiri esitti lisäyksiä aluerajaukseen Ravon kylässä. Piirin mukaan alueella on merkittäviä maisemanähtävyyksiä. Teollisuusperintöseura ry. esitti, että aluetta laajennetaan Saimaan kanavalle. Yhdistys perusteli kantaansa kanavan kulttuurihistoriallisilla arvoilla ja RKY-statuksella. Se piti inventointia tärkeänä työkaluna vaalittaessa Suomen monipuolista kulttuuriperintöä ja kiitteli kuulemisaineiston yhteydessä julkaistua toimivaa ja visuaalista karttaliittymää.

62. Kyläniemen viljely- ja järvimaisemat

Kyläniemen viljely- ja järvimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa pääosin positiivisesti. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti esitystä perusteltuna, mutta esitti liitekartalla pieniä rajausmuutoksia. Etelä-Karjalan liitto totesi olleensa mukana laatimassa maakunnallista inventointia, eikä sillä siksi ole huomautettavaa alueiden ja niiden rajausten suhteen. Liitto kuitenkin esitti, että alueen nimeksi tulee valita "Utulan viljely- ja järvimaisema", sillä alue ei ole Kyläniemessä vaan Utulassa. Myös Etelä-Karjalan museon mielestä alueen nimessä tulisi näkyä Utula, sillä Utula on kulttuurimaisemana jopa merkittävämpi. Utulan ja Kyläniemen tasapuolinen näkyminen nimessä liittäisi alueen vahvemmin kahden kunnan

alueelle. Kokonaisuutena Etelä-Karjalan museo piti perusteltuna aiemmin maakunnallisen kohteen nostamista valtakunnalliseksi.

Taipalsaaren kunnalla ei ollut huomauttamista päivitysinventointiin. Kunnanhallitus piti kuitenkin tärkeänä, että alueen kaavoitusvaiheessa määritellään tarkemmin maanomistajille aiheutuvat mahdolliset velvoitteet ja rajoitteet. Myös Ruokolahden kunnan mielestä maa-ainesten oton, rakentamisen ja metsätalouden rajoittamisen tulee olla maisema-alueilla maltillista ja maanomistajien intressit on otettava huomioon.

Lappeenrannan kaupungin ympäristölautakunta totesi, että kaikki Kyläniemen maisemassa tehtävät toimenpiteet näkyvät kauas ympäröivällä vesistöalueella vaikuttaen maisemakuvaan. Tämä olisi otettava huomioon alueen maankäyttöä suunniteltaessa. Kyläniemen eri osat, kuten Rastinniemi, ovat lautakunnan mukaan olleet perinteisesti tärkeitä maamerkkejä vesillä liikkujille. Lautakunta katsoi alueen nostamisen valtakunnallisesti arvokkaaksi perustelluksi, eikä sillä ollut huomautettavaa alueen rajauksesta. Lautakunta tähdensi, että kyse on poikkeuksellisen monimuotoisesta ja merkittävästä maisemaan vaikuttavasta geologisesta muodostumasta ja perinteisestä kulttuurimaisemasta. Imatran kaupungin ympäristölautakunta toivoi, että alueen rajausta ulotettaisiin Suur-Saimaan vesistöalueen selkävesimaisemaan.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

63. Haukkavuoren maisemat

Haukkavuoren maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa pääosin positiivisesti. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti esitystä perusteltuna, mutta esitti liitekartalla pieniä rajausmuutoksia. Etelä-Karjalan liitto totesi olleensa mukana laatimassa maakunnallista inventointia, eikä sillä siksi ole huomautettavaa alueiden ja niiden rajausten suhteen. Rautjärven kunnalla ei ollut huomauttamista päivitysinventointiin. Ruokolahden kunnan mielestä maa-ainesten oton, rakentamisen ja metsätalouden rajoittamisen tulee olla maisema-alueilla maltillista ja maanomistajien intressit on otettava huomioon.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

64. Tarnalan viljely- ja järvimaisemat

Tarnalan viljely- ja järvimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Kaakkois-Suomen ELY-keskus piti esitystä perusteltuna, mutta esitti liitekartalla pieniä rajausmuutoksia. Etelä-Karjalan liitto totesi olleensa mukana laatimassa maakunnallista inventointia, eikä sillä siksi ole huomauttavaa alueiden ja niiden rajausten suhteen. Rautjärven kunnalla ei

ollut huomauttamista päivitysinventointiin. Etelä-Karjalan museo piti alueen laajentamista perusteltuna.

Parikkalan kunta puolestaan vastusti laajentamista Tiaisen kylän etelä- ja itäpuolella Kokkonmäen suuntaan. Kunta viittasi MTK-Parikkalan seudun tuottajayhdistyksen kannanottoon, jonka mukaan nykyistä aluetta ei ole tarvetta laajentaa. Kunnanhallitus yhtyi tuottajayhdistyksen lausuntoon ja edellytti, että maanomistajien kannanotot tulee huomioida päivityksessä. Mikäli alueella myöhemmin rajoitetaan elinkeinojen harjoittamista tai rakentamista, vaatii Parikkalan kunta uutta lausuntopyyntöä asianomaisille ja kunnille.

Alueesta lähetettiin kolme kannanottoa. MTK-Parikkalan seudun mielestä alueen laajennus on tarpeeton, eikä sisällä mitään uutta tai arvokasta. Alue ei saa yhdistyksen mielestä jatkossakaan rajoittaa normaalia maa- ja metsätalouskäyttöä. Kahdessa muussa alueesta esitetystä kannanotossa pidettiin hanketta ylimitoitettuna ja tarpeettomana. Kohde ei sisällä kannanottajien mielestä perinnemaisemia. Kannanottajat myös huomauttivat, että maisema-alue lisää kustannuksia ja byrokratiaa maanomistajille ja yritystoiminnalle, eikä lisää kylän elinvoimaisuutta.

3.9 Etelä-Savo

Esitetyt maisema-alueet, Etelä-Savo				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
65. Ristiinan veskansan kulttuurimaisema	1	1/0/0	0	
66. Neitvuoren maisemat	1	1/0/0	0	
67. Muoramäen maisema	2	2/0/0	0	
68. Kaskiin viljelymaisema	1	1/0/0	1	0/0/1
69. Sulkavan linnavuoren maisema	2	2/0/0	1	1/0/0
70. Kuhajärven viljelymaisema	1	1/0/0	0	
71. Kokonsaaren kulttuurimaisemat	1	1/0/0	0	
72. Kyrönsalmen kulttuurimaisema	2	0/2/0	4	4/0/0
73. Punkaharjun maisemat	2	2/0/0	0	
74. Savonselän mäkiäsatuusmaisemat	2	1/1/0	0	
75. Kotkatlahden kulttuurimaisema	2	1/1/0	0	
76. Osikonmäen viljelymaisema	1	1/0/0	2	2/0/0
77. Heinäveden reitin vesistömaisema	5	4/1/0	0	

65. Ristiinan veskansan kulttuurimaisema

Ristiinan veskansan kulttuurimaisemiin ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

66. Neitvuoren maisemat

Neitvuoren maisemiin ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

67. Muuramäen maisema

Muuramäen maisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Puumalan kunnalla ei ollut huomautettavaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

68. Kaskiin viljelymaisema

Kaskiin viljelymaisemaan ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto, jossa kannanottaja esittää omistamiaan tiloja poistettavaksi maisema-alueen rajauksesta.

69. Sulkavan linnavuoren maisema

Sulkavan linnavuoren maisemaan otettiin niukasti kantaa lausunnoissa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta. Suomen luonnonsuojeluliitto esitti, että alueeseen lisätään Vartioniemen alue.

Myös ainoassa alueesta esitetystä kannanotossa ehdotettiin Vartioniemen liittämistä alueeseen. Vartioniemi kuuluu kannanoton mukaan olennaisesti alueen maisemaan.

70. Kuhajärven viljelymaisema

Kuhajärven viljelymaisemaan ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

71. Kokonsaaren kulttuurimaisemat

Kokonsaaren kulttuurimaisemiin ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

72. Kyrönsalmen kulttuurimaisema

Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajaukseen suhtauduttiin lausunnoissa pääosin kriittisesti. Etelä-Savon maakuntaliitto totesi vastustaneensa nyt esitettyä laajennusta Savonlinnan kaupunkialueen pohjoispuolelle jo vuonna 2013. Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajaus on liiton mukaan ratkaistu jo RKY-päivityksen yhteydessä. Tällöin Kasinonsaaren alue menetti valtakunnallisen statuksensa muun muassa voimakkaan uudisrakentamisen vuoksi. Alue on keskellä Savonlinnan kaupunkia, eikä liiton mielestä ole tarkoituksenmukaista lisätä alueelle päällekkäistä maisema-aluemerkintää.

Myös Savonlinnan kaupunki vastusti uutta rajausta jyrkästi. Kaupungin mielestä rajausta perustellaan virheellisesti muun muassa saimaannorpan esiintymisellä. Alueelta ei ole inventoitu norpan pesänlaskentahistorian aikana yhtään poikaspesää. Mikäli alue olisi tärkeä norpan elinalue, se olisi kaupungin mukaan huomioitu varauksissa ja Natura 2000-verkostossa. Natura-alue ulottuu Haapaveden eteläosaan nyt esitetyle maisema-aluealajennukselle vain pieniltä osin, lähinnä yhdyskäytävänä eri Natura-alueiden välillä. Toisaalta norpan esiintymisellä ei pitäisi kaupungin mielestä olla vaikutusta maisema-aluetta määriteltäessä.

Kaupunki oudoksui myös sitä, että Majakkaniemen mukaan ottamista perustellaan tuhoutuneella kivikautisella asuinpaikalla. Muinaisjäänös on sijainnut rakennetulla omakotitontilla, jonka länsipuolella on vielä yksi rakennettu omakotitontti. Majakkaniemessä on muutoinkin normaalia omakotiasutusta. Maisema-alerajaukseen on otettu osa omakotitonteista ja Majakkaniemen pää, jolla ei ole kaupungin mukaan maisemallista eikä muinaisjäänösarvoa. Alue-ehdotukseen sisällytetyssä Lypsyniemessä toimivat puolestaan muun muassa Savonlinna Worksin konepaja sekä Andritz Oy. Näillä alueilla laajennus ei ole

kaupungin mielestä perusteltu. Kaupunki ihmetteli myös sitä, että perusteluissa mainitaan Tynkkylänjoki ja Kylmäniemi, jotka sijaitsevat yli kahden kilometrin etäisyydellä esitetystä rajauksesta.

Kaupunki kritisoi myös rajauksen turhaa päällekkäisyyttä RKY-kohteiden kanssa. Aluekuvauksen tekstisisältö on kaupungin mukaan Olavinlinnan ja vanhan kaupungin osalta pääosin yhteneväinen Museoviraston *RKY 2009* -inventoinnin kanssa. Kasinonsaarten kylpylä-kulttuurista kertova teksti puolestaan on pääosin yhteneväinen vanhan RKY-inventoinnin kanssa. Kaupunki huomautti lisäksi, että Vääräsaaren länsiosaa lukuun ottamatta kaikki selvityksessä mainitut saaret säilyvät myös tulevaisuudessa rakentamattomina ja luonnontilaisina virkistysalueina kaupunkilaisille ja matkailijoille, sillä ne on suojeltu asemakaavalla. Asemakaava suojelee myös Kalliolinnan, Suruton-huvilan ja Vanhan Kasinon, joista viimeksi mainitut jäävät maisema-alueen ulkopuolelle.

Kaupunki muistutti, että Kyrönsalmen keskeiset ja arvokkaat kohteet ja alueet sisältyvät RKY-rajaukseen. Olavinlinnan valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on RKY-inventoinnin yhteydessä arvioitu asiantuntevasti. Rautatiesillan pohjoispuolella ei ole RKY-inventoinnin ja arvioinnin jälkeen toteutettu kaupungin mukaan mitään sellaista toimenpidettä, joka olisi korottanut maiseman arvon valtakunnalliseksi, pikemminkin päinvastoin. Kyrönsalmeen on muun muassa rakennettu kaksi uutta maantiesiltaa ja ranta-alueille on syntynyt uutta omakotikaavoitusta. Lisäksi alueen halki kulkee Saimaan syväväylä opasteineen ja merkkeineen. Esitettyä rajausta vastapäätä, Kyrönsalmen toisella puolella on Andritz Oy:n teollisuusalue, jonka kaavan tarkistaminen on käynnissä. Myös alueen viereen tulevaa teknologiapuistoa kaavoitetaan. Rautatiesillan pohjoispuoleisella alueella tehdaskiinteistöineen ja 2000-luvulla rakennettuine maantiesiltoineen ei ole kaupungin mukaan valtakunnallista maisema-arvoa.

Kaupunki myös huomautti, että voimassa olevassa maakuntakaavassa Vääräsaaren alue on osoitettu taajamatoimintojen alueeksi. Merkintä mahdollistaa rakentamista alueelle. Lisäksi Vääräsaaren länsiosa on merkitty maakuntakaavaan kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävänä alueena. Kaava-aineistossa vedotaan *RKY 1993* -inventointiin. Tältä osin maakuntakaava on vanhentunut.

Kaikkiaan Savonlinnan kaupunki totesi, että Olavinlinnan ja Kyrönsalmen alueen maisemallisia ja kulttuuriarvoja on perusteltu ja käsitelty useissa valtakunnallisissa inventoinneissa. Missään aiemmassa inventoinneissa rajausta ei ole ulotettu Kyrönsalmen siltojen pohjoispuolelle. Kasinonsaarilla ei ole kaupungin mielestä sellaisia maisema-arvoja, jotka puoltaisivat sen valtakunnallista arvoa. Savonlinnan kaupunki ilmoittikin vastustavansa esitettyä valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen laajentamista Kyrönsalmen rautatiesillan pohjoispuolelle. Mikäli nyt vireillä oleva maisema-alue-esitys toteutuisi, vai-

keuttaisi tai estäisi se Savonlinnan kaupungin matkailun kehittämistä ja talouden kannalta elintärkeän hankkeen toteutumista.

Savonlinnan kaupunki esitti yhteenvedonaan, että inventoitu Kyrönsalmen kulttuurimaisema poistetaan valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista, koska se on päällekkäinen RKY-kohteen ”Olavinlinna, Kyrön- ja Haapasalmen kulttuurimaisema” kanssa. Kaupunki muistutti myös Museoviraston aloitteesta 1990-luvun lopulla laaditusta Olavinlinnan maisemaselvityksestä ja -suunnitelmasta. Suunnitelma on laadittu kaupungin mukaan huomattavasti asiantuntevammin kuin nyt käsillä oleva inventointi. Maisemasuunnitelmaa laadittaessa ei pidetty tarkoituksenmukaisena tai perusteltuna laajentaa maisema-aluetta tarpeettomasti ja keinotekoisesti Olavinlinnan maisema-alueen ulkopuolelle. Kaupungin mukaan suunnitelma pitää ottaa huomioon myös päivitysinventoinnissa.

Alueesta lähetettiin neljä kannanottoa. Näkälinnanmäki-Seura ry. puolsi maisema-alueen laajentamista ja totesi uuden rajauksen lisäävän alueen matkailullista vetovoimaa. Seura ehdotti tarkennuksia aluekuvaukseen alueen historiasta osana Saimaan syväväylää. Myös Itä-Savon luonnonsuojeluyhdistys ry. kannatti ehdotettua laajennusta. Yhdistys katsoi, että uudisrakentaminen vaarantaisi alueen vesistö- ja saaristomaiseman matkailulliset arvot. Myös viiden henkilön allekirjoittamassa kannanotossa katsottiin, että esitys on onnistunut monelta osin. Olavinlinnan kulttuurivaikutus on säteillyt allekirjoittajien mukaan laajalle, ja alueen luontoarvot ovat merkittäviä. Kannanottajien mukaan kohde on koko Suomen mitakaavassa ainutlaatuinen. He totesivat, että maisema-alueen rajausta olisi varaa laajentaa entisestään. Maisemien säilyminen tuleville sukupolville koettiin kannanotossa tärkeäksi. Neljännessä kannanotossa puollettiin uutta aluerajausta. Kannanottaja pelkäsi, että sopimaton rakentaminen pilaa merkittävän maiseman.

73. Punkaharjun maisemat

Punkaharjun maisemiin otettiin niukasti kantaa lausunnoissa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta. Metsähallitus huomautti, että Laukansaari on Luonnonvarakeskuksen tutkimusmetsää, jota tulee voida jatkossakin käsitellä tutkimustoiminnan edellyttämällä tavalla. Tutkimuskäyttö on vaikuttanut merkittävästi nykyisen kulttuurimaiseman muodostumiseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

74. Savonselän mäkiasutusmaisemat

Savonselän mäkiasutusmaisemiin otettiin niukasti kantaa lausunnoissa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kult-

tuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta. Joroisten kunta ilmoitti, ettei anna tarkempaa lausuntoa, sillä arvokkaat maisema-alueet pysyvät kunnan alueella samoina pieniä tarkennuksia lukuun ottamatta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

75. Kotkatlahden kulttuurimaisema

Kotkatlahden kulttuurimaisemaan otettiin niukasti kantaa lausunnoissa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta. Joroisten kunta ilmoitti, ettei anna tarkempaa lausuntoa, sillä arvokkaat maisema-alueet pysyvät kunnan alueella samoina pieniä tarkennuksia lukuun ottamatta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

76. Osikonmäen viljelymaisema

Osikonmäen viljelymaisemaan ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. JaMi-säätiö katsoi kohteen edustavan hyvin eteläsavolaista luontoa. Osikonmäki on kannanoton mukaan suosittu matkailukohde, jonka säilyminen arvokkaana maisema-alueena on tärkeää. Säätiö totesi, että status saattaisi auttaa estämään alueelle kaavailtua kaivostoimintaa. Säätiö myös tähdensi, että kyläläiset haluavat suojella kulttuurimaisemaansa. Myös Osikonmäen Kyläyhdistys ry. totesi, että kyläläiset haluavat suojella kulttuurimaisemiaan ja puoltaa esitettyä maisema-aluetta. Kannanoton mukaan status auttaisi alueen perinteistä eteläsavolaista maisemaa säilymään puhtaana ja luonnonkauniina jatkossakin. Yhdistys katsoi, että valtakunnallisella arvolla on suuri merkitys Rantasalmelle matkailun kannalta. Kannanotossa esitettiin runsaasti perusteluja maisemien tärkeydestä.

77. Heinäveden reitin vesistömaisema

Heinäveden reitin vesistömaisemaan suhtauduttiin pyydetyissä lausunnoissa vaihtelevasti. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä kaikki alueen rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajausta lukuun ottamatta. Pohjois-Savon ELY-keskus ei puolestaan ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta totesi maisema-alueiden olevan kaikkiaan tärkeitä. Heinäveden kunnalla ei ollut inventoinnista muuta huomautettavaa

kuin että liikenneviraston suunnittelema kanava-alueiden aitauksia ei tule toteuttaa. Lepävirran kunta totesi alueen ulottuvan vain niukasti kunnan puolelle.

Varkauden kaupunki vastusti Aittolahti–Hevonlahti-alueen liittämistä Heinäveden reitin maisemakokonaisuuteen. Kunta totesi, että Hevonlahden kulttuurimaisema on merkitty maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi. Alueella on lisäksi muinaismuistoja. Vuonna 2001 vahvistetussa *Joutenvesi–Äimisvesi-osayleiskaavassa* Joutenveden alueelle on kaupungin mukaan merkitty luonnonarvoiltaan merkittävät vyöhykkeet rantojen suo- jeluohjelman mukaisesti. Lisäksi *am*-merkinnällä on osoitettu maisemallisesti arvokkaat ranta-alueet, joilla kielletään hakkuut ja ympäristöä oleellisesti muuttavat toimenpiteet. Uudessa rajausesityksessä olevalla osayleiskaava-alueella on pääasiassa loma-asuntoalue- merkintä, mutta myös maisemaa ja rakennetun ympäristön suojelua edistäviä kaavamerkintöjä. Hevonlahdessa sijaitsee rakennushistoriallisesti ja kylämiljöön kannalta merkittä- viä rakennuksia ja rakennusryhmiä. Lisäksi Kiikansalon luoteisosa on osoitettu arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Kaupunki totesi, että mikäli Aittolahti–Hevonlahti päätetään liittää valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin, alueella on pyrittävä säilyttämään sen ominaispiirteet eli avoin viljelysmaa. Aluepäättöksen myönteisiä vaikutuksia on kaupungin mukaan vaikea arvioida etukäteen. Esimerkiksi hankerahoitus edellyttää aktiivista, omaehtoista kylätöi- mintää. Mahdolliset myönteiset taloudelliset vaikutukset perustuvat yritystoiminnan ja matkailun kehittymiseen alueella maisema-alueinventoinnin jälkeen. Uuden rajauksen myönteisimmät vaikutukset voidaan liittää ekologisiin vaikutuksiin.

Kaikkiaan Varkauden kaupunki katsoi, että Aittolahti–Hevonlahti-alueen osalta ei ole esi- tetty riittävästi perusteita alueen liittämiseksi. Heinäveden reitti ilmentää sisävesireittiä ja Aittolahti–Hevonlahti poikkeaa maisemakokonaisuudesta. Lisäksi Hevonlahden kulttuu- rimaisema on otettu huomioon Pohjois-Savon maakuntakaavassa ja voimassa olevissa osayleiskaavoissa. Tämä on kaupungin mielestä riittävä maisemallisiakin arvoja suo- jaava päätös. Päällekkäistä suojelua tulee välttää, eikä Aittolahti–Hevonlahti tuo maise- ma-alueelle kaupungin mukaan lisäarvoa. Kaupunki tähdensi, että alueen liittäminen maisemakokonaisuuteen ei saa aiheuttaa rajoituksia rakentamiseen tai muuhun alueiden käyttöön, eikä se myöskään saa aiheuttaa velvoitteita viljellä maata vain maisema-alueen tavoitteiden täyttämiseksi.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.10 Pohjois-Savo

Esitetyt maisema-alueet, Pohjois-Savo				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
77. Heinäveden reitin vesistömaisema	1	1/0/0	1	1/0/0
78. Mustinmäen kulttuurimaisemat	2	2/0/0	0	
79. Paukarlahden viljelymaisema	3	0/3/0	1	1/0/0
80. Puijon maisemat	3	0/3/0	2	1/1/0
81. Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemat	4	4/0/0	3	1/2/0
82. Nilsiään mäkitylät	3	0/1/2	11 (ml. vastustava adressi, jossa 65 nimeä)	1/2/8
83. Pisan maisemat	3	3/0/0	0	

78. Mustinmäen kulttuurimaisemat

Mustinmäen kulttuurimaisemiin otettiin niukasti kantaa lausunnoissa. Pohjois-Savon ELY-keskus ei kommentoinut suoraan aluetta, mutta totesi maisema-alueiden olevan kaikkiaan tärkeitä. Leppävirran kunnalla ei ollut huomautettavaa alueen rajaukseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

79. Paukarlahden viljelymaisema

Paukarlahden viljelymaisemaan esitettiin lausunnoissa joitakin muutoksia. Pohjois-Savon ELY-keskus esitti rajauksen muuttamista siten, että vuonna 2010 hyväksytyn yleissuunnitelman ja vuonna 2012 hyväksytyn tiesuunnitelman mukainen Valtatie 5:n linjaus välillä Pyöreäpuro–Mäkräaho otetaan huomioon rajauksessa. Rajausta voisi ELY-keskuksen mielestä kulkea sähkölinjan itäpuolella. Myös Pohjois-Savon liitto esitti alueeseen muutoksia. Muutokset on esitetty lausunnon yhteydessä lähetetyllä paikkatietoaineistolla.

Leppävirran kunta kritisoi alueen laajentamista. Laajentamiselle ei ole kunnan mukaan esitetty perusteita eikä kriteereitä. Laajennusalue valtatie 5:n länsipuolella on talousmetsä-alue. Alueelle sijoittuvat Valtatie 5:n uusi linjaus ja sähkönsiirtolinja johtoauekeineen. Rajausta on kunnan mukaan laajennettu myös varsinaisen kyläalueen pohjoispuolella tien länsipuolelle ilman minkäänlaisia perusteita. Kivelänharjun tilakeskuksen pohjoispuolella maisema on muuttunut viimeisten 20 vuoden aikana viljelymaisemasta ja avoimista peltoalueista metsittyneeksi haja-asutusalueeksi. Rajausta ei tule kunnan mielestä laajentaa valtatie 5:n länsipuolelle. Myöskään rajauksen laajentamiselle pohjoispuolelle ei ole maisemallisia tai luonnon monimuotoisuuden perustuvia perusteita. Kunta totesi lisäksi, että osa Melasen suunnan laajennusalueesta on jo luonnonsuojelualue. Siten sen maisemia suojellaan jo luonnonsuojeluasetuksin. Kunta esitti uuden rajausesityksen liitekartalla.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kannanottaja ehdotti omistamansa tilan lisäämistä aluekuvaukseen. Hän kertoi kylän ja sukunsa historiasta alueella ja katsoi, että pienimuotoista ja perinteistä viljelyä tulisi tukea.

80. Puijon maisemat

Puijon maisemiin esitettiin lausunnoissa muutoksia. Pohjois-Savon ELY-keskus esitti, että rajausesityksessä otetaan huomioon Neulaniemen ja Savilahden kehittäminen. Myös Pohjois-Savon liitto toivoi alueeseen muutoksia, jotka perustuvat loogiseen rakennettujen tai rakennettaviksi aiottujen ja rakentamattomien alueiden suhteeseen. Muutokset on esitetty lausunnon yhteydessä lähetetyllä paikkatietoaineistolla.

Kuopion kaupunki esitti rajauksen muuttamista siten, että se on looginen rakennettujen ja rakentamattomien alueiden suhteen. Länsi-Puijolla rajauksen ulkopuolelle tulee kaupungin mielestä jättää rakennettu alue kokonaisuudessaan, samoin kuin Pihlajalaakso Puijon itäpuolella. Kaupunki totesi, että *Pihlajalaakson osayleiskaavassa* on selvitetty kaava-alueen vaikutukset Puijon maisema-alueeseen, ja alue on myös asemakaavoitettu ja lähes kokonaan toteutettu selvityksen pohjalta. Kaupungin mukaan maisema-alueen rajausta tulee muuttaa myös Savilahdessa Puijon eteläpuolella. Näiden alueiden maisema-arvoja on tutkittu *Savilahden ja Neulaniemen osayleiskaavoissa*. Kuopion kaupunki esitti muutosehdotuksensa lausunnon yhteydessä lähetetyllä karttaliitteellä.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Ensimmäisessä todettiin, että alueella sijaitsee rakennettu kerrostalolähiö, jota ei mainita aluekuvauksessa. Kannanottaja esitti, että rajausta tulisi tämän osalta muuttaa, sillä hän katsoo alueen maisema-arvojen olevan pilalla. Toisessa kannanotossa kritisoiitiin Kuopion kaupungin ehdottamia rajauksen supistuksia. Todellinen maisema ei kannanottajan mukaan vastaa kaupungin esittämiä rajauksia. Hän pyysi ottamaan tämän huomioon muutosehdotuksia tarkasteltaessa.

81. Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemat

Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa varsin positiivisesti. Pohjois-Savon ELY-keskus ei kommentoinut suoraan aluetta, mutta totesi maisema-alueiden olevan kaikkiaan tärkeitä. Kuopion kaupungilla ei ollut huomauttamista rajauksesta. Pohjois-Savon liitto esitti alueeseen muutoksia paikkatietoaineistona.

Lapinlahden kunta totesi, että Väisälänmäen maisema-alue on merkitty vuonna 2011 vahvistettuun *Pohjois-Savon maakuntakaavaan*. Alue sisältyy myös vuonna 2000 vahvistettuun *Onkiveden ja Nerkoanjärven rantaosayleiskaavaan*. Siinä Väisälänmäen lakialueelle on laadittu oma maisemaselvityksensä ja kaavassa on alueelle omat aluevarausmerkintänsä. Kunta muistutti, että Väisälänmäen alue näkyy maamerkinä kauas ja on merkittävä osa

kunnan kulttuurihistoriaa. Maiseman säilyminen on Lapinlahden kunnalle tärkeää. Kunta ehdotti, että alueen raja- us ulottuisi hieman esitettyä pohjoisemmaksi vuonomaiselle alueelle, jossa Martikkalaan menevä tie kulkee Pohjois-Onkilahden rannassa ja toisella rannalla nousee korkea maisemaa hallitseva mäki. Idässä alueen rajauksen tulisi ulottua koko saariston alueelle.

Alueesta esitettiin kolme kannanottoa. Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu ry. kannatti esitystä, mutta ehdotti laajempaa aluerajausta. Nyt ulkopuolelle on jätetty kannanoton mukaan erityisen hienoja maisemallisesti ja historiallisesti merkittäviä kohteita. Kannanotossa esitettiin runsaat perustelut maisema-alueen täydentämiselle. Pohjois-Savon Metsäkeskus piti kannanotossaan aluetta liian suuripiirteisenä, mutta kiitteli Pohjois-Savon hienoimpien maisemien päätymistä mukaan inventointiin. Metsäkeskus toivoi, että maanomistajia tiedotettaisiin maiseman merkityksestä sekä vapaaehtoisista toimituksista ja rajoituksista. Kolmannessa kannanotossa ehdotettiin rajauksen muuttamista taajama-alueen osalta, sillä se ei kannanottajan mielestä omaa riittäviä maisema-arvoja. Kannanotossa myös pohdittiin, miten maisemastatus vaikuttaa alueen kehittämiseen. Kannanottaja esitti alueeseen myös laajennusta toisaalla.

82. Nilsin mäkikylät

Nilsin mäkikyliin suhtauduttiin lausunnoissa kriittisesti. Pohjois-Savon ELY-keskus huomautti, että rajauksen sisäpuolelle jää Sibelco Nordicin kvartsilouhos, jonka toimintaa ollaan laajentamassa. Tuotanto tulee jatkumaan vähintään 20 vuotta. ELY-keskus esitti, että louhoksen toiminta-alue jätetään rajauksen ulkopuolelle tai toiminta huomioidaan rajauksessa niin, ettei yrityksen toimintamahdollisuuksia heikennetä. Pohjois-Savon liitto puolestaan esitti Nilsin mäkikylien poistamista maisema-alueiden joukosta, koska ympäristöministeriö ei ole esittänyt riittäviä perusteluja maakunnallisesti arvokkaan maiseman nostamiselle valtakunnalliseksi. Alueella on liiton mukaan runsaasti maankäyttöön ja maisemaan vaikuttavia varauksia maakuntakaavassa. Lisäksi Pohjois-Sänkimäen avoimen maatalousmaiseman rajat ovat liiton mielestä menettämässä maisemakuvallista selkeyttä metsittämisen johdosta, eivätkä Pohjois-Sänkimäki ja Sänkimäen alue ole enää visuaalisesti yhteydessä toisiinsa.

Kuopion kaupunki esitti, että rajausta muutetaan lausunnon yhteyteen lisätyn karttaliitteen mukaisesti siten, että teollisuus- ja louhosalue jää alueen ulkopuolelle. Vastaavasti aluetta voidaan Laitisenmäen puoleiselta osalta hieman laajentaa käsittämään maisemaan kuuluva maaseutusalue peltoalueineen. Lisäksi Kuopion kaupunki katsoi, että alueen arvoluokitus tulee pitää maakunnallisena, koska ympäristöministeriö on vuoden 2011 lopussa vahvistanut maakuntakaavan, jossa alue on maakunnallinen. Selvityksestä ei käy Kuopion kaupungin mielestä riittävästi ilmi kriteerejä, joiden perusteella alueen arvo-

luokitus voidaan nostaa valtakunnalliseksi. Selvityksessä ei myöskään tuoda kaupungin mukaan esille alueen merkittävyyttä muihin vastaaviin alueisiin verrattuna.

Alueesta esitettiin 11 kannanottoa. Näistä yksi on 65 henkilön allekirjoittama adressi, jossa vastustetaan aluetta. Adressin allekirjoittajat katsoivat, että Kinahmin maisema-alueen laajentamiseen tai arvoluokan nostoon ei ole maisemallisia perusteita. Heidän mukaansa maa- ja metsätalous sekä muu yritystoiminta Kinahmilla vaikeutuisi huomattavasti maisema-alueen seurauksena.

Aluetta vastustettiin muissakin kannanotoissa. Kapai Oy katsoi, että maisema-alue estäisi kaivostoiminnan alueella ja haittaisi yritystoimintaa. Yritys koki maisema-alueen rajauksen olevan ristiriidassa maakuntakaavan kanssa. Nykyistä kaivostoimintaa ei ole otettu riittävästi huomioon aluekuvauksessa ja alueen rajauksessa. Sibelco Nordic Oy Ab huomautti, että esitetyllä alueella on kaivospiiri, jota ei tulisi sisällyttää rajaukseen. Yritys totesi kaivospiirin olevan kaavoissa kaivostoiminnalle varattuina alueina, eikä toiminnan kehittämistä ja laajentamista tulisi estää. Kinahmi-Konttimäen Kyläyhdistys ry:n kannanotossa todettiin, että asukkaat arvostavat omaa elinympäristöään ja hoitavat sitä vapaaehtoisesti. Yhdistys kuitenkin totesi, että rajoitteet eivät lisää yhteistoimintaa, vaan vahva kylätoiminta on sisäsyntyistä. Sänkimäen maa- ja kotitalousseura vastusti hanketta Sänkimäen ja Pohjois-Sänkimäen maanomistajien puolesta.

Myös yksittäiset maanomistajat vastustivat aluetta. Yksi kannanottaja olisi kaivannut enemmän informaatiota inventoinnista sen ollessa käynnissä. Hän piti Kinahmin kylää elinvoimaisena ja maisemallisesti arvokkaana, ja sanoi jatkossakin pyrkivänsä vaalimaan maisemia elinkeinonsa kautta. Toinen kannanottaja ehdotti omia tilojaan poistettavaksi rajauksesta. Hän katsoi, että maisema-aluehanke on järkevä, jos se perustuu vapaaehtoisuuteen ja jos menetetyistä tuloista maksetaan korvauksia. Kolmas kannanottaja vastusti maisema-aluetta, sillä hän pelkää maa- ja metsätalouden vaikeutuvan. Neljäs kannanottaja katsoi elinkeinonsa harjoittamisen estyneen, sillä tuulivoimarakentamista alueella ei ole hyväksytty maisema-alueen takia. Hän vaati korvauksia, jos maisema-alue perustetaan hänen omistamilleen maille. Viidennen kannanoton allekirjoittajat eivät halunneet suojelemaan rajoittavan elinkeinonharjoittamistaan. Kuudennessa kannanotossa käsiteltiin luonnonsuojelulain mukaisia maisema-alueita eli maisemanhoitoalueita ja niiden oikeusvaikutuksia. Kannanottaja olisi kaivannut yleisötilaisuutta alueella.

83. Pisan maisemat

Pisan maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Savon ELY-keskus ei kommentoinut suoraan aluetta, mutta totesi maisema-alueiden olevan kaikkiaan tärkeitä. Kuopion ja Juankosken kaupungeilla ei ollut huomauttamista rajauksesta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.11 Pohjois-Karjala

Esitetyt maisema-alueet, Pohjois-Karjala				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
84. Totkunniemen kylämaisemat	2	2/0/0	1	1/0/0
85. Kiteenlahden kylämaisemat	1	1/0/0	2	2/0/0
86. Saarion kylämaisema	1	1/0/0	0	
87. Huhtilammen kylämaisema	1	1/0/0	0	
88. Heinävaaran ja Selkien kylien vaaramaisemat	1	1/0/0	3	3/0/0
89. Ilomantsin vaarakylämaisemat	2	1/0/1	6*	5/0/1
90. Kolin maisemat	4	2/2/0	5	4/0/1
91. Karhunpään rantakylä	2	1/1/0	0	
92. Ylikylän viljelymaisemat	1	1/0/0	0	
93. Ylä-Valtimon viljelymaisemat	1	1/0/0	0	
94. Rasimäen jokilaaksokylä	2	2/0/0	0	

*lisäksi puoltava adressi, jolla 39 allekirjoittajaa.

84. Totkunniemen kylämaisemat

Totkunniemen kylämaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Karjalan liitto totesi olleensa mukana ympäristöministeriön rahoittamassa Totkunniemen maisemanhoitoalueen suunnitteluhankkeessa. Esityksessä Totkunniemen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue laajenee merkittävästi, mikä on liiton mielestä eduksi maanomistajien ja kyläyhteisön maisemanhoitohankkeelle. Liitto kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, ettei kuultavana olevista asiakirjoista ole mahdollista löytää perusteluja maisema-alueen laajennukselle.

Kiteen kaupunki piti laajennettua aluetta hyvänä. Valtioneuvoston päätöksessä pitää kuitenkin kaupungin mukaan tuoda selkeästi esille, ettei maisema-alueen laajenus estä elinkeinoimintaan liittyvää rakentamista. Lisäksi rakentamisen, maa-ainesten oton, tuulivoiman ja tierakentamisen esteet on kaupungin mielestä tuotava selvästi esille. Lisäksi Kiteen kaupunki ehdotti, että ympäristöministeriö järjestää kaupungin edustajille, maanomistajille sekä muille asianosaisille oman kuulemistilaisuuden. Sen jälkeen kaupungille tarjottaisiin mahdollisuus tarkentaa ministeriölle antamaansa lausuntoa tai mielipidettä maisema-alueista ja niiden rajauksista. Kaupunki piti kuulemistilaisuutta tärkeänä, jotta kaikki keskeiset tahot voivat kokea maisema-alue-ehdotukset hyväksyttävänä.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Totkunniemi–Marjoniemi ry. ei nähnyt esityksessä erityistä huomautettavaa. Yhdistys koki, että ehdotettu laajempi aluerajaus tukee Totkun-

niemen maisemakokonaisuutta ja sen säilymistä tulevaisuudessa. Laaja, koko kyläkokonaisuuden kattava alue tarjoaa paremmat mahdollisuudet maiseman hyödyntämiseen. Yhdistys kiitteli sitä, että kaikilla on ollut mahdollisuus olla kuultavana ja vaikuttaa alueeseen. Yleisesti ottaen maanomistajien näkemykset alueen laajentumisesta olivat positiivisia.

85. Kiteenlahden kylämaisemat

Ainoa Kiteenlahden kylämaisemia käsitellyt lausunto suhtautui alueeseen positiivisesti. Kiteen kaupunki piti laajennettua aluetta hyvänä. Valtioneuvoston päätöksessä pitää kuitenkin kaupungin mukaan tuoda selkeästi esille, ettei maisema-aluerajaus estä elinkeinotoimintaan liittyvää rakentamista. Lisäksi rakentamisen, maa-ainesten oton, tuulivoiman ja tierakentamisen rajoitukset on kaupungin mielestä tuotava selvästi esille. Lisäksi Kiteen kaupunki ehdotti, että ympäristöministeriö järjestää kaupungin edustajille, maanomistajille sekä muille asianosaisille oman kuulemistilaisuuden. Sen jälkeen kaupungille tarjotaisiin mahdollisuus tarkentaa ministeriölle antamaansa lausuntoa tai mielipidettä maisema-alueista ja niiden rajauksista. Kaupunki piti kuulemistilaisuutta tärkeänä, jotta kaikki keskeiset tahot voivat kokea maisema-alue-ehdotukset hyväksyttävänä.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toisen kannanoton allekirjoittajat puolsivat ehdotettua maisemarajaukseen, joka sisältää heidän omat tilansa. Ehdotus on heidän mukaansa perusteltu, sillä alueen maisemiin sisältyy vanhaa kulttuurimaisemaa peltoineen sekä vanhojen talojen pihapiirejä, metsää ja järvenselkiä. Status on kannanottajien mielestä tärkeä: "Se on ikään kuin kiinnostavan, perinteitä arvostavan ja vireän maaseudun laatumerkki". Kannanotossa esitettiin myös joitain tarkennuksia aluekuvaukseen. Toisessakin kannanotossa puollettiin ehdotettua maisema-aluetta. Kannanottaja katsoi, että alueen laajennukset ovat perusteltuja ja että maisema-alueen status on hyödyttänyt Kiteenlahden kylää imagollisesti.

86. Saarion kylämaisema

Ainoa Kiteenlahden kylämaisemia käsitellyt lausunto suhtautui alueeseen positiivisesti. Tohmajärven kunnalla ei ollut huomauttamista inventointiin.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

87. Huhtilammen kylämaisema

Ainoa Huhtilammen kylämaisemaa käsitellyt lausunto suhtautui alueeseen positiivisesti. Joensuun kaupunki totesi, että sen alueiden osalta ei ole tarvetta muutoksiin inventoinnin sisällössä. Mukana olevat kohteet ovat kaupungin mielestä edelleen perusteltuja ja arvokkaita.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

88. Heinävaaran ja Selkien kylien vaaramaisemat

Ainoa Huhtilammen kylämaisemaa käsitellyt lausunto suhtautui alueeseen positiivisesti. Joensuun kaupunki totesi, että sen alueiden osalta ei ole tarvetta muutoksiin inventoinnin sisällössä. Mukana olevat kohteet ovat kaupungin mielestä edelleen perusteltuja ja arvokkaita. Kaupunki kuitenkin huomautti, että raportti on vielä oikoluettava kirjoitusvirheiden korjaamiseksi (mm. Selkoi).

Alueesta lähetettiin kolme kannanottoa. Selkien kyläyhdistys katsoi, että Selkien maisema edustaa ainutlaatuista kansallismaisemaa. Kyläyhdistys on viime vuosina toteuttanut aktiivisesti maisemanhoitoon sekä maiseman ylläpitoon ja kehittämiseen liittyviä hankkeita ja talkoita. Yhdistys on tyytyväinen ehdotuksen mukaiseen rajaukseen. Myös toisessa kannanotossa pidettiin esitystä onnistuneena. Kannanotossa kerrottiin statuksen auttaneen säilyttämään kylää epäsovivalta kaavoitukselta. Uusi ehdotus on kannanoton mukaan tärkeä kyläläisille, koska se auttaa maisemien säilymistä. Kannanotossa mainittiin, että osittain metsittyneitä peltomaisemia tulisi huoltaa. Kaikkiaan kannanottaja katsoi ehdotuksen olevan välttämätön valtakunnantason kannanotto alueen elinvoimaisuuden ja tulevaisuuden puolesta. Status lisää seudun elinvoimaa jättämällä tuleville sukupolville useita eri mahdollisuuksia elinkeinoksi. Kolmannessa kannanotossa todettiin, että maisema tarvitsisi hoitoa ja raivausta. Kannanottaja esitti runsaasti tietoa alueen talojen historiasta.

89. Ilomantsin vaarakylämaisemat

Ilomantsin vaarakylämaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Ilomantsin kunta ilmoitti, että se ei osallistu maisemahankkeeseen, eikä maisema-alueita tule näin olleen merkitä maakuntakaavaan tai ohjeeksi alemmanasteiselle kaavoitukselle. Alueet ovat kunnan mielestä edustavia ilman kaavamerkintääkin. Suomen luonnonsuojeluliitto puolestaan ehdotti, että alueeseen lisättäisiin Hattuvaara.

Alueesta esitettiin kuusi kannanottoa, joista yksi oli 39 henkilön allekirjoittama adressi. Adressissa haluttiin säilyttää ehdotettu rajausta vastoin kunnan mielipidettä. Allekirjoittajien mukaan voimassa olleet maisema-alue- ja aluerajaukset eivät ole tuoneet haittoja, vaan päinvastoin alueelle on voitu osoittaa hanke- ja tukirahoja. He katsoivat, että statuksella on ollut hyviä seurauksia niin maataloudelle kuin matkailullekin. Kannanottajat pitivät välttämättömänä, että maisema-arvot säilytetään. Alueella on allekirjoittajien mielestä tarvetta yhteistoiminnan kehittämiseen, johon seudun matkailuyrittäjät ovatkin jo ryhtyneet. Kannanottajien mielestä aluetta olisi mahdollista laajentaa.

Myös neljässä muussa kannanotossa puollettiin aluetta. Ilomantsin matkailuyhdistyksen mielestä arvokkaan maisema-alueen status tukee merkittävällä tavalla alueen matkailuelinkeinoja. Matkailutoimijoiden näkökulmasta maisema-alueen rajausta, aluekuvausta ja ympäristövaikutusten arviointi ovat perusteltuja, kattavia ja huolella laadittuja. Toisessa kannanotossa todettiin, että status kannustaa maisemanhoitoon, joka auttaa aluetta pysymään elinvoimaisena ja houkuttelevana elinympäristönä sekä tarjoaa mahdollisuuksia monille elinkeinoille. Allekirjoittajat ehdottivat lisäksi maisema-alueen laajentamista. Kolmas kannanottaja ehdotti Hattuvaaran kylän lisäämistä maisema-alueeseen, sillä Hattuvaara on alueen edustavin kyläkokonaisuus. Neljännessä kannanotossa kannatettiin kohteiden säilymistä valtakunnallisesti arvokkaina maisema-alueina, vaikka maisemassa on nähtävissä osittaista metsittymistä.

Yksi kannanottaja koki hankkeen tarkoituksen jääneen epäselväksi. Hän kritisoi maanomistajien huonoa tiedottamista.

90. Kolin maisemat

Kolin maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Pohjois-Karjalan liitto huomautti, että Koli on Pohjois-Karjalan tärkein matkailun kehittämisalue. Liiton mielestä maisema-alueita ei tule laajentaa. Myös Lieksan kaupunki suhtautui aluerajaukseen kriittisesti. Kaupunki tähdensi, että Koli on kulttuurihistoriallisesti merkittävä, kokonaisuudeltaan hieno ja paikallisestikin tärkeä maisemanähtävyys, jota arvostetaan Lieksassa. Kolin kylä ja maisema-alue on myös monen kuntalaisen koti ja eri elinkeinojen harjoittamisen perusta, ja Kolin vaikutus tunnustetaan myös Lieksan kaupungin keskustaajaman alueella. Lieksan kunnan mielestä Kolin merkitys ei kuitenkaan saa nousta niin suureksi, että siitä on kohtuutonta haittaa elinkeinojen harjoittamiselle tai rakentamiselle ja muulle yhdyskuntarakenteen kehitykselle. Siksi päivitysinventoinnin mukaista Kolin maisemien aluerajauksista ei tule kunnan mukaan ottaa sellaisenaan maakuntakaavaan. Kunta myös huomautti aluekuvaustenkin tunnustavan, että Kolin perinteinen elinkeinomaisema on taantumassa. Tämä korostaa uusien elinkeinomuotojen tärkeyttä.

Joensuun kaupunki puolestaan totesi, että sen alueiden osalta ei ole tarvetta muutoksiin inventoinnin sisällössä. Mukana olevat kohteet ovat edelleen perusteltuja ja arvokkaita. Kaupunki kuitenkin huomautti, että raportti on vielä oikoluettava kirjoitusvirheiden korjaamiseksi (mm. Kelväsensaari). Suomen luonnonsuojeluliitto piti maisema-alueen laajentamista erittäin tärkeänä.

Alueesta lähetettiin viisi kannanottoa. Yksi kannanottaja katsoi, että ehdotettu rajausta on yhtenevä todellisen maisemanäkymän kanssa. Hänen mukaansa Kolin maisemakuvan ehjän kokonaisuuden vaaliminen on erityisen tärkeää, sillä kohde on yksi merkittävimmistä luontokohteista Suomessa. Myös toinen kannanottaja katsoi, että rajauksen laajen-

taminen on erittäin perusteltua. Nyt rajausta sisältää hänen mielestään maiseman keskeiset elementit. Kolmannessakin kannanotossa aluetta pidettiin kattavana ja maisemallisesti edustavana. Myös aluekuvaus on kannanottajan mielestä todenmukainen. Kannanottaja esitti kuitenkin kysymyksiä maanomistajalle aiheutuvista velvoitteista, rajoituksista ja kustannuksista, sekä tiedusteli onko maisemanhoitoon mahdollista saada tulevaisuudessa tukia. Neljännessä kannanotossa maisemastatus nähtiin elinkeinopoliittisena mahdollisuutena. Maisema, luonto ja kulttuuri muodostavat kannanottajan mukaan perustan sille, miten Kolia on kehitettävä. Hänen mielestään kansalaisten keskuudesta löytyy arvostusta maisema- ja luontoarvojen vaalimiselle. Viides kannanottaja koki tulleen huonosti informoiduksi hankkeen osalta. Hän esitti kysymyksiä maisema-alueen vaikutuksista.

91. Karhunpään rantakylä

Karhunpään rantakylään suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Nurmeksen kaupunki totesi, että nähtävillä olevan aineiston, ympäristösihteerin lausunnon ja kaupunginhallituksen aikaisemman kannan perusteella päivitysinventointi täydentää hyvin Nurmeksen kaupungin alueella sijaitsevia maisema-alueita. Kaupunginhallituksella ei ollut Nurmeksen kaupungin osalta huomautettavaa päivitysinventoinnista ja ympäristövaikutusten arvioinnista. Valtimon kunta yhtyi puolestaan maakuntaliiton esille nostamiin yleisiin epäkohtiin inventoinnin toteutuksessa. Kunta ei kuitenkaan ottanut suoraan kantaa esitettyyn alueeseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

92. Ylikylän viljelymaisemat

Ylikylän viljelymaisemiin suhtauduttiin positiivisesti ainoassa aluetta käsitelleessä lausunnossa. Nurmeksen kaupunki totesi, että nähtävillä olevan aineiston, ympäristösihteerin lausunnon ja kaupunginhallituksen aikaisemman kannan perusteella päivitysinventointi täydentää hyvin Nurmeksen kaupungin alueella sijaitsevia maisema-alueita. Kaupunginhallituksella ei ollut Nurmeksen kaupungin osalta huomautettavaa päivitysinventoinnista tai sen ympäristövaikutusten arvioinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

93. Ylä-Valtimon viljelymaisemat

Ylä-Valtimon viljelymaisemiin ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Valtimon kunta yhtyi lausunnossaan maakuntaliiton esille nostamiin yleisiin epäkohtiin inventoinnin toteutuksessa. Kunta ei kuitenkaan ottanut suoraan kantaa esitettyyn alueeseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

94. Rasimäen jokilaaksokylä

Rasimäen jokilaaksokylän rajaukseen ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Valtimon kunta yhtyi lausunnossaan maakuntaliiton esille nostamiin yleisiin epäkohtiin inventoinnin toteutuksessa. Kunta ei kuitenkaan ottanut suoraan kantaa esitettyyn alueeseen. Metsähallitus huomautti, että alueen laajentaminen valtion metsätalouksille ei saa hankaloittaa metsätalouden harjoittamista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.12 Keski-Suomi

Esitetyt maisema-alueet, Keski-Suomi				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
95. Päijälän linnavuoren muinaismaisema	3	3/0/0	1	1/0/0
96. Arvajanreitin kulttuurimaisemat	3	3/0/0	19	2/2/15
97. Alhojärven viljelymaisemat	3	2/1/0	4	3/1/0
98. Jämsänjokilaakso	3	1/2/0	4	2/1/1
99. Oravivuoren maisemat	2	2/0/0	0	
100. Putkilahden kulttuurimaisemat	3	3/0/0	3	1/1/1
101. Viisarimäen ja Rutalahden laaksomaisema	4	3/1/0	1	0/1/0
102. Kuukaanpään kulttuurimaisema	3	3/0/0	2	1/1/0
103. Hyypäänvuoren maisema	3	3/0/0	3	3/0/0
104. Saarijärven reitin kulttuurimaisemat	4	4/0/0	3	1/2/0
105. Pihtiputaan pika-asutusmaisemat	3	3/0/0	0	
106. Muurasjärven kulttuurimaisemat	3	3/0/0	0	

95. Päijälän linnavuoren muinaismaisema

Päijälän linnavuoren muinaismaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuutena. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoilinnalle.

Kuhmoisten kunta esitti, että maisema-alueen nimi muutettaisiin Kuhmoisten Linnavuoren muinaismaisemaksi. Kunta perusteli ehdotustaan kohteen paremmalla paikannetta-

vuudella. Päijälä kylännimenä ja karttakylänä on kunnan mukaan vakiintuneessa käytössä toisaalla kunnan alueella, joten maisema-alueen ehdotettu nimi on harhaanjohtava.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Jämsän yhteiskoulun senioriyhdistys ry. koki maisemaintoinnin tärkeäksi ja katsoi, että se antaa aineistoa arvokkaiden kulttuurimaisemien havaitsemiseksi. Kyseessä on yhdistyksen mielestä huomionosoitus sukupolvien aikana tehdyille työlle ja toiminnalle. Yhdistys haluaa jättää elinympäristön arvokkaana myös tuleville sukupolville.

96. Arvajanreitin kulttuurimaisema

Arvajanreitin kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuistystä. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle.

Jämsän kaupunki piti aineistoa hyvin valmisteltuna ja aluerajauksia perusteltuina. Maisema-alueilla on sen mielestä useita positiivisia vaikutuksia alueiden viihtyisyyteen, vetovoimaan ja identiteettiin, mutta myös luonnon monimuotoisuuden säilymiseen.

Alueesta lähetettiin 19 kannanottoa, jotka olivat pääosin kriittisiä. Hassin maamiesseuran johtokunnan jäsenet vastustivat kaikkia hankkeen tuomia lisärajoituksia maaseudun elinvoimaisuuteen tulevaisuudessa. Sama huoli esitettiin monessa muussakin kannanotossa. Kaikkiaan yhdeksän kannanottajaa katsoi maisema-alueen rajoittavan maiden käyttöä ja elinkeinotoimintaa, kuten metsätaloutta. Viisi kannanottajaa vaati, että heidän omistamansa maa-alat otetaan pois aluerajauksesta. Lisäksi seitsemän kannanottajaa huomautti, että inventointia on heidän mielestään valmisteltu maanomistajilta salassa, eikä maanomistajilla ole ollut mahdollisuutta ottaa kantaa inventointiin. Yhdessä kannanotossa kritisoitiin kuulemisen aikataulua.

Useassa kannanotossa maisema-alueita pidettiin keinotekoisena ja jopa haitallisena suojeleinstrumenttia, joka tosiasiallisesti heikentää maisemanhoidon edellytyksiä vaikeuttamalla niitä elinkeinoja, jotka pitävät maisemia yllä. Yhdessä kannanotossa todettiin, että maisemia on hoidettu sukupolvien ajan ja ulkopuolinen puuttuminen tuntuu tungettelta. Muuan kannanottaja puolestaan katsoi hankkeen luovan maanomistajille epävarmuutta ja pelkoa tulevasta. Eräessä kannanotossa muistutettiin, että rantametsiä on voitava hakata säännöllisesti, sillä niitä laidunnetaan. Myös alueen maiseman laatu kyseenalaistettiin kannanotoissa. Yksi kannanottaja esimerkiksi katsoi, että alueella ei ole erityistä viljelymaisemaa tai rakennuskantaa, eikä muutakaan luonto- tai kulttuurinähtävyyttä. Toinen kannan-

ottaja puolestaan tähdensi, että hänen maansa eivät edusta arvokasta maalaismaisemaa esimerkiksi uudisrakentamisen takia.

Kannanotoissa otettiin kantaa myös inventoinnin rajauserusteisiin. Yksi kannanottaja katsoi, että aluerajaukset on tehty mielivaltaisesti ”suurella pensselillä”, eikä kartoista ole mahdollista päätellä mitä tiloja rajausta tulee koskemaan. Kannanottajan mielestä maisema-alueeseen on lisäksi tarpeettomasti sisällytetty talousmetsäalueita. Hän esitti, että rajausten tulisi olla maanteihin, voimalinjoihin ja rantaviivoihin rajautuvia. Toinen kannanottaja huomautti, että hänen tilansa tulevaisuus on vaarannettu ja pilattu jo aiemmillä suojelutoimenpiteillä. Hän muistutti, että maaseudun elinolosuhteet eivät parane museoinnilla ja rajoituksilla. Yhdessä kannanotossa todettiin, että suojelualueita on jo tarpeeksi ja alueiden tulisi perustua vapaaehtoisuuteen.

Positiivisesti maisema-alueeseen suhtauduttiin kahdessa kannanotossa. Toisessa ehdotettiin, että Arvajankoski avattaisiin jälleen vaelluskalojen käytettäväksi kohteen luontoarvojen parantamiseksi. Toinen kannanottaja puolestaan puolsi alueen rajausta. Hän sanoi seuraavansa aktiivisesti kotiseutunsa kehitystä ja haluaa lausua mielipiteensä sitä koskevista hankkeista. Kannanottaja koki tehdyn ehdotuksen tärkeäksi askeleeksi hyvän asuin- ja elinympäristön ylläpitämiseksi tuleville sukupolville. Samalla sillä hallitaan hänen mielestään kehitystä ja muutoksia.

97. Alhojärven viljelymaisema

Alhojärven viljelymaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa varsin positiivisesti. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuutena. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoilinnalle.

Jämsän kaupunki piti aineistoa hyvin valmisteltuna ja aluerajauksia perusteltuina. Maisema-alueilla on sen mielestä useita positiivisia vaikutuksia alueiden viihtyisyyteen, vetovoimaan ja identiteettiin, mutta myös luonnon monimuotoisuuden säilymiseen. Kaupunki kuitenkin huomautti, että alueelle osuu jo rakennettuja ja osittain asemakaavoitettuja alueita. Maunulan ja Kilpakorven alueet (Alhojärvi) ovat osittain teollisuusaluetta tai kaupallista aluetta. Kunta esittikin muutoksia rajaukseen liitekartalla.

Alueesta lähetettiin neljä kannanottoa. Jämsän yhteiskoulun senioriyhdistys ry. katsoi, että valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden lähtökohdat vastaavat heidän käsitystään. Kannanottaja piti ehdotusta tärkeänä askeleena hyvän asuin- ja elinympäristön ylläpitämiseksi ja luomiseksi. Alueella tehdyt maisema-analyysit antavat kannanottajan

mukaan erinomaista aineistoa arvokkaiden kulttuurimaisemien havaitsemiseksi sekä niiden arvostamiseksi ottamalla huomioon sukupolvien aikana tehdyn työn ja toiminnan. Myös kaksi muuta kannanottajaa kannattivat aluetta. Toisessa kannanotossa kerrotaan Vuohiniemen torpan historiasta sekä laajemmin alueen asutushistoriasta. Toinen kannanottaja toivoi, että järven rehevöityminen ja virkistysarvon aleneminen saataisiin hankkeen myötä kuriin.

Inventointia kritisoitiin yhdessä kannanotossa. Kannanottajan mielestä aluerajaukset on tehty epämääräisesti ja mielivaltaisen tuntuisesti "suurella pensselillä", eikä kartoista voida päätellä mitä tiloja rajaukset tulevat koskemaan. Kannanottajan mukaan alueeseen on myös tarpeettomasti liitetty laajoja talousmetsäalueita. Kannanotossa esitettiin, että rajausten tulisi perustua esimerkiksi maanteihin, voimalinjoihin ja rantaviivoihin. Maisema-alueet eivät saa hänen mielestään jatkossa asettaa esteitä ja rajoituksia maaseudun asutukselle, elinkeinotoiminnalle eikä rakentamiselle.

98. Jämsänjokilaakso

Jämsänjokilaaksoon esitettiin lausunnoissa pieniä muutoksia. Keski-Suomen liitto ehdotti, että rajausta supistetaan Valtatie 9:n ja Valtatie 24:n risteysalueen lähellä Manulassa maakuntakaavassa olevan maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajauksen mukaiseksi. Länsikulma ei ole liiton mukaan olennainen osa jokilaakson maisemakuvassa. Samalla lainvoimaisessa *4. vaihemaakuntakaavassa* oleva Jämsän risteyskaupallinen vyöhyke jäisi kokonaisuudessaan maisema-aluerajauksen ulkopuolelle. Myös Jämsän kaupunki esitti rajaukseen muutoksia. Kaupunki piti aineistoa hyvin valmisteltuna ja aluerajauksia perusteltuina. Maisema-alueilla on sen mielestä useita positiivisia vaikutuksia alueiden viihtyisyyteen, vetovoimaan ja identiteettiin, mutta myös luonnon monimuotoisuuden säilymiseen. Kaupunki kuitenkin huomautti, että alueelle osuu jo rakennettuja ja osittain asemakaavoitettuja alueita. Lisäksi Jämsänjokilaakson maisema-alueita halkoo Valtatie 9. Kunta myös muistutti, että Kaipolan eteläkärki on kaavoitettu asuinalueeksi ja toteutunut sellaisena. Kunta esitti muutoksia rajaukseen liitekartalla.

Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnoissaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuutena.

Alueesta lähetettiin neljä kannanottoa. Jämsän yhteiskoulun senioriyhdistys ry. koki maisema-inventoinnin tärkeäksi ja katsoi että inventoinnit antavat aineistoa arvokkaiden kulttuurimaisemien havaitsemiseksi. Kyseessä on yhdistyksen mielestä huomionosoitus sukupolvien aikana tehdystä työstä ja toiminnasta. Yhdistys haluaa jättää elinympäristön arvokkaaksi myös tuleville sukupolville. Myös toisessa kannanotossa puollettiin maisema-alueita. Kannanottaja ehdotti kansallisen kaupunkipuiston perustamista Jämsään ja totesi, että maisema-alue voisi olla osa sitä. Kolmannessa kannanotossa esitettiin rajaus-

muutosta maisema-alueen itärajaan maantien mukaisesti. Kannanottaja katsoi, ettei rajausmuutoksen myötä ulkopuolelle jäävä alue ole kulttuurimaisemallisesti arvokas.

Inventointia kritisoitiin yhdessä kannanotossa. Kannanottajan mielestä inventoinnin alue-rajaukset on tehty epämääräisesti ja mielivaltaisen tuntuisesti ”suurella pensselillä”, eikä kartoista voida päätellä mitä tiloja rajaukset tulevat koskemaan. Kannanottajan mukaan alueeseen on myös tarpeettomasti liitetty laajoja talousmetsäalueita. Kannanotossa esitetään, että rajausten tulisi perustua esimerkiksi maanteihin, voimalinjoihin ja rantaviivoihin. Maisema-alueet eivät saa hänen mielestään jatkossa asettaa esteitä ja rajoituksia maaseudun asutukselle, elinkeinotoiminnalle eikä rakentamiselle.

99. Oravivuoren maisemat

Oravivuoren maisemiin ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuistystä. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

100. Putkilahden kulttuurimaisemat

Putkilahden kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuistystä. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle. Jyväskylän kaupungilla ei ollut huomautettavaa valtakunnallisesti arvokaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Alueesta lähetettiin kolme kannanottoa. Yksi kannanottaja ehdotti, että rajaukseen liitetään Oittilan kylä, jossa on kannanottajan mielestä upeat peltomaisemat ja kulttuurinähtävyydet. 63 ihmisen allekirjoittamassa adressissa puolestaan todettiin, että Putkilahden maisema on kehittynyt nykytilaansa luontoa kunnioittavalla ja aktiivisella elinkeinotoiminnalla. Vastuu maisemanhoidosta tulisi heidän mielestään olla paikallisilla.

Maisema-aluetta vastustettiin yhdessä kannanotossa. Kannanottajan mukaan maisemia on osattu ja osataan hoitaa ilman rajoituksia ja viranomaisen ohjausta. Kannanottajan mukaan maisemaselvityksestä saa sen käsityksen, ”ettei mitään saa tehdä ilman ELY-keskuksen lupaa”.

101. Viisarinmäen ja Rutalahden laaksomaisema

Viisarinmäen ja Rutalahden laaksomaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa melko positii-visesti. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuudesta. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle. Joutsan kaupungilla ei ollut lausuttavaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Toivakan kunta totesi, että Viisarinmäen laaksomaisema on arvokas ja vaikuttava kokonaisuus, jota tulee erilaisin päätöksin ja tukitoimin kehittää aktiivisena alueena. Rakentaminen ja maisemaan vaikuttavat toimenpiteet tulee kunnan mukaan tehdä maiseman arvon mukaisesti. Ainoat maisemavauriot ovat tulleet valtatie rakentamisen yhteydessä. Valtatie 4:n ja Rutalahden liittymässä sijaitseva varastointialue on kunnan mukaan edelleen maisemoimatta. Kunta totesi, että lausunolla ollut aineisto ei anna riittäviä perusteluja aluerajausten muutoksille. Karttatarkastelun perusteella kunta esittää aluerajauksen muuttamista liitekartan mukaiseksi.

Kunnan mielestä inventoinnissa tulee ottaa selkeästi kantaa siihen, että maankäytön rajoitukset eivät koske maisema-alueen ulkopuolisia alueita. Kunnan elinvoimalle on lausunnon mukaan erityisen tärkeää, että rajoitukset eivät koske Valtatie 4:n varren käyttöä yritystoimintaan, eivätkä maa- ja metsätalouden harjoittamista tai tuulivoiman hyödyntämistä. Lisäksi kunta totesi, että alueen suunnitteluun sekä maisema-arvojen säilyttämiseen ja kehittämiseen tulee esittää erityisiä valtion tukitoimia.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto, johon oli kirjattu runsaasti aluetta koskevaa historia-tietoa. Kannanottajan mukaan Rutalahti-nimi tulisi poistaa alueen nimestä, sillä se antaa väärän mielikuvan maisemasta.

102. Kuukanpään kulttuurimaisemat

Kuukanpään kulttuurimaisemaan ei otettu suoraan kantaa yhdessäkään lausunnossa. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuudesta. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle. Jyväskylän kaupungilla ei ollut huomautettavaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toisen allekirjoittajat vaativat tilojensa rajaamista maisema-alueen ulkopuolelle, tai vaihtoehtoisesti korvauksia mahdollisista tulomene-

tyksistä ja kustannuksista. Kannanotossa todettiin maiseman säilyvän, jos elinvoimainen maa- ja metsätalous turvataan. Allekirjoittajat pitivät sinällään hienona, että kovalla työllä syntyneet arvokkaat maisemat huomataan. Toisessa kannanotossa esitettiin tarkennuksia ja lisäyksiä aluekuvaukseen. Kannanottaja piti ehdotettua maisema-aluetta edelleen arvokkaana.

103. Hyppäänvuoren maisema

Hyppäänvuoren maisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuutena. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle.

Laukaan kunta totesi Hyppäänvuoren kuuluvan maisemalliselta merkitykseltään sekä tunnettavuudeltaan merkittävien maisema-alueiden joukkoon. Sen lisääminen valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin on kunnan mielestä perusteltua. Paikallisena retkeilykohteena ja maisemamaamerkkinä vuoren merkitys on suuri. Kartalla esitetty rajausehdotus on kunnan mielestä riittävä kattamaan sekä kiintopisteenä toimivan Hyppäänvuoren sekä sen etualalle aukeavat maisemat. Kunta esitti pientä täsmennystä aluekuvaukseen.

Alueesta lähetettiin kolme kannanottoa. Savio-Puttolan kyläyhdistys esitti laajennusehdotuksia maisema-alueeseen. Yhdistys esitti lisäksi uutta kulkureittiä alueelle Mustanvuoren liikunta-alueen kautta ja ilmoitti osallistuvansa mielellään alueen käytön suunnitteluun. Myös toinen kannanottaja esitti, että kulkua varten on järjestettävä uusi reitti, sillä nykyinen reitti kulkee yksityistien kautta. Kannanottaja totesi Hyppäänvuoren ympäristöineen olevan geologialtaan, kasvillisuudeltaan ja eläimistöltään arvokas erämainen alue, joka on tärkeä myös alueen asukkaille. Kolmannessa kannanotossa toivottiin, ettei maisema-alueella ole vaikutuksia metsästysharrastukseen tai metsätalouden harjoittamiseen. Kannanottaja ei vastustanut aluetta, vaan toivoi että alueella sijaitseva kalasääsken pesäpuu lisättäisiin aluerajaukseen.

104. Saarijärven reitin kulttuurimaisemat

Saarijärven reitin kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuutena. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle. Karstulan kunnalla ei ollut erityistä lausuttavaa inventointiin liittyen. Myös Saari-

järven kaupunki suhtautui myönteisesti maisema-alueen laajennukseen, eikä kaupungilla ollut muuta lausuttavaa päivitysinventointiin liittyen.

Alueesta lähetettiin kolme kannanottoa, joista jokaisessa oli useita allekirjoittajia. 34 ihmisen allekirjoittamassa adressissa ehdotettiin alueen laajennusta Kolkanlahden suuntaan. Laajennettuun alueeseen kuuluisi muun muassa Säätyläiskotimuseon miljöö. Allekirjoittajat ehdottivat maisema-aluetta laajennettavaksi myös Kasarmikomppanian alueella, josta avautuu upea järvimaisema kylän peltoaukeiden takaa. Kannanotossa vastustettiin suunniteltua tuulivoimarakentamista alueella. Tuulivoimapuistoa vastustettiin myös kahdessa muussa kannanotossa. Allekirjoittajat halusivat kiinnittää huomiota perinne- ja kulttuuri-maisemien hoitoon ja säilyttämiseen. He esittivät huolensa maisemien puskittumisesta.

105. Pihtiputaan pika-asutusmaisemat

Pihtiputaan pika-asutusmaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnossaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuutena. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle.

Pihtiputaan kunta piti valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnin päivittämistä lähtökohtaisesti hyvänä ja tärkeänä. Kunta totesi, että sen alueelle ehdotetut maisema-alueet tulevat sisältymään maakuntakaavaan ja yleiskaavoihin. Pihtiputaan pika-asutusmaisemista ainoastaan Kärväskylä saattaisi kunnan mukaan tulevaisuudessa tulla osayleiskaavan piiriin, mutta sekään ei sisälly ainakaan lähivuosien kaavoitusohjelmaan. Asemakaavatasoista tarkastelua näille alueille ei tule.

Kunnan mielestä pika-asutusalueiden laajennuksiin on maisemalliset tai asutushistorialliset perusteet. Ehdotetut rajaukset ovat maisemallisia kokonaisuuksia, eikä kunnalla ole niihin perusteltua huomautettavaa. Kunta tähdensi, että Pihtiputaan pika-asutusmaisemat kuuluvat kiistatta hienoimpiin suomalaisiin maisemiin ja ovat tärkeä osa pihtiputaalaista identiteettiä. Parhaimmillaan ne voivat olla mahdollisuus matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittämiseen. Kunta esitti kuitenkin, että Kortteisen kylästä puhuttaisiin aluekuvauksessa Kortteisen alueena. Kortteinen ei ole paikallisesti vakiintunut kyläksi, vaan kyse on järviuiviossa ja siihen liittyvästä asutuksesta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

106. Muurasjärven kulttuurimaisemat

Muurasjärven kulttuurimaisemiin suhtauduttiin pyydetyissä lausunnoissa positiivisesti. Keski-Suomen ELY-keskus ei ottanut lausunnoissaan kantaa yksittäisiin alueisiin, mutta puolsi kokonaisuutena. Myös Keski-Suomen liitto piti esitystä kohdevalinnoiltaan ja rajauksiltaan perusteltuna. Liiton mielestä maisema-alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmista ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle.

Pihtiputaan kunta piti valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnin päivittämistä lähtökohtaisesti hyvänä ja tärkeänä. Kunta totesi, että sen alueelle ehdotetut maisema-alueet tulevat sisältymään maakuntakaavaan ja yleiskaavoihin. Muurasjärvelle on laadittu yleiskaavoja, mutta asemakaavatasoista tarkastelua alueelle ei tule.

Kunnan mielestä pika-asutusalueiden laajennuksiin on maisemalliset tai asutushistorialliset perusteet. Ehdotetut rajaukset ovat maisemallisia kokonaisuuksia, eikä kunnalla ole niihin perusteltua huomautettavaa. Kunta tähdensi, että Muurasjärven maisemat kuuluvat kiistatta hienimpiin suomalaisiin maisemiin ja ovat tärkeä osa pihtiputaalaista identiteettiä. Parhaimmillaan ne voivat olla mahdollisuus matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittämiseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.13 Etelä-Pohjanmaa

Esitetyt maisema-alueet, Etelä-Pohjanmaa				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
107. Hyypänjokilaakson kulttuurimaisema	5	4/1/0		
108. Luopajärven viljelylakeus	4	3/1/0		
109. Ilmajoen Alajoen lakeusmaisema	4	3/1/0		
110. Lapuan Alajoen peltolakeus	5	4/1/0	1	0/1/0
111. Kuortaneenjärven kulttuurimaisemat	4	3/1/0	4	2/1/1
112. Ähtärin reitin maisemat	6	5/1/0		
113. Lehtimäen mäki-asutus	3	2/1/0		

107. Hyypänjokilaakson kulttuurimaisema

Hyypänjokilaakson kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää

maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Etelä-Pohjanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta pitää valtakunnallisten maisema-alueiden päivitysinventointia tarpeellisena ja tehtyjä rajausten tarkennuksia perusteltuina. Kauhajoen kaupungilla ja Etelä-Pohjanmaan museolla ei ollut huomauttamista inventoinnista. Museo tosin totesi, että alueen lähelle suunnitellut tuulivoimapuistot vaikuttavat toteutuessaan alueen maisemaan negatiivisesti. Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Pohjanmaan piiri esitti maisema-alueeseen laajennusta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

108. Luopajärven viljelylakeus

Luopajärven viljelylakeuteen suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Etelä-Pohjanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta pitää valtakunnallisten maisema-alueiden päivitysinventointia tarpeellisena ja tehtyjä rajausten tarkennuksia perusteltuina. Etelä-Pohjanmaan museolla ei ollut huomauttamista inventoinnista. Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Pohjanmaan piiri esitti maisema-alueeseen laajennusta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

109. Ilmajoen Alajoen lakeusmaisema

Ilmajoen Alajoen lakeusmaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue

totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Etelä-Pohjanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta pitää valtakunnallisten maisema-alueiden päivitysinventointia tarpeellisena ja tehtyjä rajausten tarkennuksia perusteltuina. Etelä-Pohjanmaan museo huomautti aluekuvauksessa olevasta virheestä ja totesi, että alajokisaunoja on jäljellä todennäköisesti vain yksi ja korkeintaan muutama. Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Pohjanmaan piiri esitti maisema-alueeseen laajennusta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

110. Lapuan Alajoen peltolakeus

Lapuan Alajoen peltolakeuteen suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Liikennevastuualue esitti myös, että Lapuan Alajoen peltolakeudella oleva Kangas-Annala-yksityistiejaso tulee rajata pois maisema-alueesta, jotta kyseisen maantietasaisen tiejakson hoito-, kunnostus- ja parantamistoimenpiteet voidaan turvata tulevaisuudessa.

Etelä-Pohjanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta piti valtakunnallisten maisema-alueiden päivitysinventointia tarpeellisena ja tehtyjä rajausten tarkennuksia perusteltuina. Kauhavan kaupungilla ja Etelä-Pohjanmaan museolla ei ollut huomauttamista inventoinnista. Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Pohjanmaan piiri esitti maisema-alueeseen laajennusta.

Alueeseen lähetettiin yksi kannanotto. Kauhavan luontoyhdistys Valokki ry. katsoi, että vuonna 2014 aloitettu valtatie rakentaminen välillä Annalan kylä-Kankaan kylä on pilannut alueen maiseman. Kannanottajan mielestä paikallinen ELY-keskus on antanut luvan tien rakentamiseen soveltamatta SOVA-menettelyä. Tie kulkee muun muassa arvokkaan IBA-lintualueen läpi yli kahden kilometrin matkalta.

111. Kuortaneenjärven kulttuurimaisemat

Kuortaneenjärven kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa varsin positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantietalueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Etelä-Pohjanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta piti valtakunnallisten maisema-alueiden päivitysinventointia tarpeellisena ja tehtyjä rajausten tarkennuksia perusteltuina. Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Pohjanmaan piiri esitti maisema-alueeseen laajennusta. Luonnonsuojeluliiton lausunnossa siteerattiin Suomenselän luonnonystävien näkemystä, jonka mukaan on tärkeää sisällyttää Pennalanlahden ranta alueeseen jatkossakin. Myös Lapuanjokilaakson molempien rantojen sisällyttämisestä alueeseen pidettiin tärkeänä.

Etelä-Pohjanmaan museo totesi, että *Kuortaneen keskustan ja Mäyryn osayleiskaavaan 2020* on tekeillä tarkistuksia, jotka vaarantavat maisemastatusta. Toinen niistä on kaavatarkistus Lapuanjoen, Porkkusalmen, Mäyrylammen ja Kuhajärven ranta-alueille. Valtakunnallista maisemaa uhkaa museon mielestä Kuhajärven pohjalaistalojen alueelle suunniteltu rinnakkaistie. Toinen yleiskaavamuutos koskee Kuortaneen Länsirannan osayleiskaavaa, jonka tarkistuksessa esitetään lisää rakennusoikeutta Nisulan talon alueelle. Museo huomautti, että Kuortaneen länsiranta on valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita ja Nisulan talot ovat RKY-kohteita. Uusi rakentaminen pilaisi maisemaa. Nisulan talon kohdalla rannassa on myös ainoa luonnontilainen ruovikko.

Alueesta lähetettiin neljä kannanottoa. Suomenselän luonnonystävät ry. katsoi, että rajauksen ulottaminen Nisulanjärven peltoalueille on luonnon monimuotoisuuden kannalta perusteltua ja vahvistaa alueen merkitystä suojeluohjelmaan merkittynä lintujärvenä. Aluerajauksessa tulisi yhdistyksen mielestä lisäksi säilyttää Lapuanjoen itäpuoli, sillä matkailun vetovoima-alue on säilynyt luontoarvoiltaan merkittävänä. Toisessa kannanotossa alueen koettiin edustavan hyvin pohjalaista perinnemaisemaa. Kannanottaja toivoi kuitenkin luokituksen vaikuttavan vahvemmin kaavoitukseen. Hän koki, että oman kunnan päättäjille maisema-alueilla ei ole merkitystä, vaan ne ovat ”merkityksettömiä viivoja paperilla”. Kannanottaja piti inventointia tärkeänä. Hänen mielestään on hienoa, että jotain historiallista ja arvokasta säilyy myös tuleville sukupolville.

Kolmannessa kannanotossa katsottiin, että maisema-aluestatus on rajoittanut rakennusoikeutta kannanottajan omistamilla mailla Kuhajärven eteläpuolella. Neljännessä todettiin,

että kantatien itäpuolinen alue Killisillä on tiealueen pirstoma, eikä enää omaa merkittäviä maisemallisia arvoja. Kannanottajien mielestä tämä alue tulisi poistaa rajauksesta.

112. Ähtärin reitin maisemat

Ähtärin reitin maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa varsin positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Etelä-Pohjanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta piti valtakunnallisten maisema-alueiden päivitysinventointia tarpeellisena ja tehtyjä rajausten tarkennuksia perusteltuina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia. Myöskään Pirkanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta piti maakuntaan esitettäviä alueita oikein valittuina. Ähtärin kaupunki piti aluerajauksen laajentamista Vääräkosken kulttuuriympäristössä perusteltuina. Virtain kaupungilla ei ollut huomautettavaa päivitysinventoinnista.

Etelä-Pohjanmaan museo huomautti, että alueen Etelä-Pohjanmaan puoleisesta osasta on aluekuvauksessa vain vähän tietoa. Rajausta olisi voinut museon mielestä ulottaa lähemmäs Ähtärin keskustaa. Museo myös moitti sitä, että aluekuvauksen teksti koskee lähinnä Virtain kunnan alueella olevia kyläkeskittyymiä Killinkoskea ja Soininkylää. Museo huomautti, että tekstissä puhutaan virheellisesti Killinkosken voimalaitoksesta. Laitos tuhoutui tulipalossa vuonna 1954 ja siirrettiin Soininkosken Virtain Soininkylään.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

113. Lehtimäen mäkiäsuutus

Lehtimäen mäkiäsuutukseen suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Etelä-Pohjanmaan liitto ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta piti valtakunnallisten maisema-alueiden päivitysinventointia tarpeellisena ja tehtyjä rajausten tarkennuksia perusteltuina. Ne edustavat liiton mukaan parhaiten maakunnan maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia. Etelä-Pohjanmaan museolla ei ollut huomautettavaa alueesta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.14 Pohjanmaa

Esitetyt maisema-alueet, Pohjanmaa				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
114. Härkmeren kulttuurimaisema	3	1/2/0	0	
115. Harrströmin jokilaakson kulttuurimaisema	4	1/3/0	2	0/0/2
116. Merenkurkun saaristomaisemat	7	3/4/0	2	1/1/0
117. Björköbyn saariston kulttuurimaisema	3	0/3/0	0	
118. Söderfjärdenin viljelyaukea	3	0/3/0	0	
119. Laihianjoen kulttuurimaisema	6	2/2/2	0	
120. Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemat	8	6/2/0	0	
121. Vöyrinjokilaakson kulttuurimaisemat	5	2/2/1	0	
122. Kimojokilaakson viljelymaisemat	4	1/3/0	0	
123. Purmonjokilaakson viljelymaisemat	4	2/2/0	0	

114. Härkmeren kulttuurimaisema

Härkmeren kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantietalueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Kristiinankaupungin kaupunki ilmoitti, että sillä ei ole lisättävää inventointiin. Pohjanmaan liitto puolestaan vastusti rajauksen laajentamista. Liitto muistutti, että Härkmerenlahti on Natura 2000 -aluetta, eikä toivo alueelle päällekkäisiä merkintöjä. Liiton mielestä esityksessä tulisi säilyttää Härkmeren valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen entinen rajaus ja painottaa sen myötä ihmistoiminnan seurauksena muodostuneita arvoja. Päällekkäisyyksien välttäminen on ollut liiton mukaan yksi inventoinnin tavoitteista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

115. Harrströminjokilaakson kulttuurimaisema

Harrströminjokilaakson kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Pohjanmaan liitto kritisoi Harrströminjokilaakson maisema-alueen laajuutta. Liiton mielestä alueeseen ei tule sisällyttää sitä osaa, joka on *Pohjanmaan maakuntakaavassa 2010* luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi. Museovirasto totesi laajemmin, että Pohjanmaan jokilaaksomaisemat painottuvat hieman muita maisematyyppejä enemmän. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien valinnan viimeistelyssä Pohjanmaan jokilaaksojen maisemia on Museoviraston mielestä hyvä arvioida uudestaan. Pohjanmaan museo oli sitä vastoin tyytyväinen inventointiesitykseen uusien alueiden osalta. Se katsoi niiden edustavan monipuolisella tavalla maakunnan viljelymaisemia. Museo kuitenkin huomautti, että Harrströminjokilaakson nimitys ei perustu karttanimiin ja voi siten aiheuttaa epäselvyyttä.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toinen kannanottaja vastusti aluerajauksia vetoamalla kylän elinvoimaisuuden heikentymiseen ja maisema-alueen aiheuttamaan uhkaan maataloudelle. Kannanottajan mielestä aluekuvauksessa on myös virheitä. Hän ei kritisoinut maisema-alueen arvoja, mutta koki sen sijaan vaikutusmahdollisuuksiensa olleen vähäisiä. Hän myös ilmaisi epätietoisuutensa statuksen vaikutuksista. Toisessa kannanotossa todettiin, ettei alueella ole mitään valtakunnallisesti ainutkertaista. Kannanotto koski koko kylän aluetta.

116. Merenkurkun saaristomaisemat

Merenkurkun saaristomaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Pohjanmaan liitto puolestaan piti perusteettomana nykyisten RKY-kohteiden yhdistämistä laajoja vesialueita sekä lukuisia saaria ja luotoja sisältäviksi suuriksi alueiksi. Liitto katsoi, että kulttuurivaikutteisuus näkyy vain pienehköillä alueilla saarissa. Lausunnossa muistutettiin, että rajaukseen sisältyvät vesialueet, saaret ja luodot kuuluvat jo suurimmalta osin Natura 2000 -rajauksiin, luonnonsuojelualueiden rajauksiin ja maailmanperintöalueen rajauksiin.

Mustasaaren kunta ja Uudenkaarlepyyn kaupunki olivat liiton kanssa samoilla linjoilla. Mustasaaren kunnan mielestä ei ole perusteltua ottaa mukaan niin suuria vesialueita kuin nyt. Alueen rajausta voidaan pienentää koskemaan niitä saaria, joissa on esimerkiksi kalastajakylien jäänteitä. Uudenkaarlepyyn kaupunki puolestaan totesi inventoinnin esittelevän edustavan kokonaisuuden Uudenkaarlepyyn rannikkoa. Kaupunki tunnusti, että karut maisemat muinaisjäänteineen ja vanhoine tuparakennelmineen ovat ainutlaatuisia. Niinpä Jöusan, Svartörarna ja Stubben ansaitsevat sen mielestä maininnan valtakunnantasolla, vaikka saarien maankäyttö on muuttunut merkittävästi. Sen sijaan vesialueiden ei tarvitsisi kunnan mielestä sisältyä maisema-alueeseen siinä laajuudessa kuin inventoinnissa esitetään. Kaupunginhallitus vastusti Svartöuran sekä Mikkelsaarten ja Stubbenin välisen vesialueen sisällyttämistä alueeseen. Vesialaa ei voi kaupungin mielestä katsoa arvokkaaksi maisema-alueeksi. Kaupunki muistutti lisäksi, että Stubben ja Jöusan kuuluvat Natura 2000 -verkostoon, Hamnskäret ja Svatröuran puolestaan Uudenkaarlepyyn rantayleiskaavaan.

Maalahden kunta ei vastustanut esitystä. Vaasan kaupunki puolestaan totesi, että Vaasan osuus maisema-alueesta on merkityksettömän pienialainen. Pohjanmaan museo oli tyytyväinen inventointiesitykseen uusien alueiden osalta. Museon mielestä esitetty kokonaisuus edustaa maakunnan merellistä ainutlaatuisuutta.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toisessa toivottiin, että alueen rajaukseen liitetään Ritgrundin majakkasaari, jolla sijaitsee luotsiasema sekä kalamajoja. Toisessa kannanotossa puolestaan ei hyväksytty rajauksen ulottamista Märaskärin ja Mikkelsaarten alueille.

117. Björköbyn saariston kulttuurimaisema

Björköbyn saariston kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiedealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vas-

tuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Pohjanmaan liitto puolestaan piti perusteettomana nykyisten RKY-kohteiden yhdistämistä laajoja vesialueita sekä lukuisia saaria ja luotoja käsittäviksi suuriksi alueiksi. Liitto katsoi, että kulttuurivaikutteisuus näkyy vain pienehköillä alueilla saarissa. Lausunnossa muistutettiin, että rajaukseen sisältyvät vesialueet, saaret ja luodot kuuluvat jo suurimmalta osin Natura 2000 -rajauksiin, luonnonsuojelualueiden rajauksiin ja maailmanperintöalueen rajauksiin. Myös Mustasaaren kunta kritisoi rajausta. Sen mielestä ei ole perusteltua ottaa mukaan niin suuria vesialueita kuin nyt, sillä kulttuurimaisema ei muodostu valtavista vesi-alueista. Kunta esitti, että rajausta voisi noudattaa Björköbyssä nykyistä RKY-rajausta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

118. Söderfjärdenin viljelyaukea

Söderfjärdenin viljelyaukeaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantievalueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajausta tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin. Lisäksi liikennevastuualue totesi, että Söderfjärdenin laajentamista tulee tarkastella varsinkin Munsmon kylän kohdalla. Alueen pohjoispuolelle on suunniteltu uusi tieyhteys Vaasan satamasta Valtatielle 8. Yhteyden mahdollinen rakentaminen tulee turvata tulevaisuudessa.

Maalahden kunta ei vastustanut nykyistä esitystä, jossa rajausta pysyy ennallaan kunnan alueella. Mustasaaren kunta sitä vastoin ihmetteli, miksi alue on luokiteltava sekä valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi että RKY-kohteeksi. Kunta ehdotti, että Söderfjärden osoitettaisiin ainoastaan valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuurimaisemaksi. Rajauksen olisi kunnan mielestä noudatettava RKY 1993 -rajausta. Vaasan kaupunki esitti, että RKY-päällekkäisyyden estämiseksi maisema-alue kattaisi Söderfjärdenin reuna-alueet, mutta ei kyläaluetta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

119. Laihianjoen kulttuurimaisema

Laihianjoen kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiedealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Pohjanmaan liiton mielestä Laihianjoen kulttuurimaisemaa ei pidä sisällyttää valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden joukkoon. Laihian kunta oli suurilta osin samoilla linjoilla. Kunta totesi, että maisemavaikutusten tulkinnan tulee olla linjassa *Laihian Kirkonseudun osayleiskaavaa* varten tehdyn maisemaselvityksen kanssa, mikäli valtakunnallisesti arvokas maisema-alue vahvistuu esitetyn kaltaisena. Kunta koki mainitun kaavan ja *Pohjanmaan maakuntakaavaan 2030* merkityn alueen ohjaavan riittävästi kunnan kaavoitusta, eikä siten kokenut tarpeelliseksi merkitä alueelleen valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Kunta myös katsoi pystyvänsä omilla toimillaan ja päätöksillään vaalimaan kulttuurihistoriallisesti arvokasta ympäristöä ja maisemaa.

Laihian kunnan rakennus- ja ympäristölautakunta lausui lisäksi, että osayleiskaava sisältää TY-aluevarauksia Maunulassa rautatien eteläpuolella Maunulantiestä lähes Potilantiehen saakka. Lisäksi alueelle on rakenteilla uudet massiiviset valtatiejärjestelyt. Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen osoittaminen kyseiselle alueelle ei ole lautakunnan mielestä tarkoituksenmukaista. Lisäksi lautakunta totesi, että aluekuvausta tulisi päivittää seuraavilta osin: Laihianjokivarren maatalousalueella ei nykyään sijaitse kymmeniä karjatiloja, vaan luku on alle kymmenen. Tekstissä mainittu Ylipotilan luhti on Ylipotin luhti.

Mustasaaren kunnalla ei ollut huomautettavaa kohteesta.

Museovirasto totesi laajemmin, että Pohjanmaan jokilaaksomaisemat painottuvat hieman muita maisematyyppejä enemmän. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien valinnan viimeistelyssä Pohjanmaan jokilaaksojen maisemia on Museoviraston mielestä hyvä arvioida uudestaan. Pohjanmaan museo oli sitä vastoin tyytyväinen inventointiesitykseen uusien alueiden osalta. Se katsoo niiden edustavan monipuolisella tavalla maakunnan viljelymaisemia.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

120. Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemat

Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa enimmäkseen positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Mustasaaren kunta tai Vaasan kaupunki eivät löytäneet rajauksesta huomautettavaa. Isonkyrön kunta totesi, että alue tulisi rajata Isonkyrön keskustan länsipuolella Väkkärinmäen ja Valtatie 18:n välisellä alueella Väkkärinmäentiehen. Muutoin kunnalla ei ollut huomautettavaa rajauksesta.

Etelä-Pohjanmaan museon mielestä valtakunnallisen maisema-alueen pitäisi ulottua nykyistä kauemmaksi Etelä-Pohjanmaalle (Ylistaro). Pohjanmaan museo esitti koko Kyrönjokivarren huomioimista maakunnallisesti merkittävänä maisema-alueena. Tällöin vuoden 1995 päätösten mukaiset Kyrönjokilaakson ja Hyypänjokilaakson maisema-alueet yhdistyisivät yhtenäiseksi alueeksi. Museovirasto totesi laajemmin, että Pohjanmaan jokilaakso-omaisemat painottuvat hieman muita maisematyyppisiä enemmän. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien valinnan viimeistelystä Pohjanmaan jokilaaksojen maisemia on Museoviraston mielestä hyvä arvioida uudestaan.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri esitti alueeseen laajennusta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

121. Vöyrinjokilaakson kulttuurimaisemat

Vöyrinjokilaakson kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa ristiriitaisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin. Pohjanmaan liitto huomautti, että alueen nimen tulee olla ruotsiksi Vörå ådals kulturlandskap.

Vöyrin kunta vastusti esitystä. Valtakunnallisesti arvokkaan alueen status tulee kunnan mielestä vaikeuttamaan asukkaiden mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinojaan.

Museovirasto totesi laajemmin, että Pohjanmaan jokilaaksomaisemat painottuvat hieman muita maisematyyppejä enemmän. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien valinnan viimeistelyssä Pohjanmaan jokilaaksojen maisemia on Museoviraston mielestä hyvä arvioida uudestaan. Pohjanmaan museo oli sitä vastoin tyytyväinen inventointiesitykseen uusien alueiden osalta. Se katsoi niiden edustavan monipuolisella tavalla maakunnan viljelymaisemia.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

122. Kimojokilaakson viljelymaisemat

Kimojokilaakson viljelymaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantietalueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Vöyrin kunta vastusti esitystä kaikkien muiden alueiden paitsi Kimon ruukin osalta. Ruukin ja alueen maatalouden välillä on kunnan mukaan vain vähän yhteistä. Kunta myös totesi paikallisten asukkaiden toivovan, ettei ruukkimiljöö vaikuta negatiivisesti alueen elinkeinotoimintaan. Lisäksi kunta tähdensi, että suurien tuotantorakennusten ja turkistilojen takia alueen kulttuurimaisema on epäyhtenäinen. Vöyrin kunta esitti muutosehdotuksensa alueen rajaukseen karttaliitteessä.

Museovirasto totesi laajemmin, että Pohjanmaan jokilaaksomaisemat painottuvat hieman muita maisematyyppejä enemmän. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien valinnan viimeistelyssä Pohjanmaan jokilaaksojen maisemia on Museoviraston mielestä hyvä arvioida uudestaan. Pohjanmaan museo oli sitä vastoin tyytyväinen inventointiesitykseen uusien alueiden osalta. Se katsoi niiden edustavan monipuolisella tavalla maakunnan viljelymaisemia.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

123. Purmonjokilaakson viljelymaisemat

Purmonjokilaakson viljelymaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa varsin positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantieteellisten rajaamien pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Pedersören kunnalla ei ollut merkittävää lisättävää esitykseen luonnon- ja kulttuuripiirteiden, maisemakuvan tai arvioinnin osalta. Alueen laajuus ja rajaus olivat kunnan mielestä sopivia.

Museovirasto totesi laajemmin, että Pohjanmaan jokilaaksomaisemat painottuvat hieman muita maisematyyppejä enemmän. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien valinnan viimeistelyssä Pohjanmaan jokilaaksojen maisemia on Museoviraston mielestä hyvä arvioida uudestaan. Pohjanmaan museo oli sitä vastoin tyytyväinen inventointiesitykseen uusien alueiden osalta. Se katsoi niiden edustavan monipuolisella tavalla maakunnan viljelymaisemia.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.15 Keski-Pohjanmaa

Esitetyt maisema-alueet, Keski-Pohjanmaa				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
124. Perhonjokilaakson viljelymaisema	5	3/2/0	0	
125. Lestijokilaakson kulttuurimaisema	4	1/2/1	0	
126. Vattajan rantamaisemat	4	3/1/0	0	

124. Perhonjokilaakson viljelymaisema

Perhonjokilaakson viljelymaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantieteellisten rajaamien pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue

totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Vetelin kunta ilmoitti, että sillä ei ole huomauttamista inventoinnin johdosta. Kunnanhallitus kuitenkin totesi, että Perhonjokilaakson viljelymaisema kuvaavampi nimi olisi "Vetelinjokilaakson viljelymaisema". Vetelin ja Kaustisen kunnat eivät esittäneet poikkeavaa rajausta maisema-alueeseen. Myös Keski-Pohjanmaan liitto piti esitettyä rajausta hyvänä. Alueen nimen muuttamista liitto ei kuitenkaan kannattanut. Maakuntahallitus ehdotti kohteen nimeksi "Vetelin viljelymaisema Perhonjokilaaksossa". Tällöin mukana olisivat joen nykykuotoinen nimi sekä rinnakkaisnimi Vetelinjoki.

Museovirasto totesi laajemmin, että Pohjanmaan jokilaaksomaisemat painottuvat hieman muita maisematyyppejä enemmän. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien valinnan viimeistelyssä Pohjanmaan jokilaaksojen maisemia on Museoviraston mielestä hyvä arvioida uudestaan.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

125. Lestijokilaakson kulttuurimaisema

Lestijokilaakson kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt alue- ja rajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantie-alueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Toholammin kunta vastusti alueen laajentamista Määtälästä Sykäräisiin. Nykyinen maakunnallisesti arvokas -merkintä riittää kunnan mukaan alueen arvojen säilyttämiseksi. Kunta myös esitti, että nykyinen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue muutetaan maakunnallisesti arvokkaaksi. Kunta tähdensi, että maiseman arvo tulee säilymään nykyisellään, vaikka maisema-alue merkittäisiin maakunnallisesti arvokkaaksi. Alueella on voimakas ja kehittyvä maatalous, joka turvaa maisema-arvot.

Keski-Pohjanmaan liitto viittasi lausunnoissaan Toholammin kunnan lausuntoon. Liitto totesi, että kunnan ehdotus perustuu vireillä olevien tuulivoimahankkeiden suunnitteluun ja Lestijokilaakson osayleiskaavan laadintaan. Liitto huomautti, että voimassa olevassa maakuntakaavassa Lestijokilaakso on kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä alue Väli-Kannuksesta Sykäräisiin. Liitto ymmärsi Toholam-

min kunnan toiveen, mutta ilmoitti kannattavansa MAPIO-ohjausryhmän esittämää valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajausta.

Museovirasto totesi laajemmin, että Pohjanmaan jokilaaksomaisemat painottuvat hieman muita maisematyyppejä enemmän. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien valinnan viimeistelyssä Pohjanmaan jokilaaksojen maisemia on Museoviraston mielestä hyvä arvioida uudestaan.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

126. Vattajan rantamaisemat

Vattajan rantamaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa varsin positiivisesti. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ei ottanut suoraan kantaa alueeseen, mutta katsoi, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskuksen liikennevastuualue tosin esittää maantietalueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajaus tulee vastuualueen mielestä suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Vastuualue totesi, että maantiet tulee rajata maisema-alueiden ulkopuolelle varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin.

Keski-Pohjanmaan liitto viittasi Kokkolan kaupungin lausuntoon, jossa esitetään alueen laajentamista siten, että se sisältää myös puolustusvoimain varikkoalueen dyynijaksot. Liitto muistutti, että Puolustusvoimien toiminta alueella on mahdollistanut koko alueen monimuotoisten maisema- ja luontoarvojen säilymisen. Lisäksi liitto ehdotti alueen nimeksi ”Vattajan ja Ohtakarın rantamaisemat”.

Puolustusvoimain logistiikkalaitoksen esikunta totesi, että Lohtaja on valtakunnallisesti tärkeä ja valtakunnallisesti kehitettävä puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalue. Sen toimintaedellytykset eivät saa missään tapauksessa vaarantua. Lohtajan merkitys on korostunut, koska puolustusvoimat on luopunut useista muista harjoitusalueista. Millään muulla harjoitusalueella ei voi ampua kaikilla ilmatorjuntajärjestelmillä. Lohtajan maisema-alueen sisällä on kaikki alueen taisteluampumatoiminta ja siihen liittyviä rakenteita, kuten torneja, taisteluasemia ja ohjusampumapaikkoja. Joku tuleva uusi järjestelmä voi vaatia esimerkiksi varoteknisistä syistä tulevaisuudessa uutta maarakentamista tai muita maisemaa muokkaavia toimenpiteitä. Esikunta tähdensikin, että muutoskielto ei saa vaarantaa puolustusvoimien toimintaa ja sen kehittämistä Lohtajalla. Myöskään puolustusvoimien toimintaedellytykset harjoitusalueen varastoalueella eivät saa hankaloitua. Vahvistetussa maakuntakaavassa alue on puolustusvoimain erityisalue.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.16 Pohjois-Pohjanmaa

Esitetyt maisema-alueet, Pohjois-Pohjanmaa				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
127. Reisjärven kulttuurimaisemat	3	1/0/2		
128. Kalajokilaakson viljelymaisemat	6	2/4/0		
129. Rahjan saaristomaisemat ja Kalajoen hiekkasärkät	3	1/0/2		
130. Miilurannan asutusmaisema	2	1/1/0	1	0/1/0
131. Hailuoto	2	2/0/0		
132. Limingan lakeuden kulttuurimaisema	6	3/3/0	1	0/0/1
133. Oulujokilaakson kulttuurimaisemat	2	1/1/0		
134. Olvassuo	2	2/0/0		
135. Aittojärven ja Livojokivarren kulttuurimaisemat	2	2/0/0		
136. Iijoen jokivarsimaisemat	3	3/0/0		
137. Tyrjärven kulttuurimaisemat	2	2/0/0		
138. Määttälänvaaran kulttuurimaisemat	2	2/0/0		
139. Rukan vaarajono	2	2/0/0	1	1/0/1
140. Oulankajoen ja Kitkajoen koskimaisemat	2	1/1/0	2	0/0/1
141. Rokuanvaaran maisemat	2	2/0/0	2	0/2/0
142. Manamansalon kulttuurimaisemat	2	2/0/0	1	0/0/1

127. Reisjärven kulttuurimaisemat

Reisjärven kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa varsin kriittisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyyppilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Reisjärven kunta kuitenkin vastusti esitettyä maisema-aluetta. Kunta kritisoi inventointia laajasti ja esitti alueen poistamista valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista tai toissijaisesti laskemista maakunnalliseksi. Alue ei kunnan mielestä ole valtakunnan mitassa mitenkään erityinen.

Kunta totesi, että maisema-alueeseen on lisätty paljon kylä- ja metsäalueita, joilta ei ole osoitettu uusia arvokohteita tai arvokkaita alueita. Näillä lisäalueilla ei ole kunnan mielestä huomattavaa valtakunnallista merkitystä. Kunta edellytti, että arvokkaasta maisema-alueesta tulee rajata pois metsäalueet ja sellaiset asutut alueet, joilta ei inventoinneissa löydetty merkittäviä kulttuurikohteita. Kunta myös vaati, että esitetystä alueesta poistetaan kaikki sellaiset alueet, joilla ei tosiasiallisesti ole merkitystä arvokkaana maisemana. Erityisesti tämä koskee voimassa olevan maisema-alueen metsäalueita.

Alueeseen ei otettu kantaa muissa lausunnoissa. Sen sijaan Pyhäjärven kaupunki lähetti alueesta kannanoton, jossa se toivoi Reisjärven esittävän omassa lausunnossaan alueen poistamista maisema-alueiden listauksesta. Kunta totesi, että maisema-alueeseen kuulumisesta voi olla enemmän haittaa kuin hyötyä alkutuotannon elinkeinojen ja alueen asuk-

kaiden kannalta. Alueiden maisemat voidaan säilyttää parhaiten takaamalla alkutuotannon elinkeinojen mahdollisimman esteetön harjoittaminen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

128. Kalajokilaakson viljelymaisemat

Kalajokilaakson viljelymaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Myös Ylivieskan kaupunki kannatti aluerajausta. Kunnan mielestä uudessa inventoinnissa on pyritty noudattamaan maisemarakenteen näkyvissä olevia luontevia rajoja ja rajaukseen on sisällytetty myös avointa viljelymaisemaa rajaavat yhtenäiset metsäiset reunavyöhykkeet sekä taajamien reuna-alueet. Ylivieskan kaupungilla ei ollut huomautettavaa päivitysinventointiin liittyen.

Haapajärven kaupunki ja Sievin kunta tähdensivät, että maisema-alue ei saa haitata alueiden kehittämistä ja elinkeinotoimintaa. Haapajärven kaupunki totesi, että kaupunginvaltuusto on hyväksynyt Oksava–Autiorannan alueen maankäyttöselvityksen, jossa on annettu suosituksia rakentamiselle viljelymaisema-alueella. Kaupunki korosti, että myös muu kuin maatalouden harjoittamiseen kuuluva rakentaminen on turvattava maisema-alueella kuntien maankäytöllisten suunnitelmien ja päätösten mukaisesti. Sievi huomautti, että inventoinnissa ei ole esitetty valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita sen alueelle, mutta että Kalajokilaakson viljelymaisemat ulottuvat noin 700 metrin päähän kunnan rajasta. Sievin kunnanvaltuusto on hyväksynyt Sievin Jokikylälle, lähelle maisema-alueita, tuulivoimayleiskaavan (Jakostenkallio). Osa kaavan mukaisista voimaloista tulee valmistuessaan näkymään alueelle. Kunnanhallitus katsoi, ettei maisema-alueen laajeneminen saa vaikuttaa jo hyväksytyjen kaavojen toteuttamiseen.

Nivalan kaupunki totesi, että suuri osa Nivalan kaupungista kuuluu maisema-alueeseen, ja kaupungin keskustaajama rajautuu siihen. Kaupungin mielestä inventoinnissa ei ole otettu huomioon taajaman kasvua rajoittavia maantieteellisiä esteitä, kuten rautatietä ja Kalajokea. Kaupungin keskusta sijaitsee kapealla vyöhykkeellä ja sen kasvusuunnat ovat rajalliset. Kaupungin mielestä maisema-alueita rajattaessa tulisi ottaa huomioon kaupungin uusi osayleiskaava (2015). Kaupunki esittikin, että maisema-alueen rajauksen pitäisi olla väljempi Nivalan asemakaavoitetulla alueella.

Nivalan kaupunki myös huomautti, että maisema-alueen laajenuksessa on mukana reunametsiä. Maisema-alue ei rajoita metsätalouden harjoittamista, mutta reunametsät ovat luonnollisia rakennuspaikkoja. Niitä ei tule ottaa mukaan maisema-alueeseen, koska status rajoittaa hyvien rakennuspaikkojen hyödyntämistä. Yhteenvedon kaupunkihallitus

totesi, että maisema-alueen laajentamista ei pidä hyväksyä. Lisäksi aiempaa arvokasta maisema-aluetta tulee rajata siten, että se rajautuu Kalajokilaakson peltoviljelyalueisiin. Taajama-alueen kohdalla tulee ottaa huomioon voimassa olevat yleis- ja asemakaavat.

Alueeseen ei otettu kantaa muissa lausunnoissa. Sen sijaan Pyhäjärven kaupunki lähetti kannanoton, jossa se toivoi Haapajärven esittävän omassa lausunnossaan Oksavan ja Autiorannan alueen poistamista rajauksesta. Pyhäjärvi totesi, että maisema-alueeseen kuulumisesta voi olla enemmän haittaa kuin hyötyä alkutuotannon elinkeinojen ja alueen asukkaiden kannalta. Alueiden maisemat voidaan säilyttää parhaiten takaamalla alkutuotannon elinkeinojen mahdollisimman esteetön harjoittaminen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

129. Rahjan saaristomaisemat ja Kalajoen hiekkasärkät

Rahjan saaristomaisemiin ja Kalajoen hiekkasärkkiin suhtauduttiin lausunnoissa varsin kriittisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Kalajoen kaupunki kuitenkin vastusti aluetta nykymuodossaan. Kaupungin mielestä alueen rajauksessa ei ole otettu huomioon alueella jo voimassa olevia tai vireillä olevia asema- ja yleiskaavoja. Ongelmallista on myös maisemallisesti erilaisten alueiden (Rahjan saaristo, Kalajoen hiekkasärkät, Siiponjokilaakso) sisältyminen samaan alueeseen. Kalajoen sataman alueella ei ole kaupungin mielestä erityisiä maisema-arvoja. Lisäksi laajan merialueen mukaan ottaminen ei ole kaupungin mukaan perusteltua eikä tarkoituksenmukaista.

Kalajoen kaupunki totesi, että valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen vaikutukset erityisesti matkailukeskuksen kehittämiseen ja tuulivoimarakentamiseen tulisi olla yksityiskohtaisesti tiedossa tässä vaiheessa. Nyt vaikutukset jäävät epäselviksi, ja jo nykyinen merkintä (maakunnallisesti arvokas maisema-alue) on kaupungin mielestä hankaloittanut matkailualueen maankäytön kehittämistä. Maisema-alue voi vaikuttaa haitallisesti myös rajauksen lähellä olevan lentopaikan ja moottoriurheilualueen kehittämiseen.

Kaupunki huomautti, että aluerajaus on päällekkäinen ja osin ristiriitainen maakuntakaavan aluevarausten kanssa. Merkittävä osa esitetystä alueesta sisältyy maakuntakaavan matkailun kehittämialueeseen. Maisema-alueeseen sisältyy myös useita Natura 2000-kohteita, joiden sisällyttäminen alueeseen ei ole perusteltua, koska maisema-arvot turvataan jo Natura-verkoston myötä.

Yhteenvedon Kalajoen kaupunki ilmoitti vastustavansa aluetta, koska nimeäminen perustuu puutteelliseen valmisteluun ja vaikutusten arviointiin, eikä inventoinnin oikeusvaiku-

tuksista ole riittävän varmaa tietoa. Alueen maisema-arvot voidaan kaupungin mukaan turvata parhaiten maakuntakaavoituksen sekä kaupungin asema- ja yleiskaavoituksen avulla.

Kallan karineuvosto vastusti Kallankarien liittämistä maisema-alueeseen. Karit omistaa Suomen valtio, mutta niillä on Ruotsin vallan ajoilta pohjautuva rajoitettu paikallishallinto, jota toteuttaa karikokous. Kallankareilla noudatetaan kuninkaallisen majesteetin uudistettua satamajärjestystä vuodelta 1726. Sen mukaan yhteisö itse päättää muun muassa asumisesta, eli rakennuslupien myöntämisestä ja satamaoikeudesta, maksujen määrittämisestä ja kalastuksesta Kallan vesillä. Karineuvosto muistutti, että Korkeimman oikeuden päätöksen mukaan valtion ja kuntien viranomaisilla ei ole toimivaltaa Kallankareilla. Alueen itsehallinnollisesta luonteesta johtuen Kallankarien mahdollinen liittäminen ”luonnonsuojelualueeseen” vaatisi karikokouksen päätöksen asiasta.

Karineuvosto totesi, että se turvaa toiminnallaan juuri niitä arvoja, jotka inventointi pyrkii korostamaan. Kallankarien liittäminen valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen, ja siten esimerkiksi maankäytön suunnitteleminen ja lupamenettelyiden ulkoistaminen, kuitenkin laajentaisi näiden arvojen tarkastelun mittasuhteita, jolloin Kallankarien erityispiirteet eivät tulisi ilmi yhtä tarkasti ja yksityiskohtia jäisi huomioimatta. Niinpä neuvosto totesi, että Kallankarien sisällyttäminen maisemainventointiin vaarantaisi olennaisella tavalla Kallankarien itsehallintovaltaa ja heikentäisi sitä suojeluntasoa, jota itsehallinto haluaa tällä hetkellä ja tulevaisuudessa toteuttaa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

130. Miilurannan asutusmaisema

Miilurannan asutusmaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa melko myönteisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Liitto kuitenkin totesi, että maisema-alueen rajaus menee osin päällekkäin Paalinevan turvetuotantoalueen kanssa. Päällekkäisyys on liiton mielestä syytä poistaa.

Kärsämäen kunta ei ottanut suoraan kantaa alueen rajaukseen. Kunta kuitenkin tähdensi, että alue ei saa haitata alueen maatalouden toimintaedellytyksiä. Myös muu kuin maatalouden harjoittamiseen kuuluva rakentaminen on turvattava maisema-alueella kuntien maankäyttöisten suunnitelmien ja päätösten mukaisesti.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kanteleen voima esitti muutoksia aluekuvaukseen turvetuotannon osalta. Kannanottajan mielestä tekstistä ei riittävästi käy ilmi, että turve-

tuotanto osaltaan edesauttaa maisemien säilymistä. Kanteleen voima epäili, että turvetuotannolle voi tulevaisuudessa tulla rajoitteita, koska se vaikuttaa maisemaan.

131. Hailuoto

Hailuotoon suhtauduttiin lausunnoissa melko myönteisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Hailuodon kunta puolestaan totesi, että päivitysinventointi ei tuo Hailuodon kunnan osalta olennaisia muutoksia nykytilanteeseen. Kunta ja kuntalaiset tunnustavat merkinnän ja arvostavat sitä, mutta aluerajauksessa on mukana myös laajoja alueita, joissa valtakunnallisesti merkittäviä arvoja on vaikea tunnistaa. Inventointia tulisi kunnan mielestä muuttaa siten, että inventointirajaukset sisältävät valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Lisäksi rajausten ja määräysten tulee kunnan mielestä perustua tarkempiin inventointeihin, eivätkä ne saa kohtuuttomasti estää alueen kehittämistä tai maanomistajien oikeutta kunnostaa, ylläpitää ja hoitaa rakennuksiaan, metsiään ja maa-alueitaan.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

132. Limingan lakeuden kulttuurimaisema

Limingan lakeuden kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa pääsääntöisesti myönteisesti, mutta alueen rajaukseen esitettiin useita muutosehdotuksia. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Oulun kaupunki puolestaan totesi, että Limingan lakeuden kulttuurimaiseman laajentaminen koskemaan myös vanhoja ranta-alueita tyypillisine sukkessiovyöhykkeineen ja viljelymaisemineen on perusteltua.

Kempeleen kunta totesi, että taustaselvityksen mukaan inventoinnissa on keskitytty ennen kaikkea perinteisten maaseutuelinkeinojen synnyttämiin maisemiin. Limingan lakeuden kulttuurimaisemassa junarata sekä uusi ja vanha Valtatie 4 ovat jakaneet jo kauan aluetta ja hankaloittaneet siten perinteisten maaseutuelinkeinojen harjoittamista. Viime vuosina alueella on nähty kunnan mukaan mahdollisuuksia kehittyä logistiikka-toimintojen keskittymäksi ja maanteiden varteen onkin sijoittunut suuria kuljetusalan toimijoita. Alueen osayleiskaavoitus on tarkoitus aloittaa, mikäli lähtökohdat ja tavoitteet tarkentuvat hankkeelle suotuisiksi. Aluetta on tarkasteltu kunnan mukaan myös äkillisen rakennemuutoksen alueena sekä maankäytön ja elinkeinoelämän keskusalueena.

Kunta totesikin, että maisema-alueen rajaaminen radan länsipuolelle ei tunnu maisemallisin perustein luontevalta, koska alue on itä-länsisuuntaisten pelto- ja metsäsarkojen pirstoma eikä muodosta yhtenäistä maisematilaa. Kunta esitti, että maisema-alueen laajennuksesta luovutaan mainitulla alueella liitekuvan mukaisesti.

Limingan kunta kertoi antaneensa *Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavan* luonnoksesta lausunnon, jossa sivutaan myös maisema-alueiden päivitysinventointia. Kunnan mukaan maisema-alueen laajentamiseen Ketunmaalle ja Selkämaahan ei ole maisemallista perustetta, koska näillä alueilla ei ole laajoja yhtenäisiä peltoaukeita. Kunta totesi lisäksi, että Kempeleen ja Limingan yhteiselle logistiikkavyöhykkeelle kuntien rajalla esitetty laajennus on käsittämätön. Etenkään vanhan Valtatie 4:n ja rautatien länsipuolella ei ole laajoja yhtenäisiä peltoaukeita. Maisemaa ovat halkoneet jo pitkään valtakunnalliset merkittävät liikenneväylät. Alueen laajentaminen väylien länsipuolelle voi vaikeuttaa tulevan logistiikkavyöhykkeen osayleiskaavoitusta. Laajennus tulee kunnan mielestä poistaa.

Kunta myös muistutti, että sen alueesta merkittävä osa on rajoitettu rakentamisen ulkopuolelle jo nykyisillä suojelu- ja muilla määräyksillä. Kunnan rakentamiskelpoisen alueen määrää rajoittavat merkittävästi myös tulva-alueet sekä energia- ja liikenneverkkojen aiheuttamat rajoitteet. Rakentamiskelpoiset alueet ovat vähäisiä myös maapohjan heikon laadun vuoksi. Näistä syistä maisema-aluetta ei tule laajentaa vaan pikemminkin supistaa. Maisema-alueen rajausta olisikin kunnan mukaan syytä arvioida uudelleen Limingan keskustaan liittyvien alueiden osalta. Vain aidosti arvokkaat yksittäiset osat ja rakennukset tulisi ottaa mukaan siten, että kuntaa on mahdollista myös kehittää.

Lumijoen kunta totesi, että valtaosa kunnan rakennuskannasta on kuulunut valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen vuodesta 1995 alkaen. Alueelle on myöhemmin tehty rantayleiskaava, osayleiskaava ja asemakaavoja, joissa maisema-arvot on otettu huomioon. Uusi rajausta on hieman vuoden 1995 rajausta laajempi. Vähäisesti laajennetulla rajauksella ei nähdä olevan vaikutusta Lumijoen kunnalle. Kunta totesi, että lakeuden kulttuurimaisema on merkittävä osa Lumijokea. Maisemalliset arvot tullaan ottamaan huomioon maankäytössä ja rakentamisessa myös jatkossa.

Tyrnävän kunta kertoi lausuneensa *Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavaluonnoksesta* seuraavaa: "Tyrnävän alueelle esitetään valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen merkittävää laajentamista Korvenkylän–Kurjensuon ja Kirstinänmetsä–Kolmikanta–Ylipään alueelle. Laajentaminen ei ole perusteltua. Rajauksen tulisi käsittää vain olevat peltoalueet. Suuri osa kaavaluonnoksessa esitetystä laajennetusta alueesta on tavallista metsätaloudesta maata, jolla ei ole erityistä maisemallista arvoa."

Kunta huomautti, että jos metsät esitetystä laajuudessaan luetaan Limingan lakeuden kulttuurimaiseman kokonaisuuteen, voi kaavamääräys hankaloittaa metsätalouden toi-

menpiteitä. Metsäaluetta tulisi kyetä hyödyntämään ilman että kaavamerkintä määräyk-
sineen aiheuttaa jatkuvaa ylimääräistä arviointityötä siitä, onko toimenpiteillä vaikutusta
maisemallisiin arvioihin. Lisäksi kunta totesi, että Limingan lakeus on elinvoimaista ja
kerroksellista, ihmisten omalla toiminnallaan synnyttämää kulttuuri- ja maatalousmaise-
maa. Alue ei näin ollen pysy staattisena. Lakeuden elinvoimaisuus tulee kunnan mielestä
mahdollistaa jatkossakin, joten kuntien kasvu- ja kehittämismahdollisuudet on turvattava.
Statuksella ei tulisi myöskään olla sellaisia yksittäisiin ihmisiin ja maanomistajiin kohdis-
tuvia taloudellisia vaikutuksia, jotka hidastavat maiseman ja arvokkaan rakennuskannan
hoitamista, ylläpitoa ja kehittämistä.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Siinä vaadittiin rajauksen muuttamista niin, että
kannanottajan metsämaat jäävät maisema-alueen ulkopuolelle. Kannanottaja näki maise-
ma-alueen tuottavan haittaa metsätalouden harjoittamiselle yleiskaavamääräyksiä väli-
tyksellä. Kannanottaja myös koki oikeudelliset vaikutukset merkittäviksi ja toivoi kaava-
määräyksiä poistumista maisema-alueilta.

133. Oulujokilaakson kulttuurimaisemat

Oulujokilaakson kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa pääsääntöisesti myönteis-
esti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana
ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle
maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Oulun kaupunki puoles-
taan totesi, että alueen arvoperusteet eivät ole muuttuneet, mutta rajauksia on muutettu.
Kaupunki keskittyi lausunnossaan näihin muutoksiin.

Oulun kaupunki mainitsi, että rajausta on tyypistetty jokivarressa Oulun puolella, mutta
levennetty jokilaakson selänteille. Taustamuistiosta ei käy kaupungin mukaan selkeästi
ilmi, millä perusteilla rajausta on muutettu. Alueella ei ole tapahtunut olennaisia mai-
semaa heikentäneitä muutoksia. Rajauksen syyksi mainitaan kaupungin näkemyksen
mukaan Turkansaari, joka on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.
Tämä ei kuitenkaan selitä välialueen poistamista. Pois jätetty alue sisältyy Oulun kaupun-
gin mukaan Oulujokivarren osayleiskaavaan ja sen uudisrakentamista on rajoitettu mai-
semallisin perustein. Kaupunki muistutti, että tehokkaammin rakennettu alue alkaa vasta
Turkansaaren länsipuolelta.

Kaupunki myös totesi, että pois jääneellä alueella on kulttuurihistoriallisesti ja maisemal-
lisesti merkittäviä yksittäiskohteita. Joki hahmottuu yhtenäisenä maisema-alueena, joten
koko alueen huomiointi yhtenä kokonaisuutena edistäisi kaupungin mielestä maisemal-
listen arvojen säilymistä. Jokialueeseen kohdistuu käyttöpaineita, joten valtakunnallisesti
arvokkaan maisema-alueen status ohjaisi ratkaisuihin, jotka sopeutuisivat luontevammin
maisemaan.

Lisäksi kaupunki oudoksui rajaukseen mukaan otettuja metsäisiä selännteitä, joiden perustellaan näkyvän laajalle ja kauas. Rajausperusteet olisi ollut kaupungin mielestä hyvä esittää myös lopullisessa raportissa. Kommenteille lähetetyssä esityksessä arvoina korostuvat avoimuus ja näkymät, jolloin on kaupungin mukaan epäselvää mitä leveillä metsävyöhykkeillä tavoitellaan. Rajausperusteiden esittäminen helpottaisi alueen arvojen välittämistä maankäytön suunnittelun tarkemmille tasoille.

Oulun kaupunki myös täsmensi aluekuvausta. Rajauksesta poistettu Turkansaaren ulkomuseoalue on mainittu Oulujokilaakson kulttuurimaisemaa käsittelevässä kappaleessa, mutta virheellisesti Muhoksen keskustaajaman arvokkaaseen rakennusperintöön lukeutuvana. Oulujokivartta koskevaan tekstiin on lisäksi jäänyt virheellinen maininta Oulanka-joen ja Kitkajoen maisemista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

134. Olvassuo

Olvassuohon suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Pudasjärven kaupungilla ei ollut huomautettavaa inventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

135. Aittojärven ja Livojokivarren kulttuurimaisemat

Aittojärven ja Livojokivarren kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Liitto täsmensi aluekuvausta toteamalla, että Kynkään maamieskoulu lienee Kynkään entinen sahakartano. Uittokämpästä ei ole inventointitietoja. Pudasjärven kaupungilla ei ollut huomautettavaa inventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

136. Iijoen jokivarsimaisemat

Iijoen jokivarsimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton

mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Pudasjärven kaupungilla tai Taivalkosken kunnalla ei ollut huomautettavaa inventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

137. Tyrjäjärven kulttuurimaisemat

Tyrjäjärven kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Taivalkosken kunnalla ei ollut huomautettavaa inventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

138. Määttälänvaaran kulttuurimaisemat

Määttälänvaaran kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Kuusamon kaupungin mukaan uudet rajaukset ovat eheyttäneet alueita ja maisema-alueet toteuttavat tavoitteitaan aiempaa paremmin. Kaupunki totesi, että Määttälänvaaran kulttuurimaisemien alue sisältyy *Suiningin rantayleiskaavan* alueelle. Maisema-alue on otettu huomioon rantayleiskaavassa ja Määttälänvaaran kyläkaavassa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

139. Rukan vaarajono

Rukan vaarajonoon suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Liitto kuitenkin huomautti, että aluekuvauksessa mainitaan Rukan lomakeskuksen rajautuvan pääosin maisemanähtävyyden ulkopuolelle, vaikka Talvijärven kaakkoispuolella sijaitseva lomakeskus on rajattu maisema-alueen sisäpuolelle.

Kuusamon kaupungin mukaan uudet rajaukset ovat eheyttäneet alueita ja maisema-alueet toteuttavat tavoitteitaan aiempaa paremmin. Kaupunki totesi, että Rukan

vaarajono sisältyy Rukan osayleiskaavaan, Pyhäjärven rantayleiskaavaan ja Rukan asema-kaava-alueeseen. Lisäksi alueella sijaitsee osittain tai kokonaan useita rantakaava-alueita. Maisematyöluvan tarve Rukan osayleiskaavan alueella on herättänyt vastustusta metsänomistajissa.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Sen neljä allekirjoittajaa vastustivat maisema-alueen laajennusta. He näkivät maisema-alueen tuovan omistamilleen maille rajoituksia ja kustannuksia. Lisäksi he pelkäsivät alueen vaikuttavan yksityiseen maaomistukseen sekä elinkeinojen harjoittamiseen. Kannanottajat tulkitsivat maisema-alueen suojelualueeksi.

140. Oulankajoen ja Kitkajoen koskimaisemat

Oulankajoen ja Kitkajoen koskimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa suhteellisen positiivisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Kuusamon kaupungin mukaan uudet rajaukset ovat eheyttäneet alueita ja maisema-alueet toteuttavat tavoitteitaan aiempaa paremmin. Kaupunki totesi, että Oulangan ja Kitkajoen koskimaisemat sijoittuvat pääosin Kuusamon yleiskaavassa osoitetulle luonnonsuojelualueelle. Kaupunki kuitenkin pohti, voidaanko nyt esitellylle maisema-alueelle laatia ranta-asemakaava loma-asumista varten. Se esitti, että Oulanka- ja Kitkajoen rajaus Oulankajoen pohjoispuolella vedetään Oulangan kansallispuiston rajojen mukaisesti.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Kuusamon yhteismetsän mielestä maisema-alueiden vaikutuksista maankäyttöön on tiedotettu liian vähän ja kannanotossa toivottiin lisäinformaatiota tätä koskien. Puutteellisesta tiedosta johtuen Kuusamon yhteismetsä vastusti maisema-aluetta omistamallaan mailla. Koillismaan Vihreät ry. piti kannanotossaan tärkeänä, että maisema-alueiden esitystä on täydennetty. Yhdistys kuitenkin toivoi, että Oulanka- ja Kitkajoen maisemaa täydennettäisiin siten, että se sisältäisi jokien maisemat kokonaisuudessaan. Lisäksi alueeseen ehdotettiin muitakin lisäyksiä. Yhdistys piti nyt esityksen ulkopuolelle jääviä jokien koskimaisemia yhtä arvokkaina ja kauniina kuin maisema-alueeseen kuluviakin alueita. Kannanotossa korostettiin maisemien kansallista tärkeyttä Akseli Gallen-Kallelan ja Elias Lönnrotin taiteiden inspiraationa. Yhdistyksellä on runsaasti tietoa alueesta ja sen maisemasta.

141. Rokuanvaaran maisemat

Rokuanvaaran maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset

ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Vaalan kunnalla ei ollut huomautettavaa inventointiin.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toisessa kannanotossa allekirjoittajat esittivät omistamiensa maiden poistamista rajauksesta. Kannanottajat mielsivät valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet suojelualueiksi tai ohjelmaksi, joka aiheuttaisi haittaa maa- ja metsätaloudelle. Heidän mielestään maisema-aluemenettely ei ole hallintolain mukaista ja siitä aiheutuu yleinen maaomaisuuden arvonalennus sekä kohtuuton haitta yksityisomaisuuden käytölle. Toisaalta kannanotossa todettiin alueen asukkaiden hoitaneen aluetta siten, että siitä on syntynyt maisemallisesti arvokas. Toisessa kannanotossa kannanottaja halusi rajata omistamansa maat maisema-alueen ulkopuolelle. Kannanottaja oli huolissaan metsäelinkeinolle mahdollisesti aiheutuvista vaikutuksista.

142. Manamansalon kulttuurimaisemat

Manamansalon kulttuurimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Pohjois-Pohjanmaan liitto piti maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Liiton mukaan kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyyppilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Vaalan kunnalla ei ollut huomautettavaa inventointiin.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kannanottaja pyysi rajauksen muuttamista omistamiensa tilojen tai jopa koko alueen osalta. Hän olisi kaivannut keskustelua maanomistajien kanssa maisema-alueen rajauksista ja vaikutuksista.

3.17 Kainuu

Esitetyt maisema-alueet, Kainuu				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
143. Paltaniemen kulttuurimaisema ja Oulujärven rantaluhdat	2	2/0/0		
144. Melalahden kulttuurimaisema	1	1/0/0	2	1/0/1
145. Vuokatin vaarajono ja rantakylät	2	1/1/0	2	1/1/0
146. Naapurinvaaran vaara-asutus	2	1/1/0		
147. Kainuun vaarakylät	1	1/0/0		
148. Suomussalmen vienalaiskylien kulttuuri- ja eränkävintimaisemat	2	2/0/0		

143. Paltaniemen kulttuurimaisema ja Oulujärven rantaluhdat

Paltaniemen kulttuurimaisemaan ja Oulujärven rantaluhtiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Kainuun liiton näkemyksen mukaan muutokset maisema-alueiden rajauksiin ovat hyväksyttäviä ja perusteltuja. Kajaanin kaupunki totesi, että uusi rajausta tukee Paltaniemen ja Koutaniemen koillisosan alueen maisemallisten arvojen merkittävyyden tunnustamista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

144. Melalahden kulttuurimaisema

Melalahden kulttuurimaisemia ei kommentoitu suoraan yhdessäkään lausunnossa. Kainuun liitto kuitenkin totesi, että muutokset maisema-alueiden rajauksiin ovat hyväksyttäviä ja perusteltuja.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toisessa toivottiin, että kohteen aluekuvaukseen vaihdetaan uudempi valokuva, sillä kohteen maisema on muuttunut merkittävästi kuvanottohetkestä. Aluekuvauksessa oli virheitä muun muassa tilojen nimissä. Kannanottaja esitti huolensa Melalahden kylän rakennusperinnön säilymisestä sekä kylän maiseman umpeen kasvamisesta. Hän ehdotti lisäksi maisema-aluetta täydennettäväksi usean maisemakohteen osalta. Toisessa kannanotossa todettiin, että ”mikäli hanke rajoittaa maiden käyttöä ja maiseman pienintäkin muuttamista, esimerkiksi uusilla rakennuksilla, vastustamme hanketta Melalahden osalta.”

145. Vuokatin vaarajono ja rantakylät

Vuokatin vaarajonoon ja rantakyltiin suhtauduttiin lausunnoissa suhteellisen positiivisesti. Kainuun liiton näkemyksen mukaan muutokset maisema-alueiden rajauksiin ovat hyväksyttäviä ja perusteltuja. Sotkamon kunta puolestaan esitti rajaukseen muutosta. Kunta totesi, että Särkisen itä- ja pohjoisrannoille on asemakaavoitettu hyvin tiivistä matkailu-, urheilu- ja opetustoimintaa palvelevaa rakentamista. Juuri valmistuneen *Sotkamo–Vuokatti-masterplan 2030:n* tavoitteena on muodostaa Urheiluopiston–Snowpoliksen–Sokos Hotel Vuokatin ympäristöstä Vuokatin alueen ydinkeskusta. Alueen nykyinen ja suunniteltu maankäyttö eivät kunnan mukaan vastaa sitä maisemakuvausta, jonka perusteella maisema-alue on valikoitunut valtakunnallisesti arvokkaaksi. Sotkamon kunta piti tärkeänä, että Särkisen itä- ja pohjoisrannat sekä Vuokatin vaaran länsi- ja itärinteiden matkailualueet eivät sisälly maisema-alueeseen.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toisessa katsottiin, että kohteen päivitetty rajausta on liian laaja, eikä Haapalanlahden eteläpuolisilla alueilla ole erityisiä maisemallisia arvoja. Kannanottaja kritisoi mahdollisia vaikutuksia rakentamiseen ja metsätalouden harjoittami-

seen ja pelkäsi, että maisemanhoidosta tulee kertymään kuluja maanomistajille taloudellisten menetysten kautta. Toinen kannanottaja esitti korjausta aluekuvaukseen Haapalanlahden osalta.

146. Naapurinvaaran vaara-asutus

Naapurinvaaran vaara-asutukseen suhtauduttiin lausunnoissa suhteellisen positiivisesti. Kainuun liiton näkemyksen mukaan muutokset maisema-alueiden rajauksiin ovat hyväksyttäviä ja perusteltuja. Sotkamon kunta puolestaan esitti rajaukseen muutosta. Kunnan mielestä alueen laajentamista ei perustella Kaarreniemen osalta. Mujehoulunjoki on kunnan mielestä luonnollinen raja, joka erottaa Naapurinvaaran vaara-asutuksen Vuokatin alueen maankäytöstä. Rajausta ei tulisi kunnan mielestä muuttaa Kaarreniemen osalta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

147. Kainuun vaarakylät

Kainuun vaarakylä ei kommentoitu suoraan yhdessäkään lausunnossa. Kainuun liitto kuitenkin totesi, että muutokset maisema-alueiden rajauksiin ovat hyväksyttäviä ja perusteltuja. Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

148. Suomussalmen vialaishäikylä ja eränkätymämaat

Suomussalmen vialaishäikylä ja eränkätymämaisiin suhtauduttiin lausunnoissa myönteisesti. Kainuun liitto piti vialaishäikylä valtakunnallista statusta kannatettava asiana. Alueesta muodostuu liiton mielestä laajempaan kokonaisuuteen merkittävä ja omaleimainen maan itärajalta sijaitseva maisema-alue. Vialaishäikylä alueella ympäristöineen on liiton mukaan hyvät mahdollisuudet muun muassa luonto- ja kulttuurimatkailun kehittämiseen, sillä se sijaitsee Fennoskandian vihreän vyöhykkeen alueella. Myös Suomussalmen kunta totesi alueen sopivan hyvin valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

3.18 Lappi

Esitetyt maisema-alueet, Lappi				
Kohde	Lausunnot	+/-	Kannanotot	+/-
140. Oulankajoen ja Kitkajoen koskimaisemat	2	1/1/0	1	1/0/0
149. Simon rannikon kulttuurimaisemat	1	1/0/0	0	
150. Eteläisen Tornionlaakson maisemat	4	4/0/0	0	
151. Aavasaksan maisemat	3	2/1/0	0	
152. Lohijärven ja Leukumanpään kylämaisemat	2	0/2/0	1	0/1/0
153. Viirinkylän jokivarsimaisema	2	2/0/0	0	
154. Venejärven kylämaisema	2	2/0/0	0	
155. Kaukosen kylämaisema	2	2/0/0	0	
156. Kieringin kulttuurimaisema	2	0/1/1	1	0/0/1
157. Javaruksen kylämaisema	1	1/0/0	0	
158. Pyhätunturin maisemat	2	1/1/0	0	
159. Kairalan ja Luiron kulttuurimaisema	1	1/0/0	0	
160. Kuoskun kulttuurimaisema	1	1/0/0	0	
161. Saijan kylämaisema	1	1/0/0	0	
162. Ounas- ja Pallastunturien maisemat	4	3/1/0	0	
163. Puljun erämaakylä	2	2/0/0	0	
164. Käsiarren suurunturien maisemat	6	4/2/0	0	
165. Iiton palasuomaisema	3	3/0/0	0	
166. Enontekiön poronhoito- ja kausiasutusmaisemat	3	2/1/0	0	
167. Peurakairan luontaiselinkeinomaisema	2	1/0/1	1	1/0/0
168. Nattastunturien ja Sompiojärven maisemat	2	2/0/0	1	1/0/0
169. Saaritunturien poronhoitomaisemat	2	2/0/0	1	1/0/0
170. Kaunispään tunturimaisemat	3	1/2/0	0	
171. Inarjärven ja Juutuanjoen maisemat	3	1/2/0	0	
172. Ukonjärven ja Myössjärven maisema-alue	2	1/1/0	2	1/1/0
173. Paatsjoen ja Nellimin vesistö- ja asutusmaisemat	3	2/1/0	0	
174. Iijärven ja Tsiuttajoen luontaiselinkeinomaisemat	2	2/0/0	1	1/0/0
175. Sevettijärven asutusmaisemat	3	3/0/0	0	
176. Inarjokivarren vuotuismuuton maisemat	2	2/0/0	0	
177. Ailikastunturin luontaiselinkeinomaisemat	2	2/0/0	0	
178. Kevon tunturiylängön maisemat	2	2/0/0	0	
179. Tenonlaakson maisemat	3	3/0/0	0	
180. Paistunturien luontaiselinkeinomaisemat	3	3/0/0	0	
181. Utsjokilaakson maisemat	2	2/0/0	0	
182. Alakönkään koskimaisema	2	2/0/0	0	
183. Pulmankijärven tunturimaisema	2	2/0/0	0	

149. Simon rannikon kulttuurimaisemat

Simon rannikon kulttuurimaisemia ei kommentoitu suoraan yhdessäkään lausunnossa. Lapin ELY-keskus kuitenkin totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat

esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

150. Eteläisen Tornionlaakson maisemat

Eteläisen Tornionlaakson maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa varsin positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Tornion kaupunki puolestaan muistutti, että maisema-alue on pääosin yksityisomistuksessa. Näin ollen maisema-alueen säilyminen, ylläpito ja hoito ovat lähinnä yksityisten maanomistajien vastuulla ja inventoinnin yhteydessä on tärkeää antaa tietoja esimerkiksi avustus- ja tukimahdollisuuksista.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio korosti lausunnossaan, että alueet inventoidun alueen läheisyydessä Ruotsin puolella kuuluvat Norrbottenin kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin ympäristöihin Övertorneån ja Haaparannan kuntien alueella. Tornionjoen vesistö kuuluu lisäksi Natura 2000 -verkostoon. Yllä mainitut alueet Ruotsissa ovat kulttuuriympäristön suojelun ja luonnonsuojelun *riksintresse*-alueita ja siten ympäristökaarella (*miljöbalken*) suojeltuja. Ruotsin puoleinen kulttuurihistoriallisesti arvokas alue käsittää myös Aavasaksan maisema-alueita vastapäätä olevan seudun.

Rajajokikomissio mainitsi, että Ruotsin puoleisten alueiden erityispiirteiden kuvaukset ovat osittain yhteneväisiä Suomen puolen maisemainventointien kuvausten kanssa. Alueet sisältävät yhteneväisiä rajan yli ulottuvia kulttuurihistoriallisia arvoja. Komissio tähden, että Tornionlaakso on maisemallinen ja kulttuurinen kokonaisuus, jonka yhteydessä on tärkeä painottaa maisemakuvan ja kulttuuriympäristöjen rajanylittävää näkökulmaa Tornion- ja Muonionjoen sekä Könkämäenon varsilla.

Suomen maisema-arkkitehti MARK ihmetteli, miksi Kukkolankoski ei ole enää osa rajausta. Kukkolankoskella on liiton mukaan Tornionlaakson seudulle merkittävää identiteettiä. Lisäksi alueella esiintyy perinteisiä elinkeinoja.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

151. Aavasaksan maisemat

Aavasaksan maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Ylitornion kunta puolestaan vastusti alueen laajentamista. Kunta tähdensi, että sen alueella olevat maisema-alueet ovat jo nykyisellään riittävän suuria, eikä kunta näe tarvetta niiden laajentamiselle. Kunnanhallitus korosti, että valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet eivät saa vaikeuttaa tulevaisuudessa alueen elinkeinotoimintaa ja rakentamista.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio korosti lausunnossaan, että alueet inventoidun alueen läheisyydessä Ruotsin puolella kuuluvat Norrbottenin kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin ympäristöihin Övertorneån ja Haaparannan kuntien alueella. Tornionjoen vesistö kuuluu lisäksi Natura 2000 -verkostoon. Yllä mainitut alueet ovat Ruotsissa kulttuuriympäristön suojelun ja luonnonsuojelun *riksintresse*-alueita ja siten ympäristökaarella (*miljöbalken*) suojeltuja. Ruotsin puoleinen kulttuurihistoriallisesti arvokas alue käsittää myös Aavasaksan maisema-alueita vastapäätä olevan seudun.

Komissio mainitsi, että Ruotsin puoleisten alueiden erityispiirteiden kuvaukset ovat osittain yhteneväisiä Suomen puolen maisemainventointien kuvausten kanssa. Alueet sisältävät yhteneväisiä rajan yli ulottuvia kulttuurihistoriallisia arvoja. Komissio tähdensi, että Tornionlaakso on maisemallinen ja kulttuurinen kokonaisuus, jonka yhteydessä on tärkeä painottaa maisemakuvan ja kulttuuriympäristöjen rajanylittävää näkökulmaa Tornion- ja Muonionjoen sekä Könkämäenon varsilla.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

152. Lohijärven ja Leukumanpään kylämaisemat

Lohijärven ja Leukumanpään kylämaisemien uuteen rajaukseen suhtauduttiin lausunnoissa kriittisesti. Lapin ELY-keskus esitti, että alueen rajaus palautetaan vuoden 1995 rajauksen mukaiseksi kyläyhdistyksen ja kunnan esityksen mukaisesti. Alueen keskeisimmät arvot sisältyvät ELY-keskuksen mukaan tähän rajaukseen. Myös Ylitornion kunta vastusti alueen laajentamista. Kunta tähdensi, että sen alueella olevat maisema-alueet ovat jo nykyisellään riittävän suuria, eikä kunta näe tarvetta niiden laajentamiselle. Kunnanhallitus korosti, että valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet eivät saa vaikeuttaa tulevaisuudessa alueen elinkeinotoimintaa ja rakentamista. Kunta myös vetosi Lohijärven kyläyhdistyksen kannanottoon (ks. alla).

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Lohijärven kyläyhdistys ry. toivoi, että alueen uutta rajausta tarkistettaisiin metsätalouskäytössä olevien talousmetsien osalta. Nämä metsä-alueet eivät vaikuta yhdistyksen mukaan alueen kylämaisemaan. Kyläyhdistys kannatti muilta osin maisema-aluetta.

153. Viirinkylän jokivarsimaisema

Viirinkylän jokivarsimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Alerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Rovaniemen kaupungilla ei ollut huomautettavaa päivitysinventoinnista. Kaupunki puolsi maisema-aluetta, jonka se toteaa osin sisältyvän Vanttauskosken osayleiskaava-alueeseen. Viirinkylässä ei ole oikeusvaikutteista osayleiskaavaa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

154. Venejärven kylämaisema

Venejärven kylämaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Alerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Kolarin kunnalla ei ollut huomautettavaa inventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

155. Kaukosen kylämaisema

Kaukosen kylämaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Alerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Kittilän kunnalla ei ollut huomautettavaa inventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

156. Kieringin kulttuurimaisema

Kieringin kulttuurimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa varsin kriittisesti. Lapin ELY-keskus esitti kyläyhdistyksen antamaan palautteeseen vedoten, että alue poistetaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listauksesta. ELY-keskus arveli alueen maiseman säilyvän paikallisen aktiivisuuden johdosta ilman arvokkaan maisema-alueen statusta. Keskus myös muistutti, että Keski-Lapin alueella on säilynyt vastaavia järvikyliä, jotka on osoitettu maakuntakaavassa. Sodankylän kunta edellytti, että Kieringin osoittaminen valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi ei rajoita kylän täydennysrakentamista ja alueen elinkeinojen harjoittamista. Kyläalueella tulee kunnan mielestä sallia myös nykyaikainen rakennustapa sekä uusien elinkeinomuotojen harjoittaminen.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kieringin kyläyhdistys piti maisema-alueen aluekuvausta kaunisteltuna ja romantisoituna. Se ei vastaa yhdistyksen mielestä alueen todellista maisemaa. Kyläyhdistys totesi kylän rakennuskannan, elinkeinot sekä maisemakuvan tavanomaisiksi. Kyläläiset ja maanomistajat ovat laatineet päivitetyn aluekuvauksen. Yhdistys totesi kyläläisten esittäneen jo aiemmin kylän poistamista valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listalta. He eivät olleet pyynnöstään huolimatta saaneet vastausta maisema-alueen vaikutuksista maankäyttöön sekä rakentamiseen ja metsien hoitoon.

157. Javaruksen kylämaisema

Javaruksen kylämaisemaa ei kommentoitu suoraan yhdessäkään lausunnossa. Lapin ELY-keskus kuitenkin totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

158. Pyhätunturin maisemat

Pyhätunturin maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Lapin liitto puolestaan esitti, että maisema-alueet, joilla tai joiden läheisyydessä on suunnitteilla tai odotettavissa elinkeinoelämän kehittämiseen liittyvää toimintaa, tulisi poistaa luettelosta tai rajata merkittävästi suppeammaksi. Yksi näistä alueista on Pyhätunturi. Liitto muistutti, että näillä alueilla on päällekkäisyyttä luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden kanssa. Matkailuelinkeinon merkitys ja siihen sisältyvät kehittämismahdollisuudet ovat alueilla suuret. Vaikka luonto- ja maise-

ma-arvot ovat Lapin vetovoimatekijöitä, uusia mahdollisia rajoitteita matkailun tai muun elinkeinotoiminnan kehittämiseksi ei tulisi liiton mukaan osoittaa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

159. Kairalan ja Luiron kulttuurimaisema

Kairalan ja Luiron kulttuurimaisemaa ei kommentoitu suoraan yhdessäkään lausunnossa. Lapin ELY-keskus kuitenkin totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle.

Alueesta ei esitetty kannanottoja.

160. Kuoskun kulttuurimaisema

Kuoskun kulttuurimaisemaa ei kommentoitu suoraan yhdessäkään lausunnossa. Lapin ELY-keskus kuitenkin totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

161. Saijan kylämaisema

Saijan kylämaisemaa ei kommentoitu suoraan yhdessäkään lausunnossa. Lapin ELY-keskus kuitenkin totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

162. Ounas- ja Pallastunturien maisemat

Pyhätunturin maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset

antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Lapin liitto puolestaan esitti, että maisema-alueet, joilla tai joiden läheisyydessä on suunnitteilla tai odotettavissa elinkeinoelämän kehittämiseen liittyvää toimintaa, tulisi poistaa luettelosta tai rajata merkittävästi suppeammaksi. Yksi näistä alueista on Ounas- ja Pallastunturit. Liitto muistutti, että näillä alueilla on päällekkäisyyttä luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden kanssa. Matkailuelinkeinon merkitys ja siihen sisältyvät kehittämismahdollisuudet ovat alueilla suuret. Vaikka luonto- ja maisema-arvot ovat Lapin vetovoimatekijöitä, uusia mahdollisia rajoitteita matkailun tai muun elinkeinotoiminnan kehittämiseksi ei tulisi liiton mukaan osoittaa.

Muonion ja Kittilän kunnilla ei ollut huomautettavaa päivitysinventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

163. Puljun erämaakylä

Puljun erämaakylään suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Kittilän kunnalla ei myöskään ollut huomautettavaa päivitysinventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

164. Käsivarren suurtunturien maisemat

Käsivarren suurtunturien maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa ristiriitaisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Lapin liitto puolestaan esitti, että maisema-alueet, joilla tai joiden läheisyydessä on suunnitteilla tai odotettavissa elinkeinoelämän kehittämiseen liittyvää toimintaa, tulisi poistaa luettelosta tai rajata merkittävästi suppeammaksi. Yksi näistä alueista on Käsivarren suurtunturit. Liitto muistutti, että näillä alueilla on päällekkäisyyttä luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden kanssa. Matkailuelinkeinon merkitys ja siihen sisältyvät kehittämismahdollisuudet ovat alueilla suuret. Vaikka luonto- ja maisema-arvot ovat Lapin vetovoimatekijöitä, uusia mahdollisia rajoitteita matkailun tai muun elinkeinotoiminnan kehittämiseksi ei tulisi liiton mukaan osoittaa.

Enontekiön kunta huomautti, että alue kuuluu lähes kokonaan Erämaalain mukaisiin alueisiin. Käsivarren suurtunturien maisema-alueesta osa kuuluu rantojen suojeluohjelmaan,

osa Mallan luonnonpuistoon. Saanan alue kokonaisuudessaan kuuluu Saanan maisema-alueeseen ja osin Saanan luonnonsuojelualueeseen sekä lehtojensuojelualueeseen. Maisema-alueeseen kuuluu lisäksi Annjalonjin luonnonsuojelualue. Valtijokivarsi puolestaan kuuluu harjijensuojeluohjelmaan. Kunnan mielestä päällekkäisten suojelujärjestelmien muodostaminen kunnan alueelle on tarpeetonta.

Kunta vastusti päivitysinventoinnissa esitettävien laajojen alueiden lisäämistä valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Nyt olemassa olevat maisema-alueet ovat kunnan mielestä riittävät maisemakokonaisuudet, varsinkin kun otetaan huomioon kunnan alueiden nykyinen suojelutaso ja erityisen vähäiset uhkakuvat. Kunnan näkemyksen mukaan nykyisiin alueisiin voidaan liittää Pitsusköngäs (lähimaisema) ja Saivaara (kaukomaisema), jotka ovat omia, erityisiä maisemakokonaisuuksiaan. Kunta esitti nämä alueet liitekartalla.

Metsähallitus totesi, että ehdotetulla alueella on kiviainesten otto-oikeusalueita (Siilasvuoma/Jehkas). Nämä kiviainespaikat ovat tärkeitä Kilpisjärven ja Käsivarren alueen kiviaineshuollon kannalta. Kiviainesten ottomahdollisuudet on Metsähallituksen mukaan tärkeä varmistaa myös jatkossa siten, että noudatetaan erityistä varovaisuutta kohteiden lähetyvillä sijaitsevien muinaisjäännösten turvaamisessa. On niin ikään tärkeää, että maisema-alue ei haittaa *Liikenneväylien korjausvelkaohjelman* mukaista Valtatie 21:n parantamista.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio suhtautui alueeseen positiivisesti. Komission mukaan alue on suomalaisesta näkökulmasta ainutlaatuinen alue ja luonnonympäristö, joka pitää sisällään monimuotoista historiaa, kulttuuria ja elinkeinotoimintaa. Alue muodostaa Tornionjoen kansainvälisen vesistöalueen pohjoisimman osan. Komissio muistutti, että Tornionlaakso on maisemallinen ja kulttuurinen kokonaisuus, jonka yhteydessä on syytä painottaa maisemakuvan ja kulttuuriympäristöjen rajanylittävää näkökulmaa.

Saamelaiskäräjät oikaisi aluekuvausta, jossa Mallatunturit todetaan vasanmerkitysalueeksi. Oikeampaa olisi todeta Mallatunturit vasonta-alueeksi.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

165. liton palsasuomaisema

liton palsasuomaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat

hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Myös Enontekiön kunnan mielestä alue voidaan liittää valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio suhtautui alueeseen positiivisesti. Komission mukaan alue on suomalaisesta näkökulmasta ainutlaatuinen alue ja luonnonympäristö, joka pitää sisällään monimuotoista historiaa, kulttuuria ja elinkeinotoimintaa. Alue muodostaa Tornionjoen kansainvälisen vesistöalueen pohjoisimman osan. Komissio muistutti, että Tornionlaakso on maisemallinen ja kulttuurinen kokonaisuus, jonka yhteydessä on syytä painottaa maisemakuvan ja kulttuuriympäristöjen rajanylittävää näkökulmaa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

166. Enontekiön poronhoito- ja kausiasutusmaisemat

Enontekiön poronhoito- ja kausiasutusmaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Enontekiön kunta muistutti, että alue kuuluu lähes kokonaan Erämaalain mukaisiin alueisiin. Pöyrisjärven alueesta osa kuuluu Pöyrisvuoman soidensuojelualueeseen sekä Maaterharju–Buolzaharju harjijensuojelualueeseen. Kunnan mielestä päällekkäisten suojelujärjestelmien muodostaminen kunnan alueelle on tarpeetonta.

Kunta vastusti päivitysinventoinnissa esitettävien laajojen alueiden lisäämistä valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Nyt olemassa olevat maisema-alueet ovat kunnan mielestä riittävät maisemakokonaisuudet, varsinkin kun otetaan huomioon kunnan alueiden nykyinen suojelutaso ja erityisen vähäiset uhkakuvat. Kunnan näkemyksen mukaan nykyisiin alueisiin voidaan liittää Salvasjärven ja Raittijärven alueet. Kunta esitti nämä alueet liitekartalla.

Saamelaiskäräjät muistutti, että esitetty alue kuuluu myös Pöyrisjärven erämaa-alueeseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

167. Peurakairan luontaiselinkeinomaisema

Peurakairan luontaiselinkeinomaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja

aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Sodankylän kunta puolestaan vastusti alueen osoittamista valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi, koska siitä voi aiheutua rajoitteita ja haittaa elinkeinotoiminnalle, kuten metsätaloudelle tai kaivannaisteollisuudelle.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kannanottaja puolsi alueen sisällyttämistä valtakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiin. Hän koki kohteiden edustavan monipuolisesti alueen luonnonpiirteitä ja rikasta kulttuurihistoriaa. Aluerajaukset on laadittu kannanoton mukaan huolella. Kannanottaja korosti Peurakairan merkitystä saamelaiskulttuuriin liittyvän poronhoidon kannalta.

168. Nattastunturien ja Sompiojärven maisemat

Nattastunturien ja Sompiojärven maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Myöskään Sodankylän kunnalla ei ollut huomautettavaa esitetystä alueesta.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kannanottaja puolsi alueen sisällyttämistä valtakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiin. Hän koki kohteiden edustavan monipuolisesti alueen luonnonpiirteitä ja rikasta kulttuurihistoriaa. Aluerajaukset on laadittu kannanoton mukaan huolella.

169. Saaritunturien poronhoitomaisemat

Saaritunturien poronhoitomaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Myöskään Sodankylän kunnalla ei ollut huomautettavaa esitetystä alueesta. Kunta täsmensi aluekuvausta toteamalla, että Sokostin huipulla energiaa tuotetaan myös polttoainekäyttöisellä generaattorilla.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kannanottaja puolsi alueen sisällyttämistä valtakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiin. Hän koki kohteiden edustavan monipuolisesti alueen luonnonpiirteitä ja rikasta kulttuurihistoriaa. Aluerajaukset on laadittu kannanoton mukaan huolella.

170. Kaunispään tunturimaisemat

Kaunispään tunturimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Lapin liitto puolestaan esitti, että maisema-alueet, joilla tai joiden läheisyydessä on suunnitteilla tai odotettavissa elinkeinoelämän kehittämiseen liittyvää toimintaa, tulisi poistaa luettelosta tai rajata merkittävästi suppeammaksi. Yksi näistä alueista on Kaunispää. Liitto muistutti, että näillä alueilla on päällekkäisyyttä luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden kanssa. Matkailuelinkeinon merkitys ja siihen sisältyvät kehittämismahdollisuudet ovat alueilla suuret. Vaikka luonto- ja maisema-arvot ovat Lapin vetovoimatekijöitä, uusia mahdollisia rajoitteita matkailun tai muun elinkeinotoiminnan kehittämiseksi ei tulisi liiton mukaan osoittaa.

Inarin kunnan mielestä alueen arvottamista tulee arvioida Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 22 §:n mukaisesti. Saariselän rakennetulla ympäristöllä ja laskettelualueen rakenteilla ei ole kunnan mielestä MRL:n 22 §:n tarkoittamaa merkitystä. Vastaavaa merkitystä saattaa olla kaukomaisemalla, joka avautuu Kaunispään huipulta. Kunta esittikin lausuntoon, että maisema-alue rajataan jättämällä maakuntakaavassa matkailupalvelualueeksi merkitty osa sen ulkopuolelle.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

171. Inarijärven ja Juutuanjoen maisemat

Inarijärven ja Juutuanjoen maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Lapin liitto puolestaan esitti, että maisema-alueet, joilla tai joiden läheisyydessä on suunnitteilla tai odotettavissa elinkeinoelämän kehittämiseen liittyvää toimintaa, tulisi poistaa luettelosta tai rajata merkittävästi suppeammaksi. Yksi näistä alueista on Inarijärven ja Juutuanjoen alue. Liitto muistutti, että näillä alueilla on päällekkäisyyttä luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden kanssa. Matkailuelinkeinon merkitys ja siihen sisältyvät kehittämismahdollisuudet ovat alueilla suuret. Vaikka luonto- ja maisema-arvot ovat Lapin vetovoimatekijöitä, uusia mahdollisia rajoitteita matkailun tai muun elinkeinotoiminnan kehittämiseksi ei tulisi liiton mukaan osoittaa.

Inarin kunnan mielestä alueen arvottamista tulee arvioida Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 22 §:n mukaisesti. Juutuanvuonon rantamaisemalla ja rakennetulla ympäristöllä ja

laskettelualueen rakenteilla ei ole kunnan mielestä MRL:n 22 §:n tarkoittamaa merkitystä. Vastaavaa merkitystä saattaa olla Otsamon, Juutuanjoen ja Nukkumajoen laakson alueilla. Juutuanvuonon alue edustaa normaalia kylämäisen asutuksen järvinäkymää. Kunta esittikin lausuntonaan, että aluetta rajataan maakuntakaavan MU-1-rajauksen mukaiseksi ja yksittäiset kohteet merkitään erillisinä alueina kohdemerkinnöin.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Muddusjärven paliskunta piti tärkeänä, että maisema-alueiden arvioinnissa on otettu huomioon inarinsaamelaiden kulttuurihistoria ja luontaiselinkeinot. Paliskunta kannatti maisema-aluetta, mutta esitti sitä laajennettavaksi Inarijärven pohjoisosissa Varankivuonoon saakka.

172. Ukonjärven ja Myössäjärven maisemat

Ukonjärven ja Myössäjärven maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle.

Inarin kunta totesi, että vireillä olevassa Inarijärven yleiskaavassa Ukonjärven pohjoispäähän sekä Myössäjärven alueelle on suunniteltu matkailupalvelualueita. Alueen arvottamista tulee kunnan mielestä arvioida Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 22 §:n mukaisesti. Ukonjärven rakennetulla ympäristöllä ja Rahajärven metsätalousalueella ei ole kunnan näkemyksen mukaan MRL:n 22 §:n tarkoittamaa merkitystä. Vastaavaa merkitystä saattaa olla kaukomaisemalla, joka avautuu Valtatie 4:ltä Ukonjärven ylitse. Järvimaisema kuuluu jo nykyisellään Natura 2000 -verkostoon ja rantojensuojeluohjelmaan. Ukonjärven länsirinteen maisemallinen merkitys korostuu lähinnä Ukonjärven eteläpään asutukselle, mutta maisemalla tuskin on MRL 22 §:n edellyttämää valtakunnallista merkitystä. Aluekuvauksessa mainitut yksittäiset kohteet sijoittuvat Myössäjärven alueelle sekä Ukonjärven itäpuolelle. Kunta esitti lausuntonaan, että maisema-alueesta rajataan pois Ukonjärven eteläpään rakennetut alueet sekä Ukonjärven länsirannan metsätalousalueet.

Alueesta lähetettiin kaksi kannanottoa. Toisen kannanoton allekirjoittajat ehdottivat maisema-alueen rajaukseen muutosta omistamiensa metsätalousalueiden osalta. Rajausmuutos ei vaikuttaisi allekirjoittajien mukaan alueen maisemaan, joka aukeaa toiseen suuntaan Ukonjärvelle. Kannanotossa todettiin, että alueelle on tarkoitus kaavoittaa rakennustontteja. Toisessa kannanotossa allekirjoittajat puolsivat ehdotettua maisema-aluetta eivätkä toivoneet rajausta muutettavaksi. Kannanottajat korostivat erityisesti maisematien merkitystä alueen matkailulle. Maiseman imagoarvo on allekirjoittajien mielestä valtakunnallisesti korvaamaton. Kannanotossa toivottiin maisema-alueen estävän maiseman pilaami-

sen. Kannanottajat olivat alueella asuvia matkailupalveluyrittäjiä, joilla on runsas tietopohja alueen historiasta ja erityispiirteistä.

173. Paatsjoen ja Nellimin vesistö- ja asutusmaisemat

Paatsjoen ja Nellimin vesistö- ja asutusmaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa vaihtelevasti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Inarin kunnan mielestä alueen arvottamista tulee arvioida Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 22 §:n mukaisesti. Kunnan mielestä Nellimin kylän, Nellimjärven ja Sarmijärven koltta-asutuksen voitaneen katsoa omaavan ainakin maakunnallisia arvoja. Sitä vastoin Pohjois-Lapin maakuntakaavassa maaseudun kehittämisen kohdealueiksi merkityt ranta-alueet eivät kunnan mielestä täytä MRL:n 22 §:n vaatimuksia. Kunta esittikin lausuntonaan, että alue rajataan maakuntakaavan ma-rajauksen mukaisesti. Yksittäiset kohteet voidaan merkitä kohdemerkinnöin.

Metsähallitus huomautti, että alueella on kaksi käytössä olevaa kiviainesaluetta, joilla on merkitystä paikallisen kiviaineshuollon kannalta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

174. Iijärven ja Tsiuttajoen luontaiselinkeinomaisemat

Iijärven ja Tsiuttajoen luontaiselinkeinomaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Inarin kunta puolestaan totesi, että alueen arvottamista tulee kunnan mielestä arvioida Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 22 §:n mukaisesti. Ehdotettu maisema-alue on kunnan mielestä perusteltu edustavana ja ainutlaatuisena esimerkkinä inarinsaamelaisesta luontaiselinkeinojen maisemasta. Kunta esitti lausuntonaan, että alue toteutetaan esityksen mukaisesti.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Muddusjärven paliskunta piti tärkeänä, että maisema-alueiden arvioinnissa on huomioitu inarinsaamelaisten kulttuurihistoria ja luontaiselinkeinot. Paliskunta kannatti maisema-aluetta, mutta esitti sitä laajennettavaksi Tsiuttajokea pitkin Partakkoon asti.

175. Sevettijärven asutusmaisemat

Sevettijärven asutusmaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Alerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Inarin kunta puolestaan katsoi, että alueen arvottamista tulee arvioida Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 22 §:n mukaisesti. Kunta mainitsi esityksen perusteluksi, että Sevettijärven kylä on maantieteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti ainutlaatuinen koko Suomessa. Sevettijärvi on ainoa, elävä kolttasaamelaiskulttuurin keskuspaikka Suomessa ja koko maailmassa. Kunta esitti lausuntonaan, että alue toteutetaan esityksen mukaisesti.

Saamelaiskäräjät huomautti, että maisema-alueen nimi on harhaanjohtava. Sevettijärven maisema-alueeseen on vaikuttanut kolttasaamelaisten asuttaminen alueelle, mutta maisema-alue on ollut Näättämön siidan kolttasaamelaisten perinteistä asuinaluetta ja heidän käytössään jo paljon ennen asutushistorian alkamista. Tämän vuoksi alueen nimeksi tulisi muuttaa Näättämön kolttasaamelaisten alue. Saamelaiskäräjien mukaan edellä mainittu tulisi tuoda esiin myös kulttuuripiirteiden kuvauksessa toteamalla, että alue on vanhastaan ollut kolttaja inarinsaamelaisten asuinaluetta, jonne on myöhemmin asettunut asumaan myös pohjoissaamelaisia ja suomalaisia. Myös alueen arviointiosiossa tulisi mainita tämä seikka.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

176. Inarajokivarren vuotuismuuton maisemat

Inarajokivarren vuotuismuuton maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Alerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Inarin kunta totesi, että alueen arvottamista tulee arvioida Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 22 §:n mukaisesti. Kunta mainitsi esityksen perusteluksi, että maisema-alueella kuvastuu asutuksen historiallinen ulottuvuus. Nykyiset asuinpaikat sijaitsevat usein samoilla paikoilla kuin esihistoriallinen asutuskin. Alue on kunnan mielestä ainutlaatuinen esimerkki jokivarressa tapahtuneesta, saamelaisten kesä- ja talvipaikkojen välillä tapahtuneesta vuotuismuutosta. Kunta esitti lausuntonaan, että alue toteutetaan esityksen mukaan.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

177. Ailikastunturin luontaiselinkeinomaisemat

Ailikastunturin luontaiselinkeinomaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Utsjoen kunta katsoi, että sillä ei ole tarvetta antaa erillistä lausuntoa. Kunta kuitenkin tarkensi aluekuvausta: "Alueella on vanhoja saamelaiden pyhiä paikkoja, kuten Ailigas ja Feaskkerádjagat."

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

178. Kevon tunturiylängön maisemat

Kevon tunturiylängön maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Utsjoen kunta katsoi, että sillä ei ole tarvetta antaa alueesta erillistä lausuntoa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

179. Tenonlaakson maisemat

Tenonlaakson maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Utsjoen kunta katsoi, että sillä ei ole tarvetta antaa erillistä lausuntoa. Kunta kuitenkin tarkensi aluekuvausta: "Teno ei laske Varanginvuonoon vaan Tenovuonoon."

Saamelaiskäräjät huomautti, että lohestuksen merkityksen kuvaus on aluekuvauksessa suppea. Historiallisia ja jo kadonneita lohenkalastusmuotoja on ollut muitakin kuin poikkipato, mm. goldin. Nykyisinkin lohien patopyynti ja koko kalastuskulttuuri veneineen vaikuttaa maisemaan voimakkaasti.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

180. Paistunturien luontaiselinkeinomaisemat

Paistunturin luontaiselinkeinomaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Utsjoen kunta katsoi, että sillä ei ole tarvetta antaa alueesta erillistä lausuntoa.

Saamelaiskäräjät huomautti, että maisema-alueen nimi on harhaanjohtava. Alue ei sijaitse varsinaisten Paistunturien alueella, joskin kyllä Paistunturin paliskunnan alueella. Alueen nimi voisi käräjien mukaan kuvata alueen yhtä keskeisintä ja nykyään tärkeintä maisematekijää, Linkin-suota: Linkinin ympäristön luontaiselinkeinomaisemat. Saamelaiskäräjät myös totesi, että aluekuvauksen kulttuuripiirteissä on virhe. Alue ei ole Kaldoavin paliskunnassa, vaan Paistunturin paliskunnassa. Alueen ominaispiirteiden kuvauksissa voisi käräjien mielestä painottaa ja tarkentaa alueen saamelaisen maankäytön eri muotojen jatkuvuutta historiasta nykypäivään.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

181. Utsjokilaakson maisemat

Utsjokilaakson maisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Utsjoen kunta katsoi, että sillä ei ole tarvetta antaa alueesta erillistä lausuntoa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

182. Alakönkään koskimaisema

Alakönkään koskimaisemaan suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Utsjoen kunta katsoi, että sillä ei ole tarvetta antaa alueesta erillistä lausuntoa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

183. Pulmankijärven tunturimaisema

Pulmankijärven tunturimaisemiin suhtauduttiin lausunnoissa positiivisesti. Lapin ELY-keskus totesi, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat ELY-keskuksen mielestä perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle. Utsjoen kunta katsoi, että sillä ei ole tarvetta antaa alueesta erillistä lausuntoa.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

4 Valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista poistettavat kohteet

Päijätsalo (Sysmä)

Päijätsalosta lähetettiin yksi kannanotto. Siinä esitettiin Päijätsalon palauttamista arvokkaiden maisema-alueiden luetteloon. Perusteluiksi esitettiin alueen kulttuurihistoriallisia sekä maisemallisia arvoja. Päijätsalon saari on osa Päijänteen kansallispuistoa.

Imatrankoski (Imatra)

Imatrankoskeen otettiin kantaa kahdessa lausunnossa. Imatran kaupungin ympäristölautakunta ihmetteli, miksi kohteen poistamiselle ei ole esitetty perusteita. Kaupunkikehittämislautakunta puolestaan totesi, että kohteen poistamista saattaa puoltaa aiemman maisema-alerajauksen päällekkäisyys *RKY 2009* -rajausten kanssa ja sijainti kaupunki-alueella. Lautakunta kuitenkin huomautti, että Imatrankosken alueen Kruununpuisto, koskiuoma ja muinaispuisto muodostavat valtakunnallisesti arvokkaan maisemanähtävyyden, joka on valtakunnallisesti hyvin tunnettu ja ainutlaatuinen matkailukohde sekä maisemaltaan ainutkertainen ja kulttuurihistorialtaan huomattava luonnon- ja kulttuurimaisemakokonaisuus. Siksi se näki Imatrankosken kuuluvan päällekkäisistä arvottamisista ja kaupunkisijainnistaan huolimatta myös valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Koskiympäristön symboli- ja identiteettiarvo katsottiin huomattavaksi.

Etelä-Karjalan museo totesi, että päivitysinventoinnissa aluelistauksesta poistettujen kohteiden osalta ei ole selvennystä, mihin poistopäätökset perustuivat. Museon mielestä Imatrankosken poistaminen voi olla *RKY*-päällekkäisyyden vuoksi perusteltua.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

Solkei (Taipalsaari)

Solkeihin otettiin kantaa yhdessä lausunnossa. Etelä-Karjalan museo totesi, että päivitysinventoinnissa aluelistauksesta poistettujen kohteiden osalta ei ole selvennystä, mihin poistopäätökset perustuvat. Museo piti Solkein poistamista valitettavana. Nyt listauksessa ei ole museon mukaan yhtään kohdetta, joka edustaisi Pien-Saimaan kylämaisemaa. Solkei tai päivitysinventoinnissa käsitelty Peltot sopisivat museon näkemyksen mukaan hyvin tähän tarkoitukseen.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

Saahkarin–Myhinpään museotie (Rautalampi)

Saahkarin–Myhinpään museotiehen otettiin kantaa yhdessä lausunnossa. Rautalammin kunta esitti, että valtakunnallisesti merkittävä Toholhti–Sapeli-museotie (Myhinpää–Saahkari) poistetaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listasta.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

Sumiaisten kirkonkylä (Äänekoski)

Sumiaisten kirkonkylään otettiin kantaa kahdessa lausunnossa. Keski-Suomen liiton mielestä Sumiaisten kirkonkylän poistaminen maisema-alueista on oikea ratkaisu alueen RKY-statuksen takia. Äänekosken kaupunki totesi, että kaupunginvaltuusto on hyväksynyt *Sumiainen 2020 -osayleiskaavan*, jossa nykyinen maisema-alue ja kirkonkylän valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö on osoitettu merkinnöillä ”maisemallisesti arvokas alue” ja ”kyläkuvallisesti arvokas alue”. Maisema-alueen ja RKY-alueen rajat poikkeavat toisistaan. Tämä on aiheuttanut epä tietoisuutta merkintöjen tarkoituksesta ja luokitusten suhteesta. Kun lisäksi Sumiaisten kirkonkylän valtakunnallisen merkittävyyden voi katsoa perustuvan osayleiskaavankin aluevarausmerkintöjen mukaisesti kyläraitin ja siihen liittyvän rakennetun kulttuuriympäristön arvostamiseen, ei maisemallisesta luokituksista luopuminen ole ristiriidassa kirkonkylään liittyvien kehittämistavoitteiden kanssa. Kaupunginhallituksella ei näin ollen ole huomautettavaa inventoinnista.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

Övermalax–Åminne (Maalahti)

Övermalaxin–Åminnen alueeseen otettiin kantaa yhdessä lausunnossa. Maalahden kunta ei vastustanut esitystä.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

Vanhan Vaasan kulttuurimaisema (Vaasa)

Vanhan Vaasan kulttuurimaisemaan otettiin kantaa neljässä lausunnossa. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus vetosi alueen kulttuuriarvoihin todeten, että alue muodostaa historiallisen siirtymäalueen kaupunkimaisen taajaman ja perinteisen maaseudun välille. Alue on arkeologisessa ja ekologisessa mielessä rikas ja sen maisemarakenne käyttömuotoineen kertoo tutkimuksellisen maataloustoiminnan (Kuninkaankartano) sekä kaupunkiympäristön vuorovaikutuksesta vanhalla maankohoamisalueella selkeämmin kuin esityksen muut alueet. Agraari- ja kaupunkimaiseman lisäksi alueeseen kuuluu ns. Hovioikeuden metsä, joka on säilynyt ELY-keskuksen mukaan ympäristön muutoksista huolimatta yhtenäisenä luonnontilaisena alueena ja sisältää jälkiä kaupunkialueeseen liittyvästä pienviljelytoiminnasta sekä siihen liittyvästä maankäytöstä ja kulttuurihistoriasta.

Pohjanmaan liitto katsoi, että Vanhan Vaasan tulisi säilyttää asemansa valtakunnallisesti arvokkaana maisemanähtävyytenä, sillä Kuninkaankartano mainitaan ensimmäisen kerran kirjallisissa lähteissä vuonna 1384, ja vuonna 1556 Mustasaaresta tuli osa Kustaa Vaasan kuninkaankartanoiden verkostoa. Vaasan kaupunki perustettiin Kuninkaankartanon alueen viereen vuonna 1606.

Vaasan kaupunki suhtautui poistoon myönteisesti. Kaupunki totesi, että Vanhan Vaasan kulttuurimaisema on jätetty kohdeluettelosta pois, koska sen katsotaan edustavan selkeästi kaupunkimaisesti rakennettua kulttuuriympäristöä eikä maaseudun kulttuurimaisemaa. Tällöin sen arvot turvataan RKY-inventoinneissa sekä maakunnallisesti arvokkaana maisema-alueena.

Pohjanmaan museo vastusti alueen poistamista valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listauksesta. Museo katsoi, että alue on erittäin keskeinen maanviljelyn kehittymisen ja kaupunkimaisen asutuksen sekä viljelyalueiden rajapinta. Alueen maaseutumaisema on vähintään 500 vuotta vanha ja muodostuu kuninkaankartanon mallitilan alueesta, joka kohtaa vanhan kaupunkimaiseman. Maisemat täydentävät museon mukaan toisiaan harvinaislaatuisesti. Alueella sijaitsee lisäksi arkeologisesti merkittäviä alueita, joista Vanhan Vaasan kaupunkirakenteen lisäksi erittäin merkittävä alue on Hovioikeuden metsä. Metsässä on jälkiä muun muassa kaupunkialueeseen liittyvästä pienviljelytoiminnasta.

Museo myönsi, että Vanhan Vaasan alue on huomioitu *RKY 2009*-kohteena, mutta korosti, että RKY- ja maisema-aluestatukset täydentävät toisiaan. Vaikka alueet ovat päällekkäisiä, ne nostavat esiin alueen arvoja eri näkökulmista. Museon mukaan valtatiealueen läheisyydessä olevaa metsäaluetta voidaan osin supistaa lukuun ottamatta nykyisen koulun alueen hevoslaitumien ja tallien aluetta. Joitakin pieniä tarkennuksia voidaan tehdä myös Vanhan Vaasan satama-alueeseen liittyvän asutuksen osalta. Kokonaisuudessaan museo katsoi,

että alue tulee ottaa mukaan inventointiin maiseman erityisten kulttuurihistoriallisten arvojen sekä niiden turvaamisen takia.

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

Säräisniemi (Vaala)

Säräisniemeen otettiin kantaa yhdessä lausunnossa. Vaalan kunnalla ei ollut huomautettavaa inventointiin.

Alueesta lähetettiin myös yksi kannanotto. Siinä Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry. esitti alueen maisemaluokituksen palauttamista. Näkemystä perusteltiin Säräisniemen merkityksellä ja historialla. Yhdistys epäili Säräisniemen maisemaluokituksen poistamisen liittyvän Vaalan alueen tuulivoimalahankkeisiin. Sen mukaan luokituksen poistamiselle ei ole esitetty mitään perusteita.

Juujärvi (Kemijärvi)

Juujärven kulttuurimaisemiin otettiin kantaa yhdessä lausunnossa. Lapin ELY-keskus esitti, että maisema-alue palautetaan listalle paikallisen aloitteen mukaisesti. Kohde on ehdotuksessa poistettu alueella olevan *RKY 2009*-rajauksen vuoksi. Alue täyttää ELY-keskuksen mielestä edelleen valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen kriteerit. Paikallinen aktiivisuus luo hyvän pohjan maisema-alueen kehittämiseksi tulevaisuudessa.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Kannanottaja totesi, että alueella on pitkä historia elinvoimaisessa maataloudessa. Kannanottajan mukaan alue myös poikkeaa luonnonpiirteiltään muusta maisemasta, sillä Juujärvi on harvoja Kemijoen järviuodostumia. Vaikka Juujärvi onkin *RKY 2009*-kohde, tulisi alueella säilyttää kannanottajan mielestä myös valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen status maiseman säilymisen turvaamiseksi.

Lisäksi yksi kannanottaja esitti Juujärven sisällyttämistä laajempaan ”Kemijärven järvi- ja vaaramaisemat” -maisemakokonaisuuteen. Kannanottaja muistutti, että alueella on Kemijärven kulttuuriympäristöohjelma, *RKY*-kohde, vuoden 1995 inventoinnin Juujärven maisema-alue sekä Luusuan maakunnallisesti arvokas maisema-alue. Nämä alueet yhdessä muodostaisivat kannanottajan mielestä hienon kokonaisuuden.

Ratasjärven kulttuurimaisemat (Pello)

Ratasjärven kulttuurimaisemiin otettiin kantaa yhdessä lausunnossa. Lapin ELY-keskus esitti, että Ratasjärvi palautetaan maisema-alueistalle kyläyhdistykseltä saadun palautteen johdosta. Kohde on ehdotuksessa poistettu alueella olevan *RKY 2009*-rajauksen

vuoksi. Alue täyttää ELY-keskuksen mielestä edelleen valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen kriteerit. Paikallinen aktiivisuus luo hyvän pohjan maisema-alueen kehittämiseen tulevaisuudessa.

Alueesta lähetettiin yksi kannanotto. Napapiirin kyläyhdistys ehdotti Ratasjärven valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen statuksen palauttamista. Yhdistys katsoi, että alue täyttää edelleen valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen kriteerit. Yhdistys myös huomautti, että inventointiin liittyvä tiedotus ei tavoittanut kyläyhdistystä ennen kuulemisvaihetta. Kannanotossa tähdennettiin paikallisen aktiivisuuden olevan runsasta. Maisema-alueella on suuri vaikutus paikalliselle identiteetille sekä viihtyvyydelle. Alue luo myös hyviä matkailullisia edellytyksiä Pellon alueelle.

Suvanto (Pelkosenniemi)

Suvantoon otettiin kantaa yhdessä lausunnossa. Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK kysyi, miksi kohde ei ole mukana valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listauksessa. Kyseessä on MARK:n mielestä pieni, mutta hienosti säilynyt ja ehyt peräpohjalainen kylä. Lisäksi kylä on kiinnostava esimerkki siitä, miten maisemasuunnittelun keinoin on voitu lieventää vesivoiman valjastamisen haitallisia vaikutuksia maisemaan (tekosaaret levennetyssä jokiuomassa).

Alueesta ei lähetetty kannanottoja.

5 Lausunnoissa ja kannanotoissa ehdotetut uudet maisema-alueet

Helsinki–Riihimäki-pääradanvarren viljelymaisemat (Vantaa, Kerava, Järvenpää, Hyvinkää, Riihimäki)

Yhdessä kannanotossa ehdotettiin uudeksi kohteeksi Helsinki–Riihimäki-pääradan vartta ja sen peltoaukeita. Kannanotossa todettiin, että pääradalla on suuri matkustajamäärä ja radan varren maisemat ovat jatkuvasti suuren joukon nähtävillä.

Leistilänaukean viljelymaisema (Nakkila)

Kahdessa lausunnossa esitettiin, että ympäristöministeriö selvittäisi vielä mahdollisuuksia lisätä Leistilänaukean viljelymaisema valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listalle. Yhdessä lausunnossa puollettiin myös ratkaisua jättää alue pois listauksesta.

Satakuntaliitto piti valitettavana alueen poistamista valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ehdokkaiden listalta. Alue on liiton mielestä edustava kokonaisuus Kokemäenjoelle tyypillisestä viljavasta savitasangosta. Maisema-alue keskittyy pronssikauden aikaiseen merenlahteen. Maankohoamisen yhteydessä kuivunut vanhan merenlahden ravinteikas maa raivattiin pelloksi ja viljelyaukeasta muodostui yksi Kokemäenjokilaakson laajimmista viljelytasangoista. Alueen pitkä asutushistoria ja alueen poikki kulkeva Huovintie kertovat alueen keskeisestä sijainnista.

Myös Satakunnan museo harmitteli Leistilänaukean jättämistä pois valtakunnallisesti arvokkaiden alueiden listalta. Kyseessä on museon mukaan laaja ja edustava satakuntalainen viljelyaukea, jonka raivaamista pelloksi on edeltänyt pitkä asutushistoria kivikauden lopulta alkaen.

Nakkilan kunta piti vireillä olevan oikeusvaikutteisen taajamaosayleiskaavan perusteella sekä muutoinkin tarkoituksenmukaisena ja hyvänä ratkaisuna sitä, että Leistilänaukea ei ole mukana valtakunnallisesti arvokkaassa maisema-alue-ehdotuksessa.

Vanajaveden laakso (Hattula)

Yhdessä kannanotossa ehdotettiin uudeksi kohteeksi Vanajaveden laaksoa. Kannanottaja katsoo kohteen olevan laaja ja monimuotoinen maisemakokonaisuus rantalehtoinen. Hän ehdotti samassa yhteydessä, että alueesta tehtäisiin Vanajaveden laakson kansallispuisto.

Hauhunkoski (Akaa)

Yksi kannanottaja ehdotti valtakunnallisiin maisema-alueisiin lisättäväksi Akaan Viialan Hauhunkoskea. Hauhunkoskella sijaitsee Suomen ainoa neliholvinen kivisilta. Kannanottaja katsoi kohteen olevan upea sekä kesäisin että talvisin.

Kangasalan harjujen ja suurjärvien maisema (Kangasala)

Kangasalan luonto ry. esitti kannanotossaan Kangasalan harjujen ja suurjärvien maisemaa valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Längelmäveden ranta-, vesistö- ja saarimaisemat (Kangasala, Orivesi)

Yksi kannanottaja ehdotti Längelmäveden ranta-, vesistö- ja saarimaisemia uudeksi valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Kannanotto sisälsi paljon perusteluita, karttoja ja kuvia.

Oriveden maisemat (Orivesi)

Yksi kannanottaja ehdotti Oriveden Päilahden kylän vanhojen viljely- ja asumusmaisemien sekä Vehkalahden kylän Hullunkallioiden lisäämistä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listaukseen.

Sorilanjoen pohjoispuolen viljelymaisemat (Tampere)

Yksi kannanottaja ehdotti uutena kohteena Tampereen Sorilanjoen pohjoispuolen viljelymaisemia. Alueella on kannanoton mukaan hienoja peltomaisemia sekä harjumuodostumia.

Verla (Kouvola)

Verlaa esitettiin kahdessa kannanotossa valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Teollisuusperintöseura katsoi, että valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat erityäin tärkeitä ja status toimii hyvänä työkaluna Suomen maisemien vaalimisessa. Kannanotossa kuitenkin kritisoitiin Verlan teollisuusympäristön puuttumista maisema-alueiden listauksesta. Seuran mukaan esitystä tulisi täydentää tällä kohteella, sillä vastaavaa metsätalouden- ja metsäteollisuuden luomaa maisemakokonaisuutta ei vielä sisälly arvokkaiden maisema-alueiden luetteloon. Myös toisessa kannanotossa viitattiin Verlan ainutlaatuiseseen metsäteollisuuden historiaan.

Peltoi (Taipalsaari)

Etelä-Karjalan museo esitti, että arvokkaiden maisema-alueiden joukkoon lisättäisiin Pien-Saimaan kylämaisemaa edustamaan joko Peltoin tai Solkein alue.

Saimaan kanava (Lappeenranta)

Saimaan kanavaa ehdotettiin uudeksi maisema-alueeksi yhdessä lausunnossa ja yhdessä kannanotossa. Liikennevirasto tähdensi, että liikenneväyliin liittyvät ympäristöt ovat usein myös osa arvokasta maisemaa. Näitä ovat varsinkin maantie- ja rautatiesillat sekä kanavat. Liikennevirasto pohtikin, voisiko esimerkiksi Saimaan kanava (RKY-kohde) olla myös arvokkaan kulttuurimaiseman kohde.

Teollisuusperintöseura ry. esitti, että Joutsenon viljelymaiseman aluetta laajennetaan Saimaan kanavalle. Yhdistys perusteli kantaansa kanavan kulttuurihistoriallisilla arvoilla ja RKY-statuksella. Se piti inventointia tärkeänä työkaluna vaalittaessa Suomen monipuolista kulttuuriperintöä ja kiitteli kuulemisaineiston yhteydessä julkaistua toimivaa ja visuaalista karttaliittymää.

Suur-Saimaan maisema

Imatran kaupungin ympäristölautakunta totesi, että Kyläniemen viljely- ja järvimaisemien rajausta tulisi ulottaa koskemaan myös Suur-Saimaan vesistöalueen selkävesimaisemaa. Vaihtoehtoisesti lautakunta esitti Suur-Saimaan maiseman rajaamista omaksi maisema-alueekseen.

Vihtari (Heinävesi)

Suomen luonnonsuojeluliitto ehdotti lausunnossaan, että Heinäveden Vihtaria tulisi esittää valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi jo tässä tai viimeistään seuraavassa inventoinnissa.

Vanuvuori (Kuopio)

Yksi kannanottaja ehdotti Kuopion Vanuvuorta lähialueineen uudeksi maisema-alueeksi. Alueella on kannanoton mukaan merkittäviä luonto- ja maisema-arvoja.

Höytiäisen viljelymaisema (Juuka)

Yksi kannanottaja ehdotti Höytiäisen viljelymaisemaa Polvijärvellä uudeksi maisema-alueeksi.

Sivakan vaarakylämaisemat (Valtimo)

Yksi kannanottaja ehdotti Valtimon Sivakan vaarakylämaisemia uudeksi maisema-alueeksi. Kohde on kannanottajan mukaan kuuluisa komeista näköaloistaan, arvokkaasta rakennuskannastaan sekä monista muinaisjäänöksistään ja luonnonsuojelualueistaan. Kannanottaja totesi lisäksi, että paikallisilla olisi kiinnostusta maisemanhoitoon.

Peri-Sivakka (Valtimo)

Valtimon kunta esitti, että Peri-Sivakka lisättäisiin neljänneksi valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi Valtimolta.

Tehinselkä (Kuhmoinen, Padasjoki, Sysmä)

Keski-Suomen ELY-keskus totesi, että Päijänteen suurinta selkää, Tehinselkää, on esitetty inventoinnista annetuissa kannanotoissa uudeksi alueeksi ja on sitä mieltä, että esitys tulisi tutkia. Päijänteen osalta tarkastelu olisi ELY-keskuksen mielestä luontevaa toteuttaa Keski-Suomen ja Päijät-Hämeen maakuntaliittojen yhteistyönä.

Yksi kannanottaja esitti Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaisemista antamansa kannanoton yhteydessä, että Päijänne otettaisiin laajemminkin huomioon maisemakokonaisuutena, sillä järvellä on runsaasti sekä maisemallisia että historiallisia arvoja. Kannanotossa toivottiin muun muassa Tehinselän mukaan ottamista rajaukseen.

Ilosjoki (Pihtipudas)

Keski-Suomen ELY-keskus totesi Ilosjoen asukkaiden esittävän, että kylän maisemalliset ja kulttuuriset arvot kartoitettaisiin muiden kylien kanssa. ELY-keskuksen mielestä esitys tulisi tutkia.

Orisbergin kulttuurimaisema (Isokyrö)

Kolmessa lausunnossa esitettiin Orisbergin kulttuurimaiseman lisäämistä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listaukseen.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus totesi, että Orisbergin RKY-alue kattaa vain osan arvokkaasta maisema-alueesta keskittyen sen rakennettuun osaan. Valtakunnallisesti arvokkaana kulttuurimaisemana Orisbergin alue on selkeästi RKY-aluetta laajempi kumpuileva maanviljelymaisema, joka on maatalouden kehittymiseen liittyvien historiallisten arvojenkin takia valtakunnallisesti tärkeä.

Pohjanmaan liiton mielestä Orisbergin kulttuurimaisema tulee maakunnan ehdotuksen mukaisesti sisällyttää valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden joukkoon. Orisberg on viljelymaiseen ollut innovaatiokeskus ja sen toiminta uranuurtavaa. Sen avoimet viljelymaisemat muodostavat yhtenäisen, historiallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman.

Pohjanmaan museo katsoi alueella olevan sellaisia valtakunnallisia arvoja, jotka tulee turvata. Alue on kokonaisuudessaan merkittävä ja edustava. Se on toiminut ja toimii edelleen maatalouden esikuvana ja innovaatioporttina. Museo totesi, että Orisbergin ruukinalue kuuluu RKY-kohteisiin. Se kuitenkin katsoi, ettei RKY-rajaus huomioi riittävästi maisemallisesti merkittävää peltoaluetta eikä ruukinalueen ulkopuolella olevaa kyläasutusta. Lausunnolla olevassa inventoinnissa on koko Suomen alueella muitakin maisema-alueita, jotka ovat lähes alueellaan olevan RKY-alueen kokoisia (esim. Hailuoto). Perustelu Orisbergin pois jättämisen osalta on museon mielestä näin ollen ristiriitainen.

Närpiönjoen kulttuurimaisema (Närpiö)

Kahdessa lausunnossa esitettiin Närpiönjoen kulttuurimaiseman lisäämistä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listalle. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus totesi, että jokilaakson RKY-alue muodostaa kapearajaisen, pääasiassa postitien lähiympäristöön rajautuvan alueen, joka ei riittävällä tavalla huomioi ympäröivän jokilaakson maisemarakennetta. Näin ollen maisema-alue ja RKY-rajaus eivät muodostaisi tarpeetonta päällekkäisyyttä. Keskuksen mielestä kohteen valtakunnallista arvoa ei heikennä se, että Pohjanmaan alueella on myös muita maisemallisesti arvokkaita jokilaaksoja.

Pohjanmaan museon mukaan maisema-alue poikkeaa syntyvaltaltaan täysin muista Pohjanmaan jokilaaksoista. Alueen keskeisenä osana on vanha postitien linjaus ja sen ympäristön viljely- ja tuotantomaisemat. Maanviljelyalue on rakentunut lähes viivasuoran postitien ympärille. Tietä reunustaa poikkeuksellisen pitkä koivukuja, ja maatilat rakennuksiin sijaitsevat lähes nauhakylämäisesti. Viljelyalueet sijaitsevat pääasiassa asutuksen ja joen välisellä alueella, joka on säilynyt lähes rakentamattomana. Postitie ei ole katkaissut

ympäristön näkymiä, kuten tienrakentaminen usein tekee, vaan se on merkittävä osa maisema-aluetta.

Museo tähdensi, että kyseessä on laajan mittakaavan erilainen ja vaikuttava kulttuurimaisema, jossa vanha viljelyperinne kohtaa toiminnallisesti uudenlaisen maanviljelyn kasvihuoneineen. Alueen maalaismaisema on kestänyt jo ominaispiirteeksi muodostuneet kasvihuoneviljelyn aiheuttamat muutokset ja on elinvoimaista ja kehittyvää. Museo esitti alueen huomioimista valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnissa.

Jokikylä (Sievi)

Yhdessä kannanotossa esitettiin Sievin Jokikylää uudeksi maisema-alueeksi. Kannanotto sisälsi runsaasti kuvia alueesta.

Ärjänsaari (Kajaani)

Yhdessä kannanotossa esitettiin uudeksi kohteeksi Oulujärven Ärjänsaarta.

Kemijärven järvi- ja vaaramaisemat (Kemijärvi)

Yksi kannanottaja ehdotti uutena kohteena Kemijärven järvi- ja vaaramaisemia. Alueella on Kemijärven kulttuuriympäristöohjelma, RKY 2009-kohde, vuoden 1995 inventoinnin Juujärven maisema-alue sekä Luusuan maakunnallisesti arvokas maisema-alue. Nämä alueet yhdessä muodostaisivat kannanottajan mielestä hienon kokonaisuuden.

Kitkajärvi, Livojärvi ja Riisitunturi (Posio)

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus totesi, että kannanotoissa esitetyistä uusista alueista ehdotus Kitkajärvien valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi on harkitsemisen arvoinen. Alueella on tällä hetkellä maakunnalliseksi luokiteltu maisema-alue.

Aluetta esitettiin myös Kitkan Viisaat ry:n ja Koillismaan Vihreiden kannanotossa. Yhdistykset ovat esittäneet Kitkajärven ja Livojärven aluetta myös kansallismaisemaksi sekä osaksi UNESCO:n maailmanperintökohdetta. Kannanotossa todettiin, että Livojärven ja Kitkajärven välisellä kannaksella on vanha tukinsiirtolaitos. Kannas on seurausta jääkauden jälkeisestä maankohoamisesta.

Yhdessä kannanotossa esitettiin Ylä- ja Ala-Kitkajärvien ja Riisitunturin muodostamaa aluetta Kuusamon ja Posion kunnissa valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Kannanottaja näki statuksen nostavan alueen matkailu- ja elinkeinoarvoja sekä luonnonarvoja, joihin kuuluvat muun muassa arvokkaat kalakannat, säännöstelemättömät kirkkaat

järvet sekä ympäröivät tunturimaisemat ja Oulanka- ja Kitkajoet. Status nähtiin kannanotossa tärkeänä arvokkaan maiseman vaalimisen työkaluna.

Ounasvaara (Rovaniemi)

Rovaniemen Ounasvaaraa esitettiin useassa kannanotossa valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry. perusteli ehdotustaan Ounasvaaran kansallisella merkityksellä, joka rakentuu erityisesti Lapin matkailuhistorian kautta. Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri / Rovaniemen Luonto ry. totesi Ounasvaaran olevan ainutlaatuinen ympärivuotinen virkistysalue monine eri luontotyypeineen sekä kulttuuri- ja maisema-arvoineen. Lisäksi 24 henkilön allekirjoittamassa adressissa perusteltiin Ounasvaaran nostoa valtakunnallisesti arvokkaaksi maisemanähtävyydeksi luonnonpiirteillä, valtakunnallisella tunnettavuudella sekä kulttuurihistoriallisilla arvoilla. Allekirjoittajat toivoivat maisemastatuksen auttavan säilyttämään Ounasvaara rakentamiselta sekä muulta sopimattomalta maankäytöltä. Yksi kannanottaja katsoi, että Ounasvaara on matkailun ja kulttuurihistorian kannalta valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue.

Sallan maisemat (Salla)

Yksi kannanottaja ehdotti kolmea uutta kohdetta Sallan alueelta: 1) Aatsinginkylä–Aatsinginhauta–Onkamojärvi 2) Portinjoki–Suomujärvi–Hietajärvi–Karhujärvi 3) Pimiäselkä–Kulavaara–Naruskajärvi. Perusteluina esitettiin valokuvia Sallasta.

LÄHTEET

- European... 2008. European Landscape Convention and reference documents 2008. Council of Europe. 90 s.
Sopimusteksti suomeksi: http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2006/20060014/20060014_2
- Helminen, V., Nurmio, K., Rehunen, A., Ristimäki, M., Oinonen, K., Tiitu, M., Kotavaara, O., Antikainen, H. & Rusanen, J. 2014. Kaupunki-maaseutu-alueuudistus. Paikkatietoihin perustuvan alueuudistuksen muodostamisperiaatteet. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 25/2014. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 60 s.
- Maa- ja kotitalousnaiset 2016. Maisema – opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun. Maa- ja kotitalousnaiset, ProAgria ja ympäristöministeriö. Ladattavissa verkko-osoitteesta www.maajakotitalousnaiset.fi/maisemaopas.
- Maisema-aluejärjestelmän mietintö I 1993. Maisemanhoito. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto. Mietintö 66/1992. 199 s.
- Maisema-aluejärjestelmän mietintö II 1993. Arvokkaat maisema-alueet. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto. Mietintö 66/1992. 204 s.
- Museovirasto 2009. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY). www.rky.fi
- Valtioneuvoston periaatepäätös 20.3.2014. Kulttuuriympäristöstrategia 2014-2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä ympäristöministeriö. Edita Prima oy, Helsinki. 29 s.

Liite 1 Luettelo lausunnonantajista.

ELY-keskukset

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Hämeen ELY-keskus
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
Kainuun ELY-keskus
Keski-Suomen ELY-keskus
Lapin ELY-keskus
Pirkanmaan ELY-keskus
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjois-Savon ELY-keskus
Varsinais-Suomen ELY-keskus

Maakuntien liitot

Etelä-Karjalan liitto
Etelä-Pohjanmaan liitto
Etelä-Savon maakuntaliitto
Hämeen liitto
Kainuun liitto
Keski-Pohjanmaan liitto
Keski-Suomen liitto
Kymenlaakson liitto
Lapin liitto
Pirkanmaan liitto
Pohjanmaan liitto
Pohjois-Karjalan liitto
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Pohjois-Savon liitto
Päijät-Hämeen liitto
Satakuntaliitto
Uudenmaan liitto
Varsinais-Suomen liitto

Kunnat

Asikkalan kunta
Enontekiön kunta
Euran kunta
Forssan kaupunki
Haapajärven kaupunki
Hailuodon kunta

Harjavallan kaupunki
Heinäveden kunta
Helsingin kaupunki
Hollolan kunta
Huittisten kaupunki
Hämeenkyrön kunta
Hämeenlinnan kaupunki
Iitin kunta
Ikaalisten kaupunki
Ilomantsin kunta
Imatran kaupunki, ympäristölautakunta
Imatran kaupunki, kaupunkikehittämislautakunta
Inarin kunta
Isonkyrön kunta
Janakkalan kunta
Joensuun kaupunki
Jokioisten kunta
Joroisten kunta
Joutsan kunta
Juankosken kaupunki
Juupajoen kunta
Jyväskylän kaupunki
Jämsän kaupunki, ympäristölautakunta
Jämsän kaupunki, tekninen lautakunta
Kaarinan kaupunki
Kajaanin kaupunki
Kalajoen kaupunki
Kangasalan kunta
Karstulan kunta
Kauhajoen kaupunki
Kauhavan kaupunki
Kempeleen kunta
Kirkkonummen kunta
Kiteen kaupunki
Kittilän kunta
Kokemäen kaupunki
Kolarin kunta
Kouvolan kaupunki
Kristiinankaupungin kaupunki
Kuhmoisten kunta
Kuopion kaupunki

Kustavin kunta
 Kuusamon kaupunki
 Kärämäen kunta
 Lahden kaupunki
 Laihian kunta
 Laitilan kaupunki
 Lapinlahden kunta
 Lappeenrannan kaupunki, kaupunginhallitus
 Lappeenrannan kaupunki, Museotoimi
 Lappeenrannan kaupunki, tekninen- sekä rakennuslautakunta
 Lappeenrannan kaupunki, ympäristölautakunta
 Laukaan kunta
 Lempäälän kunta
 Leppävirran kunta
 Liedon kunta
 Lieksan kaupunki
 Limingan kunta
 Lohjan kaupunki
 Lopen kunta
 Lumijoen kunta
 Maalahden kunta
 Miehikkälän kunta
 Muonion kunta
 Mustasaaren kunta
 Naantalin kaupunki
 Nakkilan kunta
 Nivalan kaupunki
 Nokian kaupunki
 Nurmeksien kaupunki
 Orimattilan kaupunki
 Oripään kunta
 Oriveden kaupunki
 Oulun kaupunki
 Paimion kaupunki
 Paraisten kaupunki
 Parikkalan kunta
 Pedersören kunta
 Pihtiputaan kunta
 Porin kaupunki
 Porvoon kaupunki
 Pudasjärven kaupunki

Puumalan kunta
Pälkäneen kunta
Pyhäjärven kaupunki (ei pyydetty)
Pöytyän kunta
Raaseporin kaupunki
Rantasalmen kunta
Rautalammin kunta
Rautjärven kunta
Reisjärven kunta
Rovaniemen kaupunki
Ruokolahden kunta
Ruoveden kunta
Saarijärven kaupunki
Salon kaupunki
Sastamalan kaupunki
Savonlinnan kaupunki
Sievin kunta
Siuntion kunta
Sodankylän kunta
Sotkamon kunta
Suomussalmen kunta
Säkylän kunta
Taipalsaaren kunta
Taivalkosken kunta
Tammelan kunta
Tampereen kaupunki
Tohmajärven kunta
Toholammin kunta
Toivakan kunta
Tornion kaupunki
Turun kaupunki
Tyrnävän kunta
Ulvilan kaupunki
Utsjoen kunta
Uudenkaarlepyyn kaupunki
Uudenkaupungin kaupunki
Vaaan kunta
Vaasan kaupunki
Valkeakosken kaupunki
Valtimon kunta
Vantaan kaupunki

Varkauden kaupunki
Vehmaan kunta
Vesilahden kunta
Vetelin kunta
Virtain kaupunki
Vöyrin kunta
Ylitornion kunta
Ylivieskan kaupunki
Ylöjärven kaupunki
Ypäjän kunta
Ähtärin kaupunki
Äänekosken kaupunki

Valtion virastot ja tutkimuslaitokset

Liikennevirasto
Luonnonvarakeskus
Maaseutuvirasto
Metsähallitus
Museovirasto
Suomen ympäristökeskus

Maakuntamuseot

Espoon museo
Etelä-Pohjanmaan museo
Helsingin kaupunki, Kaupunginmuseo
Kainuun museo
Keski-Suomen museo
K. H. Renlundin museo – Keski-Pohjanmaan maakuntamuseo
Lahden museot
Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo
Pirkanmaan maakuntamuseo
Pohjanmaan museo
Porvoon museo
Päijät-Hämeen maakuntamuseo
Satakunnan museo
Turun museokeskus
Vantaan kaupunginmuseo

Tuottaja- ja etujärjestöt

Suomen Kuntaliitto
Maanomistajain liitto
Metsäteollisuus ry

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Paliskuntain yhdistys
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC
Suomen metsäkeskus
Tapio Oy

Luonnonsuojelujärjestöt

Suomen luonnonsuojeluliitto (sekä monet sen piiriyhdistykset)

Yhdistykset

Kulttuuriympäristötutkimuksen seura
Suomen Kotiseutuliitto
Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK
Suomen Ympäristökasvatuksen Seura

Muut tahot

Kallan karineuvosto
Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, ekosysteemipalvelut
Puolustusvoimat, logistiikkalaitoksen esikunta
Saamelaiskäräjät
Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio

Liite 2 Tiivistelmät yksittäisistä lausunnoista.

ELY-keskukset

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

- MAPIO:n tekemät muutokset Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan alueelliseen esitykseen ovat eräiden maisema-alueiden osalta merkittäviä. Alueellinen inventointi oli ammattitasoisesti laadittu ja kattava sekä perustui paikalliseen osaa-miseen ja laajaan vuorovaikutusmenettelyyn. Ehdotusta laadittaessa kuultiin liittojen ja maakuntamuseoiden lisäksi metsähallituksen ja kuntien kaavoituksesta vastaavia viranhaltijoita. Raporttiluonnosta käsiteltiin maakunnallisissa seminaareissa, joiden yhteydessä myös muilla asianosaisilla oli mahdollisuus kommentoida esitystä.
- Nähtävillä olevasta esityksestä on karsittu erityisesti RKY-alueisiin rajoittuvia kohteita, esim. Vanhan Vaasan kulttuurimaisema, Närpiönjoen kulttuurimaisema ja Orisbergin kulttuurimaisema. Näiden alueiden huomioimista tulisi vielä harkita.
- *Vanhan Vaasan kulttuurimaisema* muodostaa historiallisen siirtymäalueen kaupunkimaisen taajaman ja perinteisen maaseudun välille. Alue on arkeologisessa ja ekologisessa mielessä rikas ja sen maisemarakenne käyttömuotoineen kertoo tutkimuksellisen maataloustoiminnan (Kuinkaan kartano) sekä kaupunkiympäristön vuorovaikutuksesta vanhalla maankohoamisalueella selkeämmin kuin esityksen muut alueet. Agraari- ja kaupunkimaiseman lisäksi alueeseen kuuluu nk. Hovioikeuden metsä. Metsä on säilynyt ympäristön muutoksista huolimatta yhtenäisenä luonnontilaisena alueena ja sisältää jälkiä kaupunkialueeseen liittyvästä pienviljelytoiminnasta sekä siihen liittyvästä maankäytöstä ja kulttuurihistoriasta.
- *Närpiönjoen kulttuurimaiseman* osalta RKY-alue muodostaa kapearajaisen, pääasiassa postitien lähiympäristöön rajautuvan alueen, joka ei riittävällä tavalla huomioi ympäröivän jokilaakson maisemarakennetta. Kohteen valtakunnallista arvoa ei heikennä se, että Pohjanmaan alueella on myös maisemallisesti arvokkaita jokilaaksoja.
- *Orisbergin kulttuurimaisemaan* kuuluva RKY-alue kattaa vain osan arvokkaasta maisema-alueesta keskittyen sen rakennettuun osaan. Valtakunnallisesti arvokkaana kulttuurimaisemana Orisbergin alue on selkeästi RKY-aluetta laajempi kumpuileva maanviljelysmaisema, joka on maatalouden kehittymiseen liittyvien historiallisten arvojenkin takia valtakunnallisesti tärkeä.
- Muilta osin ELY-keskus katsoo, että esitetyt aluerajausmuutokset ovat pääosin perusteltuja ja alueiden maisemallisesti tärkeimmät arvot sisältyvät esitettyihin rajauksiin. ELY-keskus katsoo, että esityksessä osoitetut uudet maisema-alueet vastaavat taustaselvityksen yleisiä tavoitteita ja täydentävät onnistuneesti Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan sekä Keski-Pohjanmaan valtakunnallista maisemakuvaa.
- ELY-keskus katsoo, että ympäristövaikutusten arvioissa ja taustamuistiossa on lain edellyttämällä tavalla tuotu esiin maisema-aluestatuksen vaikutukset ympäristöön ja

maankäyttöön. Lisäksi taustaselvitys antaa hyvän kuvan maisema-aluetyön taustasta ja päivitystarpeesta.

- ELY-keskus pitää kuitenkin puutteena sitä, ettei kuulemista ja riittävää perustelua ole laajennettu koskemaan inventoinnista pudotettuja alueita. Poistettujen alueiden tarkempi kuvaaminen ja rajaamisperusteiden selventäminen olisi voinut auttaa hahmotamaan päivityksen valtakunnallisia tavoitteita ja tarjonnut alueiden maanomistajille, osallisille sekä kunnille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua prosessiin.
- Kuulemisesta annetun palautteen perusteella voi päätellä, ettei maisema-alueita koskevia maankäytöllisiä tavoitteita ja mahdollisuuksia tunneta riittävästi. Tämän johdosta esityksen tueksi tulisi laatia nykyistä selvemmat toiminta- ja toteutusohjeet, joissa esitettäisiin maankäytön ja rakentamisen hyvät käytännöt maisema-alueilla. Aluestatuksen merkitystä voi vahvistaa ja hyväksyttävyyttä parantaa myös nykyistä selvemmillä ja johdonmukaisemmilla tuki- ja toimenpideohjelmilla.
- Liikennevastuualueen kannasta poiketen Y-vastuualue ei näe liikenneväylien irrottamista maisema-alueista perusteltuna. Liikenneväylät rakenteineen liittyvät oleellisesti kulttuurimaisemaan ja kertovat logististen ratkaisujen kehittymisestä ja historiasta. Taajamien, kylä- ja kaupunkialueiden ja niiden välisen maaseudun kehittyminen on tapahtunut vuorovaikutuksessa eri liikennejärjestelmien kanssa ja tänä päivänä pääosa maisema-alueista hahmotetaan näiden reittien kautta. On selvää, että maisema-aluestatusta asettaa joillekin reiteille toteutukseen liittyviä erityisvaatimuksia, mutta näitä vaatimuksia ei Y-vastuualueen mielestä voi sivuuttaa aluerajoja tarkistamalla. Kuten edellä on todettu, esitys vaati tuekseen käytännöllisen toimenpide- ja toteutusohjeiston, joka selkeyttäisi ja nopeuttaisi alueilla tehtäviä maankäytöllisiä suunnitelmia ja hankkeita.
- Liikennevastuualue: Vastuualue esittää maantiealueiden rajaamista pois maisema-alueista. Rajausta tulee suorittaa maantien suoja-alueen rajaan, joka on yleensä 20 metriä tien keskiviivasta. Valta- ja kantateiden suoja-alue vaihtelee 20–50 metrin välillä. Varsinkin niiden maanteiden osalta, jotka rajautuvat maisema-alueisiin, tulee maantiet rajata maisema-alueiden ulkopuolelle.
- Maanteiden rajaamisella vastuualue haluaa turvata maanteiden hoito-, kunnostus- ja parantamistoimenpiteiden toteuttamisen. Maisema-alueella olevien maanteiden kuivatuksen järjestäminen ja ojien perkaus on joissakin tapauksissa estynyt maisema-alueiden toimenpidesääntöjen takia.
- Myös Lapuan Alajoen peltolakeudella oleva Kangas–Annala-yksityistiejaso tulee rajata pois maisema-alueesta, jotta kyseisen maantietasoisen tiejakson hoito-, kunnostus- ja parantamistoimenpiteet voidaan turvata tulevaisuudessa.
- Sulvan Söderfjärdenin laajentamista tulee tarkastella varsinkin Munsmon kylän kohdalla. Alueen pohjoispuolelle on suunniteltu uusi tieyhteys Vaasan satamasta valtatielle 8, jonka mahdollinen rakentaminen tulee turvata tulevaisuudessa.
- Lisäksi liikennevastuualueen mielestä tulee kriittisesti suhtautua uusiin maisema-alueisiin sekä olemassa olevien laajentamiseen, jotta voidaan turvata tiestön hoito-, kun-

nostus- ja parantamismahdollisuus sekä turvataan alueiden asukkaiden ja elinkeinoelämän toimintamahdollisuudet.

- Pohjakarttamerkintöjen osalta halutaan korjata seuraavaa: Pohjakartta on tienumeroinnin osalta vanha. Siinä on merkitty vanha tie valtatieksi 18. Nykyinen pohjoinen ohitustie pitäisi olla valtatie 18.
- Seinäjoen itäinen ohitustie pitäisi olla valtatie 19 yhtenäisellä viivalla.

Hämeen ELY-keskus

- Inventointien perusteella Hämeestä ehdotettiin kaikkiaan 16 valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, josta 10 Kanta-Hämeestä ja kuusi Päijät-Hämeestä. Kartoituksen yhteydessä myös maisema-alueiden nimiä täsmennettiin.
- Hämeen ELY-keskus katsoo, että ministeriön lausunnolla olevassa esityksessä kohde 39, joka on nimetty Tiirismaan maisemat-otsikolla, tulisi muuttaa siten, että nimeen lisätään myös Salpausselkä, sillä maisema-alueen Lahden kaupungin puoleiset osat ovat I Salpausselkää. Hollolan puolella sijaitseva Tiirismaa on alueen nimenä liian suppea.
- Muutoin Hämeen ELY-keskus katsoo, että 16 ehdotetun maisema-alueen valikoima edustaa maakunnille tyypillisiä ja monipuolisia maisemia eikä ELY-keskuksella ole maisema-alueisiin eikä rajauksiin huomautettavaa.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

- ELY-keskus pitää maisema-alueiden päivitysinventointia tarpeellisena. Inventoinnissa tehdyt arvoalinnat ja kuultavana olleen esityksen perusteet ovat asianmukaisia. Tähänastinen työ antaa aiheen odottaa, että valtioneuvosto tulee saamaan päätettäväksi hyvin perustellun ja kansalaisten etua ajavan esityksen.
- Kaakkois-Suomen inventoinnit on tehty vuosina 2013 ja 2014 maakunnan liittojen, ELY-keskuksen ja paikallisten yhteistyötahojen yhteistyönä. ELY-keskus on osallistunut kohteiden valintaan ja kommentoinut aluekuvauksia sekä rajauksia esityksen valmistelun aikana.
- Kaakkois-Suomen ELY on ympäristöministeriön pyynnön mukaisesti järjestänyt hallintolain 62 §:n mukaisen kuulemisen toimialueellaan ja tiedottanut asiasta. Päivitysinventointi on ollut näkyvästi esillä alueen tiedotusvälineissä.
- Maisema-alueiden päivitysinventoinnista saapui ELY-keskukselle 15 kannanottoa, ja ne kohdistuivat seitsemään alueeseen. Lisäksi kahdessa kannanotossa esitettiin Verlan alueen lisäämistä maisema-alueisiin. Kannanotoista kaksi oli yleispiirteisiä ja koko inventointia koskevia. ELY-keskus on ottanut palautteeseen kantaa erillisillä koostelomakkeilla.
- Muutamassa kannanotossa esitettiin huoli, että maisema-alueesta seuraa suojele vaatimuksia, jotka aiheuttavat haittaa alueilla tapahtuvalle elinkeinon harjoittamiselle. Erityisesti huoli liittyi maa- ja metsätalouteen. ELY-keskus on pyrkinyt välittämään viestiä, että huoli on aiheeton. Maisema-alueiden huomioinnissa keskeistä on ihmisen ja luonnon välinen hallittu vuorovaikutus ja siihen liittyvät jatkumot. Estetiikkaan liitty-

vien painotusten lisäksi tarkoituksena on turvata maaseudun elinvoimaisuutta, luoda mahdollisuuksia elinkeinojen harjoittamiseen ja tukea asumista.

- ELY-keskus katsoo, että MAPIO:n esittämät aluerajaukset ovat perusteltuja, vaikka kannanotoissa on esitetty vaihtoehtoisia rajauksia. Joutsenon viljelymaisemaan (61) esitetty aluerajauksen muutos on pienillä täsmennyksillä perusteltu. Esitys on palaute-lomakkeiden liitteenä.

Kainuun ELY-keskus

- Kainuun ELY-keskus on ollut omalta osaltaan ohjaamassa päivitysinventointia, eikä sillä ole huomautettavaa asiasta. Tämän vuoksi KAIELY ei anna erillistä lausuntoa.
- KAIELY esittää inventointiprojektin jatkotoimeksi, että maisema-alueiden läheisyyteen järjestetään tienvarsi-informaatiota alueiden maisema-arvoista.

Keski-Suomen ELY-keskus

- Päivitysinventointi on ollut merkittävä kansallinen panostus kulttuuriympäristön osaluueen tietotaustan päivittämiseksi ja siihen liittyvän sisältötiedon saattamiseksi ajan tasalle. Maisema-alueet ovat vakiintuneet 20 vuodessa keskeiseksi osaksi suomalaista alueiden käytön suunnittelua ja alueellisesti merkittäväksi identiteettitehtäviksi. Ne ovat keskeinen osa MRL:n tarkoittamia alueidenkäyttötavoitteita, jotka valtion viranomais-ten tulee ottaa huomioon toiminnassaan ja joiden toteuttamista viranomaisten tulee edistää.
- Keski-Suomen ELY laati ympäristöministeriön ohjauksessa päivitysinventointia koskevat ohjeet ja pilotoi inventoinnin vuonna 2009 (täydennys v. 2014). Työ toteutettiin Keski-Suomen ELY-keskuksen, Keski-Suomen liiton ja ProAgraria Etelä-Suomen yhteistyönä. Maakunnallista työtä ohjasi Keski-Suomen kulttuuriympäristöryhmä (MA-KU).
- Päivitysinventointia tehneet asiantuntijat ovat maastossa työskennellessään tavanneet paikallisia asukkaita sekä kuntien ja tiedotusvälineiden edustajia. Maakunta- ja paikallislehdissä on ollut inventoinnin kuluessa useita asiaa koskevia artikkeleita. Keski-Suomen ELY-keskus on kertonut inventoinnin etenemisestä kuntien kehittämiskeskusteluissa. Asia on ollut maakunnan kulttuuriympäristöyhteistyöryhmän kokouksissa esillä inventoinnin aikana.
- ELY-keskukseen on saapunut 17.3.2016 mennessä 41 kannanottoa, joista noin 20 on tulkittavissa kielteisiksi ja 16 puoltaviksi. Kielteisissä kannanotoissa on esitetty huoli maisema-alueiden mahdollisista rajoitteista metsätaloudelle, rakentamiselle ja muulle toiminnalle. Useissa kannanotoissa on esitetty oman tilan rajaamista pois maisema-alueesta.
- Kolmessa kannanotossa on esitetty maisema-alueen rajaamista suppeammin ja kolmessa rajauksen laajentamista. Yhdessä kannanotossa on esitetty maakunnallisesti ja valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajausten yhdistämistä. Kannanotoissa esitetään kahta uutta aluetta; Tehinselkää (Päijänteen suurin selkä) ja Pihtiputaan Ilosjokea (kylän asukkaat esittävät, että Ilosjoen maisemalliset ja kulttuuriset arvot kartoitetaan muiden kylien kanssa). ELY-keskuksen näkemyksen mukaan esitykset tulisi tut-

kita. Päijänteen osalta tarkastelu olisi luontevaa toteuttaa Keski-Suomen ja Päijät-Hämeen maakuntaliittojen yhteistyönä.

- Keski-Suomen ELY on tiedottanut päivitysinventointia koskevasta kuulemisesta ja järjestänyt kolme esittely-/keskustelutilaisuutta. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä lähes 100 henkeä. Asiaa on käsitelty maakuntalehden ja paikallislehtien artikkeleissa. Kuulemisen tulosten perusteella ELY-keskus on päättänyt järjestää Arvajanreitin asukkaille ja maanomistajille asiaa koskevan keskustelutilaisuuden.
- Kannanottojen perusteella voi olettaa, että taustamuistio ja SOVA-asiakirja ovat perusteellisesti laadittuja, mutta ovat jääneet pääosalta kannanottojen antajista joko lukematta tai niiden sisältö on ollut vaikea hahmottaa.

Lapin ELY-keskus

- Lapin kohdalla inventoinnin maatalouteen sidottu lähtökohta antoi maisema-alueista puutteellisen kuvan. Inventointien yhtenä lähtökohtana Lapissa olikin tunnistaa alueelle ominaisten perinteisten elinkeinojen maisemat. Inventoinnissa huomioitiin nyt Keski-Lapin ja erityisesti pohjoisimman Lapin ja saamelaisalueen erityispiirteet eränkävynnin, poronhoidon ja luontaistalouden sekä metsätalouden ja matkailun maimien osalta.
- Lapissa päivitysinventointi toteutettiin Etelä- ja Keski-Lapissa ”Maisemat ruotuun”-hankkeessa (2012–2013) ja saamelaisalueella ”Saamelaiset maisema-alueet”-hankkeessa (2013–2014). Hankkeet toteutettiin asiantuntijatahoista muodostettujen ohjaus- ja arviointiryhmien tukemina vuorovaikutuksessa asukkaiden, kylien ja kuntien kanssa. Hankkeista tiedotettiin ja uutisoitiin laajalti. Kunnille ja viranomais toimijoille järjestettiin työn edistysessä kaksi kommentointikierrosta. Etelä- ja Keski-Lapin osalta hankkeessa toteutettiin myös käytännön maisemanhoitotöitä yhteistyössä kylien asukkaiden, yhdistysten ja viljelijöiden kanssa.
- ELY-keskus toteaa, että ympäristöministeriön ehdottamat maisema-alueet ja maisemanähtävyydet edustavat erinomaisesti Lapin maisemamaakuntaa ja tuovat esiin maisemaseutujen olennaisimpia piirteitä. Aluerajaukset ovat perusteltuja ja aluekuvaukset antavat hyvän pohjan alueidenkäytön suunnittelulle.
- ELY-keskukseen on saapunut 16 kannanottoa maisema-alueiden kuulemisen johdosta. ELY-keskus suosittelee yleisen kuulemisen perusteella seuraavia muutoksia ehdolla oleviin valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin:
- 156. Kieringin kulttuurimaisema: Poistetaan alue kyläyhdistyksestä saadun palautteen johdosta. Alueen maisema säilynee paikallisen aktiivisuuden johdosta ilman VAMA-statusta. Keski-Lapin alueella on säilynyt vastaavia järvikyläjä, jotka on osoitettu maakuntakaavassa.
- Pellon Ratasjärvi palautetaan listalle kyläyhdistyksestä saadun palautteen johdosta. Kohde on ehdotuksessa poistettu alueella olevan RKY-rajauksen vuoksi. Alue täyttää edelleen valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen kriteerit. Paikallinen aktiivisuus luo hyvän pohjan maisema-alueen kehittämiselle tulevaisuudessa.

- 152. Lohijärven ja Leukumanpään kylämaisemat: Rajaus palautetaan vuoden 1995 rajauksen mukaiseksi kyläyhdistyksen ja kunnan esityksen mukaisesti. Alueen keskeisimmät arvot sisältyvät tähän rajaukseen.
- Kemijärven Juujärven maisema-alue palautetaan listalle paikallisen aloitteen mukaisesti. Kohde on ehdotuksessa poistettu alueella olevan RKY-rajauksen vuoksi. Alue täyttää edelleen valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen kriteerit. Paikallinen aktiivisuus luo hyvän pohjan maisema-alueen kehittämislle tulevaisuudessa.
- 172. Ukonjärven ja Myössjärven maisemat: Aluerajausta supistetaan Ukonjärven länsipuolella Rahajärven kankaan osalta Inarin yhteismetsän ja kunnan esityksen johdosta. ELY-keskus suosittelee rajausta maakuntakaavassa osoitetun Ukonjärvi–Myössjärvi-kaavamerkinnän (ma 5965) mukaiseksi. ELY-keskus toteaa, että pääasiallinen näkymä aukeaa maisematieltä Ukonjärven suuntaan ja että Ukonjärven ja Myössjärven maisema-alueen keskeisimmät arvot säilyvät rajausmuutoksesta huolimatta.
- ELY-keskus katsoo, että ympäristövaikutukset on selvitetty ja arvioitu riittävässä määrin, mutta toivoo arvioinnin täsmentämistä seuraavien seikkojen osalta:
- Arvioinnissa on käsitelty maisema-alueiden oikeusvaikutuksia alueidenkäytön suunnitteluun. Arvioinnissa todetaan huomioon ottamisen tarve. Lapin ELY-keskus toteaa, että MRL:n 24 § edellyttää VAT:n huomioon ottamista siten, että edistetään niiden toteuttamista. ELY-keskus katsoo, että arvioinnin tulee sisältää myös VAT:ien edistäminen ja kaavojen sisältövaatimusten edellyttämä maiseman vaaliminen.
- Arvioinnissa on käsitelty yleiskaavoitusta ainoastaan yleispiirteisenä suunnittelutasona. MRL:n 44 § mahdollistaa myös suoraan rakentamista ohjaavien yleiskaavojen laatimisen. Näiden kaavojen vaikutus kohdistuu suoraan maanomistajiin. Lisäksi on huomattava, että tavanomaisessa aluevarausyleiskaavassa kaikki käyttötarkoitukset eivät ole mahdollisia valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla, joten näin ollen myös yleiskaava voi vaikuttaa välillisesti maanomistajaan.
- Maankäytön suunnittelun sijaan tulee puhua alueidenkäytön suunnittelusta. Useat VAT:den tarkoittamat alueet sisältävät vesistöjä ja suunnittelualueiden vaikutusalueet voivat myös sisältää vesistöjä. Maisema-alueen oleminen suunnittelun lähtökohtana ei tarkoita vain erityisominaisuuksia ilmaisevaa kaavamerkintää vaan kaavalla osoitettavien aluevarausten ja niihin liittyvien määräysten kokonaisuutta siten, että maisema-alue on suunnittelun lähtökohta, suunnittelussa edistetään sen toteutumista ja tätä tavoitetta sovitetaan yhteen muiden VAT:ien kanssa.
- Arvioinnissa olisi hyvä tarkentaa millä MRL:n mukaisilla luvilla ohjataan tuulivoimarakentamisen maisemavaikutusten hallintaa.
- Lapin maakunnassa arvokkaiisiin maisema-alueisiin liittyy osin muusta Suomesta poikkeavia erityispiirteitä. Päivitys on tuonut uusia alueita erityisesti Ylä-Lapin alueelle. Arvioinnissa on kiinnitetty huomiota matkailuun, mutta arviointiin tulisi lisätä myös arviointia luontaiselinkeinoihin ja saamelaiden kulttuuriperimään.
- ELY-keskus toteaa lisäksi, että maisema-alueita koskevien oikeusvaikutusten tulkinnallisuuden johdosta Lapin liitto ja muutamat kunnat esittävät laajojen maisema-alueiden rajaamista nykyistä ehdotusta suppeammiksi tai alueiden poistamista.

Pirkanmaan ELY-keskus

- Pirkanmaan ELY-keskus pitää ympäristövaikutusten kokonaisarviointeja riittävinä. Pirkanmaan maisema-alueiden arvioinneista ja yleisön osallistumisesta ELY-esittää tarkemmin seuraavia näkökohtia.
- Ympäristöministeriö avasi verkkosivut www.maaseutumaisema.fi jo maisema-alueiden inventointien alkaessa ja on päivittänyt sivuja valmistelun edetessä. Tiedottaminen on ollut monipuolista valtakunnallisen tason lisäksi maakunta- ja paikallistasolla. Aktiivisella viestinnällä ja monien tahojen osallistamisella oli tavoitteena edistää inventoinnin vaikuttavuutta ja uuden inventoinnin paikallista hyväksyttävyyttä. Pirkanmaalla laitettiin maisema-alueet yleisön nähtäville jo inventointien jälkeen, samalla kun Pirkanmaan liitto kuuli maakunnallisista alueista. Pirkanmaalla valtakunnallisista alueista kirjoitettiin paikallislehdissä. Maisema-alue-esityksestä annettiin kuulutusaikana vuoden 2016 alussa Pirkanmaan eri puolilta mielipiteitä.
- Mielipiteissä esitetään lisättäväksi alueita ja kohteita, supistettavaksi alueita ja poistettavaksi kokonaan yksi alue. Pirkanmaalla pidettiin alueen toimijoiden pyynnöstä yleisötilaisuus kuulemisajan jälkeen. Mielipiteiden lähettämiseen annettiin mahdollisuus vielä yleisötilaisuuden jälkeen. Saadun palautteen perusteella kuulemistilaisuuksia olisi ollut hyvä pitää jo valmisteluvaiheessa. Yleisön mielipiteet ovat olleet myös kysymyksiä, joihin ihmiset eivät löydä mielestään vastausta inventoinnin asiakirjoista.
- Ympäristövaikutusten arvioinnissa on nyt voitu esittää maisema-alueiden oikeusvaikutukset siten, että olennaiset haitallisten vaikutusten reunaehdot on esitetty alueidenkäytön ja muun ympäristönkäytön mukaan tarkasteltuna. Verkkosivulla on kysymys ja vastaus -palsta, jossa kerrotaan muun muassa oikeusvaikutuksista. Maisema-alueittainen tai siihen liittyvän osa-alueen tapauskohtainen ja ennakoiva tulkinta ei ole vielä mahdollista, koska esityksellä ei ole suoria oikeusvaikutuksia.
- Yleisötilaisuuden mielipiteet eivät välttämättä kohdistuneet suoraan käsiteltävään maisema-alueeseen (Ruovesi). Palautteen analyysissä ja huomioon ottamisessa on hyvä huomata, että mediassa esitetyt ja valtakunnallisesti nopeasti leviävät näkemykset ja perustelut ovat voineet vaikuttaa paikalliseen mielipiteeseen, ja ne voivat kuvastaa yleistä näkemystä maisema-alueista tai ympäristöhallinnosta.
- Pirkanmaalla tiedotus ja osallistumismahdollisuudet ovat olleet riittäviä. Verkkosivuilla on hyvin tietoa valmistelusta, maisema-alueista ja osallistumisesta. Sivuja on päivitetty vuorovaikutteisesti laatimalla kysymys ja vastaus -palsta.
- Päivitysinventoinnit koskevat pääasiassa jo olemassa olevia, edellisen periaatepäätöksen mukaisia maisema-alueita. Päivitys- ja täydennysinventoinnit ovat siten samalla olleet nykyisten maisema-alueiden seurantaa. Inventoinnit eivät ilmeisesti tuoneet esiin mitään merkittäviä haitallisia vaikutuksia tai välillisiä oikeusvaikutuksia. Tätä seikkaa olisi ollut hyvä tarkastella ympäristöselostuksessa.
- Tausta-aineistossa mainitaan Tuulivoimalat ja maisema -julkaisu (Weckman 2006). Ympäristöministeriöllä on kuitenkin todennäköisesti ollut esityksen valmistelussa ja arvioinnissa käytettävissään luonnos hiljattain julkaistusta Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa (SY 2016).

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

- Pohjois-Pohjanmaalla inventoinnista on vastannut Pohjois-Pohjanmaan liitto yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa. Työn ohjausryhmänä on toiminut Pohjois-Pohjanmaan maisematoimikunta, jossa on edustajat Oulun yliopistosta, Oulun seudun ammattikorkeakoulusta, Lukesta, ProAgria Oulusta, Metsäkeskuksesta, Metsähallituksesta, Pohjois-Pohjanmaan liitosta sekä ELY-keskuksen kaikilta vastuualueilta.
- ELY on ympäristöministeriön pyynnön mukaisesti järjestänyt hallintolain 62 §:n mukaisen kuulemisen toimialueellaan ja tiedottanut asiasta. Inventoinnista on Pohjois-Pohjanmaalla tiedotettu jo sen käynnistysvaiheessa lehdistötiedottein, lehtikirjoituksin sekä mm. kuntien kanssa ELY-keskuksen johdolla käytävissä vuosittaisissa kehittämisseskusteluissa.
- Nyt päättyneellä kuulemiskierroksella ELY-keskukselle tuli 18 kannanottoa, jotka kohdistuivat seitsemään maisema-alueeseen. Yksi kannanotoista oli yleispiirteinen, koko inventointia koskeva palaute. Lisäksi palautteissa esitettiin kolmea uutta maisema-alueista. ELY-keskus ottaa palautteisiin tarkemmin kantaa koostelomakkeissa.
- Esitetyistä uusista alueista ELY-keskus haluaa mainita erityisesti ehdotukset Kitkajärvien valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Alueella on tällä hetkellä maakunnalliseksi luokiteltu maisema-alue.
- Useissa palautteissa tuli esille, ettei maisema-alueiden statuksesta ja käytännön merkityksestä ole tietoa. Tämä tarkoittanee sitä, ettei tausta-aineistoa ole luettu tai ettei sitä ole ymmärretty. ELY-keskus pitää SOVA-asiakirjaa ja taustamuistiota riittävänä, mutta asiat olisivat tulleet paremmin ymmärretyiksi käytännön esimerkein. Tähän kannattaisi panostaa jatkossa. Lisäksi ELY-keskus toteaa, ettei turvetuotannon asemaa maisema-alueilla tai niiden lähetyvillä ole käsitelty riittävästi.
- Tausta-aineistossa mainitaan rajausten olevan suuntaa-antavia. Rajausten merkitystä ja vaikutuksia olisi hyvä käsitellä esitettyä tarkemmin ja havainnollisemmin. Tärkeää on tuoda esille avointa maisematilaa rajaavien reunavyöhykkeiden merkitystä rajapintoina ja taustamaisemina.

Pohjois-Savon ELY-keskus

- Päivitysinventointi tehtiin Pohjois-Savossa vuonna 2009. Inventoinnista vastasi Pohjois-Savon ympäristökeskus ja työtä ohjasi maakuntakaavan kulttuuriympäristötyöryhmä. Inventoinnissa tehdyt rajaukset esitettiin maakuntakaavassa 2010 maakunnallisesti arvokkaina kohteina. Näihin rajauksiin on tehty vain pieniä muutoksia.
- Valtakunnallisen inventoinnin kuulemiskierroksella kannanottoja tuli 16. Eniten kannanottoja tuli Nilsiään mäkikylien Kinahmin alueelta. Näissä suhtauduttiin pääasiassa kielteisesti rajauksen laajentamiseen Kinahmin alueelle.
- Maisema-alueita tulee kehittää jatkossakin samoilla edellytyksillä kuin ne ovat tähän asti muodostuneet. Pohjois-Savossa tämä tarkoittaa monen maisema-alueen osalta maa- ja metsätalouden ajassapysymistä, tulevia investointeja ja talousmetsien hoitamista. Avoimet maisemat järvi- ja peltonäkymineen edellyttävät kannattavia elinkeinoja. Kun uusista linjauksista viestitään valtakunnallisesti, tulisi aiempaa enemmän

tuoda esille näiden alueiden liittyminen alueen vetovoimaisuuteen. Kehittymisen pitää perustua vapaaehtoisuuteen, ja asukkaiden, kuntien ja toimijoiden näkökulmat tulee ottaa lähtökohdiksi. Maisema-alueen käsite hahmottuu laajemmalle yleisölle hankalasti ja moni yhdistää sen virheellisesti luonnonsuojeluun tai kulttuurikohteiden ”museointiin”.

- Kuntien lausunnot ovat tärkeitä paikallisen tahdon osoittamisessa ja ne tulee ottaa huomioon.
- Rajausesityksissä tulee ottaa huomioon jo suunnittelussa olevat tai toteutuneet hankkeet. Tällaisia ovat esimerkiksi Kinahmin kaivosalue (82. Nilsin mäkikylät), valtatie 5:n uudet linjaukset (79. Paukarlahden viljelymaisema) sekä Neulaniemen ja Savilahden kehittäminen (80. Puijon maisemat).
- 79. Paukarlahden viljelymaisema: ELY-keskus esittää rajauksen muuttamista siten, että vuonna 2010 hyväksytyyn yleissuunnitelman ja vuonna 2012 hyväksytyyn tiesuunnitelman mukainen VT 5:n linjaus välillä Pyöreäpuro–Mäkräaho huomioidaan. Rajaus voisi kulkea seäkölinjan itäpuolella.
- 82. Nilsin mäkikylät: Rajauksen sisäpuolelle jää Sibelco Nordicin kvartsilouhos, jonka toimintaa ollaan laajentumassa. Tuotanto tulee jatkumaan vähintään 20 vuotta. ELY-keskus esittää, että louhoksen toiminta-alue jätetään rajauksen ulkopuolelle tai toiminta huomioidaan rajauksessa niin, ettei yrityksen toimintamahdollisuuksia heikennetä.
- Rajaukset sisältävät paljon maantiesuosuuksia, joiden parantamis- ja kehittämishankkeita inventointi ei saa haitata. Valtakunnallisesti ja seudullisesti merkittäviä maanteitä tulee voida jatkossakin parantaa geometrialtaan, linjaukseltaan ja muilta teknisiltä ominaisuuksiltaan turvallisemmiksi sovittamalla maisema- ja muut reunaehdot parhaalla mahdollisella tavalla.
- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat maamme hienoimpia kulttuurimaisemia. Arvosta seuraa arvostus. Maisema-alueisiin sisältyy paljon symboli- ja identiteetti-arvoja, jotka ovat merkityksellisiä asukkaille ja vierailijoille. Alueet ovat myös esimerkkejä siitä, miten pitkäjänteisellä maisemanhoidolla on saatu säilytettyä historiasta ja perinteistä kumpuavia arvoja, jotka voivat samanaikaisesti olla sekä yhteiskunnallisesti että visuaalisesti merkittäviä. Maisemat ja niiden hoito voivat tarjota myös uusia näkökulmia eri elinkeinojen kehittämiseksi ja parhaimmillaan toimia aluetaloudellisesti vetovoimatekijöinä. Maisema-alueet tuottavat sekä aineettomia että aineellisia ekosysteemipalveluita. Ruuan ja raaka-aineiden tuotanto on konkreettista. Luonnon ja maisemien monimuotoisuus ovat aineettomia, mutta silti suoraan tai välillisesti hyödynnettävissä olevia resursseja.
- Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden tarkoitus on auttaa turvaamaan sukupolvien perintö myös tulevaisuuden menestystekijäksi.

Varsinais-Suomen ELY-keskus

- Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa inventoinnit tehtiin vuosina 2012–2014 ELY-keskuksen ja maakuntaliittojen yhteishankkeina. Inventointeja ohjasivat alueelliset kult-

tuuriympäristöryhmät, joissa on edustajat ELY-keskuksen eri vastuualueilta. Satakunnan kulttuuriympäristöryhmässä on edustaja Satakunnan ELY-keskuksesta.

- MAPIO-työryhmän rajausehdotus poikkeaa alueellisen valmisteluryhmän ehdotuksesta Perniön viljelymaiseman (20) sekä Aurajokilaakson (18) osalta. Satakunnassa MAPIO jätti ehdotuksestaan pois alueellisesti ehdotetun Leistikylän alueen maisema-alueen.
- Aluerajausten muutokset ovat pääosin hyvin perusteltuja. Uskelan- ja Halikonjokilaakson viljelymaisemien (21 ja 22) jakaminen kahdeksi erilliseksi maisema-alueeksi on hyvä ratkaisu.
- Merellisten maisema-alueiden (15. Airiston merimaisema; 13. Saaristomeren merimaisemat) rajaukset ovat ongelmallisia maisematilallisten ja maisemarakenteellisten rajojen puuttuessa, minkä takia niihin liittyy enemmän tulkintakysymyksiä kuin selkeämmin rajautuvissa maisema-alueissa.
- Maisema-alueiden rajat ovat suuntaa antavia, mikä on hyvä ottaa huomioon esitystapa valittaessa. Voimassa olevat maisema-alueiden rajaukset on esitetty raportin kartoilla katkoviivalla. Alueen maakuntakaavoissa alueet on esitetty rasterimerkinnällä.
- 16. Mynälahden kulttuurimaisema: Selostuksessa Kantatie 192 on seututie 192 ja Yhdystie 1930 yhdystie 1930.
- 21. Halikonjokilaakson viljelymaisema: Selostuksessa Valtatie 110 on seututie 110.
- 24. Köyliönjärven kulttuurimaisema: Selostuksessa on mainittu, että ”Köyliön keskustajamasta Kepolasta johtaa Köyliönsaaren Vanhakartanoon noin kahden kilometrin pituinen komea koivukuja, joka jäsentää Köyliönjärven avaraa kulttuurimaisemaa”. Koivukujanteesta on uudistettu noin 600 metrin pituinen osuus vuonna 2009. Vuonna 2015 vanhat koivut kaadettiin noin 330 metrin osuudelta, ja tälle osuudelle istutetaan uudet koivut kuluvan vuoden keväällä. Uudistamisesta voisi mainita selostuksessa.

Maakuntien liitot

Etelä-Karjalan liitto

- Liitto on ollut mukana laatimassa maakunnallisia inventointia, joten alueiden ja niiden rajausten suhteen sillä ei ole huomautettavaa.
- Liitto esittää, että Kyläniemen viljely- ja järvimaisema (62) tulee korvata nimellä Utulan viljely- ja järvimaisema. Alue ei ole Kyläniemessä vaan Utulassa.
- Tarvittavat muutokset maakuntakaavaan tehdään seuraavan päivityksen yhteydessä.

Etelä-Pohjanmaan liitto

- Ympäristöministeriö esittää Etelä-Pohjanmaalta kahdeksaa kohdetta valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi. Vastaavat kohteet sisältyvät valtioneuvoston periaatepäätökseen (1995) valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista. Ympäristöministeriön esityksessä on maaseudun ja maiseman muutoksista johtuen tehty tarkennuksia maisema-alueiden rajauksiin.

- Etelä-Pohjanmaan liitto pitää valtakunnallisten maisema-alueiden päivitysinventointia tarpeellisena ja tehtyjä rajausten tarkennuksia perusteltuina.
- Liitolla ei ole inventoinnista muuta lausuttavaa.

Etelä-Savon maakuntaliitto

- Päivitysinventointi toteutettiin Etelä-Savossa vuosina 2011 – 2013 maakuntaliiton, ELY-keskuksen ja ProAgrian yhteistyönä. Samassa yhteydessä päivitettiin myös maakunnallisten maisema-alueiden rajaukset. Työtä ohjasi Etelä-Savon kulttuuriympäristötyöryhmä.
- Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä rajausmuutokset ovat perusteltuja Kyrönsalmen kulttuurimaiseman (72) rajausta lukuun ottamatta.
- Olavinlinna, Kyrön- ja Haapasalmen kulttuurimaisema sisältyy RKY-kohteisiin. Nyt aluetta esitetään maisema-alueena laajennettavaksi Savonlinnan kaupungin pohjoispuolelle. Maakuntaliitto ilmoitti jo v. 2013, ettei se yhdy esitykseen. Tältä osin liitto viittaa myös Savonlinnan kaupungin lausuntoon.
- Kyrönsalmen kulttuurimaiseman rajaus on jo ratkaistu RKY-päivityksen yhteydessä. Tällöin Kasinonsaaren alue menetti valtakunnallisen statuksensa mm. voimakkaan uudisrakentamisen vuoksi. Alue on keskellä Savonlinnan kaupunkia, eikä rakennetun kulttuuriympäristön rajauksen lisäksi ole tarkoituksenmukaista lisätä alueelle päällekkäistä maisema-aluemerkintää.
- Muutoinkin liitto katsoo, että inventointiin sisältyy edelleen liikaa päällekkäisiä alue-rajauksia RKY-kohteiden kanssa, ja toivoo että inventoinnit yhdistettäisiin yhdeksi valtakunnalliseksi inventoinniksi. Päivityksen tavoitteena on nimenomaan poistaa näitä päällekkäisyyksiä, jotka aiheuttavat tarpeetonta sekannusta.
- OKM on julkaisemassaan Kulttuuriympäristöstrategiassa esittänyt, että inventoinnit yhdistettäisiin yhdeksi valtakunnalliseksi inventoinniksi. Liitto kannattaa esitystä ja toteaa, että esimerkiksi Etelä-Savon maakuntakaavassa nämä alueet esitetään jo nyt yhdellä kaavamerkinnällä. Se, että päivitysinventoinnissa ei ole täysin pystytty karsimaan päällekkäisiä alueita osoittaa, että inventointien yhdistämiselle on todellinen tarve.
- Lisäksi tulee harkita, onko tarpeellista osoittaa valtakunnallisesti arvokkaina maisema-alueina luonnonsuojelualueita. Yleisesti ottaen luonnonsuojelualueisiin liittyy myös maisema-aspekti.
- Ympäristövaikutusten arviointiraportti on hyvin ylimalkainen. Siinä olisi tullut esitellä kootusti eri maakunnissa tehtyjen inventointien vaikutukset (paljonko uusia alueita / poistoja, mikä on näiden vaikutus). Vaikutuksia tulee verrata nykytilaan (nollavaihtoehto). Vaikutukset voivat olla erilaisia eri puolilla Suomea riippuen kohteiden luonteesta ja määrästä. Raportissa olisi voinut myös valottaa tehtyjen muutosten kriteerejä ja suuruutta. Nyt esimerkiksi maakunnittaisten inventointien tuloksia on melko mahdoton ulkopuolisen vertailla keskenään. Todettakoon, ettei ainakaan Etelä-Savossa ole tehty erillistä kohdekohtaista ympäristövaikutusten arviointia aluepäivityksistä.
- Etelä-Savon 2. vaihemaakuntakaavaluonnos on valmistunut ja nähtävillä 11.3.2016 saakka. Kaavassa on osoitettu päivitetyt arvokkaat maisema-alueet, mutta ei päivitetyjä valtakunnallisia alueita. Valtakunnalliset alueet merkitään maakuntakaavaan val-

tioneuvoston päätöksen jälkeen. Maakuntatasolla ei ole eroteltu rakennetun kulttuuriympäristön alueita ja maisema-alueita toisistaan.

Hämeen liitto

- Kanta-Hämeeseen sijoittuu yhteensä kymmenen valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Uusia alueita on kolme (29. Loimijokilaakson viljelymaisemat; 35. Montolan viljelymaisema; 37. Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat). Lisäksi Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemia (47) ja Hauhon reitin kulttuurimaisemien (34) alueita laajennetaan.
- Työryhmän esitys on perusteltu ja vastaa kuvauksiltaan alueiden luonnetta ja olemusta.
- Hämeen liitto on vuoden 2015 joulukuussa käynnistänyt kokonismaakuntakaavan uudistamisen ja maakuntakaavan 2040 laatimisen. Arvokkaat maisema-alueet käsitellään kaavallisesti VAT:ien mukaisesti maakuntakaavan laadinnan yhteydessä. Jotta alueet voidaan sisällyttää maakuntakaavaan, tulee alueista olla valtion puolelta asianmukaiset viranomaispäätökset.
- Maisema-alueet ovat myös maaseudun vetovoimatekijöitä. Alueiden potentiaalia tulisi voida hyödyntää nykyistä paremmin. Hämeen liitto pitää tärkeänä, että tulkinta arvokkaille maisema-alueille suunniteltujen hankkeiden maisemalle aiheuttamista muutoksista ei ole liian kapea-alainen, ja että tulkinta tehdään aina tapauskohtaisesti.
- Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen luokka on tunnustus alueen maanomistajille ja maaseudun ammatinharjoittajille. Tämän statuksen tulisi olla tärkeä kriteeri, kun maatalouden ja ympäristöhallinnon tukia jaetaan maisemansuojeluun ja -hoitoon sekä rakennusperinnön kunnostamiseen.
- Hämeen liitto kannattaa Uudenmaan liiton lausunnossaan tekemää ehdotusta siitä, että tulevaisuudessa valtakunnalliset inventoinnit (RKY ja maisema-alueet) tehtäisiin samanaikaisesti.

Kainuun liitto

- Päivytysinventointi on laadittu asiantuntevasti ja inventointityön yhteydessä laadittuja aluekuvauksia voidaan hyödyntää eriasteisessa kaavoituksessa ja esimerkiksi alueiden matkailullista hyödyntämistä suunniteltaessa.
- Kainuun alueella inventointi toteutettiin vuosina 2011–2013. Samalla on inventoitu maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Kainuun alueelle esitetään kuutta valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Voimassa olevan maakuntakaavan mukaan maisema-alueiden suunnittelussa on keskeistä turvata maisemalliset arvot. Maisema-alueista ei aiheudu omistajaa sitovia maankäytön rajoituksia, vaan alueilla tarvittava uusi rakentaminen sopeutetaan ympäristöönsä suunnittelun keinoin. Kainuun maakuntakaavassa on annettu suunnittelumääräys: ”Alueiden suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon maisema-alueiden kokonaisuudet ja ominaispiirteet sekä turvata merkittävien maisemallisten arvojen säilyminen.”
- Muutokset maisema-alueiden rajauksiin ovat Kainuun liiton mukaan hyväksyttäviä ja perusteltuja. Aluerajauksissa tulee ottaa huomioon myös asianomaisten kuntien näke-

mykset. Suomussalmen vienalaiskylien (148) valtakunnallinen status on kannatettava asia. Alueesta muodostuu tällöin laajempaa kokonaisuutena merkittävä ja omaleimainen maan itärajalla sijaitseva maisema-alue. Vienalaiskylien alueella ympäristöineen on tulevaisuudessa hyvät mahdollisuudet muun muassa luonto- ja kulttuurimat-kailun kehittämiseen sen sijaitessa Fennoskandian vihreän vyöhykkeen alueella.

- Valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla tulee sallia elinkeinojen kehittäminen sekä siihen liittyvä rakentaminen.
- Ympäristövaikutusten arviointi on selkeä ja siinä on tuotu hyvin esille olennaiset vaikutukset.
- Kainuun liitto on laatinut vuosien 2013–2015 aikana Kainuun tuulivoimamaakunta-kaavan. Kaavassa on ennakoiden otettu huomioon päivitysinventointi.
- Kainuun maakuntakaavan 2020 tarkastamisen käynnistämisestä on päätetty 1.6.2015. Kaavan tarkistamisen tarvetta aiheuttavat mm. muutokset toimintaympäristössä ja kaavoitukseen vaikuttavissa säädöksissä sekä maakuntasuunnitelman ja maakuntaohjelman Kainuu-ohjelma. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on tarkoitus ottaa huomioon VAT:iien tarkoituksena viranomaisinventointina maakuntakaavan tarkistusprosessissa valtioneuvoston tehtyä niistä periaatepäätöksen.

Keski-Pohjanmaan liitto

- Päivitysinventointi tehtiin Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella vuosina 2013–2013 MKN maisemapalvelut ProAgrarian toimesta, alueellisen ohjausryhmän koordinoimana. Keski-Pohjanmaan liitto ja Keski-Pohjanmaan maakuntamuseo osallistui-ivat ohjausryhmän työhön. Päivitysinventoinnin yhteydessä selvitettiin myös joitakin maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Keski-Pohjanmaalla maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointi tulee täydentää, kun nyt lausunnolla olevat maisema-alueet osoitetaan maakuntakaavassa.
- Keski-Pohjanmaan maakuntakaavan II vaihemaakuntakaavassa kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeänä alueena on osoitettu kuusi maisema-aluetta. Kaikki päivitysinventoinnissa ehdotetut alueet sisältyvät näihin kohteisiin, eikä inventointi ole maakuntakaavan kanssa ristiriidassa. Huhtikuussa 2015 maakuntavaltuuston hyväksymässä IV maakuntakaavassa Keski-Pohjanmaan maakuntakaavan maisema-alueet sekä RKY-kohteet päivitetään vastaamaan tällä hetkellä voimassa olevia viranomaisinventointeja, jolloin maisema-alueet Lestijokilaaksoa lukuun ottamatta on osoitettu maakunnallisesti arvokkaina maisema-alueina.
- Tässä ehdotuksessa olevat kohteet edustavat Keski-Pohjanmaan jokiseudun ja rannikon maisemaseutuja. Lisäksi Lestijokilaakson kulttuurimaiseman (125) laajennus ulottuu Suomenselän maisemamaakuntaan. Jatkossa kaikki Keski-Pohjanmaan maisema-maakunnat ovat edustettuina valtakunnallisesti arvokkaissa maisema-alueissa.
- Keski-Pohjanmaan liiton kunnat ovat antaneet omat lausuntonsa päivitysinventoinnissa ehdotetuista kohteista. Liitto arvostaa kuntien antamia lausuntoja. Vetelin ja Kaustisen kunta eivät ole esittäneet poikkeavaa rajausta Perhonjokilaakson (124) viljelymaiseman ehdotetuksi maisema-alueeksi. Myös liitto pitää esitettyä rajausta hyvänä. Perhonjokilaakson viljelymaisemien nimen muuttamista Vetelinjokilaakson viljely-

maisemaksi liitto ei varuksetta kannata. Maakuntahallitus ehdottaa kohteen nimeksi Vetelin viljelymaisema Perhonjokilaaksossa. Tällöin mukana ovat joen nykyuotoinen nimi sekä rinnakkaisnimi Vetelinjoki.

- Toholammin kunta on esittänyt Lestijokilaakson kulttuurimaisemaa maakunnallisesti arvokkaaksi. Kunta vastustaa valtakunnallisesti arvokkaan alueen laajentamista Määtälästä Sykäräisiin. Kunnan ehdotus perustuu vireillä olevien tuulivoimahankkeiden suunnitteluun ja Lestijokilaakson osayleiskaavan laadintaan. Liitto huomauttaa, että voimassa olevassa maakuntakaavassa Lestijokilaakso on kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä alue Väli-Kannuksesta Sykäräisiin. Liitto ymmärtää Toholammin kunnan esityksen, mutta kannattaa työryhmän esittämää valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajausta.
- Kokkolan kaupunginhallitus on antanut lausunnon Vattajan rantamaisemien (126) osalta. Liitto kannattaa Kokkolan esitystä laajentaa maisema-alueen rajaus käsittämään myös puolustusvoimain varikkoalueen dyynijaksot. Puolustusvoimien toiminta alueella on ollut mahdollistamassa koko alueen monimuotoisten maisema- ja luontoarvojen säilymistä. Lisäksi liitto kiinnittää huomiota maisema-alueen nimeämiseen Vattajan rantamaisemiksi ja ehdottaa nimeä Vattajan ja Ohtakarin rantamaisemat.
- Päivitysinventoinnin taustamuistion ja ympäristövaikutusten arvioinnin mukaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden vaikutukset ovat pääsääntöisesti positiivisia rajoitusten kohdistuessa lähinnä viranomaistoimintaan. Niillä on vain välillisiä oikeusvaikutuksia maanomistajiin rakennuslupien, toimenpidelupien, maisematyölupien ja purkamislupien kautta. Samalla niille on todettu paljon paikallisiin asukkaisiin ja muihin alueella liikkuviin kohdistuvia positiivisia sosiaalisia, ekologisista ja taloudellisia vaikutuksia. VAT:it velvoittavat ottamaan inventoinnin huomioon maakuntakaavojen sekä yleiskaavojen lähtökohtana. Negatiivisina välillisinä vaikutuksina nostetaan esimerkiksi luonnonvarojen käytön rajoittaminen, yrityksiin ja aluetalouteen kohdistuvat suunnittelun reunaehdot ja ohjausvaikutukset sekä maankäytön maisemakuvaan ja rakentamistapaan kohdistuvat erityisvaatimukset. MRL:n mukaisessa suunnittelujärjestelmässä maisema-arvot on otettava huomioon myös yleisten suunnitteluperiaatteiden mukaan. Tässä kokonaisuudessa yhtenäinen valtakunnallinen inventointi sujuvoittaa eri intressien näkökulmien yhteensovittamista toimimalla lähtötietoaineistona muulle suunnittelulle.
- Keski-Pohjanmaan liitto pitää erityisen tärkeänä, että maisema-alueiden tulkintaa ohjataan muussa suunnittelussa siten, ettei maisema-alueiden kehittämistä pysäytetä. Inventointien tausta-aineistossa tälläkin kertaa kuvattu merkitys ei ole aina välittynyt yksittäisten hankkeiden viranomaisohjaukseen, ja yksittäisten maisema-alueiden luonteen mukainen kehittäminen on ollut vierasta. Tämä on voinut johtaa liiallisiin rajoituksiin. Tavoitteen mukaista olisi turvata alueen historiallisen kehityksen jatkumo ajanmukaisessa kontekstissa. Keski-Pohjanmaalle ehdolla olevien maisema-alueiden osalta tämä tarkoittaa esimerkiksi Toholammin ja Vetelin kuntakeskusten kehittymistä sekä alku- ja energiantuotannon monimuotoisen harjoittamisen mahdollistamista maisema-alueiden ominaispiirteitä vaarantamatta.

- Maisema-alueiden päivitysinventoinnilla pyritään turvaamaan elinvoimaisten, luonnonlaatu- ja kulttuuriarvoiltaan monipuolisten maatalousmaisemien säilyminen. Arvokkaiden maisema-alueiden valikoimaan on esitetty myös muiden alkutuotannon elinkeinojen, kuten kalastuksen maisemia. Alueiden tavoitteena ei ole estää maaseutuelinkeinojen ja maisemien kehitystä eikä vaikeuttaa nykyisten maatalouselinkeinojen harjoittamista vaan tukea alueiden kehittymistä niiden ominaispiirteistä ja vahvuuksista käsin. Arvokkaiden maisemien hoidolle on mahdollista hakea rahoitusta maisemanhoidon tueksi kehitetyistä rahoitus- ja ohjausjärjestelmistä. Maisema-alueille on mahdollista perustaa luonnonsuojelulain mukaisia maisemanhoitoalueita paikallisten toimijoiden aloitteesta. Liitto pitää tärkeänä maisema-arvojen vaalimista ja kannattaa valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen arvon hyödyntämistä. Liitto on valmis tukemaan paikallisia toimijoita asiassa.

Keski-Suomen liitto

- Liiton mielestä esitys Keski-Suomen valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi on kohdevalinnoiltaan perusteltu ja esitys on yhtä rajausmuutosta lukuun ottamatta maakunnallisen MAKU-ryhmän mukainen. Liiton mielestä alueet ovat keskisuomalaisen kulttuurimaiseman parhaimmistoa ja tunnustus maisemaympäristöt luoneelle ja sitä ylläpitäneelle ihmistoiminnalle.
- Sumiaisten kirkonkylän poistaminen maisema-alueista on oikea ratkaisu RKY-statuksen takia.
- Liiton mielestä uudet maisemanähtävyydet ovat tärkeä osa keskisuomalaista maisemaa. Erityisesti Hyyppäänvuoren maisemaa (103) voidaan pitää jopa Suomen kansallismaisemana.
- Liiton mielestä Jämsänjokilaakson (98) länsikulman rajausta tulisi vielä harkita. Liitto esittää, että valtatie 9:n ja valtatie 24:n risteysalueen lähellä Manulassa rajausta supistetaan maakuntakaavassa olevan maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajauksen mukaiseksi. Länsikulma ei ole olennainen osa jokilaakson maisemakuvassa. Samalla lainvoimaisessa 4. vaihemaakuntakaavassa oleva Jämsän risteyskaupallinen vyöhyke jäisi kokonaisuudessaan maisema-alueen ulkopuolelle.
- Valtakunnallisissa inventoinneissa työstä ja työn tuloksista tiedottaminen on tärkeää. Keski-Suomessa maastotöistä oltiin yhteydessä kuntiin ja tiedotettiin maakunnallisille ja paikallisille tiedotusvälineille. Lisäksi tietoa jaettiin MAKU-ryhmän sidos- ja yhteysverkoston kautta. Liitto pitää hyvänä, että kuulemisen aikana Keski-Suomessa järjestettiin kolmen esittely-/keskustelutilaisuutta eri puolilla maakuntaa. Kaikkien maisema-alueiden maanomistajien tavoittaminen on kuitenkin ongelma, johon liiton mielestä tulisi kuulemisvaiheessa kiinnittää erityistä huomiota.
- Liitto pitää tärkeänä, että maisema-alueiden arvot ja hyödyt sekä oikeusvaikutukset tuodaan esiin avoimesti ja asiallisesti. Keskusteluissa ja käytännön ratkaisuuksissa tulee erityisesti korostaa, että kaikki lupaprosessit ja -harkinta tehdään aina voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, eikä uusi inventointi tuo mitään muutoksia oikeusvaikutuksiin. Maisema on jatkuvassa muutostilassa, eikä liika rajoittaminen voi olla lähtökohtana maisema-alueille. Alueet eivät saa muodostaa estettä vakiintuneelle elinkei-

notoiminnalla tai muille yhteiskunnallisille toiminnoille. Maisema-alueiden säilyminen elinvoimaisina ja alueiden ominaispiirteet luoneen maankäytön jatkuminen turvaavat parhaiten maisema-arvojen säilymisen.

- Ympäristövaikutusten arvioinnissa on käsitelty inventoinnin oikeusvaikutuksia ja keskeisiä ympäristövaikutuksia, mutta käsittely jää SOVA-lain mukaisesti melko yleiselle tasolle.
- Nykyiset maisema-alueet on esitetty voimassa olevassa Keski-Suomen maakuntakaavassa. Keski-Suomessa on käynnissä maakuntakaavan tarkistus. Liitto ottaa maisemaintoinnin tulokset huomioon kaavatyössä alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana. Uudet valtakunnalliset alueet merkitään maakuntakaavaan vasta, kun niistä on annettu uusi valtioneuvoston periaatepäätös.

Kymenlaakson liitto

- Kymenlaaksossa on yhdeksän valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 1995 vahvistettua valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Päivitysinventointi toteutettiin maakunnassa vuosina 2013–2014. Inventointi toteutettiin liiton johdolla yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Hankkeen aikana järjestettiin laajaa vuoropuhelua viranomaisien, asukkaiden, maaseutuyrittäjien ja kehittämistyön ammattilaisten kanssa. MA-PIO-ryhmän esitys on pääosin Kymenlaakson inventoinnin mukainen.
- Työryhmä esittää saaristokylämaisemien sijasta laajaa perinteisen kalastuselinkeinoon ympäristöä ja maisemaa (52. Itäisen Suomenlahden saaristomaisemat). Liitto katsoo, että raja-alue on ongelmallinen, koska se käsittää hyvin laajasti ulkosaariston ja merialueen luonnonalueita. Rajauksen mahdollisia rajoitteita eri toiminnoille on vaikea tulkita. Kansallispuistoon ja Natura 2000 -alueisiin sisältyvät osat ovat myös maiseman osalta merkittävän suojelun kohteena, joten maisema-alueella ei ole merkitystä niiden säilymisen kannalta.
- Päivitysinventoinnissa on pyritty poistamaan tarpeettomia RKY-päällekkäisyyksiä. Liitto katsoo, että päivitykseen sisältyy edelleen liikaa päällekkäisiä aluerajauksia. Päällekkäisyydet aiheuttavat tarpeetonta sekaannusta niin kansalaisten, maanomistajien kuin kaavoittajienkin taholla. Maakuntakaavassa nämä alueet esitetään jo nyt vain yhdellä kaavamerkinnällä, eikä niitä erotella toisistaan, joten kaavan perusteena olevat valtakunnalliset inventoinnit tulisi myös yhdistää.
- Liitolla ei ole muuta huomautettavaa esitykseen.

Lapin liitto

- Päivitysinventoinnin yhtenä lähtökohtana oli tunnistaa Lapille ominaiset perinteisten elinkeinojen maisemat. Näkökulma toi luonnollisesti mukaan Keski-Lapin ja erityisesti pohjoisemman Lapin ja saamelaisalueen erityispiirteet eränkävynnin, poronhoidon ja luontaistalouden, metsätalouden ja matkailun maisemineen.
- Lapissa päivitysinventointi on toteutettu kahdessa hankkeessa (Etelä- ja Keski-Lappi: Maisemat Ruotuun; saamelaisalueet: Saamelaiset maisema-alueet). Hankkeet toteutettiin asiantuntijatajoista muodostettujen ohjaus- ja arviointiryhmien tukemana vuorovaikutuksessa alueen asukkaiden, kylien ja kuntien kanssa. Hankkeista tiedotettiin

ja uutisoitiin laajasti: Etelä- ja Keski-Lapissa hankkeessa toteutettiin myös käytännön maisemanhoitotyötä kylien asukkaiden kanssa.

- Lappiin ehdotetuista alueista huomattava osa sijaitsee Ylä-Lapissa. Inventoinnissa on otettu huomioon saamelaismuseo Siidan asiantuntijoiden kokoamana saamelainen esihistoria ja saamelaiset elinkeinomaisemat. Saamelaisten kotiseutualueille esitetään yhteensä 21 maisema-aluetta, joista neljä ovat olleet mukana aiemmassa inventoinnissa.
- Päivytysinventoinnissa on poistettu päällekkäisyyksiä RKY-kohteiden kanssa. Lisäksi aikaisempien maisema-alueiden rajauksiin on tehty merkittäviäkin muutoksia. Useimmiten muutokset ovat alueen laajennuksia, jotka johtuvat perinteisten lappilaisten elinkeinojen alueidenkäytön laajuudesta verrattuna esimerkiksi maatalouden alueidenkäyttöön.
- Maisema-alueet ovat vakiintuneet osaksi alueidenkäytön suunnittelua ja muodostuneet paikoin hyvin tärkeiksi alueellisiksi ja paikallisiksi identiteettitekijöiksi. Alueiden erityispiirteiden tunnistaminen ja niihin tukeutuvat kehittäminen ja suunnittelu antavat luontevan pohjan myös muuttuvien ja uusien elinkeinojen aiheuttamien maisemamuutosten käsittelylle.
- Maisema-arvojen huomioon ottaminen suunnittelussa ja rakentamisessa tulisi olla riittävä velvoite hyvälle suunnittelulle. Käytännön suunnittelussa velvoitteen on yleensä tulkittu koskevan vain maisema-aluetta. Maisemavaikutusten tulkinta on kuitenkin esimerkiksi tuulivoima-alueiden osalta laajentunut myös maisema-alueiden ulkopuolelle. Esimerkiksi Länsi-Lapin maakuntakaavasta ympäristöministeriö jätti vahvistamatta Ylitornion Reväsvaaran tuulivoima-alueen, jonka etäisyys Aavasaksan vaaran näköalapistestä on noin 10 km. Maisema-alueita koskevat oikeusvaikutukset voivat siten olla merkittäviä ja ulottua kauas.
- Inventoinnin taustamuistiossa ja ympäristövaikutusten arvioinnissa oikeusvaikutuksia on käsitelty painottaen kunnan ja maakuntaliiton päättävää asemaa. Käytännössä oikeusvaikutuksia arvioidaan suunnitteluprosessissa viranomaistahojen tulkintojen linjaamina ja viime kädessä hallintotuomioistuinten päätöksin. Reväsvaaraa koskevat kunnan ja Lapin liiton valitukset hylättiin KHO:ssa.
- Maisema-alueita koskevien oikeusvaikutusten tulkinnallisuuden johdosta erityisesti sellaiset maisema-alueet, joilla tai joiden läheisyydessä on suunnitteilla tai odotettavissa elinkeinoelämän kehittämiseen liittyvää toimintaa, tulisi joko poistaa luettelosta tai rajata merkittävästi suppeammaksi. Lapissa sellaisia uusia laajoja maisema-alueita ovat muun muassa Ounastunturin laajennusalue (162), Käsivarren suurtunturien maisemat (164), Kaunispään tunturimaisemat (170), Inarijärven ja Juutuanjoen maisemat (171) ja Pyhäntunturin maisemat (158). Näillä alueilla on lisäksi päällekkäisyyttä luonnonsuojelu- ja erämaa-alueiden kanssa. Matkailuelinkeinon merkitys ja siihen sisältyvät kehittämismahdollisuudet ovat alueilla suuret. Vaikka luonto- ja maisema-arvot ovat Lapin vetovoimatekijöitä, uusia mahdollisia rajoitteita matkailun tai muun elinkeinotoiminnan kehittämiseksi ei tulisi osoittaa.
- Ympäristöministeriö on käynnistänyt valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisen MRL:n toimivuusarvioinnin ja hallitusohjelman linjausten mukaises-

ti. Tavoitteena on arvioida ajantasaisuutta ja uudistamistarpeita tavoitekohtaisesti ja kokonaisuutena sekä kiinnittää erityistä huomiota valtakunnallisen ohjauksen tarpeeseen ja tavoitteiden selkeyteen. Hallitusohjelman mukaisesti myös VAT:n ohjausvaltaa selvennetään kuntien maankäyttövallan ja -vastuun lisäämiseksi. Tavoitteet tulisivat koskemaan nykyistä rajatummin vain keskeisimpiä valtakunnallisia näkökohtia ja olisivat täsmällisempiä ja konkreettisemmin ilmaistuja.

- Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi rakentuu vahvasti nykyisin voimassa olevien VAT:ien muodostamaan suunnittelujärjestelmään. Tiedossa olevien muutosten vuoksi inventointia ei tässä vaiheessa tulisi viedä valtioneuvoston hyväksymismenettelyyn.

Pirkanmaan liitto

- Liitto pitää tärkeänä inventoinnin tuottamaa ajantasaista tietoa, joka tukee maankäytön suunnittelua maakuntien liitoissa ja kunnissa maisema-arvoja turvaavalla tavalla. Niin maisemassa kuin maiseman arvottamisessakin tapahtuneiden muutosten kannalta on ollut perusteltua ja tärkeää päivittää yli 20 vuotta voimassa olleet rajaukset.
- Pirkanmaalla maakunnallista inventointia ohjattiin yhteisessä ohjausryhmässä, jossa Pirkanmaan liitto ja kuntaedustajat ovat päässeet vaikuttamaan myös valtakunnallisten alueiden valintaan ja muodostamiseen. Pirkanmaalla maakuntakaavan 2040 laati- miseen liittyen tehdyt inventointiraportit pidettiin nähtävillä kesällä 2013, ja liitto sekä ELY-keskus pyysivät raporteista lausunnot Pirkanmaan kunnilta ja naapurimaakunnilta.
- Liitto pitää Pirkanmaalle esitettäviä 11 aluetta oikein valittuina alueina, jotka edustavat parhaiten maakunnan maaseutualueiden synnyttämiä kulttuurimaisemia. Pirkanmaan harjumaisemien kokonaisuutta liitto esittää täydennettävän Nokian Viiriharjulla ja Hämeenkyrön Lintuharjulla, jotka mitä ilmeisimmin ovat rajautuneet aluerajaus- ten ulkopuolelle, kun harjumaisemien esitystapa muutettiin pistemäisestä aluemaiksi. Harjujen kuvaukset ovat lausunnon tausta-aineistossa.

Pohjanmaan liitto

- Ehdotuksissa Merenkurkun saaristomaisemiksi (116) ja Björköbyn saariston kulttuuri- maisemaksi (117) on liiton mielestä perusteetonta yhdistää nykyiset RKY-kohteet laajo- ja vesialueita sekä lukuisia saaria ja luotoja käsittäviksi suuriksi alueiksi, koska kulttuurivaikutteisuus näkyy pienehköillä alueilla saarissa. Rajaukseen sisältyvät vesialueet, saaret ja luodot kuuluvat jo suurimmalta osin Natura 2000 -rajauksiin, luonnonsuoje- lualueiden rajauksiin ja maailmanperintöalueen rajauksiin. MAPIO-työryhmän rapor- tissa korostetaan pyrkimystä välttää tällaisia päällekkäisyyksiä, joten laajat aluerajauk- set tulisi poistaa merialueilta. Pohjanmaanliitto ei voi hyväksyä ehdotuksia.
- Liitto vastustaa myös Härkmeren kulttuurimaiseman (114) rajauksen laajentamista. Härkmerenlahti on Natura 2000 -aluetta, ja Pohjanmaan liitto katsoo, että säilyttämällä Härkmeren valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen entisen rajauksen ja painot- tamalla sen myötä ihmistoiminnan seurauksena muodostuneita alueen maisema-ar- voja MAPIO-ryhmä voi pitää kiinni pyrkimyksestään välttää päällekkäisyyksiä.

- Pohjanmaan liiton mielestä Orisbergin kulttuurimaisema tulee maakunnan ehdotuksen mukaisesti sisällyttää valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden joukkoon. Orisberg on viljelysmaineen ollut innovaatiokeskus ja sen toiminta uranuurtavaa, mikä vuoksi avoimet viljelymaisemat ovat olennaisia yhtenäisen, historiallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman muodostamiseksi.
- Pohjanmaan liitto katsoo myös, että Vanhan Vaasan tulee pitää statuksensa valtakunnallisesti arvokkaana maisemanähtävyytenä, sillä Kuninkaankartano mainitaan ensimmäisen kerran kirjallisissa lähteissä vuonna 1384, ja vuonna 1556 Mustasaaresta tuli osa Kustaa Vaasan kuninkaankartanoiden verkostoa. Vaasan kaupunki perustettiin Kuninkaankartanon alueen viereen vuonna 1606.
- Pohjanmaan liiton mielestä Laihianjoen kulttuurimaisemaa (119) ei pidä sisällyttää valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden joukkoon, kuten ei sitäkään osaa Harströminjokilaakson kulttuurimaisemasta (115), joka on Pohjanmaan maakuntakaavassa (2010) luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi.
- Lisäksi Pohjanmaan liitto haluaa huomauttaa, että Vöyrinjokilaakson kulttuurimaisemien (121) nimen tulee olla ruotsiksi Vörå ådals kulturlandskap.

Pohjois-Karjalan liitto

- Liitto toteaa että maanomistajiin kohdistuvat oikeusvaikutukset syntyvät välillisesti maankäytön suunnittelussa ja lupamenettelyssä. Maisema-alue yleensä vaikuttaa rakentamisen toteuttamistapaan eikä maisema-alue estä metsätalouden harjoittamista. Maisema-alue asettaa ehtoja muun muassa maa-ainesten otolle, mutta kokonaan estyminen on harvinaista. Sen sijaan tuulivoimarakentaminen ei lähtökohtaisesti ole mahdollista valtakunnallisilla maisema-alueilla.
- Liitto toteaa että toisaalta maisema-aluestatus vaikuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman tiettyjen toimenpiteiden etusijajärjestykseen. ”Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito” -ympäristösopimuksia voidaan kohdentaa maisema-alueille. Ei-tuotannollisten inventointien korvausta voidaan myöntää mm. perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten alkuraivauksesta ja aitaamisesta. Tukea saavia kohteita valittaessa annetaan painoarvoa arvokkailla maisema-alueilla sijaitseville kohteille. Lisäksi kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki mahdollistaa metsäluonnon hoitohankkeiden suuntaamisen maisemanhoidon kannalta merkittävien talousmetsien kunnostustöihin. Valtion talousarvioon sisältyvien harkinnanvaraisen avustusten eräänä jakoperusteena on rakennuksen sijainti maisema-alueella.
- 84. Totkunniemen kylämaisemat: Kiteen Totkunniemessä toteutetaan ympäristöministeriön rahoittamaa maisemanhoitoalueen suunnitteluhanketta, jossa liitto on ollut mukana. Esityksessä Totkunniemen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue laajenee merkittävästi, mikä on eduksi maanomistajien ja kyläyhteisön maisemanhoitohankkeelle. Liitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, ettei kuultavana olevista asiakirjoista ole mahdollista löytää perusteluja maisema-alueen laajennukselle.
- 90. Kolin maisemat: Koli on Pohjois-Karjalan tärkein matkailun kehittämisalue. Kolin maisema-aluetta esitetään laajennettavaksi. Liiton näkemys on, ettei maisema-aluetta tule laajentaa.

- Muilta osin liitto ei ota kantaa yksittäisiin kohteisiin. Liitto korostaa, että kunnat ottavat maisema-aluerajauksiin kantaa itsenäisesti.
- Perustuslain 14 § 4 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä koskevaan päätöksentekoon. Liitto katsoo, ettei nyt menossa oleva lausunto- ja kuulemismenettely täytä hyvän hallinnon mukaista mahdollisuutta tulla kuulluksi omassa asiassa.
- Inventoinnin maastotyöt on tehty jopa viisi vuotta sitten, minkä jälkeen ministeriö on valmistellut hanketta hiljaisuudessa. Inventoinnin maastotyöt on tehty jopa viisi vuotta sitten, minkä jälkeen YM on valmistellut hankettaan hiljaisuudessa. YM on muun muassa antanut epäselviä tietoja inventoinnin valmistumisen aikataulusta. Lisäksi kuulemisaineiston perusteella ole mahdollista tietää, kuka tai millainen asiantuntijoiden kokoonpanon on lopulta aluerajaukset päättänyt.
- Alueiden rajuusesityksiin liittyen kuulemisaineisto on laaja ja epäselvä. Aineiston kuvaukset muun muassa avoimesta maatalousmaisemasta, niityistä ja pelloista ja niiden arvoista ovat hyvin maalaisjärjellä ymmärrettäviä. Tästä huolimatta tavallisen kansalaisen ja maanomistajan on vaikea ymmärtää aineiston perusteella yksittäisen maisema-alueen rajauksen perusteluita. Kuulemisasiakirjoihin kuuluvasta taustamuistiosista löytyy maininta inventoinnin kotisivuista, josta löytyvät tarkimmat aluekuvaukset. Miksi tätä aineistoa ei ole liitetty suoraan kuulemisaineistoon? Maaseutumaisemat-sivustolta löytyy tarkka Pohjois-Karjalaa koskeva inventointiraportti. Raportista on poistettu rajausehdotukset, minkä voi päätellä julkaisun sisällysluettelosta. Miksi raportissa esitetyt aluerajaukset ei ole julkaistu?
- Liitto katsoo, ettei MAPIO-työryhmän ehdotuksessa ole riittävän yksiselitteisesti avattu valtakunnallisen maisema-alueen maanomistajiin kohdistamia oikeusvaikutuksia. Lisäksi jossakin määrin maisema-alueiden perustelut eivät ole aina riittävän ymmärrettäviä. Pohjois-Karjalan liitto edellyttää, että valtioneuvoston päätöksessä tuodaan selkeästi esille, ettei maisema-aluerajaus saa tuottaa estettä maatalous- eikä muiden elinkeinojen harjoittamiselle. Lisäksi rakentamisen, maa-ainesten oton, tuulivoiman- ja tierakentamisen esteet on tuotava selkeästi esille.
- Liitto ehdottaa, että ympäristöministeriö järjestää Pohjois-Karjalan kuntien edustajille, maanomistajille sekä muille asianosaisille oman kuulemistilaisuuden. Tilaisuuden jälkeen kunnille ja muille osallisille tarjottaisiin mahdollisuus tarkentaa antamaansa lausuntoa tai mielipidettä.
- Kuulemistilaisuus on tärkeä, jotta alueiden rajaukset käytäisiin läpi osallisten kanssa niin, että kaikki keskeiset tahot voivat kokea rajaukset hyväksyttäviksi. Liitto näkee maisemanhoidon yhtenä maakuntaohjelman mukaisena kehittämiskohteena. Liitto katsoo, että maisema-alueet ovat tärkeä osa myös maakunnan luonnonarvoja ja identiteettiä. Pohjois-Karjalassa toimii useita aktiivisia kyliä ja maanomistajia, jotka tekevät maisemanhoitotöitä muun muassa ProAgrian ja Maaseudun Sivistysliiton asiantuntija-avun tukemana.
- Liitto on käynnistänyt Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040:n laadinnan 21.12.2015. Kaavaprosessin tarkoituksena on läpikäydä eri maankäyttöluokat ja tehdä tarvittavat muutokset, päivitykset ja kumoamiset yhteisesti hyväksyttävällä tavalla. Valtioneu-

voston päätöksen jälkeen myös maisema-alueet tarkastellaan osana kaavaratkaisua. Olennaista maakuntakaavoituksessa, kuten kaikessa muussakin kaavoitustyössä, on laadukkaiden selvitysten tekeminen, osallistumismenettelyt sekä maanomistajien kuuleminen.

Pohjois-Pohjanmaan liitto

- Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää maisema-alueiden valikoimaa kattavana, edustavana ja monipuolisena. Kokonaisuudessa tulevat hyvin esille pohjoispohjalaiselle maisemalle tyypilliset ominaispiirteet ja alueelliset erityispiirteet. Liitto pitää hyvänä sitä, että mukana on maaseudun kulttuurimaisemien lisäksi maisemanähtävyyksinä merkittäviä maisemia ja matkailualueita, joissa vetovoima perustuu nimenomaan maiseman ominaispiirteisiin. Uusina kohteina inventointiin on otettu mukaan asutusmaisema ja suomalaisema, mikä korostaa kyseisten maisematyyppien merkitystä olennaisena osana pohjoispohjalaista kulttuurimaisemaa.
- Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Kulttuuriympäristöstrategiaksi 2014–2020 painotetaan monimuotoisen kulttuuriympäristön merkitystä voimavarana sekä hyvinvoinnin ja elinvoiman lähteenä. Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on tärkeä nähdä ennen muuta vahvuutena ja voimavarana, kehittyvinä ja muuttuvina kokonaisuuksina. Ne ilmentävät korkeita luonnon, kulttuurin ja maiseman arvoja ja ovat samalla vetovoimaisia ja kehittyviä asumisen ja elinkeinotoiminnan ympäristöjä.
- Liitto pitää tärkeänä, että päivitysinventoinnissa huomioidaan kulttuurimaiseman muuttuva luonne ja valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla turvataan mahdollisuudet alueiden kehittämiseen. Ajan mittaan maaseutualueille tulee uutta rakentamista, nykyaikainen maatalous edellyttää usein kookkaiden maatalousrakennusten rakentamista, taajamat laajentuvat viljelyalueille ja maisemanähtävyyksinä arvokkaita alueita kehitetään vetovoimaisiksi matkailukohteiksi. Tämä näkökulma tulee selvästi esille inventointiaineistossa. Kuulemisen tausta-aineistossa todetaan jatkuvan muutoksen, siitä johtuvan kerroksellisuuden sekä avoimuuden monille tulkinnoille olevan kulttuurimaisemien olennaisia arvotekijöitä. Ympäristövaikutusten arvioinnissa todetaan maisema-alueen statuksen olevan vetovoimatekijä, johon tukeutuen esimerkiksi matkailupalveluita voidaan kehittää. Aluekuvauksissa mainitaan esimerkiksi nykymaaloudelle tyypilliset isokokoiset tuotantorakennukset ja liikerakennukset mainostorneineen vakiintuneena osana maisemaa. Aluekuvauksissa tulee hyvin esille myös kulttuurimaisemalle olennainen kerroksellisuus.
- Maisema-alueiden oikeusvaikutukset todentuvat kaavoituksen kautta. Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavassa on tarkoitus antaa aluekohtaisia maisema-alueiden suunnittelumääräyksiä, jotka pohjautuvat maisema-alueiden aluekuvauksissa esille tuotuihin alueiden erityisiin ominaisuuksiin ja kehittämismahdollisuuksiin.
- 2. vaihemaakuntakaavasta antamissaan lausunnoissa Pohjois-Pohjanmaan kunnat ovat tuoneet esiin varsin tiukkoja kommentteja koskien maisema-alueiden rajauksia, statusta ja vaikutuksia. Kuntien palautteessa korostuu ennen muuta huoli siitä, että maisema-alueen määrittely valtakunnallisesti arvokkaaksi voi rajoittaa tai estää taaja-

ma-alueiden kehittämistä. Huolta kannetaan myös siitä, että maisema-alue voi tuoda mukanaan merkittäviä maatalouden ja metsätalouden sekä asutuksen kehittämistä heikentäviä tekijöitä, vaikeuttaa kylien kehittämistä ja sopivien rakennuspaikkojen löytämistä keskellä kyläkeskuksia. Lisäksi maisema-alueiden pelätään rajoittavan maanomistajien oikeutta kunnostaa ja ylläpitää rakennuksiaan sekä maa-alueitaan. Maisema-aluestatuksen epäillään myös vaikeuttavan tulevaa osayleiskaavoitusta, hidastavan asemakaavoitusta, lisäävän kaavoituksen kustannuksia, lisäävän tarpeettomasti selvitysten tarvetta, aiheuttavan luparajoituksia tuotantorakennusten sijoittelussa ja tuovan rajoituksia metsänhoitoon. Lisäksi status saattaisi estää matkailukeskuksissa kasvun ja uudisinvestoinnit. Monet kunnista kertovat lausunnoissaan vastustavansa rajausten laajentamista metsäisille selännealueille, koska pelkäävät sen hankaloittavan metsätaloutta.

- Liitto edellyttää, että kuntien huolenaiheet otetaan huomioon inventoinnin viimeistelyssä ja valtioneuvoston päätöksen valmistelussa. Inventointiaineistossa tulee tuoda esille esimerkkien avulla, miten maisema-alueen määrittely valtakunnallisesti arvokkaaksi käytännössä vaikuttaa alueen kehittämiseen. Tämä voisi hälventää epäluuloja.
- Pohjois-Pohjanmaan kunnat edellyttävät, että maisema-aluestatuksen aiheuttamista oikeusvaikutuksista annetaan täsmällistä tietoa päätöksenteon yhteydessä. Inventointiaineistossa oikeusvaikutuksia käsitellään selkeästi, mutta melko yleispiirteisesti. Maisema-aluestatuksen aiheuttamista oikeusvaikutuksista on tarpeen antaa tietoa vielä laajemmin ja tarkemmin, tarvittaessa esimerkein.
- Aluekuvauksissa tulevat selkeästi ja havainnollisesti esille maisema-alueiden ominaiset arvot ja piirteet. Kuvauksissa tulee hyvin esille myös maiseman muuttuva luonne ja kulttuurimaisemille ominainen kerroksellisuus.
- Pohjois-Pohjanmaalla on vuosina 2013–2016 laadittu maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön päivitysinventointi. Sen myötä tiedot maisema-alueilla sijaitsevista arvokohteista ovat monin paikoin muuttuneet. Alueiden kuvauksissa mainitaan myös kohteita, jotka ovat pudonneet pois maakunnallisesti arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen listauksesta. Aluekohtaiset kommentit on esitetty lausunnon liitteessä 1.
- Liitto pitää maisema-alueiden tarkkojen rajojen esittämistä kartoilla ongelmallisenä. Kuten tausta-aineistossa todetaan, on rajan tarkkaa paikkaa käytännössä vaikea määrittellä. Täsmälliset rajaukset vanhenevat helposti. Tarkka rajaus voi myös aiheuttaa toisistaan poikkeavia ja ristiriitaisia tulkintoja rajan merkityksestä. Maisema-alueen rajan määrittely rakennetun alueen ja avoimen viljelymaiseman rajakohtaan ei saa estää taajaman laajentumista maisema-alueelle tarvittaessa.
- Tausta-aineistossa mainitaan rajausten olevan ennen kaikkea suuntaa-antavia. Rajausten merkitystä ja vaikutuksia olisi hyvä käsitellä vielä esitettyä tarkemmin ja havainnollisemmin. Tärkeää on tuoda esille esimerkiksi avointa maisematilaa rajaavien reunavyöhykkeiden merkitystä rajapintoina ja taustamaisemina.
- Inventointiaineistossa esitettyjen karttojen avulla maisema-alueiden rajauksia on vaikea hahmottaa, koska kartoilla ei näy maiseman ominaispiirteitä kuvaavia ja rajausten perusteena olennaisia karttamerkintöjä, kuten korkeuskäyriä.

- Ympäristövaikutusten arviointi on hyvä ja selkeä, mutta jää yleiselle tasolle. Kuntien esittämistä kommentaareista johtuen liitto edellyttää, että selostuksessa tulee käsitellä oikeusvaikutuksia ja vaikutuksia alueen kehittämiseen tarkemmin, tarvittaessa esimerkkien avulla.
- VAT:eja laadittaessa maisema-alueeseen liittyvät oikeusvaikutukset tulee rajata maakuntakaavan suunnittelumääräyksiin.
- 127. Reisjärven kulttuurimaisemat: Kangaskylä on pudonnut pois maakunnallisesti arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventoinnista. Uusia maakunnallisesti arvokkaita kohteita ovat Puurumäki ja Reisjärventien raitti.
- 128. Kalajokilaakson viljelymaisemat: Oksava, Ypyä ja Mehtälä ovat pudonneet maakunnallisesti arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventoinnista paikallisesti arvokkaiksi. Uusia kohteita ovat Ängeslevän raitti, Marjapuhto, Opistonmäki, Paloperä, Kaakilanpuhto, Vehkapuhto sekä Siiponkoski ja Isosaari.
- Miilurannan asutusmaisema-alueella (130) maisema-alueen rajausta menee osin päällekkäin Paalinevan turvetuotantoalueen kanssa. Maisema-alueen rajauksessa on tässä kohdin tullut virhe, joka on tarpeen korjata; päällekkäisyys on syytä poistaa.
- 131. Hailuoto: Kirkkosalmen silta on pudonnut maakunnallisesti arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventoinnista.
- 133. Oulujokilaakson kulttuurimaisemat: Alueen maakunnallisesti arvokkaat kyläkokoalaisuudet ja asutustihentymät ovat Vaasankangas ja Oulu–Kajaani-maantie; Pikkaraisenkylä; Lapinkangas; Korsulankylä (Miljoonalaakso); Vanta Rantatie; Laukka; Korivaa-ra; Muhoksen rautatieaseman alue; Muhostien raittimiljö; Öhrnbergin ranta ja Hyrkäs. Turkansaaren ulkomuseoalue sijaitsee maisema-alueen luoteispuolella.
- 135. Aittojärven ja Livojokivarren kulttuurimaisemat: Kynkään maamieskoulu lienee Kynkään entinen sahakartano. Uittokämpystä ei ole inventointitietoja.
- 139. Rukan vaarajono: Virkkulan kylässä sijaitsee maakunnallisesti arvokkaina kohteina kaksi Virkkulan taloryhmään kuuluvaa asuinrakennusta, Vaarala ja Yläne. Rukatunturilla hiihtokeskuksessa sijaitseva, vuonna 1963 valmistunut Hotelli Rukahovin 1. osa on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi.
- Rukan vaarajonon kuvauksessa mainitaan, että Rukan lomakeskus on rajattu pääosin maisemanähtävyyden ulkopuolelle. Talvijärven kaakkoispuolella sijaitseva lomakeskus näyttää kuitenkin kartalla olevan maisema-alueen sisäpuolella.
- 142. Manamansalon kulttuurimaisemat: Alueen rakennetut kulttuuriympäristöt inventoidaan kesällä 2016.

Pohjois-Savon liitto

- OKM on julkaisemassaan Kulttuuriympäristöstrategiassa esittänyt, että inventoinnit yhdistettäisiin yhdeksi valtakunnalliseksi inventoinniksi. Liitto kannattaa esitystä ja toteaa, että esimerkiksi Etelä-Savon maakuntakaavassa nämä alueet esitetään jo nyt yhdellä kaavamerkinnällä. Se, että päivitysinventoinnissa ei ole täysin pystytty karsimaan päällekkäisiä alueita osoittaa, että inventointien yhdistämiselle on todellinen tarve.

- Lisäksi tulee harkita, onko tarpeellista osoittaa valtakunnallisesti arvokkaina maisema-alueina luonnonsuojelualueita. Yleisesti ottaen luonnonsuojelualueisiin liittyy myös maisema-aspekti.
- Ympäristövaikutusten arviointiraportti on hyvin ylimalkainen. Siinä olisi tullut esitellä kootusti eri maakunnissa tehtyjen inventointien vaikutukset (paljonko uusia alueita / poistoja, mikä on näiden vaikutus). Vaikutuksia tulee verrata nykytilaan (nollavaihtoehto) ja suunniteltuun maankäyttöön, jota edustavat voimassa olevat maakuntakaavat ja osayleiskaavat. MRL:n mukaan viranomaisten on suunnitellussaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaavat huomioon. Tämä koskee myös valtion viranomaisia. Valitettavasti kokemukset erilaisten ohjelmien laadinnasta osoittavat, että valtion viranomaisilla on vielä tässä roolissa kehittymisen tarvetta. Liitto tuo esille, että ympäristöministeriön taholta valmistelu on ollut puutteellista erityisesti osallisten näkökulmasta, vaikka hallintolain näkökulmasta prosessi on ollut laajempi kuin laki edellyttää.
- Pohjois-Savon maakuntakaavoissa maisema-alueet on osoitettu vuoden 1995 valtioneuvoston päätöksen mukaisina. Päivytysinventoinnissa esitetyt alueet on huomioitu pääosin maakunnallisesti merkittävänä. Oikeuskäytäntö on osoittanut, että valtakunnallisesti merkittävillä maisema-alueilla on vaikutusta mm. tuulivoimalahankkeisiin jopa 5 kilometrin päähän.
- Pohjois-Savon liitto esittää Nilsiään mäkikylien (82) poistamista maisema-alueista, koska ympäristöministeriö ei ole esittänyt riittäviä perusteluja maakunnallisesti arvokkaan maiseman nostamiselle valtakunnalliseksi. Alueella on runsaasti maankäyttöön ja maisemaan vaikuttavia varauksia maakuntakaavassa. Pohjois-Sänkimäen avoimen maatalousmaiseman rajat ovat metsittämisen johdosta menettämässä maisemakuvalista selkeyttään. Pohjois-Sänkimäki ja Sänkimäen alue eivät ole enää visuaalisesti yhteydessä toisiinsa. Maakuntakaavan varaukset, joita myös valtion viranomaisen tulee edistää, koskevat mm. kaivostoimintaa, 400 kV:n voimajohtolinjausta, turvetuotantoa ja malmipotentialista aluetta.
- Pohjois-Savon kaikki maisema-alueet Puijoa (80) ja Pisaa (83) lukuun ottamatta ovat elinvoimaisen maatalouden aikaansaamia kokonaisuuksia luonnonympäristön suomiin komeisiin puitteisiin. Pisalla on historiallinen ja luonnonympäristöön liittyvä merkitys. Puijo sijoittuu Kuopion kehittyvän kaupungin ytimeen ja maisema-alueuunnos on huomioitu monelta osin luonnonsuojelualueena ja RKY-kohteena (Niuvanniemi). Puijon rajausmuutosehdotukset perustuvat loogiseen rakennettujen tai rakennettaviksi aiottujen ja rakentamattomien alueiden suhteeseen.
- Liitto esittää Puijon, Paukarlahden (79) sekä Maaaninkajärven ja Onkiveden (81) maisema-alueisiin muutoksia ja vaikutusten arviointiin täydennyksiä ja muutoksia (liitteet, paikkatietoaineisto).

Päijät-Hämeen liitto

- Asia on ollut esillä maakunnan liitossa maakuntakaavatyön yhteydessä ja asiasta on keskusteltu maakuntakaavaprosessin aikana viranomais- ja työneuvotteluissa. Ympäristöministeriön ohjeistuksen ja esitysten perusteella inventointialueet on merkitty

Päijät-Hämeen maakuntakaavaehdotusaineistoon maakunnallisesti merkittävänä maisema-alueina. Päijät-Hämeen liitto on esittänyt maakuntakaava-aineistossa Tiirismaan maisemia (39) hieman pienempää rajausta kuin lähdeaineisto, mutta aluetta on käsitelty edelleen alkuperäisen kokoisena. Eri sidosryhmillä on ollut mahdollisuus esittää lausuntoja ja muistutuksia maakunnallisesti arvokkaista alueista maakuntakaavaprosessin aikana.

- Päijät-Hämeen liitto on huolissaan mahdollisesti ennakoimattomista määräysvaatimuksista, joita ympäristöministeriö voisi esittää kaavaohjauksen aikana. Esille on nousut ristiriitaisia ajatuksia esimerkiksi matkailun ja vapaa-ajan asumisen kehittämisen kannalta. Tausta-aineistossa kuitenkin todetaan, että arvokkailla maisema-alueilla on positiivisia vaikutuksia aluetalouteen ja yritystoimintaan, ja lisäksi maisema-alueistus nähdään vetovoimatekijänä johon tukeutuen matkailupalveluita voidaan kehittää. Liitolle on tärkeää, että maisema-arvoa voidaan hyödyntää elinkeinojen kehittämisessä ja lisätä alueen moninaiskäyttöä hyvän suunnittelun ja arkkitehtuurin keinoin. Liitto pitää tärkeänä, että maakuntien liitoille jää riittävästi maakunnallista pelivaraa maakuntamääräysten laatimiseen.
- Uudessa inventoinnissa on päällekkäisyyksiä Päijänteen alueella Päijänteen kansallispuiston ja Natura-alueen kanssa (41. Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaiset). ELY-keskusten ehdotuksesta ja ympäristöministeriön ohjeistuksen perusteella on poistettu Päijänteen kansallispuiston vedenpäällinen osa maakuntakaavaehdotuksesta, mutta nyt vedenpäällinen osa on kuitenkin esityksessä entistä laajempaan. Liiton mielestä olisi tarpeen kirkastaa eri ministeriöistä ja niiden eri haaroilta tulevia päällekkäisiä arvoalueiden kertymiä ja toteutuksen vastuunjako.
- Vaikutukset on arvioitu positiivisella otteella ja nähty vaikutukset lähinnä luontoympäristön kannalta myönteisestä näkökulmasta. Liitto olisi kaivannut myös vaikutusten arviointia kaavoituksen kautta syntyvistä tilanteista ja vaikutuksista. Vaikka kyse on valtakunnallisesta inventoinnista, siihen ankkuroituminen on hankalaa yksittäisenä maakuntana. Olisi ollut hyödyllistä saada yhteenvedettyä tietoa maakuntalähtöisesti ja päästä vertaamaan omaa asemaa valtakunnallisesti.

Satakuntaliitto

- Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi on tehty ympäristöministeriön nimittämän MAPIO-ryhmän johdolla. Satakunnassa inventointi tehtiin vuosina 2012–2013 EAKR-rahoitteisessa Katson maalaismaisemaa -hankkeessa. Hankkeessa tehty inventointi toimitettiin ympäristöministeriölle alueellisena esityksenä. Esitys sisälsi nykyisten maisema-alueiden rajausten muutoksia ja kaksi uutta aluetta (23. Euran ja Kiukaisten kulttuurimaiset; Leistelänaukea). Ministeriö ei kuitenkaan esitä Leistelänaukeaa valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Ministeriön inventointiaineisto pohjautuu Katson maalaismaisemaa -hankkeen inventointiin. Ministeriö on yhdenmukaistanut valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden aluekuvauksia ja alueiden nimiä.
- Satakunnan maakuntakaavassa (KHO 2013) on osoitettu vuoden 1995 periaatepäätöksen mukaiset maisema-alueet vma-merkinnällä. Merkinnän mukaan suunnittelus-

sa otetaan huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne. Kaikista aluetta kohdetta olennaisesti muuttavista suunnitelmista varataan museoviranomaisille mahdollisuus antaa lausunto. Satakunnassa on vireillä vaihemaakuntakaava 2. Tavoitteena on, että valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet päivitetään valtioneuvoston tulevan päätöksen mukaisiksi. Samalla käsitellään maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.

- Satakuntaliitto pitää maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointia tarpeellisenä. Aiemman inventoinnin jälkeen on tapahtunut muutoksia niin maaseudun maisemissa kuin maiseman arvoja tunnistavissa säännöksissä ja rahoitusmalleissakin. Inventoinnin jälkeen tulisivat seurata riittäviä toimenpiteitä ja rahoitusmahdollisuuksia luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden perustamiseksi, maisemanhoitoalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimiseksi sekä konkreettisiin hoitotoimenpiteisiin. Samalla tulisi panostaa maisema-alueiden matkailulliseen kehittämiseen valtakunnallisesti.
- Katson maalaismaisemaa -hankkeessa laadittiin päivytysinventoinnin pohjaksi koko maakuntaa koskeva maisemaselvitys, jonka perusteella tehtiin myös tarkentava esitys vuonna 1992 esitettyyn maisemamaakunta- ja maisemaseutujakoon sekä ehdotus kokonaan uudesta maisemaseudusta, Etelä-Satakunnan kankareseudusta. Satakuntaliitto esittää ympäristöministeriölle nykyisen hyvin yleispiirteisen maisemamaakuntajaon tarkastamista ja Satakuntaliiton ehdotuksen huomioimista.
- Katson maalaismaisemaa -hankkeen liittyi myös erillinen maisema-alueiden äänimaisemaa koskeva selvitystyö. Selvityksessä nousivat esille äänimaiseman merkitys osana maiseman kokemista ja äänten rooli maisema-alueen perusominaisuuksia ja arkipäivää hahmotettaessa. Lisäksi selvityksessä todettiin, että myös äänimaisemista olisi pitänyt kerätä tietoa maisema-alueiden inventoinneissa.
- Satakuntaliitto esittää että ympäristöministeriö käynnistäisi osana maisema-alueiden kehittämistyötä äänimaisemaa koskevan projektin, jossa kerättäisiin tietoa maisema-alueiden äänellisistä ominaispiirteistä ja arkipäivästä. Tietoa voitaisiin käyttää hyväksi maankäytön suunnittelun ohella esimerkiksi kotiseututuntemuksen ja maaseutumatkailun kehittämisessä. Kehittämisprojekti voisi lähteä liikkeelle Satakunnasta. Tulevaisuudessa äänimaisema tulisi ottaa huomioon yhtenä inventoitavien kohteiden lähtökohtia täydentävänä tekijänä.
- Satakuntaliitto pitää valitettavana Leistikänaukean viljelymaiseman poistamista valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ehdokkaiden listalta. Alue on edustava kokonaisuus Kokemäenjoelle tyypillisestä viljavasta savitasangosta. Maisema-alue keskittyy pronssikauden aikaiseen merenlahteen. Maankohoamisen yhteydessä kuivunut vanhan merenlahden ravinteikas maa raivattiin pelloksi ja viljelyaukeasta muodostui yksi Kokemäenjokilaakson laajimmista viljelytasangoista. Alueen pitkä asutushistoria ja alueen poikki kulkeva Huovintie kertovat alueen keskeisestä sijainnista.
- Lausunnolla olevien alueiden aluekuvaukset perustuvat Katson maalaismaisemaa -hankkeen aineistoon. Aluekuvauksia on lyhennelty ja jäsenelty uudelleen. Tekstin sisältö on selkeytynyt ja pysynyt pääpiirteissään oikeansisältöisenä. Liitto esittää teksteihin seuraavat tarkennukset: 27. Ahlaisten kulttuurimaisemat: maisemakuvaa käsit-

televässä kohdassa puuttuvat ensimmäisestä lauseesta sanat ”luoteesta kaakkoon”: Ahlaisten maisema on tyypillistä maankohoamisrannikon maisemaa, jonka yleispiirteiltään alavassa korkokuvassa toistuvat koko Satakunnalle tunnusomaiset luoteesta kaakkoon suuntautuneet harjanteen.

- Nimistöehdotuksia: 28. Vihteljärven vesireitin ja Riihonlahden kulttuurimaisema; 26. Yyterin *maisemanähtävyys*.
- Rajausehdotuksia: 27. Ahlaisten kulttuurimaisemat: Rajausta tulisi tarkistaa alueen pohjoisosasta Porin kaupungin ja Merikarvian kunnan rajalta. Selvytyden vuoksi Ahlaisten kulttuurimaiseman tulee sijoittua kokonaisuudessaan Porin kaupungin puolelle.
- Satakuntaliitto pitää ympäristövaikutusten arviointia hyvin ja asiantuntevasti laadittuna. Arviointi antaa tärkeää tietoa inventoinnin vaikutuksista erityisesti kansalaisten näkökulmasta. Arviointi osoittaa, että maisema-alueilla on merkittäviä positiivisia vaikutuksia maaseudun kulttuurimaisemien säilymiseen. Lisäksi arvioinnissa on todettu alueilla olevan välillisiä positiivisia vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin, työllisyyteen, aluetalouteen sekä alueiden monimuotoisuuden turvaamiseen. Arvioinnin mukaan aluevalikoiman, arvoluokkien ja rajausten tarkistaminen vahvistaa kokonaisuudessaan suomalaisten maaseutuelinkeinojen synnyttämien maisemien positiivisia ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Lisäksi arvioinnissa todetaan, että päivitettyjen tietojen avulla voidaan varmistaa että resurssin kehittämis- ja hoitotoimiin kohdistuvat oikein ja vaikuttavasti.

Uudenmaan liitto

- Uudenmaan liitto katsoo, että on ollut tärkeää päivittää maaseudun maisema-alueet yli 20 vuotta vanhasta inventoinnista nykytilannetta vastaaviksi. Maaseudun maisemat muuttuvat jatkuvasti sekä luonnossa tapahtuvien muutosten että kulttuurivaikutusten johdosta.
- Alueidenkäytössä on keskeistä tunnistaa arvokkaat maisema-alueet ja vaalia niitä. Maisemansuojelun ja -hoidon edistämistä velvoittavat kansainväliset ja kansalliset sopimukset sekä kulttuuriympäristöjä koskevat lait.
- Väestönkasvu, yhdyskuntarakenteen tiivistyminen ja kaupungistuminen antavat arvokkaille maisema-alueille yhä tärkeämpiä merkityksiä. Maisema-alueita voidaan hyödyntää monipuolisesti maaseudun kehittämistyössä. Luonnon monimuotoisuus, ilmastonmuutoksen torjuminen ja kestävä kehitys, puhtaan ja ekologisen lähiruuan tuottaminen ovat yhteiskunnan haasteita tulevaisuudessa. Maaseudun maisema-alueiden säilyminen ja niiden elinvoimaisuus auttavat näissä haasteissa.
- Maisema-alueet tukevat paitsi maaseudun perinteisiä elinkeinoja myös muita elinkeinoja, joita ovat tulevaisuudessa muun muassa biotalous sekä hyvinvointiin liittyvät palvelut.
- Uudenmaan uudet ehdotetut alueet täydentävät a) merellisenä kohteena (8. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema) ja b) II Salpausselän maisemana (1. Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat) sekä molemmat kohteet saaristomaisemillaan Uudenmaan

aluevalikoimaa, joka on aikaisemmin painottunut pääosin jokilaaksojen viljelymaisemiin.

- Inventoinnin tuottama aineisto auttaa tunnistamaan alueen arvot ja ominaispiirteet, jotka tulee olla lähtökohtina alueelle kohdistuvissa hankkeissa. Elinvoimainen maaseutu ja sen maisemat muuttuvat jatkuvasti.
- Maisema-alerajaukset ovat yleispiirteisiä ja käsittävät laajoja alueita. Rajaukset eivät yleensä perustu yksityiskohtaiseen, yksittäisen alueen ominaispiirteiden ja arvojen inventointiin, vaan maisema-alueet ymmärretään laajempina kokonaisuuksina. Luontevan rajan maisema-alueelle voivat muodostaa luonnontekijät, kuten maaston muoto tai vesistö, tai kulttuuritekijät, kuten metsän ja pellon tai tien raja. Siksi maisema-alueita, niiden alerajauksia ja niihin mahdollisesti liittyviä ristiriitaisia maankäyttöpaineita tulee aina käsitellä ja arvioida tapauskohtaisesti.
- Suomenlinnaa (RKY 2009 -kohde ja Unescon maailmanperintökohde) ehdotetaan Helsingin merimaiseman maisemanähtävyydeksi (9). Sen rajaus laajennetaan merialueelle, jolloin se paremmin vastaa maisema-alueen kriteereitä. Helsingin rannikon ja kantakaupungin kehittämisedellytykset kaupunkimaisina tulee turvata myös silloin, jos Suomenlinnan alueen maisemanähtävyyden rajaus muutetaan laajemmaksi.
- Maisema-alueiden oikeusvaikutukset maankäyttöön ja muuhun toimintaan ovat asioita, jotka ovat aiheuttaneet huolta ja epäluuloa maanomistajissa. Maatalouden harjoittaminen on vahvasti maatalouspolitiikan ja lainsäädännön säätelemää. Maisemiin liittyy lisäksi monia subjektiivisia merkityksiä.
- Maisema-aluestatus ei tuo suoraan oikeusvaikutuksia, vaan vaikutukset tulevat kaavoituksen ja lupakäytäntöjen kautta. On hyvä, että ympäristöministeriö on laatinut kuulemisaineistoon muun aineiston lisäksi selkeän koosteen käytännön kysymyksistä ja vastauksista.
- Ympäristöministeriö on antanut Pro Agria Etelälle tehtäväksi laatia maisemaoppaan maisema-alueiden maankäytöstä sekä ohjeita ja suosituksia siitä, miten maisema tulee ottaa huomioon alueidenkäytössä ja maankäytön suunnittelussa.
- Uudenmaanliitto on nähnyt tärkeänä selvittää maisema-alueen vaikutuksia ja mahdollisuuksia maanomistajille. Siksi liitto on omalta osaltaan osallistunut maisemaoppaan laadintaan rahoittamalla erillisen maisemaopaspilotin Porkkalassa. Pro Agrian laatima maisemaopas on tehty vuorovaikutuksessa Porkkalan alueen maanomistajien ja Kirkkonummen kunnan viranhaltijoiden kanssa.
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-aluestatus on tunnustus alueen maanomistajille ja maaseudun ammatinharjoittajille. He ovat vaalineet maisemia kunnioittamalla aikaisempien sukupolvien työtä ja perinteitä sekä omalla työllään pitäneet maaseudun elinvoimaisena.
- Uudenmaan liitto katsoo, että maisema-alue tulee olemaan painoarvoltaan tärkeä kriteeri, kun maatalouden ja ympäristöhallinnon tukia jaetaan maisemansuojeluun ja -hoitoon sekä rakennusperinnön kunnostamiseen.

- Lisäksi liitto katsoo, että maisema-alueet ovat maaseudun elinvoimatekijöitä. Maisema-alueiden potentiaalia tulisi paremmin hyödyntää elinkeinojen kehittämisessä kuten matkailussa tai lähiruoan markkinoinnissa.
- Uudenmaan liitto näkee että tulevaisuudessa maisema-inventointi ja RKY-inventointi tulisi yhdistää yhdeksi inventoinniksi. Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt käsittävät jo sekä maisema-alueet että rakennusperinnön maakunnallisen inventoinnin.
- On valitettavaa, etteivät päivitysinventoinnin mukaiset uudet maisemaraajukset ja niiden tarkistukset ehtineet Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavaan, jossa kulttuuriympäristöteemaa on käsitelty kokonaisuudessaan. Inventoinnissa ehdotetut muutokset on esitetty kuitenkin 4. vaihemaakuntakaavan liiteaineistossa. Tulevalla valtioneuvoston uudella päätöksellä inventoinnin mukaiset aluerajukset ja muutokset astuvat heti voimaan.
- Ympäristövaikutusten arviointi täyttää SOVA-lain vaatimukset. Vaikutusten arvioinnissa on pohdittu maisema-alueiden päivitysinventoinnin ympäristövaikutuksia usealta näkökannalta. Vaikutusten arviointi jää kuitenkin hieman yleispiirteiselle tasolle, mikä on toisaalta ymmärrettävää. Ainakin maanomistajan kannalta voisi kuitenkin olla tarpeen saada vielä enemmän konkreettista tietoa siitä, miten inventoinnin vaikutukset ilmenevät käytännössä. Erityisesti tämä koskee alueita, joilla vaikutukset ovat uusia tai ulottuvat selvästi aiempaa laajemmalle alueelle.
- Lopuksi Uudenmaan liitto kiittää ympäristöministeriötä siitä, että liitto on saanut olla mukana maisema-alueiden päivitysinventointityössä ohjausryhmän jäsenenä. On hyvä tunnistaa elinvoimaisen maaseudun merkitys yhä nopeammin kaupungistuvassa yhteiskuntakehityksessä ja tukea maaseudun elinkeinoja muun muassa maisema-alueita vaalimalla.

Varsinais-Suomen liitto

- Liitto osallistui inventoinnin alueelliseen valmistelutyöhön lähtökohtanaan maakuntakaavoituksen yhteydessä tehdyt maisemaselvitykset, -rajukset ja vahvistetut maakuntakaavamerkinnot.
- Inventoinnin lähtökohtana ovat olleet maaseudun kulttuurimaisemat, millä perusteella taajama- ja kaupunkirakenteen maisemat on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Tällä rajauksella erityisesti Saaristomeren merimaisemien (13) arviointi osana maaseudun kulttuurimaisemakäsitettä on vaikeaa. Lisäksi maisemainventointien tekeminen jälkeenpäin ja erillään RKY 2009 -inventoinnista turhaan pilkkoo ja sektoroi maisemakäsitteitä.
- Maakunnallisen inventoinnin yhteydessä saaristomaiseman rajaaminen ja arvottaminen perinteisin maisematilakriteerein osoittautui lähes mahdottomaksi. Tämän vuoksi päädyttiin ainoastaan tarkentamaan alueen aiempien rajausten ulkoreunoja ja siten parantamaan maisemallisten kokonaisuuksien hahmottamista. Kriteereinä olivat ulko- ja välisaariostolle tyypilliset kylät ja rakennuskanta, kulttuurimaiseman monipuolisuus ja vanhan rakennuskannan säilyneisyys.

- Uudessa inventoinnissa nämä saaristoelinkoihin liittyvät teemat niitä edustavine alueineen on yhdistetty laajaksi Saaristomeren merimaisemien (13) kohteeksi. Ratkaisu saattaa olla oikea, mutta Tunnhamnin ja Högsåran (ja muiden yhtä merkittävien saariryhmien) jättäminen alueen ulkopuolelle kyseenalaistaa rajaamisen tarpeen ja mielekkyyden tässä yhteydessä. Varsinais-Suomen ainutlaatuisen saariston maisemakysymysten tarkastelua tulisi edelleen kehittää omana kokonaisuutenaan, omista lähtökohdistaan.
- Liiton kanta on nyt kuten jo valmisteluvaiheessa, että maisema-alueiden tulisi noudattaa maakuntakaavan vahvistettuja lainvoimaisia rajauksia erityisesti Laitilan lakeuden (17), Aurajokilaakson viljelymaisemien (18) ja Paimionjokilaakson viljelymaiseman (19) osalta. Maakuntakaavojen rajaukset perustuvat laajaan asiantuntijanäkemykseen ja ovat saaneet poliittisen sekä KHO:n hyväksynnän. Rajausten muuttamisella ei tuoteta lisäarvoa maisemansuojelun käytännön toteuttamiselle.
- Muut inventoinnin sisältämät rajaustarkistukset vastaavat liiton näkemystä, eikä liitolla ole huomautettavaa uusina alueina esitettävien Ströömin meriväylän (14) ja Perniön viljelymaisemien (20) osalta.

Kunnat

Asikkalan kunta

- Asikkalan ympäristölautakunta pitää tärkeänä, että arvokkaat maisema-alueet huomioidaan alueiden suunnittelussa ja käytössä. Lautakunta näkee kuitenkin, että jo olemassa olevien rajausten laajentamiseen eikä uusien perustamiseen Asikkalassa ole tarvetta. Näkemyksemme mukaan voimassa olevien lakien (MRL, Metsälaki, Maa-ainelaki) turvin pystytään säilyttämään maa-alueet ja samalla turvaamaan kuntalaisten ja elinkeinonharjoittajien tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu.

Enontekiön kunta

- MAPIO-työryhmän ehdotukset Käsivarren suurtunturien maisemat (168) ja Enontekiön poronhoito- ja kausiasutusmaisemat (166) kuuluvat lähes kokonaan Erämaalain mukaisiin alueisiin. Pöyrisjärven alueesta osa kuuluu Pöyrisvuoman soidensuojelualueeseen sekä Maaterharju–Buolzzaharju harjunsuojelualueeseen. Kilpisjärven suurtunturien maisema-alueesta osa kuuluu rantojensuojeluohjelma-alueeseen, osa Mallan luonnonpuistoalueeseen. Saanan alue kokonaisuudessaan kuuluu Saanan maisema-alueeseen ja osin Saanan luonnonsuojelualueeseen sekä lehtojensuojelualueeseen. Käsivarren suurtunturien maisema-alueeseen kuuluu lisäksi Annijalonjin luonnonsuojelualue. Valtijokivarsi kuuluu harjunsuojelualueeseen.
- Kunnan mielestä päällekkäisten suojelujärjestelmien muodostaminen kunnan alueelle on tarpeetonta. Olemassa oleva suojelutaso riittää turvaamaan nykyiset arvot, eikä alueeseen kohdistu huomattavia uhkia. Päällekkäinen suojelu ja toimintojen rajaaminen vaikeuttaa Kilpisjärven alueen kaavoittamista ja rakentamista. Tämä haittaa kunnan elinkeinoelämää. Eriasteisen sääntelyn lisääminen aiheuttaa haittaa myös porotaloudelle, luontaistaloudelle ja matkailulle.

- Päivitysinventoinnin ehdotus haittaa merkittävästi myös pohjoismaista yhteistyötä erityisesti Norjan suuntaan.
- Enontekiön kunta vastustaa päivitysinventoinnissa esitettävien laajojen alueiden (168. Käsivarren suurunturien maisemat ja Pöyrisjärven alueen [166. Enontekiön poronhoito- ja kausiasutusmaisemat] lisäämistä valtakunnallisesti arvokkaiisiin maisema-alueisiin. Nyt olemassa olevat maisema-alueet (1995) ovat riittävät maisemakokonaisuudet alla mainittavilla kohteilla täydennettyinä, varsinkin kun otetaan huomioon kunnan alueiden nykyinen suojelutaso ja erityisen vähäiset uhkakuvat.
- Valtakunnallisesti arvokkaiisiin maisema-alueisiin voidaan liittää liton palsasuomaisema (165) sekä Salvasjärven ja Raittijärven alueet (166. Enontekiön poronhoito- ja kausiasutusmaisemat). Käsivarren suurunturien maisema-alueeseen voitaisiin ottaa yksittäisiä kohteita: Pitsusköngäs (lähimaisema) ja Saivaara (kaukomaisema), jotka ovat omia, erityisiä maisemakokonaisuuksiaan. Kartta ehdotetuista alueista liitteenä.
- Muilta osin kunnalla ei ole lausuttavaa.

Euran kunta

- Lausunnon analysoidaan maisemarakennetta Euran keskustan pohjoispuolella, ehdotetun Euran ja Kiukaisten kulttuurimaisemien (23) eteläosassa (kuvitusta launnossa). Kulttuurimaiseman arvojen ytimessä on Eurajoen varren laaja tasankomainen viljelyalue. Maiseman arvot perustuvat pitkiin peltonäkymiin, joita puustoiset selänneet rajaavat. Sorkkisissa myös jokivarren puusto rajaa näkymiä. Tämän takia joen ja viljelylaaksoa lännestä rajaavan selänneen väliin jää selvästi pienempi peltoaukea. Sorkkistentien varren asutus ja jokivarren puusto rajaavat pienemmän peltoaukean omaksi maisematilakseen, jolta aukeaa näköyhteys laajempaan peltoaukeaan vain pohjoisesta.
- Kuten maisema-alue-ehdotuksen kuvauksessa todetaan, keskustan tuntumassa uudisrakentaminen ja teollisuus ovat laajentuneet vanhalle viljelyalueelle. Sorkkistentien varrella on alueelle tyypillistä nauhamaista asutusta ja arvokasta rakennuskantaa, joka ei kuitenkaan näy laajemmassa maisemassa. Sorkkistentien varressa on useita viljelymaisemasta irrallisia pienteollisuushalleja, joilla ei ole kytköstä Kauttuan tehtaiden historiaan. Euran osayleiskaavan pohjaksi tehdyssä maisemaselvityksessä maisemavauriona nostetaan esille kunnan vedenpuhdistamo Kantatie 43:n varrella sekä voimalinja. Kirkon ympäristössä maisemakokonaisuutta rikkoo paikoitellen uudempi rakentaminen. Myös Valtatie 12:n ja Kantatie 43:n risteuksen järjestelyt tulevat erottumaan perinteisestä viljelymaisemasta.
- Euran osayleiskaavassa (odottaa hyväksymiskäsittelyä) maisemallisesti arvokkaina on osoitettu peltoalue kirkon koillispuolella joen itäpuolella, sekä joen ja Kuurnamäen välinen peltoaukea kaava-alueen pohjoisosassa. Maisemakuvan säilyminen turvataan kaavamääräyksessä.
- Sorkkisten ja Souppaan pellot on osoitettu maatalousalueena yleiskaavassa. Myös maatalousalueiden kaavamääräyksessä edellytetään alueiden säilyttämistä avoimena ja pääosin rakentamattomana. Yleiskaavassa maatalousalueiksi varatuilla alueilla aluei-

den avoimena säilyttämisen perusteluksi katsottiin maatalouden toimintaedellytysten turvaaminen eikä maiseman arvot.

- Kunta esittää että maisema-alue-ehdotuksen rajausta tarkistettaisiin Euran keskustan tuntumassa. Kunta katsoo että Sorkkistentien länsipuoli Sorkkistentien ja Kantatie 43:n eteläpuolella ei yllä maisemallisilta arvoiltaan valtakunnalliselle tasolle.
- Kunnan ehdotus rajata maisema-alue Sorkkistentiehen huomioi joen valtakunnallisesti arvokkaan maiseman runkona ja maisematilaa rajaavana elementtinä, sekä kirkon osana maisemaa. Sorkkistentien varren arvokkaat kulttuuriympäristöt on suojeltu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävänä rakennettuina kulttuuriympäristöinä. Alueella todettujen maisemavaurioiden takia niiden liittyminen laajempaan maisemakokonaisuuteen on kärsinyt samoin kuin maisemahistorian luettavuus alueella.
- Kunnan esitys uudesta rajauksesta on esitetty karttaliitteenä.

Forssan kaupunki

- Kaupunki esittää ns. Autokeitaan alueella Loimijokilaakson viljelymaisemien maisema-alueen (29) muuttamista maakuntakaavan mukaiseksi siten, että alue ei ulotu Valtatielle 10 saakka. Tien varteen on tarkoitus asemakaavoittaa maakuntakaavan mukainen työpaikka- ja palvelutoimintojen alue.
- Vieremän kohdalla jokilaakson alueella on ympäristöministeriön luokittelema valtakunnallisesti arvokas suo.

Haapajärven kaupunki

- Kalajokilaakson viljelymaisema (128) alkaa Haapajärvellä Siiponkoskelta ja jatkuu jokivartta Nivalan puolelle. Maisema-alueen laajennus koskee pääsääntöisesti metsäalueita, jotka ovat viljelyalueiden reunamilla. Laajennus sisältää suurimman peltoalueen Tiitonrannalla Isonsaaren kohdalla joen länsi-/eteläpuolella
- Viljelymaisema-alueesta on tehty erilaisia selvityksiä. Kaupunginvaluusto on hyväksynyt Oksava–Autiorannan alueen maankäytöselvityksen, jossa on annettu suosituksia rakentamiselle viljelymaisema-alueella.
- Päivytysinventoinnin perusteella tehtävä päätös maisema-alueista ei saa haitata alueen maatalouden toimintaedellytyksiä.
- Myös muu kuin maatalouden harjoittamiseen kuuluva rakentaminen on turvattava maisema-alueella kuntien maankäytöllisten suunnitelmien ja päätösten mukaisesti.

Hailuodon kunta

- Kunnan kannalta on tärkeää, millä tavoin päivytysinventointi vaikuttaa maakuntakaavan kaavamääräyksiin ja maankäytön suunnitteluun. Kunnan kaavoitusmonopoli ja maanomistajien tasapuolinen kohtelu eivät saa vaarantua kohtuuttomasti.
- Päivytysinventointi ei tuo Hailuodon kunnan osalta olennaisia muutoksia nykytilanteeseen, jossa Hailuoto on sekä valtakunnallisesti arvokas maisema-alue että valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kunta ja kuntalaiset tunnistavat merkinnän ja arvostavat sitä, mutta mukana on myös laajoja alueita, joissa valtakun-

nallisesti merkittäviä arvoja on vaikea tunnistaa. Inventointia tulisi muuttaa siten, että inventointirajaukset *sisäلتävät* valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita.

- Arvokkaat maisema-alueet ja rakennetut kulttuuriympäristöt tulee tunnistaa ja yksilöidä strategisessa yleiskaavassa, jonka laatiminen on aloitettu.
- On myös huomioitava että huomattava osa maisema-alueista on syntynyt ihmisen toiminnan seurauksena, erilaisten elinkeinoihin ja maankäyttöön liittyvien toimenpiteiden myötä. Inventoinneilla ja rajauksilla tulee varmistaa, että arvokkaat maisema-alueet ja RKY-kohteet säilyvät ja että niitä tulee jatkossa lisää. Rajausten ja määräysten tulee kuitenkin perustua tarkempiin inventointeihin eivätkä ne saa kohtuuttomasti estää alueen kehittämistä tai maanomistajien oikeutta kunnostaa, ylläpitää ja hoitaa rakennuksiaan, metsiään ja maa-alueitaan.

Harjavallan kaupunki

- Kokemäenjoklaakson kulttuurimaisemien (25) maisema-alueen ehdotettu rajausta on rajattu Harjavallan rakennetun kaupunkikeskustan kohdalla pelkästään joen vesialueelle. Joen pohjoispuolella Siltatiestä/Kettulantiestä kaakkoon rajausta ulottuu kaupunkirakenteen kannalta keskeiselle tiivistämisalueelle. Alueen rakentamista puoltaa yhdyskuntarakenne ja se, että Harjavallassa ei voi rakentaa muualle kevyen liikenteen käyttöön tukeutuvaa pientaloasutusta. Liitekartalle on merkitty pientaloasutukselle varattava alue, joka on rajattava maisema-alueesta pois. Maalaismaiseman suojeluun soveltuu luontevasti varsinainen maaseutu, mutta ei kaupunkirakenteen sisälle jäävä taajaman osa-alue. Lähellä kaupungin keskustaa on jatkuva rakentamispaine, joka tulevaisuudessa kasvaneen ilmastoystävällisemmän yhdyskuntasuunnittelun painottuessa.
- Aluerajaus saattaa vaikeuttaa maatalojen toiminnan kehittämistä, koska uudet tuotantorakennukset ovat aiempaa suurempia ja niiden voidaan katsoa heikentävän perinteisten maatalousrakennusten hallitsemää peltomaisemaa. Tuotantorakennusten rakentamisen tilakeskusten yhteyteen tulisi jatkossakin olla mahdollista. Maisemallisesti arvokkaat peltoaukeat säilyvät jatkossakin, jos toiminnan harjoittamisen edellytykset säilyvät. Viljelyn loppumisesta johtuvat peltojen vesakoitumiset ovat suurin avoimia peltomaisemia uhkaava tekijä.
- Kunta esittää lausuntonaan, että ehdotetusta maisema-alueesta tulisi poistaa liitekartalle merkitty Kokemäenjoen pohjoispuolinen alue Maantien 2440 molemmin puolin Auringonkehrän/Naakanpolun kohdalta vähintään Eskolankujalle asti. Maisema-alueeseen jäisi tällä kohdalla vesialue.
- Maatalouden normaalille rakentamiselle ei saisi tulla maisema-alueella liikaa toiminnan kehittämistä estäviä rajoituksia, vaan maatalouden tuotantorakennukset tulisi voida rakentaa nykyisten tilakeskusten yhteyteen. Ne ovat alueen luonteeseen ja historiaan sopivaa maankäyttöä.

Heinäveden kunta

- Kunnanhallituksella ei ole muuta huomautettavaa inventoinnista kuin että liikenneviaston suunnittelema kanava-alueiden aitauksia ei tule toteuttaa.
- Lausuttavaa ei ole myöskään ympäristövaikutusten arvioinnista.

Helsingin kaupunki

- Esitetyt rajaukset tukevat sekä Helsingin edustan merimaiseman että Vantaanjokilaakson viljelymaiseman merkittävyyden tunnustamista. Maisema-alueiden rajaukset ja arvoluokitukset ovat perusteltavissa, vaikka joitakin maankäytön muutostarpeita on molemmilla alueilla (9. Helsingin edustan merimaisema; 10. Vantaanjokilaakson viljelymaisema).
- 9. Helsingin edustan merimaisema: Alue on tärkeä Helsingin identiteetille ja puoleen-savetävyydelle. Saaret, rannat ja vesialueet ovat osa paikallista, seudullisesti ja valtakunnallisestikin merkittävää merellistä virkistys- ja matkailuvyöhykettä, jonka maisemallisia, kulttuurisia ja luonnonarvoja tulee vaalia. Niiden saavutettavuutta ja toiminnallista monipuolisuutta tulee samalla kehittää. Suomenlinnan UNESCO-kohteella on myös kansainvälistä arvoa maisemanähtävyytenä. Tämän voisi tuoda esille päivitysinventoinnin aluekuvauksen alkutiivistelmässä. Helsingin uuden yleiskaavan ehdotuksessa Suomenlinnan aluekokonaisuus on merkitty omalla merkinnällä ja siihen liittyvällä määräyksellä. Merellinen Helsinki on kansallismaisema.
- Ehdotettu valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on rajaukseltaan yhteneväinen maakunnallisesti merkittävän kulttuurimaiseman rajauksen kanssa. Aluerajaus sisältää Yleiskaava 2002:ssa sekä Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa määritellyn Helsingipuiston ulkosaaristo-osan. Uudessa yleiskaavaehdotuksessa on nostettu esiin merellisyyden kehittäminen niin virkistyksen kuin asumisen ja elinkeinojenkin kannalta. Keskeisimpiä kysymyksiä ovat merellisen virkistyksen ja matkailun kehittäminen Helsingin edustan saarilla, Helsingin rantoja seuraileva rantaraitti sekä paikallisen ja seudullisen vesiliikenteen kehittäminen. Helsingin edustan virkistysaaret ovat matkailun kannalta tärkeitä kohteita.
- Helsingin kaupunkisuunnittelulautakunta on päättänyt tuulivoiman sijoittamisperiaatteista kaupunkisuunnittelun näkökulmasta. Näiden periaatteiden mukaan kaupunkiin voitaisiin rakentaa usean kymmenen tuulivoimalan kokonaisuus pidemmällä aikavälillä. Paikallisen sähköntuotannon vyöhyke sekä pienen kokoluokan tuulivoiman vyöhyke sijoittuvat esitetyn maisema-alueen sisäpuolelle. Vyöhykesuositusten taustaksi on tarkasteltu myös voimaloiden maisemavaikutuksia ja todettu että ainoastaan teollisen kokoluokan maisemavaikutuksia voidaan pitää merkittävänä suurmaisemassa. Kansainväliset esimerkit osoittavat tuulivoiman olevan luonteva osa suurten kaupunkien ja niitä ympäröivän maaseudun dynaamista vuorovaikutusta. Tämän tyyppisen kehityksen edellytykset tulisi huomioida nimenomaan maamme merkittävimmällä metro-poliialueella. Mahdollisten tuulivoimahankkeiden jatkosuunnittelussa arvioidaan ja otetaan huomioon alueen maisema-arvojen säilyminen.

- Helsingin ympäristölautakunta hyväksyi syksyllä 2015 Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024. Ohjelmassa on kolmen maisema-alueen sisäin sijoittuvaa kohdetta: Tiirakari, Pitkäouri ja Pormestarinluodot. Nämäkin voisi kirjata aluekuvaukseen.
- 10. Vantaanjokilaakson viljelymaisema: Maisema-alue on Yleiskaava 2002:ssa sekä uudessa yleiskaavaehdotuksessa määriteltyä Helsingipuiston ydinaluetta, johon Tuomarinkylän ja Haltialan kartanomiljööt sijoittuvat. Esitetty maisema-alue on merkittävä osa seudullista viher- ja virkistysverkostoa sekä Keskuspuiston ja Helsingipuiston pohjoisosaa. Alueen maisemallisia, kulttuurisia ja luonnonarvoja tulee vaalia.
- Kaupunginmuseo on tarkastellut rajausmuutoksia Vantaanjokilaaksossa Helsingin osalta. Ne koskevat rajauksen laajentamista Itä-Pakilan siirtolapuutarhaan. Alue (joka pitää sisällään myös Klaukkalanpuiston siirtolapuutarhan) on hiljattain suojeltu asemakaavalla. Siten rajauksen laajentaminen on perusteltua. Maisema-alueen rajausta on supistettu Pukimäessä ja Tapaninvainiossa, joissa rajausta kulkee nyt lähempänä Vantaanjoen rantaa. Paloheinässä aluetta on supistettu alueen muuttuneen rakentamisen myötä. Museolla ei ole huomautettavaa näistä rajausehdotuksista. Ne noudattavat jo tapahtuneita muutoksia.
- Uudessa yleiskaavaehdotuksessa esitetään rakentamista Tuomarinkylänkartanon ja Tuusulantien väliselle alueelle RKY 2009 -alueelle, valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle sekä maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön alueelle. Lisäksi Torpparinmäen ympärille on esitetty uutta maankäyttöä. Vaikka suunnitellut rakentamisalueet ulottuvat vain pieniltä osin maisema-alueelle, rajausta on nykytilanteeseen ja alueen historiaan nojaten perusteltu. Sen ei kuitenkaan tule estää uuden yleiskaavan aluevarausten kaavoittamista asuinkäyttöön siten, että maiseman arvot ja uudisrakentaminen pyritään jatkosuunnittelussa sovittamaan yhteen.
- Aluekuvauksessa tulee mainita että Vantaanjoen pääuoma kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Maisema-alueelle ja sen rajalle sijoittuu myös kolme luonnonmuistomerkkiä. Helsingin luonnonsuojeluohjelman kohde, Paloheinä–Haltialan metsäalue, sijoittuu osin maisema-alueelle.
- 8. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema: Helsingin kaupunki omistaa alueella maa-alueita 134 ha ja vesialueita 992 ha. Kaupungin omistamalla alueella sijaitsee hyvin suosittu Lähteelän pienvenesatama palveluineen. Helsingin kaupungilla ei ole omistamillaan alueilla suunnitteilla muutoksia maankäyttöön eikä ehdotetusta uudesta maisema-alueesta ole huomautettavaa.

Hollolan kunta

- 38. Hollolan kulttuurimaisemat: Kunnanhallituksella ei ole huomautettavaa.
- 39. Tiirismaan maisemat: Messilä–Tiirismaan alueella on Hollolan kunnan hyväksymä yleiskaava, joka käsittää Tiirismaan alueen Hollolan puoleisen osuuden lähes täysin. Kaavan laatimisen yhteydessä tutkittiin alueen maisema-arvot ja ne merkittiin kaavakarttaan. Alueen merkitseminen valtakunnallisesti arvokkaaksi maisemanähtävyydeksi ei tuo alueelle mitään lisäarvoa. Riskinä sen sijaan saattaa olla, että kunnan elinvoiman ja työllisyyden kannalta merkittäviä investointihankkeita ryhdytään estämään

tai rajoittamaan, vaikka suunnittelua viedään eteenpäin maisema-arvot huomioon ottaen. Erilaiset aluerajaukset voivat myös aiheuttaa sekaannuksia. Alue on kiinteä osa kaava-alueita ja taajamarakennetta. Kunnanhallitus esittää, että aluetta ei tule esittää arvokkaiden maisema-alueiden luetteloon, koska alueen kehittäminen on kunnan elinvoiman ja työllisyyden kannalta olennaista ja alueen maisema-arvot sisältyvät yleiskaavaan.

Huittisten kaupunki

- Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien (25) maisema-alueen ehdotetut pienentämisen Huittisten kaupungin alueella ovat maankäytön kannalta tarkoituksenmukaisia. Kunta esittää, että ehdotetussa rajauksessa tulisi kriittisesti arvioida vielä Vesiniityntien varressa olevan Turun seudun vedenpumppaamon alueen sekä Tampereentien ylittävän Manninmäen alueen maiseman arvoa.
- Pappilanniemen kohdan rajauksen tarkistuksen yhteydessä rajauksesta voisi samalla jättää pois myös korttelissa 0917 olevan vedenpumppaamon alueen, joka on vuonna 2004 hyväksytyssä asemakaavassa yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien rakennusten ja laitosten korttelialuetta Pappilanniemen puhdistamon asemakaava-alueen tavoin.
- Nanhian alueen rajauksen poistamisen yhteydessä luontevin uusi rajausta voisi kulkea Tampereentietä (vt 12) pitkin. Tie leikkaa merkittävästi maisemaa. Tien itäpuolelle ehdotuksessa jäänyt kaistale Manninmäessä on pirstoutunut lännessä olevasta yhtenäisestä peltomaisemasta valtatie, kevyen liikenteen väylän ja melko tiiviin rakentamisen johdosta. Alueella on osayleiskaavalla osoitettuja suojeltuja rakennuksia sekä pihapiirejä tai muita merkittäviä rakennetun ympäristön kokonaisuuksia, jolloin päällekkäisten hallinnollisten kategorioiden merkitseminen ei ole tarpeellista.
- Maatalouden normaalille rakentamiselle ei saisi tulla maisema-alueellakaan automaattisesti rajoituksia, vaan maatalouden tuotantorakennukset ja eläinsuojat tulisi voida rakentaa nykyisten tilakeskusten yhteyteen. Ne ovat alueen luonteeseen ja historiaan sopivaa maankäyttöä.

Hämeenlinnan kaupunki

- Hämeenlinnan kaupungin hallitus antaa lausunnon sekä Hämeenlinnan että Hattulan maisema-alueista yhteisesti tehdyn päätöksen mukaisesti ja pohjautuen Hattulan ympäristöpalveluiden ostosopimukseen Hämeenlinnan kaupungilta.
- 31. Hämeen Härkätien maisemat: Alueeseen on tullut vain vähäisiä muutoksia Hattulassa ja Hämeenlinnassa. Hämeenlinnan Sampo-Alajärven osayleiskaavassa Rääpiälän eteläpuoliset laajennusalueet on osoitettu palvelujen ja hallinnon alueeksi ja pientalovaltaisiksi asuinalueiksi sekä osin lähivirkistysalueiksi. Nähdäksemme näiden alueiden osalta tulisi pitäytyä vanhassa rajauksessa sekä rajata maisema-alue Marssitiehen (karttaliite).
- 33. Vanajaveden laakso ja Aulanko: Alue on Hämeenlinnan kaavoituksen kannalta tärkeä kokonaisuus, jonka maiseman säilyttämiseen kaupunki on sitoutunut. Alueelle on esim. perustettu Suomen ensimmäinen kansallinen kaupunkipuisto. Vuoden 2016

alussa on tehty aloite kaupunkipuiston laajentamisesta. Kaupungilla on myös tarve päivittää puiston hoito- ja käyttösuunnitelma. Tällä hetkellä pohditaan laajennusalueiden arvostusperiaatteita, rahoitusmalleja, päivitetään hoito- ja käyttösuunnitelma sekä mietitään puiston yhteydet muihin virkistysverkostoihin. Kansallinen kaupunkipuisto toimii ekologisena sini- ja viheryhteytenä, ja alueen luonnon monimuotoisuusarvot ovat merkittävät.

- Maisema-alueita laajennetaan mm. Aulangonjärven itäpuolella. Rajaus on luonteva ja sisältyy osin kaupunkipuiston rajaukseen. Ojoisten kohdalla uusi rajaus ulottuu lännemmäksi kuin on tarkoituksenmukaista. Näiltä osin tulisi pidättäytyä vanhassa rajauksessa. Alueella on yhdyskuntarakenteen tiivistämistarpeita erityisesti alueen pohjoisosassa. Maisema-alerajauksen sisään jää oikeusvaikutuksettomassa yleiskaavassa osoitettu toteutumaton asuinrakennusalueen ja keskustatoimintojen alue, joiden toteutuksesta on laadittu kaavarunko vuonna 2005.
- Hattulassa tulisi pysyä vanhassa rajauksessa Parolassa, jossa aluetta on laajennettu pohjoiseen asutuskäyttöön osayleiskaavoitetulle alueelle (kartta).
- Pieninä tarkennuksina alueen kuvaukseen todetaan, että alueen vedet ovat pääasiassa reheviä, aikoinaan runsaan teollisuuden ja nykyisin lähinnä maatalouden ja yhdyskuntien kuormittamia. Huomautamme, että arvokkaiden perinnebiotooppien luettelossa olevat Monaalan laitumet eivät sisälly esitettyyn rajaukseen. Hämeenlinnan kaupunki ei enää ylläpidä vankilamuseota ja Museoviraston omistama kohde on ollut viime aikoina suljettuna. Hämeen kylmäkukkaa tavataan useassa paikassa maisema-alueella. Hämeenlinnan rantareitin varrella tavataan monipuolinen kasvilajisto, johon kuuluu mm. erilaisia liikennetulokkaita.
- 34. Hauhon reitin kulttuurimaisema: Alue on arvoiltaan eittämättä valtakunnallinen. Tekstissä olisi voinut mainita Hyypiön linnavuoren, jolta on hieno näköala varsinkin Pyhäjärven suuntaan.
- 35. Montolan viljelymaisema: Alue on maakunnallisesti arvokas maisema-alue ja valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY). Sitä esitetään valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Melko pieneen aluerajaukseen olisi luonteva sisällyttää koko Hervonjärvi ja Kataloistenjärvi, sillä ne ovat samaa viljelymaisemaa ja valuma-alueita, vaikka pellot eivät ulotu aivan rantaan asti.
- 36. Lammin kulttuurimaisemat: Alueen rajaus pysyy pääosin ennallaan ja sen maisema on edelleen valtakunnallisesti arvokas.
- 37. Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat: Alueen sisällyttäminen valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin tuntuu luontevalta. Tekstikuvaukseen voisi lisätä maininnan Karvalammin lähteestä, joka on Hämeenlinnan hienoin lähdekokonaisuus. Lisäksi voisi mainita, että alueella on paitsi monipuolinen luonnonvarainen puulajisto (mm. saarni ja metsälehmus) myös ulkomaista istutuspuulajistoa. Valtakunnallisesti arvokas Mustajärven laitumet, jolla tavataan mm. ketokatkeroa, on tärkeä perinnebiotooppi. Paikallisesti arvokas on Evon Onninmajan rantaniitty.
- 47. Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemat: Aluetta esitetään laajennettavaksi hie-man. littalan asemakaavoitetun taajaman lievealueella maisema-alueita ei tulisi laa-

jentaa Turkinmäen, rautatien ja lasitehtaan alueella. Iittalassa valmistellaan parhaillaan kaavarunkoa uusien asuin- ja työpaikkojen kartoittamiseksi. Alueet ovat ensiarvoisen tärkeitä taajaman elinvoiman säilyttämiseksi. Kasvun ohjaaminen muihin suuntiin haajannuttaa yhdyskuntarakennetta (liitekartta).

- Alueen kuvaukseen voisi sisällyttää Kalvolan Kankaisten kartanon Pleunamäen ja Kontuniemen laitumet, joilla laiduntavat nykyisin lampaat.
- Lausunnossa käydään läpi laajemmin esitettyjen alueiden lajistoa, luonnonmuistomerkkejä ja ympäristön tilaa.
- Toivomme asian etenevän valmistelusta päätöksentekoon.

Hämeenkyrön kunta

- Inventointiraportin mukaan Hämeenkyrön maisema-alueet (45. Hämeenkyrön kulttuurimaisema; 48. Pirkanmaan harjumaisemat) ovat enimmäkseen hoidettuja viljelymaisemia perinteisine rakennuksineen sekä arvokkaita luonnonmaisemia, jotka vahvistavat paikallista identiteettiä, ovat kulttuurisesti merkittäviä ja matkailullisesti vetovoimaisia.
- Hämeenkyrön koko kunnan kattava strateginen yleiskaava 2040 on tullut voimaan 9.2.2016. Kaava on laadittu nyt lausunnolla olevat maisema-alueiden inventointitulokset huomioon ottaen, joten valtakunnalliset maisema-alueiden rajaukset ovat kunnan strategisessa yleiskaavassa ajantasaisia. Kaava-aineistoon on liitetty lisäksi luonnosvaiheessa olevan Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 selvitysaineiston pohjalta tehdyt teemakartat, mm. inventoidut maisema-alueet.
- Maakuntakaava sekä strateginen yleiskaava ohjaavat mm. kunnan tulevaa kaavoitusta ja maankäyttöä.
- 48. Pirkanmaan harjumaisemat: Vuonna 2014 voimaan tullessa Ulvaanharjun osayleiskaavassa, joka kattaa osan ehdotetusta maisemanähtävyydestä, on rajausalue kaavoitettu pääosin maa- ja metsätalousalueeksi, joka mahdollistaa maa- ja metsätalouteen liittyvän rakentamisen mutta myös asuinrakentamisen suunnittelutarveharkinnalla. Osayleiskaavassa maisema-alueelle on kaavoitettu myös maa-ainestenottoalueita. Nämä sijaitsevat paikoissa, joilla on jo vanhastaan maa-ainesten ottotoimintaa. Maisemaa merkittävästi muokkaava toiminta on näillä alueilla pääasiassa jo tehty. Pirkanmaan maakuntakaava 2040 -luonnoksessa Hämeenkyrön luoteisrajalle on osoitettu yksi tuulivoimaloiden alue sekä turvetuotannon kannalta tärkeä alue, jotka molemmat ovat maisema-alueen ulkopuolella.
- Ulvaanharjun kaavalla suojellaan arvokkaan maisema- ja harjualueen uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja sekä luonnonsuojelullisesti arvokkaita lähteitä ja metsiä. Harjulla on myös virkistyskäyttöä. Kunta katsoo, että Ulvaanharju täyttää valtakunnallisen maisema-alueen valintakriteerit ja on arvonsa ansainnut.
- 45. Hämeenkyrön kulttuurimaisema: Hämeenkyrö on laajalti tunnettu maisemistaan. ”Sillanpääläisillä” kansallismaisemilla on merkittävä symboliarvo. Maisemilla ja alueen luontoarvoilla on etua myös maaseutumatkailun näkökulmasta. Maisema-alueen nykyinen laajuus on perua historiallisesta maisemarakenteesta ja suotuisista maanviljelys- ja asuinpaikoista. Alueen maatalous on yhä elinvoimaista ja monipuolista, pellot

ovat säilyneet avoimina ja harvinaisen ehyinä. Maisemien ja perinnebiotooppien säilyminen on pitkälti paikallisten maanomistajien ja asukkaiden ansiota. Myös kunnan viranomaistyö yhdessä ELY-keskuksen kanssa näkyy eheässä maisemakokonaisuudessa ja luonnonympäristön hyvinvoinnissa: maankäytön, rakentamisen sekä ympäristönsuojelun seuranta ja ohjaus lupapäätöksineen ja lausuntoineen kuuluu kunnan tehtäviin.

- Vuonna 2001 vahvistettu Hämeenkyrön Keskusta 2010 -yleiskaava kattaa maisema-alueen pohjoisimman osan. Yleiskaavassa kirkonkylän keskus ja Kirkkojärven pohjoisosa on rajattu mm. valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi (RKY). Nyt lausunnolla olevan raportin mukaisesti Hämeenkyrön kulttuurimaiseman rajausta on laajennettu pohjoisosastaan Häijääntien yli. Yleiskaavassa tämä alue on osoitettu teollisuus- ja varastoalueeksi. Kunnanhallitus on käynnistänyt yleiskaavan tarkistuksen, jonka yhtenä painopistealueena on mainittu ympäristö- ja maisemakysymykset.
- Maisema-alerajaukseen on liitetty RKY-kohteita. Kunnan omistamien Hämeenkyrön kirkonkylän liike- ja virkamiestalojen kunto on kyseenalainen. Vanhojen rakennusten kunnossapito ja saattaminen nykyvaatimusten mukaiseksi saattaa aiheuttaa ongelmia. Joissakin tapauksissa rakennuksia pitää mahdollisesti purkaa. Kunta toivoo, ettei kirkonkylään esitetty valtakunnallinen maisemarajaus ole esteenä alueen mahdollisesti korjauskelvottomiksi todettavien rakennusten purkamiselle ja uusien rakentamiselle.
- Kirkkojärvi–Heinijärvi–Herttua–Jumesniemi-osayleiskaavassa (voimaan 2015) on otettu huomioon vuoden 1995 mukaiset valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Niiden rajausta ei ole muuttunut olennaisesti KHHJ-alueella.
- Sasi–Mahnala–Laitilan osayleiskaava on saanut lainvoiman vuonna 1993. Alueen rakentaminen on ohjattu olemassa olevan kyläasutuksen yhteyteen jatkumona nauhamaiselle rakenteelle. Yleiskaavassa avoimet ja yhtenäiset pellot on enimmäkseen merkitty maa- ja metsätalousvaltaisiksi alueiksi, joilla on erityisiä maisemallisia arvoja. Osayleiskaavan uudistamista ovat hidastaneet VT3-linjauksen vaihtoehdot ja niiden tarkentuminen sekä koulu- ja päiväkotisuunnitelmiin liittyvä päätöksenteko. Mahnalaan on vireillä osayleiskaavan mukaisesti ensimmäinen asemakaava. Kunta toivoo tulevaisuudessa SML-osayleiskaavan uudistustyön olevan sujuvaa yhteistyötä kunnan, ELY-keskuksen ja Museoviraston välillä. Kunnalla on tahtoa laajentaa asutusta ja kehittää elinvoimaisia kyliään tuoreen strategisen yleiskaavan mukaisesti.
- Maisema-aluetta ehdotetaan laajennettavaksi idässä suoalueisiin asti (Killerinvuori, osia Jyrälän-, Seinä- ja Pukinvuorista). Osa laajennusalueista ylittää SML-osayleiskaava-alueelle ja on maa- ja metsätalousvaltaiseksi merkittyä aluetta. Näillä seuduilla ei ole rakentamispaineita, mutta maa- ja metsätalouden ohjaamiseksi näiden alueiden sisällyttäminen reunustamaan maisema-aluekokonaisuutta on perusteltua.
- Maisemarajauksen eteläosaa on laajennettu käsittäen Ravonmaan ja Alhonlahden rannat, Pajulahden pohjoisrantaa sekä Mustikkavuoren. Mainituilla alueilla ei ole yleiskaavaa, eikä se kuulu kunnan suunnittelutarvealueelle kuten nykyinen maisema-alue. Rannat ovat pääasiassa vapaa-ajan käytössä. Alueen laajeneminen etelään ei sinänsä aiheuta kunnan maankäytön suhteen erityisiä toimenpiteitä. ELY-keskus on ohjannut kaavoittamattomien rantojen uudisrakentamista tehokkaasti. Päätöksentekoa ollaan

kuitenkin siirtämässä kunnille. Kunta toivoo valtion järjestävän kunnan maankäyttö- ja rakennuslain mukaan päättävien virkamiesten ja luottamushenkilöiden koulutustilaisuuksia maisema-alueiden säilyvyyden merkityksistä. Myös kuntalaisille tulisi jakaa tietoutta valtakunnallisten maisemien ympäristövaikutusten arvioinnin tuloksista ja mahdollisuuksista erilaisiin tukiin. Täten valtakunnalliset alueet, niiden merkitys ja arvo tulisi paremmin sekä päättäjien että kuntalaisten tietoisuuteen.

- Hankkeen ympäristövaikutusten arviointi on kattava ja informatiivinen. Siinä on tuotu hyvin esille maisema-alueiden positiiviset vaikutukset ja niiden laajuus. Lupapäätösprosesseissa maanomistajat kokevat maisema-alueet usein negatiivisiksi, jos lupapäätösten esteenä on hankkeen haitalliseksi arvioitu vaikutus maisemaan.

litin kunta

- Kunnanhallituksella ei ole huomautettavaa päivitysinventoinnin sisällöstä lukuun ottamatta kohteita 55 (Hiidenvuoren maisemat) ja 56 (Kimolan kulttuurimaisema).
- 55. Hiidenvuoren maisemat: Aluekuvauksen teksti ”Alueella on esteetön nuotiopaikka ja uimaranta” korvataan tekstillä ”Alueella on rantautumis- ja nuotiopaikka”.
- 56. Kimolan kulttuurimaisema: Alueen merkitseminen valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi ei saa olla esteenä kanavan kunnostamiselle vesiliikennettä varten. Kunnostushankkeen toteuttamisessa ollaan pitkällä. Eduskunnan talousarviossa 2016 on osoitettu enintään 6 milj. euroa kanavan kunnostamiseen. Väyläsuunnitelmaan ovat sitoutuneet myös Kouvola, Iitti ja Heinola. Hankealueella on voimassa Kymenlaakson maakuntakaava (taajamat ja niiden ympäristö / maaseutu ja luonto). Kaavassa on esitetty kanavalle kanavavarauksen maakunnallisesti merkittävänä veneilyn runkoväylänä. Alakanavan puolella on voimassa Jaalan etelä- ja länsiosien rantayleiskaava. Kanavan kunnostaminen on näiden kaavojen tavoitteiden mukaista.
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt luvan kunnostustoimiin (mm. ruoppaus, luiskien kaivaminen, kalliotunnelin avartaminen, venesulun rakentaminen, nipunsiirtonosturien purkaminen jne.). Sulut rakennetaan nykyisten nosturien paikalle. Sulun rakenteet mahdollistavat myös puutavaran uiton. Uusi käyttö parantaa kanavan veden laatua juoksutusten lisääntyessä. Kanavahankkeen tarkoituksena on toteuttaa vesikulkuyhteys Heinolan, Iitin ja Kouvolan välille. Kanavan kunnostaminen on nimetty kärkihankkeeksi Kymenlaakson ja Päijät-Hämeen liitoissa ja se tukee vaikutusalueen kuntien elinkeinopoliittisia tavoitteita erityisesti matkailun ja matkailuelinkeinojen kannalta. Hanke toteutetaan vuosina 2016–2018.
- Alueen muuttaminen maisema-alueeksi ei saa estää tai hankaloittaa kanavan ja vesiväylän suunnitelmien mukaista kunnostusta, mistä syystä Iitin kunta katsoo, että Kimolan kulttuurimaisemaa ei tule merkitä valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Ikaalisten kaupunki

- Vatulanharjun–Ulvaanharjun alueella (Pirkanmaan harjumaisemat, 48) on selvityksessä mainittuja arvoja. Lisäksi alue on virkistyskäytön kannalta merkittävä. Alueella ei ole vireellä kaavasuunnittelua eikä alue kuulu vuosien 2016–2019 kaavoitusohjelman

mukaisiin kohteisiin. Todetaan, että voimassa oleva soranotto sekä mahdollinen uusi soranottotoiminta ovat ristiriidassa maisemallisten arvojen kanssa. Aluerajaus pohjoisessa ei tue kaupungin puoltamaa soranottoa tukevaa elinkeinotoimintaa. Lautakunta katsoo, että aluerajausta ei ole tarkoituksenmukaista ulottaa Tampinkankaan alueelle. Lautakunnalla ei ole muuta täydennettävää ehdotukseen.

- Kaupungilla ei ole muuta lausuttavaa inventoinnista.

Ilomantsin kunta

- Ilomantsin kunta ei osallistu maisemahankkeeseen ja näin olleen maisema-alueita ei merkitä maakuntakaavaan eikä ohjeeksi alemmanasteiselle kaavoitukselle. Ne ovat edustavia maisema-alueita ilman kaavamerkintääkin.
- Maisema-alueet ovat lähes poikkeuksetta yksityisten mailta. Kaavamerkinnöillä voi olla sellaisia oikeusvaikutuksia, jotka tulevaisuudessa rajoittaisivat rakentamista tai muuta maankäyttöä.

Imatran kaupunki, ympäristölautakunta

- Esityksessä on jätetty pois aikaisempaan maisema-alueiden inventointiin otettuja kohteita kuten Imatrankoski. Asiakirjoissa ei ole kuitenkaan perusteluja poisjätettyjen osalta.
- Uutena kohteena on tullut Kyläniemen viljely- ja järvimaisemat. Tämä alue ulottuu Ruokolahden Utulaan asti. Rajaus pitäisi ulottaa koskemaan myös Suur-Saimaan vesistöalueen selkävesimaisemaa tai Suur-Saimaan maiseman voisi rajata omaksi maisema-alueekseen.

Imatran kaupunki, kaupunkikehittämislautakunta

- Vuonna 1995 vahvistettuihin maisema-alueisiin määritelty Imatrankoski ei sisälly nyt esitettyyn inventointiin. Kohteen poistamista saattaa puoltaa aiemman maisema-alue-rajauksen päällekkäisyys RKY 2009-rajauksen kanssa ja sijainti kaupunkialueella. Koskiympäristö ei kuulu maaseudun elinkeinomaisemiin.
- Koska Imatrankosken alueen Kruununpuisto, koskiuoma ja muinaispuisto muodostavat valtakunnallisesti arvokkaan maisemanähtävyyden, joka on valtakunnallisesti hyvin tunnettu ja ainutlaatuinen matkailukohde sekä maisemaltaan ainutkertainen ja kulttuurihistorialtaan huomattava luonnon- ja kulttuurimaisemakokonaisuus, nähdään Imatrankosken kuuluvan päällekkäisistä arvottamisista ja kaupunkisijainnistaan huolimatta myös valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Koskiympäristön symboli- ja identiteettiarvo on huomattava.

Inarin kunta

- Valtakunnalliset maankäyttötavoitteet ohjaavat merkittävästi kunnallista maankäytön suunnittelua. Nähtävillä oleva päivitysinventointi on luonnonsuojelulakia kevyempi ja joustavampi suojelun väline, koska maisemaan on katsottu usein liittyvän sellaista erilaisten tarpeiden sovittamista, joka luontevasti soveltuu kaavoituksessa ratkaistavaksi. Päivitysinventointi ei sisällä kokonaistarkastelua erilaisten suojelualueiden kerrok-

sisuudesta eikä alueen kokonaissuojelun tasosta. Nyt esitetyt alueet Inarin kunnassa täydentävät tavoitteellisen kokonaissuojelun määrää ja laajuutta.

- 170. Kaunispään tunturimaisemat: Alueen arvottamista tulee arvioida MRL 22 §:n mukaisesti (onko esitetyllä alueella aluerakenteen, alueiden käytön tai liikenne- ja energiaverkon kannalta maakunnallista laajempi merkitys: asioita, joilla on merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- ja luonnonperintöön; tai asioita joilla on valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen. Saariselän rakennetulla ympäristöllä ja laskettelualueen rakenteilla ei ole MRL:n 22 §:n tarkoittamaa merkitystä. Vastaavaa merkitystä saattaa olla kaukomaisemalla, joka avautuu Kaunispään huipulta. Kunta esittää lausuntonaan, että aluetta rajataan jättämällä maakuntakaavassa matkailupalvelualueeksi (RM) merkitty alue maisema-alueen ulkopuolelle.
- 171. Inarjärven ja Juutuanjoen maisemat: Alueen arvottamista tulee arvioida MRL 22 §:n mukaisesti (onko esitetyllä alueella aluerakenteen, alueiden käytön tai liikenne- ja energiaverkon kannalta maakunnallista laajempi merkitys: asioita, joilla on merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- ja luonnonperintöön; tai asioita joilla on valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen. Juutuanvuonon rantamaisemalla ja rakennetulla ympäristöllä ei ole MRL:n 22 §:n tarkoittamaa merkitystä. Vastaavaa merkitystä saattaa olla Otsamon, Juutuanjoen ja Nukkumajoen laakson alueilla. Juutuanvuonon alue edustaa normaalia kylämäisen asutuksen järvinäkymää. Kunta esittää lausuntonaan, että maisema-alue rajataan maakuntakaavan MU-1-rajauksen mukaisesti ja yksittäiset kohteet merkitään erillisinä alueina kohdemerkinnöin.
- 172. Ukonjärven ja Myössjärven maisemat: Vireillä olevassa Inarjärven yleiskaavassa Ukonjärven pohjoispäähän sekä Myössjärven alueelle on suunniteltu matkailupalvelualueita. Alueen arvottamista tulee arvioida MRL 22 §:n mukaisesti (onko esitetyllä alueella aluerakenteen, alueiden käytön tai liikenne- ja energiaverkon kannalta maakunnallista laajempi merkitys: asioita, joilla on merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- ja luonnonperintöön; tai asioita joilla on valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen. Ukonjärven rakennetulla ympäristöllä ja Rahajärven metsätalousalueella ei ole MRL:n 22 §:n tarkoittamaa merkitystä. Vastaavaa merkitystä saattaa olla kaukomaisemalla, joka avautuu Valtatie 4:ltä Ukonjärven ylitse. Järvimaisema kuuluu jo nykyisellään Natura 2000 -verkostoon ja rantojen suojeluohjelmaan. Ukonjärven länsirinteen maisemallinen merkitys korostuu lähinnä Ukonjärven eteläpään asutukselle, mutta maisemalla tuskin on MTL:n 22 §:n edellyttämää valtakunnallista merkitystä. Perustelutekstissä mainitut yksittäiset kohteet sijoittuvat Myössjärven alueelle sekä Ukonjärven itäpuolelle. Kunta esittää lausuntonaan, että maisema-alueesta rajataan pois Ukonjärven eteläpään rakennetut alueet sekä Ukonjärven länsirannan metsätalousalueet.
- 173. Paatsjoen ja Nellimin vesistö- ja asutusmaisemat: Alueen arvottamista tulee arvioida MRL 22 §:n mukaisesti (onko esitetyllä alueella aluerakenteen, alueiden käytön tai liikenne- ja energiaverkon kannalta maakunnallista laajempi merkitys: asioita, joilla

on merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- ja luonnonperintöön; tai asioita joilla on valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen. Nellimin kylän, Nellinjärven ja Sarmijärven kolttu-asutuksen voitaneen katsoa omaavan ainakin maakunnallisia arvoja, mutta Inarijärven suojelualue ja maakuntakaavassa M-1-merkinnällä olevat alueet eivät täytä MRL:n 22 §:n vaatimuksia. Kunta esittää lausuntonaan, että alue rajataan maakuntakaavan ma-rajauksen mukaisesti. Yksittäiset kohteet voidaan merkitä kohdemerkinnöin.

- 174. Iijärven ja Tsiuttajoen luontaiselinkeinomaiset: Alueen arvottamista tulee arvioida MRL 22 §:n mukaisesti (onko esitetyllä alueella aluerakenteen, alueiden käytön tai liikenne- ja energiaverkon kannalta maakunnallista laajempi merkitys: asioita, joilla on merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- ja luonnonperintöön; tai asioita joilla on valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen. Ehdotettu maisema-alue on perusteltu edustavana ja ainutlaatuisena esimerkkinä inarinsaamelaisesta luontaiselinkeinojen maisemasta. Kunta esittää lausuntonaan, että alue toteutetaan esityksen mukaisesti.
- 175. Sevettijärven asutusmaisemat: Alueen arvottamista tulee arvioida MRL 22 §:n mukaisesti (onko esitetyllä alueella aluerakenteen, alueiden käytön tai liikenne- ja energiaverkon kannalta maakunnallista laajempi merkitys: asioita, joilla on merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- ja luonnonperintöön; tai asioita joilla on valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen. Esityksen perusteluna on, että Sevettijärven kylä on maantieteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti ainutlaatuinen koko Suomessa. Sevettijärvi on ainoa, elävä kolttasaamelaiskulttuurin keskuspaikka Suomessa ja koko maailmassa. Kunta esittää lausuntonaan, että alue toteutetaan esityksen mukaisesti.
- 176. Inarijokivarren vuotuismuuton maisemat: Alueen arvottamista tulee arvioida MRL 22 §:n mukaisesti (onko esitetyllä alueella aluerakenteen, alueiden käytön tai liikenne- ja energiaverkon kannalta maakunnallista laajempi merkitys: asioita, joilla on merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- ja luonnonperintöön; tai asioita joilla on valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen. Esityksen perusteluna on, että maisema-alueella kuvastuu asutuksen historiallinen ulottuvuus. Nykyiset asuinpaikat sijaitsevat usein samoilla paikoilla kuin esihistoriallinen asutuskin. Alue on ainutlaatuinen esimerkki jokivarressa tapahtuneesta, saamelaisten kesä- ja talvipaikkojen välillä tapahtuneesta vuotuismuutosta. Kunta esittää lausuntonaan, että alue toteutetaan esityksen mukaan.

Isonkyrön kunta

- Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemien ehdotettua maisema-aluetta tulisi rajata Isonkyrön keskustan länsipuolella Väkkärinmäen ja valtatie 18:n välisellä alueella Väkkärinmäentiehen.
- Muutoin rajauksesta ei ole huomautettavaa.

Janakkalan kunta

- Janakkalan kunnalla ei ole huomauttamista ehdotuksesta Hakoisten linnavuoren kulttuurimaiseman (32) rajaamisesta.

Joensuun kaupunki

- Joensuun alueella sijaitseviin kohteisiin (90. Kolin maisemat; 88. Heinävaaran ja Selkien kylien vaaramaisemat; 87. Huhtilammen kylämaisema) esitetään vain pieniä muutoksia. Inventoinnin oikeudellinen asema ei muutu. Kaikilla Joensuun maisema-alueilla maankäytön muutospainheet ovat vähäisiä. Rakentaminen ja muut maisemaa muuttavat toimenpiteet voidaan tehdä maisema-arvot huomioon ottaen siten, että noudatetaan tavanomaisia rakentamisen ja muiden toimenpiteiden lupamenettelyjä.
- Joensuun osalta ei ole tarvetta muutoksiin inventoinnin sisällössä. Mukana olevat kohteet ovat edelleen perusteltuja ja arvokkaita. Aluerajaukset ovat riittävän yleispiirteisiä eikä niiden täsmällistä sijaintia maastossa ole tarpeen tällä tarkkuustasolla edes määritellä. Raportti on vielä oikoluettava kirjoitusvirheiden korjaamiseksi (mm. Selkoi, Kelvänsaari).

Jokioisten kunta

- Loimijokilaakson viljelymaisemat (29) on maakunnallisesti arvokas maisema-alue, jota esitetään valtakunnallisesti arvokkaaksi. Alue muodostaa laajan ja yhtenäisen kulttuurimaiseman, jota vuosisatoja jatkunut tehokas viljely, laidunnus ja kartanotoiminta Jokioisilla ja Ypäjällä ovat muokanneet.
- Alueen rajausehdotus on oikeansuuntainen nykyistä maakunnallisesti arvokasta maisema-alueetta suppeampana. Forssan rajan tuntumassa ehdotus poikkeaa kapean alueen osalta juuri lainvoimaiseksi tulleen Jokioisten keskustan ja lähiympäristön oikeusvaikutteisen osayleiskaavan aluemerkinästä.

Joroisten kunta

- Joroisten kunnalta ei tule lausuntoa inventoinnista. Arvokkaat maisema-alueet pysyvät kunnan alueella samoina pieniä tarkennuksia lukuun ottamatta.

Joutsan kunta

- Ympäristölautakunnalla ei ole päivitysinventoinnista lausuttavaa.

Juankosken kaupunki

- Kaupunginhallituksella ei ole huomautettavaa maisema-alueiden päivitysinventointiin.

Juupajoen kunta

- Juupajoen kunnalla ei ole huomautettavaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Jyväskylän kaupunki

- Jyväskylän kaupungilla ei ole huomautettavaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista.
- Jyväskylän kaupunki ottaa huomioon omassa päätöksenteossään ja maankäytön suunnittelussään valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.

Jämsän kaupunki, ympäristölautakunta

- Maisema-alueella saattaa olla vaikutusta alueen maankäytön suunnitteluun. Myös alueiden rakennustapaan voi kohdistua erityisvaatimuksia. Rakennusvalvonnan osalta voi todeta, että Jämsän kunnan alueelle osuvat maisema-alueet sijaitsevat pääosin suunnittelutarvealueella ja rantavyöhykkeellä, joten niillä ei ole juurikaan merkitystä rakennuslupamenettelyssä, koska uusien rakennuspaikkojen muodostaminen ratkaistaan kaavoituksella, suunnittelutarveratkaisuilla tai poikkeamisluvilla.
- Ympäristölautakunta pitää nähtävillä olevaa aineistoa hyvin valmisteltuna ja aluerajauksia perusteltuina. Maisema-alueiden säilyttämisellä on useita positiivisia vaikutuksia alueiden viihtyisyyden, vetovoiman ja identiteetin kannalta, mutta myös luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta.

Jämsän kaupunki, tekninen lautakunta

- Jämsän kaupungin alueelle osuvien Alhojärven viljelymaiseman (97) ja Jämsänjokilaakson (98) alueelle osuu jo rakennettuja ja osittain asemakaavoitettuja alueita. Maunulan ja Kilpakorven alueet (Alhojärvi) ovat osittain teollisuusaluetta tai kaupallista aluetta. Jämsänjokilaakson maisema-aluetta halkoo Valtatie 9. Kaipolan eteläkärki on kaavoitettu asuinalueeksi ja toteutunut sellaisena.
- Tekninen lautakunta esittää muutoksia rajauksiin (liite).

Kaarinan kaupunki

- Aurajokilaakson viljelymaiseman (18) rajaukseen on esitetty Kaarinan osalta kahta pientä muutosta. Alueeseen on lisätty Kuralan kylämäen alue Turussa. Muikunvuoren maisemallisesti tärkeä alue on edelleen rajauksen ulkopuolella.
- Kaarinan kaupunki esittää lausuntonaan että Turun Kuralan Kylämäen alueeseen rajoittuva Muikunvuoren alue lisätään inventointiin.
- Lisäksi aluekuvaukseen lisätään maininta Aurajoen pohjoispuolelta Ravattulan alueelta muutama vuosi sitten löydetystä Suomen vanhimman kirkollisen rakennuksen jäännöksistä.

Kajaanin kaupunki

- Maisema-alueilla turvataan edustavien ja elinvoimaisten maaseutumaisemien ja erityisten maisemallisten arvojen säilyminen.
- Esitetty uusi rajausta tukee Paltaniemen ja Koutaniemen koillisosan alueen maisemallisten arvojen merkittävyyden tunnustamista.

- Vaikutusten arvioinnin mukaan päivitysinventointi vahvistaa maisemien positiivisia ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Kalajoen kaupunki

- Inventointi ei täytä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden perusteellisuuden eikä laaja-alaisuuden vaatimuksia, vaan se on laadittu puutteellisesti ja ilman avointa vuorovaikutusta eri osapuolten ja osallisten kanssa. Kalajoen kaupungin virka- ja luotamushenkilöihin ei ole oltu yhteydessä inventoinnin aikana, vaan vasta alueellisen inventoinnin valmistuttua. Alueen rajausta on muutettu Pohjois-Pohjanmaan liiton esittämästä ilman että Kalajoen kaupunkia on kuultu.
- Rahjan saaristomaisemien ja Kalajoen hiekkasärkkien (129) alueen rajauksessa ei ole otettu huomioon alueella jo voimassa olevia tai vireillä olevia asema- ja yleiskaavoja. Ongelmallista on myös maisemallisesti erilaisten alueiden (Rahjan saaristo, Kalajoen hiekkasärkät, Siiponjokilaakso) sisältyminen samaan alueeseen. Alueeseen sisältyvällä Kalajoen sataman alueella ei ole erityisiä maisema-arvoja. Laajan merialueen mukaan ottaminen ei ole perusteltua eikä tarkoituksenmukaista.
- Ympäristövaikutusten arviointi on hyvin ylimalkainen ja Kalajoen osalta epäonnistunut. Arviointiraportissa olisi tullut valottaa enemmän tehtyjen muutosten kriteereitä ja suuruutta. Inventoinnin pääpaino on ollut maaseutumaisemissa, joten kokonaisuutena arviointi ei kuvaa Kalajoen hiekkasärkkien tilannetta. Arviointi ei ole SOVA-lain mukainen eikä täytä lain vaatimuksia. Se on tehtävä uudelleen ja aluekohtaisesti. Lisäksi tulee arvioida rajausten vaikutukset alueiden elinkeinoihin ja asukkaiden elämään alueittain.
- Valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi nimeämisen vaikutusten maankäyttöön sekä Kalajoen osalta erityisesti matkailukeskuksen kehittämiseen ja tuulivoimarakentamiseen tulisi olla yksityiskohtaisesti tiedossa jo tässä vaiheessa. Nyt vaikutukset jäävät epäselviksi ja voivat pahimmillaan vaikuttaa tuhoisasti esimerkiksi matkailuelinkeinon. Jo nykyinen merkintä (maakunnallisesti arvokas maisema-alue) on hankaloittanut matkailualueen maankäytön kehittämistä. Maisema-alue voi vaikuttaa haitallisesti myös rajauksen lähellä olevan lentopaikan ja moottoriurheilualueen kehittämiseen.
- Oikeusvaikutukset jäävät epäselviksi ja mahdollisesti sattumanvaraisiksi. Ehdotukset maisema-alueista ovat siten kuntien ja maanomistajien oikeusturvan vastaisia. Oikeusvaikutukset ovat nykyisen hallitusohjelman linjaaman maankäytön suunnittelujärjestelmän normien purun vastaisia.
- Aluerajaus on päällekkäinen ja osin ristiriitainen esimerkiksi maakuntakaavan aluevaarausten kanssa. Merkittävä osa esitetystä alueesta sisältyy maakuntakaavan matkailun kehittämisalueelle. Maisema-alueeseen sisältyy myös useita Natura 2000 -kohteita, joiden sisällyttäminen alueeseen ei ole perusteltua, koska maisema-arvot turvataan jo Natura-verkoston myötä.
- Kalajoen kaupunki vastustaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin mukaisen kohteen ”Rahjan saaristomaisemat ja Kalajoen hiekkasärkät” nimeämistä valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi, koska nimeäminen

perustuu puutteelliseen valmisteluun ja vaikutusten arviointiin eikä nimeämisen oikeusvaikutuksista ole riittävästi varmaa tietoa. Alueen maisema-arvot voidaan parhaiten turvata maakuntakaavoituksen sekä kaupungin asema- ja yleiskaavoituksen avulla.

Kangasalan kunta

- Kangasalan harjut sijaitsevat laajojen reittivesien välissä, mikä korostaa niiden maisemallista merkitystä. Ne ovat kunnalle ylivoimainen imagotekijä, joiden säilyminen on ensiarvoista. Haralanharjun merkitys on entisestään korostunut, kun Topeliuksen siellä laatimasta runosta on tullut koko Pirkanmaan maakuntalaulu. Myös Kangasalan harjut on kautta maan tunnettu iskusana, joka edistää alueen mainetta asuin- ja lomakuntana yhtä hyvin kuin sen mainetta matkailun ja muun elinkeinoelämän kehittämisessä.
- 49. Haralanharjun maisemat: Maisema-alue on otettu huomioon yleiskaavoja laadittaessa. Alueella on voimassa Suinulan oikeusvaikutteinen osayleiskaava. Maisema-alue ulottuu myös oikeusvaikutteisen rantaosayleiskaavan ja vireillä olevan maaseudun osayleiskaavan alueille.
- 48. Pirkanmaan harjumaisemat: Maisema-alue kattaa suuren osan Kangasalan harjujaksoa. Harjut kuuluvat harjunsuojeluohjelmaan, ja ne ovat kunnan tärkeimpiä virkistysalueita. Tämä on otettu huomioon yleiskaavoja laadittaessa. Vehoniemenharjulle kohdistuu edelleen maa-ainesten ottoa, jota ohjataan oikeusvaikutteisen Vehoniemen osayleiskaavan avulla. Sama osayleiskaava on voimassa myös Keisarinharjun alueella. Kirkkoharju kuuluu oikeusvaikutteisten keskustan ja Suoraman osayleiskaavojen alueeseen. Kuohunharjun osalla on voimassa oikeusvaikutuksen taajamien osayleiskaava. Pirkanmaan maakuntakaavassa kaikki harjujakson osat on merkitty virkistys- tai suojelualueiksi.
- Kangasalan kunnalla ei ole huomauttamista tehdystä päivitysinventoinnista.

Karstulan kunta

- Saarijärven reitin kulttuurimaisemakokonaisuus (Saarijärven reitin kulttuurimaisemat, 104) sijoittuu sekä Karstulan kunnan että Saarijärven kaupungin puolelle. Alueen rajausta ehdotetaan laajennettavaksi niin, että Länsi-Kalmarin maakunnallisesti arvokas maisema-alue sisältyy rajaukseen. Lisäksi aluetta laajennetaan Mahlussa ja Kolkanlahdessa. Ehdotetut rajaukset sisältyvät Saarijärven kaupungin puolelle.
- Karstulan kunnalla ei ole mitään erityistä lausuttavaa inventointiin liittyen.

Kauhajoen kaupunki

- Kauhajoen kaupungilla ei ole huomautettavaa laaditusta inventoinnista.

Kauhavan kaupunki

- Kauhavan kaupungilla ei ole huomauttamista inventointipäivityksen johdosta.
- lausuntoa oikaistu 23.2.2016 (kirjoitusvirhe korjattu).

Kempeleen kunta

- Taustaselvityksen mukaan inventoinnissa on keskitytty ennen kaikkea perinteisten maaseutuelinkeinojen synnyttämiin maisemiin. Limingan lakeuden kulttuurimaisemassa (132) junarata sekä uusi ja vanha Valtatie 4 ovat jakaneet jo kauan aluetta ja hankaloittaneet perinteisten maaseutuelinkeinojen harjoittamista. Viime vuosina alueella on nähty mahdollisuuksia kehittyä logistiikkatoimintojen keskittymäksi. Väylän varteen on sijoittunut suuria kuljetusalan toimijoita. Logistiikkavyöhykkeen perustamista on tutkittu Kempele–Liminka logistiikkavyöhykkeen esiselvityksessä (FCG, 2014). Alueen osayleiskaavoitus on tarkoitus aloittaa, mikäli lähtökohdat ja tavoitteet tarkentuvat hankkeelle suotuisiksi. Aluetta on tarkasteltu myös äkillisen rakennemuutoksen alueena (ÄRM, 2014) sekä maankäytön ja elinkeinoelämän keskusalueena.
- Maisema-alueen rajaaminen radan länsipuolelle ei tunnu maisemallisesti perustellulta, koska alue on itä-länsisuuntaisten pelto- ja metsäsarkojen pirstoma eikä muodosta yhtenäistä maisematilaa.
- Kunta esittää, että maisema-alueen laajennuksesta luovutaan ko. alueella (kuva liitteenä), sillä laajennus voi vaikeuttaa alueen tulevaa osayleiskaavoitusta.

Kirkkonummen kunta

- Kuulemisen tausta-aineistossa on useassa yhteydessä korostettu, että valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen status ei saa estää maaseutuelinkeinojen ja maiseman kehitystä eikä vaikeuttaa nykyisten maatalouselinkeinojen harjoittamista. Kirkkonummen kunnan näkemyksen mukaan vain aktiivisella maaseutuelinkeinojen ja siihen liittyvien sivuelinkeinojen harjoittamisella voidaan tukea alueen elinvoimaisuutta.
- Kunta kiinnittää huomiota myös tausta-aineistoon sisältyvään maisema-alueiden rajauksiin liittyvään mainintaan. Siinä todetaan, että vaikka maisema-alueiden karttaraajauksia käytetään alueidenkäytön suunnittelussa toimintaa ohjaavina konkreettisina elementteinä, tulee rajat nähdä myös suuntaa-antavina. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemien (8) laajan rajauksen vuoksi tämä rajauksen suuntaa-antavuus on kunnan mielestä kaikkien rajauksia tulkitsevien tahojen tärkeä tiedostaa ja hyväksyä. Kunta edellyttää, että rajausta pienennetään erityisesti alueen pohjoisosassa, jossa rajaus ulottuu lähes Kantatielle 51.
- Oikeusvaikutusten osalta Kirkkonummen kunta korostaa, että maankäytön suunnittelua tulee voida jatkossakin toteuttaa ja ohjata ensisijaisesti Kirkkonummen lainvoimaisten yleiskaavan 2020 ja saaristo- ja rannikkoalueiden osayleiskaavan perusteella. Maisema-alueen osoittamisesta ei saa seurata esimerkiksi sellaisia kaavoitusveloitteita tai kaavoituksen esteitä, jotka eivät lähdä Kirkkonummen omasta päätöksenteosta.
- Lisäveloitteet kunnan organisaatiolle sekä alueen asukkaille ja maanomistajille ym. toimijoille tulee pitää myös mahdollisimman vähäisinä. Ihannetilanne on, ettei niitä tule lainkaan. Lähtökohtana tulee olla myös luottamus alueen asukkaisiin, maanomistajiin ja muihin toimijoihin, joiden työn tuloksena alueen maisema-arvot ovat säilyneet ja kehittyneet vuosisatojen saatossa. Tämä työ on mahdollistanut ne kulttuurihistorialliset kerrostumat, jotka on esitetty yhdeksi perusteeksi alueen maisema-arvoille.

- Kunta puoltaa vain edellä mainituin ehdoin Porkkalan saaristo- ja viljelymaiseman nimellä osoitetun maisemakokonaisuuden sisällyttämistä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden luetteloon.

Kiteen kaupunki

- Kaupunginhallitus pitää nyt inventoituja ja laajennettuja maisema-alueita Totkunnimessä ja Kiteenlahdessa hyvinä. Kaupunginhallitus edellyttää että valtioneuvoston päätöksessä tuodaan selkeästi esille, ettei maisema-alue- ja aluerajaus saa tuottaa esteitä maatalous- eikä muiden elinkeinojen rakentamiselle. Lisäksi rakentamisen, maa-ainesten oton, tuulivoiman ja tierakentamisen esteet on tuotava selvästi esille.
- Lisäksi Kiteen kaupunki ehdottaa, että ympäristöministeriö järjestää kaupungin edustajille, maanomistajille sekä muille asianosaisille oman kuulemistilaisuuden. Sen jälkeen kaupungille tarjottaisiin mahdollisuus tarkentaa ministeriölle antamaansa lausuntoa tai mielipidettä maisema-alueista ja niiden rajauksista. Kaupunki näkee oman kuulemistilaisuuden tärkeänä, jotta rajaukset käytäisiin osallisten kanssa läpi niin, että kaikki keskeiset tahot voivat kokea maisema-alue-ehdotukset hyväksyttävänä.

Kittilän kunta

- Kittilän kunnalla ei ole huomautettavaa päivitysinventoinnista.

Kokemäen kaupunki

- Kokemäen osalta valtakunnallisesti arvokkaaksi katsottu maisema-alue suurenee. Aluerajauksista on perusteltu tarpeella perustaa uusi valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, jonka nimeksi tulee Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat (25). Uusi alue kattaa koko Kokemäenjoen, ja siihen on luettu myös jokea ympäröiviä alueita.
- Ehdotettu uusi alue on ainakin Kokemäen osalta rajattu puutteellisin perusteluin, eikä rajauksessa ole noudatettu yhtenäisiä kriteereitä. Kokemäen keskustan kohdalla maisema-alue on vain joen levyinen, mutta heti taajaman ulkopuolella alueeseen on sisällytetty alueita, joilta ei ole näköyhteyttä joelle ja jotka ovat jopa kilometrien päässä siitä. Esimerkiksi Kouvatsan valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY) on yli seitsemän kilometrin päässä joesta, eikä sitä voi perustellusti nähdä osaksi Kokemäenjokilaakson perinnemaisemaa. Aiemmin alue ei ole ollut mukana maisema-alueessa.
- Inventoinnin perusteluissa todetaan, että vanha valtakunnallisesti arvokas maisema-alue ja RKY-alueet muodostavat yhdessä uuden maisema-alueen. Jos näin olisi, ehdotettu uusi alue olisi kuitenkin esitettyä suppeampi. Nyt esitettyyn aluerajaukseen on luettu mukaan joitakin RKY-alueita ympäristöineen sekä maakuntakaavassa ainoastaan maakunnallisesti merkittäviksi merkityjä kohteita. Ehdotettuun uuteen alueeseen on sisällytetty esimerkiksi kokonaan Säpilänniemi, jolla on osittain merkitystä maakunnallisesti mutta ei valtakunnallisesti: yli 500 hehtaarin kokonaisesta Säpilänniemestä on maakunnallisesti merkittäväksi osoitettu vain vähän yli 10 hehtaaria valtakunnallisesti arvokasta perinnemaisemaa.

- Alakauvatsanjoen ja sen ympäristön sekä Tampere–Pori-radon eteläpuoleisen Sonnilan kyläalueen sisällyttäminen maisema-alueeseen ei ole perusteltua ja molemmat alueet tulee jättää rajauksen ulkopuolelle. Molemmat alueet ovat merkittäviä kulttuuriympäristöjä, mutta niiden ei lueta maakuntakaavassa kuuluvan arvokkaaseen perinnemaisemaan. Alueilla on valtakunnallista merkitystä vain rakennettuna kulttuuriympäristönä, ei osana Kokemäenjokeen liittyvää maisemakokonaisuutta. Niiden sisällyttäminen maisema-alueeseen on puutteellisesti perusteltua, kun kaikkia jokeen rajautuvia tai sen lähellä olevia RKY-kohteita ei ole sisällytetty alueeseen.
- Maisema-alueen puutteellisuutta osoittaa myös se, että samalla kun alueeseen on sisällytetty kaukana joesta olevia alueita, on alueen ulkopuolelle osittain jätetty esim. Raijalankylän RKY-kohde, joka rajautuu jokeen.
- Kokemäen kohdalla eteläisin osa ehdotetusta uudesta alueesta osittain rajoittuu Valtatie 2:een ja osittain ylittää sen. Tieltä on joelle matkaa yli kolme kilometriä, eikä joki näy tielle.
- Toisin kuin alueen rajausperusteluissa sanotaan, rajausta ei ole tehty vain luonnon- ja asutushistorian perusteella. Jos näin olisi, alueeseen olisi liitetty Ala-Kauvatsanjoki ja muita Kokemäenjokeen laskevia jokia ympäristöineen (esim. Sammunjoki, Loimijoki, Kikkälänjoki). Rajauksen perustelut ovat siten erittäin horjuvia eivätkä noudata samaa periaatetta kaikkien kuntien osalta.
- Kokemäenjoen kulttuurimaisemaa ei tule Kokemäen alueella laajentaa kaikille Satakunnan maakuntakaavassa osoitetuille merkittävillä rakennetun kulttuuriympäristön alueille, koska muuallakaan kaikkia maakuntakaavalla osoitettuja alueita ei ole otettu uuteen ehdotukseen. Rajauksen tekemisessä ei ole käytetty riittävästi harkintaa eikä rajaamista ole tehty samoin perustein eri kuntien alueella. Aluerajauksen muutosta ei ole myöskään ehdotuksessa perusteltu oikein. Laajennukseen tulisi sisällyttää vain itse joki ja siihen rajoittuvat valtakunnallisesti merkittävimmät alueet, mutta siihen ei tule sisällyttää kaikkia jokea ympäröiviä peltoalueita, rakennettuja kohteita tai vain maakunnallisella tasolla merkityksellisiä alueita.
- Kaupunki esittää lausuntonaan, että uusi maisema-alue tulee rajata siten, että siihen kuuluu vain itse Kokemäen joki ja siihen suoraan rajoittuvat valtakunnallisesti merkitykselliset kohteet korkeintaan 500 metrin etäisyyteen joesta.
- Ehdotusta on muutettava seuraavasti: Sekä Tampere–Pori-radon eteläpuolelle jäävä Sonnilan kyläalue että rautatien pohjoispuolelle jäävä Ala-Kauvatsanjokivarren osuus on jätettävä aluerajauksen ulkopuolelle. Alueiden on todettu Satakunnan maakuntakaavassa olevan merkittäviä vain rakennettujen ympäristöjensä osalta. Säpilänniemen osalta uuteen maisema-alueeseen tulee lukea vain ne perinnemaisema- ja RKY-kohteet, jotka on maakuntakaavatasolla osoitettu valtakunnallisesti merkittäviksi.
- Valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin luetuilla alueilla on jatkossakin oltava mahdollisuus rakentamiseen. Maatilojen täydennysrakentamisen ja muun rakentamisen tulee olla tällaisella alueella aina mahdollista.

Kolarin kunta

- Kunnanhallituksella ei ole huomautettavaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Kouvolan kaupunki

- Kouvolan alueelle esitetään merkittäviä muutoksia. Suurin muutos kohdistuu Kymijokilaakson rajausehdotukseen, joka laajenee Kouvolan alueella koskemaan koko Kymijokilaakson aluetta. Merkille pantavaa on Kuusankosken ja Korian taajama- ja lievealueiden rajaaminen osaksi valtakunnallisesti arvokasta maisemaa. Näillä alueilla Kymijoki rajautuu yleis- ja asemakaavoitettuun kaupunkimaiseen asuin-, viheralue- ja teollisuusympäristöön. Näiden alueiden osayleiskaavoissa on selvitetty myös maisema-alueiden ulottuvuutta.
- Rajaus on piirretty vaihtelevalla tarkkuudella. Tarkkuuden harha voi aiheuttaa ongelmia tulevaisuuden maankäytön suunnittelussa tai lupaharkinnassa. Osalla alueista rajaus on hyvinkin tarkka, osalla erittäin likimääräinen, jolloin rajauksen tulkitseminen voi olla hankalaa ja johtaa erilaisiin käytäntöihin eri puolella Suomea. Rasterimainen esitystapa ilman ääriiviä tai rajaukselle määritelty pienin käytettävä tarkastelumittakaava voisivat olla hyödyllinen ja maiseman luonteen paremmin tavoitettava tapa esittää alueet. Edellisten lisäksi tekstimuotoinen rajauksen tulkintaohje olisi syytä liittää osaksi asiasta tehtävää päätöstä.
- Kouvolan kaupunki on yleiskaavojen yhteydessä määrittänyt maisema-aluerajauksia nyt lausunnolla olevaa rajausta tarkemmin. Näitä rajauksia voisi olla syytä käyttää esitysmittakaavan puitteissa nyt lausunnolla olevan rajauksen perusteena. Poikkeamat eivät ole suuria, mutta eri tulkinnat voivat aiheuttaa epätietoisuutta. Tarkemmin määritetty rajaus voisi olla perusteltu.
- Ympäristönsuojelun näkökulmasta on hyvä, että aluerajaukset on laadittu riittävän laajoina ja yhtenäisinä, myös Kymijokilaakso. Monet aluekokonaisuudet sisältävät kulttuurimaisemien lisäksi arvokkaita luontokohteita, esim. lintualueita. Monet arvokkaat lintualueet ovat kulttuurialueita, joiden säilymistä ei voida turvata luonnonsuojelun keinoin. Ne ovat kuitenkin merkittäviä avomaiden lajien pesimäalueita sekä muuttolintujen levähdysalueita. On hyvä, jos maisema-aluestatus edistää laajojen ja yhtenäisten peltoalueiden säilymistä nykyisessä käyttötarkoituksessa. Tätä taustaa vasten Junkkarinjärven alueen, Teutjärven–Ruotsinkylän laajennuksen ja Keltin peltoalueen lisääminen valtakunnallisesti arvokkaaseen alueeseen on merkittävää.
- 53. Kymijokilaakson kulttuurimaisema: Teollisuusyhdyskunnat on selostuksessa esitetty yhdeksi alueen pääarvoksi, mutta ne on jätetty lähes kokonaan rajauksen ulkopuolelle. Näiden osalta rajausta tai selostusta tulisi vielä tarkistaa.
- Osalle alueesta on laadittu lainvoiman saanut oikeusvaikutteinen Kouvolan keskeisen kaupunkialueen osayleiskaava, jonka arvokkaan maisema-alueen rajaus poikkeaa jonkin verran nykyisestä. Rajausta voisi tarkistaa taajama-alueella vastaamaan osayleiskaavan rajausta (liite 1).

- Rajauksen pohjoisosassa on Pilkanmaan kartano ja Pilkanmaa-niminen muinaisjäänös, jotka jäävät rajauksen ulkopuolelle mutta jotka tulisi ottaa mukaan aluerajaukseen. Kouvolan keskustan pohjoispuolella olevan Kuusaanlammen eteläranta tulisi poistaa rajauksesta radan eteläpuoliselta osalta. Alueen nykyinen maankäyttö ei ole maaseutumaista kulttuurimaisemaa (liite 2).
- Keltakankaan eteläpuolella maisema-alueen rajausta ei noudattele avoimen maisematilan reunaan, vaan kulkee keskellä sitä. Rajausta tulisi siirtää metsän reunaan (liite 3).
- 54. Elimäen viljelymaisema: Maisema-alueutta voisi jatkaa pohjoiseen, jolloin koko yhtenäinen avoin maisematila tulisi mukaan rajaukseen. Maisema-alueen selostuksessa painotetaan pitkiä näkymiä, joita ei alueen pohjoisosan rajauksessa ole huomioitu.
- 55. Hiidenvuoren maisemat. Ei huomautettavaa.
- 57. Jaalan kirkonseudun kulttuurimaisema: Ei huomautettavaa.
- 58. Sippolan- ja Summanjokilaaksojen kulttuurimaisema: Orijärvi on ehdotuksessa rajattu alueen ulkopuolelle, mutta sisältyy kohdetekstissä alueeseen.
- 59. Kimolan kulttuurimaisema: Aluetta esitetään valtakunnalliseksi. Suunnitteilla on Kimolan kanavan kunnostaminen vesiliikennettä varten. Uusi käyttö johtaa uittorakenteiden purkamiseen, kanavan ruoppaamiseen, ruoppausmaiden läjittämiseen kanavan läheisyydessä oleville alueille ja varsinaisen kanavan penkereiden tukemiseen. Samassa yhteydessä kanavan ylittäviä siltoja tulee nostaa siten, että liikenne niiden alitse on mahdollista. Kouvolan kaupungin maankäytön suunnittelu epäilee, että kanavan muutoshankkeen toteuttaminen muuttuu nykyistäkin haasteellisemmaksi, jos alue muuttuu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi esityksessä esitetyn perusteiden. Rakennus- ja ympäristövaltuutusta on sitä mieltä, että aluetta ei tule nostaa valtakunnallisesti arvokkaaksi.

Kristiinankaupungin kaupunki

- Kaupungilla ei ole omalta osaltaan lisättävää inventointiin ja se puoltaa esitystä.

Kuhmoisten kunta

- Kuhmoisten kunta esittää lausuntonaan että Päijälän Linnavuoren muinaismaiseman (95) nimi muutetaan Kuhmoisten Linnavuoren muinaismaisemaksi. Näin kohde on helpommin paikannettavissa. Etuliite Päijälä tulee ilmeisesti kiinteistörekisterikylästä, johon alue kuuluu. Päijälä kylänimenä ja karttakylänä on kuitenkin vakiintuneessa käytössä toisaalla kunnan alueella, joten maisema-alueen ehdotettu nimi on erittäin harhaanjohtava.
- Lisäksi kunta pitää tärkeänä, että luonnoksessa esitetyt aluerajaukset eivät saa merkittävästi haitata muun muassa metsätaloustoimintaa tai maanomistajan mahdollisuutta toteuttaa maa- ja metsätalouteen liittyvää elinkeinotoimintaa. Mikäli rajaukset rajoittavat elinkeinon harjoittamista, on siitä saatava riittävä rahallinen korvaus.

Kuopion kaupunki

- 80. Puijon maisemat: Kuopion kaupunki esittää, että alueen rajausta tulee muuttaa karttaliitteen mukaisesti siten, että se on looginen rakennettujen ja rakentamatto-

mien alueiden suhteen. Länsi-Puijolla rajauksen ulkopuolelle tulee jättää rakennettu alue kokonaisuudessaan, kuten myös Pihlajalaakso Puijon itäpuolella. Pihlajalaakson osayleiskaavassa on selvitetty kaava-alueen vaikutukset Puijon maisema-alueeseen, ja sen pohjalta alue on myös asemakaavoitettu ja lähes kokonaan toteutettu. Nyt laaditun selvityksen perusteluista ei käy ilmi, miksi osa rakennetuista alueista kuuluu rajaukseen ja osa jää ulkopuolelle.

- Maisema-alueen rajausta tulee muuttaa myös Savilahdessa Puijo eteläpuolella. Maisema-alueen rajausta on tutkittu Savilahden ja Neulaniemen osayleiskaavoissa. Savilahden rakennettavat alueet, Savisaaren mäkihjaranne sekä Neulamäen ja Neulaniemen maisemaa rajaavat kalliojyrkänteet ranta-alueineen on otettu huomioon rajauksessa.
- 82. Nilsiään mäki kylät: Rajausta tulee muuttaa karttaliitteen mukaisesti siten, että teollisuus- ja louhosalue jää alueen ulkopuolelle mäki kylän maankäytöstä täysin poikkeavana maankäyttömuotona. Vastaavasti aluetta voidaan Laitisenmäen puoleiselta osalta hieman laajentaa käsittämään maisemaan kuuluva maaseutualue peltoalueineen. Lisäksi Kuopion kaupunki katsoo että arvoluokka pidetään maakunnallisena, koska ympäristöministeriö on vuoden 2011 lopussa vahvistanut maakuntakaavan, jossa alue on maakunnallinen. Selvityksestä ei riittävästi käy ilmi perusteluja ja kriteerejä, joilla alueen arvoluokitus nousee valtakunnalliseksi. Selvityksessä ei myöskään tuoda esille alueen suhdetta ja merkittävyyttä muihin vastaaviin alueisiin.
- 81. Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemat: Kuopion kaupungilla ei ole huomauttamista rajauksesta.
- 83. Pisan maisemat: Kuopion kaupungilla ei ole huomauttamista rajauksesta.
- Kuopion kaupunki tuo esille, että ympäristöministeriön taholta valmistelu on ollut puutteellista. Vuoropuhelu on ollut olematonta. Olisi ollut suotavaa, että asian valmisteluvaiheessa ja viimeistään tämän lausuntokierroksen aikana vähintään osallisiin ja Kuopion kaupunkiin olisi oltu yhteydessä.
- Inventointiraportti on ylimalkaisesti laadittu. Laaja aineisto on hajanainen ja se on syytä koota yhteen raporttiin, josta käy esille keskeiset asiakokonaisuudet. Raportin sisältöä ja perusteluja tulee tarkentaa ja täydentää (rajaukset, arvoluokitukset, valitut alueet, vertailualueet, näiden määrä ja laajuus, muutoksen suhde nykytilaan). Erityisesti tulee täydentää vaikutuksia ja mm. maankäytön osalta peilata niitä eri oikeusasteiden ratkaisujen kautta. Lisäksi alueiden rajauksien esittämistapaan tulee kiinnittää huomiota. Rajauksissa tulee ottaa huomioon mittakaava ja sen mukainen tarkkuustaso.

Kustavin kunta

- Kunnalla ei ole huomautettavaa päivitysinventoinnista eikä sen yhteydessä laaditusta ympäristövaikutusten arvioinnista.

Kuusamon kaupunki

- Kuusamon kaupungin alueelta merkityt alueet (138. Määttälänvaaran kulttuurimaisemat; 139. Rukan vaaranjono; 140. Oulankajoen ja Kitkajoen koskimaisemat) omaavat edelleenkin maisemallisesti valtakunnallista merkitystä. Muutettu rajausta toteuttaa ta-

voitetta aiempaa paremmin. Valtakunnallisesti arvokkaat alueet ovat eheytyneet päivitysinventoinnissa.

- Kuusamoon sijoittuvista valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista Määttälänvaaran kulttuurimaisemien alue sisältyy Suiningin rantayleiskaavan alueeseen. Maisema-alue on otettu huomioon rantayleiskaavassa ja Määttälänvaaran kyläkaavassa. Rukan vaarajono sisältyy Rukan osayleiskaavaan, Pyhäjärven rantayleiskaavaan ja Rukan asemakaava-alueeseen. Lisäksi alueella sijaitsee osittain tai kokonaan useita rantakaava-alueita. Oulangan ja Kitkajoen koskimaisemat sijoittuvat pääosin Kuusamon yleiskaavassa osoitetulle luonnonsuojelualueelle.
- Vaikutusten arviointi antaa hyvin positiivisen kuvan inventoinnista. Oikeudelliset vaikutukset pitää kuvata tarkemmin kuin nyt laaditussa selvityksessä on tehty. Mikä vaikutus aiheutuu alemman asteiselle kaavoitukselle? Voidaanko nyt esitellylle Oulankajokivarteen sijoittuvalla maisema-alueella esimerkiksi laatia maanomistajien toimesta ranta-asemakaava loma-asumista varten? mikä on maisema-alueen vaikutus tavanomaiselle rakentamiselle ja maa- ja metsätaloudelle? Maisematyöluvan tarve Rukan osayleiskaavan alueella on herättänyt vastustusta metsänomistajissa.
- Kuusamon kaupunki esittää, että Oulanka- ja Kitkajoen raja-alue Oulankajoen pohjoispuolella tulee rajata Oulangan kansallispuiston rajojen mukaisesti.

Kärsämäen kunta

- Päivitysinventoinnin perusteella tehtävä päätös valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ei saa haitata alueen maatalouden toimintaedellytyksiä.
- Myös muu kuin maatalouden harjoittamiseen kuuluva rakentaminen on turvattava maisema-alueella kuntien maankäytöllisten suunnitelmien ja päätösten mukaisesti.

Laihian kunta

- Laihia on kasvava kunta, jonne rakennetaan jatkuvasti lisää. Maisemavaikutusten tulokinnan tulee siten olla linjassa Kirkonseudun osayleiskaavaa varten tehdyn maisemaselvityksen kanssa (pöytäkirjaliitteessä lisäys: mikäli valtakunnallisesti arvokas maisema-alue vahvistuu esitetyn kaltaisenä). Kunta näkee em. kaavan ja Pohjanmaan maakuntakaavaan 2030 merkityn alueen (kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti arvokas alue) riittävän ohjaaviksi kunnan kaavoitukseen, eikä siten näe tarpeelliseksi merkitä alueelleen valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Kunta katsoo pystyvänsä omilla toimillaan ja päätöksillään vaalimaan kulttuurihistoriallisesti arvokasta ympäristöä ja maisemaa.
- Laihian kunnan rakennus- ja ympäristölautakunnan lausunnossa lisätään, että osayleiskaava sisältää TY-aluevarauksia Maunulassa rautatien eteläpuolella Maunulantiestä lähes Potilantiehen saakka. Lisäksi alueelle on rakenteilla uudet massiiviset valtatiejärjestelyt. Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen osoittaminen kyseiselle alueelle ei ole tarkoituksenmukaista.
- Lautakunnan lausunnossa todetaan myös, etteivät arvokkaat maisema-alueet saa rajoittaa kunnan kehitystä liian tiukasti. Alueiden katsotaan kuitenkin myös turvaavan

yhtenäisten peltoalueiden säilymistä viljelykäytössä, mikä on Laihian kaltaisessa maa-seutukunnassa tärkeää. Ideaalisessa tilanteessa arvokkaat maisema-alueet edistävät ihmisten viihtymistä alueella, mahdollistavat eri elinkeinojen harjoittamisen sekä tarpeen mukaan ja hyvin suunniteltuna uuden rakentamisen alueilla.

- Lautakunta esittää, että aluekuvausta tulisi päivittää seuraavilta osin: Laihianjokivarren maatalousalueella ei nykyään sijaitse kymmeniä karjatiloja, vaan luku on alle kymmenen. Tekstissä mainittu Ylipotilan luhti on Ylipotin luhti.

Lahden kaupunki

- Lahden kaupungin alueelle esitetty uusi valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys (Tiirismaan maisemat, 39) on kiistatta arvokas maisemakohde, joka on myös huomioitu Lahden kaupungin maankäytön suunnittelussa. Alueella on suuri merkitys Lahden kaupunki- ja maisemakuvalle sekä kaupungin imagolle.
- Lahden yleiskaavassa 2025 aluetta koskee kaavamääräys, jonka mukaan alueella tulee ottaa huomioon reunamuodostuman merkitys maiseman, geologian, pohjaveden, luonnonympäristön, ilmaston, kulttuurihistorian ja virkistyksen kannalta. Lisäksi aluevarauksen suunnitteluohjeissa on tuotu esille niin maisemalliset kuin muutkin arvot. Ehdotetun maisemanähtävyyden alue on suurelta osin asemakaavoitettu virkistysalueeksi. Salpausselkä on kaupunkilaisille tärkeä ulkoilu- ja virkistysalue, jonka urheilukeskuksessa järjestetään niin kansallisia kuin kansainvälisiäkin kilpailuja.
- Esitetyn maisemanähtävyyden kokonaispinta-ala on noin 12,7 km², josta Lahden kaupungin alueelle osuu noin 4,6 km². Lisäksi Lahden kaupunki omistaa noin 1,7 km² maanalan Hollolan puolella. Lahden kaupungin puolella noin 96 % maisemanähtävyyden pinta-alasta on kaupungin omistuksessa. Lahden kaupunki ei ota lausunnossaan kantaa yksityisten maanomistajien puolesta, vaan heitä tulee kuulla erikseen.
- Lahden kaupunki pitää esitystä periaatteessa hyvänä. Alueen kehittämisen tulee kuitenkin olla edelleen mahdollista, jotta esimerkiksi perinteikkään urheilukeskuksen toimintaedellytykset voidaan turvata. Myös virkistysalueella on kehittämistarpeita ulkoilu- ja latuverkoston osalta, jotta alueella voidaan jatkossakin järjestää niin paikallisia, kansallisia kuin kansainvälisiäkin tapahtumia.
- Kaupunki ehdottaa rajaukseen muutoksia, jotka on esitetty liitekartalla.
- Teivaanmäen kohdalla on vireillä asemakaava, jossa tutkitaan mahdollisuuksia sijoittaa Teivaanmäen juurelle kylpylähotelli. Lahden oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa ranta-alue ja Teivaanmäen alarinne on merkitty lähivirkistysalueeksi. Asemakaavoituksen tavoitteena on poistaa Teivaanmäen rinteeltä vanhan asemakaavan mukainen rakennusoikeus ja osoittaa hotellille rakennuspaikka Teivaanmäen juurelle ja Vesijärven rantaan, jolloin rinnealue voidaan säilyttää maisemallisesti merkittävänä virkistysalueena. Lahden kaupunki esittää Teivaanmäen alarinteen rajaamista pois ehdotuksesta.
- Urheilukeskusten ja Radiomäen alueet ovat jo nyt valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY). Inventoinnin taustamuistion mukaan maisema-alueiden ja RKY-kohteiden päällekkäisyyksiä on pyritty poistamaan. Urheilukeskuksessa sekä siihen liittyvillä metsäalueilla tulee olla mahdollista kehittää keskuksen toimintaa. Urheilukeskuksen ja Radiomäen välissä sijaitsee Salpausselän koulun alue,

joka on rajattu tarpeettomasti mukaan maisemanähtävyyteen. Lisäksi Radiomäen itäosissa on urheilukenttä, jonka toimintoja ja pysäköintialuetta tulee voida kehittää tulevaisuudessa. Lahden kaupunki esittää että maisemanähtävyys rajataan urheilukeskuksen länsipuolelle liitekartan mukaisesti.

- Maisemanähtävyyden nimestä ei käy nykyisellään ilmi, että alue ulottuu myös Lahden puolelle. Tiirismaa sijaitsee Hollolassa. Lahden kaupunki esittää, että maisemanähtävyyden nimessä otettaisiin huomioon alueen ulottuminen Tiirismaan ulkopuolelle, esimerkiksi ”Tiirismaan ja Salpausselän maisemat”.

Laitilan kaupunki

- Päivitetty maisema-alue (17. Laitilan lakeus) Laitilan kohdalla on oikeasuuntainen, mutta se rajoittaa edelleen koko taajamarakenteen tiivistämistä ja kehittämistä keskustan osalta. Jo vuonna 1995 määritelty maisema-alue on vaikeuttanut taajama-alueen ja sen elinkeinojen hallittua kehittämistä.
- Aluerajausta esitetään muutettavaksi liitekartalla määriteltyjen rajausten mukaisesti.
- Perusteluna kaupungin esitykselle on ensinnäkin noudattaa vahvistettujen asema- ja yleiskaavojen rajauksia ja ottaa huomioon välttämätön keskustarakenteen laajentuminen. Tavoitteena on pitää keskustan taajamarakenne tiiviinä ja eheänä hajauttamatta toimintoja. Liian ahdas maisema-alueen rajausta johtaisi hajauttamiseen.
- Kaupungin esittämä aluerajausta ei vaaranna valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden toteutumista ja säilymistä Laitilan kohdalla.
- Alueen nimessä käytetty ”Laitilan lakeus” synnyttää harhaanjohtavasti mielikuvan Pohjanmaan lakeuksista. Alueen nimenä tulee säilyttää ”Untamalan–Kodjalan maisema-alue” jo silläkin perusteella, että Untamala on kulttuurihistoriallisesti ja arkeologisesti tunnettu valtakunnallisesti. Se on käsitteellisesti arvokas ja tunnistettava.
- Esitämme tarvittaessa viranomaisneuvotteluja asiasta.

Lapinlahden kunta

- 81. Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemat: Väisälänmäen maisema-alue on ollut jo ennestään arvokkaiden maisema-alueiden listalla. Tässä inventoinnissa alue on laajennettu. Väisälänmäen alue on merkitty vuonna 2011 vahvistettuun Pohjois-Savon maakuntakaavaan. Väisälänmäen alue sisältyy myös vuonna 2000 vahvistettuun Onkiveden ja Nerkojärven rantaosayleiskaavan alueeseen. Siinä Väisälänmäen laki-alueelle on laadittu oma maisemaselvityksensä ja kaavassa on alueelle omat aluevarausmerkintänsä.
- Väisälänmäen alue näkyy maamerkinä kauas ja se on merkittävä osa kunnan kulttuurihistoriaa. Sen säilyminen on Lapinlahden kunnalle tärkeää. Alueen rajausta tulisi ulottaa jopa hieman pohjoisemmaksi vuonomaaiselle alueelle, jossa Martikkalaan menevä tie kulkee Pohjois-Onkilahden rannassa ja toisella rannalla nousee korkea maisemaa hallitseva mäki. Idässä alueen rajauksen tulisi ulottua koko saariston alueelle.

Lappeenrannan kaupunki, kaupunginhallitus

- Kaupunginhallitus saattaa lautakuntien lausunnot tiedoksi ympäristöministeriölle ja toteaa ainoana huomautuksenaan, että Konnunsuon tulisi säilyä maisema-alueen nimessä (Konnunsuo–Joutsenon viljelymaisema).

Lappeenrannan kaupunki, Museotoimi

- Etelä-Karjalan museo:
- Museo kiinnittää huomiota Joutsenon viljelymaiseman (61) nimenmuutokseen ja katsoo, että vuonna 1995 käytetyn Konnunsuo–Joutsenon kirkonkylä -nimityksen tavoin nimessä tulisi säilyttää Konnunsuo (esim. Konnunsuo–Joutsenon viljelymaisema). Varsinainen Konnunsuon suoalue on merkittävä osa aluetta, ja Konnunsuon vanhan vankilan merkitys on sekä kulttuurihistoriallisesti että maisemallisesti suuri. Vastasihan vankila muun muassa suuresta osasta alueen suokuivatuksia.
- Samoin Kyläniemen viljely- ja järvimaiseman (62) alueen nimessä tulisi näkyä alueeseen kuuluva Utula, sillä aluerajauksen sisällä Utula on kulttuurimaisemana jopa merkittävämpi. Lisäksi Kyläniemi kuuluu Taipalsaareen ja Utula Ruokolahteen. Molempien alueiden näkyminen nimessä liittäisi alueen vahvemmin kahden kunnan alueelle. Kokonaisuutena Etelä-Karjalan museo pitää perusteltuna aiemmin maakunnallisen kohteen nostamista valtakunnalliseksi.
- Tarnalan viljely- ja järvimaisemien (63) laajentamista museo pitää perusteltuna.
- Päivysisinventoinnissa aluelistauksesta poistettujen kohteiden osalta ei ole selvennystä, mihin poistot perustuvat. Etelä-Karjalan alueella Imatrankosken poistaminen voi olla RKY-päällekkäisyyden vuoksi perusteltua. Museo pitää kuitenkin valitettavana Solkein poistamista. Nyt listauksessa ei ole yhtään kohdetta, joka edustaisi Pien-Saimaan kylämaisemaa. Solkei tai päivysisinventoinnissa käsitelty Peltolampi sopisivat museon näkemysten mukaan hyvin tähän tarkoitukseen.

Lappeenrannan kaupunki, tekninen- ja rakennuslautakunta

- Lappeenrannan kaupungin alueella on yksi vuonna 1995 vahvistettu maisema-alue, Konnunsuo–Joutsenon kirkonkylä, joka on todettu edelleen valtakunnallisesti arvokkaaksi. Alueen kuvaus on hyvä ja valtakunnalliseen inventointiin riittävä. Alueen nimeä on muutettu. Rajauksesta on jätetty perustellusti pois Kukkuroidmäen jätteenkäsittelylaitoksen alue. Kaupungilla ei ole huomautettavaa ehdotukseen valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista.

Lappeenrannan kaupunki, ympäristölautakunta

- 62. Kyläniemen viljely- ja järvimaisema: Kaikki toimenpiteet mitä Kyläniemen maisemassa tehdään näkyvät pitkälti ympäröivällä vesistöalueella vaikuttaen maisemakuvaan. Tämä olisi otettava huomioon alueen maankäyttöä suunniteltaessa. Kyläniemen eri osat, kuten Rastinniemi, ovat myös perinteisesti olleet tärkeitä maamerkkejä vesillä liikkujille. Lautakunta katsoo alueen nostamisen valtakunnallisesti arvokkaaksi perustelluksi. Kyse on poikkeuksellisen monimuotoisesta ja merkittävästä maisemaan vaikuttavasta geologisesta muodostumasta ja perinteisestä kulttuurimaisemasta.

- Alueen rajauksesta ei ole huomautettavaa.
- 61. Joutsenon viljelymaisema: Alue on mittakaavassaan ylivoimaisesti laajin viljelyyn liittyvä kulttuurimaisema koko Etelä-Karjalassa. Alue on yhtenäinen kokonaisuus ja siten perusteltu kohde. Viljelymaiseman säilyminen edellyttää toimivaa maataloutta myös tulevaisuudessa.
- Alueen rajauksesta ei ole huomautettavaa.

Laukaan kunta

- Laukaan kunta toteaa Hyyppäänvuoren maiseman (103) kuuluvan maisemalliselta merkitykseltään sekä tunnettavuudeltaan merkittävien maisema-alueiden joukkoon. Sen lisääminen valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin on perusteltua. Paikallisena retkeilykohteena ja maisemamaamerkkinä sen merkitys on ollut suuri. Kartalla esitetty rajausehdotus on riittävä kattaen sekä kiintopisteenä toimivan Hyyppäänvuoren sekä sen etualalle aukeavat maisemat.
- Aluekuvauksessa todetaan: ”Jylhä Hyyppäänvuori ympäristöineen on geologialtaan, kasvillisuudeltaan ja eläimistöltään arvokas erämainen alue.” Aluekuvauksessa ei kuitenkaan tarkenneta eläimistön osuutta maiseman muokkaajana/kuvaajana sen enempää. Alueen kasvillisuudesta on kyllä kuvaus. Muiden Keski-Suomessa sijaitsevien arvokkaiden maisema-alueiden kohdalla ei eläimistöä mainita.

Lempäälän kunta

- Vesilahden kulttuurimaiseman (46) laajentaminen käsittämään myös Pyhäjärven pohjoisrannan viljelymaisemat Lempäälän kunnan alueella on perusteltua. Kunnassa ei ole vireillä sellaisia maankäytön suunnitelmia, jotka olisivat ristiriidassa ehdotetun rajauksen kanssa. Ko. alue sisältyy pääosin voimassa olevaan Lempäälän rantaosayleiskaavaan. Säijän alueelle on käynnistynyt osayleiskaavan laatiminen, minkä yhteydessä on syksyllä 2013 valmistunut kulttuuriympäristöä koskevat yleiskaavatason inventoinnit. Hajarakentamisen ohjauksessa huomioidaan jo nykyisin hankkeiden mahdollinen sijoittuminen maisema-alueille, eikä hajarakentamista pidetä suotavana esimerkiksi avoimessa peltomaisemassa.
- Lempäälän kunnalla ei ole huomautettavaa päivitysinventoinnista.

Leppävirran kunta

- 78. Mustinmäen kulttuurimaisemat: Leppävirran kunnalla ei ole huomautettavaa alueen rajaukseen.
- 77. Heinäveden reitin vesistömaisemat: Alue ulottuu vain vähäisesti Leppävirran puolelle.
- 79. Paukarlahen viljelymaisema: Alueen laajentamiselle ei ole esitetty mitään perusteita eikä kriteereitä, varsinkaan rajauksen laajentamiselle valtatie länsipuolelle. Laajennusalue valtatie länsipuolella on talousmetsäaluetta. Alueelle sijoittuvat Valtatie 5:n uusi linjaus ja sähkönsiirtolinja johtoaukeineen. Rajausta on laajennettu myös varsinaisen kyläalueen pohjoispuolella tien länsipuolelle ilman minkäänlaisia perusteita. Kivelänharjun tilakeskuksen pohjoispuolella maisema on muuttunut viimeisten 20 vuoden aikana viljelymaisemasta ja avoimista peltoalueista metsittyneeksi haja-asu-

tusalueeksi. Rajausta ei tule laajentaa valtatie länsipuolelle. Myöskään rajauksen laajentamiselle pohjoispuolelle ei ole maisemallisia tai luonnon monimuotoisuuden perustuvia perusteita.

- Rajauksen laajentamisesta Melaselle voidaan todeta, että osa alueesta on jo luonnon-suojelualuetta. Suojelualueisiin liittyy maisema-aspekti.
- Kunta esittää uuden rajausesityksen liitekartalla.
- Inventoinnin ympäristövaikutusten arviointiraportti on hyvin ylimalkainen. Raportista ei ilmene esim. inventointien vaikutuksia maakunnittain. Vaikutuksia ei ole verrattu nykytilaan ja suunniteltuun maankäyttöön.
- Pohjois-Savon maakuntakaavassa valtakunnallisesti arvokas alue on osoitettu vuoden 1995 päätöksen mukaisena. Maisema-alue sisältyy Oravikoski–Paukarlahti–Kotalahti-osayleiskaavaan. Kaavassa Paukarlahden valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen rajaus on myös osoitettu valtioneuvoston vuoden 1995 päätöksen mukaisena ja nyt esitettävä rajaus maakunnallisesti arvokkaana. Viranomaisten on otettava yleiskaava huomioon suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä.

Liedon kunta

- 18. Aurajokilaakson viljelymaisema: Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tulkinta suuremmasta maisema-alueesta on oikea. Vuoden 1995 rajauksessa on mukana alueita, jotka eivät todellisuudessa ole osa maisemakokonaisuutta vaan jäävät metsäisten selänteiden ja asutuksen taakse, eivätkä hahmotu osana jokilaakson maisemaa. ELY:n ehdotuksissa (2013 ja 2014) esitetty rajaus pohjautui vahvasti analyysiin todellisesta maisema-alueesta, joka vastaa paremmin maastossa tunnistettavaa maisemaa.
- Liedon kunnan mielestä tämä rajaus (1.11.2013) tulisi vahvistaa uudeksi rajaukseksi pienillä muutoksilla (liitekartta). Esitys pohjautuu maakuntakaavaan ja alueelliseen asiantuntemukseen, ja on kauttaaltaan perusteltu. Rajauksesta on poistettu tarpeettomat peltoalueet, jotka eivät todellisuudessa ole osa Aurajokilaakson maisemakuvaa. Kaurinkosken laajennus on perusteltu; alueella on laajat peltoalueet sekä pitkät näkyvät Aurajokilaaksoon asti.
- Ravattula–Sillilä: Liedon kunta esittää että Aurajoen eteläpuolinen rajaus muutetaan kulkemaan Hämeen Härkätien linjauksen mukaisesti välillä Ravattula–Sillilä. Linjaus on luontainen maisema-alueen rajaus maastossa ja noudattaa rakennetun ympäristön rajausta Aurajokilaakson viljelymaisemassa.
- Sauvala–Ristinpelto–Ala-Lonttinen: Liedon kunta esittää, että Sauvala–Ristinpelto–Ala-Lonttinen-alueita ei oteta mukaan maisema-alueeseen. Tältä osin noudatetaan vuoden 1995 rajausta. Sauvala ja Ristinpelto muodostavat itsenäiset muinaisjäännöskokonaisuudet.
- Lisäksi todetaan että Liedon kunta pitää puuttellisina perusteluja, joilla aluerajaus on palautettu alueellisesta esityksestä pääosin vuoden 1995 rajauksen mukaiseksi. Dokumentaatiosta ei löydy mitään perusteluja, miksi nähtävillä ja valmisteluvaiheessa hyväksytyä rajausta on yhtäkkiä muutettu.
- 19. Paimionjokilaakson viljelymaisema: Liedon kunnalla ei ole huomautettavaa.

Lieksan kaupunki

- Lähtökohtaisesti päivitysinventointia voidaan pitää hyvänä, mutta maisema-alueiden kohtuutonta laajentamista ei pidetä hyvänä välittömien ja välillisten vaikutusten vuoksi.
- Vaikutusten arvioinnissa on syytä kiinnittää enemmän huomiota välillisiin vaikutuksiin, jotka tapahtuvat kaavoituksen kautta. Etenkin vaikutuksia tulee arvioida muidenkin elinkeinojen näkökulmasta kuin matkailun, kulttuuriperinnön, maatalouden, maisemanhoidon, hyvinvointipalveluiden ja liikunnan. Erityisesti välillisiä vaikutuksia uusien teollisuusalueiden asemakaavoituksen sekä rantojen käytön suunnitteluun Kolin välittömässä vaikutuspiirissä ja Lieksan keskustaajaman suunnassa sekä muidenkin alueiden vaikutuspiirissä tulee arvioida sekä kaavoitusprosessien että taloudellisten vaikutusten näkökulmasta. Taloudelliset vaikutukset saattavat olla merkittäviä jonkin rakentamis- tai kaavoitushankkeen etenemisen ollessa mahdotonta.
- 90. Kolin maisemat: Koli on kulttuurihistoriallisesti merkittävä, kokonaisuudeltaan hieno ja paikallisestikin tärkeä maisemanähtävyys, jota arvostetaan Lieksassa. Kolin kylä ja maisema-alue on myös monen kuntalaisen koti ja eri elinkeinojen harjoittamisen perusta, ja Kolin vaikutus tunnistetaan myös Lieksan kaupungin keskustaajaman alueella. Lieksassa koetaan, että Kolin merkitys ei saa nousta niin suureksi, että siitä on kohtuutonta haittaa elinkeinojen harjoittamiselle ja rakentamiselle tai muulle yhdyskuntarakenteen kehitykselle. Näin ollen rajauksen laajentamista pidetään erittäin arveluttavana, jopa huonona asiana. Kaavoitusprosesseissa edellytetään lainsäädäntöjen kautta jo nykytilanteessa erityisen huomion kiinnittämistä maisema-alueisiin, eikä kaavoitukseen kohdistuvia rajoitteiksi koettavia vaatimuksia tule enää laajentaa.
- Kaupungin elinvoimaisuus koostuu monista osa-alueista, joita on voitava kehittää tasapuolisesti. Mikäli maankäytön tavoitteista muodostuu kohtuuttomiksi mitoitettujen arvojen kautta keskenään liian ristiriitaisia, koetaan sen haittaavan merkittävästi kaavoitusprosessien ja kaupunkikehityksen etenemistä.
- Päivitysinventoinnin mukaista Kolin maisemien aluerajausta ei tule ottaa sellaisenaan maakuntakaavaan. Kolin maisemasta todetaan inventointipäivityksessä, että Kolin perinteinen elinkeinomaisema on taantumassa, mikä korostaa uusien elinkeinomuotojen harjoittamisen edellytysten mahdollistamisen tärkeyttä.

Limingan kunta

- Kunta on antanut Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavan luonnoksesta 27.4.2015 lausunnon, jossa sivutaan myös maisema-alueiden päivitysinventointia. Lausunnonssa todetaan, että uusiksi valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi on esitetty laajoja alueita Ketunmaalla, Liminganlahden rannoilla, Selkämaassa sekä Kempeleen ja Limingan yhteisellä logistiikkavyöhykkeellä kuntien rajalla (132. Limingan lakeuden kulttuurimaisema). Maisema-alueen laajentamiseen valtakunnallisesti arvokkaana Ketunmaalle ja Selkämaahan ei ole ainakaan maisemallista perustetta, koska näillä alueilla ei ole laajoja yhtenäisiä peltoaukeita.

- Kempeleen ja Limingan yhteiselle logistiikkavyöhykkeelle kuntien rajalla esitetty laajennus on ilmakuviasta ja paikalla tarkastellen käsittämätön. Etenkään vanhan nelostien ja rautatien länsipuolella ei ole laajoja yhtenäisiä peltoaukeita. Maisemaa ovat halkoneet jo pitkään valtakunnalliset merkittävät liikenneväylät. Alueen laajentaminen väylien länsipuolelle voi vaikeuttaa tulevan logistiikkavyöhykkeen osayleiskaavoitusta. Laajennus tulee poistaa.
- Kunnat eivät ole saaneet lausua itse inventoinnista mitään eivätkä edes esittää korjauksia inventoinnin virheellisiin kohtiin.
- Tuposta lukuun ottamatta kaikki Limingan asutuskeskittymät sisältyvät valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. [Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavan kaavaluonnoksen] kaavaselostuksen sivulla 23 oleva toteamus: ”Toisaalta maisema-alueelle määritelty status ei saisi liikaa haitata tai estää taajamien kehittämistä” tulee korjata muotoon: ”Toisaalta maisema-alueelle määritelty status ei saa haitata tai estää taajamien kehittämistä eikä laajentamista”. Maininta tulisi selkeyden vuoksi sisällyttää suoraan kaavamääräykseen.
- Limingan kunnan alueesta merkittävä osa on rajoitettu rakentamisen ulkopuolelle jo nykyisillä suojelu- ja muilla määräyksillä. Kunnan rakentamiskelpoisen alueen määrää rajoittavat merkittävästi myös tulva-alueet sekä energia- ja liikenneverkkojen aiheuttamat rajoitteet. Rakentamiskelpoiset alueet ovat vähäisiä myös maapohjan vaikeiden pohjaolosuhteiden vuoksi. Näistä syistä maisema-alueita ei tule laajentaa vaan pikemminkin supistaa.
- Maisema-alueen rajausta olisi syytä arvioida uudelleen Limingan keskustaan liittyvien alueiden osalta. Vain aidosti arvokkaat yksittäiset osat ja rakennukset tulisi ottaa mukaan siten, että kuntaa voidaan myös kehittää. Laajennus vaarantaa kunnan järkevän kehittämisen etenkin Limingan keskustan läheisyydessä ja Limingan ja Kempeleen välillä. Kunnan kehityksen kannalta on välttämätöntä taata riittävät maa-alueet kaavoituksen pohjaksi.

Lohjan kaupunki

- Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaaksolle (6) on esitetty päivitysinventoinnissa uusi rajausta, jonka mukaan muun muassa Pusulan kirkonkylä ja Saukkolan taajama jäisivät valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen ulkopuolelle. Uusi rajausta selkeyttää ja konkretisoi maisema-alueen määrittelyn perusteena olleita arvoja; jokilaaksojen viljelymaisemaa, jota leimaa alueella pitkään harjoitetun maatalouselinkeinon muovaama ympäristö. Valtakunnan tasolla yleisemminkin kulttuuripiirteitä luetaan maisemille arvoiksi. Maiseman kulttuuripiirteet syntyvät tyypillisesti maatalouden myötä.
- Hankkeen ympäristövaikutuksia arvioivan raportin mukaan maisema-alueiden merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat ympäristön historiallisten piirteiden ja muiden maiseman arvojen säilymiseen. Inventoinnin tuloksia raportoidessa tulee korostaa että elävän maatalouselinkeinon harjoittaminen on näillä alueilla mahdollista ja todettujen maisema-arvojen säilymisen kannalta tärkeää.

Lopen kunta

- Inventointi vaikuttaa perusteellisesti laadulta. Inventointi uusine kohteineen ajantasaistaa arvokkaiden maisema-alueiden kokonaisuuden siten, että se voidaan sisällyttää tiedoiltaan riittävänä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kokonaisuuteen.
- Hämeen Härkätien maisemien (31) osalta inventoinnissa on esitetty Lopen alueelta oikeat ja riittävät tiedot.
- Ympäristö- ja rakennuslautakunnalla ei ole huomautettavaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Lumijoen kunta

- Osittain Lumijoen kunnassa sijaitseva Limingan lakeuden kulttuurimaisema (132) on määritetty valtakunnallisesti arvokkaaksi vuonna 1995. Tuolloin alueen sisään on rajautunut valtaosa kunnan rakennuskannasta. Alueelle on myöhemmin tehty rantayleiskaava, osayleiskaava ja asemakaavoja, joissa maisema-arvot on otettu huomioon.
- Uusi raja on hieman vuoden 1995 rajausta laajempi. Merkittävimmät laajennukset ovat kirkonkylän osayleiskaavan, Remeksen ja Otakarín alueilla. Uudella, vain vähäisesti laajennetulla rajauksella ei nähdä olevan vaikutusta Lumijoen kunnalle. Lakeuden kulttuurimaisema on merkittävä osa Lumijokea. Maisemalliset arvot tullaan ottamaan huomioon maankäytössä ja rakentamisessa myös jatkossa.

Maalahden kunta

- Maalahden kuntaa koskevat seuraavat rajaukset ja muutokset: Övermalax–Åminne-alue jää pois valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista, Söderfjärdenin viljelyaukean maisema-alue (118) laajennetaan Öjbergin alueella mutta Maalahden kunnan alueella raja pysyy ennallaan, Merenkurkun saaristomaisemat (117) ulottuu kunnan alueelle. Kunnalla ei ole syytä vastustaa esityksiä.
- Kunnanvaltuustolla ei ole mitään esitettävää inventointia tai ympäristövaikutusten arviointia vastaan.

Miehikkälän kunta

- Kunnalla ei ole huomautettavaa esitetyistä kulttuurimaisema-alueista.

Muonion kunta

- Muonion kunnalla ei ole huomautettavaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Mustasaaren kunta

- Mustasaaren kunta pitää tärkeänä, että alkutuotannolle annetaan mahdollisuudet toiminnan jatkamiseen. Alueen luokittelu kulttuurimaisemaksi ei saa rajoittaa viljelytoimintaa ja sen kehittymistä.

- Merenkurkun saaristomaisemat (116): Ei ole perusteltua ottaa mukaan niin suuria vesialueita kuin nyt. Alueen rajausta voidaan pienentää koskemaan niitä saaria, joissa on esimerkiksi kalastajakyläjänteitä.
- Björköbyn saariston kulttuurimaisema (117): Ei ole perusteltua ottaa mukaan niin suuria vesialueita kuin nyt. Kulttuurimaisema ei muodostu valtavista vesialueista. Rajaus voi olla Björköbyn osalta sama kuin valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rajauksessa (RKY 2009). Myös Valassaarilla rajauksen on noudatettava RKY-rajauksista.
- Söderfjärdenin viljelyaukea: Mustasaaren kunta ihmettelee, miksi alue on luokiteltava sekä valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi että RKY-kohteeksi. Kunta ehdottaa, että Söderfjärden osoitetaan ainoastaan valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuurimaisemaksi. Alueen rajauksen on noudatettava RKY 1993 -rajauksista.
- Laihianjoen kulttuurimaisema: Ei huomautettavaa kohteesta.
- Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemat: Kunnan on hyväksyttävä uusi ehdotus aluerajaukseksi.
- Kunta katsoo että ympäristövaikutuksia on käsitelty tarkasti, mutta on yllättävää, ettei merkittäviä negatiivisia arvioita katsota syntyvän. Tuulivoiman rakentamisen rajoittaminen on esimerkiksi merkittävä eikä vain vähäinen vaikutus. Tietyt hankkeiden suunnittelulle ja toteuttamiselle asetettavat reunaehdot voivat aiheuttaa merkittäviä negatiivisia talousvaikutuksia niin yksityistalouksille, maataloille kuin yrittäjillekin.

Naantalin kaupunki

- Päivitysinventoinnin mukaiset rajaukset on perusteltu hyvin.
- SOVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi sisältää runsaasti käytännön näkökulmia valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön haasteille. Samoin se vahvistaa paikallisia vetovoimatekijöitä, omaleimaisuutta ja luonnon monimuotoisuutta.
- Inventoinnin tuore nykytilan maisemakuvaus vaikutuksineen antaa hyvän lähtökohdan maankäytön tuleville tavoitteille maisema-alueella tai maisema-alueen vaikutus-alueella.
- Kuulemisen tausta-aineisto on perusteellinen ja sitä voi pitää riittävänä.
- Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ohjaava vaikutus suunnitteluvaiheessa/valmisteluvaiheessa edesauttaa alueiden ominaispiirteiden säilymistä.

Nakkilan kunta

- Nakkilan kunnan oikeusvaikutteisessa taajamaosayleiskaavassa ja yleiskaavan tarkistuksessa on rajattu erikseen valtakunnallisesti ja/tai maakunnallisesti merkittävä kulttuurimaisema. Rajaus määritellään siten, että alueen rakentaminen tulee sopeuttaa maisemallisiin ja kulttuurihistoriallisiin arvoihin. Yksityisemmässä suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota rakennuskannan sijoitteluun ja rakentamistapaan. Avoimessa viljelymaisemassa uudisrakentaminen sijoitetaan ensisijaisesti olemassa

olevan rakennuskannan yhteyteen tai metsäsaarekkeisiin. Maisemaa rajaavat metsän reunat säilytetään ehyenä.

- Vireillä olevassa oikeusvaikutteisessa taajamayleiskaavassa on lisäksi esitetty valtakunnallisesti ja/tai maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Merkinnän mukaan alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on edistettävä kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Alueella tapahtuva uudistus- ja korjausrakentaminen ja muut toimenpiteet on sopeutettava kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin ja maisemallisiin arvoihin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää rakennusten sijoitteluun, mittakaavaan, mittasuhteisiin ja materiaalivalintoihin. Museoviranomaiselle on varattava mahdollisuus antaa lausunto aluetta koskevista suunnitelmista.
- Ympäristöministeriön ehdotuksen mukaisessa kartassa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus on esitetty erittäin pienimittakaavaisesti. Tämä vaikeuttaa asian tulkintaa. Kuitenkin voidaan todeta, että vireillä olevan oikeusvaikutteisen taajamaosayleiskaavan määräykset sopivat nyt esitettyyn rajausehdotukseen.
- Kunnanhallitus toteaa kuitenkin, että Nakkilan kunnan kohdalla oleva Kokemäenjo-kilaakson kulttuurimaisemien (25) rajausehdotus on osa maakuntakaavan kaupunkikehitysvyöhykettä sekä kuntien yhteisesti hyväksymän rakennemallin kaupunkivyöhykettä. Kokemäenjo-kilaakso (Pori–Harjavalta) muodostaa asukasluvultaan Suomen 7. suurimman taajaman ja Satakunnan keskeisen kehityskäytävän. Siksi tulisi varmistaa, ettei luontaista alueen kehitystä vaikeuteta kohtuuttomasti liian tiukoin maisema-alue rajoituksin.
- Kunnanhallitus pitää vireillä olevan oikeusvaikutteisen taajamaosayleiskaavan perusteella sekä muutoinkin tarkoituksenmukaisena ja hyvänä ratkaisuna sitä, että Leistilänaukea ei ole mukana valtakunnallisesti arvokkaana maisema-alue-ehdotuksena.

Nivalan kaupunki

- Nivalassa eletään voimakkaasti maataloudesta. Tilat kehittävät toimintaansa, tilakoot kasvavat ja tuotantolaitokset suurenevat. Tehokas maatalous pitää huolen siitä että pellot pysyvät peltoina.
- Suuri osa Nivalan kaupungista kuuluu Kalajokilaakson viljelymaisemien (128) maisema-alueeseen. Kaupungin keskustaajama rajautuu alueeseen. Inventoinnissa ei ole otettu huomioon taajaman kasvua rajoittavia maantieteellisiä esteitä, kuten rautatietä ja Kalajokea. Keskusta sijaitsee kapealla vyöhykkeellä ja sen kasvusuunnat ovat rajalliset. Joulukuussa 2015 on astunut voimaan osayleiskaava, joka luo puitteet taajaman kasvulle. Kaava tulisi ottaa huomioon inventoinnissa. Rajauksen tulee olla väljempi Nivalan asemakaavoitetulla alueella. Maisema-alue ulottuu jo nyt asemakaava-alueelle vaikeuttaen kaavoitusta ja aiheuttaen ylimääräisiä kustannuksia.
- Maisema-aluetta on laajennettu siten, että mukana on reunametsiä. Maisema-alue ei rajoita metsätalouden harjoittamista, mutta reunametsät ovat luonnollisia rakennuspaikkoja. Niitä ei tule ottaa mukaan maisema-alueeseen, koska se rajoittaa hyvien rakennuspaikkojen hyödyntämistä.
- Kaupunginhallitus toteaa, että maisema-alueen laajentamista ei pidä hyväksyä. Lisäksi aiempaa arvokasta maisema-aluetta tulee rajata siten, että se rajautuu Kalajokilaakson

peltoviljelyalueisiin. Taajama-alueen kohdalla tulee ottaa huomioon voimassa olevat yleis- ja asemakaavat.

Nokian kaupunki

- Koska inventoinnissa ei ole esitetty Nokian kaupungin alueelle oleellista muutosta verrattuna voimassa olevaan maisema-alueeseen (46. Vesilahden kulttuurimaisema), ei kaupungilla ole tarvetta antaa lausuntoa.

Nurmeksen kaupunki

- Inventoinnin yhteydessä laaditun ympäristövaikutusten arvioinnin perusteella päivitysinventointi vahvistaa suomalaisten maaseutuelinkeinojen synnyttämien maisemien positiivisia ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Lisäksi päivitettyjen tietojen avulla voidaan varmistaa, että resurssit kehittämis- ja hoitotoimiin kohdistuvat oikein ja vaikuttavasti.
- Nähtävillä olevan aineiston, ympäristösihteerin lausunnon ja kaupunginhallituksen aikaisemman kannan perusteella päivitysinventointi täydentää hyvin Nurmeksen kaupungin alueella sijaitsevia kahta maisema-aluetta (91. Karhunpään rantakylä; 92. Ylikylän viljelymaisemat). Inventoinnin tavoitteet ovat hyviä. Niillä pyritään turvaamaan edustavien ja elinvoimaisten maaseutumaisemien säilyminen vapaaehtoisuuteen, eritukijärjestelmiin ja maankäytön suunnitteluun perustuen. Jos alueet kuitenkin aiheuttavat rajoituksia tai lisäkustannuksia maankäyttöön, niistä tulisi valtion maksaa täysi korvaus.
- Kaupunginhallituksella ei ole Nurmeksen kaupungin osalta huomautettavaa päivitysinventoinnista ja ympäristövaikutusten arvioinnista.

Orimattilan kaupunki

- Ympäristölautakunta katsoo, että Orimattilan arvokkaat maisema-alueet edistävät luonnon monimuotoisuutta. Artjärven viljelymaiseman (42) nostaminen valtakunnan tasolle tukee omalta osaltaan Artjärven alueen matkailun kehittämistä.
- Maisemanhoito on esimerkki uudenaikaisesta lähidemokratiaa korostavasta ympäristöpolitiikasta. Maisema-alueet luovat pohjaa kylätoiminnan kehittämiseksi, asukaslähtöisten yhteistyöverkostojen luomiselle, uusien toimijaryhmien integroimiselle paikallistason toimintaan, asukkaiden ja hallinnon välisen vuoropuhelun lisäämiselle sekä hankeperusteisen alueidenkehittämisen tehostamiselle. Maisemanhoitoa edistävälle toiminnalle on luotu monipuolista tuki/hankerahoitusta.

Oripään kunta

- Oripään osalta on merkittävää, että päivitysinventoinnissa Aurajokilaakson viljelymaisema (18) peltoalueineen on osoitettu valtakunnallisesti arvokkaaksi Pöytyän rajalta Oripään keskustaasta asti. Keskustan eteläpuoleinen koulukeskuksen, liikuntahallin ja julkisten palveluiden alue sekä Ladonmäen itäpuolinen omakotitaloalue jäävät kokonaisuudessaan maisema-alueelle. Muuten alue on pääosin dynaamista, maisemallisesti sopuisuutta, yhtenäisesti viljeltyä peltoaluetta tilakeskuksineen, purouomineen ja

pienine metsäsaarekkeineen. Aurajokea sen länsipuolella seuraava Varkaantie kuuluu jo valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin.

- Oripään kannalta on tärkeää että nykyiset toiminnot ja niiden kehittäminen ovat jatkossakin mahdollisia maisema-alueella. Oripään keskustassa ei ole maisema-alueella varsinaisia laajentumistarpeita. Uusi täydennysrakentaminen sekä olevalla taajama-alueella että maatalousrakentaminen ja pienimuotoinen olevaan rakenteeseen liittyvä asuinrakentaminen sitä ympäröivällä maatalousalueella on sopeutettavissa valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille osoitettuihin tavoitteisiin. Kulttuuriympäristön historiallisten piirteiden ja muiden maisemallisten arvojen säilyminen on myös Oripään kunnan tavoite.
- Kunnalla ei ole huomautettavaa päivitysinventoinneista eikä sen yhteydessä laaditusta ympäristövaikutusten arvioinnista.

Oriveden kaupunki

- Ympäristölautakunta päättää todeta, ettei sillä ole huomautettavaa päivitysinventoinnista.

Oulun kaupunki

- Oulun kaupungin alueella on kaksi maisema-alueita, Limingan lakeuden kulttuurimaisema (132) ja Oulujokilaakson kulttuurimaisemat (133). Alueiden arvoperusteet eivät ole muuttuneet, mutta rajauksia on muutettu.
- Oulujokilaakson kulttuurimaisemien kohdalla rajausta on työstetty jokivarressa Oulun puolella, mutta levennetty jokilaakson selänteille. Taustamuistiosta ei käy selkeästi ilmi, millä perusteilla rajausta on muutettu. Alueella ei ole kaupungin mielestä tapahtunut olennaisia maisemaa heikentäneitä muutoksia. Rajauksen syyksi mainitaan Turkansaari, joka on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Tämä ei kuitenkaan selitä välialueen poistamista. Pois jätetty alue sisältyy Oulujokivarren osayleiskaavaan ja sen uudisrakentamista on rajoitettu maisemallisin perustein. Tehokkaammin rakennettu alue alkaa vasta Turkansaaren länsipuolelta.
- Pois jääneellä alueella on kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti merkittäviä yksittäiskohteita. Joki hahmottuu yhtenäisenä maisema-alueena, joten koko alueen huomiointi yhtenä kokonaisuutena edistäisi maisemallisten arvojen säilymistä. Jokialueeseen kohdistuu käyttöpaineita, joten valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen status ohjaisi ratkaisuihin, jotka sopeutuisivat luontevammin maisemaan.
- Rajaukseen on otettu mukaan selännteitä, joiden perustellaan näkyvän laajalle ja kauas. Rajausperusteet olisi hyvä esittää myös lopullisessa raportissa. Kommentteille lähete-tyssä esityksessä arvoina korostuvat avoimuus ja näkymät, jolloin on epäselvää mitä leveillä metsävyöhykkeillä tavoitellaan. Rajausperusteiden esittäminen helpottaisi alueen arvojen välittämistä maankäytön suunnittelun tarkemmille tasoille.
- Rajauksesta poistettu Turkansaaren ulkomuseoalue on mainittu Oulujokilaakson kulttuurimaisemaa käsittelevässä kappaleessa, mutta virheellisesti Muhoksen keskustaaja-

man arvokkaaseen rakennusperintöön lukeutuvana. Oulujokivartta koskevaan tekstiin on lisäksi jäänyt virheellinen maininta Oulankajoen ja Kitkajoen maisemista.

- Limingan lakeuden kulttuurimaiseman laajentaminen koskemaan myös vanhoja ranta-alueita tyypillisine sukkessiovyöhykkeineen ja viljelymaisemineen on perusteltua.

Paimion kaupunki

- Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskevan alueidenkäyttöpäätöksen tueksi tulee laatia mahdollisimman selkeät ohjeet siitä, millaisilla periaatteilla maisema-alueita koskevaa rakentamista on tarkoitus ohjata ja miten erilaiset konfliktitilanteet pyritään ratkaisemaan. Vaikutusten arvioinnin osalta Paimion kaupunki toteaa, että siinä painotetaan korostetusti vain maisema-alueiden myönteisiä seurauksia. Arvioinnissa tulisi antaa suurempi painoarvo aineiston tulkinnanvaraisuudesta johtuville aidoille ristiriidoille ja tästä johtuville vaikutuksille.
- Tausta-aineistossa esitetyt perustelut alueiden valinnalle jäävät liian yleiselle tasolle, eivätkä ne tue riittävästi viranomaisia lupien valmistelussa tai kaavoituksessa. Väljät määrittelyt lisäävät myös tarpeettomasti viranomaiskäsitelyä ja hidastavat lupaprosesseja. Lisäksi tulkinnat voivat vaihdella maan osasta toiseen.
- Tausta-aineistossa esitetyt yleispiirteiset kuvaukset lupa- ja kaavajärjestelmästä eivät ole riittäviä, kun joudutaan sovittamaan yhteen erilaisia, sinänsä yhtä perusteltuja intressejä. Päätöksessä tulee selkeästi todeta, ettei maisema-alue voi esimerkiksi estää olemassa olevien taajamien rakentamista tai niiden muuta kehittämistä, jos laajennus maisema-alueelle tai sellaisen tuntumaan todetaan kaava- tai lupaprosessissa muuten tarkoituksenmukaiseksi tai välttämättömäksi. Maisema-alueen perusteella ei saa myöskään estää maaseudun elinkeinotoimintoihin liittyvää rakentamista. Maisema-alueen tulee sen sijaan kannustaa etsimään rakentamiselle maisemallisesti mahdollisimman suotuisa sijainti ja ympäristöön sopiva ulkonäkö ja -muoto.
- Lisäksi kunta esittää että Pitkäportaan alue poistetaan Halikonjokilaakson viljelymaiseman (21) maisema-alueesta.
- Ympäristölautakunta haluaa vielä kiinnittää huomiota normaalien metsänhoitotoimenpiteiden sallimiseen valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla.

Paraisten kaupunki

- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat pääsääntöisesti perinteisten maaseutuelinkeinojen synnyttämiä kulttuurimaisemia, eivät niinkään pelkkiä kauniita luonnonmaisemia. Ympäristöministeriön linjauksen mukaan maisema-alueiden arvo perustuu historiallisten piirteiden ohella yhä jatkuvaan ympäristön ja elinkeinojen väliseen kestävään suhteeseen. Päivitysinventoinnissa maisema on selvästi laajempi käsite kuin aiemmin. Mukana on muun muassa näkökulma alueiden toiminnallisuudesta rakenteesta. Paraisten kaupungin kannalta on ilahduttavaa, että inventoinnissa on nostettu uusina teemoina esille saaristoelkeinot ja meriväylät, joita ei aiemmissa inventoinneissa juurikaan huomioitu.
- Paraisten kaupungin alueelle ulottuu kaksi ehdotettua maisema-aluetta: 13. Saaristomeren merimaisemat ja 15. Airiston merimaisema. Molemmat ovat valtakunnallisesti

arvokkaita maisema-alueita, mutta päivitysinventoinnissa niiden aloja on laajennettu ja nimiä muutettu.

- Kaavoituksessa tulee varmistaa, että maisema-alueilla tapahtuva muutos ei ole ristiriidassa inventoinnissa tunnistettujen maisema-arvojen kanssa. Paraisilla on laadittu osayleiskaavaa Älössä, missä osa kaava-alueesta ulottuu nykyiselle Airisto–Seilin maisema-alueelle. Airiston maisema-alueen muut Paraisten kaupungin alueella olevat osat on kaavoitettu jo 1980-luvulla ja 2000-luvun alussa. Saaristomeren maisema-alue on kokonaisuudessaan yleiskaavoitettu 1990-luvulla. Päivitysinventoinnin perusteella hyväksyttävät uudet maisema-alueet tullaan jatkossa ottamaan huomioon kyseisiä alueita koskevassa kaavoituksessa.
- 13. Saaristomeren merimaisemat: Aluetta on laajennettu ja yhtenäistetty. Alue käsittää nyt muun muassa aiemmasta rajauksesta puuttuneet Utön ja Aspön, mitä Paraisten kaupunki pitää hyvänä asiana. Molemmilla alueilla on vanhaa saaristoasutusta ja ne ovat olleet tärkeitä satamapaikkoja, eikä niiden kulttuurihistoriallista ja maisemallista merkitystä voi ohittaa. Utön mukanaolo tuo alueeseen runsaasti kulttuurihistoriaa (luotsilaitoksen kehitys, Suomen ensimmäinen majakka) ja maanpuolustushistoriaa. Utöllä on myös maisemallisesti tärkeä rooli saariston ja ulkomeren rajalla, ja se sijaitsee erään Saaristomeren tärkeimmän sisääntuloväylän varrella.
- Monet Saaristomeren maisema-alueen kylistä ovat osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Utö muodostaa lisäksi oman RKY-alueensa. Paraisten kaupunki pitää perusteltuna saaristokylien kuulumista molempiin alueisiin. Niiden painotuksissa on eroja ja maisema-alueet huomioivat RKY-alueita laajemmin maisemakokonaisuudet sekä luonnon- ja kulttuuriympäristön.
- 15. Airiston merimaisema: Uusi rajausta korostaa Airiston merkitystä tärkeänä merireittinä ja koko alue jäsentyy tämän väylän ympärille. Paraisten kaupunki pitää tätä näkökulmaa hyvänä ja uutta aluerajauksena entistä luontevampana. Uusi rajausta on yhtenäisten, avoimien merimaisemien kannalta toimivampi. Paraisten kaupunki pitää valitettavana, että alueen laajentumisen myötä Seili tippuu pois alueen nimestä. Seili on Airiston maisemassa keskeisimpiä saaria ja sillä on koko maan tasolla merkittävä historia. Seili on myös Paraisilla tärkeä matkailukohde ja osa Pieni Rangastie -matkailureittiä. Kaupunki toivoo, ettei näistä arvoista menetetä mitään, kun saarta ei enää mainita maisema-alueen nimessä.
- Molemmat Paraisilla olevat maisema-alueet ja niiden aluerajaukset ottavat kokonaisuudessaan aiempaa paremmin huomioon saaristolaiskulttuurin, kuten perinteisen saaristoasutuksen ja -elinkeinot sekä niiden luomat maisemat. Myös merenkulun reitit ja saarten yhteydet toisiinsa tulevat nyt paremmin huomioiduiksi. Toki merialueelle tehtävät rajaukset ovat jossakin määrin mielivaltaisia ja etenkin Saaristomeren maisema-alueen raja voisi yksittäisten saarten kohdalla kulkea toisaallakin, mutta kokonaisuutena kaupunki pitää rajauksia onnistuneina.
- Yhteenvetona Paraisten kaupunki toteaa, että valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin uusien, laajempien alueiden piirissä on nyt edustava otos niin sisä-, väli- kuin ulkosaaristonkin piirteitä edustavia saariryhmiä ja kokonaisuuksia. Kauniiden maisemien lisäksi alueet huomioidaan toiminnallisina kokonai-

suuksina. Myös kuvailuteksteissä alueita käsitellään monipuolisemmin ja useammasta näkökulmasta kuin vanhoissa aluekuvauksissa. Kokonaisuudessaan Paraisten kaupunki pitää alueellaan olevia päivitysinventoinnin aluerajauksia ja -kuvauksia perusteltuina ja huolellisesti laadittuina.

- Kaupunki toteaa lisäksi, että alueisiin kohdistuvissa hankkeissa ja kaikessa päätöksenteossa tulee lähtökohtana pitää, että saaristoelinkeinojen toimintaedellytykset turvataan ja saariston elävänä säilymistä tuetaan.

Parikkalan kunta

- Parikkalasta kohteena on Tarnalan viljely- ja järvimaisemat (64). Aluetta ehdotetaan laajennettavaksi Tieaisenkylän etelä- ja itäpuolella Kokkosenmäen suuntaan. Maanomistajia ja muita tahoja on kuultu ja heillä on ollut mahdollisuus sanoa mielipiteensä. MTK Parikkalan Seudun tuottajayhdistys on lausunnossaan katsonut, ettei nykyistä aluetta ole tarvetta laajentaa. Imatran seudun ympäristölautakunta ei ole ottanut erikseen kantaa kohteeseen.
- Kunnanhallitus päättää lausuntonaan yhtyä tuottajayhdistyksen lausuntoon ja edellyttää, että maanomistajien kannanotot tulee huomioida päivityksessä. Mikäli alueella myöhemmin rajoitetaan elinkeinojen harjoittamista tai rakentamista, on pyydettävä uudet lausunnot asianomaisilta ja kunnilta.

Pedersören kunta

- Purmonjokilaakson viljelymaisemien ehdotetun alueen (123) asukkaat ovat olleet huolestuneita siitä, miten maisema-alue tulee vaikuttamaan heidän toimintaansa. Asiasta on keskusteltu myös Luonnonsuojelulautakunnassa ja siitä on lähetetty kysely Pohjanmaan liitolle sekä ympäristöministeriölle. Vastauksissa on todettu, että esim. rakennusoikeuksiin ei tule suoria muutoksia, vaan ne määräytyvät edelleen osayleiskaavan ja asemakaavan mukaisesti. Myös maa- ja metsätaloutta voi harjoittaa maisema-alueella. Maisema-alue-esitys nähdään tunnustuksena alueelle siitä, että selkeä maisemarakenne ja rakennuskanta ovat säilyneet alueella.
- Pedersören kunnalla ei ole merkittävää lisättävää esitykseen luonnon- ja kulttuuripiirteiden, maisemakuvan tai arvioinnin osalta. Ympäristövaikutusten arvioinnissa todetaan, että suurimmat vaikutukset kohdistuvat luonnonvarojen hyödyntämiseen. Tällainen ei ole kuitenkaan ajankohtaista Purmonjokilaaksossa. Alueen laajuus ja raja-ajat ovat sopivia.

Pihtiputaan kunta

- Pihtiputaan osalta kohteet (105. Pihtiputaan pika-asutusmaisemat; 106. Muurasjärven kulttuurimaisemat) tulevat sisältymään maakuntakaavaan ja yleiskaavoihin. Kohteita koskevia yleiskaavoja on laadittu ainoastaan Muurasjärven alueelle. Pihtiputaan pika-asutusmaisemista ainoastaan Kärväskylä saattaisi tulevaisuudessa tulla osayleiskaavan piiriin, mutta sekään ei sisälly ainakaan lähivuosien kaavoitusohjelmaan. Asemakaavatasoista tarkastelua näille alueille ei tule.
- Kunta pitää lähtökohtaisesti hyvänä ja tärkeänä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnin päivittämistä.

- Pihtiputaan molemmat kohteet ovat ns. vanhoja kohteita. Muurasjärven kulttuurimaisemat on esitetty laajennettavaksi kaakossa Untisperään saakka. Pihtiputaan pika-asutusmaisemiin on lisätty Kortteinen. Liitonjoen aluetta on laajennettu pohjoiseen. Kärväsylän raja-alue säilyy ennallaan. Kaikkiin laajennuksiin on maisemalliset tai asutushistorialliset perusteet. Ehdotetut rajaukset ovat maisemallisia kokonaisuuksia, eikä kunnalla ole niihin perusteltua huomautettavaa.
- Niin Muurasjärven kulttuurimaisemat kuin Pihtiputaan pika-asutusmaisematkin kuuluvat kiistatta hienoimpiin suomalaisiin maisemiin ja ovat tärkeä osa pihtiputaalaista identiteettiä. Parhaimmillaan ne voivat olla mahdollisuus matkailun ja muun elinkeinotoiminnan kehittämiseen.
- Kunta toivoo, että valtakunnallista maisema-arvoa osataan hyödyntää maaseutu-elinkeinojen ja matkailun kehittämisessä ja että valtakunnallisesta statuksesta olisi hyötyä näihin maisema-alueisiin kohdistuvissa hanke-, rahoitus- ja tukihakemuksissa. Tietoa mahdollisista hankkeista ja rahoituksista tulee jakaa aktiivisesti kaikilla mahdollisilla tahoilla.
- Kunta edellyttää, että valtakunnallisen maisema-alueen status ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa maanomistajille eikä estää maaseudun elinkeinotoiminnan kehittämistä ja maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä.
- Kunta esittää, että kohteen 105 kuvailutekstiä korjataan niin, että Kortteisen kylän sijaan käytetään nimitystä Kortteisen alue. Kortteinen ei ole paikallisesti vakiintunut kyläksi, vaan kyse on järvi-alueesta ja siihen liittyvästä asutuksesta.

Porin kaupunki

- Kaupunkisuunnittelu on ollut mukana päivitysinventoinnin valmistelutyössä Porin kaupungin alueelle sijoittuvien kohteiden sekä niiden maisemakuvauksien ja rajausehdotuksien osalta, ympäristövirasto on keskustellut kaupunkisuunnittelun kanssa valmistuneen inventoinnin sisällöstä. Kaupunkisuunnittelu puoltaa pääsääntöisesti ympäristöministeriön esitystä.
- 25. Kokemäenjoenlaakson kulttuurimaisemat: Kaupunkisuunnittelu on todennut, että laajennusjoen alajuoksulle käsittää Porin alueella monella tapaa muutenkin huomion-arvoisia alueita. Merkittävän maisema-alueen status ei ole aluekokonaisuudessa yhdistävänä nimittäjänä ristiriidassa sen kanssa, mitä alueen osien tarkemmassa suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon. Ympäristövirasto yhtyy näkemykseen. On tärkeää että maisema-alueen laajentamisessa on otettu huomioon Kokemäenjoen geologinen kehitys, luonnonhistoria ja erityiset luontoarvot.
- 26. Yyterin rantamaisemat: Ympäristövirasto pitää kaupunkisuunnittelun tapaan muutoksia perusteltuina. Lisäksi maisema-alue täyttää YV:n mielestä maisemanähtävyyden kriteerit. Yyteri on kiistatta maineikas ja valtakunnallisesti tunnettu maisema- ja luontomatkailukohde. Se muodostaa ainutlaatuisen, edustavan ja omaleimaisen maisemakokonaisuuden. Siksi YV esittää, että Yyterin maisema-alueen nimi muutetaan Yyterin rantamaisemien sijaan Yyterin maisemanähtävyydeksi.

- 27. Ahlaisten kulttuurimaisema: Maisema-alueen rajauksen muuttumisesta mainitaan päivitysinventointia kuvaamassa maakunnallisessa raportissa. Sen mukaan ”Ämttöön alueen läheisyyteen perustetun teollisuuden kaatopaikan takia alueen arvot ovat alentuneet ja siksi alue jätetään uuden rajauksen ulkopuolelle”. Ympäristöviraston näkemyksen mukaan maisema-alueen etelä- ja kaakkoisosaan on kohdistunut viime vuosina enenevässä määrin myös muita maankäytön muutoksia kuten tuulivoimarakentamista ja maa-ainestenottoa. Aineistosta ei käy kuitenkaan ilmi, onko maastossa tehdyn inventoinnin jälkeen tapahtuneet muutokset otettu nyt ehdotetussa rajauksessa huomioon.
- 28. Vihteljärven reitin ja Riihonlahden kulttuurimaisemat: Kaupunkisuunnittelu on kommentoinut, että alueen laajennusosa (vesireitin jatke Karhijärveen asti ja Karhijärven rantamaisema Riihonlahdelle asti) on maisema-arvoiltaan samaa luokkaa nykyisen maisema-alueen kanssa. Alueelle ei ole rakentamis- eikä suunnittelupaineita. On silti perusteltua, että jatkotoimenpiteiden yhtenä lähtökohtana on alueen maisemallinen merkitys. Ympäristövirastolla ei ole huomautettavaa tähän kantaan.

Porvoon kaupunki

- Porvoon kaupunki toteaa, että päivitysinventoinnissa esitettävät muutokset Porvoonjokilaakson viljelymaiseman (11) maisema-alueelle ovat pääosin onnistuneita.
- Maisema-alueen laajentaminen Pikkujokilaaksoon on erittäin perusteltua. Pikkujokilaakson maisemalliset arvot osana Porvoonjokilaakson viljelymaisemaa on todettu jo vuonna 2001 valmistuneessa maisemaselvityksessä.
- Perusteltua on myös poistaa valtakunnallisesti arvokkaasta maisema-alueesta Mäntsäläntien tuntumassa olevat peltoalueet Kiialassa ja Saksalassa sekä moottoritien eteläpuolella Kiialassa ja Järnbölessä. Nämä alueet eivät hahmotu enää selkeästi arvokkaan jokilaaksomaiseman osana.
- Kuninkaanportin pohjoispuolella Kiialassa rajaus kulkee kiinteistörajaa pitkin moottoritieltä Mäntsäläntielle. Rajaus on osittain keinotekoinen, sillä maisema ei noudata kiinteistörajoja. Tältä osin vuoden 1995 rajaus tulee säilyttää (karttaliite).
- Inventoinnin aluekuvaukset ovat tärkeää taustamateriaalia kaavoitukselle ja muulle maankäytön suunnittelulle. Tämän takia kuvauksia tulisi vielä täsmentää ja täydentää. Porvoonjokilaakson viljelymaiseman tietoja tulee täydentää tiedoilla alueen rakennetusta kulttuuriympäristöstä. Kuvauksesta puuttuvat maininnat mm. Kerkkoon, Henttalan, Tuorilan ja Vanhamoision maisemallisestikin arvokkaista kyläalueista ja kylien rakennusperinnöstä.
- Kaupunki toteaa, että SOVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi avaa ja selvittää maisema-alueiden vaikutuksia maanomistajille ja muille osallisille.

Pudasjärven kaupunki

- Kaupunginhallituksella ei ole huomautettavaa maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Puumalan kunta

- Puumalan kunnalla ei ole huomautettavaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Pyhäjärven kaupunki (ei pyydetty)

- Päivitysinventointia ohjannut MAPIO-ryhmä on koostunut pelkästään ministeriöiden, keskusvirastojen ja aluehallintovirastojen edustuksesta. Esitettyjen maisema-alueiden asukkaat tai maanomistajat eivät ole olleet edustettuina.
- Maaseutulautakunta esittää Haapajärven kaupunginhallitukselle ja Reisjärven kunnanhallitukselle, että ne esittävät omissa lausunnoissaan Oksavan ja Autiorannan (Haapajärvi) poistamista Kalajokilaakson maisema-alueesta (128) sekä Reisjärven kulttuurimaisemien (127) poistamista kokonaan maisema-alueiden listauksesta.
- Maisema-alueeseen kuulumisesta voi olla enemmän haittaa kuin hyötyä alkutuotannon elinkeinojen ja alueen asukkaiden kannalta. Alueiden maisemat voidaan säilyttää parhaiten takaamalla alkutuotannon elinkeinojen mahdollisimman esteetön harjoittaminen.
- Valmistelun tausta-aineistona olevat karttamateriaalien rajaukset ovat epäselvät, kiinteistökohtaisia rajauksia ei voi selvittää ja alueiden rajausta on tarpeettomasti laajennettu vuoden 1995 oikeusvaikutuksettoman inventoinnin jälkeen.
- Alueista koituu haittaa yksittäisille maanomistajille. Lupamenettelyissä poikkeavista vaatimuksista aiheutuvia lisäkustannuksia tai toimenpiteen kieltämisestä koituvia kuluja ei korvata.
- Alueeseen kuuluvilla maanomistajilla on mahdollisuus hakea erilaisia maiseman- ja kulttuuriperinnön hoitoon liittyviä tukia. Tämä mahdollisuus on kuitenkin jäänyt lähinnä nimelliseksi tukijärjestelmän paisuneen byrokratian ja olemattomien tukitasojen vuoksi.
- Asukkaiden mielipidettä ei ole kysytty valmistelun aikana.
- Inventointiin liittyvässä vaikutusten arvioinnissa (SOVA) on tehty arvovalintoja valittaessa arvioitavia vaikutuksia. Arvioinnissa on päädytty toteuttajan subjektiiviseen arvioon.

Pälkäneen kunta

- Syrjänharjun huomioiminen osana Pirkanmaan harjumaisemia (48) on perusteltua sen luonto-, virkistys- ja identiteetti-arvojen vuoksi. Pälkäneen kunta esittää myös, että Isonkankaan harjualue rajataan ulos maisemanähtävyydestä, koska sitä ei laajamittaisena soranottoalueena enää voi pitää arvokkaana harjualueena.

Pöytyän kunta

- Pöytyällä Aurajokilaakson kulttuurimaisemaan (18) vaikuttaneet maankäytön muutokset ovat olleet viime vuosina vähäisiä, ja aluerajojen tarkistamiselle ei ole inventointia laadittaessa nähty tarvetta. Poikkeuksen on maisema-alueen laajennus pohjoisosassa.

Nyt Aurajokilaakso halutaan esittää yhtenäisenä kulttuurihistoriallisena ja maisemallisena kokonaisuutena sen latvajuoksulle asti.

- Sama Aurajokilaakson kulttuurimaisema esitetään kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta tärkeänä alueena myös vahvistetussa maakuntakaavassa. Yhteenvedon maankäytön tulee olla alueella maiseman arvoa turvaavia ja edistäviä. Arvokkaalla maisema-alueella rakentamisen tulee kohdistua aukeiden reunoille olemassa olevaan rakenteeseen tukeutuen ja edistää peltojen, niittyjen sekä muiden avoimien maisematiilojen säilymistä.
- Kunnanhallitus esittää, että inventointia tarkistetaan rajaamalla Lallin teollisuusalueen rakentunut eteläosa maisema-alueen ulkopuolelle.

Raaseporin kaupunki

- Inventoinnin taustamuistiossa päivitysinventointia perustellaan tarpeella reagoida maaseudun ja maatalouden muutoksiin, jotka muuttavat suomalaista kulttuurimaisemaa. Kaupunki katsoo, että maisema-aluestatuksen tavoite rajoittaa maatalouden kehitystä ja sitä kautta maiseman muutosta, on ongelmallinen. Viljelymaisemien säilymisen edellytyksenä on taloudellisin perustein toimiva maaseutuelinkeinojen harjoittaminen, joka saattaa edellyttää toiminnallisia muutoksia, joilla on vaikutusta maisemaan.
- Kaupungin näkemyksen mukaan Uudellemaalle esitettävät uudet alueet, Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema (8) ja kaupungin alueelle osuva Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemien (1) maisema-alue eivät ole maisemaan kohdistuvien uhkien osalta vertailukelpoisia. Suurin uhka Bromarvin ja Tenholan maisema-alueelle olisi todennäköisimmin maatalouselinkeinojen rajoittaminen.
- Muut Raaseporin kaupungin alueelle osuvat alueet (2. Skärlandetin saaristokulttuurimaisema; 3. Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat [v. 1995 Fiskarsin Antskogin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisema]; 4. Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat; ja 5. Mustionjokilaakson viljelymaisema) sijaitsevat yhdyskuntarakenteessa huomattavasti keskeisemmin kuin Bromarvin ja Tenholan maisema-alue. Siten niiden statusta ja sen aiheuttamia oikeusvaikutuksia voidaan pitää perusteltuina. Sen sijaan Bromarvin ja Tenholan maisema-alueelle ei ole samanlaisia yhdyskuntarakenteellisia perusteita.
- Raaseporin kaupunki vastustaa Bromarvin ja Tenholan maisema-alueen sisällyttämistä valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Maisemansuojelulle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa maakuntakaavasuunnittelussa seudullisesti merkittävien maisema-alueiden inventointien sekä RKY-päätöksen turvin.

Rantasalmen kunta

- Ympäristölautakunta antaa lausuntonsa Rantasalmen, Juvan ja Sulkavan kuntien alueelta.
- Ympäristölautakunnalla ei ole huomautettavaa alueista tai niiden rajauksesta.

Rautalammin kunta

- Kunnanhallitus esittää että valtakunnallisesti merkittävä Toholampi–Sapeli-museotie poistetaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listasta.
- Lisäksi kunta toteaa, että Rautalammin keskustaajaman yleiskaavasunnittelussa on huomioitu Korholan kartanon maisema-alueet. Kunta myös tiedostaa Sahalan kartanon laajat metsä- ja peltoalueet sekä sen, että molemmissa kartanoissa tapahtuu merkittävää yritystoimintaa kaiken aikaa.

Rautjärven kunta

- Rautjärven kunnalla ei ole huomauttamista päivitysinventointiin.

Reisjärven kunta

- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Maisema-alueella olevilla ei ole ollut mahdollista ottaa inventointiin kantaa riittävällä tarkkuudella, koska kuulemisaineistoon ei sisälly kunnan kartta-aineistoa, josta kävisi ilmi maanomistajien maiden kuulumisen ehdotettuun maisema-alueeseen. Tältä osin kuuleminen ei täytä hallintolain §41:n vaatimuksia.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Oikeusvaikutuksissa määritellyn ”maisemaan soveliaan” toimenpiteen tulkinta on ongelmallista, koska tulkinta tapahtuu viime kädessä viranomaisen subjektiivisen tulkinnan perusteella ja saattaa olla ristiriidassa luvanhakijan näkemyksen kanssa.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Suorat oikeusvaikutukset siirtyvät suunnittelujärjestelmien kautta maanomistajien ja elinkeinonharjoittajien kannettavaksi.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Inventoinnin vaikutuksen arviointi perustuu tapauskohtaiseen harkintaan. Tämä on ongelmallista, koska se ei perustu valmisteluvaiheen aitoon vuoropuheluun alueen maanomistajien kanssa.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Vaikutusten arviointi on viranomaisväritetty. Arvion laatijalla ei ole käsitystä maaseudun todellisista elinoloista ja maaseutuelinkeinon ahdingosta. Vaikutukset eivät ole Reisjärven osalta vähäisiä. Reisjärven kulttuurimaisemien (127) aluetta ollaan kasvattamassa 1670 hehtaarilla. Nykyisellä maisema-alueella on ollut jo paljon negatiivisia vaikutuksia. Esityksessä on lisätty runsaasti kasvullisia metsäalueita. Metsälaki rajoittaa aivan riittävästi metsänkäyttöä eikä käyttöä pidä säännellä lisää maisema-aluetta laajentamalla. Huomattava määrä laajennukseen kuuluvista metsäalueista ei ole perusteluissa mainittuja reunametsäseläniteitä. Metsät ovat merkittävä osa maatalatalouksien kokonaistoimeentuloa. Maatilojen kannattavuuden kannalta tulee olla mahdollista muokata viljelykuvioita kannattavuuden parantamiseksi.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Reisjärven alueella statukseen viittaavat vetoimatekijät ovat olleet kaunista sanahelinää. Elinvoima syntyy todellisista toimeentulomahdollisuuksista, joihin valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi nimeämisellä ei ole ollut merkitystä. Maisema-arvoihin nojaavia matkailupalveluita ei ole syntynyt. Maisemanhoidon tukijärjestelmät ovat niin byrokraattisia, että niiden käytöstä on

ensimmäisen viiden vuoden jälkeen pääosin luovuttu, ainakin Reisjärvellä. Ei-tuotannollisiin investointeihin ei ole varaa, vaikka niihin olisi tarjolla pieniä kannusteita. Myös rakennusperinnön hoitoon tarjolla olevaa avustusta on käytetty vähän, koska rahoitusosuudet ovat marginaalisia. Perinnerakennuksilla ei ole käyttöä väestön vanhetessa ja vähentyessä.

- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Maisema-alueen statusarvo ei lisää ihmisten kiinnostusta hoitaa alueita, vaan kiinnostus perustuu käytännönläheisempiin tekijöihin.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Myös ekologiset vaikutukset ovat maailmaa sytleileviä yleismainintoja, joille ei löydy paikallista näyttöä.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Maisema-alueen päivitysinventoinnin kenttäkierrokseen ei sisällynyt yhtään julkista esittelytilaisuutta. Valmistelua on hoidettu Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen ja valtioneuvoston hyväksymän Kulttuuriympäristöstrategian vastaisesti.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Reisjärven kunta ei ryhdy yleiskaavoittamaan maisema-alueita, koska alueen rantaosayleiskaavojen laatimisessa ELY-viranomainen edellytti maisema-alueen vuoksi kalliita ja raskaita selvityksiä. Rantaosayleiskaavat olivat maanomistajille sekä kunnalle pettymys, koska rakennuspaikkoja saatiin odotettua vähemmän.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: Erilaisten hankkeiden toteuttamista ja kaavoitusta säädellään jo liiankin monilla säädöksillä, eikä siihen enää tarvita arvokkaaksi maisema-alueeksi määrittämistä. Maisema-alueiden perusteluissa kuulutetaan avoimia tiloja ja väljää yhdyskuntarakennetta, toisaalta jatkuvasti painostetaan yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen. Tämä luo ristiriitaisen pohjan suunnittelulle. Rakentamista pitää ohjata hyvillä maapohjilla ja sellaisiin ympäristöihin, jotka tarjoavat parhaat edellytykset pitkäaikaiselle asukkaita tyydyttävälle asumiselle.
- Suunnittelun lausuntoviranomainen: SOVA:n laatijoiden perustelu ovat subjektiivisia ja yleisiä. Ne eivät ota huomioon paikallistason ongelmia ja rajoituksia. Taulukossa nostetaan positiivisiksi seikkoja, jotka eivät realisoitu paikallistodellisuudessa. Monet negatiiviset vaikutukset on jätetty kirjaamatta tai niitä ei tunnusteta.
- Kunta: Reisjärvellä maisema-alueeseen on lisätty paljon kylä- ja metsäalueita, joilla ei ole luetteloitu uusia arvokohteita tai arvokkaita alueita. Näillä lisäalueilla ei ole huomattavaa valtakunnallista merkitystä.
- Kunta: Kunta edellyttää, että arvokkaiksi maisema-alueiksi ei tule määrätä metsäalueita ja sellaisia asuttuja alueita, joilta ei ole inventoinneissa löytynyt merkittäviä kulttuurikohteita. Kunta vaatii, että esitetystä alueesta poistetaan kaikki sellaiset alueet, joilla ei tosiasiallisesti ole merkitystä arvokkaana maisemana. Erityisesti tämä koskee voimassa olevan maisema-alueen metsäalueita.
- Kunta: Maisema-alueen status tulee ensisijaisesti poistaa tai toissijaisesti laskea maakunnalliseksi. Alue ei ole valtakunnan mitassa mitenkään harvinaisuus.
- Kunta: Kunta pitää kohtuuttomana, että valtionhallinto käyttää sanelupoliittista valtaa vastoin kunnan ja maanomistajien tahtoa. Kohtuutonta on myös käyttää niin yleis-

piirteistä kartta-aineistoa, että maanomistajat eivät voi tietää maidensa kuulumisesta ehdotettuun alueeseen.

- Kunta: Arvokkaiden maisemien merkitys nojaa aktiiviseen viljelytoimintaan. Peltomaisemat säilyvät vain, jos maa- ja metsätalouselinkeinot pysyvät elinvoimaisina kovassa keskittävässä rakennemuutoskehityksessä. Huomattava määrä tilakeskuksia on jo lopettanut aktiivitoiminnan. Maaseutumaisemasta poistuu merkittävä osa perinteiselle maataloudelle tyypillistä rakennuskantaa. Tehokkaaseen tuotantoon soveltumattomat viljelyalueet jäävät pois aktiiviviljelystä ja alkavat metsittyä.
- Kunta: On kohtuutonta, että maisema-alueen merkitsemistä ja laajentamista perustellaan niin, että se ei vaikeuta alueiden käyttöä. Kuitenkin alueet merkitään maakuntakaavaan ja vaikuttavat alemman tason maankäytön suunnitelmiin. Mikäli merkinnällä ei ole todellista vaikutusta maankäyttöön, siitä tulee voida irrottautua kunnan ja maanomistajien tahdon mukaan.
- Kunta: Maakuntaliitossa valmisteltu kulttuuriympäristöjen päivitysinventoinnin tarkastus sisältää paljon virheitä ja vääriä tietoja. Kunta pitää kohtuuttomana, että valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen päivityksen tukena käytetään huonosti valmistettua inventointia.

Rovaniemen kaupunki

- Yläkemijoen aluelautakunta on antanut lausunnon Viirinkylän jokivarsimaiseman (153) maisema-alueesta ja puoltaa ratkaisua. Maisema-alue sisältyy osin (Puurosenrannan alue) Vanttauskosken osayleiskaava-alueeseen. Viirinkylässä ei ole oikeusvaikutteista osayleiskaavaa.
- Rovaniemen kaupungilla ei ole huomautettavaa päivitysinventoinnista. Inventoinnin oikeusvaikutukset tarkentuvat kun ympäristöministeriön valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistus valmistuu.

Ruokolahden kunta

- Ruokolahden kunnan kanta on, että maisema-alueillakin maa-ainesten oton, rakentamisen ja metsätalouden rajoittamisen tulee olla maltillista ja maanomistajien intressit on otettava huomioon. Jos maisema-alueelle asetetaan maisematekijöistä johtuvia maankäytön rajoituksia, tulee rajoitteista maksaa täysi korvaus. Käyttörajoitusten korvaaminen on erityisen perusteltua maisema-alueilla, jotka ovat laajoja ja aktiivisen elinkeinotoiminnan piirissä.

Ruoveden kunta

- Kunnan elinvoimaisuuden peruskiviä ovat luonto ja ympäristö. Näihin liittyvät arvot ja vetovoimatekijät on kirjattu myös kuntastrategiaan. Tältä pohjalta maisema-alueen nostaminen valtakunnallisesti arvokkaaksi on hyvä asia ja kunnan tavoitteiden mukainen. Maisema-alueen voidaan katsoa näiltä osin täyttävän maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset alueidenkäyttötavoitteet.
- Ruovesi on maaseutukunta. Kunnan merkittäviä elinkeinoja ovat matkailu, viljely, karjatalous ja metsänhoito. Päivitysinventoinnin SOVA:ssa todetaan useita maise-

ma-alueen positiivisia vaikutuksia. Kuitenkin jätetään huomiotta maataloustuottajille syntyvät todelliset vaikutukset. Arviointi jää näiltä osin vajaaksi. Esimerkiksi metsätalouden vaikutuksia ei ole arvioitu lainkaan, vaikka metsien määrä on merkittävä esim. Ruoveden reitin maisemien (50) alueella. Elinkeinovaikutusten voidaan todeta olevan positiivisia matkailun suhteen, mutta muita elinkeinoja kohtaan inventointi on jopa haitallinen.

- Alueeseen liittyy tällä hetkellä myös kesken oleva rantojen yleiskaavoitus. Rantaosayleiskaava 1 on hyväksytty vuonna 2012. Tämä kaava kattaa maisema-alueen lähes kokonaan. Lisäksi pohjoisen alueella on Rantaosayleiskaava 2, joka on hyväksytty vuonna 2015. Rantaosakaavojen yhteydessä on tehty hyvin laajamittaiset selvitykset ympäristön osalta. Kaavoille on tavoitteena saada lainvoima vuoden 2016 kuluessa. Ennen kuin alueelle voi antaa valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen statuksen, tulee rantaosayleiskaavojen saada lainvoima.
- Ympäristöministeriö on aloittanut valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisen. Uudistamisen tavoitteita ovat mm. että ne vastaisivat entistä vaikuttavammin alueidenkäytön valtakunnallisiin haasteisiin. Lisäksi tavoitteena on, että ne koskevat nykyistä rajatummin keskeisiä valtakunnallisia näkökohtia ja olisivat nykyistä täsmällisempiä. Koska VAT on osa maankäyttö- ja rakennuslain ohjausjärjestelmää, tulisi VAT vahvistaa ennen maisema-alueita.
- Ruoveden kunta esittää, että Ruoveden reitin maisemien (50) maisema-alueita ei tule vahvistaa. Perusteluna on alueen rantaosayleiskaavojen keskeneräisyydestä johtuva lainvoiman puuttuminen.
- Valtakunnallisia maisema-alueita ei tule vahvistaa ennen kuin valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen on saatu päätökseen. Vaikutusten arviointi perustuu tämän hetken lainsäädäntöön. Todellisia vaikutuksia ei voi arvioida ennen VAT-uudistusta.
- Ruoveden kunta vaatii Ruoveden reitin maisemien (50) poistamista valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listalta.

Saarijärven kaupunki

- Saarijärven reitin kulttuurimaisemakokonaisuus (Saarijärven reitin kulttuurimaisemat, 104) sijoittuu sekä Karstulan kunnan että Saarijärven kaupungin puolelle. Alueen rajausta ehdotetaan laajennettavaksi niin, että Länsi-Kalmarin maakunnallisesti arvokas maisema-alue sisältyy rajaukseen. Lisäksi aluetta laajennetaan Mahlussa ja Kolkanlahdessa.
- Saarijärven kaupunki suhtautuu myönteisesti Saarijärven reitin maisema-alueen laajennukseen, eikä kaupungilla ole muuta lausuttavaa päivitysinventointiin liittyen.

Salon kaupunki

- Salon kaupunki pitää inventointia uuden Salon kaupungin osalta pääosin hyvin laadittuna ja perusteltuna.
- Rajausten esitystapa on yleispiirteinen, mikä korostaa osaltaan sitä että rajoja pitää tulkita tapauskohtaisesti. Joissakin tapauksissa rajauksia on kuitenkin vaikea perustella

edes yleispiirteisyydellä, kun maisema-alueisiin on sisällytetty esimerkiksi laajoja metsiä tai pienehköjen peltoalueiden mosaiikkeja, joilla ei ole maisemallista tai kulttuurihistoriallista yhteyttä suurmaisemaan.

- Tausta-aineistossa esitetyt perustelut alueiden valinnalle jäävät yleiselle tasolle, eivätkä tue riittävästi viranomaisia lupien valmistelussa tai kaavoituksessa. Myöskään alueiden laajennuksia ei ole perusteltu. Tällainen yleispiirteisyys ja tulkinnanvaraisuus hämärtää arviointiperusteita ja vaikeuttaa suunnittelua ja rakennuslupaharkintaa. Liian väljät rajaukset lisäävät myös turhaa viranomaiskäsitteilyä, hidastavat lupaprosesseja ja tulkinnot voivat vaihdella maan osasta toiseen.
- Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskevan alueidenkäyttöpäätöksen tueksi tulee laatia mahdollisimman selkeät ohjeet siitä, millaisilla periaatteilla maisema-alueita koskevaa rakentamista on tarkoitus ohjata ja miten erilaiset konfliktitilanteet pyritään ratkaisemaan. Tausta-aineistossa esitetyt yleispiirteiset kuvaukset lupa- ja kaavajärjestelmästä eivät ole riittäviä, kun joudutaan sovittamaan yhteen erilaisia, sinänsä yhtä perusteltuja intressejä.
- Päätöksessä tulee selkeästi todeta, ettei maisema-alue voi esimerkiksi estää olemassa olevien taajamien rakentamista tai niiden muuta kehittämistä, jos laajennus maisema-alueelle tai sellaisen tuntumaan todetaan kaava- tai lupaprosessissa muuten tarkoituksenmukaiseksi tai välttämättömäksi. Maisema-alueen perusteella ei saa myöskään estää maaseudun elinkeinotoimintoihin liittyvää rakentamista. Maisema-alueen tulee sen sijaan kannustaa etsimään rakentamiselle maisemallisesti mahdollisimman suotuisa sijainti ja ympäristöön sopiva ulkonäkö. Tämän tulee koskea myös elinkeinotoiminnan ja asumisen kannalta tärkeitä uusia rakennelmia ja laitteita, kuten esimerkiksi tuulivoimaloita tai aurinkokeräinkenttiä, jos niiden sijoittaminen maisema-alueelle todetaan kaava- tai lupaprosessissa tarkoituksenmukaiseksi ja välttämättömäksi.
- Tausta-aineistoon kuluva vaikutuksen arvioinnissa tulisi antaa suurempi painoarvo myös tulkinnanvaraisuudesta johtuville aidoille ristiriidoille ja niiden ratkaisutarpeelle. Vaikutusten arviointi painottuu korostetusti vain maisema-alueiden myönteisiin vaikutuksiin.
- Halikonjokilaakson ja Uskelanjokilaakson välissä sijaitsevan Salaisten alueen ja Hajalassa moottoritien pohjoispuolisten alueiden poistaminen rajauksesta on hyvin perusteltua. Alueet eivät maisemallisilta arvoiltaan nouse samalle tasolle kuin jokilaaksot ja ne kestävät rakentamisen osalta huomattaviakin muutoksia johtuen viljelyaukeiden suppeudesta ja sulkeutuneisuudesta, kaukonäkymäakseliä puuttumisesta, maanpinnan vähäisemmistä vaihteluista ja pienemmästä rakennuskannan suojelutarpeesta.
- 21. Halikonjokilaakson viljelymaisema: Maisema-alueen jatkaminen Hajalasta länteen Maantielle 110 saakka ei vaikuta perustellulta. Aineistosta ei ilmene syitä tälle laajennukselle. Sen sijaan kaupungin mielestä olisi loogista ja perusteltua tutkia vielä Hajalan kylässä maisema-alueen ulottaminen purouomia seuraten etelään aina mahdollisesti Halikonlahteen saakka, koska tämä vyöhyke muodostaa sekä näkymäakseliä että kulttuuriekologisen rakenteen kannalta yhtenäisen ja arvokkaan kokonaisuuden.

- Aluerajaus on ulotettu Märyn liittymän eteläpuolella kauas Tavalan kylän itäpuolelle. Alue on yksi Salon kaupungin keskustan tärkeimpiä kehittämissuuntia ja alueen maankäyttö on määritelty osayleiskaavassa muutama vuosi sitten. Tavalan kyläasutus on varsin nuorta eikä sillä ole välitöntä yhteyttä Halikonjoen maisemaan tai jokilaakson käyttöön. Salon kaupunki esittää, että rajaus siirretään Märyn moottoritien liittymän eteläpuolella Vaskiontiehen (mt 224).
- 22. Uskelanjokilaakson viljelymaisema: Alueen laajennus koillisosiltaan Rekijoen suuntaan tavallisille talousmetsäalueille ei vaikuta perustellulta. Laajennus vaikuttaa erikoiselta myös siksi, että nk. Häntälän notkot on jätetty suojelun ulkopuolelle, vaikka niillä on kiistatta poikkeuksellisia maisemallisia arvoja. Salon kaupunki esittää että aluerajaus kattaa vain varsinaisen jokilaakson peltoineen ja niihin välittömästi rajutuvine metsänrinteeneen.
- 20. Perniön viljelymaisemat: Alueen rajaukset ulottuvat Perniön taajamassa ja asemalla joiltakin osin kauas varsinaisesta jokimaisemasta kattaen sekä metsäalueita että tavanomaisia asuinkortteleita. Kaupunki esittää että alueen sisälle jätetään ainoastaan peltomaiseman suojelun kannalta tärkeät alueet.
- Lisäksi kaupunginhallitus korostaa laajennusalueiden ja Perniön viljelymaisemien osalta, ettei alueiden vahvistaminen saa estää järkipäisiä taajama-, yritys- ja maatalouden rakentamista tai muita perusteltuja toimenpiteitä, muun ohella metsänhoidollisia hakkuita. Erityisesti Perniön viljelyalue tulee rajata siten, että alueeseen kuuluu vain peltomaisemia. Kaupunginhallitus esittää lisäksi harkittavaksi Uskelanjoen maisema-alueen rajauksen siirtämistä eteläpäästään noin ABC-Piihovin tasalle kuitenkin siten että joen rantaa lähinnä kulkevan historiallisen Hiidentien ympäristö säilyy riittävän leveänä kaistaleena.

Sastamalan kaupunki

- Sastamalan kaupungin alueella on kaksi valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita (25. Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat; 44. Rautaveden kulttuurimaisema). Aluerajausten ja valtakunnallisen statuksen säilyttäminen osoittaa, että Sastamalan kaupunki ja alueen toimijat ovat onnistuneet säilyttämään maiseman arvot ja siirtämään saatua kulttuuriperintöä eteenpäin.
- Maisema-alueiden ympärille on rakentunut monia hankkeita, joissa kaupunki ja sitä edeltäneet kunnat on ollut aktiivisesti mukana. Näitä ovat olleet esimerkiksi Vammalan ja Mouhijärven kulttuuriympäristöjen kehittämishanke (1997–2000), Äetsän seudun maisemaselvityshanke (1998–2000) sekä pyrkimykset aikaansaada luonnonsuojelulain mukainen maisema-aluepäätös ydinalueiden säilyttämiseksi (Rippilänjärvi, Rautaveden länsiranta).
- Maisema-arvojen turvaaminen on ollut tärkeänä lähtökohtana oikeusvaikutteisissa osayleiskaavoissa, ja arvot on tunnustettu myös kaupungin rakennusjärjestyksessä. Maisema-arvoja on pidetty toisinaan maankäyttöä ja rakentamista rajoittavana tekijänä, mutta maiseman voimakas positiivinen merkitys matkailulle ja kaupungin vetovoimaisuudelle on ollut itsestäänselvyys. Kansallismaisemasta on helppo olla ylpeä.

- Muutokset maisema-alueiden rajauksiin päivitysinventoinnissa ovat vähäiset. Muutoksilla ei ole olennaista merkitystä alueiden käytön ja hoidon järjestämiseen. Uudet maisema-alue-rajaukset sisältyvät lähes kokonaan kaupungin rakennusjärjestyksessä määritettyihin suunnittelutarvealueisiin, ja niitä koskevat rakennusjärjestyksen maiseman huomioimista painottavat määräykset.
- Kaupunginhallitus toteaa lausuntonaan, että sillä ei ole huomautettavaa maisema-alueiden päivitysinventoinnista.

Savonlinnan kaupunki

- Nyt laadittu inventointi ei täytä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden perusteellisuuden eikä laaja-alaisuuden vaatimuksia. Inventointi näyttää syntyneen ainakin Etelä-Savossa hyvin pienen ja suppean piirin toimesta ilman avointa vuorovaikutusta eri osapuolten ja osallisten kanssa. Näin menetellen inventointi ei tule ”tasalaatuiseksi” eikä yhteismitalliseksi eri puolilla Suomea. Menettely ei myöskään kohtele tasapuolisesti maakuntia ja kuntia Suomen eri osissa. Savonlinnan virka- tai luottamushenkilöillä ei ole ollut mahdollisuutta osallistumiseen inventoinnin aikana. Ensimmäisen kerran asiasta tiedotettiin ja pyydettiin lausuntoa, kun inventointi oli valmistunut vuonna 2013. Inventoinnin aikana kaupunkiin ei ole oltu yhteydessä.
- Kaupunki toteaa, että valmistelutyön aikana olisi ollut hyvä olla yhteydessä kuntiin sekä pyytää kuntien edustajia osallistumaan ohjausryhmään, koska valmistelussa on kysymys nimenomaan kuntien maankäyttöön ja toimintaan liittyviä asioita.
- Kuultavana olevan aineiston mukaan inventoinneissa keskitytään maaseudun kulttuurimaisemiin. Etelä-Savossa valmistelusta on vastannut taho, jonka asiantuntemus on suuntautunut maaseutualueisiin ja -maisemiin. Myös tältä osin valmistelu on ollut puutteellinen.
- Aineistoon liittyvä yleispiirteinen, kokonaisuutta käsittelevä ympäristövaikutusten arviointi on epäonnistunut. Arviointi tulee suorittaa aluekohtaisesti, jotta saadaan selville rajausten vaikutus kuhunkin alueeseen. Koska inventoinnin painopiste on ollut maaseutumaisemien inventoinnissa, vaikutusten arvioinnin epäonnistuminen korostuu yhdyskuntarakenteen sisällä olevien kulttuurimaisemien osalta (esim. Kyrönsalmi). Arviointi ei ole SOVA-lain mukainen eikä täytä lain vaatimuksia. Arviointi on tehtävä uudestaan ja aluekohtaisesti.
- 72. Kyrönsalmen kulttuurimaisema: Esityksessä rajausta perustellaan mm. saimaannorpan tärkeänä elinalueena. Kuitenkaan alueelta ei ole inventoitu pesänlaskentahistorian aikana yhtään poikaspesää. Mikäli alue olisi tärkeä norpan elinalue, se olisi huomioitu varauksissa ja Natura 2000 -verkostossa. Natura-alue ulottuu Haapaveden eteläosaan nyt esitetylle maisema-alueajajennukselle vain pieniltä osin, lähinnä yhdyskätävänä eri Natura-alueiden välillä. Toisaalta norpan esiintymisellä ei pitäisi olla vaikutusta maisema-aluetta määriteltäessä. Myhkyräluotoa lukuun ottamatta Kyrönsalmen pohjoispuolella olevia luotoja ei ole suojeltu asemakaavalla.
- Majakkaniemen mukaan ottamista perustellaan tuhoutuneella kivikautisella asuinpaikalla. Muinaisjäännös on sijainnut rakennetulla omakotitontilla, jonka länsipuolella on vielä yksi rakennettu omakotitontti. Majakkaniemessä on muutoinkin normaalia oma-

kotiasutusta. Maisema-aluerajaukseen on otettu osa omakotitonteista ja Majakkaniemen pää, jolla ei ole maisemallista eikä muinaisjäänösarvoa. Majakkaniemen olemattomalla muinaisjäänösarvolla ei laajennusta voida perustella.

- Perusteluissa mainitut Tynkkylänjoki ja Kylmäniemi sijaitsevat yli 2 kilometrin etäisyydellä esitetystä rajauksesta, sen pohjoispuolella. Lypsyniemessä toimivat muun muassa Savonlinna Worksin konepaja sekä Andritz Oy. Edellä olevilla alueilla ei laajennusta voida perustella.
- Perusteluissa mainittu teksti sisältö Olavinlinna ja vanhan kaupungin osalta on pääosin yhteneväinen Museoviraston RKY-inventoinnin kanssa. Alueilla on turhaa päällekkäisyyttä.
- Kasinonsaarten kylpyläkulttuurista kertova teksti puolestaan on pääosin yhteneväinen vanhan RKY-inventoinnin kanssa. Kasinonsaari menetti RKY-merkintänsä vuoden 2009 inventoinneissa. Tältä osin valtakunnallisesti arvokkaan alueen laajentamista ei voi perustella. Alue ei ole enää valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Kasinonsaarten kylpyläkulttuuria pyritään vahvistamaan kaavamuutoksilla. Huomattakoon että Vääräsaaren länsiosaa lukuun ottamatta kaikki selvityksessä mainitut saaret säilyvät myös tulevaisuudessa rakentamattomina ja luonnontilaisina virkistysalueina kaupunkilaisille ja matkailijoille. Ne on suojeltu asemakaavalla.
- Kalliolinna ja Vanha Kasino ovat suojellut asemakaavalla. Vanha Kasino ei sisälly esitettyyn rajaukseen. Rakennusta on lisäksi laajennettu rakentamalla yli 700-paikkainen Savonlinnasali Vanhan Kasinon yhteyteen. Tältäkin osin maisema-alueen laajennusta ei voi perustella.
- Suruton-huvila ei sijoitu maisema-alue-esityksen sisään. Huvila on suojeltu kaupunginvaltuuston 15.6.2015 hyväksymässä asemakaavamuutoksessa. Tältäkin osin laajennusta ei voi perustella.
- Kyrönsalmen keskeiset ja arvokkaat kohteet ja alueet sisältyvät jo RKY-rajaukseen. Rautatiesillan pohjoispuoleisella alueella tehdaskiinteistöineen ja 2000-luvulla rakennettuine maantiesiltoineen ei ole valtakunnallista maisema-arvoa. Myöskään kallioluotoja Haapavedellä ei ole Myhkyräluotoa lukuun ottamatta suojeltu. Maisemakuva-kohdassa esitetyillä perusteilla ei voi perustella laajennusta.
- Olavinlinnan valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on RKY-inventoinnin yhteydessä arvioitu ja rajattu huolellisen ja asiantuntevan arvioinnin perusteella. Rautatiesillan pohjoispuolella ei ole RKY-inventoinnin ja arvioinnin jälkeen tapahtunut mitään sellaista luonnon- tai kulttuurimaisemaan kohdistunutta toimenpidettä, joka olisi korottanut maiseman arvon valtakunnalliseksi, pikemminkin päinvastoin. Kyrönsalmeen on mm. rakennettu kaksi uutta maantiesiltaa ja ranta-alueille on syntynyt uutta omakotikaavoitusta. Lisäksi alueen halki kulkee Saimaan syväväylä opasteineen ja merkkeineen. Esitettyä rajausta vastapäätä, Kyrönsalmen toisella puolella on Andritz Oy:n teollisuusalue, jonka kaavan tarkistaminen on teollisuusalueen osalta käynnissä, samoin kuin alueen viereen tulevan teknologiapuiston kaavoitustyö.
- Voimassa olevassa maakuntakaavassa Vääräsaaren alue on osoitettu taajamatoimintojen alueeksi. Merkintä mahdollistaa rakentamista alueelle. Lisäksi Vääräsaaren länsi-

osaan on osoitettu merkintä maV, joka tarkoittaa kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävää aluetta. Kaava-aineistossa vedotaan RKY1993-inventointiin. Tältä osin maakuntakaava on vanhentunut.

- Olavinlinnan ja Kyrönsalmen alueen maisemallisia ja kulttuuriarvoja on perusteltu ja käsitelty edellä mainituissa valtakunnallisissa inventoinneissa. Missään aiemmassa inventoinneissa rajausta ei ole ulotettu Kyrönsalmen siltojen pohjoispuolelle. Kasinonsaarilla ei ole sellaisia maisema-arvoja, jotka puoltaisivat sen valtakunnallista arvoa. Savonlinnan kaupunki vastustaa esitettyä valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alue-rajauksen laajentamista Kyrönsalmen rautatiesillan pohjoispuolelle.
- Savonlinna pyrkii kehittämään Kasinonsaarten matkailulinkeinoja. Alueen nykyiset työpaikat halutaan turvata ja uutta kestävä matkailuliiketoimintaa halutaan luoda. Kylpylän aluetta koskeva asemakaavan muutos hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 2.7.2013 ja kaava sai lainvoiman 19.3.2014. Kaavatyön yhteydessä on tehty laaja maisemallinen ja kaupunkikuvallinen arviointi suunnitellun rakentamisen soveltumisesta kaupunki- ja maisemakuvaan. Eräänä tarkasteluun on ollut näkymäyhteys Olavinlinnan maisema-alueena. Alueelle on laadittu myös luontoselvitys, jonka mukaisesti osa Vääräsaaresta on jätetty rakentamisen ja hoitotoimien ulkopuolelle. Mikäli nyt vireillä oleva maisema-alue-esitys toteutuisi, vaikeuttaisi tai estäisi se Savonlinnan kaupungin matkailun kehittämistä ja talouden kannalta elintärkeän hankkeen toteutumista.
- Museoviraston aloitteesta on 1990-luvun lopulla laadittu Olavinlinnan maisemaselvitys ja -suunnitelma. Suunnitelman laadinta on tapahtunut huomattavasti laajemmalla asiantuntemuksella kuin nyt käsillä oleva inventointi. Maisemasuunnitelmaa laadittaessa ei pidetty tarkoituksenmukaisena tai perusteltuna laajentaa maisema-alueita tarpeettomasti ja keinotekoisesti Olavinlinnan maisema-alueen ulkopuolelle. Nyt käsillä olevassa inventoinnissa pitää ottaa tämä suunnitelma huomioon.
- Savonlinnan kaupunki vastustaa jyrkästi valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alue-rajauksen laajentamista Kyrönsalmen rautatiesillan pohjoispuolelle. Olavinlinnan ja Kyrönsalmen valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuurimaisema on vuoden 2009 RKY-inventoinnin yhteydessä arvioitu ja rajattu huolellisen ja asiantuntevan arvioinnin perusteella. Rautatiesillan pohjoispuolella ei ole tapahtunut inventoinnin jälkeen mitään sellaista mikä olisi korottanut alueen maisemallisen arvon valtakunnalliseen luokkaan, pikemminkin päinvastoin.
- Savonlinnan kaupunki esittää, että inventoitu Kyrönsalmen kulttuurimaisema poistetaan valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista, koska se on päällekkäinen RKY-kohteen ”Olavinlinna, Kyrön- ja Haapasalmen kulttuurimaisema” kanssa.

Sievin kunta

- Inventoinnissa ei ole esitetty valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita Sievin alueelle. Kalajokilaakson viljelymaisemat (128) ulottuvat noin 700 metrin päähän Sievin rajasta Nivalan Taaniperällä. Tälle osalle on esitetty aluetarkennuksia, jotka laajentavat aluetta.

- Sievin kunnanvaltuusto on hyväksynyt Sievin Jokikylälle, lähelle maisema-alueetta, tuulivoimayleiskaavan (Jakostenkallio). Osa kaavan mukaisista voimaloista tulee valmistuessaan näkymään alueelle. Kunnanhallitus katsoo, ettei maisema-alueen laajenemisella saa olla vaikutusta jo hyväksytyjen kaavojen toteuttamiselle.
- Muutoin kunnanhallituksella ei ole huomautettavaa inventoinnista tai siihen liittyvästä ympäristövaikutusten arvioinnista.

Siuntion kunta

- Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden status ei saa estää maaseutuelinkeinojen ja maiseman kehitystä eikä vaikeuttaa nykyisten maatalouselinkeinojen harjoittamista. On korostettava, että vain aktiivisella ja esteettömällä maaseutuelinkeinojen ja sivuelinkeinojen harjoittamisella ja muulla yritystoiminnalla voidaan tukea alueiden säilyminen ja elinvoimaisuus. Lähtökohtana tulee olla vahva luottamus kuntaan, maanomistajiin ja yrittäjiin, joiden työn tuloksena maisema-arvot ovat säilyneet ja kehittyneet. On huolestuttavaa, että ympäristövaikutusten arvioinnissa tuodaan selkeästi esille, että maisema-alueet voivat ohjata ja rajoittaa erilaisten hankkeiden toteuttamista paikallisesti. Tätä kunta ei hyväksy ja vaatii tämän poistamista, sillä se rajoittaa merkittävästi yritystoimintaa ja alueiden säilymistä elinvoimaisena.
- Oikeusvaikutusten osalta kunta pitää välttämättömänä, että maankäytön suunnittelua valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla tulee voida jatkossakin toteuttaa ja ohjata ensisijaisesti lainvoimaisten yleiskaavojen perusteella. Kunnan kaavoitusoikeutta ei saa mitenkään kaventaa eikä lisävelvoitteita asetta.
- Koska asiakirjat ovat oikeusvaikutusten osalta epäselvät, niistä on täydennettävä tiivistelmällä, joissa esitetään läpinäkyvästi perustellen, mitä kieltoja ja rajoituksia maankäytölle tulee jokaisessa kaavoitus- ja lupamenettelyn (maakuntakaava, yleiskaava, asemakaava, rakennus- ja toimenpidelupa, suunnittelutarveratkaisu, maa-aineslupa, suuret tuotantorakennukset, viljankuivaamot, varasto- ja yritystilat, metsän hakkuu, rakennusten purkamisen ja uusiutuvan energian tuotanto) vaiheessa. Jokaista vaihetta koskevat kiellot ja rajoitukset on seikkaperäisesti esitettävä ja perusteltava taloudellisia vaikutuksia myöten. Alueen maanomistajat ja yrittäjät joutuvat pääosin kantamaan taloudellisen vastuun kielloista ja rajoituksista.
- Asiakirjoissa on epämääräisesti todettua, että karttarajaukset ovat ohjeellisia. Siksi ohjeellisuuden tulkinnasta tulee tehdä tarkentava selvitys koskien taajama-alueita yleisesti ja taajamien raja- ja lievealueita erityisesti. Tämä on välttämätöntä, jotta maankäytön suunnittelulle saadaan selkeä lähtökohta ja viranomaistulkinnat yhtenäisiksi.
- Kuntakeskuksen alueella Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemien (7) rajausta tulee muuttaa. Nykymuodossaan se estää kuntakeskuksen kasvumahdollisuudet ja se nähdään selkeästi elinoloja ja yhdyskuntarakennetta rajoittavaksi tekijäksi. Maankäytön kehityskuvan mukaan kuntakeskus tulee laajentumaan huomattavasti. Se laajentuu Tjustrasketin järven suuntaan tavoitteena saada Siuntionjoki aktiiviseksi elementiksi osana kuntakeskuksen vetovoimaisuuden lissämistä. Haagan, Palonummen, Härkähaan ja Krejansin alueita laajennetaan. Virkkulan kylää suunnitellaan. Kuntakeskus tu-

lee kasvamaan pitkällä aikavälillä 10 000 asukkaan seudullisesti merkittäväksi raideliikenteeseen tukeutuvaksi taajamaksi.

- YVA:n kohdassa 5.5 esitetään että yhtenäisten peltoalueiden kaavoittamista rakennuskäyttöön rajoittavat maisema-alueen statuksen ohella myös muut valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden periaatteet. Lisäksi alueidenkäyttötavoitteiden erityistavoitteissa muun muassa todetaan että ”ilman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön, eikä hyviä ja laajoja metsätalous-alueita pirstoa muulla maankäytöllä.
- Aluevalikoima on kattavuudeltaan ja edustavuudeltaan liian laaja ja rajauksia tulee muuttaa siten, etteivät ne ulotu kuntakeskuksen välittömään läheisyyteen. Arvoluokituksia ei myöskään tuoda missään esille selkeästi, joten siihen ei voida ottaa kantaa. Kunta edellyttää, että ympäristöministeriön kanssa pidetään yhteinen neuvottelu, jossa alueen rajaukset muutetaan tarkoituksenmukaisiksi ja kuntakeskuksen kehitys otetaan huomioon. Tämä neuvottelu on järjestettävä ennen päivitysinventoinnin vahvistamista.
- Kunta ei mitenkään voi hyväksyä, että valtio ensin lakkauttaa junaliikenteen Siuntiosta ja sitten kahlitsee valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajauksella kuntakeskuksen kehittämisen. Tämä vaikuttaa negatiivisesti koko kunta-alueen talouteen ja pitkällä aikavälillä heikentää maisema-alueiden säilymistä.
- Kunta puoltaa maisema-alueen sisällyttämistä arvokkaisiin maisema-alueisiin edellyttäen että edellä mainitut oikeusvaikutuksia koskeva tiivistelmä ja karttarajauksen tulkinnan tarkentava selvitys tehdään sekä kuntakeskuksen maisema-alueen rajaus korjataan.
- Kunta vaatii että ympäristöministeriö jatkossa kustantaa maisema-alueille osittain tai kokonaan tulevat kaavoitukset ja edesauttaa niiden toteutumista. Nykyisellään Siuntion kunta on kohtuuttomassa asemassa muihin kuntiin verrattuna, sillä sen pinta-alasta huomattava osa kuuluu maisema-alueeseen. Kaavoitustyön määrä ja siihen liittyvät kustannukset lisääntyvät siis huomattavasti.
- Lisäksi kunta vaatii, että ympäristöministeriön on vuosittain kohdennettava määrärahoja Siuntion kunnan alueelle, jotta kunta voi kehittää maaseutuelinkeinoja, liikennettä ja teollisuutta, ja edesauttaa teollisuuden sijoittumista kunnan alueelle. Ainoastaan selkeillä ja konkreettisilla toimenpiteillä ja rahoituksella voidaan varmistaa arvokkaiden maisema-alueiden säilyminen tuleville sukupolville.

Sodankylän kunta

- Sodankylän kunta ei hyväksy Peurakairan luontaiselinkeinomaiseman (167) osoittamista valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi, koska siitä voi aiheutua rajoitteita ja haittaa elinkeinojen toimintaedellytyksille (esim. metsätaloudelle ja kaivannaisteollisuudelle).
- Kunta edellyttää, että Kieringin osoittaminen valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi (156. Kieringin kulttuurimaisema) ei saisi rajoittaa kylän täydennysrakentamista ja alueen elinkeinojen harjoittamista. Kyläalueella tulee sallia myös nykyaikainen rakennustapa sekä uusien elinkeinomuotojen harjoittaminen.

- Kunnalla ei ole huomautettavaa muilta osin esitetyistä maisema-alueista.
- Täydennetään aluekuvausta: Saaritunturien poronhoitomaisemat (169): Sokostin hui-pulla energiaa tuotetaan myös polttoainekäyttöisellä generaattorilla.

Sotkamon kunta

- Vuokatin vaarajono ja rantakylät (145): Särkisen itä- ja pohjoisrannoille on asemakaa-voitettu hyvin tiivistä matkailu-, urheilu- ja opetustoimintaa palvelevaa rakentamista. Juuri valmistuneen Sotkamo–Vuokatti-masterplanin tavoitteena on muodostaa Urheilupiston–Snowpoliksen–Sokos Hotel Vuokatin ympäristöstä Vuokatin alueen ydin-keskusta. Alueen nykyinen ja suunniteltu maankäyttö eivät vastaa sitä maisemaku-vausta, jonka perusteella maisema-alue on valikoitunut valtakunnallisesti arvokkaaksi. Sotkamon kunta pitää tärkeänä, että Särkisen itä- ja pohjoisrannat sekä Vuokatin vaa-ran länsi- ja itärinteiden matkailualueet eivät sisälly maisema-alueeseen.
- Naapurinvaaran vaara-asutus (146): Alueeseen on liitetty mm. Kaarreniemen alueen pohjoisrannat. Aiemmin rajana on ollut Mujehoulunjoki. Laajentamista ei perustella Kaarreniemen osalta. Mujehoulunjoki on luonnollinen raja, joka erottaa Naapurinvaa-ran vaara-asutuksen Vuokatin alueen maankäytöstä. Rajausta ei tulisi muuttaa Kaar-reniemen osalta.
- Muutoin päivitysinventoinnista tai hankkeen yhteydessä laaditusta ympäristövaiku-tusten arvioinnista ei ole huomauttamista.

Suomussalmen kunta

- Kunta toteaa lausuntonaan Suomussalmen vienalaiskylien kulttuuri- ja eränkävintimai-semien (148) sopivan hyvin valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Säkylän kunta

- Kunta ei anna asiasta lausuntoa.

Taipalsaaren kunta

- Taipalsaaren kunnalla ei ole huomauttamista päivitysinventointiin. Kunnanhallitus pi-tää lisäksi tärkeänä, että alueen kaavoitusvaiheessa tulee tarkemmin ottaa huomioon maanomistajille aiheutuvat mahdolliset velvoitteet ja rajoitteet.

Taivalkosken kunta

- Taivalkosken kunnalla ei ole mitään huomautettavaa inventoinnista.

Tammelan kunta

- Tammelan alueella olevien valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden (30. Tam-melan kulttuurimaisemat; 31. Hämeen Härkätien maisemat) laajennuksista tulisi neu-votella kyseiset alueet omistavien maanomistajien kanssa.

Tampereen kaupunki

- Pirkanmaan harjumaisemat edustavat suomalaista luonto- ja kulttuurimaisemaa parhaimmillaan ja niiden lisääminen valtakunnallisesti arvokkaihin maisema-alueisiin tukee alueiden merkittävyyden tunnustamista. Harjut ovat osa Tampereen paikallishistoriaa ja keskeinen osa tamperelaista maisemaa. Maankäytön suunnittelussa valtakunnalliset maisema-alueet huomioidaan maakuntakaavan kautta myös alemmilla kaavatasoilla. Niiden säilyttäminen ja turvaaminen on kaupunkistrategian ja toimintaohjelmien mukaista.
- Tampereella harjualueilla on vireillä asemakaavoja ja keskustaajamaa koskeva yleiskaava, Kantakaupungin yleiskaava 2040.
- Teivaalanharju: Suonsivukadun varressa harjun eteläpään reunassa muutetaan nauha- tehtaan teollisuusaluetta asumiskäyttöön.
- Epilänharju: Hiedanrantaan on tulossa suunnittelukilpailu, jossa ratkaistaan alueen kehittäminen uudeksi asuin- ja työpaikka-alueeksi. Harjun itäpäässä sijaitseva Energia- kadun jatke on jo osoitettu voimassa olevassa yleiskaavassa ja se tullaan esittämään myös uudessa yleiskaavassa.
- Pispalanharju–Pyynikki: Pispalassa on vireillä asemakaavojen uudistamisen I- ja II-vaiheet. Kaavojen tavoitteena on kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttäminen ja alueen hillitty kehittyminen. Varalan urheilupuiston aluetta kehitetään. Pyynikin Pyhärannassa on käyttötarkoituksen muutos asumiselle sekä asemakaavan ajantasaistaminen. Toimistorakennus ja telemasto korvataan uudella asuinkerrostalolla. Eteläpuiston ja lähiympäristön asemakaavassa osoitetaan uusi asuinalue ja kehitetään virkistyspalveluja ja -reittejä. Santalahden asemakaavassa on keskeisenä tavoitteena harjualueen huomioiminen.
- Kalevankangas: Kalevan Airut; asumispainotteinen alue, jolla sijaitsee myös liike-, palvelu- ja työpaikkatiloja ja -rakennuksia. Tullin alue I; entinen teollisuus- ja varastoalue muuttuu monipuoliseksi kaupunginosaksi, jossa on työpaikkoja, asumista, palveluita ja tapahtumapaikkoja. Kalevankankaan alueen läntinen osa on osoitettu keskustan strategisessa osayleiskaavassa hallinnon, palvelujen ja asumisen alueeksi. Alue liittyy yliopiston ja Tampere-talon muodostamaan kokonaisuuteen, joka on osoitettu kaupunkiympäristön kehittämisvyöhykkeeksi (kampusalue).
- Aakkulanharju: Uutena yhteytenä on tunnistettu Valtatie 9:n rikkannaisyhteyden tarve Kaukajärven ja Pappilan välillä. Väylä ohjaisi läpiajoliikennettä pois Kaukajärven keskustasta. Yhteyden sijaintia tarkastellaan ja se tulee ainakin osin sivuamaan esitettyä maisema-aluetta. Väylä osoitetaan tieliikenteen yhteystarpeena yleiskaavan luonnoksessa.
- Tampereen kaupunkiseudun voimakkaasta kasvusta johtuen rajausten sisällä ja läheisyydessä on nyt ja tulevaisuudessa maankäytön muutostarpeita. Maisemakuvaa muokkaavien maankäytön muotojen ja hoitovaatimuksiensa osalta kaupunkien ja suurten asutuskeskusten maisemat poikkeavat maaseutumaisemista. Päivitysinventoinnin suunnittelu- ja oikeusvaikutuksia tulisi tarkentaa kaupunkialueiden osalta.

Tohmajärven kunta

- Kunnanhallituksella ei ole kunnan osalta huomautettavaa päivitysinventoinnista ja siihen liittyvästä ympäristövaikutusten arvioinnista.

Toholammin kunta

- Kunta vastustaa valtakunnallisesti arvokkaan Lestijokilaakson kulttuurimaiseman (126) maisema-alueen laajentamista Määttälästä Sykäräisiin. Nykyinen maakunnallisesti arvokas -merkintä riittää alueen arvojen säilyttämiseksi. Kunta myös esittää, että nykyinen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue muutetaan maakunnallisesti arvokkaaksi.
- Valtakunnallisella maisema-alueella on ollut enemmän kielteisiä kuin myönteisiä vaikutuksia. Se on vaikuttanut kielteisesti kahden tuulivoimahankkeen suunnitteluun rajoittamalla voimaloiden määrää ja sijoittelua, vaikka voimalat eivät sijoitu maisema-alueelle. Näillä tuulivoima-alueilla olisi ollut positiivisia taloudellisia vaikutuksia.
- Maisema-alue on rajoittanut myös uusien rakennuspaikkojen kaavoitusta Lestijokilaakson osayleiskaavassa.
- Maiseman arvo tulee säilymään nykyisellään, vaikka maisema-alue merkittäisiin maakunnallisesti arvokkaaksi. Alueella on voimakas ja kehittyvä maatalous, joka turvaa maisema-arvot.
- Kunnanhallitus toivoo, että paikallinen mielipide otettaisiin huomioon. Kunnan täytyy saada hyödyntää maksimaalisesti kaikki ne ilmastoystävälliset vaihtoehdot, jotka ovat käytettävissä. Mikäli elinkeinoelämän kehittymistä rajataan poliittisin päätöksin, on oikeudenmukaista että menetetyt tulonlähteet korvataan kunnalle täysimääräisesti.

Toivakan kunta

- Viisarimäen laaksomaisema (Viisarimäen ja Rutalahden laaksomaisema, 101) on arvokas ja vaikuttava kokonaisuus, jota tulee erilaisin päätöksin ja tukitoimin kehittää aktiivisena alueena. Rakentaminen ja maisemaan vaikuttavat toimenpiteet tulee tehdä sille kuuluvan arvon mukaisesti. Ainoat maisemavauriot ovat tulleet valtatie rakentamisen yhteydessä. Valtatie 4 ja Rutalahden liittymässä sijaitseva varastointialue ovat edelleen maisemoimatta.
- Maisema-aluetta supistetaan pohjoisosassa, jossa Valtatie 4:n linjaukset ovat muuttaneet maisemaa merkittävästi. Vastaavasti aluetta laajennetaan laaksoa ympäröivien kallioiden lakialueilla. Toimitetut selvitykset eivät anna riittäviä perusteluja aluerajusten muutoksille. Ilman tarkempia perusteluja jaosto esittää karttatarkastelun perusteella aluerajauksen muuttamista oheisen kartan mukaiseksi (liite).
- Inventoinnissa tulee ottaa myös selkeästi kantaa siihen, että alueen käytön rajoitukset eivät koske alueen ulkopuolisia alueita. Toivakan kunnan elinvoimalle on erityisen tärkeää, että rajoitukset eivät koske Valtatie 4:n varren alueiden käyttöä yritystoimintaa, maa- ja metsätalouden harjoittamista eikä tuulivoiman hyödyntämistä.
- Koska työryhmän ehdotuksen mukaan alue on valtakunnallisesti arvokas kohde, sen tulee esittää myös erityiset valtion tukitoimet alueen suunnitteluun sekä maisema-arvojen säilyttämiseen ja kehittämiseen.

Tornion kaupunki

- Tornion kaupungin alueella on yksi valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, Eteläisen Tornionlaakson maisemat (150). Maisema-alue on pääosin yksityisomisteista, jolloin maisema-alueen säilyminen, ylläpito ja hoito ovat pääosin yksityisten maanomistajien vastuulla. Näin ollen inventoinnissa tärkeää tietoa on se, mitä keinoja, varoja, avustus- ja tukimahdollisuuksia maisema-alueiden ylläpitoon on tarjolla. Tarjoamalla tietoa ja tukea maanomistajille varmistetaan myös jatkossa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden säilyminen suomalaisuuden fyysisinä ilmentyminä. Päivitysinventoinnissa tulee erityisesti huomioida maisema-alueiden säilymisen kannalta oleellisen tiedon tarjoaminen inventointidokumentissa.

Turun kaupunki

- 18. Aurajokilaakson viljelymaisema: Maisema-alueen uusi rajausta noudattelee Turun osalta melko pitkälti aiempaa rajausta. Suurimmat muutokset koskevat Kuralan Kylämäkeä ja Koroista. Kylämäki läheisine peltoineen on sisällytetty rajaukseen. Täydennys on perusteltu ja rajausta noudattelee nyt aiempaa paremmin Aurajokilaakson maisemallisia linjoja. Uusi asemakaavoitettu, mutta vielä rakentamaton, Säkömäen alue on jätetty rajauksen ulkopuolelle.
- Halisissa aiempaa rajausta ei ole juuri muutettu, vaan rajaukseen sisältyy mm. 1980-luvulla kaavoitettuja kerros- ja pientaloja. Vaikuttaa siltä, että rajausta perustuu vuosikymmenien takaiseen tilanteeseen. Rajausta olisi syytä tarkistaa siten, että 1980-luvun tai myöhemmän ajan kaavoitukseen perustuva rakentaminen rajataan maisema-alueen ulkopuolelle. Kyseisellä rakentamisella ei ole sellaisia miljöoarvoja, että se pitäisi sisällyttää maisema-alueeseen.
- Koroisten osalta ehdotus käsittää Vähäjoen vartta aiempaa laajemmin. Rajausta ei saa estää Vähäjoen varrelle kaavoitetun siirtolapuutarhan toteuttamista. Rajauksessa tulee myös ottaa huomioon muut maankäytön ja liikenteen kehittämishankkeet. Siksi rajauksen ulkopuolelle tulee jättää Koroisten pellon poikki kulkevan sähkölinjan pohjois- ja koillispuoliset alueet sekä Koroisten muuntoasema.
- 15. Airiston merimaisema: Inventoinnissa esitetään Ruissalo–Hirvensalon ja Airisto–Seilin maisema-alueiden yhdistämistä. Turun osalta tämä tarkoittaa sitä, että uusi rajausta sisältää aiempaa enemmän vesialueita, Satavan länsi- ja luoteisrannan, Järvisten saaren sekä joukon pienempiä saaria ja luotoja. Maisema-alueiden yhdistäminen on perusteltu muutos. Kokonaisuus on maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävä kokonaisuus. Airisto rantoineen edustaa Turun vaikuttavimpia merimaisemia.
- Rajausta ei ole kuitenkaan Hirvensalon osalta täysin mietitty. Esitetty rajausta on Hirvensalossa aiempaa rajausta suppeampi. Lauttarannassa uusi rajausta on aiempaa parempi ja jättää esimerkiksi uuden Arolan alueen maisema-alueen ulkopuolelle. Sen sijaan Maanpäässä ja Jänessaareissa rajausta on kavennettu perusteetta. Uusi rajausta ei noudattele maisemallisia linjoja, vaan halkoo sattumanvaraisesti peltoja ja jopa vanhan pihapiirin.
- Maanpäässä ja Jänessaareissa on useita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä maalaistaloja: Länsitalo, Itätalo, Jänessaari sekä Pehr Kalmin koeviljelytilana 1700-luvulla toiminut

Sipsalo. Maalaistalojen ja Särkilahden välissä aukeavat pellot, jotka ovat olennainen osa Maanpään ja Jänessaaren sopusointuisena säilynyttä sisäsaariston kulttuurimaisemaa. Maisema-alueen rajausta tulee palauttaa kulkemaan Särkilahtea ja Myllyraumaa pitkin siten, että rantapellot, samoin kuin Maanpään Itätalon koko pihapiiri, sisältyvät rajaukseen.

Tyrnävän kunta

- Tyrnävän kunta on lausunut Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavaluonnoksesta 27.4.2015 seuraavaa: Tyrnävän alueelle esitetään valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen merkittävää laajentamista Korvenkylän–Kunjensuon ja Kirstinänmettä–Kolmikanta–Ylipään alueelle. Laajentaminen ei ole perusteltua. Rajauksen tulisi käsittää vain olevat peltoalueet. Suuri osa kaavaluonnoksessa esitetystä laajennetusta alueesta on tavallista metsätalousvaltaista maata, jolla ei ole erityistä maisemallista arvoa.
- Jos metsät esitetystä laajuudessaan luetaan Limingan lakeuden kulttuurimaiseman (132) kokonaisuuteen, voi kaavamääräys hankaloittaa metsätalouden toimenpiteitä. Metsäaluetta tulisi kyetä hyödyntämään ja kehittämään ilman että kaavamerkintä määräyksineen aiheuttaa jatkuvaa ylimääräistä arviointityötä siitä, onko toimenpiteillä vaikutusta maisemallisiin arvioihin.
- Lisäksi kunta toteaa, että Limingan lakeus on elinvoimaista ja kerroksellista, ihmisten omalla toiminnallaan synnyttämää kulttuuri- ja maatalousmaisemaa. Alue ei näin ollen pysy staattisena. Lakeuden elinvoimaisuus tulee mahdollistaa jatkossakin, joten kuntien kasvu- ja kehittämismahdollisuudet tulee turvata. Statuksella ei tulisi olla myöskään sellaisia yksittäisiin ihmisiin ja maanomistajiin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia, jotka hidastavat maiseman ja arvokkaan rakennuskannan hoitamista, ylläpitoa ja kehittämistä.

Ulvilan kaupunki

- Vaikka Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemien (25) esitetty rajausta on nähtävä suunta-antavana, se on monelta osin ristiriidassa Ulvilan kaupungin lainvoimaisten yleis- ja asemakaavojen kanssa sekä osittain myös Satakunnan maakuntakaavan kanssa. Maisema-alueeseen on osoitettu em. kaavojen mukaisia virkistys- ja ulkoilualueita sekä rautatie- ja valtatieliikenteen alueita, joiden kehittäminen perustuu muihin kuin inventoinnin mukaisiin tavoitteisiin. Selvä virhe on osoittaa maisema-alueeseen yleis- ja asemakaavan mukaisia rakennusalueita sekä yleis- ja maakuntakaavan mukaisia taajaman laajentumisalueita tai välittömiä laajentumissuuntia. Lisäksi on kyseenalaista osoittaa maisema-alueeksi muutoksen alla olevia viljelysalueita ja sijaintinsa tai kokonsa johdosta muutokselle herkästi alttiita viljelysalueita.
- Ristiriidat maankäytön suunnittelun eri tasoilla aiheuttavat ylimääräistä suunnittelua ja hallintokuormaa sekä vaikeuttavat lupatoimia. Maisema-alueen rajauksen tulisikin pysyä jo olemassa olevien maankäyttösuunnitelmien mukaisilla maisema-alueilla ja jättää taajamien laajentumiselle kasvuvaraa. Vireillä olevan Satakunnan vaihemaakuntakaava 2:n yhteydessä Ulvilan kaupunki on selvittänyt potentiaalisiksi aurinkosähkö-

tuotantoalueiksi rautatien ja valtatievarren häiriöalueita, jotka on myös syytä jättää pois maisema-alueesta.

- Kaupungin ehdotus maisema-alueen rajaamiseksi esitetään liitteenä.

Utsjoen kunta

- Utsjoen kunnalla ei ole tarvetta antaa erillistä lausuntoa.
- Tarkennetaan aluekuvauksia: 179. Tenonlaakson maisemat: Teno ei laske Varanginvuonoon vaan Tenovuonoon; 177. Ailikastunturin luontaiselinkeinomaisemat: Alueella on vanhoja saamelaiden pyhiä paikkoja, kuten Ailigas ja *Feaskkerádjagat*.

Uudenkaarlepyyn kaupunki

- Rakennusvirasto toteaa, että aluekuvaukset kuvaava hyvin kohteiden erityispiirteitä. Pohjanmaan rannikolla huomattava maankohoaminen kuvastuu rantamaisemassa. Alueella on ainutlaatuinen luonto ja rakennuskanta sekä rakennelmat liittyvät kalastukseen ja merenkulkuun.
- Inventointi esittelee edustavan kokonaisuuden Uudenkaarlepyyn rannikkoa. Karut maisemat muinaisjäänteineen ja vanhoine tuparakennelmineen ovat ainutlaatuisia. Esitetyt saaret (Merenkurkun saaristomaisemat [116]; Jöusan, Svartörarna ja Stubben) ansaitsevat maininnan valtakunnantasolla, vaikka alueen maankäyttö on muuttunut merkittävästi. Metsästyksen ja kalastuksen tilalle on tullut vapaa-ajan asumista ja virkistyskäyttöä, mutta karu ja ainutlaatuinen saaristomaisema on jäljellä. Sen sijaan vesialueiden ei tarvitsisi sisältyä maisema-alueeseen siinä laajuudessa kuin inventoinnissa esitetään.
- On myös huomattava, että satsaukset matkailuun vapaa-ajanasumisessa eivät välttämättä ole positiivisia seurauksia ihmisten elinolosuhteiden ja viihtyvyyden näkökulmasta.
- Stubben ja Jöusan kuuluvat Natura 2000 -verkostoon, Hamnskäret ja Svatröuran puolestaan Uudenkaarlepyyn rantakaavaan. Kaupunginhallitus vastustaa Svatröuran sekä Mickelsörarnan ja Stubbenin välisen vesialueen sisällyttämistä alueeseen. Vesialaa ei voi katsoa arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Uudenkaupungin kaupunki

- Kaupungilla ei ole huomautettavaa Laitilan lakeuden rajauksesta (17). Alue on perinteistä maaseutu-/viljelymaisemaa, jonka säilyminen on alueella asuvien viljelijöiden käsissä. Maisema-alueen rajaaminen ei saa haitata alueen elinkeinoja. Lisäksi ympäristöministeriön tulee varata rahoitusta mahdollisiin alueella tehtäviin maisemanhoidollisiin toimenpiteisiin.

Vaalan kunta

- Kunnanhallituksella ei ole huomautettavaa inventointiin.

Vaasan kaupunki

- Kaksi esitettyä maisema-aluetta osuvat Vaasan kunnan alueelle: Söderfjärdenin viljelyaukea (118) ja Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemat (120). Vanhan Vaasan kulttuurimaisema on jätetty pois. Vaasa mainitaan myös Merenkurkun saaristomaisemien yhteydessä, mutta Vaasan osuus maisema-alueesta on merkityksettömän pienialainen.
- Söderfjärdenin viljelyaukean osalta rajausta on laajennettu siten, että se vastaa Söderfjärdenin valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) rajausta. Suunnittelujaosto esittää, että Söderfjärdenin reuna-alueet ovat mukana, mutta kyläalue ei.
- Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemien osalta rajauksen ulkopuolelle on jätetty Vähänkyrön alueella taajamoituneita alueita (Vähäjoki ja Merikaarto osittain) ja jokilaaksosta haarautuvia peltolahdekkeita, joissa maisemallisesti arvokas rakennuskanta on vähäistä, maisema on tavanomaista, ja maisemassa on häiriöitä, esim. kookkaita voimalinjoja (Torkkola/Vellimäki ja Haapalahti). Sikäli kun rajaukset osuvat Vaasan kaupungin alueelle, ei Vaasan kaavoituksella ole huomauttamista.
- Vanhan Vaasan kulttuurimaisema on jätetty kohdeluettelosta pois, koska sen katsotaan edustavan selkeästi kaupunkimaisesti rakennettua kulttuuriympäristöä eikä maaseudun kulttuurimaisemaa. Tällöin sen arvot turvataan RKY-inventoinneissa sekä maakunnallisesti arvokkaana maisema-alueena.

Valkeakosken kaupunki

- Valkeakoskelta valtakunnallisesti arvokkaiisiin maisema-alueisiin kuuluu Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemat (47). Aluerajaukseen on esitetty jonkin verran tarkennuksia. Muun muassa Viuhan alue on jätetty pois. Viuha on ollut taajamarakenteen kasvu-suuntana ja sen maisema on muuttunut.
- Jutikkalan moottoritien liittymän ympäristössä rajauseroitus on summittainen ja laajentunut käsittämään talousmetsää ja moottoritien sekä 130-tien lieve- ja liittymä-alueita. Vanha raja noudattaa vakiintunutta maisemarajaa ja kuvaa paremmin olemassa olevaa tilannetta ja maisemarakennetta.
- Rajauksen tarkkuudella on merkitystä Jutikkalassa, koska alue on tärkeä elinkeinoelämälle logistisena työpaikka-alueena. Alueelle on laadittu yleiskaava, joka huomioi vanhan maisema-aluerajauksen. Tältä pohjalta laaditaan asemakaavaa.
- Vaikutusten arviointi on puutteellinen tältä osin, koska rajauksen laajentamisella olisi merkittäviä haitallisia vaikutuksia elinkeinoelämälle. Suunnitellun työpaikka-alueen työllistävä vaikutus äkillisen rakennemuutoksen alueella on mahdollisesti yli 1 000 työpaikkaa.
- Valkeakosken kaupunki katsoo, että Jutikkalan osalta tulee pitäytyä vanhassa rajauksessa. Muilta osin kaupungilla ei ole rajauseroituksesta huomautettavaa.

Valtimon kunta

- Kunnanhallitus yhtyy lausuntonaan seuraaviin maakuntaliiton esille ottamiin asioihin:

- Pohjois-Karjalan liitto katsoo, ettei nyt menossa oleva lausuntomenettely ja 19.2.2016 päättynyt kuuleminen täytä hyvän hallinnon mukaista mahdollisuutta tulla kuulluksi omassa asiassa. Kuulemisessa on mm. seuraavia puutteita:
- Inventoinnin maastotyöt on tehty jopa viisi vuotta sitten, minkä jälkeen YM on valmistellut hankettaan hiljaisuudessa. YM on muun muassa antanut epäselviä tietoja inventoinnin valmistumisen aikataulusta. Lisäksi kuulemisaineiston perusteella ole mahdollista tietää, kuka tai millainen asiantuntijoiden kokoonpanon on lopulta aluerajaukset päättänyt.
- Alueiden rajausesityksiin liittyen kuulemisaineisto on laaja ja epäselvä. Aineiston kuvaukset muun muassa avoimesta maatalousmaisemasta, niityistä ja pelloista ja niiden arvoista ovat hyvin maalaisjärjellä ymmärrettäviä. Tästä huolimatta tavallisen kansalaisen ja maanomistajan on vaikea ymmärtää aineiston perusteella yksittäisen maisema-alueen rajauksen perusteluita. Kuulemisasiakirjoihin kuuluvasta taustamuistios- ta löytyy maininta inventoinnin kotisivuista, josta löytyvät tarkimmat aluekuvaukset. Miksi tätä aineistoa ei ole liitetty suoraan kuulemisaineistoon? Maaseutumaisemat- sivustolta löytyy tarkka Pohjois-Karjalaa koskeva inventointiraportti. Raportista on pois- tettu rajausehdotukset, minkä voi päätellä julkaisun sisällysluettelosta. Miksi raportissa esitetyt aluerajaukset ei ole julkaistu?
- Maanomistajien ja asukkaiden oikeuksiin liittyen Pohjois-Karjalan liitto pitää kuule- misen järjestelyjä perustuslain hengen vastaisina. Vakavin puute on, ettei kuulemisen yhteydessä ole otettu yhteyttä maisema-alueiden maanomistajiin. Lisäksi taloudellisia vaikutuksia ei ole arvioitu tarpeellisella tarkkuudella. Oikeusvaikutuksia ei esitetä yksi- selitteisesti. Maisema-alueet tosiasiallisesti aiheuttavat rantarakentamisen, maa-aines- ten oton ja tienrakentamisen kieltoja. Hyvin monella kansalaisella ei ole käytettävis- sään tietoliikenneyhteyksiä.
- Pohjois-Karjalan liitto edellyttää, että valtioneuvoston päätöksessä tuodaan selkeästi esille, ettei maisema-alueerajaus saa tuottaa estettä maatalous- eikä muiden elinkeino- jen harjoittamiselle. Lisäksi rakentamisen, maa-ainesten oton, tuulivoiman- ja tieraken- tamisen esteet on tuotava selkeästi esille.
- Liitto ehdottaa, että ympäristöministeriö järjestää Pohjois-Karjalan kuntien edustajil- le, maanomistajille sekä muille asianosaisille oman kuulemistilaisuuden. Tilaisuuden jälkeen kunnille ja muille osallisille tarjottaisiin mahdollisuus tarkentaa antamaansa lausuntoa tai mielipidettä.
- Kuulemistilaisuus on tärkeä, jotta alueiden rajaukset käytäisiin läpi osallisten kans- sa niin, että kaikki keskeiset tahot voivat kokea rajaukset hyväksyttäviksi. Liitto näkee maisemanhoidon yhtenä maakuntaohjelman mukaisena kehittämiskohteena. Liitto katsoo, että maisema-alueet ovat tärkeä osa myös maakunnan luonnonarvoja ja iden- titeettiä. Pohjois-Karjalassa toimii useita aktiivisia kyliä ja maanomistajia, jotka tekevät maisemanhoitotöitä muun muassa ProAgrian ja Maaseudun Sivistysliiton asiantunti- ja-avun tukemana.
- Valtimon kunta esittää lisäksi että Peri-Sivakka lisätään neljänneksi valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi Valtimolta.

Vantaan kaupunki

- Päivitysinventointi on erittäin tarpeellinen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ohjausvaikutuksen kannalta. Vanhentunut valtioneuvoston päätöksen mukainen (1995) Vantaanjokilaakson viljelymaiseman (10) raja on vaikuttanut maankäytön suunnittelua jo pitkään. Maakuntakaavaan 2004 Vantaanjokilaakson maisema-alueen raja on otettu lähes sellaisenaan, vain Pakkalan kohdalla hiukan ajantasaistettuna. Ristiriita rakennetun todellisuuden kanssa oli jo silloin niin suuri, ettei maakuntakaavaa voitu ottaa kulttuurimaiseman osalta Vantaan yleiskaavan 2007 lähtökohdaksi. Aluerajaus ei ole myöskään näyttänyt perustellulta Maisema-aluetyöryhmän mietinnössä esitettyjen kriteereiden valossa. Perustellun rajauksen määrittely siirtyi siten kuntakaavoitukselle.
- Yleiskaavaan laadittiin selvitys, joka perustui Maisema-aluetyöryhmän kriteereihin ja riittäviin, ajantasaisiin lähtötietoihin. Selvitys korvasi vanhentuneen inventoinnin yleiskaavan lähtöaineistona. Sen perusteella maisema-alue on rajattu Vantaan yleiskaavaan 2007 ja Marja-Vantaan osayleiskaavaan 2006 maisemallisesti ja kyläkuvasellisesti arvokkaina alueina. Yleiskaavasta saaduissa viranomaislausunnoissa aluerajaus on hyväksytty valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaiseksi. Nyt lausunnolla oleva esitys on pääosaltaan Vantaan yleiskaavan mukainen.
- Poikkeamat yleiskaavan ja päivitysinventoinnin välillä ovat vähäisiä ja niiden voidaan päätellä johtuvan inventoinnin yleispiirteisyydestä. Kivistössä maisema-alueeseen on sisällytetty nyt peltona oleva alue, joka on yleiskaavassa varattua kasvavan Kivistön kaupunginosan palvelurakentamiseen (liitekartta). Peltoalue Piispankyläntien länsipuolella erottuu Vantaanjokilaakson päämaisematilasta Nikun – Norrkullan loivan harjanteen taakse. Jokilaakson maiseman eheyteen peltoalue vaikuttaa vain vähän. Vantaa esittää, että aluerajaus muutetaan liitekartan mukaiseksi.
- Vantaanjokilaakso on kaupunkirakenteen keskelle jäänyt viljelymaisema, jossa on väistämättä maiseman eheyttä rikkovia elementtejä (liikenneväyliä, kaupunkimaista asutusta). Jokilaakson arvoa on perusteltu sen suhteellisella merkityksellä tiheästi asutulla pääkaupunkiseudulla. Vantaanjokilaakso ei täytä uudenkaan inventointiohjeen kriteereitä ”maisemakuvan yhtenäisyydestä” tai ”perinteisestä maisemarakenteesta poikkeavien elementtien vähäisyydestä”. Vantaanjokilaaksossa on siten hyväksyttävä maisemakuvan muuttuminen kaupungin edelleen kasvaessa.
- Inventointi on edelleen Backaksen kartanon osalta päällekkäinen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY) kanssa. Muut RKY-päällekkäisyydet on poistettu. Tavoitteena tulee olla, että valtakunnallisen Kulttuuriympäristöstrategian mukaisesti luodaan yksi kulttuuriympäristöjen inventointi, joka sisältää molemmat nykyisten VAT-inventointien jo nyt suurimmalta osaltaan yhteneväiset arvoperusteet. Kuntakaavoituksen näkökulmasta nykyinen tilanne on kestävä.
- Aluekuvaukset ovat tärkeää kaavoituksessa tarvittavaa taustamateriaalia. Ne koskevat myös muun muassa rakennusten purkamisen luvittamista. Aluekuvauksia tulee ajantasaistaa ja niistä ei saa poistaa maisemaan olennaisesti liittyvää kulttuuriperintöä. Vantaanjokilaakson kartanoista on aluekuvauksesta jätetty pois Linnan kartano, joka on

- Esitetty aluerajaus koskee Varkauden osalta 31.12.2001 vahvistettua Joutenvesi–Äimisvesi-osayleiskaava-aluetta. Osayleiskaavassa Joutenveden alueelle on merkitty luonnonarvoiltaan merkittävät vyöhykkeet rantojen suojeleohjelman mukaisesti. Lisäksi am-merkintä osoittaa maisemallisesti arvokkaat ranta-alueet, jolla kielletään hakkuut ja ympäristöä oleellisesti muuttavat toimenpiteet. Uudessa rajausesityksessä olevalla osayleiskaava-alueella on pääasiassa loma-asuntoaluemerkintä, mutta myös maisemaa ja rakennetun ympäristön suojelua edistäviä kaavamerkintöjä. Hevonlahdessa sijaitsee rakennushistoriallisesti ja kylämiljöön kannalta merkittäviä rakennuksia ja rakennusryhmiä. Lisäksi Kiikansalon luoteisosa on osoitettu arvokkaaksi maisema-alueeksi.
- Mikäli Aittolahti–Hevonlahti päätetään liittää valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin, alueella on pyrittävä säilyttämään sen ominaispiirteet eli avoin viljelysmaa. Aluepäätöksen myönteisiä vaikutuksia on vaikea arvioida etukäteen. Esimerkiksi hankerahoitus edellyttää aktiivista, omaehtoista kylätoimintaa. Mahdolliset myönteiset taloudelliset vaikutukset perustuvat yritystoiminnan ja matkailun kehittymiseen alueella maisema-alueinventoinnin jälkeen. Uuden rajauksen myönteisimmät vaikutukset voidaan liittää ekologiin vaikutuksiin.
- Varkauden kaupunki esittää lausuntonaan, että Aittolahti–Hevonlahti-aluetta ei liitetä Heinäveden reitin maisemakokonaisuuteen.
- Varkauden kaupunki katsoo, että alueen osalta ei ole esitetty riittävästi perusteita alueen liittämiseksi. Heinäveden reitti ilmentää sisävesireittiä ja Aittolahti–Hevonlahti poikkeaa maisemakokonaisuudesta. Tämän lisäksi Hevonlahden kulttuurimaisema on otettu huomioon Pohjois-Savon maakuntakaavassa ja voimassa olevissa osayleiskaavoissa. Tämä on riittävä maisemallisiakin arvoja suojaava päätös. Päällekkäistä suojelua tulee välttää, eikä Aittolahti–Hevonlahti tuo maisema-alueelle lisäarvoa. Alueen liittäminen maisemakokonaisuuteen ei saa aiheuttaa rajoituksia rakentamiseen tai muuhun alueiden käyttöön, eikä se myöskään saa aiheuttaa velvoitteita maan viljelemiseksi vain maisema-alueen tavoitteen vuoksi.

Vehmaan kunta

- Vehmaan kunta esittää että Mynälahden kulttuurimaiseman (16) rajaus noudattaisi länsirajaltaan samaa rajausta kuin nykyisessä rajauksessa, eli Vehmaan kunnan ja Mynämäen kunnan rajaa. Raja on myös Natura-alueen raja. Vehmaan kunnan puolelle inventoinnissa laajennettu ranta-alue on rakennettua vapaa-ajan asuntojen aluetta, jolla ei ole erityisiä maisemallisia tai luonnonsuojelullisia arvoja.

Vesilahden kunta

- Vesilahden kulttuurimaiseman (46) esitetty uusi rajaus on perusteltu ja ottaa huomioon maisemallisen ja kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden, joka muodostuu Pyhäjärven Säijänselän ja Toutosen rannoille. Alueella olevat merkittävät peltoalueet on huomioitu rajauksessa. Rajaus pitää sisällään kunnan merkittävimmät rakennetut kulttuuriympäristöt.

- Historiallinen kerroksisuus on ominaista Vesilahden pitkään asutuille kyläalueille, joissa muinaisjäänökset, maaseudun perinteiset rakennetut ympäristöt ja pitkään viljelty maisematila muodostavat arvokkaan kokonaisuuden. Toivoisimme että inventoinnin kulttuuripiirteitä esittelevässä kohdassa tuotaisiin esiin myös Koskenkylän ympäristö sekä Saarikunta, joissa historiallisesti kerroksellinen maaseudun peltomaisema suurine peltoaukeineen on erittäin edustava.
- Koskenkylän ympäristön osayleiskaava-alueen rakennusinventoinnissa kuvataan alueen kerroksellista kulttuurimaisemaa ja nykytilaa seuraavasti (Anna Lyyra-Seppänen, Pirkanmaan maakuntamuseo, 2011): "Vesilahden Koskenkylän alueelle on satojen vuosien aikana syntynyt kerroksinen kulttuuriympäristö, joka kertoo maatalouden muutoksesta ja rakennustavan kehityksestä. Kulttuurimaiseman piirteet ja perinteinen talonpoikainen rakennuskulttuuri määrittävät edelleen vahvasti Koskenkylän ympäristön ominaisluonnetta."
- Nykyinen maisema-alue on kokonaisuudessaan määritelty kunnan rakennusjärjestyksessä suunnittelutarvealueeksi. Koskenkylän ympäristön osayleiskaava (2015) kattaa maisema-alueesta noin 30 km². Kirkonkylän osalta maankäyttöä ohjaa Kirkonkylän osayleiskaavan muutos ja laajennus (2009). Vesilahden kunnan alueella uudisrakentamisen ja maankäytön ohjausta pidetään tärkeänä ja se korostuu maisema-alueella, jotta alueen arvot ja ominaispiirteet säilyvät.
- SOVA:ssa esiin tuodut maisemainventoinnin sosiaaliset vaikutukset ovat merkittävät ja ne on arvioitu riittävästi. Valtakunnallinen status motivoi ja edesauttaa kunnassa maisema-alueen hoitoa, suojelua ja suunnittelua valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti. Vesilahden kunnan valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella on positiivinen vaikutus kuntakuvaan ja se muodostaa vetovoimatekijän, joka edesauttaa uusien asukkaiden ja yritystoiminnan tuleamista kuntaa. Toisaalta uudisrakentaminen ja muuttuva maankäyttö lisäävät ohjaustarvetta ja laadukkaan suunnittelun merkitys alueella korostuu.

Vetelin kunta

- Kunnanhallituksella ei ole huomauttamista inventoinnin johdosta.
- Kunnanhallitus toteaa, että Perhonjokilaakson viljelymaisemaa kuvaavampi nimi olisi Vetelinjokilaakson viljelymaisema.

Virtain kaupunki

- Kaupunginhallituksella ei ole huomautettavaa päivitysinventoinnista.

Vöyrin kunta

- Vöyrin kunnan alueelle osuvat Vöyrinjokilaakson kulttuurimaisemien (121) ja Kimojokilaakson viljelymaisemien (122) esitetyt valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.
- Alkutuotantoelinkeinot ovat luoneet maisemat ja pitävät ne avoimina. On erittäin tärkeää, että maanviljelijät voivat jatkaa elinkeinonsa harjoittamista ajanmukaisin keinoin ja että heillä on mahdollisuus investointeihin. Hallitus pyrkii vähentämään normeja.

Näin ollen ei ole tarkoituksenmukaista laajentaa maisema-alueita ja vaikeuttaa ihmisten mahdollisuuksia elää ja kehittää lähiympäristöään.

- On erittäin tärkeää, että asukkaat voivat tulevaisuudessa vaikuttaa lähiympäristöönsä ja maisemakuvaan. Mahdollisuudet turvataan parhaiten kunnan omalla maankäytön suunnittelulla ja paikallistuntemusta sisältävällä rakennusneuvonnalla. Tämä mahdollistetaan pienentämällä Kimonjokilaakson maisema-alueita liitekartan mukaisesti ja poistamalla Vöyrinjokilaakson maisema-alue listauksesta.
- Kunta esittää, että ympäristöministeriö etsii yhdessä Vöyrin kunnan edustajien kanssa ne alueet, jotka lopulta määritellään valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi.
- Vöyrinjokilaakson kulttuurimaisemat (121): Vöyrin kunta vastustaa esitystä. Valtakunnallisesti arvokkaan alueen status tulee vaikeuttamaan asukkaiden mahdollisuutta harjoittaa elinkeinoaan.
- Kimojokilaakson viljelymaisemat (122): Vöyrin kunta vastustaa esitystä kaikkien muiden alueiden paitsi Kimon ruukin osalta. Ruukin ja alueen maatalouden välillä on vain vähän yhteistä. Ruukkitoiminta loppui noin v. 1900. Paikalliset asukkaat ovat sitä mieltä, että ruukkimiljöö ei saa vaikuttaa negatiivisesti alueen elinkeinotoimintaan. Alueen maatalous perustuu noin 30 maito-, nauta-, sika- ja viljatilaan. Suurien tuotantorakennusten ja turkistilojen takia alueen kulttuurimaisema on epäyhtenäinen. Kunnan muutosehdotukset esitetään karttaliitteessä.

Ylitornion kunta

- Kunnanhallitus vaatii lausunnossaan, ettei Ylitornion alueelle sijoituvia maisema-alueita laajenneta. Alueet ovat jo nykyisellään riittävän suuria, eikä kunta näe että alueiden laajentamiselle on tarvetta.
- Lohijärven kyläyhdistys on 28.1.2016 antamassaan lausunnossa esittänyt Lohijärven ja Leukumapään kylämaisemien (152) rajauksen pysyttämistä vuonna 1995 hyväksytyn rajauksen mukaisena. Kunnanhallitus on päättänyt yhtyä kyläyhdistyksen lausuntoon.
- Kunnanhallitus korostaa, että valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet eivät saa vaikeuttaa tulevaisuudessa alueen elinkeinotoimintaa ja rakentamista.

Ylivieskan kaupunki

- Uudessa inventoinnissa on pyritty noudattamaan maisemarakenteen näkyvissä olevia luontevia rajoja ja rajaukseen on sisällytetty myös avointa viljelymaisemaa rajaavat yhtenäiset metsäiset reunavyöhykkeet sekä taajamien reuna-alueet. Ylivieskan kaupunki pitää rajausta perusteltuna. Maakuntakaavan seloituksessa on täsmennetty aluerajauksen vaikutusta metsätalouteen ja metsänhoitoon reunavyöhykkeillä. Täsmennystä pidetään riittävänä.
- Ylivieskan kaupungilla ei ole huomautettavaa päivitysinventointiin liittyen.

Ylöjärven kaupunki

- Merkittävin muutos Ylöjärven kaupungin osalta on Pirkanmaan harjumaisemat (48) -kohdekokonaisuuden nostaminen valtakunnallisesti arvokkaaksi maisemanähtävyy-

deksi. Pirkanmaan harjualueet ovat yleisestikin kulttuurihistoriallisesti merkittäviä, koska niitä on käytetty kulkuväylinä ja ne ovat olleet asuinpaikkoja. Harjualueet sisältävät lähes poikkeuksetta merkittäviä pohjavesivarantoja ja kaukomaisemassa erottuvia elementtejä, eli ne ovat tärkeitä koko yhdyskuntarakenteen ja maiseman kannalta.

- Ylöjärven harjuosuus Teivaalanharjun osalta kulkee Ylöjärven taajaman poikki kohti Tamperetta. Teivaalanharju on arvokas kaupunkiasutuksen keskellä oleva viher- ja virkistysalue. Alueella sijaitsee muinaisrantoja ja historiallisen ajan linnarakenteita.
- Ylöjärven kaupungin harjualueilla on laadittu sekä yleis- että asemakaavoja, ja niissä on huomioitu alueen arvo virkistyksessä. Yleiskaavassa alue on merkitty retkeily- ja ulkoilualueeksi ja asemakaavassa suurimmalta osaltaan retkeily- ja leirytymisalueeksi.
- Kaupungilla ei ole tekeillä aluetta koskevia suunnitelmia.
- Kaupungilla ei ole huomautettavaa inventoinnista.

Ypäjän kunta

- Ypäjän alueelle osuvan Loimijokilaakson viljelymaisemien (29) raja- us ulottuu keskustaajaman kohdalla noin kahden kilometrin päähän etelään Seututiestä 213. Loimijoes- ta on alueen rajalle lähes kolme kilometriä. Kunta katsoo, että raja- us ulottuu turhan kauas etelään. Ypäjän kunnan kohdalla maakuntakaavaan merkityt maisema- ja kult- tuuriarvoiltaan merkittävät alueet ovat huomattavasti suppeampia. Seututie 213:n eteläpuolelle esitetyt alueet eivät välttämättä edistä niitä tavoitteita, joilla on tarkoi- tus edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja laadukkaan paikallisen kulttuuriympäris- tön säilymistä. Kunta katsoo, että etelärajaa voidaan tuoda lähemmäksi Loimijokea kunnan keskustaajaman kohdalla Loimaan suuntaan. Alue voi rajautua esim. Seututie 213:n varrella olevien metsäalueiden Loimijoen puoleiseen reunavyöhykkeeseen.
- Päivitysinventoinnin tekstiosa kaipaa täydennyksiä Ypäjää koskevan aluekuvauksen osalta. Kunta esittää täydennys- ehdotuksensa liitteessä. Ehdotus on tehty yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Selostuksessa oleva valokuva tulee myös vaihtaa parem- min Loimijokilaakson ominaispiirteitä esille tuovaksi.
- Mikäli Loimijokilaakson alue nimetään valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueek- si, tulee alueella olla jatkossakin mahdollisuus rakentaa ja edelleen kehittää alueen toi- mintoja ilman erityistoimenpiteitä.

Ähtärin kaupunki

- Inventoinnista ei ole huomautettavaa.

Äänekosken kaupunki

- Päivitysinventoinnissa esitetään, että Sumiaisten kirkonkylä poistetaan valtakunnalli- sesti arvokkaista maisema-alueista. Äänekosken kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 21.6.2010 Sumiainen 2020 -osayleiskaavan, jossa nykyinen maisema-alue ja kirkonky- län valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö on osoitettu valtakun- nallisten inventointien pohjalta merkinnöillä ”maisemallisesti arvokas alue” ja ”kyläku- vallisesti arvokas alue”.

- Aluerajaukset (maisema-alue / RKY) poikkeavat toisistaan. Tämä on aiheuttanut epä-tietoisuutta merkintöjen tarkoituksesta ja luokitusten suhteesta. Kun lisäksi Sumiaisten kirkonkylän valtakunnallisen merkittävyyden voi katsoa perustuvan osayleiskaavan-kin aluevarausmerkintöjen mukaisesti kyläraitin ja siihen liittyvän rakennetun kulttuu-riympäristön arvostamiseen, ei maisemallisesta luokituksesta luopuminen ole ristirii-dassa kirkonkylään liittyvien kehittämistavoitteiden kanssa.
- Kaupunginhallituksella ei ole huomautettavaa inventoinnista.

Valtion virastot ja tutkimuslaitokset

Liikennevirasto

- Suurimmassa osassa esitetyistä maisema-alueista on runsaasti eritasoisia maantei-tä, monin paikoin myös maanteitä. Rajauksissa on myös vesiliikenneväyliä, jotka eivät kanavia lukuun ottamatta yleensä erotu maisemassa. Liikenneyhteyksillä on ollut rat-kaiseva merkitys käytännöllisesti katsoen kaikkien kulttuurimaisema-alueiden kehiti-tymiselle nykyiseen muotoonsa. Paikoin väylät ovat säilyneet alkuperäisessä maasto-käytävässään tai jopa alkuperäistä muistuttavassa asussaan. Historialliset reitit ovat usein kuitenkin korvautuneet uusilla tie- ja ratalinjauksilla, jotka ovat usein pirstoneet maisemakuvaa.
- Liikenneväyliin liittyvät ympäristöt ovat usein myös osa arvokasta maisemaa. Näitä ovat varsinkin maantie- ja rautatiesillat sekä kanavat. Voisiko esimerkiksi Saimaan ka-nava (RKY-kohde) olla myös arvokkaan kulttuurimaiseman kohde?
- Inventoinnin ympäristövaikutusten arvioinnissa on mm. mainittu, että velvollisuus ottaa maisema-arvot huomioon koskee kaavoituksen lisäksi erityisesti maa-ainesten ottamista, teiden rakentamista ja rakennusten purkamista. Liikennevirasto muistuttaa, että arvokkaiden maisema-alueiden piiriin sijoittuvilla liikenneväylillä kunnossapito-ja parannustoimenpiteet tulee voida toteuttaa nykykäytännön mukaisesti, resurssien suomissa puitteissa. Myös uusia väyliä tulee voida rakentaa maisema-alueet huomioi-vasti. Joillakin arvokkailla maisema-alueilla voi olla tarvetta esimerkiksi maantien le-ventämiseen, ohituskaistaan, mutkien oikomiseen, uusiin liittymiin, siltoihin, lisäraken-tamiseen. Asemakaava-alueen ulkopuolella nämä toimenpiteet eivät edellytä muu-toksia olemassa olevaan kaavaan. Muutostyöt eivät saa muodostua maisema-alueilla kohtuuttoman vaikeiksi.
- Radan läheisyydessä (noin 30 m. radan keskilinjasta) on tarvetta ajoittain kaataa liiken-teen turvallisuutta vaarantavia puita. Tämä koskee myös lehtikeliongelmaa aiheuttavia lehtipuita. Tällaisen toiminnan tulee olla myös jatkossa mahdollista maisema-alueilla ilman erillistä maisema-arvoihin liittyvää erityistarkastelua.
- YV-arviossa on esitetty, että lisääntyvästä matkailusta aiheutuva liikenne voidaan ko-kea paikallisesti kielteisenä ja vaikuttaa teiden hoitoluokituksiin. Koska useimmat mai-sema-alueet ovat olleet olemassa vuodesta 1995 alkaen, ei päivitysinventointi toden-näköisesti lisää liikennettä niin paljon, että hoitoluokitus pitäisi sen johdosta muuttaa.

Luonnonvarakeskus

- Maaseutumaisema on julkishyödyke, jota ei luonnonvarojen käytössä tule otettua automaattisesti huomioon. Onkin tärkeää että maisemansuojelusta huolehditaan erillisillä toimilla ja maankäyttöön vaikuttavan politiikan yhteydessä. Maiseman huomioon ottaminen on Suomessa velvoite, jota ei voi jättää huomiotta (Eurooppalainen maisemayleissopimus).
- Inventoinnin taustamuistiossa kuvataan hyvin päivitysinventoinnin tarve maaseudun ja maiseman muutoksen perusteella. Inventointi nojaa vahvasti aiempaan inventointiin ja siitä saatuihin kokemuksiin. Kuvaukset maisema-alueista ovat mielenkiintoista luettavaa. Inventoinnin toteutuksen ja lopputuloksen arviointi jättää kuitenkin sijaa myös parantamiselle.
- Taustamuistiossa otetaan huomioon kaupunki–maaseutu-asetelman muuttuminen entistä monisyisemmäksi. Maaseudun sisäiset eroavaisuudet huomioivia päätelmiä voisi löytyä nykyistä enemmänkin SYKEN alueluokitus huomioon ottamalla. Sen avulla voisi arvioida myös arvokkaiksi valittujen maisema-alueiden edustavuutta maakuntajaon ohella.
- Päivitysinventointi ei sisällä edellisen inventoinnin vaikutusten arviointia. Inventoinnissa esitetään poistettavaksi noin 20 aluetta maiseman muuttumisen tai RKY-päällekkäisyyden takia. Lisäksi rajauksia on muutettu. Uuden inventoinnin vaikutusten ennakkoinnin kannalta olisi hyödyllistä tietää, onko poistettujen alueiden muutoksen taustalla ollut maankäyttöön, oikeusvaikutuksiin tai päätöksentekoon liittyviä ongelmia ja ristiriitoja.
- Alueet tuottavat maaseudulla paljon paikallisia yhteisöllisiä hyötyjä. Keskeinen kysymys vaikutusten arvioinnissa on, kuinka näitä hyötyjä arvioidaan. Maisemayleissopimus edellyttää sekä kansalaisten mielipiteen huomioon ottamista että kansalaisten osallistamista. Myös maiseman eri merkitykset eri ryhmille tuodaan esiin sopimuksessa. Maisematutkimuksessa on tuotettu välineitä sille kuinka erilaiset mielipiteet voidaan ottaa huomioon maisemaan liittyvässä päätöksenteossa. Myös hyötyjen ja suojelusta aiheutuvien kustannusten yhteismitallistamiseen on välineitä. Myös maisemaan eri lailla suhtautuvien väestöryhmien määrittäminen on tärkeää.
- Päivitysinventointiin liittyy SOVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi. Se on laadittu pääosin esimerkillisesti. Valitettavasti taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on puutteita. Arvioinnista puuttuvat taloudelliset vaikutukset yksittäisiin maataloihin ja metsätiloihin. Maisema-alueilla voi olla huomattava negatiivinen vaikutus maanomistajaan, jos yleiskaavoituksessa määrätään maa- ja metsätalouteen varattavien alueiden elinkeinojen toimintaedellytyksistä (esim. metsätalouden luvitukset). Tällaiset ristiriitatilanteet vältettäisiin, mikäli toimittaisiin maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman mukaisesti (toiminnanharjoittajat kytkettäisiin mukaan maankäytön strategiatyöhön alusta alkaen).
- Vaikka maisema-alueilla ei ole suoria oikeudellisia vaikutuksia maankäyttöön, alueiden pelätään estävän maaseudun elinkeinojen harjoittamisen kaavamerkintöjen, maisemayleissopimusten ja niiden ennakkoinnin kautta. Maisema-alueiden vaikutukset selviävät

vasta maakunta- ja alemman tason kaavoituksen yhteydessä, joita tehdään vaihtelevilla aikatauluilla. Kaavapäätösten odottamisen lisäksi elinkeinonharjoittajille on ongelmallista se, että inventoinnissa ei oteta kantaa siihen, millaisia kaavamerkintöjä ja -määryksiä millekin alueelle on mahdollista tehdä. Tietojen puuttuessa talous- ja kehitystoiminnan ulkopuolelle voi jäädä sellaisiakin alueita, joissa käyttö tai kehittäminen ei olisi ristiriidassa maiseman säilyttämisen tai hoidon kanssa. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uusimisen yhteydessä tulisi tarkastella vaihtoehtoa, jossa tieto arvokkaasta maisema-alueesta olisi informaatiota maanomistajille maan arvosta maiseman kannalta, ilman vaikutuksia kaavoitukseen.

- Luvituskäytäntö tulisi saattaa toimijoiden kannalta kohtuulliselle tasolle. Kuluja koituu esimerkiksi maisematyöluvasta ja kuulemisilmoituksista. Näitä kuluja voidaan pitää pienimittakaavaisten toimenpiteiden yhteydessä kohtuuttomina. Alueiden oikeusvaikutukset konkretisoituvat kaavajärjestelmän viranomaisvaikutusten kautta. Maakuntakaavoihin merkityt maisema-alueet päätyvät oikeusvaikutteisiin kuntakaavoihin. Siksi maisema-alueiden taloudellinen vaikutus maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiin tulee selvittää ennen kuin maisemaselvitys saa huonon maineen. Arvokkaiden maisemien säilyminen riippuu keskeisesti paikallisten toimijoiden toimintaa ja aktiivisuutta ohjaavista asenteista ja arvoista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää mahdollisten tappioiden korvaamiseen, mikä käytännössä tarkoittaa maankäyttö- ja rakennuslain päivittämistä.
- Maisema-alueiden säilyttämistä ja hoitamista tulisi tukea kaavoituksen sijasta kehittämällä kannustimia maanomistajille. Maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan 2014–2020 on kirjattu toimenpide 57, jossa tavoitteena on kehittää maisema-arvoja hyödynnettävien tahojen ja metsänomistajien välistä sopimuksellisuutta ja uudenlaisen rahoituksen saamista maisemanhoitoon. Tällaista toimintaa maisemaselvitys ei tunne valitettavasti lainkaan. Tämä olisi hyvä täydentää selvitykseen ennen sen hyväksymistä.

Maaseutuvirasto

- Mavi toteaa kohteliaimmin, ettei sillä ole asiassa lausuttavaa.

Metsähallitus

- Pinta-alaltaan uusi inventointi on aiempaa laajempi, myös Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden osalta. Tämä selittyy muun muassa inventoinnin kattavuuden parantumisella saamelaisten kotiseutualueella sekä vesialueiden mukaantulolla. Esitettävien alueiden kokonaispinta-alasta noin kolmasosa (569 000 ha) sijaitsee Metsähallituksen hallinnassa olevilla alueilla. Suurin osa (88 %) näistä kohdistuu Luontopalveluiden hallinnoimille luonnonsuojelu- ja erämaa-alueille. Alueiden maisemanhoidolliset tavoitteet toteutetaan suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelun yhteydessä. Paikoin on myös mahdollista tarjota maaseutuyrittäjille vuokrattavaksi näitä valtakunnallisesti arvokkaita kohteita, jotka oikeuttavat korkeampiin maatalouden ympäristökorvauksiin.
- Maisema-alueiden inventointi on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittama viranomaisinventointi, joka on otettava huomioon alueidenkäytön suunnittelun

lähtökohtana. Maisema-alueiden vahvistaminen maakuntakaavoissa ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että kunnat esimerkiksi MRL:n mukaisessa maisematyöluopamenettelyssä perusteetta asettaisivat maisema-alueiden metsien käsittelylle hankaloittavia toimintarajoituksia. Metsähallitus katsoo, että maisema-alueet eivät saisi lähtökohtaisesti estää tai hankaloittaa metsätalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen harjoittamista. Metsien hyödyntäminen on aina kuulunut kulttuurimaisemaan, ja hyvällä metsien käsittelyllä maisemaa voidaan jopa parantaa, minkä voisi tuoda taustamuistiossa nyt esitettyä voimakkaammin esille.

- Inventointiin liittyvästä ympäristövaikutusten arvioinnista Metsähallituksella ei ole huomautettavaa. On kuitenkin syytä huomata, että kaavoitusmenettelyn kautta maisema-alueille saattaa myöhemmin muodostua elinkeinotoiminnan harjoittamisen rajoitteita, joilla voi olla huomattavia paikallisia vaikutuksia.
- 37. Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat: Maisema on pääosin metsätalouden synnyttämää, joten metsätalouskäytölle ei tule asettaa maisema-alueen vahvistamiseen perustuen uusia toimintarajoituksia.
- 73. Punkaharjun maisemat: Laukansaari on luonnonvarakeskuksen tutkimusmetsää, jota tulee voida jatkossakin käsitellä tutkimustoiminnan edellyttämällä tavalla. Tutkimuskäyttö on vaikuttanut merkittävästi nykyisen kulttuurimaiseman muodostumiseen.
- 94. Rasimäen jokilaaksokylä: Laajennusosat valtion metsätalousmaille eivät saa hankaloittaa metsätalouden harjoittamista.
- 164. Käsivarren suurtunturien maisemat: Ehdotetulla alueella on kiviainesten otto-oikeusalueita (Siilasvuoma/Jehkas). Nämä kiviainespaiikat ovat tärkeitä Kilpisjärven ja Käsivarren kiviaineshuollon kannalta. Kiviainesten ottomahdollisuudet on tärkeä varmistaa myös jatkossa siten, että noudatetaan erityistä varovaisuutta kohteiden lähetyvillä sijaitsevien muinaisjäännösten turvaamisessa. On niin ikään tärkeätä, että maisema-alueen vahvistaminen ei aiheuta haittaa Liikenneväylien korjausvelkaohjelman mukaiselle valtatie 21:n parantamiselle.
- 173. Paatsjoen ja Nellimin vesistö- ja asutusmaisemat: Maisema-alueella on kaksi käytössä olevaa kiviainesaluetta, joilla on merkitystä paikallisen kiviaineshuollon kannalta.

Museovirasto

- Päivitysinventointi vastaa yhtä Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen tarkoittamista erityistoimenpiteistä, joita käsitellään sopimuksen II luvun artiklassa 6. Maisema-alueiden kautta lisätään tietoisuutta maisema-alueista sekä määritetään ja arvioidaan erilaisia maisemakokonaisuuksia. Todettakoon silti, ettei Suomessa ole kattavaa maisemapoliittikkaa ainakaan yleissopimuksen tarkoittamalla tavalla. Hallinnon eri osa-alueilla on laajoja maisemaan vaikuttavia strategioita ja ohjelmia, joissa maisemaankin kiinnitetään huomiota. Ne eivät kuitenkaan muodosta tavoitteellista kokonaisuutta.
- Inventoinnin pääpaino on maatalousmaisemissa sekä alkutuotannon maisemissa. Inventointi on tässä suhteessa hyvin, jopa turhankin, perinteinen. Oman rajauksensa rajoissa inventoinnissa on kuitenkin onnistuttu hyvin. Inventointia on jatkossa tarpeen

täydentää muilla maisemakokonaisuuksilla. Tavoite on kirjattu Kulttuuriympäristöstrategiaan ja se on syytä ottaa tarkasteluun myös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisessa. Uudistamisen yhteydessä on harkittava paitsi kaikkien kulttuuriympäristöön liittyvien intressien yhdentämistä myös laajemmin luontoon ja kulttuuriin liittyvien tavoitteiden tarkastelua yhtenä kokonaisuutena.

- Päiväysinventoinnin yhteydessä on todettu valtakunnallisesti merkittävien esihistoriallisten suojeluekokonaisuuksien inventointi vanhentuneeksi. Tämä on Museoviraston tiedossa ja on tuotu esille viimeisimmän valtioneuvoston VAT-päätöksen yhteydessä. Tämän vuoksi on hyvä, että päiväysinventoinnissa hyödynnettiin Museoviraston muinaisjäänösrekisteriä lähteenä.
- Inventoinnissa pyrittiin poistamaan tarpeettomia päällekkäisyyksiä Museoviraston RKY 2009 -inventoinnin kanssa. Jo RKY-aineiston taannoisessa päivityksessä pyrittiin rajaamaan maisemakokonaisuuksia pois aineistosta. RKY-inventointi keskittyy rakennettuun ympäristöön ja maisema-alueiden päiväysinventointi laajempiin maisemiin ja maisemakokonaisuuksiin. Ero inventointien välillä näkyy kohteiden erilaisina rajauksina. Hämeen Härkätien maisemien (31) rajausta on kuitenkin molemmissa inventoinneissa pitkälti yhtenevä. Kohteen kohdalla on perusteltua harkita, tarvitseeko sen sisältyä päiväysinventointiin.
- Päiväysinventoinnissa määritellään joitakin aiemmin maakunnallisesti arvioituja maisemia valtakunnallisesti arvokkaiksi. Näin on tapahtunut muun muassa Pohjanmaalla jokilaaksomaisemien kohdalla. Ne vaikuttavatkin painottuvan hieman muita maisematyyppejä enemmän päiväysinventoinnissa. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisemien valinnan viimeistelyssä Pohjanmaan jokilaaksojen maisemia on hyvä arvioida vielä uudestaan.
- Ympäristövaikutusten arviointi on monipuolinen ja ottaa eri näkökulmat huomioon. Kulttuuriympäristön säilymisen mutta myös maisemien ja maaseudun ympäristöarvojen hyödyntämisen kannalta monet vaikutukset ovat erittäin myönteisiä.

Suomen ympäristökeskus

- SYKE on ollut mukana maisema-alueiden päiväysinventoinnin valmistelussa ja SYKEN näkemys on välittynyt valmistelun kautta lopputulokseen.

Maakuntamuseot

Espoon kaupunginmuseo

- Espoon kaupunginmuseo pitää Uudenmaan rannikkoseudulle ehdotettavia uusia maisema-alueita (8. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema; 9. Helsingin edustan merimaisema) tervetulleina ja perusteltuina.
- Inventointi on asiantuntevasti tehty, mutta kohteen 12 (Pernajanlahden ympäristön ja Koskenkylänjokilaakson) kohde-esittelyyn on valittu kuva Strömforsin ruukista Ruotsinpyhtäältä. Tämä on hieman harhaanjohtavaa.
- Koska Espoosta ei ole ehdotettu alueita, Espoon kaupunginmuseolla ei ole muuta huomautettavaa inventointiin.

Etelä-Pohjanmaan museo

- 120. Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemat: Maakuntamuseon mukaan valtakunnallisen maisema-alueen pitäisi ulottua kauemmaksi Etelä-Pohjanmaalle (Ylistaro).
- 107. Hyypänjokilaakson kulttuurimaisemat: Ei huomauttamista. Alueen lähelle suunnitellut tuulivoimapuistot vaikuttavat toteutuessaan alueen maisemaan negatiivisesti.
- 108. Luopajärven viljelylakeus. Ei huomauttamista.
- 109. Ilmajoen Alajoen peltolakeus: Kuvaustektissä virhe. Alajokisaunoja jäljellä luultavasti vain yksi, korkeintaan muutama.
- 110. Lapuan Alajoen peltolakeus: Ei huomauttamista.
- 111. Kuortaneenjärven kulttuurimaisemat: Alueella on avointa ja yhtenäistä maatalouden muokkaamaa viljelylakeutta ja 2–3 kilometrin levyisiä rantapeltoalueita. Kuortaneen keskustan ja Mäyryn osayleiskaava on vuodelta 2008. Siihen on tehty ja tekeillä tarkistuksia, jotka vaarantavat maisemastatusta. Toinen niistä on Kuortaneen keskustan ja Mäyryn osayleiskaavatarkistus Lapuanjoen, Porkkusalmen, Mäyrylammen ja Kuhajärven ranta-alueille. Valtakunnallista maisemaa uhkaa kaavassa Kuhajärven pohjalaistalojen alueelle suunniteltu rinnakaistie. Toinen yleiskaavamuutos koskee Kuortaneen Länsirannan osayleiskaavaa, jonka tarkistuksessa esitetään lisää rakennusoikeutta Nisulan talon alueelle. Kuortaneen länsiranta on valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta ja Nisulan talot ovat RKY-kohteita. Uusi rakentaminen pilaisi maisemaa. Nisulan talon kohdalla rannassa on myös ainoa luonnontilainen ruovikko.
- 112. Ähtärin reitin maisemat: Etelä-Pohjanmaan puoleisesta alueesta on vain vähän tietoa. Rajausta olisi voinut ulottaa lähemmäs Ähtärin keskustaa. Kuvailutekstit koskevat lähinnä Virtain kunnan alueella olevia kyläkeskittyymiä Killinkoskea ja Soininkylää. Tekstissä on virhe: Killinkoskella ei ole voimalaitosta. Se tuhoutui tulipalossa vuonna 1954 ja siirrettiin Soininkoskeen Virtain Soinin kylään.
- 113. Lehtimäen mäkiasutus: Ei huomautettavaa.
- Museo toteaa, että maisema-alueiden rajausehdotukset vaikuttavat hyvin perustelluilta.
- Maisema-alueet on numeroitu ja nimetty uudelleen. Selvyyden vuoksi alueiden otsikoiden yhteydessä olisi oltava kunta. Otsikossa tai ensimmäisessä virkkeessä olisi oltava täsmäntävä tieto sijainnista. Tämä helpottaisi hahmottamista.
- Maisema-alueen nimeksi ei yleensä sovellu sana asutusraitti. Myös sana viljelyalue on huono. Muinaishauta-nimitys on vanhentunut. Nykyään puhutaan muinaismuisto-alueesta.
- Kuvailutekstissä on lueteltu rakennuksia. Tämä ei ole tarpeen. Kysymys on maisemista ja maisema-alueista, ei yksittäisistä rakennuksista. Asukkaat eivät ilahdu, kun toisia taloja on mainittu nimeltä ja toisia ei. Teksteissä voitaisiin tyytyä kertomaan, onko perinteistä vanhaa rakennuskantaa jäljellä paljon vai vähän. Pohjalaistalojen kerroslukua ei tarvitse mainita.

Helsingin kaupunki, Kaupunginmuseo

- 9. Helsingin edustan merimaisema: Museo katsoo, että muutettu raja on perusteltu, jotta Helsinkiä mereltä lähestyttäessä maisema on mahdollisimman laaja.
- 10. Vantaanjokilaakson viljelymaisema: Museo tarkastelee rajausmuutoksia Helsingin osalta. Ne koskevat rajauksen laajentamista Itä-Pakilan siirtolapuutarhan kohdalla. Alue, joka pitää sisällään myös Klaukkalanpuiston siirtolapuutarhan, on hiljattain suojeltu asemakaavalla. Siten rajauksen laajentaminen on perusteltua. Maisema-alueen rajausta on supistettu Pukimäessä ja Tapaninvainiossa, joissa raja on kulkee nyt lähempänä jokirantaa. Paloheinässä rajausta on supistettu muuttuneen rakentamisen myötä. Museolla ei ole huomautettavaa muutoksista, vaan se katsoo että ne noudattavat jo tapahtuneita muutoksia.

Kainuun museo

- Museolla ei ole huomautettavaa päivitysinventoinnista eikä ehdotuksista valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi.

Keski-Suomen museo

- Keski-Suomessa inventointihanketta ovat edistäneet Keski-Suomen liitto ja ELY-keskus sekä ELY-keskuksen koolle kutsuma kulttuuriympäristöryhmä MAKU. Keski-Suomen museo on MAKU-ryhmän jäsen.
- Inventointityössä on hyödynnetty sekä valtakunnallista että maakunnallista osaamista. Taustaselvityksessä on otettu riittävällä tavalla huomioon rakennetun kulttuuriympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön ominaispiirteet.
- Päivitysinventoinnin sisältötekstejä ja aluerajauksia on kommentoitu MAKU-ryhmän kokouksissa ja alueellisissa sidosryhmäpalautteissa. Maisema-alueiden osallistavalla inventointityöllä on edistetty maakunnallisen kulttuuriympäristöohjelman kulttuuriympäristökasvatuksen sisältötavoitteita.
- Maisemanhoidon arvojen kokonaisvaltaiseen hoitosuunnitteluun tulee panostaa alueidenkäytön suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheissa, jotta arvokkaat maisema-alueet saadaan säilymään kulttuuriympäristöjen kehityksessä. Alueen elinkeinotoiminnan kehityksessä maisemilla on yhä enemmän annettavaa.

K. H. Renlundin museo – Keski-Pohjanmaan maakuntamuseo

- Museolla ei ole huomautettavaa esityksiin valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi Keski-Pohjanmaalla, vaan se pitää esitettyjä kohteita perusteltuina rajauksineen. Maakuntamuseon näkemyksen mukaan kuulemisen tausta-aineisto sekä ympäristövaikutusten arviointi on laadittu asianmukaisesti, eikä museolla ole niistä huomautettavaa.

Lahden museot

- Päivitysinventointi toteutettiin Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakunnissa vuosina 2010–2011 Hämeen ELY-keskuksen hallinnoimana hankkeena, johon palkattiin inventoija. Hämeen kulttuuriympäristöhoidon yhteistyöryhmä valisti keskuudestaan maisema-

matyöryhmän, jossa oli edustus Hämeen ELY-keskuksesta, maakuntien liitoista, maakuntamuseosta, Museoviraston Hämeenlinnan aluetoimistosta, Lahden ammattikorkeakoulusta ja ProAgraria Häme ry:stä. Kahden maakunnan inventoinnin yhdistäminen oli paitsi työekonomisesti myös maisema-alueiden arvioinnin kannalta hyvä ratkaisu, kun valintoja ja rajauksia voitiin vertailla.

- Päijät-Hämeessä inventoinnin pohjana toimi maakuntakaavan selvitysaineistoksi laadittu maakunnallinen maisemaselvitys. Tausta-aineistona käytettiin myös aiempia selvityksiä.
- 39. Tiirismaan maisemat: Alueen nimeen on tärkeää lisätä myös Salpausselkä. Hollolan puolella sijaitseva Tiirismaa on alueen nimenä liian suppea.
- Museo katsoo, että Päijät-Hämeen valikoima edustaa maakunnalle tyypillisiä ja edustavia maisemia. Museolla ei ole valikoimaan eikä rajauksiin huomautettavaa. Inventoinnin tekstisisältöä on yhdenmukaistettu ja laajennettu ympäristöministeriön käsittelyssä. Päijät-Hämeen alueiden historiakuvausissa esiintyy valitettavasti useita asiavirheitä ja virheellisiä paikannimiä, jotka tulee korjata lopulliseen versioon. Erityisesti esihistoriaa koskeva osuus sisältää vanhentunutta ja virheellistä tietoa (liite).

Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo

- Maakuntamuseo pitää inventointia ja sen pohjalta tehtyä esitystä erittäin onnistuneena. Kaikki kahdeksan aluetta ovat edustavia esimerkkejä Länsi-Uudenmaan vaihtelevaista maisemista, joille on rehevän luonnon lisäksi ominaista pitkä historia, monipuolinen rakennusperintö ja elävä nykyisyys. Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat (1) ja Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema (8) laajentavat hyvällä tavalla valikoiman monipuolisuutta ja edustavuutta Länsi-Uudenmaan maisematyyppien ja maakunnan eri osa-alueille ominaisten kulttuuriympäristöjen osalta. Statuksen myötä alueiden maiseman ja kulttuuriympäristöjen arvojen ja perinteisen maisemakuvan säilymisellä dellytykset paranevat.
- Maakuntamuseo puoltaa kaikkien kahdeksan alueen vahvistamista.
- 1. Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat: Museo ehdottaa rajauksen jatkamista Bromarvin kirkon lounaispuolella niin, että mukaan tulee vielä Bryggarvikenin alueen vanha satamapaikka ja sen läheiset Salpausselän reunamuodostumat tien ja merenlahden tuntumassa.
- 3. Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat: Museo ehdottaa rajaukseen entisen Pohjan kunnan länsirajalla sijainneen Persbölen kylän maisemat Kuninkaantien varrella. Järven ja Kuninkaantien väliseen maisemakokonaisuuteen kuuluvat muun muassa tienvarren pienipiirteinen viljelymaisema, Persbölen tila, maisemallisesti kaunis maantie sekä Suomen ensimmäisen paperitehtaan paikka Tomasbölen koskessa 1667–1713. Kylä ja mylly mainitaan jo alueen kuvaustekstissä.
- 4. Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat: Museo ehdottaa rajauksen laajentamista alueen eteläkärjessä siten, että rajauksen otetaan mukaan jokisuun alue jonkin verran esitettyä laajemmin joen länsi- ja merenpuolella. Alueella on sijainnut Raaseporin linnan satama-alue, josta ovat jäänteinä Prästholmenin kalliohakkaukset vuodelta

1488. Alue liittyy maisemallisesti jokisuistoon ja toiminnallisesti vesireitin ja Raaseporin linnan historiaan.

- 5. Mustionjokilaakson viljelymaisema: Rajaukseen voisi sisällyttää myös Mangårdin kylän eteläpuolella sijaitsevan vaatimattomamman kyläasutuksen alueen Mangårdin ja Mjölbostan kylien välillä. Nykyisellään rajausta leikkaa pois pätjän metsäisempää tiemaisemaa ja sen vanhaa pienipiirteistä asutusta.
- 7. Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat: Museo ehdottaa, että Sjunbyn kartanon ympärillä rajaukseen liitetään myös kartanon itäpuolinen peltoalue. Suitian kartanon pohjoispuolella rajausta tulisi ulottaa noin kolmen kilometrin päähän kartanon takamaihin kuuluneeseen Tupalaan, jossa sijaitsi Erik Flemingin 1530-luvulla perustama masuuni ”Hyttiskogen”. Kyseessä on Suomen vanhimman masuunin paikka siihen liittyvine tuotantolaitoksineen. Mainittu jäännös paikannettiin vuonna 2007.

Pirkanmaan maakuntamuseo

- Museo toteaa, että maiseman arvoalueiden rajaaminen vain maaseudun maisemiin jättää ulkopuolelleen Pirkanmaalle erittäin keskeiset teollisuuden, liikenteen ja kasvukeskusten synnyttämät maisemat. Lähtökohtaisesti pyrkimys välttää arvoalueiden (esim. RKY / maisema-alueet) päällekkäisyyttä on ymmärrettävää, mutta maisema-alueiden tiukka rajaaminen jättää kaikkien arvoalueiden ulkopuolelle kohteita, joilla voisi katsoa olevan myös maisemallista arvoa. Esimerkiksi laajojen teollisuusmaisemien huomioiminen arvokkaina maisema-alueina olisi kokonaisuuden kannalta monesti tehokkaampaa kuin alueiden jakaminen eri inventointien kesken.
- Maisema käsitteenä yhdistää luontevasti eri lainsäädännön tai sektorijattelun pirstomat ympäristöt. Mänttä–Vilppulan Mäntän, Tampereen keskustan ja ranta-alueiden sekä Valkeakosken teollisuusmaisemat ovat esimerkkejä tämänkaltaisesta teollisuuden kaupunkimaisemasta. Koska maisemainventointi on myös kannanotto siihen, mikä suomalaisessa maisemassa on erityisen arvokasta, on arveluttavaa rajata luettelo koskemaan vain maatalousmaisemaa. Puutteiksi voidaan lukea myös, että painopiste on maatalouden tuottamassa maisemassa eikä esimerkiksi uudempia, modernisoitua Suomea kuvastavia ilmiöitä huomioida. Jää epäselväksi, onko mukana esimerkiksi sotien jälkeisen asutustoiminnan muovaamaa maisemaa. Arvokkaiden maisema-alueiden kriteereiden rajoittuneisuus ja siihen liittyvät haasteet on kuitenkin tuotu selkeästi esille taustamuistiossa. Muistiossa on myös tärkeää tietoa maisema-aluestatuksen vaikutuksesta maankäyttöön. Tämä vaikutus on syytä tuoda esiin myös valmiin inventointiaineiston yhteydessä.
- Pirkanmaalle esitetään yhdeksää maisema-aluetta, joista kolme on uusia. Vanhojen alueiden rajauksiin kohdistuvat muutokset ovat pääosin pieniä. Tämä osoittaa, että Pirkanmaalla maiseman arvoalueisiin kohdistuvat VAT:t toimivat eikä tunnetuilla arvoalueilla ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka olisivat heikentäneet alueiden arvoja. Pirkanmaan harjumaisemat (48) on harjujen muodostama jakso läpi Pirkanmaan. Kaikki kohteen harjut eivät ole perinteisiä maisemamatkailun kohteita tai nähtävyyksiä, joten olisi selkeämpää nimetä kyseinen harjujakso maisema-alueeksi.

- Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta voidaan todeta, että aluekuvauksissa käytetyt tiedot ovat monilta osin puutteellisia, vanhentuneita tai virheellisiä, joten aineiston antama kuva kulttuurimaiseman vanhimmasta kerrostumasta jää puutteelliseksi tai vääristyneeksi. Aineistossa ei ole tuotu riittävästi esille kiinteiden muinaisjäännösten ja muiden arkeologisten kulttuuriperintökohteiden merkitystä maiseman muodostumisprosessin tärkeiden vaiheiden ilmentyminä. Rautakauden ja keskiajan asutuksen ja elinkeinojen jatkuvuus on jätetty huomiotta, minkä seurauksena maisemahistorian esihistoriallinen vaihe esiintyy irrallisena ja merkitykseltään epäselvänä. Toisaalta on tärkeä tunnistaa ja tuoda esille myös maiseman arvo osana arkeologisen kohteen ympäristöä, jolla on merkitystä erityisesti kohteen ymmärrettävyyden ja kertovuuden kannalta.

Pohjanmaan museo

- Museo on tyytyväinen inventointiesitykseen uusien alueiden osalta. Harrströminjokilaakson (115), Purmonjokilaakson (123) ja Laihianjokilaakson (119) maisema-alueet edustavat monipuolisella tavalla maakunnan viljelymaisemia ja Merenkurkun saariston kulttuurimaisemat (116) puolestaan maakunnan merellistä ainutlaatuisuutta.
- Harrströminjokilaakson nimitys ei perustu karttanimiin ja voi siten aiheuttaa epäselvyyttä.
- Museo haluaa nostaa esille kolme merkittävää maisema-aluetta, jotka on jätetty pois valtakunnallisesta esityksestä. *Närpiön, Vanhan Vaasan ja Orisbergin* alueita on tutkittu ja esitetty valtakunnallisesti arvokkaiksi maakunnallisessa selvityksessä.
- *Vanhan Vaasan kulttuurimaisema*: Museo katsoo, että alue on erittäin keskeinen maanviljelyn kehittymisen ja kaupunkimaisen asutuksen sekä viljelyalueiden rajapinta. Alueen maaseutumaisema on vähintään 500 vuotta vanha ja muodostuu kuninkaan-kartanon mallitilan alueesta, joka kohtaa vanhan kaupunkimaiseman. Maisemat täydentävät toisiaan harvinaislaatuisesti. Alueella sijaitsee lisäksi arkeologisesti merkittäviä alueita, joista Vanhan Vaasan kaupunkirakenteen lisäksi erittäin merkittävä alue on hovioukeuden metsä. Metsässä on jälkiä mm. kaupunkialueeseen liittyvästä pienviljelytoiminnasta. Osa Vanhan Vaasan alueesta on huomioitu RKY-kohteena, mutta museo tahtoo korostaa, etteivät RKY-status ja maisema-aluestatus sulje toisiaan pois vaan täydentävät toisiaan. Vaikka alueet ovat päällekkäisiä, ne nostavat esiin alueen arvoja eri näkökulmista.
- Museon mukaan valtatiealueen läheisyydessä olevaa metsäaluetta voidaan osin rajata pois lukuun ottamatta nykyisen koulun alueen hevoslaitumien ja tallien aluetta. Joitakin pieniä tarkennuksia voidaan tehdä myös Vanhan Vaasan satama-alueeseen liittyvän asutuksen osalta.
- Maiseman erityisten kulttuurihistoriallisten arvojen sekä niiden turvaamisen näkökulmasta museo katsoo, että Vanhan Vaasan kulttuurimaisema tulee ottaa mukaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointiin.
- *Närpiönjoen kulttuurimaisema*: Museo esittää alueen huomioimista valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnissa. Alueen keskeisenä osana on vanha

posttien linjaus ja sen ympäristön viljely- ja tuotantomaisemat. Maisema-alue poikkeaa syntyvalttaan täysin muista Pohjanmaan jokilaaksoista. Maanviljelyalue on rakennut Adolf Fredrikin valtiollisella määräyksellä 1700-luvun lopulla rakennetun lähes viivasuoran posttien ympärille. Tietä reunustaa poikkeuksellisen pitkä koivukuja ja maatilat rakennuksineen sijaitsevat lähes nauhakylämäisesti. Viljelyalueet sijaitsevat pääasiassa asutuksen ja joen välisellä alueella, joka on säilynyt lähes rakentamattomana. Postitie ei ole katkaissut ympäristön näkymiä, kuten tienrakentaminen usein tekee, vaan se on merkittävä osa maisema-aluetta.

- Kyseessä on laajan mittakaavan erilainen ja vaikuttava kulttuurimaisema, jossa vanha viljelyperinne kohtaa toiminnallisesti uudenlaisen maanviljelyn kasvihuoneineen. Alueen maalaismaisema on kestänyt jo ominaispiirteeksi muodostuneet lasinalusviljelytoiminnan aiheuttamat muutokset ja on elinvoimaista ja kehittyvää.
- *Orisbergin kulttuurimaisema*: Museo katsoo alueella olevan sellaisia valtakunnallisia arvoja, jotka tulee turvata. Alue on kokonaisuudessaan merkittävä ja edustava. Se on toiminut ja toimii edelleen maatalouden esikuvana ja innovaatioporttina.
- Orisbergin ruukinalue kuuluu RKY-kohteisiin. Museo kuitenkin katsoo, ettei RKY-rajaus huomioi riittävästi maisemallisesti merkittävää peltoaluetta eikä ruukinalueen ulkopuolella olevaa kyläasutusta. Lausunnolla olevassa inventoinnissa on koko Suomen alueella muitakin maisema-alueita, jotka ovat lähes alueellaan olevan RKY-alueen kokoisia (esim. Hailuoto). Perustelu Vanhan Vaasan ja Orisbergin pois jättämisen osalta on näin ollen ristiriitainen.
- 120. Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemat. Museo esittää koko Kyrönjokivarren huomioimista maakunnallisesti merkittävänä maisema-alueena. Tällöin vuoden 1995 päätösten mukaiset Kyrönjokilaakson ja Hyypänjokilaakson maisema-alueet yhdistyisivät yhtenäiseksi alueeksi. Seinäjoen Ylistaron ja Kauhajoen välinen jokimaisema-alue on huomioitu maakunnallisesti merkittävänä, mutta museo haluaa huomioitavan, että alueella on säilynyt merkittävästi arvokasta, perinteistä viljely- ja asutusmaisemaa, jonka arvot ovat huomattavat eivätkä poikkea nyt valtakunnallisiksi luokitelluista arvoista merkittävästi.

Porvoon museo

- Itä-Uudellamaalla sijaitsevien maisema-alueiden rajaukset ovat pysyneet jokseenkin muuttumattomina. Museo pitää tervetulleena sitä, että Porvoonjokilaakson viljelymaisemaan (11) on lisätty Pikkujoen sivu-uoma, sekä sitä että Kymijokilaakson kulttuurimaisemaan (53) on otettu mukaan Ruotsinkylän alue.
- Vaikka maisemainventoinnin kriteeristöjä on yleisellä tasolla selvitetty, olisi prosessin kannalta läpinäkyvämpää, jos yksittäisten rajausmuutosten perusteluja olisi avattu kunkin kohteen kuvailuteksteissä.
- Myös maisemaa ja maisemien tulkintaa koskevien muutosten problematisoinnille olisi voinut antaa tausta-aineistossa enemmän sijaa. Vaikka taustamateriaalissa todetaan muutoksen, kerroksellisuuden ja tulkinnallisuuden kuuluvan kulttuurimaisemien olennaisiin arvotekijöihin, olisi tausta-aineistossa voitu tarkastella enemmän maisema-alueiden omaa historiallisuutta, sitä prosessia joka tekee maisemasta erityisen

sekä yleisesti suomalaisen maisemamaakunta-ajattelun historiallisuutta. Tämä olisi hedelmällisesti suhteellistanut kutakin valintaa sekä lisännyt maisemavalintojen argumentatiivista potentiaalisuutta.

Päijät-Hämeen maakuntamuseo

- Esityksessä kohde 39 on nimetty Tiirismaan maisemat –otsikolla. Otsikkoon on tärkeä lisätä myös Salpausselkä, sillä maisema-alueeseen sisältyvät Lahden kaupungin puoleiset alueet ovat I Salpausselällä. Hollolan puolella sijaitseva Tiirismaa on alueen nimenä liian suppea.
- Päijät-Hämeen maisema-alueiden historiakuvauksissa esiintyy valitettavasti useita asiavirheitä ja virheellisiä paikannimiä, jotka tulee korjata lopulliseen versioon. Erityisesti esihistoriaan koskeva osuus sisältää vanhentunutta ja virheellistä tietoa. Maakuntamuseo toimittaa havaitsemansa korjattavat kohdat ministeriöön erillisenä liitteenä.
- Maakuntamuseo katsoo, että Päijät-Hämeen kuuden valtakunnallisen maisema-alueen valikoima edustaa maakunnalle tyypillisiä ja edustavia maisemia. Maakuntamuseolla ei ole valikoimaan eikä rajauksiin huomautettavaa.

Satakunnan museo

- Satakunnassa maisema-alueiden inventointi toteutettiin EAKR-rahoitteisessa Katson maalaismaisemaa -hankkeessa. Samassa yhteydessä inventointiin maakunnan maakunnallisesti arvokkaat kohteet. Satakunnan Museo oli mukana hankkeen ohjausryhmässä.
- Museo pitää erittäin myönteisenä, että uusi täydennysinventointi ja maisema-alueiden päivitys on nyt tehty. Uudistettu luettelo olisi myös tärkeä saada vahvistettua ja käyttöön. Maisema-alueiden kuvausten tekstejä on sujuvoitettu ja tiivistetty onnistuneesti. Museo haluaa kuitenkin tarkentaa joitakin tekstikohtia:
- 23. Euran ja Kiukaisten kulttuurimaisemat: Alue ei ole maakunnallisesti arvokas, sillä maakunnallisia maisemia ei ole inventoitu Satakunnassa aiemmin. Alue sijoittuu kahden RKY 1993 -inventointiin kuuluneen kulttuurimaiseman (Eurakoski–Kiukaistenkylä–Köylypolvi–Laihia–Harola-kulttuurimaisema; Euran kirkonkylä ja viljelysaukeat) alueelle.
- Museo yhtyy Satakuntaliiton näkemyksiin ja esittää Yyterin alueelle (26) nimeä Yyterin maisemanähtävyys sekä Vihteljärven ja Riihonlahden alueelle (28) nimeä Vihteljärven vesireitin ja Riihonlahden kulttuurimaisema.
- *Leistilänaukean* jättämistä pois valtakunnallisesti arvokkaiden alueiden listalta museo pitää valitettavana. Kyseessä on laaja ja edustava satakuntalainen viljelysaukea, jonka raivaamista pelloksi on edeltänyt pitkä asutushistoria kivikauden lopulta alkaen.

Turun museokeskus

- Päivytysinventoinnissa esitetään Varsinais-Suomeen 10 maisema-aluetta, joista kaksi on uusia. Päälinjauksiltaan päivitysinventoinnissa laaditut aluemuutokset ja tarkennukset ovat asianmukaisia. Pääosa alueiden rajausmuutoksista on pieniä ja itse aluekokonaisuuksien kannalta merkityksettömiä. Maakuntakaavoihin kirjatut maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet jatkuvat monissa kohdissa valtakunnallisia laajemmalle.

- 17. Laitilan lakeus. Alueen nimi kuulostaa pohjalaiselta, perinteinen Laitilan viljelymaisema voisi sopia paremmin Varsinais-Suomeen. Aluetta on supistettu Laitilan keskustan koillispuolella ja laajennettu lounaassa siten että Kallelan ja Verhelan maisemallisesti näyttävät ja muinaishistoriallisestikin merkittävät kylät sisältyvät rajaukseen.
- 16. Mynälahden kulttuurimaisema: Rajauksen laajentaminen länsirannalle on parannus, koska vesialueen halki kulkeva raja on vaikeasti ymmärrettävä.
- 22. Uskelanjokilaakson viljelymaisema: Alue on ulotettu Rekijokilaaksoon, jossa rikumaton maisemakuva jatkuu monimuotoisena ja jokilaakso syvine sivu-uomineen leimaa maisemaa.
- 21. Halikonjokilaakson viljelymaisema: Aluetta on aiheellisesti laajennettu länteen, jossa Vanhan Rantatien avoimet peltoalueet jatkuvat kohti Paimiota.
- 18. Aurajokilaakson viljelymaisema: Alueen ulottaminen Oripään keskustaan on perusteltua. Aluetta on laajennettu eteläpäässä ja mukaan on kiitettävästi otettu Liedon Sauvalan merkittävä muinaisjäänösaluekokonaisuus. Aiheellista olisi kuitenkin ulottaa raja Pakurlan peltoalueelle aina Vanhalle Tampereentielle asti. Pakurlan peltoalueen ja Liedon Vanhalinnan mäkilinnan välillä on suora näköyhteys ja peltoalueella on myös useita muinaisjäänöksiä. Turun alueen rajaukset ovat paikoin summittaisia. Rajauksen sisällä on mm. Halisten uutta tiiviisti rakennettua kerros- ja rivitaloaluetta, kun taas vastarannalla sijaitseva Paaskunnan kantatila ei ole kokonaisuudessaan rajauksessa.
- 13. Saaristomeren merimaisemat: Alueesta on muodostettu yhtenäinen kokonaisuus, jossa ovat aiheellisesti mukana Utö, Aspö ja Lom. Högsåran idyllinen ja historiallisesti merkittävä saaristokylä on jäänyt rajauksen ulkopuolelle, mutta se on RKY-kohde.
- 15. Airiston merimaisema: Rajauksen muutos Hirvensalossa ei ole kaikilta osin hyvä, sillä rajauksen ulkopuolelle jäävät Särkilahteen rajautuvat avoimet peltomaisemat. Lisäksi uusi raja on vedetty summittaisesti. Raja ei kulje edes Maanpäätietä pitkin, vaan se on vedetty tien pohjoispuolelle keskelle peltoa. Sama rajalinja kulkee myös Maanpään itätalon asuinrakennuksen ja navetan välistä, mikä vaikuttaa omituiselta.

Vantaan kaupunginmuseo

- Vantaanjokilaakson viljelymaiseman (10) raja on ollut monin paikoin vanhentunut tai perustelematon jo edellistä valtioneuvoston periaatepäätöstä tehtäessä (1995). Päivitysinventointi on erittäin tarpeellinen VAT:n ohjausvaikutusten kannalta. Päivitysinventointi ajantasaistaa nyt Vantaanjokilaakson maisema-alueen rajauksen pääosaltaan Vantaan yleiskaavan mukaiseksi.
- Vantaanjokilaakso ei sisällynyt alkuperäiseen Maisema-aluetyöryhmän mietintöön (1993) ja se poikkeaa lähtökohdiltaan useasta muusta alueesta. Vantaanjokilaakso on kaupunkirakenteen keskelle jäänyt viljelymaisema, jossa on väistämättä maiseman eheyttä rikkovia elementtejä (liikenneväyliä, kaupunkimaista asutusta). Vantaanjokilaakso ei täytä uudenkaan inventointiohjeen kriteereitä ”maisemakuvan yhtenäisyydestä” tai ”perinteisestä maisemarakenteesta poikkeavien elementtien vähäisyydestä”.

Vantaanjokilaakson arvona tulee edelleen hyväksyä sen merkittävyys tiheästi asutulla pääkaupunkiseudulla, vaikka se ei täytäkään eheyden kriteerietä.

- Inventointi on edelleen Backaksen kartanon osalta päällekkäinen valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY) kanssa, vaikka RKY-inventoinnissa poistettiin muut päällekkäisyydet. Epätahdissa tehdyissä inventoinneissa ei kaikkia päällekkäisyyksiä ole pystytty poistamaan, joten tavoitteena tulee olla, että valtakunnallisen Kulttuuriympäristöstrategian mukaisesti luodaan yksi kulttuuriympäristöjen inventointi, joka sisältää molemmat nykyisten VAT-inventointien jo nyt suurimmalta osaltaan yhteneväiset arvoperusteet.
- Aluekuvaukset ovat tärkeää kaavoituksessa tarvittavaa taustamateriaalia. Ne koskevat myös muun muassa rakennusten purkamisen luvittamista. Aluekuvauksia tulee ajantasaistaa ja niistä ei saa poistaa maisemaan olennaisesti liittyvää rakennusperintöä. Vantaanjokilaakson kartanoista on aluekuvauksesta jätetty pois Linnan kartano, joka on Katrinebergin ja Königstedtin (huom. oikeinkirjoitus) kartanoiden ohella mainittu RKY 1993 -kohteeksi. Koska päällekkäisyys maisema-alueen kanssa on poistettu RKY-inventoinnissa vuonna 2009, on maisema-alueen aluekuvauksessa tärkeää tuoda esiin alueen arvokkain rakennusperintö.
- Linnan kartanolla on ollut merkittävä vaikutus Keimolan kylän kulttuurimaiseman muodostumiseen ja se on edelleen arvokas rakennusperintökokonaisuus. Linnan omistaja oli 1640-luvulla Keimolan suurmaanomistaja, joka yhdisti kylän kantatilat Saraksen, Backaksen, Petaksen ja Gyraksen. Hän omisti myös Meilbyn ja Königstedtin. Rälssioikeudet Linna sai vuonna 1647. Ison reduktion aikana Keimolan tilat palautettiin kruunulle lukuun ottamatta Linnaa. Linna säilytti rälssioikeutensa aina vuoteen 1925 saakka, jolloin rälssien verovapaus lakkautettiin. Muista kylän tiloista tehtiin isossa reduktiossa sotilastiloja.
- Aluekuvauksesta on jätetty pois kaikki Vantaanjokilaakson maatilakokonaisuudet, eikä tiloja enää mainita nimeltä. Tämä on rakennusperintökohteiden kannalta valitettavaa, sillä tieto arvokkaimmista kohteista katoaa. RKY 1993 -listaukseen sisältyi neljä tilakeskusta, jotka sijaitsevat keskiaikaisilla kylätonteilla: Meilby Seutulassa sekä Backas-Vestergård, Stambo ja Petas Keimolassa. Meilby on ollut säteri ja valtion virkatalo vuosina 1683–1946. Se on ainoa jäljellä oleva upseerin virkatalo Vantaalla. Tila tunnetaan 1540-luvulta ja sen nykyinen päärakennus on vuodelta 1804. Backas-Vestergårdin (nykyisin Backas I & Södergård) päärakennus on vuodelta 1830. Tila syntyi vuonna 1817, kun Keimolan kantatilat Backas ja Gyra jaettiin osiin. Stambon päärakennus on entinen Nedre Saraksen päärakennus 1700-luvulta. Keimolan kantatalo Saras jaettiin vuonna 1768, jolloin syntyivät Övre Saras ja Nedre Saras. Petas on Keimolan kantatalo ja entinen rustholli. Sen päärakennus on vuodelta 1936. Alueen kuvaukseen tulee lisätä Linnan kartano sekä tilat Meilby, Backas-Vestergård, Stambo ja Petas.

Tuottaja- ja etujärjestöt

Suomen Kuntaliitto

- Laadittu inventointi tulee olemaan kunnille hyödyllinen monella tavalla. Lausunto koskee kuitenkin inventoinnin taustamuistiota. Kuntaliitto ei ota kantaa varsinaiseen inventointiaineistoon, jonka arviointi soveltuu parhaiten paikalliset olot tunteville toimijoille.
- Ympäristöministeriössä on parhaillaan käynnissä VAT:ien uudistamistyö. Tässä työssä tavoitteet tullaan uudistamaan siten, että ne kohdennetaan alueidenkäytön keskeisiin valtakunnallisiin kysymyksiin. Kuntaliiton näkemyksen mukaan nyt lausunnoilla oleva taustamuistio perustuu liikaa nykyisten alueidenkäyttötavoitteiden varaan. VAT:n uudistaminen voi johtaa siihen, että esim. inventoinnit eivät ole tavoitteissa mukana nykyisellä tavalla muotoiltuina. Muistion perustuminen nykyisiin tavoitteisiin vaikeuttaa sekä nyt tehtyjen inventointien että muistion arviointia. Selkeämpää olisi, jos VAT-kytkentä esitettäisiin kokonaan omana lukunaan eikä ripoteltuna pitkin muistiota. VAT:ia käsiteltäessä tulisi nostaa esiin myös valtion edistämisrooli.
- Taustamuistiossa todetaan, että MRL:n mukainen maankäytön suunnittelu on tärkein maisema-alueiden toteuttamiskeino. Kaavan laadinnan tulee perustua kuitenkin tarpeeseen sovittaa yhteen eri toiminnot. Vain maisema-alueen informatiiviseksi kirjaamiseksi kaava ei ole tarpeen. Muistiossa olisi myös hyvä tuoda nykyistä selvemmin esiin se, että kaavoitus on eri tavoitteita yhteen sovittavaa. Maisema-alueen rajausta ei itsestään selvästi sellaisenaan välity lopulliseen kaavaan, vaan lopputulos on aina kompromissi suojeluarvoa unohtamatta. Muistion kohdassa 6.3.3 kuvataan maisema-alueiden suunnitteluperiaatteita ja alueita koskevia määräyksiä ja rajoituksia. Samassa yhteydessä tulisi avata myös suojelumääräysten korvausproblematiikkaa.

Maanomistajain liitto

- Maanomistajain liitto pitää tärkeänä arvokkaiden maisema-alueiden säilymistä. Olenaista on huomata, että nyt arvossa pidettävät maisemat ovat syntyneet alueiden maanomistajien omalla, vapaaehtoisella työllä ja kustannuksella. Alueet ovat syntyneet ja muuttuneet vuosikymmenten ja -satojen kuluessa palvelien pääasiassa elintarviketuotantoa ja metsätaloutta. Tätä luonnollista kehitystä ja ajallista kerroksellisuutta ei pidä pysäyttää tähän hetkeen. Maisemaa ei voi museoida vaan se elää ajan saatossa. Esimerkiksi metsän ja pellon raja voi muuttua, ja metsää on myös taimikko.
- Jos alueella ei ole mahdollisuutta kehittää maataloutta ja metsätaloutta kannattavasti, maisemaankin hiipii nopeasti rappion ja hylkäyksen merkit. Siellä missä maisemalla on erityistä arvoa ja varsinkin jos siitä on saatavissa taloudellista hyötyä, maisemaa vaalitaan vapaaehtoisesti kuten tähänkin asti.
- Vaikka inventointiaineistossa korostetaan maisema-aluestatuksen vähäistä merkitystä maanomistajille, on perusteltua pelätä vaikeuksia syntyvän. Paikalliset viranomaiset ovat usein ylivarovaisia esimerkiksi rakennus- ja maa-aineslupien myöntämisessä. Vaikka kielteinen päätös muuttuisi valitusteitse, hankkeet viivästyvät ja tulevat kalliiksi. Esimerkiksi maisematyölupien vaatiminen yleiskaavoituksessa voi tarpeettomasti

lisääntyä. Erityisen tuomittavaa on käsitellä alueiden lähiseutuja ikään kuin suojavaöhykkeinä.

- Inventoinnin rajauksia vahvistettaessa on otettava erityisen tarkasti huomioon alueen maanomistajien perustellut kommentit ja muutosesitykset. Yhteiskunta ei saa vaarantaa elinkeinotoiminnan edellytyksiä erilaisilla inventoinneilla ja niistä seuraavilla toimintarajoituksilla. Sen sijaan tulee tukea ja kannustaa maanomistajien vapaaehtoisesti tekemää suojelutyötä niin maisemien, rakennettujen kulttuuriympäristöjen kuin luonnon monimuotoisuudenkin säilymisen puolesta. Maanomistajia tulee kuulla ja kunnioittaa tasavertaisina neuvottelukumppaneina tämänkaltaisten prosessien alusta lähtien.

Metsäteollisuus ry

- Maisema-alueiden maankäytölle mahdollisesti aiheuttamat rajoitukset voivat syntyä lopullisesti vasta kuntien kaavoitusprosessien ja lupamenettelyjen kautta. Vaikkei aluemerkinnöillä ole suoraa oikeusvaikutusta, konkretisoituvat vaikutukset kaavoitusjärjestelmän viranomaisvaikutusten kautta. Tällaiset välilliset vaikutukset tulisi sisällyttää arviointiin ja niiden taloudelliset seuraukset arvioida riittävällä tarkkuudella.
- Valtioneuvoston päätöksessä on tuotava selkeästi esille, ettei maisema-alueen tuotanto saa tuottaa estettä metsätalouden eikä muiden elinkeinotoimintojen harjoittamiselle. Lisäksi muun maankäytön (maa-ainesten otto, tuulivoimarakentaminen, teiden rakentaminen) esteet on tuotava selkeästi esille. Mikäli maisema-alueet aiheuttavat rajoituksia maankäyttöön, niistä pitää maksaa täysi korvaus.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK

- Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen mukaan "maisema" tarkoittaa aluetta sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät ja jonka ominaisuudet johtuvat luonnon ja/tai ihmisen toiminnasta sekä niiden vuorovaikutuksesta. MTK katsoo, että tämä tärkeä seikka tulee huomioida koko maisemainventoinnin lähtökohtana.
- MTK yhtyy maa- ja metsätalousministeriön asiassa esittämään näkemykseen, jonka mukaan maa- ja metsätalouden sekä maaseudun maisema kokonaisuudessaan muovautuu ajallisesti, paikkakohtaisesti ja harjoitettavan tuotannon mukaan jatkuvasti. Maiseman muodostumiselle ominaista on dynaamisuus.
- MTK katsoo, että maa- ja metsätaloudessa sekä maaseutuyrittäjyyteen liittyvässä rakentamisessa tulee soveltaa ensisijaisesti rakennustapaan liittyvää säätelyä ilman pakottavaa lakisääteistä tai maisema-alueinventointien kaltaista ohjausta. Maanomistaja saa siis rakentaa maalleen, kunhan hän kiinnittää maisemallisesti huomiota kohtuullisiin ehdotuksiin siitä, miten ja mihin rakennus rakennetaan.
- Maisema-alueiden päivitysinventoinnin ympäristövaikutuksia koskevassa selvityksessä todetaan, että maisema-alueiden välilliset oikeusvaikutukset syntyvät erityisesti kaavoituksen kautta. Lisäksi selvityksessä todetaan, että suoraa oikeusvaikutusta voi syntyä esimerkiksi rakentamisen ja muiden toimenpiteiden lupaharkinnan kautta. MTK toteaa, että maisema-alueinventoinnilla on sekä välittömiä että välillisiä maankäyttöön liittyviä oikeusvaikutuksia maanomistajiin.

- Ympäristöministeriön antamissa kommentteissa on jostakin syystä virheellisesti todettu, ettei maisema-alueinventoinneilla olisi ollenkaan maanomistajiin kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Jos asianlaita on näin, ministeriön on varmistettava hankkeen oikeusvaikutuksettomuus myöhemmässä maankäytössä, tiedotettava tästä laajasti viranomaisille ja sisällytettävä niistä maininta valtioneuvoston päätöksen perusteluihin. Vaihtoehtoisesti valtioneuvoston päätöksestä tulisi käydä selkeästi ilmi, että inventointi tehdään maanomistajia henkilökohtaisesti kuullen ja vapaaehtoisuuden pohjalta.
- Selvityksessä todetaan, että jonkin alueen sisältyminen maisema-alueistukseen ei pääsääntöisesti aiheuta suoria maanomistajiin kohdistuvia oikeusvaikutuksia. MTK katsoo, ettei vaikutuksen suoruudella tai epäsuoruudella ole sinänsä merkitystä. Tosi-asiassa välillistenkin vaikutusten alkuperä on alueen luokittaminen valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Välilliset oikeusvaikutukset rajoittavat maankäyttöä samalla tavalla kuin välittömät, ja niistä aiheutuu samalla tavalla kustannuksia maa- ja metsätalouden harjoittamiselle.
- Kuten selvityksessä todetaan, VAT:n mukaan maisema-alueiden inventointi otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana. Inventoinnissa määritellyt maisema-alueet vaikuttavat kaavoitukseen eri kaavojen sisältövaatimusten ja ympäristövaikutusten selvitysvelvollisuuden kautta. MTK viittaa selvitykseen, jossa todetaan että YV-arvioinnin tarkoituksena on turvata maisema-arvojen riittävä huomioon ottaminen kaavoituksessa ja edelleen päätösharkinnassa.
- Maankäytön suunnittelujärjestelmän lähtökohtana on tarkentuva suunnittelu, jossa VAT:t sekä yleispiirteiset kaavat ohjaavat yksityiskohtaisten asemakaavojen suunnittelua. Maisema-alueet merkitään maakuntakaavoihin ja edelleen yleiskaavoihin ja asemakaavoihin. Selvityksessä todetaan, että oikeusvaikutukset syntyvät vasta kun maakunta- ja yleiskaavassa osoitetut maisema-alueet välittyvät ja tarkentuvat asemakaavatasolle. MTK:n näkemyksen mukaan tämä ei pidä paikkaansa. Oikeusvaikutuksia voi syntyä jo maakunta- ja yleiskaavatasoilla eri lakien lupaharkintojen yhteydessä sekä yleiskaavatasolla mm. maisematyölupavelvoitteen muodossa.
- Kuten selvityksessä todetaan, asemakaavaa on noudatettava esimerkiksi myönnettäessä rakennuslupia, toimenpidelupa, maisematyölupia, rakennuksen purkamislupia ja eräitä muita ympäristölainsäädäntöön liittyviä lupia. MTK katsoo, että tämä koskee usein myös maakunta- ja yleiskaavoitusta.
- MTK katsoo, että maisema-alue selvitys vaikuttaa myös suunnittelutarvealueiden määrittelyyn yleiskaavassa ja rakennusjärjestyksessä sekä suunnittelutarvealueita koskevaan päätösharkintaan. Edellä mainittu koskee myös suoraan lakiperustaisia suunnittelutarvealueita. Rakennusluvan myöntäminen suunnittelutarvealueella edellyttää, että rakentaminen on sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta erityisten luonnon- tai kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. MTK toteaa, että rakennusluvan myöntäminen suunnittelutarvealueelle edellyttää tavanomaista rakennuslupaharkintaa laajempaa harkintaa ja tarkempaa maisema-, luonnon- sekä kulttuuriarvojen huomioon ottamista. Rakentaminen voi maisemainventointien johdosta vaikeutua merkittävästi tai estyä kokonaisuudessaan kyseisellä alueella.

- Kuten selvityksestä ilmenee, kaavojen suojelumääräyksiä annettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei niistä aiheudu maanomistajille kohtuutonta haittaa. MTK katsoo, että kuntien hallintotoiminta sallii usein hyvin pitkälle meneviä maankäytön rajoituksia ilman että tällaista rajoitusta pidettäisiin maanomistajalle kohtuuttomana. Eli kohtuullisuuskulmat eivät rajoita kuntien merkittäväkään maankäytön rajoittamista; tämä koskee myös maisema-alueita.
- Kuten selvityksessä todetaan, maakunta-, yleis- ja asemakaavoissa voidaan antaa tarpeellisia suojelumääräyksiä, jos jotakin aluetta on maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava. Määräyksillä voidaan ohjata muun muassa metsien käsittelyä, ojitusta sekä muuta maisemaa tai luonnonolosuhteita muokkaavaa toimintaa. MTK katsoo, että maisema-alueiden ei tulisi johtaa kaavoituksessa maa- ja metsätalouden sekä maaseutuyrittäjyyden harjoittamista haittaavien suojelumääräysten antamiseen. Jos kaavoituksesta aiheutuu maanomistajalle rajoituksia, aiheutuneista vahingoista ja haitoista tulee suorittaa maanomistajalle täysi korvaus.
- MTK toteaa, että maanomistajalle ei useinkaan korvata tällaisia maankäytön rajoituksia, mikä rikkoo MTK:n näkemyksen mukaan Suomen perustuslain 15 §:n omaisuussuojasäännöstä. MTK katsoo, että MRL:n korvaussäännökset tulisi uudistaa tällä hallituskaudella perustuslain omaisuussuojasäännöksen vaatimukset täyttäväksi normeiksi.
- Maisema-arvojen huomioon ottamisesta säädetään MRL:n ohella muissakin laeissa. Selvityksen mukaan maisemiin merkittävästi vaikuttavia ympäristönkäyttöhankkeita ovat esimerkiksi maa-ainesten ottaminen, tuulivoimaloiden rakentaminen ja metsien käyttö. Päivitysinventointia käytetään suunnittelu- ja selvitysaineistona hankkeista ja niiden luvista päätettäessä.
- Selvityksessä todetaan, että pääsäännön mukaan maisema-alueista ei aiheudu maakunta- ja yleiskaavatasoilla maanomistajiin konkreettisesti kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Vaikutukset syntyvät tarkentuvan maankäytön suunnittelun kautta siten, että maanomistajan oikeusasemaan voi kohdistua tosiasiallisia vaikutuksia asemakaava-, rakentamis- ja muiden toimenpidelupien yhteydessä. MTK katsoo, että maanomistajien maankäytölle aiheutuu suoria vaikutuksia inventoitujen maisema-alueiden perusteella monenlaisissa lupaprosesseissa sekä kaavoituksessa. MTK katsoo edelleen, että sillä ei ole merkitystä, ovatko vaikutukset välillisiä vai välittömiä.
- Kuten selvityksessä todetaan, inventoinnissa tunnistetut maisema-arvot voivat vaikuttaa maa-ainesluvan myöntämisen edellytysten arviointiin. MTK toteaa, että maa-aineslain epäonnistuneiden korvaussäännösten johdosta maa-ainesluvan epääminen ei johda pääsääntöisesti korvausten suorittamiseen maanomistajille.
- Maisema-alue selvityksen mukaan tuulivoimaloiden rakentamisen merkittävimmät ja laajimmalle ulottuvat ympäristövaikutukset kohdistuvat maisemakuvaan. VAT:eissa voimaloiden maisemavaikutuksia pyritään hallitsemaan keskittämällä rakentamista sekä sovittamalla sitä yhteen alueidenkäytön muun tarpeen kanssa. Tuulivoimarakentamisen ympäristö- ja maisemavaikutukset arvioidaan kaavoitusprosesseissa ja lupame-

nettelyissä. Lisäksi vaikutuksiltaan merkittävien tuulivoimahankkeiden ympäristövaikutukset arvioidaan YVA-lain mukaisessa menettelyssä.

- Kuten selvityksessä todetaan, valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden merkittävimmät metsien käyttöön ja tuulivoimarakentamiseen liittyvät oikeusvaikutukset kohdistuvat viranomaisiin, maakunnan suunnitteluun ja kuntakaavoitukseen. Maisema-alueet voivat käytännössä estää hyvin pitkän etäisyyden päästä elinkeinon harjoittamisen. KHO vahvisti maakuntakaavan vahvistamista koskevalla ratkaisullaan ympäristöministeriön päätöksen, jossa Nilsiä Kinahmin alue jätettiin pois tuulivoimamaakuntakaavasta. Perusteena olivat valtakunnalliset maisema-arvot.
- MTK katsoo, että vuonna 1995 tehty maisemainventointi tulee katsoa riittäväksi listaukseksi maisema-alueiksi. Jos uusia alueita esitetään valtakunnallisesti arvokkaiksi tai maisema-alueisiin tehdään laajennuksia, niiden tulee tapahtua maanomistajille vapaaehtoisin keinoin.
- Maisema-alueiden rajaamisesta ja niihin liittyvistä oikeusvaikutuksista tulee aina neuvotella maanomistajan kanssa.
- Kutakin maanomistajaa olisi tullut kuulla maisema-alueinventoinnin yhteydessä henkilökohtaisesti ja kullakin paikkakunnalla olisi tullut järjestää laajasti tiedotettu ympäristöhallinnon järjestämä tiedotustilaisuus. Nyt inventointi on tullut yllätyksenä monelle maanomistajalle.
- Maanomistajille tulisi aina suorittaa korvaus maisema-alueista johtuvista suorista ja epäsuorista maankäytön rajoituksista. Maanomistajalle ei suoriteta kaikissa tapauksissa korvausta rajoituksista, eivätkä he ole voineet ennakoita tällaista korvauksetonta maankäytön rajoitusta inventointivaiheessa.
- Ympäristöministeriön olisi tullut varmistaa jo inventointivaiheessa tulevien maankäyttörajoitusten korvausten edellytykset. Korvausharkinnan jättäminen kutakin yksittäistapausta koskevaan myöhempään lupa-, kaavoitus- tai muun maankäyttöpäätöksen yhteyteen johtaa maanomistajan kannalta perustuslain 15 §:n omaisuudensuojasäännöksen vastaiseen tilanteeseen.
- Hankkeen SOVA-arvioinnista puuttuu selvitys, jossa tarkastellaan inventoinnin taloudellisia vaikutuksia yksittäisille maatiloille ja metsätiloille sekä maaseutuyrittäjille. Lain mukaisella ympäristövaikutuksella tarkoitetaan suunnitelman tai ohjelman välitöntä tai välillistä vaikutusta mm. elinoloihin sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen.
- Maisema-alueinventoinnin ei olisi aiempia maisema-alueita toteutettaessa tullut johtaa poikkeuksetta siihen, että maisema-alueet sisällytetään maakuntakaavaan taikka kuntien yleis- ja asemakaavoihin. VAT:ejä tulee uudistaa siten, että inventoituja maisema-alueita ja muita samankaltaisia selvityksiä ei enää sisällytetä maakunta- ja kuntakaavoihin. Tämän linjauksen tulisi toteutua jo nyt vireillä olevassa maisema-aluehankkeessa siten, että maankäyttöä vaikeuttavasta kaavaohjauksesta luovuttaisiin.
- MTK viittaa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin, joiden mukaan mm. omaisuuden suojan rajoituksista täytyy säätää täsmällisesti ja tarkkarajaisesti lailla. VAT:eista säädetään MRL:ssä, mutta tavoitteiden yksityiskohtaisempi sisältö vahvistetaan valtioneuvoston päätöksellä.

- VAT:ien tarkkarajaisemmasta sisällöstä, jossa säännellään tarkemmin maanomistajan omaisuuden suojaan kohdistuvista rajoituksista, ei tulisi määrätä valtioneuvoston päätöksellä vaan lailla. Koska valtioneuvoston päätös on normihierarkkisesti lakia alemantasoinen säännös, on VAT:t ja niihin liittyvät maisema-alueet katsottava valtiosääntöoikeudellisesti ongelmalliseksi kokonaisuudeksi. Nämä omaisuudensuojaan liittyvät valuviat tulee korjata.
- Pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaan VAT:n ohjausvaltaa selvennetään kuntien maankäyttövallan ja -vastuun lisäämiseksi. MTK katsoo, että tämän kuntien ohjausvallan tulisi näkyä jo nyt inventoinnissa. Maisema-alueita koskevat tavoitteet tulevat uudistustyön jälkeen koskemaan nykyistä rajatummin keskeisimpiä valtakunnallisia näkökohtia ja tulevat omenaon nykyistä täsmällisemmin ja konkreettisemmin ilmaistuja.

Paliskuntain yhdistys

- Ehdotuksen valtakunnallisten maisema-alueiden joukossa on useita poronhoitoon perustuvia maisema-alueita. Poronhoito ja muut luontaiselinkeinot ovat vaikuttaneet etenkin maiseman kulttuuripiirteisiin. Alueilla on historiallisia kerroksia, kuten vanhoja asuinsijoja, kodanpohjia, risu- ja kivikaarteita ja pyyntikuoppia, edelleenkin tärkeitä kulttuurin kulmakiviä, kuten pyhiä paikkoja sekä nykypäivänä aktiivisessa poronhoitokäytössä olevia rakenteita, kuten erotusaitoja ja kämppiä. Suuri osa ehdotuksen poronhoitoon perustuvista maisema-alueista on uusia. Maisema-alueissa on myös aiemmin mukaan valittuja poronhoidon maisemia. Kaiken kaikkiaan ehdotuksessa mukana olevat poronhoidon maisemat todellakin ovat arvokkaita ja edustavia ja myös luontarvoiltaan rikkaita. Niiden mukana olo valtakunnallisten maisema-alueiden joukossa on erittäin perusteltua ja tarpeellista.
- Uusista maisema-alueista valtaosa on jo jonkinasteisen suojelun piirissä, mutta maisema-alueet myös osaltaan suojaavat alueen poronhoidon harjoittamisen edellytyksiä VAT:ien mukaisesti. Maisema-alueiden tavoitteena ei kuitenkaan ole estää maaseutuelinkeinojen ja maiseman kehitystä eikä vaikeuttaa nykyisten maatalouselinkeinojen harjoittamista. Maisema-alueiden avulla pyritään pikemminkin ohjaamaan ja tukemaan alueiden kehittämistä niiden ominaisluonnetta ja erityispiirteitä vaalien.
- Uudet valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet eivät estä poronhoidon harjoittamista ja elinkeinon kehittämistä alueilla. Elinvoimainen poronhoidon harjoittaminen päinvastoin osaltaan ylläpitää maisema-alueiden säilymistä. Toisaalta maisema-alueet osaltaan suojaavat poronhoitoa ja todennäköisesti myös ylläpitävät sen tärkeyttä ja arvostusta. Paliskuntain yhdistys näkee ehdotuksen valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista hyvin perusteltuna ja tärkeänä.

Suomen metsäkeskus

- Maisema-alueiden avulla pyritään ohjaamaan ja tukemaan alueiden kehittämistä niiden ominaisluonnetta ja erityispiirteitä vahvistamalla ja sovittamalla nykyisen elinkeinotoiminnan vaatimat muutokset historiallisiin kehityskulkuihin.

- Maisema-aluestatus ei suoraan vaikuta metsien käyttöön ja hoitoon. Kaavoitusprosessissa arvokkaat maisema-alueet siirtyvät maakuntakaavoista alempiasteisiin kaavoihin. Metsätalousvaikutukset syntyvät niiden kaavamääräysten kautta. Kaavoittajat tulee ohjeistaa käyttämään tiukkaa harkintaa yleiskaava-alueen rajauksessa. Maisema-alueiden ottamiselle mukaan yleiskaava-alueeseen tulee olla erityisen painavat perusteet, jotka pohjaavat maankäytön suunnittelu- ja ohjaustarpeeseen. Metsänomistajat tulee saada mukaan kaavoitusprosesseihin henkilökohtaisesti kutsuttuina, koska kaavoituksen vaikutukset kohdistuvat heidän omaisuutensa käyttöön ja arvoon.
- Maisema-alueiden metsien hoidossa johtava periaate tulee olla, että metsätalouden harjoittamisen tulee olla mahdollista noudattaen metsien käsittelyä yleisesti ohjaavia maiseman huomioimisen periaatteita.
- Yleiskaavojen kaavamääräyksiin ei tule sisällyttää metsäalueille oikeusvaikutteista maisematyölupavelvoitetta. Maisematyö lupa voi sellaisenaan estää alueen hoidon ja ränsistyttää maisema-alueen, kun luvan hakemisen kustannukset ja byrokraatiaan kuluva aika estävät suunnitellut alueen hoitamiseen tähtäävät toimenpiteet. Tavoitteena tulee olla vapaaehtoinen sitouttaminen arvokkaiden maisema-alueiden hoitoon esimerkiksi erityishakkuiden kautta arvokkaimmissa kohteissa.
- Maatalouden näkökulmasta on keskeistä, että alempiasteisessa kaavoituksessa huomioidaan maisema-alueiden metsätalousvaikutukset. Jos kaavamääräykset rajoittavat metsien käyttöä, kaavoittajan tulee suorittaa metsänomistajalle korvaus maisema-alueista johtuvista suorista ja epäsuorista maankäytön rajoituksista.
- Metsäkeskuksen palvelualueet ovat antaneet tämän lausunnon lisäksi lausuntojaan paikallisille ELY-keskuksille. Toivomme, että niissä esitetyt yksityiskohtaisemmat muutosesitykset huomioidaan asian jatkovalmistelussa.
- Paikkatieto maisema-alueista tulee olla viranomaisten käytettävissä vektorimuodossa kaavojen rajapintapalvelun kautta.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC

- Uudet maisema-alueet herättävät levottomuutta maanomistajien keskuudessa, koska ne rajoittavat maankäytön mahdollisuuksia. Arvokas maisema-alue ei ole suojelualue, jonka perusteella voisi maksaa korvauksia maanomistajille. Valtakunnallinen arvo voi aiheuttaa rajoituksia, erityisesti kaavoituksen ja lupamenettelyn kautta. Yksi maisema-alueiden valinnan kriteeri on elävä ja toimiva maaseutu. Ne ovat asuttuja ja niillä on monipuolinen elinkeinorakenne. Maisema-arvot ovat erityisen riippuvaisia alueen maa- ja metsätaloudesta. Maaseudun kulttuurimaisemaa säilytetään ja kehitetään parhaiten, kun maaseutu pysyy asuttuna ja siellä harjoitetaan maa- ja metsätaloutta.
- SLC näkee maakuntaliittojen tavoin että yksityisten maanomistajien oikeutta harjoittaa elinkeinojaan ei saa rajata valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla. Suunnittelussa pitäisi turvata sekä arvokkaiden maisemien säilyminen että jatkuvien ja rationaalisten maaseutuelinkeinojen mahdollistaminen. Maanviljelyssä ja metsänhoidon avulla on mahdollista myötävaikuttaa biologisen monimuotoisuuden ja ekologisen verkostojen kestävään ylläpitoon. Vihreät elinkeinot ja maaseutuyrittämisen eri muodot ovat pohja elinvoimaiselle maaseudulle.

- Arvokkaiden maisema-alueiden rajaukset tulisi täsmentää maanomistajien toiveet ja näkemykset huomioon ottaen, koska maanomistajilla on vaadittava paikallistuntemus.
- Jos maanomistajalle tai elinkeinonharjoittajalle kohdistuu ylimääräisiä kustannuksia maisema-alueesta, tulee menot korvata.

Tapio Oy

- Päivitysinventointi nojaa vahvasti aiempaan, 1990-luvun inventointiin ja siitä saatuihin kokemuksiin. Alueiden kuvaukset ovat mielenkiintoista luettavaa. Alueet tuottavat paljon paikallisia yhteisöllisiä hyötyjä, joita on otettu jo runsaasti käyttöön esimerkiksi matkailussa.
- Inventoinnin ympäristövaikutusten arviointi on valitettavasti jäänyt erityisesti taloudellisten vaikutusten osalta vaillinaiseksi. Maisema-alueista maankäytölle mahdollisesti aiheutuvat rajoitukset voivat syntyä lopullisesti vasta kuntien kaavoitusprosessien ja lupamenettelyjen kautta. Tällaiset välilliset vaikutukset tulisi sisällyttää arviointiin.
- SOVA-arvioinnista puuttuvat myös taloudelliset vaikutukset yksittäisille maatiloille ja metsätiloille. Maisema-alueilla voi olla merkittävä negatiivinen vaikutus, jos yleiskaavoituksessa tai asemakaavoituksessa määrätään maa- ja metsätalouteen varattavien alueiden elinkeinojen toimintaedellytyksistä. Negatiivinen taloudellinen vaikutus syntyy, jos yleiskaavassa määrätään esimerkiksi, että maa- ja metsätalouteen verrattavilla alueilla maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatoa tai näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa. Ratkaisuna esitämme että MRL:n 128 §:n mukaista lupakäytäntöä kehitetään ympäristöministeriön, kuntien ja maaseudun elinkeinonharjoittajien yhteistyönä.
- Esimerkiksi Mikkelin kaupungissa laaditaan parhaillaan Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaavaa. Ristiinan Veskansan kulttuurimaisema ulottuu kaava-alueelle. Yleiskaavaehdotuksen mukaan kaupunki määrää maisema-alueelle MRL:n 128 §:n mukaisen toimenpiderajoituksen. Mikkelissä maisematyöluvan hinta on 800 euroa, kuuleminen 85 euroa/naapuri ja lehtikuulutus 130 euroa. Näiden maksujen lisäksi metsänomistajille saattaa koitua muita välittömiä ja välillisiä kustannuksia ja tuottomenetyksiä maisematyölupaan sisällytettävistä ehdoista. Taloudelliset vaikutukset voivat olla metsänomistajalle kohtuuttomia. Esimerkistä käy ilmi maisema-alueiden tosiasiallinen oikeusvaikutus alueen maankäyttöön. Vaikkei kyseisillä aluemerkinnoilla ole suoraa oikeusvaikutusta, konkretisoituvat rajoitteet kaavoitusjärjestelmän viranomaisvaikutusten kautta.
- Päivitysinventoinnin taloudellinen vaikutus maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiin tulee selvittää ja ympäristöministeriön tulee kehittää pikaisesti toimenpiteitä ennen kuin maisemaselvityksen maine heikkenee. Maineriskit ovat merkittäviä, koska arvokkaiden maisema-alueiden säilyminen riippuu keskeisesti paikallisten toimijoiden ja metsänomistajien toimintaa ja aktiivisuutta ohjaavista arvoista ja asenteista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää metsänomistajien taloudellisten tappioiden korvaamiseen, mikä käytännössä tarkoittaa maankäyttö- ja rakennuslain sekä lunastuslain päivitystä.
- Päivitysinventoinnin tausta-aineisto sisältää kattavasti maisema-alueisiin liittyviä oikeusvaikutuksia ja päätöstentekoa. Valitettavasti selvitys ei tuo kuitenkaan selvästi esille

sitä, että metsälaki ohjaa metsätalouteen varattavien metsien hoitoa ja käyttöä. MRL puolestaan osoittaa kuntien alueidenkäytön pääpiirteet. Luonnonsuojeluun on viime aikoina vahvasti tullut vapaaehtoisuuden periaate. Uudenlaisille ratkaisuille on suuri tarve. Metsätalouden toimijat ovat jo 10 vuoden ajan kehittäneet sopimuksellisuutta. Kehitystyöstä saatuja kokemuksia tulisi hyödyntää myös maisemansuojelun menettelytapojen kehitystyössä.

- Tapion laatimat metsänhoitosuositukset valmistellaan laajassa sidosryhmäyhteistyössä ja ne perustuvat uusimpaan tutkimustietoon. Tyytyväisyydellä toteamme, että päivitysinventointi noteeraa nämä suositukset.
- Sitä vastoin valittaen huomautamme, että inventointi ei noteeraa lainkaan Kansallinen metsästrategia 2025:ttä, joka on valtioneuvoston periaatepäätös. Siinä edellytetään, että selkeytetään metsälain ja MRL:n rajapinnat niin, että päällekkäinen ohjaus poistuu.

Luonnonsuojelujärjestöt

Suomen luonnonsuojeluliitto

- Yleisesti maisema-alue selvitys on laajin ja paras tähän asti tehdyistä, koska metodit ja tiedot ovat ajan myötä kehittyneet. Luonnonsuojeluliitto kannattaa asiantuntijoiden tekemää esitystä, eikä sitä pitäisi esimerkiksi poliittisista syistä supistaa.
- Lausuntoaineisto on muuten hyvä, mutta poistetuista tai supistettavista kohteista pitäisi olla oma luettelo ja vertailukartat.
- Inventoinnin suurin puute ovat tälläkin kertaa luonnonkauniit paikat. Esitykseen on toki valittu myös hienoja luonnonmaisemia, mutta tätä puolta pitäisi tulevilla kierroksilla kehittää. Nyt painotus on liikaa maatalousmaisemissa. Tulevaisuudessa kannattaa ottaa myös vedenalaiset maisemat ja äänimaisemat omiksi inventoinneikseen.
- Toteuttamiskeinoissa lasketaan paljon VAT:ien kautta tulevien välillisten oikeusvaikutusten varaan. Tämä pitää ottaa huomioon VAT:ien päivityksessä sekä ELY-keskusten roolin ja muutoksenhakuoikeuden muutoksissa. Jos niitä heikennetään, maisema-alueita turvaavat tavoitteet tulee lisätä suoraan MRL:n tai MRA:n säädöksiin. Muuten näille kohteille ei jää edes VAT:ien epäsuoraa turvaa.
- Suhteessa kaavoitukseen on joillakin tahoilla yritys käyttää tätäkin kuulemistä hyväksi kampanjassaan kaavoituksen poistamiseksi metsistä. Tähän ei pidä suostua. Uudessa MRL:ssä on ollut jo 15 vuotta sekä maisema-alueita että metsien kaavoitusta koskevat pykälät. Niistä on myös KHO:n vakiintunut oikeuskäytäntö. Sitä ja tämän selvityksen merkitystä ei pidä heikentää. Muuten tämä työ ja siihen liittyvä maankäytön suunnittelu menettävät merkityksensä.
- 39. Tiirismaan maisemat: Hollolan ympäristöyhdistys esittää laajennuksia Tiirismaan maisema-alueeseen
- *Heinäveden Vihtarin* aluetta tulisi pohtia jo tässä tai viimeistään seuraavassa perinnetähtäimessä.

- 69. Sulkavan linnavuoren maisema: Alueeseen kannattaisi lisätä länsipuolelta Vartiorniemi.
- 53. Kymijokilaakson kulttuurimaisema: Piiri vastustaa alueen supistamista eteläosastaan ja esittää maisema-alueeseen liittyvän Haukkavuoren–Moronvuoren suo- ja metsämaiseman lisäämistä luonnonkauniina alueena.
- 43. Punkalaitumenjoen viljelymaisemat: Piiri pitää alueen lisäämistä tärkeänä.
- 50. Ruoveden reitin maisemat: Piiri pitää alueen lisäämistä tärkeänä.
- 48. Pirkanmaan harjumaisemat: Piiri pitää alueen lisäämistä tärkeänä.
- 109. Ilmajoen alajoen lakeusmaisema: Piiri esittää laajennusta.
- 110. Lapuan alajoen peltolakeus: Piiri esittää laajennusta.
- 107. Hyypänjokilaakson kulttuurimaisema: Piiri esittää laajennusta.
- 108. Luopajärven viljelylakeus Piiri esittää laajennusta.
- 111. Kuortaneenjärven kulttuurimaisemat: Piiri esittää laajennusta. Suomenselän luonnonystävät pitää tärkeänä Pennalanlahden rannan sisällyttämistä alueeseen jatkossakin sekä Lapuanjokilaakson molempien rantojen ottamista maisema-alueeseen.
- 120. Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemat: Piiri esittää laajennusta.
- 90. Kolin maisemat: Laajennus on erittäin tärkeä.
- 89. Ilomantsin vaarakylämaisemat: Alueeseen voisi lisätä Hattuvaaran.
- 23. Euran ja Kiukaisten kulttuurimaisemat: Piiri pitää lisäystä hyvänä.
- 24. Köyliönjärven kulttuurimaisema: Piiri pitää rajausta hyvänä.
- 25. Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat: Piiri pitää laaja-alaista aluetta tärkeänä. Kokemäenjoki on historialtaan ja maisemaltaan niin merkittävä, että se ansaitsee ehdottomasti tulla huomioiduksi koko matkalta.
- 26. Yyterin rantamaisemat: Piiri pitää rajausta hyvänä.
- 27. Ahlaisten kulttuurimaisema: Piiri pitää rajausta hyvänä.
- 28. Vihteljärven reitin ja Riihonlahden kulttuurimaisemat: Piiri pitää rajausta hyvänä.
- 1. Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat: Piiri kannattaa kohdetta.
- 2. Skärlandetin saaristokulttuurimaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 3. Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat: Piiri kannattaa kohdetta.
- 4. Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat: Piiri kannattaa kohdetta.
- 5. Mustionjokilaakson viljelymaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 6. Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso: Piiri kannattaa kohdetta.
- 7. Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat: Piiri kannattaa kohdetta.
- 8. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 9. Helsingin edustan merimaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 10. Vantaanjokilaakson viljelymaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 11. Porvoonjokilaakson viljelymaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 12. Pernajanlahden ja Koskenkylänjoen kulttuurimaisemat: Piiri kannattaa kohdetta.

- 13. Saaristomeren merimaisemat: Piiri kannattaa kohdetta.
- 14. Ströömin meriväylä: Piiri kannattaa kohdetta.
- 15. Airiston merimaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 16. Mynälahden kulttuurimaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 17. Laitilan lakeus: Piiri kannattaa kohdetta.
- 18. Aurajokilaakson viljelymaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 19. Paimionjokilaakson viljelymaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 20. Perniön viljelymaisemat: Piiri kannattaa kohdetta.
- 21. Halikonjokilaakson viljelymaisema: Piiri kannattaa kohdetta.
- 22. Uskelanjokilaakson viljelymaisema: Piiri kannattaa kohdetta.

Yhdistykset

Kulttuuriympäristötutkimuksen seura

- Seura pitää päivitysinventointia tärkeänä suomalaisten maisemakokonaisuuksien huomioon ottamiselle maankäytön suunnittelussa, ja osoituksena maisemien merkityksestä sekä maisemiin ja niiden suojeluun liittyvästä kiinnostuksesta. Suurin osa maisema-alueista edustaa maaseudun perinteisen maatalouden elinkeinomaisemia, joihin liittyvät muutospaineet perustelevat osaltaan inventoinnin merkityksellisyyttä. Inventointi mahdollisti uusimpien säädösperusteiden huomioimisen ja maisema-alueisiin liittyvän tiedon lisäämisen. Inventoinnin yhteydessä on myös huomioitu uusia kohdekategorioita, kuten saamelais- ja merialueita. Näiden seurauksena maisema-alueiden alueellinen edustavuus on aikaisempaa tasapainoisempi.
- Inventoinnissa on pitäyditty pitkälti vuonna 1993 valmistuneen inventoinnin kriteereissä ja toteutustavassa. Vuoden 1993 inventoinnissa käytetty maisemäkäsitys ei kuitenkaan ota huomioon lukuisia maankäytössä ja ympäristöissä tapahtuneita muutoksia eikä näin ollen täysin vastaa ajan vaatimuksia. Inventoinnissa maiseman sosiaalisten ulottuvuuksien, asukkaiden ja maanomistajien näkemysten tai maisemasuhteen huomioiminen jää vähäiseksi. Uusia menetelmiä on hyödynnetty vain uusien kohteiden kohdalla, eikä erilaisia osallistamiskeinoja ja paikkatietoa ole hyödynnetty täysipainoisesti. Inventoinnin käsitteiden määrittelyssä, valintakriteereissä ja toimintamalleissa olisi voitu hyödyntää uusinta tutkimustietoa. Maisema-alueiden kattavuutta on inventoinnissa kuitenkin merkittävästi parannettu ja tuloksena on saatu aikaan uusia laajoja ja monipuolisia kokonaisuuksia.
- Osallistaminen on tuotu esiin inventoinnin ohjeistuksessa, mutta se on eri maakunnissa ymmärretty vaihtelevasti. Toteutukset ovat tästä johtuen vaihdelleen minimitasona pidettävistä nähtävilläolo- ja kommentointiajoista tai kiertokyselyistä yhteiskehittämiin, jossa osallisilla on ollut aito mahdollisuus vaikuttaa tuloksiin.
- Pääpaino on ollut tiedottavassa osallistamisessa, jossa tavoitellaan lähinnä tietoisuuden lisäämistä prosessista, mutta ei sen joukkoistamista osallistamisen avulla. Asian tuntijavetoinen ylhäältä alaspäin määrittely ei vastaa Eurooppalaisen maisemayleis-

pimuksen periaatteita. Päivitysinventoinnissa olisi ollut hyvät mahdollisuudet muuttaa toimintatapaa maisemayleissopimuksen hengen mukaisesti. Osallistaminen tässä laajuudessa ja mittakaavassa on kuitenkin haastavaa. Osallistuva lähestymistapa olisi vaatinut perusteellisempaa ja yhtenäistä ohjausta sen sijaan että osallistamisen taso ja menettelytavat jäivät pitkälti maakuntien ratkaistavaksi.

- Laajempi osallistaminen olisi ollut tärkeää myös ympäristöviranomaisten toimien yhteiskunnallisen hyväksynnän kannalta. Hallintovetoinen toimintatapa herättää nyky-yhteiskunnassa aiempaa enemmän vastustusta sektorista riippumatta ja vaikeuttaa usein hoidon ja kehittämisen suunnittelua ja toteutusta. Alueiden arvot tai maisema-alueiden rajausperiaatteet ja tavoitteet tulisi mieltää omiksi ja osallisten pitäisi voida sitoutua niihin. Heikko osallistaminen voi merkittävästi heikentää päivitysinventoinnille asetettujen tavoitteiden toteutumista.
- Inventoinnin aineistossa maisema-alueisiin on liitetty useita heikosti todennettavia – erityisesti sosiaalisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia – vaikutuksia. Aineistossa yleistetään asuin ympäristön maiseman, yksittäisen maisema-alueen ja laajemmin kulttuuriympäristön potentiaalisia tai todennettuja vaikutuksia koskemaan kaikkia maisema-alueita. Lisäksi maisema-alueiden tavoitteita esitetään vaikutuksina ja mahdollisia epäsuoria vaikutuksia suorina. Aineisto ei sisällä viittauksia tutkimustuloksiin, joihin vaikutukset perustuvat. Aineistossa ei esitetä vaikutusten syntymekanismeja eikä perusteluja siitä, miksi tai miten vaikutukset seuraavat maisema-alueista. Inventointi ei myöskään sisällä maisema-alueiden tavoitteiden mittareita eikä seuranta- ja tutkimussuunnitelmia. Seura esittääkin, että jatkossa tietoa maisema-alueiden vaikutuksista lisätään vertailevan tutkimuksen avulla. Tässä työssä olisi syytä kiinnittää huomiota myös laadullisten mittarien kehittämiseen erityisesti maisema-alueiden aineettomiin osatekijöihin kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi maisemayleissopimuksen periaatteiden mukaisesti.
- Viimeistään maisema-alueiden hyväksymisen jälkeisessä jatkokehittämisessä tulisi pyrkiä saamaan osallisten näkemykset johdonmukaisesti mukaan ja olemassa olevaa tutkimustietoa tulisi hyödyntää monipuolisemmin. Tulevien hoito- ja kehittämissuunnitelmien laatiminen tulisi ohjeistaa niin, että maisema-alueita tarkasteltaisiin paikallisesti osallisten, asiantuntijoiden ja viranomaisten kesken yhteiskehittämisen hengessä.
- Hallinnon ja osallisten välisen vuoropuhelun lisäämisen ohella tulisi vahvistaa hallinnon ja tutkimuksen välistä yhteyttä. Maisema-alueiden määrittelyssä käytettyä tietopohjaa tulisi täydentää maisemayleissopimuksen näkökulmaa tukevalla maisemien yhteisöllisten merkitysten ja käyttöjen tutkimuksella, mikä edellyttäisi maisema-alueiden jatkokehittämisessä tarvittavan tieteenalakirjon laajentamista humanististen ja yhteiskuntatieteiden suuntaan. Vuoropuhelu näiden alojen tutkimuksen kanssa mahdollistaisi myös osallistamisen kehittämisen, koska käytössä olevat osallistamismenetelmät ovat suurelta osin lähtöisin niiden piiristä. Seura toimii maisemaa ja kulttuuriympäristöä koskevan eri alojen tutkimuksen monitieteisenä foorumina ja tarjoaa tukeaan vuoropuhelun edistämässä.
- Kulttuuriympäristöstrategian mukaisesti tulisi pyrkiä arvokkaiden maisemien ja kulttuuriympäristöjen kokonaisvaltaiseen suojeluun ja hoitoon hallinnollisten reviirijako-

jen korostamisen sijasta. Tämän vuoksi maisema-alueidenkin määrittelyssä ja kehittämisessä tulisi vastaisuudessa ottaa huomioon maisemien tosiasiallinen monimuotoisuus ja yhteisöllisyyteen perustuvat monitulkintaisuus – mukaan lukien kaikki ympäristötyypit ja hyväksyen muutos maiseman olennaisena piirteenä.

Suomen maisema-arkkitehtiliitto MARK

- Päivitysinventointi on tärkeä ja arvokas työ, ja on hienoa että työhön on voitu varata pitkäjänteisesti voimavaroja ympäristöministeriön asettamien työryhmien ja taustaryhmien voimin. Kyseessä on VAT:n tarkoittama viranomaisinventointi, joka toimii tärkeänä ohjausvälineenä ja tietopankkina monenlaisissa alueidenkäytön suunnittelun hankkeissa niin kunnille, ympäristöhallinnolle kuin konsulteillekin. Tiedon jakoon liittyen erityiskiitos SYKE:n kehittämästä ja ylläpitämästä uudesta ja helppokäyttöisestä karttapalvelusta, joka havainnollistaa nopeasti ja selkeästi maisema-alueiden rajaukset eri mittakaavoissa sekä helpottaa alueiden tarkastelua suhteessa toisiinsa ja muihin inventointeihin.
- MARK toteaa, että inventoinnin päivityksen tarve on selkeä: arvokkaiden maisema-alueiden kanssa yhteen sovitettavia uusia hankkeita on 1980 – 90-lukujen jälkeen tullut lukuisia, esimerkkinä mainittakoon erityisesti laajamittainen tuulivoimarakentaminen ja kaivoshankkeet. Lisäksi mm. kaupunkien täydennysrakentaminen, kaupan suuryksikköjen hankkeet, maatalouspolitiikan muutokset, lomarakentamisen kasvu sekä useat suuret infrahankkeet ovat tuoneet muutoksia ja luoneet osin myös uusia maisema-alueille.
- MARK toteaa, että maisema-alueiden laajentaminen koskemaan erityisesti saaristolinkeinojen kohteita sekä Lapin kohteita on merkittävä parannus, joka ohjaa selvitystyötä entistä paremmin. Lisäksi metsätalouteen ja esimerkiksi kyläympäristöjen muodostuneisiin historiallisiin erä- ja nautinta-alueisiin liittyvien kulttuurimaisemien mukaan lukeminen on arvokas ja inventointiaineistoa rikastava lisä. Samoin on tärkeää, että aiemmissa inventoinneissa tunnistettuja kohteita ja alueita on voitu sisällyttää tarkasteluun ja ottaa huomioon arvioinnissa.
- MARK toteaa kannanottonaan, että inventoinnissa esitettyjen arviointikriteerien tarkastelun pohjalta uusi nimiehdotus *Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet: maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet* vaikuttaa tarkoituksenmukaisemmalta kuin aiempi nimi. Määritellyt kriteerit ovat erittäin monipuolisia ja ottavat kattavasti huomioon erilaisia maisemaan liittyviä arvoja. MARK toteaa kuitenkin, että kriteereitä ja arvioinnin lähtökohtia on niin runsaasti, että ne eivät toteutune kaikilla alueilla yhteismitallisina. Myös inventointien laajuus, kesto ja erilaiset työryhmien kokoonpanon lienevät aiheuttaneen hienoista epätasaisuutta kohteiden valikoimassa ja dokumentoinnissa.
- Epäselväksi jää, onko kriteerejä käytetty kaikilla alueilla samalla tavalla, vai onko eri alueilla keskitytty tiettyihin kriteereihin. Tämä ei käy selkeästi ilmi. Inventoinnissa olisi voinut jo tarkemmin määritellä kunkin kohteen ja alueen tärkeimmät arvoluokat. Tämä tekisi inventoinnista maallikolle ja asiantuntijoillekin helppotajuisempia ja ohjaisi paremmin alueiden kehittämistä.

- Lisäksi MARK painottaa, että kulttuurimaiseman yhteyttä ekologiseen monimuotoisuuteen voisi tuoda inventoinnissa vielä enemmän esille. Maisemakuvan säilymisen ja kehittämisen kannalta ekologisen monimuotoisuuden ylläpitäminen lienee eräs tärkeimmistä syistä hoitaa kulttuurimaisemaa.
- Inventoinnin uudet tavoitteet eivät käy erityisen selkeästi ilmi aineistosta. Viitataan kohtaan maisemanhoidon toimenpiteiden oikeudenmukaisen kohdentumisen tavoite taloudelliseen vaikutukseen? Samaan tapaan kuin VAT:ejä uudistettaessa, olisi hyödyllistä nähdä rinnakkain varsinaiset sisältömuutokset alueiden tavoitteissa ja inventoinneissa vanhaan aineistoon verrattuna.
- Lisäksi mainittakoon kommenttina alueiden rajaamiseen pääsääntöisesti visuaalisiin perusteisiin, merkittävien tai ehyiden näkymien mukaan: Tällöin tulisi huomioida, että avoimia alueita reunustavilla (selänne)metsillä on tärkeä merkitys maisematilan muodostumisessa. Asia lienee otettu eri alueiden rajauksissa huomioon, mutta tämä olisi MARK:n mukaan tärkeä mainittava tekijä myös kohdekuvausissa ja kriteereissä.
- MAPIO:n kokoonpanossa olisi voinut olla laajempi joukko asiantuntijoita ja myös päivitysinventointiohjeistuksesta olisi ollut syytä pyytää lausuntoja. Tällöin kriteereistä olisi voitu keskustella varhaisemmassa vaiheessa ja laajemmin alan asiantuntijoiden ja mahdollisesti myös osallisten kesken.
- Olisi kiinnostavaa tietää laajemmin, millä tavoin alueiden asukkaiden osallistaminen aluevalintoihin ja rajauksiin on onnistunut. Jää epäselväksi, mikä on aluekohtaisesti ollut alueiden ja toimijoiden osallistamisen rooli ja merkitys. Tämä on olennainen osa elinvoimaisen maisema-alueen periaatetta sitoutumisessa, arvojen ymmärtämisessä ja siten alueiden arvostuksessa.
- Inventointiin on otettu mukaan saamelaiskulttuuriin ja kalastukseen ja merenkulkuun liittyviä kategorioita, jotka poikkeavat osin melko voimakkaasti maaseudun kulttuurimaisemien ja maisemanähtävyyksien arviointiperusteista. Kriteereissä tämä on perusteltu. Epäselväksi jää, millä tavoin paikallisia tahoja on kuultu ja osallistettu näissä erityistä paikallistuntemusta edellyttävissä inventoinneissa.
- RKY-kohteet on pääosin rajattu inventoinnista pois. Vaikka tämä on ollut tietoinen periaate ja kriteerien määrittelyn tulos, ratkaisun voidaan nähdä jonkin verran latistavan arvokkaiden alueiden keskeisiä ominaisuuksia ja edustavan hallintorajoja korostavaa suuntausta. Maisema on hallintorajojen ulkopuolelle jatkuva kokonaisuus, jossa myös rakennetun ympäristön osat ovat vahvasti mukana. Lisäksi maisemassa tapahtuvien muutosten positiiviset vaikutukset tulisi ottaa paremmin huomioon.
- Maisema-aluetyöryhmän laatima maisemamaakuntajako ja sitä tukevat mietinnöt ovat erittäin tärkeä lähtökohta maisemaan liittyvien selvitysten laadinnassa ja alueellisten ominaispiirteiden ymmärtämisessä. Nyt tehdyn mittavan inventoinnin yhteydessä herää kysymys, olisiko samassa yhteydessä maisemamaakunta-rajauksia voinut tarkistaa paikkatietotekniikkaa hyväksi käyttäen sekä tehdä mahdollisia tarkistuksia rajauksiin.
- MARK katsoo, että pitkällä aikavälillä kannattaisi pohtia kokonaisvaltaista kulttuuriympäristöinventointia, jossa arvokategoriat olisi tarkasti harkittu ja dokumentoitu (tai

alueita kategorisoitaisiin tarkemmin maisemainventointien ohjeistuksessa). Kokonaisvaltaisemmassa inventoinnissa vaarana voi toki olla, että ohjeistava taho pelkistäisi liikaa maiseman arvotekijöitä ja siten inventoinnin vaikuttavuutta.

- MARK painottaa, että ohjeistus kaavoitukseen ja muuhun alueidenkäyttöön on syytä tehdä selkeäksi. Vaikka alueidenkäytön ja maisema-arvojen yhteensovittaminen olisi kokonaisvaltaista ja laaja-alaista, saatetaan käytännön suunnittelutyössä tarvita selkeitä ja mahdollisimman yksiselitteisiä aluerajauksia sekä käytännönläheistä ohjeistusta siitä, miten esimerkiksi maiseman arvot ja ominaispiirteet voidaan turvata. Olisiko syytä laatia maisema-alueille hoito-ohjeistus tai ainakin selkeä listaus kunkin alueen tärkeimmistä ominaispiirteistä, joita tulisi kehittää tai ylläpitää? Kiinnostavaa olisi selvittää, tulisiko hoitosuunnitelmia ohjeistaa, tukea tai edellyttää nykyistä laajemmin,
- MARK esittää, että inventointityössä tulisi ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon myös metsälain uudistamisen vaikutukset ja valtakunnallisten maisema-alueiden suhde niihin. Metsien käytön ja maisema- sekä luontoarvojen vaikutukset ovat vahvasti käytännön kavasuunnittelussa näkyviä ja yhteen sovitettavia tekijöitä, jotka edellyttäisivät eri toimijoiden yhdessä laatimia ja hyväksymiä ohjeistuksia. Mm. metsälain ja MRL:n maisematyöluopalveloitteen yhteensovittaminen nousee käytännön kaavoitustyössä vahvasti esiin ja edellyttää parempaa ohjeistusta. Vaikka kunnat voivat sisällyttää yleiskaavan maisematyöluvan hakuveloitteen metsän hakkuuseen valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella, voi tämä olla metsänomistajan ja kunnan kannalta työläs toimenpide, joka ei lopulta ohjaa riittävästi maisema-arvojen säilymistä.
- Lisäksi MARK:n kanta on, että tulisi entistä paremmin tunnistaa maisema-alueisiin kohdistuvat riskitekijät ja muutosten suunnat. Keskeisille alueille ja kaavoituksen yhteydessä tunnistetuille muuttuville maisema-alueille olisi syytä laatia alueidenkäyttöä ohjaavia suosituksia.
- Edelleen MARK toteaa, että maisemakäsitteen kehittäminen eurooppalaisen maisemayleissopimuksen suuntaan nähdään tärkeänä, jotta huomio ei keskity liikaa ainoastaan arvokkaaksi luokiteltuihin maisema-alueisiin.
- Inventointiaineiston kohdekuvaukset vaikuttavat huolella laadituilta ja niiden alussa oleva lyhyt tiivistelmä muutoksista on hyödyllinen aineistoon tutustuttaessa. Joissakin kohdin muutokset ovat melko pieniä ja syitä niihin on vaikea todentaa ilman että tutustuu kuhunkin alueeseen huolellisesti. Lisäksi aineistosta ei käy ilmi, miksi jotkut alueet on jätetty kokonaan pois. Aineistoja vertaillaessa käy ilmi, että sekä Lapissa että Etelä-Suomen ja Pohjanmaan rannikkoalueilla on laajoja uusia alueita. Esimerkiksi Porista lähtevä Kokemäenjoki on nyt otettu laajemmin mukaan. Lisäksi alueellisesti on havaittavissa pienempialaisia muutoksia siellä täällä. Kohteiden laadullinen edustavuus ei käy suoraan ilmi aineistosta.
- Ympäristövaikutusten arvioinnissa todetaan, että maisema-alueilla maankäyttöön kohdistuu maisemakuvaan ja rakennustapaan kohdistuvia erityisvaatimuksia, jotka voivat olla ristiriidassa muiden tavoitteiden kanssa. Tämä ristiriita tulee jatkuvasti esille käytännön suunnittelussa ja se tulee ottaa huomioon kaavojen ja suunnitelmien vaikutusten arvioinnissa. MARK toteaa, että keskenään ristiriidassa olevien maankäyttömuotojen ja tavoitteiden hahmottaminen maisema-arvot huomioon ottavaksi suunnit-

telmaksi on tehtävä, jossa tarvitaan laajaa osaamista valvovilta viranomaisilta, kaavoitusta ohjaavalta kunnalta sekä mahdollisilta konsulteilta.

- 13. Saaristomeren merimaisemat: Rajausta voisi olla suurpiirteisempi ja huomioida myös pitkiä näkymiä. Sälkärs fjärdenin voisi sisällyttää rajaukseen.
- Itäisin osa Saaristomerestä on jätetty pois maisema-alueesta. Millä perusteella?
- 15. Airiston merimaisema: Voisiko Airiston määrittellä maisemanähtävyydeksi Ströömin tavoin? Nyt alueiden välillä on ristiriita.
- 9. Helsingin edustan merimaisema: Entistä Suomenlinnan aluetta on laajennettu. Uusi ehdotus on vanhaa parempi. Alue sisältää nyt laajemmin vanhan linnoitusketjun saaret. Kuitenkin myös Santahamina on osa tätä linnoitusketjua sekä maisemallista ja kulttuurihistoriallista kokonaisuutta. Ainakin Santahaminan länsiranta, ellei koko saari, olisi osana vesistömaisemaa rajaavaa kokonaisuutta ollut hyvä sisällyttää rajaukseen.
- 61. Joutsenon viljelymaisema: Miksi rajauksessa ei ole otettu laajemmin huomioon suhdetta Saimaan kanavaan? Kanavan alue on kiinnostava ja monikerroksinen maisemallinen kokonaisuus, jonka suhde Joutsenon viljelymaisemaan olisi hyvä selvittää.
- 48. Pirkanmaan harjumaisemat: Tampereen keskustan kohdalla jonkin verran esitettyä laajempi suhde luonnonmaisemaan ja rakennettuun ympäristöön olisi hyödyllistä tutkia. Kaivannon alueen kohdalla tulisi paremmin ottaa huomioon harjun ja sillä kulkevan tien suhde vesistömaisemaan (laajempi maisemarakenteellinen ja maisemakuvalinen rajautuminen).
- 150. Eteläisen Tornionlaakson maisemat: Miksi Kukkolankoski ei ole enää osa rajausta? Kukkolankoskella on Tornionlaakson seudulle merkittävää identiteettiarvoa. Lisäksi alueella esiintyy perinteisiä elinkeinoja.
- Suvannon kylä. Miksi kohde ei ole enää mukana? Kyseessä on pieni, mutta hienosti säilynyt ja ehyt peräpohjalainen kylä. Lisäksi kylä on kiinnostava esimerkki siitä, miten maisemasuunnittelun keinoin on voitu lieventää vesivoiman valjastamisen haitallisia vaikutuksia maisemaan (tekosaaret levennetyssä jokiuomassa).

Suomen Kotiseutuliitto

- Suomen Kotiseutuliitto pitää maisema-alueiden kartoittamista ja nimeämistä kannatettavana ja merkittävänä perinnekulttuurityönä. On hyvä että arvomaisemien nimeämisellä suojataan niitä sellaisilta muutoksilta (esim. maa-ainesten otolta), joka muuttaa pysyvästi maisemaa ja alueen luonnetta. Ajassa muuttuva, maisemaan vaikuttava toiminta, kuten maatalouteen liittyvät toimenpiteet tai metsänhakuut, on kuitenkin erityisluvin oltava edelleen toteutettavissa maisema-alueilla.
- Merkittävä osa arvokkaista maisema-alueista on syntynyt ja muovautunut luonnon ja kulttuurin vuorovaikutuksessa. Molemmat tekijät muuttavat maisemaa jatkuvasti, eikä muutoksen pysäyttäminen jollekin ”oikealle” tasolle ole yksinkertaista. Ongelmia aiheuttaa mm. se, kuka saa määrittää kussakin tapauksessa ideaalin maiseman tilan.
- Taustamuistiossa todetaan maaseutumaisemien keskeinen asema inventoinnissa. Suomen Kotiseutuliitto painottaa sitä, että maisema-alueisiin liittyvien tavoitteiden ei tule

vaikuttaa kielteisesti maaseudun kehittämiseen ja elävänä pitämiseen. Tähän tavoitteeseen viitataan myös muistiossa.

- Maaseudun muutos tulee jatkossa vaikuttamaan myös nimetyillä maisema-alueilla. Paikallisten asukkaiden osallistaminen ja alueellisen asiantuntemuksen käyttö ovat keskeisessä asemassa niin maisema-alueiden rajaamisessa kuin niiden ylläpidossakin. Tällä tavoin turvataan parhaiten myös maisemaan liittyvien suunnitteluvaikutusten ja maisemanhoidon toimenpiteiden perusteltu, tehokas ja oikeudenmukainen kohdentuminen. Taustamuistiossa todetaan perustellusti, että onnistuneen maisemanhoidon tavoitteet ja toteutustavat määritellään lähtökohtaisesti paikallisten asukkaiden, maanomistajien, viranomaisten ja monien muiden toimijoiden yhteistyönä.
- Suomen Kotiseutuliitto pitää tärkeänä, että valtakunnallisesti ja alueellisesti tärkeille maisema-alueille laaditaan maisema- ja ympäristönhoitosuunnitelmat viranomaisten, maisema-alan ammattilaisten sekä alueen asukkaiden ja toimijoiden kesken. Tässä yhteydessä liitto nostaa esiin paikalliset kotiseutu- ja kyläyhdistykset, joilla toiminnan tavoitteena on usein kotiseudun ominaispiirteiden säilyttäminen ja vahvistaminen. Asukkaita osallistettaessa on tärkeää, että toimintaan (esim. suunnitelmien laatimiseen ja maisemanhoitotyöhön) tarjotaan riittävästi resursseja ja asiantuntija-apua.

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura

- Inventointi on tehty kattavasti ja asiantuntevasti ja sen tuloksena on koottu monipuolinen esitys valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi. Seura pitää ansiokkaana, että vuonna 1995 vahvistettujen alueiden ohella on selvitetty ja arvioitu myös uusia alueita.
- Pidämme tärkeänä, että työn yhteydessä on laadittu myös arvio ympäristövaikutuksista sekä tarkasteltu laajemmin maisema-alueiden merkitystä ja vaikutuksia ympäristöön. Koemme että maisema-alueilla on suuri merkitys luonnon monimuotoisuuden edistämässä sekä ihmisten hyvinvointiin ja kulttuuriperintöön liittyvien arvojen vaalimisessa. Maisema-alueiden hidastaa erilaisten lainsäädäntöön liittyvien mekanismien avulla luontoarvoja tuhoavia prosesseja, ja maisemanhoitoon ja -käyttöön liittyvät toiminnot edistävät paikallista lajirunsausta. Arvostamme myös maisema-alueiden tarjoamia hyvinvointiin, virkistymiseen, rauhoittumiseen ja esteettisiin arvoihin liittyviä ekosysteemipalveluja. Maisema-alueilla harjoitetaan myös kaikille tärkeää ravinnontuotantoa.
- Ympäristökasvattajina tiedämme, että ihmisten halu ja tarve suojella luontoa ja toimia puhtaan elinympäristön puolesta edellyttää välittämistä ja tunnesidettä lähiympäristöön. Valtakunnallisilla maisema-alueilla on mielestämme tärkeä rooli ympäristöön liittyvien arvojen ja odotusten muodostamisessa. Tätä osuutta tulisi jatkossa korostaa. Asumisen keskittyminen kaupunkeihin, ihmisten liikkuminen paikkakunnalta toiselle ja kesäasumiskulttuurin muutokset ovat jossain määrin vähentäneet ja rajanneet oma-kohtaisen maisemaidentiteetin syntymistä. Monet vielä vanhempia koskettavat maisemaelementit ovat katoamassa nykynuorten elämästä ja sanastosta. Seura näkee tässä uuden haasteen – miten elvyttää, luoda ja kehittää uudenlaista maisema-arvostusta muuttuvassa toimintaympäristössä esim. matkailun ja harrastustoiminnan avulla.

- Kestävän elämäntavan edistäjinä tiedostamme, että ympäristön on välttämätöntä joustaa nykypäivän tarpeiden ja tavoitteiden alla. Näin ollen maisematkaan eivät ole stabiileja vaan ne muuttuvat suhdanteiden mukaan, välillä nopeasti ja karusti. Niihin kohdistuvat paineet liikenteen ja elinkeinoelämän puolelta ovat väistämättömiä ja toisinaan ristiriidassa maisemallisten arvojen kanssa. Toivomme, että kestävä elämäntapaa edistävän teknologian ja energiantuotannon tavoitteet voidaan yhteen sovittaa niin, että kaikkein arvokkaimmat maisemalliset arvot säilyvät. Esitämme myös, että maisema-alueita tulisi jatkossa hyödyntää entistä tehokkaammin yhteisöviljelyn, kaupunkilaisia aktivoivien ruokapiirien, ekologisen asumisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kehittämisessä.
- Ympäristökasvattajien yhteisiä tavoitteita edistävänä järjestönä haluamme olla mukana tukemassa koulujen ja järjestöjen kulttuuriympäristökasvatusta, joka vahvistaa ympäristön kulttuuriarvojen ja merkitysten tunnistamista sekä arvioimista ja lujittaa ympäristösuhteen ja kulttuuri-identiteetin muodostumista. Jatkossa ympäristökasvatuksen roolia vahvistetaan hallinnon tasolla laatimalla kansallinen suunnitelma kestävän kehityksen koulutuksen ja kasvatuksen edistämiseksi. Näemme että ympäristökasvatuksen ja arvokkaiden maisema-alueiden suojelun yhteisiä tavoitteita voidaan tulevaisuudessa edistää varsin laajan ja kattavan asiantuntijaverkoston avulla.

Muut tahot

Kallan karineuvosto

- 129. Rahjan saaristomaisemat ja Kalajoen hiekkasärkät: Kallankarit ovat MAPIO-työryhmän selvityksen mukaan hyvä esimerkki Pohjois-Pohjanmaan rannikon kalastus- ja saaristolaiskulttuurista. Karit omistaa Suomen valtio, mutta niillä on Ruotsin vallan ajoilta pohjautuvat rajoitettu paikallishallinto, jota toteuttaa karikokous. Kallankareilla noudatetaan kuninkaallisen majesteetin uudistettua satamajärjestystä vuodelta 1726. Sen mukaan yhteisö itse päättää muun muassa asumisesta, eli rakennuslupien myöntämisestä ja satamaoikeudesta, maksujen määräämisestä ja kalastuksesta Kallan vesillä.
- Korkeimman oikeuden päätöksen mukaan valtion ja kuntien viranomaisilla ei ole toimivaltaa Kallankareilla. Mainitunlainen hanke ei siten ole toteutettavissa ilman asianmukaista päätöstä. Alueen itsehallinnollisesta luonteesta johtuen Kallankarien mahdollinen liittäminen luonnonsuojelualueeseen vaatisi karikokouksen päätöksen asianta.
- Inventoinnin taustamuistion mukaan monille maisema-alueille on kohdistettu alueiden elinvoimaisuutta ja yhteisöllisyyttä edistäneitä hanke pohjaisia hoitotoimia, joiden avulla alueiden maisemalliset, kulttuuriset ja ekologiset arvot on pystytty turvaamaan. On ymmärrettävä, että uuden alueen liittämisen taustalla on mainittujen arvojen turvaaminen. Nykyisessä tilanteessa karikokous turvaa toiminnallaan juuri edellä kuvattuja arvoja. Karikokous keskittyy ainoastaan Kallankareihin, joten sen intressit, resurssit ja toiminta on hyvin kohdistettua, ja sen vuoksi tehokasta ja alueen erityispiirteet yksityiskohtaisesti huomioon ottavaa.

- Kallankarien liittäminen valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen, ja siten esimerkiksi maankäytön suunnittelemisen ja lupamenettelyiden ulkoistaminen laajentaisi edellä mainittujen arvojen tarkastelun mittasuhteita, jolloin Kallankarien erityispiirteet eivät tulisi ilmi yhtä tarkasti ja yksityiskohtia jäisi huomioimatta.
- Näistä syistä toteamme, että Kallankarien saarien sisällyttäminen kyseessä olevaan hankkeeseen vaarantaisi olennaisella tavalla Kallankarien itsehallintovaltaa ja heikentäisi sitä suojelutasoa, jota itsehallinto haluaa tällä hetkellä ja tulevaisuudessa toteuttaa.
- Vastustamme näin ollen Kallankarien sisällyttämistä hankkeeseen ja painotamme, että valtion tai kuntien viranomaisilla ei ole toimivaltaa tehdä päätöstä Kallankarien sisällyttämisestä mainittuun hankkeeseen ilman karineuvoston suostumusta.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, ekosysteemipalvelut

- Inventointi nojaa vahvasti aiempaan inventointiin ja siitä saatuihin kokemuksiin. Kuvaukset maisema-alueista ovat mielenkiintoista luettavaa. Alueet tuottavat paljon paikallisia yhteisöllisiä hyötyjä, joita voisi vielä enemmän korostaa päivitysinventoinnissa. Myös ekosysteemipalvelut-näkökulmaa voisi tuoda selkeämmin esille maisematarkasteluihin.
- Päivitysinventointiin liittyy SOVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi. Valittavasti etenkin taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on puutteita. Maisema-alueista maankäytölle mahdollisesti aiheutuvat rajoitukset voivat syntyä lopullisesti vasta kuntien kaavoitusprosessien ja lupamenettelyjen kautta. Tällaiset välilliset vaikutukset tulee sisällyttää arviointiin.
- SOVA-arvioinnista puuttuu myös taloudelliset vaikutukset yksittäisille maa- ja metsätiloille. Maisema-alueella saattaa olla merkittävä negatiivinen vaikutus, mikäli yleiskaavoituksessa suoraan tai välillisesti määrätään maa- ja metsätalouteen varattavien alueiden elinkeinojen toimintaedellytyksiä. Negatiivinen vaikutus syntyy, jos yleiskaavoituksessa määrätään maa- ja metsätalouteen varattavien alueiden elinkeinojen toimintaedellytyksistä (esim. metsätalouden luvitukset). Tällaiset ristiriitatilanteet vältettäisiin, mikäli toimittaisiin maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toimenpiteen nro 35 mukaisesti.
- Esimerkiksi Mikkelin kaupungissa laaditaan parhaillaan Ristiinan kirkonkylän seudun yleiskaavaa. Ristiinan Veskansan kulttuurimaisema ulottuu kaava-alueelle. Yleiskaavaehdotuksen mukaan kaupunki määrää maisema-alueelle MRL:n 128 §:n mukaisen toimenpiderajoituksen. Mikkelissä maisematyöluvan hinta on 800 euroa, kuuleminen 85 euroa/naapuri ja lehtikuulutus 130 euroa. Näiden maksujen lisäksi metsänomistajille saattaa koitua muita välittömiä ja välillisiä kustannuksia ja tuottomenetyksiä maisematyöluvan sisällytettävistä ehdoista. Taloudelliset vaikutukset voivat olla metsänomistajalle kohtuuttomia. Esimerkistä käy ilmi maisema-alueiden tosiasiallinen oikeusvaikutus alueen maankäyttöön. Vaikkei kyseisillä aluemerkinnoilla ole suoraa oikeusvaikutusta, konkretisoituvat rajoitteet kaavoitusjärjestelmän viranomaisvaikutusten kautta.

- Maakuntakaavoihin merkityt maisema-alueet päätyvät oikeusvaikutteisiin yleis- ja asemakaavoihin, koska kunnan kaavoituksella ei saa estää maakuntakaavan toteutusta. Siksi maisema-alueen taloudellinen vaikutus maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiin tulee selvittää ja ympäristöministeriön tulee kehittää pikaisesti toimintatapoja ennen kuin maisemaselvitys saa huonon maineen. Maineriskit ovat merkittäviä, koska arvokkaiden maisema-alueiden säilyminen riippuu keskeisesti paikallisten toimijoiden ja metsänomistajien toimintaa ja aktiivisuutta ohjaavista arvoista ja asenteista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää metsänomistajien taloudellisten tappioiden korvaamiseen, mikä käytännössä tarkoittaa maankäyttö- ja rakennuslain sekä lunastuslain päivitystä.
- Päivitysinventoinnin tausta-aineisto sisältää kattavasti maisema-alueisiin liittyviä oikeusvaikutuksia ja päätöstentekoa. Valitettavasti selvitys ei tuo kuitenkaan selvästi esille sitä, että Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma ja siihen liittyvä kansallinen ja EU-lainsäädäntö ohjaavat maataloutta. Vastaavasti metsälaki ohjaa metsätalouteen varattavien metsien hoitoa ja käyttöä. MRL puolestaan osoittaa kuntien alueidenkäytön pääpiirteet. Maiseman suojeluun tarvitaan alueita maaseudulla. Uudenlaisille ratkaisuille on suuri tarve. Valitettavasti päivitysinventointi ei tuo esille uusia innovaatioita lainkaan.
- Maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan 2014–2020 on kirjattu toimenpide 57, jossa tavoitteena on kehittää maisema-arvoja hyödyntävien tahojen ja metsänomistajien välistä sopimuksellisuutta ja uudenlaisen rahoituksen saamista maisemanhoitoon. Tällaista toimintaa maisemaselvitys ei tunne valitettavasti lainkaan. Tämä olisi hyvä täydentää selvitykseen ennen sen hyväksymistä.

Puolustusvoimat, logistiikkalaitoksen esikunta

- 126. Vattajan rantamaisemat: Lohtaja on valtakunnallisesti tärkeä ja valtakunnallisesti kehitettävä puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalue. Sen toimintaedellytykset eivät saa missään tapauksessa vaarantua. Lohtajan merkitys on korostunut vielä sen vuoksi, että puolustusvoimat on luopunut useista muista harjoitusalueista. Millään muulla harjoitusalueella ei voi ampua kaikilla ilmatorjuntajärjestelmillä. Lohtajan maisema-alueen sisällä on kaikki alueen taisteluampumatoiminta ja siihen liittyviä rakenteita, kuten torneja, taisteluasemia ja ohjusampumapaikkoja. Joku tuleva uusi järjestelmä voi vaatia esim. varoteknisistä syistä tulevaisuudessa uutta maarakentamista tai muita maisemaa muokkaavia toimenpiteitä. Muutoskielto ei saa vaarantaa puolustusvoimien toimintaa ja sen kehittämistä Lohtajalla. Myöskään puolustusvoimien toimintaedellytykset harjoitusalueen varastoalueella eivät saa hankaloitua. Vahvistetussa maakuntakaavassa alue on puolustusvoimain erityisalue.

Saamelaiskäräjät

- Saamelaiskäräjät on tyytyväinen huomattessaan, että inventoinnissa on kiinnitetty huomiota saamelaiseen kulttuurimaisemaan ja että maisemainventoinnin käytännön toteutus on uskottu saamelaisen asiantuntijatahon tehtäväksi. Inventoinnissa on pysytty tavoittamaan toisaalta saamelainen maisemäkäsitys ja toisaalta saamelaisten hollistinen maailmankatsomus. Tämä ilmenee muun muassa eräiden maisema-alueiden

riittävän laajoissa rajauksissa. Ehdotetut maisema-alueet edustavat laajasti saamelaisen erilaisia maankäyttömuotoja, eri saamelaisryhmiä ja saamelaisten kotiseutualueen maisemaan vaikuttaneita historiallisia vaihteita esihistoriasta nykyaikaan. Saamelaisen maisemakäsityksen mukaan koko saamelaisten kotiseutualue on arvokasta maisema-alueita. Tältä pohjalta valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita olisi voinut ehdottaa paljon laajemmin ja monipuolisemminkin.

- Alueiden kuvaukset ovat pääosin riittävän kattavia ja yksityiskohtaisia. Saamelaiskäräjät haluaa kuitenkin painottaa maisema-alueiden ominaispiirteiden ja maisema-arvojen kuvausten merkitystä, koska juuri niiden kautta alueet vaikuttavat alueidenkäytön suunnitteluun muun muassa yleisluontoisten kaavojen valmistelussa. Ominaispiirteiden kuvauksissa tulisi tuoda esiin myös se saamelaisten maankäytön erityispiirre, että se ei useinkaan jätä pysyviä tai pitkäaikaisia jälkiä luontoon ja maisemaan.
- Taustamuistiossa ja ympäristövaikutusten arvioinnissa painotetaan useissa kohdin maatalouden merkitystä maisema-alueille. Saamelaisten kotiseutualueille ehdotettujen maisema-alueiden merkittävyyden takia samassa yhteydessä olisi syytä todeta myös perinteisen saamelaisen maankäytön (poronhoito, kalastus, metsästys, käsityö ja keräily) merkitys maisema-alueille.
- 164. Käsivarren suurtunturien maisemat: Mallatunturit todetaan vasanmerkitysalueeksi. Oikeampaa olisi todeta Mallatunturit vasonta-alueeksi.
- 166. Enontekiön poronhoito- ja kausiasutusmaisemat. Alue kuuluu myös Pöyrisjärven erämaa-alueeseen.
- 175. Sevettijärven asutusmaisemat: Maisema-alueen nimi on harhaanjohtava. Sevettijärven maisema-alueeseen on kyllä vaikuttanut kolttasaamelaisten asuttaminen alueelle. Maisema-alue on kuitenkin ollut Näätämön siidan kolttasaamelaisten perinteistä asuinalueita ja heidän käytössään jo paljon ennen asutushistorian alkamista. Tämän vuoksi alueen nimeksi tulisi muuttaa Näätämön kolttasaamelaisten alue.
- Edellä mainittu tulisi tuoda esiin myös kulttuuripiirteiden kuvauksessa toteamalla, että alue on vanhastaan ollut kolttaja inarinsaamelaisten asuinalueita, jonne on myöhemmin asettunut asumaan myös pohjoissaamelaisia ja suomalaisia. Myös alueen arvioinniosiossa tulisi mainita tämä seikka.
- 179. Tenonlaakson maisemat: Lohenkalastuksen merkityksen kuvaus on suppea. Historiallisia ja jo kadonneita lohenkalastusmuotoja on ollut muitakin kuin poikkipato, mm. goldin. Nykyisinkin lohen patopyynti ja koko kalastuskulttuuri veneineen vaikuttaa maisemaan voimakkaasti.
- 180. Paistunturin luontaiselinkeinomaisemat: Maisema-alueen nimi on harhaanjohtava. Alue ei sijaitse varsinaisten Paistunturien alueella, joskin kyllä Paistunturin paliskunnan alueella. Alueen nimi voisi kuvata alueen yhtä keskeisintä ja nykyään tärkeintä maisematekijää, Linkin-suota: Linkinin ympäristön luontaiselinkeinomaisemat.
- Kulttuuripiirteiden viimeisessä kappaleessa todetaan virheellisesti, että alue olisi Kaldoavin paliskunnassa (po. Paistunturin paliskunnassa). Alueen ominaispiirteiden kuvauksissa voisi vielä enemmän painottaa ja tarkentaa alueen saamelaisen maankäytön eri muotojen jatkuvuutta historiasta nykypäivään.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio

- 150. Eteläisen Tornionlaakson maisemat; 151. Aavasaksan maisemat: Inventointiaineistossa todetaan, että Tornionlaakso muodostaa omaleimaisen kulttuurisen kokonaisuuden, joka eroaa muusta Peräpohjolasta. Tärkeimpiin piirteisiin kuuluu tiivis valtionrajan ylittävä vuorovaikutus. Tornionlaakso on valtakunnanrajasta huolimatta yhtenäinen kulttuurinen alue, jossa yli rajan suuntautuvat näkymät ovat olennaisia.
- Komissio haluaa tässä yhteydessä tuoda esiin, että alueet inventoidun alueen läheisyydessä Ruotsin puolella kuuluvat *Norrbottnin kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin ympäristöihin* Övertorneån ja Haaparannan kuntien alueella. Tornionjoen vesistö kuuluu lisäksi Natura 2000 -verkostoon. Yllä mainitut alueet ovat kulttuuriympäristön suojelun ja luonnonsuojelun riksintresse-alueita ja siten ympäristökaarella (miljöbalken) suojeltuja. Alue Ruotsin puolella ulottuu Svansteinista (vastapäätä Turtolan kylää) etelään aina Haaparannan kuntakeskuksen pohjoispuolelle. Näin ollen Ruotsin puoleinen kulttuurihistoriallisesti arvokas alue käsittää myös Aavasaksan maisema-alueita vastapäätä olevan seudun. Ruotsin puoleisten alueiden erityispiirteiden kuvaukset ovat osittain varsin yhteneväisiä Suomen puolen maisemainventointien kuvausten kanssa. Alueet sisältävät yhteneväisiä rajan yli ulottuvia kulttuurihistoriallisia arvoja.
- 164. Käsivarren suurtunturien maisemat: Alue on suomalaisesta näkökulmasta ainutlaatuinen alue ja luonnonympäristö, joka pitää sisällään monimuotoista historiaa, kulttuuria ja elinkeinotoimintaa. Alue muodostaa Tornionjoen kansainvälisen vesistöalueen pohjoisimman osan.
- 165. Iiton palsasuomaisema: Iitto on yksi Lapin merkittävimmistä palsasoista. Soilla on ollut ja on edelleen tärkeä osa pohjoisimpien elinkeinojen kannalta. Palsasuo on Könkämäenon eli rajajoen välittömässä läheisyydessä ja muodostaa näyttävän pohjoisen suomalaisen rajan tuntumassa.
- Rajakomissio toteaa, että päivitysinventointi sisältää selkeän yhteenvedon kulttuurisista ja maisemallisista arvoista aineistossa esitetyillä alueilla. Inventointia on syytä käyttää perustietona kysymyksissä, jotka liittyvät kulttuuri- ja maisema-arvoihin Tornionlaaksossa. Samaa inventoinnin tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää myös Ruotsin puolella tietona jokilaakson erityispiirteistä ja rajanylittävistä jaetuista kulttuurihistoriallisista arvoista.
- Tornionlaakso on maisemallinen ja kulttuurinen kokonaisuus, ja komissio haluaa korostaa Tornionlaakson maisemakuvan ja kulttuuriympäristöjen rajanylittävää näkökulmaa Tornion- ja Muonionjoen sekä Könkämäenon varsilla.

Liite 3 Luettelo kannanottajista maakunnittain eriteltyinä

Uusimaa

Aittola Mikko
Falck Hans ja Hindrén Ann-Christin
Näri Juha, Labbyn kartano (Näri Samuli, Norra Rönnäs Gård ja Näri Mikko, Idlax Gård)
Pihlström Christer
Rex Anna
Suominen Risto ja 8 muuta allekirjoittajaa
Viljanen Kirsi

Bormarf NSP lokalavdelning och Tenala NSP lokalavdelning (Nylands svenska producentförbund)
Kirkkonummen ympäristöyhdistys ry, Kyrkslättis miljöförening rf.
Kyrkslättis lokalavdelning av Nylands svenska producentförbund rf, NSP
Maa- ja metsätalousministeriö, ruokaosasto
Nylands svenska producentförbund – NSP
Pro Tuomarinkylä -liike
Pukinmäki-seura, Bocksbacka-sällskapet ry
Ruotsinkylän kyläyhdistys ry
Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri
Tapaninvainion kaupunginosayhdistys ry

Varsinais-Suomi

Eskeli Lassi
Fontell Matti
Heininen Risto
Järvinen Pasi
Kivivuori Tuomo
Larke John
Laurila Pekka
Mäki Mikko ja Mäki Terhi
Nurminen Markku ja Nurminen Seija
Paavola-Hägglom Pirkko
Pylkkö Päivi ja Pylkkö Irja
Ruohola Esa
Saari Kaj
Salmi Jussi
Silén Urban
Thurén Riina
Vehmanen Pekka ja Vehmanen Marja

Hästön Maatila Oy
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry / Metsälinja
Maataloustuottajain Kaksikerran yhdistys MTK-Kaksikerta
Metsänhoitoyhdistys Salometsä ry
MTK-Laitilan yhdistys ry
MTK Mietoisten paikallisyhdistys ry ja MTK Vehmaan paikallisyhdistys ry
MTK Perniön yhdistys ry
MTK Rymättylä
MTK-Varsinais-Suomi
Rausanne Oy

Salon yrittäjät ry
Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri ry

Satakunta

Tuominen Pasi
Wittsberg Regina
Ala-Satakunnan Vihreät ry

Kanta-Häme

Aittola Mikko
Aronen Riikka
Heikkilä Matti ja 7 muuta allekirjoittajaa
Honkasaari Juha-Pekka
Martola Timo
Kokki Jussi
Laaksonen Timo
Mäkelä Petteri
Närvä Matti

MTK-Hauho Ry
MTK Häme ry ja alueellinen metsävaliokunta

Päijät-Häme

Hämäläinen Hartti
Kalola Jorma
Metsälä Mirja
Nikula Kauko
Pylväs Jyrki

Artjärven kyläjohtokunta
Hollolan ympäristöyhdistys ry
Kiinteistö Oy Tiirismaan Kylänraitti
Liekki ry
Päijänteen Luonnonperintösäätiö
Salpausselän luonnonystävät ry

Pirkanmaa

Asikainen Petri ja Saarihahti Juha
Hoppu Mikko ja Heikkinen Tytti
Kuivamäki Aimo
Malmberg Marjatta
Mäenpää Samuli
Mäki Sirpa
Mäkinen Osmo
Nieminen Pasi
Niinikangas Liisa ja Niinikangas Kari
Närvä Matti
Ojanen Tuomo ja Ojanen Tuula
Peltomäki Pertti
Perttula Kalle

Pihlajamäki Tapio
Salo Ilmo
Seljas Timo
Vanhakylä Heikki

Kangasalan luonto ry
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry MTK Ruovesi ry
MTK-Pirkanmaan ry ja alueen metsänhoitoyhdistysten muodostama metsävalio-
kunta
Pispalan Moreeni ry
Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry

Etelä-Karjala

Metso Juha
Metso Sirpa

Metsänhoitoyhdistys Etelä-Karjala ry
MTK – Parikkalan Seudun Tuottajayhdistys ry
Suomen Luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry

Kymenlaakso

Ilonoja Karoliina
Kahanpää Hjalmar ja Kahanpää Kalle
Niinikoski Eero
Sorsa Erkki
Väärälä-Vesa Leena

Jaalan yhteismetsä
Kimolan Kyläyhdistys ry
Kymenlaakson luonnonsuojelupiiri ry
MTK Metsänomistajat ja MTK-Kaakkois-Suomi
Teollisuusperintöseura ry
Vuolenkosken kyläyhdistys ry

Etelä-Savo

Kaasinen Lassi
Leppämäki Soili ja 4 muuta allekirjoittajaa
Nyman Kaj
Simola Heikki

JaMi-säätiö
MTK Etelä-Savo ja MTK metsänomistajat
Nälkälinnamäki-Seura ry
Osikonmäen kyläyhdistys ry
Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piiri ry

Pohjois-Savo

Huusko Tuomo
Iivonen Petri
Kiimalainen Jukka
Kilpi Anu

Kokkonen Jorma
Korhonen Inni ja 62 muuta allekirjoittajaa
Kuusisto Erkki
Ollikainen Esa
Pitkänen Ari
Planman Irma
Sarkeala Lea
Tammi Anna

Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu ry
Kapai Oy
Kinahmi-Konttimäen Kyläyhdistys ry
Maatalousyhtymä Rissanen Markku ja Jari, Turunen Maire
Metsäkeskus, Pohjois-Savo
MTK Pohjois-Savo
Sibelco oy
Suomen metsäkeskus Julkiset palvelut Pohjois-Savo
Sänkimäen maa- ja kotitalousseura

Pohjois-Karjala

Heikkinen Elvi ja Heikkinen Pirjo
Hiltunen Kalevi, Hiltunen Eija ja Hynninen Katariina
Hyttinen Mauri
Häkkinen Marjo-Riina
Kontturi Airi, Kontturi Reijo ja Kontturi Leo
Martikainen Ilmari
Mutanen Tuovi
Niinioja Riitta ja Sokka Tuula
Nykänen Irma
Piipponen Petri
Puhakka Jouni
Simola Heikki
Vartiainen Ulla
Vatanen Allan

Ilomantsin matkailuyhdistys ry
Pohjois-Karjalan biosfäärialue
Pohjois-Karjalan talous ja luonto ry
Selkien kyläyhdistys
Totkunniemi-Marjoniemi ry
Vaara-Karjalan kansallismaisemat kuntoon –työryhmä (39 allekirjoittajaa)

Etelä-Pohjanmaa

Ala-Kuha Antti, Ala-Kuha Heikki ja Ala-Kuha Maija-Liisa
Ala-Kuha Antti ja 6 muuta allekirjoittajaa
Kuhlampi Rauno

Kauhavan Luontoyhdistys Valokki ry.
Maataloustuottajain Etelä-Pohjanmaan Liitto
Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry
Suomenselän Luonnonystävät ry

Pohjanmaa

Hallantie Kari
Juthnäs Karl-Erik ja 73 muuta allekirjoittajaa

Björkö delägarlag
Delägarlaget Petsmo samfällighet
Harrström byastyrelse
Harrström jaktklubb
Intresseföreningen för en levande skärgård rf (IFLS)
Sundom bygdeförening ry
Österbottens svenska producentförbund rf

Keski-Pohjanmaa

MTK Keski-Pohjanmaa
MTK Veteli
Vetelin maaseutuseura ry

Keski-Suomi

Autioniemi Riitta-Liisa ja 62 muuta allekirjoittajaa
Berg Jouko
Collin Irja ja Collin Markku
Enroos Aimo ja 3 muuta allekirjoittajaa
Flinck Timo
Haljala Kaarle Väinö/ kuolinpesä
Harju Eija ja Harju Juhani
Hassel Lari
Hassi Janne
Heikka Juhani
Helenius Matti
Huujärvi Niilo
Hytönen Taneli
Kolari Heikki
Koskinen Kaisa ja 3 muuta allekirjoittajaa
Lampinen Tero
Lampinen Urho
Lankinen Markku ja Lankinen Katri
Lyytinen Alpo ja Lyytinen Helena
Olkkola Matti
Pailio Anja
Pohjola Jussi
Puttonen Pauli
Rauhala Pentti
Salmela Leena Irmeli ja Salmela Erkki Juhani
Savijärvi Anja ja Savijärvi Jukka
Siivonen Satu
Sivonen Kirsti
Uuhiniemi Ari
Weijo Hannu

Hassin maamiesseuran johtokunta
Jämsän yhteiskoulun senioriyhdistys
Maataloustuottajain Kuhmoisten yhdistys MTK Kuhmoinen ry
MTK Keski-Suomi
Puukkoisten kyläyhdistys ry

Päijänteen metsänhoitoyhdistys ry.
Savio-Puttolan ja Metsolahden kyläyhdistykset

Pohjois-Pohjanmaa

Hautala Salme
Heikkala Eila ja 3 muuta allekirjoittajaa
Kempainen Sisko ja 3 muuta allekirjoittajaa
Leinonen Mauno
Leinonen Tuomo
Matila Airi
Mäkelä Tapani
Polus Pentti
Seppänen Kerttu

Jokikylän kyläyhdistys
Kanteleen Voima Oy
Kitkan Viisaat ry
Koillismaan vihreät ry
Kuusamon yhteismetsä
Metsänhoitoyhdistys Rokua-Paljakka
Metsänhoitoyhdistys Pyhä-Kala ry
MTK Pohjois-Suomi
MTK Pohjois-Suomi MTK Reisjärvi
MTK Kärämäki ry
Rokua UNESCO Global Geopark
Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys

Kainuu

Arffman Kaarlo ja Arffman Johanna
Haapsalo Ulla-Mari ja 3 muuta allekirjoittajaa
Kaikkonen Katriina
Karppinen Tapio
Kovalainen Jorma ja 3 muuta allekirjoittajaa
Kurkinen Liisa

Lappi

Annanpalo Heikki ja 23 muuta allekirjoittajaa
Juujärvi Tomi
Karkkola Minna
Kettunen Antti
Polus Pentti
Sillfors Hanneli ja Sillfors Pekka
Venäläinen Rosa Maritta

Inarin yhteismetsä
Koillismaan Vihreät ry
Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry
Lohijärven kyläyhdistys ry
Muddusjärven paliskunta
Napapiirin kyläyhdistys ry
Suomen Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry/Rovaniemen Luonto ry
Vuohču Sámiid Searvi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

ISBN 978-952-11-4792-0 (nid.)
ISBN 978-952-11-4793-7 (PDF)
ISSN 1796-1696 (nid.)
ISSN 1796-170X (PDF)